SOCIALA MEDDELANDEN

År 1955

Nr 7-Nr 12

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska, och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1955: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19552

SOCIALA MEDDELANDEN

År 1955

Nr 7-Nr 12

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

Sociala Meddelanden År 1955

Utg. av Kungl. Socialstyrelsen

ANSV. UTGIVARE: ERLAND V. HOFSTEN. REDAKTÖR: STEN KRUSE

År 1903: 2 häften. — År 1904—07: årligen 4 häften. — Fr. o. m. år 1908: årligen 12 häften. Pris per årgång (12 häften) 10 kr, per häfte 1 kr. Prenumeration kan ske på postanstalt eller i bokhandeln.

INNEHÅLL

Nr 1

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953. Av pol. mag. *Sune Tidefelt* 1
— Kommentar. Av byråchef *Sven Moberg* 11
Östergården — ett bildsvep 12
Arbetslöshetsförsäkringen 20 år. Av förste byråinspektör *Aksel Spendrup* 14

Kortare meddelanden

Sovjetiska indexprinciper 19
Jakten på biltjuvar 19
Internationella arbetsorganisationens första Europa-konferens 20
Indexnämnden 20
Ändring i löne- och skattegrupperingarna 20

Periodiska översikter

Register 21
Konsumentprisindex för november 1954 21
Samhällets barnavård år 1953 24
Ålderdomshemmen år 1953 33
Sysselsättning och arbetslöshet ... 37
Litteraturöversikt 43
Recensioner 47
Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen ... 50

Nr 2

Kanadensisk socialpolitik. Av *Lorna Downman*, M. A. 57
Några metodprövningar för levnadskostnadsundersökningar. Av förste aktuarie *Linnéa Jonsson* 66
Sociala frågor vid 1954 års höstriksdag 75

Kortare meddelanden

Kontaktkommittén för internationell statistik 81
Dyrortsnämnden 81
Reformer på lönestatistikens område ... 81
Socialstyrelsens utlåtande över hyresregleringskommitténs betänkande III angående hyran för omöblerade lägenheter . 81

Periodiska översikter

Register 84
Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för december 1954 84
Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1953 91
Fattigvården under år 1953 97
Statens utgifter för sociala ändamål 1955/56 99
Kollektivavtalen under andra halvåret 1954 101
Sysselsättning och arbetslöshet ... 102
Litteraturöversikt 109
Recensioner 114
Länsnykterhetsnämnderna (adressförteckning) 119

Nr 3

Befolkningsökning och levnadsnivå i underutvecklade länder. Av befolkningssektionen vid Förenta nationernas sociala avdelning .. 121
Åttonde internationella socialstatistikerkonferensen. Av förste aktuarie *Erik Bohlinder* 139
Löneutvecklingen för industrins tjänstemän. Ett inlägg från Svenska arbetsgivareföreningen . 146

Kortare meddelanden

Industriens Utredningsinstituts bilundersökning 148
Barnpsykiatrisk undersökning av skolpojkar i Stockholm 150
FN-seminarier och -studiegrupper år 1955 150

Periodiska översikter

Register 151
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1954 151
Konsumentprisindex för januari 1955 156
Konsumentprisernas utveckling i Sverige och utlandet 160
Sysselsättning och löner inom industrin i november 1954 163
Allmänna arvsfonden budgetåret 1953/54 168
Sysselsättning och arbetslöshet ... 170
Litteraturöversikt 176
Recensioner 182

Nr 4

Semestern och dess användning. Av fil. mag. *Halvar Sehlin* 189
Internationella arbetsorganisationens första europeiska regionala konferens. Av byråchef *Bertil Olsson* 197
Sammanknytning av konsumentprisindex med äldre indexserier. Av förste aktuarie *Carl Öberg* .. 202
Halvan, Slampen och Tofsan — en film om ungdomsvård 205

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens yttrande angående icke fastställda faderskap till utom äktenskap födda barn 208
Danska krisprogrammet 209
Dyrortsnämnden 210
Anslag till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet 210
Fackliga sammanslagningar i Nord-Amerika 210

Periodiska översikter

Register 211
Utbetalade allmänna barnbidrag under år 1954 211
Nykterhetsvårdsklientelet under år 1953 212
Ungdomsvårdsskolornas elever år 1954 219
Utlänningar i Sverige. En översikt för år 1954 och läget den 1 januari 1955 221
Konsumentprisindex för februari 1955 228
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i november 1954 .. 231
Löneförhållanden för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1954 234
Sysselsättning och arbetslöshet ... 237
Litteraturöversikt 243
Recensioner 248

Nr 5

Förslaget till lag om socialhjälp. Av hovrättsrådet *Gunnar Engström* 253
Zigenarromantik. Av kanslisekreterare *Olof Särnmark* 269
Förändringar i den realiserade efterfrågan på bostadslägenheter under perioden 1946—1952. Av aktuarie *Erik Larsson* 273
Nyanordnade ålderdomshem..... 279

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens yttrande om åldringars anpassning i produktionslivet 284
Utredning om allmän familjerådgivning . 288
Utredning angående beräkningen av bostadsposten i konsumentprisindex 289
Indexnämnden 290

Periodiska översikter

Register 291
Omsättningen inom detaljhandeln år 1954 291
Konsumentprisindex för mars 1955 295
Sysselsättning och arbetslöshet ... 298
Litteraturöversikt 304
Recensioner 309

Nr 6

Självmordsförsök. Av med. lic. *Ruth W. Ettlinger* och med. lic. *Per Flordh* 313
Ålders- och könsfördelningen bland utlänningar i Sverige. Av förste aktuarie *Gustav Möller* 321
Några drag ur den socialpolitiska utvecklingen i Finland på senare år. Av kanslirådet *Gunnar Modeen* 327
Äktenskapsregistret — en upplysningskälla för socialförvaltningen. Av byrådirektör *Sverker Groth* . 331

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissyttrande om television 333
Överflyttning till socialdepartementet av alkoholistvårdsärenden 334
Internationellt arbetsutskott för regelbunden parti- och detaljhandelsstatistik .. 335
Resolution angående sysselsättnings-, arbetslöshets- och arbetskraftsstatistik antagen vid åttonde internationella socialstatistikerkonferensen 336
Ny del av »Löner» 338

Periodiska översikter

Register 340
Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1955 340
Mödrahjälpen under år 1954 342
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under första kvartalet 1955 348
Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1955 352
Konsumentprisindex för april 1955 358
Sysselsättning och arbetslöshet ... 361
Litteraturöversikt 367
Recensioner 373

Nr 7

Den danske debat om de »store årgange». Av folkhögskollärare *Poul Dam* 377
Sociala reformer i Sverige under 1900-talet. Av fil. lic. *Åke Elmér* 384

Kortare meddelanden

Förändringarna i födelsetalet 390
Socialstyrelsens utlåtande över utkast till nordisk konvention om social trygghet 391
Statistisk undersökning av ensamstående mödrar 391
Överarbetning av socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning 392
Lönestatistiken för anställda inom varuhandeln 392
Ny lönestatistik för arbetare i statlig tjänst 392
Samarbete rörande den officiella lönestatistiken för industritjänstemän m. fl. ... 393

Periodiska översikter

Register 394
Om statsbidrag till ålderdomshem 394
Socialvårdens kostnader och finansiering 1953 397
Social hemhjälp år 1954 402
Ålderdomshemmens kostnader och finansiering år 1953 405
Konsumentprisindex för maj 1955 412
Sysselsättning och arbetslöshet ... 415
Litteraturöversikt 421
Recensioner 426

Nr 8

Brottslingsklientelet i Stockholm och behandling av villkorligt dömda. Av *Kerstin Elmhorn* ... 433
WHO — världshälsovårdsorganisationen. Av med. lic. *Malcolm Tottie* ... 438
Internationella arbetskonferensens 38:de sammanträde. Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici* ... 443
Arbetstidens längd för industritjänstemän och handelsanställda 448

Kortare meddelanden

Regeringens beslut om generell hyreshöjning ... 452
Bostadsbyggandets aktuella finansieringssvårigheter ... 452

Periodiska översikter

Register ... 458
Konsumentprisindex för juni 1955 458
Bostadsbyggandet i Sverige år 1954 462
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i april 1955 ... 476
Sysselsättning och arbetslöshet ... 479
Litteraturöversikt ... 485
Recensioner ... 491

Nr 9

Det svenska folkets fysiologiska ålder med hänsyn till sjukdom och hälsa. Av professor *Hardin B. Jones* ... 497
Den engelska strejksituationen våren 1955. Av docent *Axel Adlercreutz* ... 506

Kortare meddelanden

Barnantalet hos amerikanska akademiker. Av professor *Carl-Erik Quensel* ... 521
Obligatorisk ålderspension i Nederländerna 522
Förbättrad sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistik ... 522
Socialstyrelsens yttrande över 1951 års sinnesslövårdsutrednings förslag om öppen vård av psykiskt efterblivna m. m. 523

Periodiska översikter

Register ... 525
Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1955 ... 525
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1955 ... 527
Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1955 ... 531
Konsumentprisindex för juli 1955. 537
Sysselsättning och arbetslöshet ... 540
Litteraturöversikt ... 546
Recensioner ... 553

Nr 10

Åldrande och sjukdom — en orientering. Av byråchef *Ali Berggren* 561
Bör den medicinska alkoholistvården utbyggas? Av leg. läkaren *Hans Öhman* ... 572
Erfarenheter och resultat av disulfiram- (antabus-) behandling. Av med. lic. *Harry Danielsson* och byråföreståndare *Carl Hellqvist*. 577
Länkrörelsen — en ny giv inom alkoholistvården. Av med. lic. *Bertil von Friesen* ... 583
Nykterhetsfolkets rådgivningsbyrå. Av konsulent *Erik Svensson* 585
Samhället och barnfamiljerna 588

Kortare meddelanden

Det nordiska socialministermötet ... 602
Statistiska konferenser i Genève ... 602
Vissa tillämpningsföreskrifter till lagen om nykterhetsvård ... 602
Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor ... 603
Stabiliseringsnämndens förslag om ändrad lagstiftning för avbetalningshandeln .. 604

Periodiska översikter

Register ... 606
På alkoholistanstalt intagna år 1954 606
Konsumentprisindex för augusti 1955 ... 609
Sysselsättning och arbetslöshet ... 612
Litteraturöversikt ... 618
Recensioner ... 624

Nr 11

Allmän pensionsförsäkring 629
Referat av pensionsutredningens betänkande 629
Diskussionsinlägg:
I. Direktör *Sven Hydén*, Svenska arbetsgivareföreningen 636
II. Förste sekreterare *Otto Nordenskiöld*, Tjänstemännens centralorganisation . 639
III. Fil. kand. *Per Holmberg*, Landsorganisationen i Sverige 642
Dansk betænkning om folkepension. Av kontorchef i socialministeriet *Geert Drachmann* 646
Sociala frågor vid 1955 års vår-riksdag 654

Kortare meddelanden

Kommentar till familjeutredningens barnkostnadsberäkningar 662
Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidsutredningens betänkande nr V angående ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning 664
Socialstyrelsens yttrande över varudistributionsutredningens betänkande 667

Periodiska översikter

Register 670
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1955 670
Konsumentprisindex för september 1955 672
Försäkringsanställdas löner under år 1953 675
Sysselsättning och arbetslöshet ... 683
Litteraturöversikt 689
Recensioner 695

Nr 12

Fastighetsomkostnadernas förändringar åren 1949—1954. Av pol. mag. *Stina Thornell* 701
Socialt i Vällingby. Av pol. mag. *Tore Söder* 722

Kortare meddelanden

Översyn av socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrås organisation..... 730
Den åttonde internationella konferensen för socialt arbete 731
FN-stipendier för sociala studier i utlandet 732
Socialutgifterna i Norden..... 733
Löneutvecklingen 1952—1953 735

Periodiska översikter

Register 736
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1955 736
Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1955..... 740
Konsumentprisindex för oktober 1955 747
Sysselsättning och arbetslöshet 750
Litteraturöversikt 757
Recensioner 763

Sakregister till årgång 1955 769
Författarregister till årgång 1955 .. 772
Recensioner år 1955..... 773

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 7

Den danske debat om de »store årgange»

Av folkhögskollärare *Poul Dam*, Birkerød

Författaren till denna artikel var under ett antal år sekreterare hos den danska ungdomskommissionen, en motsvarighet till vår ungdomsvårdskommitté.

Han redogör här för en debatt som under den senaste tiden tilldragit sig stor uppmärksamhet i Danmark, nämligen om de problem som de stora befolkningskullarna medför då de skall ut i förvärvslivet.

I Sverige, där läget är likartat i fråga om ungdomsårskullarna, har den offentliga debatten härom varit obetydlig, även om den snabba tillväxten av antalet unga utgjorde en viktig bakgrund för exempelvis beslutet vid årets riksdag om utbyggnaden av yrkesutbildningen. Vid ytterligare ett tillfälle behandlades problemet i riksdagen, nämligen med anledning av en första-kammarinterpellation av hr Elfving angående de växande ungdomsårskullarnas problem.

Red.

Som tilfældet har været i de fleste vestlige lande, afløstes i Danmark den stærke nedgang i fødselstallet, der i 1930' erne rejste den stærke debat omkring befolkningsspørgsmålet, som også hos os er knyttet til navnene Alva og Gunnar Myrdal, under den anden verdenskrig af en stigende tendens. Det største antal levendefødte, der indtil da var konstateret i et enkelt år, var optalt i 1921 og androg 78 815, hvad der svarede til 24,0 pr. 1 000 indbyggere. Derefter var der sket en jævn tilbagegang i de absolutte tal, indtil bunden blev nået i 1933, da der fødtes 62 780 eller 17,3 pr. 1 000 indbyggere. I de følgende år steg fødselstallet langsomt og nåede i 1941 op på 71 306 eller 18,5 pr. 1 000 indbyggere, men denne fødselspromille var dog stadig lavere end nogen, der var konstateret før 1931.

I 1942 var fødselstallet imidlertid med et ryk kommet op på 79 545, og de følgende år så stadig større fødselskuld med det største — på 96 111 — i 1946. Siden er fødselstallet pany faldet, men først i 1951 blev det mindre,

end det var i 1942. Fødselspromillen steg naturligvis ikke tilsvarende. Dens maksimum nåedes i 1945, da den var 23,5, altså mindre end i 1921 eller nogen periode forud for dette år.

Disse statistiske fakta belyser på en gang det, der i Danmark har fået navnet »de store årganges problem», og årsagen til, at det i en ret lang periode er forblevet ubemærket. I vide kredse så man først og fremmest de store årgange som et glædeligt symptom på affolkningstendensernes ophør, og over for de få bekymrede røster, der rejste sig, gjorde man gældende, at det dog måtte være ganske urimeligt at se problemer i fødselstal, der i forhold til befolkningens størrelse var væsentligt mindre end i tiden før 1920.

Man kunne dog ikke lukke øjnene for folkeskolens vanskeligheder. Antallet af børn i undervisningspligtig alder havde både i 1940 og i 1945 været omkring 420 000, men i 1950 var det næsten 475 000 og ved begyndelsen af 1954 over 550 000. Stigningen skabte stor mangel på lærere og undervisningslokaler, og man blev tvunget til at gennemføre en række foranstaltninger, der ikke kunne undgå at reducere undervisningens værdi.

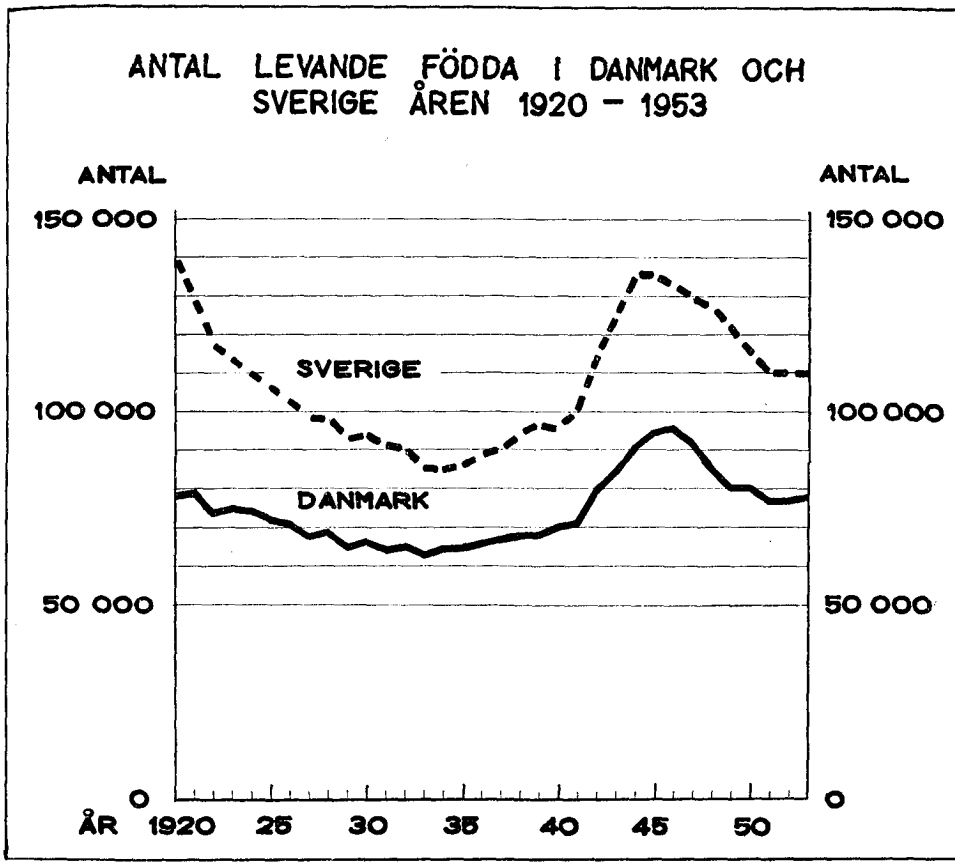
Den egentlige debat om de store årgange indlededes imidlertid først i 1952, da ungdomskommissionen udsendte sin betænkning om *Ungdommen og arbejdslivet*. I denne betænkning, der behandlede uddannelses- og beskæftigelsesforholdene i de vigtigste erhverv, gjorde kommissionen i et afsluttende kapitel opmærksom på »den truende ungdomskrise», som man udtrykte sig. Situationen blev opridset på følgende måde:

»Såfremt den fordeling af de unge på forskellige fag og uddannelser, som i øjeblikket er gældende, skulle kunne opretholdes i fremtiden, vil det f.eks. betyde, at man i 1961 skulle antage ikke mindre end 34 pct. flere lærlinge end i 1956 og 48 pct. flere end i 1948, og det drejer sig her ikke om et enkelt år, men antallet af lærlinge som helhed — altså ikke alene de nyantagne — skal i flere år være mellem 40 og 50 pct. større end antallet i dag. Når det tages i betragtning, at der i de seneste år er blevet antaget et betydeligt større antal lærlinge end for blot 7—8 år siden, hvad der hovedsageligt må tilskrives den bedre beskæftigelsessituation, vil det forstås, at mulighederne for at gennemføre en så voldsom yderligere øgning synes meget små.

Man må derfor forvente, at et væsentligt større antal søger beskæftigelse som ufaglærte arbejdere, men virkningen heraf vil utvivlsomt blive, at lønningerne for disse trykkes, forsåvidt angår aldersklassen under 18 år, og at forholdsvis få af disse arbejdere kan forvente beskæftigelse i den første tid efter det fyldte 18 år, hvor de skal søge ind på det almindelige arbejdsmarked for voksne ufaglærte.[1]

For de unge på landet vil noget lignende kunne ventes, idet større til-

[1] På det danske arbejdsmarked spiller skellet mellem »faglærte» og »ufaglærte» en stor rolle. De faglærte gennemgår en egentlig uddannelse som lærlinge navnlig i håndværksvirksomheder på kontrakter med 3—5 års løbetid og erhverver derved i praksis en særlig begunstiget stilling på arbejdsmarkedet med noget højere lønninger og mindre arbejdsløshedsrisiko end de ufaglærte (der er dog store forskelle fra fag til fag). Systemet medfører en vis mangel på bevægelighed, således at arbejdskraftunderskud på et enkelt faglært område normalt ikke udlignes ved tilstrømning af arbejdskraft udefra, men giver sig udslag i tendens til lønstigning.

gang af ung arbejdskraft må formodes at bevirke, at de unges — hidtil relativt høje — lønninger falder. Dette kan have til virkning, at vandringerne til byerne vil foregå i en yngre alder, men under hensyntagen til, at arbejdsforholdene for unge som nævnt heller ikke kan forventes at være særligt tiltrækkende i byerne, er det vanskeligt at udtale nogen sikker formodning herom.

Endelig vil det kunne forudses, at forholdsvis flere unge piger vil søge huslig beskæftigelse, og at lønniveauet på dette område derfor ligeledes vil falde. Det er dog om muligt endnu vanskeligere at bedømme, hvorvidt en forøget arbejdsstyrke kan opsuges på dette område, idet det sandsynligvis i vore dage er en forholdsvis lille gruppe hjem — måske bortset fra landbruget — som vil kunne have husassistent, selv om lønkravet formindskes noget.

Det må endelig forventes, at en del unge og deres forældre vil foretrække, at de unge får en forlænget skoleuddannelse fremfor et relativt dårligt betalt arbejde eller usikker beskæftigelse. Der kan derfor ventes et ikke ubetydeligt pres såvel på mellem- og realskolen som på gymnasiet og lærean-

stalterne, ligesom tilgangen til ungdomsskolen og højskolen kan forventes at stige.»

Ud fra denne bestemmelse af det foreliggende problemkompleks anbefalede ungdomskommissionen, at man overvejede foranstaltninger af to typer. Dels måtte det sikres, at de unge fra de store årgange fik en faglig uddannelse i samme omfang, som andre kuld af unge havde fået det, og derfor måtte man i tide overveje oprettelsen af flere skoler af forskellig art samt — det for det danske erhvervsliv mest typiske problem — overveje, hvordan det fornødne antal uddannelsesteder for lærlingene fremskaffes.[1]

Men til uddannelsesproblemet kom efter ungdomskommissionens mening også et beskæftigelsesproblem, fordi erhvervslivet måske ikke ville kunne opsuge de nytilkommende unge hurtigt nok, og der ville i så fald blive fare for en betydelig ungdomsarbejdsløshed i årene omkring 1960.

»Såfremt der *ikke* foretages noget på de to nævnte områder, vil man fremover måtte regne med, at en bestemt aldersgruppe, nemlig de i årene 1942—1949 fødte, dels i væsentlig mindre grad end normalt vil få en faglig uddannelse, dels som følge af en kortere eller længere arbejdsløshedsperiode i ungdommen vil lide varigt derunder både som arbejdere og som samfundsborgere.» Med disse ord sluttede ungdomskommissionen sin oplægning af de store årganges problem og understregede dermed, at der ikke alene var tale om et ungdomsspørgsmål af forbigående betydning, men at løsningen af det ville have indflydelse på en bestemt aldersgruppes forhold livet igennem.

Som det så ofte sker med offentlige betænkninger, vakte denne ingen større opmærksomhed, skønt det måtte være klart, at det skitserede problem ville blive aktuelt i løbet af få år. Allerede i 1956 ville den store andel af de unge, der forlader skolen i fjortenårsalderen, omfatte flere tusind flere end sædvanlig.

Der gik et år, før sagen blev taget op i folketinget og i debatten inden for ungdomsorganisationerne, og først efter to års forløb kunne man tale om en mere omfattende forståelse af problemets alvor. Hertil bidrog det væsentligt, at den i efteråret 1953 tiltrådte socialdemokratiske regering i marts 1954 forelagde en *Økonomisk årsoversigt*, der var udarbejdet af det økonomiske sekretariat, og som fremhævede de beskæftigelsesproblemer, der knyttede sig til befolkningsudviklingen i de kommende år. Det skønnedes her, at »det antal unge, der straks efter folkeskolen eller mellemskolen søger ud i erhvervene uden at indtræde i et egentligt læreforhold, vil stige betragteligt — måske til 2—3 gange det nuværende antal». Den vægt, der herved blev lagt på arbejdsmarkedsproblemerne, gjorde det naturligt, at regeringen anmodede den nogle år tidligere nedsatte arbejdsmarkedskommission om at tage de spørgsmål, der havde forbindelse med de store årganges indpasning på arbejdsmarkedet, op til særlig grundig behandling.

[1] Det må oplyses, at lærlingene f. eks. i femåret 1946—50 udgjorde 35—40 pct. af et årskuld unge mænd og 4—5 pct. af et årskuld unge kvinder. De beskæftiges i den såkaldte mesterlære, hvor uddannelsen foregår i en normalt arbejdende, sædvanligvis mindre virksomhed under opsyn af mesteren selv eller en betroet faglært arbejder. Uddannelse af faglærte arbejdere udelukkende på værkstedsskoler forekommer overhovedet ikke endnu, men overvejes i den foreliggende situation.

Samtidig besluttede Dansk Ungdoms Fællesråd at lade sin ungdomskonference for 1954, hvor der ville møde repræsentanter for så at sige alle danske ungdomsorganisationer, behandle det samme emne. Fællesrådets tidsskrift *Lederbladet* havde allerede tidligere bragt en del artikler om emnet, og som forberedelse til konferencen samledes nu en række artikler om forskellige sider af emnet i dette tidsskrifts spalter. Herunder fremhævedes ikke alene de problemer for de store årgange, der stod i forbindelse med uddannelsen og beskæftigelsen, men også de kulturelle spørgsmål, boligspørgsmålet og spørgsmålet om familiedannelsen. Nye momenter, der indføjedes i debatten, var bl. a. en påvisning af det forhold, at antallet af stillinger, der i en voksende befolkning skal nyoprettes hvert enkelt år, svinger langt kraftigere end antallet af unge, der søger ud på arbejdsmarkedet; en understregning af de betragtelige lokale forskelle, der skyldtes den forskellige udvikling i fødselstallene; og forskellige beregninger over boligbehov og ægteskabschancer i de kommende år. Det understregedes i det hele, at de store årganges problemer ikke direkte skyldtes årgangenes absolutte størrelse, men i højere grad det forhold, at samfundet gennem en lang periode har indrettet sig efter et antal unge, der udgjorde en stadig faldende andel af den samlede befolkning, samt at tilpasningen til den nye situation vanskeliggøres af den kendsgerning, at stigningen i fødselshyppigheden er et midlertidigt fænomen, selv om man kan regne med, at det absolutte fødselstal efter ret få års forløb pæny vil stige ganske automatisk, nemlig når de store årgange gifter sig.

Ungdomskonferencen, der holdtes i oktober 1954, vakte betydelig opmærksomhed i offentligheden, men bragte ikke meget nyt, bortset fra at ungdomsforeningernes repræsentanter fremhævede den ledermangel, der allerede eksisterer, og som vil blive yderligere forværret i den periode, hvor de store årgange møder op i foreninger og ungdomsklubber, men endnu ikke er nået til den alder, hvor der kan rekruteres ledere fra dem. Konferencens betydning lå imidlertid først og fremmest i, at det frie foreningsarbejde herigennem blev stillet over for problemerne og tilskyndet til at optage et fortsat oplysningsarbejde på dette felt.

Arbejdsmarkedskommissionen har i januar 1955 udsendt en kortfattet redegørelse for de store fødselsårganges uddannelsesproblem.[1] Heri har man i første række beskæftiget sig med muligheden for at øge antallet af uddannelsespladser, idet redegørelsen dog væsentligst skulle tjene som udgangspunkt for de videre drøftelser. Siden da har kommissionen ført en række forhandlinger med de enkelte fags arbejder- og arbejdsgiverorganisationer om de foranstaltninger, der kunne gennemføres inden for vedkommende fagområde. Princippet bag disse overvejelser har hele tiden været, at antagelse af lærlinge fuldt ud skal bygge på frivillighed.

Der ventes en indstilling til regeringen fra arbejdsmarkedskommissionen

[1] *De store fødselsårgange med særligt henblik på uddannelsesproblemet.* Redegørelse udarbejdet af arbejdsmarkedskommissionens sekretariat. København 1955.

i løbet af sommeren 1955. Efter hvad der er fremkommet i pressen, vil hovedpunkterne heri være:

1. en henstilling til regeringen om at medvirke i en storstilet oplysnings- og propagandakampagne om de store årganges uddannelsesproblemer,
2. en henstilling til de offentlige institutioner om at uddanne lærlinge,
3. en henstilling om oprettelse af et centralt organ, der skal holde sig ajour med tilgangen til de forskellige dele af arbejdsmarkedet og evt. få bemyndigelse til at fortsætte de påbegyndte forhandlinger om de enkelte fags antagelse af lærlinge, og
4. en understregning af, at løsningen af de store årganges problemer må forudsætte, at der opretholdes en høj og stabil beskæftigelse.

På nogle punkter har arbejdsmarkedskommissionens forhandlinger så vidt man kan se allerede fået praktiske resultater. Således har Københavns kommune besluttet at ansætte lærlinge i sine værksteder med det udtrykkelige formål at uddanne dem til arbejde i erhvervslivet. Efter aflagt svendeprøve vil disse lærlinge nemlig ikke kunne blive ansat i kommunen, men skal i hvert fald i nogle år søge ud i andre virksomheder. Det kan også nævnes, at sammenslutningen af murermestre har besluttet, at der fra 1.1. 1956 skal ydes et tilskud fra sammenslutningen på 100 kr. for hver lærling, der antages af mestrene.

Ud fra erkendelsen af, at de store årgange i væsentlig grad må opsuges af industrien, har Ingeniørforeningen iøvrigt nedsat et udvalg, der i en ganske kort betænkning har udstukket helt nye linier for uddannelsen af teknikere.

Også på et enkelt lovgivningsområde er der taget hensyn til de store årgange, idet den sidste revision af loven om støtte til byggeriet har omfattet indføjelsen af et helt nyt område, nemlig ungdomsbyggeriet, netop under henvisning til den forestående stærke tilvækst i antallet af unge, der søger enkeltværelser eller ganske små lejligheder.

Medens debatten om de store årgange hidtil navnlig har været præget af praktiske, tekniske og administrative overvejelser, er problemets politiske, interessebetonede sider først på det allersidste kommet i centrum. Det skete gennem et foredrag af chefen for det økonomiske sekretariat, Erik Ib Schmidt, den 8. juni 1955. Han fremhævede nemlig, at de store årgange tvinger Danmark til at sætte sin eksportindtjening i vejret i hurtigere takt end andre lande. Det forudsætter, at erhvervene kan rejse den til investeringer fornødne kapital, og det vil igen sige, at der i samfundet som helhed må lægges en dæmper på den stigende tendens i forbruget, og at der udvises tilbageholdenhed med hensyn til uproduktive investeringer. Dette indebærer bl. a., at det udbredte ønske om folkepensionering ikke kan imødekommes foreløbig.

Da en folkepensionering som supplement til den bestående aldersrenteordning hører til de programpunkter, som de fleste af partierne har lagt stærk vægt på i de sidste års debat, vakte Erik Ib Schmidts udtalelser stor opmærksomhed, og man har fra flere sider benægtet nødvendigheden af at

udskyde folkepensioneringen til fordel for en indsats for de store årganges inddragen i erhvervslivet. Andre har tværtimod påpeget, at en produktiv beskæftigelse af de store årgange vil give samfundet bedre muligheder for at afse midler til gennemførelsen af en folkepensionsordning. Atter andre mener, at begge dele må gennemføres samtidig, men at det i så fald vil kræve meget væsentlige skatteforhøjelser.

De store årgange er således endelig nået frem til at stå i første række i den offentlige debat i Danmark — 3 1/2 år efter at problemet blev rejst, og kun et års tid før problemet begynder at blive aktuelt.

Sociala reformer i Sverige under 1900-talet

Av fil. lic. *Åke Elmér*, Lund

I följande sammanställning upptas författningar och riksdagsbeslut, som inneburit förbättringar av den svenska socialpolitiken under 1900-talet t. o. m. vårriksdagen 1955.

Det har eftersträvats att få med faktiska förändringar, medan mindre betydelsefulla lagändringar eller justeringar av bidragsbelopp hoppats över. Det har dock varit svårt att här göra en konsekvent gränsdragning, varför befogade anmärkningar säkert kan göras på vissa punkter. Även gränsdragningen mellan sociala åtgärder och andra statsåtgärder kan i åtskilliga fall diskuteras. Krigs- och krisbetonade åtgärder, som inte blivit eller kan anses bli bestående, har inte medtagits. På vissa områden, särskilt i fråga om rättsväsen och fångvård, har åtgärderna under perioden fått en alltmera social prägel och därför medtagits i större utsträckning för senare år. Skolväsen och yrkesutbildning har ej medtagits.

År 1900 gällande lagar av social betydelse var knappast flera än följande:

1871 Fattigvårdsförordning (fattigvårdsstyrelser).
1874 Hälsovårdsstadga.
1885 Lösdrivarlag.
1889 Lag om skydd mot yrkesfara.
1891 Lag om statsbidrag till sjukkassor.
1896 Lag om blindundervisning.

Följande myndigheter med sociala uppgifter fanns vid sekelskiftet:
Kommerskollegium (1651).
Medicinalstyrelsen (1663, 1877).
Fångvårdsstyrelsen (1859).

Fr. o. m. år 1900 märks följande:

1900 Lag om skydd för minderåriga och kvinnliga arbetare; utsträckning av yrkesinspektionen.
1901 Lag om ersättning för olycksfall i arbete (i kraft 1903).
1902 Lag om fosterbarn, vanartade barn och tvångsuppfostran; riksförsäkringsanstalten.
1903 Kommerskollegium får avdelning för arbetsstatistik.
1904 Egnahemslånefonden.
1906 Lag om medling i arbetstvister (förlikningsmän); lag om villkorlig dom och villkorlig frigivning; statsbidrag till offentlig arbetsförmedling.

1908 Statsbidrag till tuberkulossjukhus.
1909 Butikstängningslag;
förbud mot kvinnors nattarbete i industrin.

1910 Ny sjukkasselag (särskild byrå inom kommerskollegium);
kontrollstyrelsen.
1912 Arbetarskyddslag (utökning av yrkesinspektionen, bl. a. med yrkesinspektris);
socialstyrelsen (fr. o. m. 1913).
1913 Lag om allmän pensionsförsäkring (i kraft 1914; pensionsstyrelsen, pensionsnämnder);
alkoholistlag (i kraft 1916; nykterhetsnämnder, statlig alkoholistanstalt, statsbidrag till enskilda anstalter);
statsbidrag till vanföreanstalter.
1914 Bättre arbetarskydd för sjömän;
statsbidrag till kontantunderstöd för arbetslösa (statens arbetslöshetskommission, arbetslöshetskommittéer);
statsbidrag till tuberkulosdispensärer.
1916 Lag om försäkring för olycksfall i arbete (i kraft 1918).
1917 Försäkringsrådet;
lag om barn utom äktenskap (barnavårdsmannainstitutionen);
rusdrycksförsäljningsförordning (»Brattsystemet», i kraft 1919).
1918 Särskild olycksfallsförsäkring för fiskare;
fattigvårdslag (fattigvårdskonsulenter, fattigvårdsinspektör i civildepartementet); lag om kommunala pensionstillskott;
lex veneris.
1919 Lag om arbetstidens begränsning (»8-timmarslagen»);
arbetsrådet;
sjöarbetstidslag;
ny butikstängningslag;
bageriarbetstidslag;
skogshärbärgeslag;
ändring i olycksfallsförsäkringslagen (vägen till och från arbetet, i kraft 1920);
ny hälsovårdsstadga;
ny epidemilag;
statsbidrag till distriktsvård och barnmorskevård;
anslag till lindring av mindre bemedlades sjukvårdskostnader;
lag om fri rättegång och fri rättshjälp.

1920 Socialdepartementet;
ny lag om medling i arbetstvister;
centrala skiljenämnden;
skiljedomare i arbetstvister.
1924 Barnavårdslag (i kraft 1926, barnavårdsnämnder obligatoriska).

1928 Kollektivavtalslag; lag om arbetsdomstol; ändring i olycksfallsförsäkringslagen (sänkt karenstid, i kraft 1929);
allmänna arvsfonden;
statens egnahemsstyrelse.

1929 Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar;
ny sinnessjuklag.

1931 Förordning om erkända sjukkassor (övergångstid 1932—34);
viktiga ändringar i arbetarskyddslagen;
förordning om moderskapsunderstöd;
ny alkoholistlag.

1933 Nya principer för arbetslöshetshjälp;
förbättringsbidrag och nybyggnadslån på landsbygden;
tertiärlån till byggnadsverksamhet i städer och samhällen;
arbetarsmåbrukslån;
statens byggnadslånebyrå.

1934 Lag om offentlig arbetsförmedling (i kraft 1935);
förordning om erkända arbetslöshetskassor;
förordning om blindhetsersättning;
ändring i barnavårdslagen (barnavård och ungdomsskydd);
steriliseringslag.

1935 Lag om enskild arbetsförmedling;
tillägg till medlingslagen (»varsellagen»);
lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter;
folkpensioneringslag (i kraft 1937);
lån och bidrag till mindre bemedlade barnrika familjer (»barnrikehus»);
lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag;
ny stadga om distriktsvård;
lag om ungdomsfängelse (i kraft 1938).

1936 Lag om socialregister;
lag om förenings- och förhandlingsrätt;
lantarbetstidslag;
ändring av hälsovårdsstadgan (bostadskontroll);
lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter.

1937 Förhandlingsrätt för statstjänstemän;
statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård;
fri förlossningsvård (statsbidrag till förlossningsanstalter och nya bestämmelser om barnmorskevård);
ökad moderskapshjälp genom sjukkassorna;
moderskapspenning;
lag om mödrahjälp (i kraft 1938);
barnbidrag (sedan 1948 särskilda barnbidrag);
bidragsförskott;

bosättningslån;
ökade skatteavdrag för barnfamiljer;
förbättring av lantarbetstidslagen;
dyrortsgruppering av folkpensionerna (i kraft 1938);
ny skyddshemsstadga;
ny lag om tvångsuppfostran;
lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;
omorganisation av socialstyrelsen.

1938 Semesterlagen;
ändringar i arbetarskyddslagen (förbättrad inspektion);
Åkarpslagen upphävd;
1 maj helgdag;
ändringar i alkoholistlagen (länsnykterhetsnämnder);
lån och bidrag till mindre bemedlade barnrika familjer i egna hem;
förstatligande av dövstumvården;
statsbidrag till folktandvård;
abortlag;
preventivlagen upphävd;
statens institut för folkhälsan.

1939 Förbud mot avsked på grund av trolovning, äktenskap, barnsbörd;
arbetstidslag för detaljhandeln;
statsbidrag till pensionärshem;
lån och bidrag till fiskarebostäder;
kostnadsfria skyddsläkemedel till barn och mödrar;
ny lag om villkorlig dom (i kraft 1944).

1940 Lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän;
statlig ledning av arbetsförmedlingen (länsarbetsnämnder);
omorganisation av egnahemsstyrelsen och egnahemsnämnderna;
ny lag om familjebidrag åt värnpliktiga (familjebidragsnämnder).

1941 Förbättring av arbetslöshetsförsäkringen;
rabattkort för mjölk och matfett.

1942 Tilläggslån för bostadsbyggnadsverksamhet;
lag om hyresreglering (hyresnämnder, statens hyresråd);
skyddskonsulenter, skyddsassistenter.

1943 Statsbidrag till social hemhjälp (hemhjälpsnämnder);
ny lag om villkorlig frigivning (med tillsyn).

1944 Lag om arbetslöshetsnämnd;
hembiträdeslag;
arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer;
statsbidrag till halvöppen barnavård;
bestämmelser om hälsovård i folkskolorna;
lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa;
lag om åtalseftergift;
statens utlänningskommission.

1945 Statsbidrag till psykisk barna- och ungdomsvård;
ändring av barnavårdslagen (barnhem och fosterbarn, barnavårdsassistenter);
statsbidrag till abortkuratorer;
stipendier för studier i högre skolor;
ny lag om verkställighet av frihetsstraff.

1946 Ändring i semesterlagen (längre semester för ungdom m. fl.);
ändring i barnavårdslagen (ungdomsvårdsskolorna);
fria resor för barn och husmödrar;
statsbidrag till semesterhem för husmödrar (husmoderssemesternämnder);
nya bestämmelser om subventioner till flerfamiljshus;
ny lag om folkpensionering (i kraft 1948);
statsbidrag till fria läroböcker, fri skolmateriel och fria skolmåltider;
utvidgning av abortlagens indikationer;
försvarets socialbyrå.

1947 Lag om allmänna barnbidrag (i kraft 1948);
lag om särskilda barnbidrag (i kraft 1948);
ändring i bidragsförskottslagen (slopad behovsprövning);
lag om bidrag till änkor och änklingar med barn (i kraft 1948);
principbeslut om omläggning av åldringsvården;
egnahemslån med kapitalsubvention (i kraft 1948);
familjebostadsbidrag med bränslebidrag (i kraft 1948);
särskilda bostadsrabatter (»3-kronorsbidrag», i kraft 1948);
lag om obligatorisk sjukförsäkring (i kraft 1955);
statsbidrag till inackorderingshem för f. d. elever vid ungdomsvårdsskolor;
beslut om upphävande av lagen om tvångsuppfostran och nedläggning av uppfostringsanstalterna;
arbetsmarknadsstyrelsen (fr. o. m. 1948); definitivt förstatligande av arbetsförmedlingen;
inrikesdepartementet.

1948 Ny lantarbetstidslag;
ny sjöarbetstidslag;
ändring av olycksfallsförsäkringslagen (bättre villkor);
lån och bidrag till kollektiva tvätterier;
arbetarskyddsstyrelsen (fr. o. m. 1949);
bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnder;
handelsflottans välfärdsråd.

1949 Ny arbetarskyddslag;
föräldrabalken;
principbeslut om åtgärder för partiellt arbetsföra.

1950 Ny militärersättningsförordning;
generalplan för modernisering av de statliga sinnessjukhusen;
indexreglering av folkpensionerna.

1951 Ändring av semesterlagen (3-veckorssemester, i full tillämpning 1953).

1952 Viktiga ändringar i folkpensionslagen (avdragsregler, bostadstillägg; i kraft 1954);
lag om påföljd för brott av underårig (i kraft 1954).

1953 Ändring av lagen om obligatorisk sjukförsäkring (i kraft 1955);
förstärkning av folkpensionerna, särskilda barnbidragen och arbetslöshetsförsäkringen;
ändringar i de bostadspolitiska bestämmelserna (3-kronorsbidragen avskaffade m. m.).

1954 Lag om obligatorisk moderskapsförsäkring (i kraft 1955);
lag om yrkesskadeförsäkring (i kraft 1955);
omläggning av nykterhetspolitiken: ny rusdrycksförsäljningsförordning, ölförsäljningsförordning, lag om nykterhetsvård (i kraft 1/10 1955).

1955 Höjning av änkepensioner och hustrutillägg (i kraft 1956); proposition om socialhjälpslag (i kraft 1957).

Kortare meddelanden

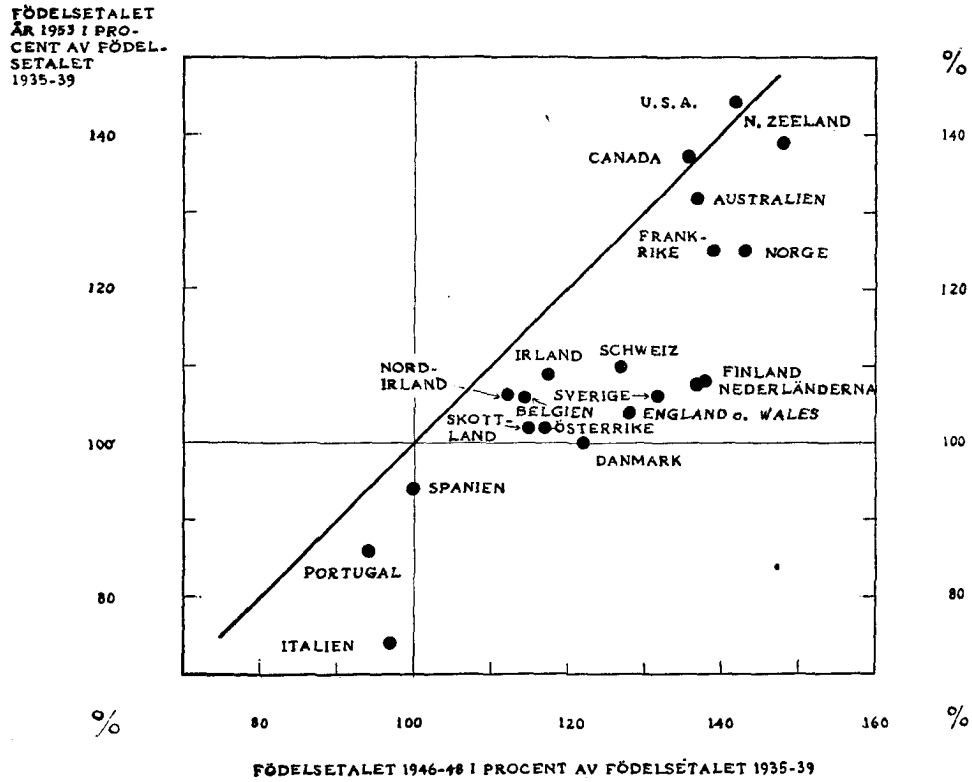
Förändringarna i födelsetalet. Tiden före och under det senaste världskriget kännetecknades av en stark uppgång i födelsetalen på många håll i världen. I Sverige steg t. ex. det absoluta antalet födda från bottensiffran 85 000 år 1933 till maximisiffran 135 000 födda år 1945. Därefter har siffran sjunkit för att år 1954 vara nere i 105 000. Per 1 000 av medelfolkmängden var 1944 toppåret med siffran 20,6 ‰. År 1954 var denna siffra nere i 14,6 ‰.

Motsvarande uppgifter för Danmark återfinns i Poul Dams artikel »Den danske debat om de 'store årgange'» i detta nummer av *Sociala Meddelanden* (sid. 377—383).

I *Population Index*, april 1955, återges ett intressant diagram som för ett antal länder visar dels födelsetalet år 1953, dels födelsetalet åren 1946—48 i procent av födelsetalet åren 1935—39. Diagrammet återges här nedan.

Om födelsetalet i ett land år 1953 är lägre än födelsetalet åren 1946—48 ligger landet i fråga under diagonallinjen i diagrammet. Alla medtagna länder utom U. S. A. och Canada har en sådan situation. Dessa två stater hade både 1946—48 och 1953 väsentligt högre födelsetal än på 30-talet. De västeuropeiska länderna, på två undantag när, ligger väl samlade. Alla dessa stater hade åren 1946—48 väsentligt högre födelsetal än på 30-talet. År 1953 hade de alla högre, men

De relativa födelsetalen för 1946—48 och 1953 i förhållande till födelsetalet för 1935—39

obetydligt högre, födelsetal än på 30-talet. Frankrike och Norge utgör undantagen som bekräftar regeln.

De sydeuropeiska staterna Spanien, Portugal och Italien uppvisar en annan bild. Såväl omedelbart efter kriget som nu har de lägre födelsetal än på 30-talet. Nu är läget dessutom »sämre» än omedelbart efter kriget.

Det bör slutligen observeras att den absoluta nivån för födelsetalet på 30-talet var ganska olika i de i diagrammet upptagna länderna. Diagrammet visar endast *tendensen i utvecklingen* efter kriget.

S. M.

Socialstyrelsens utlåtande över utkast till nordisk konvention om social trygghet. Socialstyrelsen avgav den 23 maj 1955 utlåtande över ett utkast till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet.

I utlåtandet anförs bl. a. att det remitterade förslaget väsentligen har karaktären av en kodifiering av nuvarande nordiska konventioner rörande socialförsäkring och sociallagstiftning i övrigt. I vissa hänseende föreslås emellertid en utvidgning av de hittillsvarande konventionernas tillämplighetsområden. Styrelsen finner konventionsutkastet utgöra ett betydelsefullt steg framåt i de samnordiska strävandena. Särskilt värdefullt är att den föreslagna konventionen kommer att ge en samlad bild av vad nordiska medborgare, som avser att flytta till annat nordiskt land, i socialt hänseende har att vänta i det nya landet.

En av de viktigaste frågorna rörande socialförsäkringarna är under vilka förutsättningar en nordisk medborgare skall kunna erhålla ålderspension vid vistelse i annat nordiskt land. Allteftersom strävandena för en gemensam nordisk arbetsmarknad vinner terräng på olika områden, blir det angeläget att jämna vägen även för äldre personers bosättning i annat nordiskt land än hemlandet.

Särskilt har man att ta hänsyn till föräldrarnas naturliga önskemål i många fall, att utan avsevärd minskning av sina inkomster kunna flytta över till sina barn. Genom att sådana önskemål tillgodoses torde också frågan om omvårdnaden av dessa åldringar erhålla sin mest ändamålsenliga lösning. I betraktande av dessa synpunkter framstår kravet på fem års vistelse i bosättningslandet för att där erhålla ålderspension såsom mindre tillfredsställande, och styrelsen hade gärna sett att man vid den nu föreslagna kodifieringen sökt mjuka upp denna bestämmelse. Inom Nordiska rådet, som i februari 1955 behandlade expertkommitténs utkast, framhölls också från flera håll att den nuvarande väntetiden på fem år icke syntes motsvara vad man ville uppnå i det nordiska samarbetet och att man i fortsättningen borde ägna frågan ytterligare uppmärksamhet.

Den mest rationella lösningen vore tydligen att tillerkänna de nordiska medborgarna ålderspension från hemlandet även vid stadigvarande bosättning i annat nordiskt land. Härmed skulle nämligen de svårbemästrade problem som föranlett väntetidens införande bortfalla. Skulle denna väg visa sig oframkomlig, och det nuvarande systemet måste bibehållas, bör det enligt socialstyrelsens mening övervägas huruvida de nordiska medborgarna åtminstone under väntetiden kunde få behålla den pension vartill de förvärvat rätt i hemlandet. För att underlätta en sådan lösning skulle denna tid kunna nedsättas till förslagsvis tre år, vilket samtidigt skulle leda till en behövlig lättnad för flera åldringar, som — utan att ha förvärvat rätt till pension i hemlandet — står i begrepp att flytta till annat nordiskt land.

En lösning i den angivna riktningen förutsätter emellertid att ändringar vidtas i flera länders lagstiftning. Enligt styrelsens mening är det under alla förhållanden angeläget att man söker åvägabringa en bättre lösning av frågan om ålderspensionen. Spörsmålet torde kunna närmare övervägas i samband med den diskussion om principerna för en allmän ålderspensionering, som enligt vad styrelsen inhämtat kommer att äga rum vid årets förestående socialministermöte. För att ej konventionens antagande skall fördröjas vill socialstyrelsen dock förorda en svensk anslutning till konventionen i dess föreslagna utformning.

Statistisk undersökning av ensamstående mödrar. Socialstyrelsen har den 10 juni 1955 fått i uppdrag av Kungl. Maj:t att för

en kostnad av högst 45 000 kr utföra en statistisk undersökning rörande ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden.

Befintlig officiell statistik ger mycket knapphändiga upplysningar om inkomster och försörjningsvillkor för denna befolkningskategori. Likaså saknas konkreta uppgifter om deras arbetsmarknadsförhållanden samt bostads- och vårdproblem.

De statistiska uppgifter som krävs för att belysa dessa och andra hithörande problem kommer styrelsen att inhämta genom intervjuer med ca 1 200 ensamstående mödrar i hela riket utom Stockholm. För Stockholms stads del kommer stadens statistiska kontor att företa en parallell undersökning av ytterligare ca 1 200 mödrar. Intervjuarbetet kommer att skötas av statistiska centralbyråns utredningsinstitut och påbörjas i mitten av september 1955. Socialstyrelsen beräknar kunna lägga fram resultat av sin undersökning i mars 1956.

Överarbetning av socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning. I skrivelse den 14 oktober 1954 framlade socialstyrelsen förslag till en levnadskostnadsundersökning avseende konsumtionen under år 1955.[1] Enligt förslaget skulle undersökningen omfatta 1 500 hushåll och beräknades komma att kosta 270 000 kr. Den metod som skulle användas utgjorde en kombination av intervju- och bokföringsmetoderna.

Med anledning av vad som framkommit i samband med remissbehandlingen av styrelsens skrivelse har Kungl. Maj:t i skrivelse den 10 juni 1955 uppdragit åt styrelsen att i samråd med indexnämnden samt med konjunkturinstitutet, statistiska centralbyrån och statens jordbruksnämnd överarbeta styrelsens förslag under beaktande av de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen.

Vid överarbetningen bör möjligheterna beaktas att kontrollera intervjuundersökningarnas resultat genom kompletterande bokföringsundersökningar eller på annat sätt, och uppmärksamhet bör ägnas åt vilken inverkan hushållsurvalets storlek och sammansättning kan antas öva på undersökningsresultatens tillförlitlighet. Behovet av hushållsundersökningar bör närmare preciseras, och olika möjligheter för ett arbetsprogram löpande på flera år bör övervägas.

Lönestatistiken för anställda inom varuhandeln. Från den enskilda varuhandeln inhämtade socialstyrelsen hösten 1954 från omkring 10 000 företag och arbetsställen uppgifter om löneförhållandena i september 1954 för enskilda anställda tillhörande yrkeskategorierna kontors- och butikspersonal samt lager- och utkörarepersonal.

Undersökningen för den enskilda varuhandeln baserades på ett helt nytt urval av uppgiftslämnare. Det nya företagsregistret upprättades med hjälp av följande källor: Handelns arbetsgivareorganisations medlemsregister, förteckning över medlemmar i Livsmedelsbranschens arbetsgivareförbund, Riksförsäkringsanstaltens register över större arbetsgivare, Grossistförbundets medlemsförteckning samt förteckningar över arbetsställen inom detaljhandeln belägna i de 70 geografiska områden som ingår i statistiska centralbyråns s. k. basurval.

När det gällde anställda vid till Kooperativa förbundet anslutna konsumtionsföreningar inhämtades uppgifter från 229 föreningar angående löneförhållandena i september 1954. Undersökningen grundades på ett nytt urval av föreningar. Detta nya urval omfattade alla föreningar med mer än 10 försäljningsställen samt en tiondel av föreningar med 1—10 försäljningsställen slumpmässigt utvalda.

Redogörelser för dessa båda undersökningar har lämnats i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå 1955, nr 13 och 15. De slutliga redogörelserna kommer att lämnas i Löner 1954, del I (SOS).

Ny lönestatistik för arbetare i statlig tjänst. I enlighet med en överenskommelse, som träffats mellan socialstyrelsen och statens avtalsnämnd och som styrelsen redovisat i sitt förslag den 10 juni 1954 rörande framtida utformning av den officiella lönestatistiken, har styrelsen utarbetat en statistik över löneförhållanden under tredje kvartalet 1954 för arbetare i statlig tjänst med kollektivavtal. Tidigare har den officiella lönestatistiken för arbetare i statlig tjänst endast avsett löneförhållanden under ett helt år.

[1] Jfr Sociala Meddelanden 1954: 12, sid. 750.

Den vid undersökningen använda blanketten utformades av avtalsnämnden i samråd med socialstyrelsen. På blanketten begärdes för personal anställd enligt kollektivavtal uppgifter om löneförhållanden för vuxna män, vuxna kvinnor samt minderåriga män respektive kvinnor med särredovisning av avtalets yrkesgrupper. Personal inom olika dyrortsgrupper redovisades för sig. Uppgifter begärdes om antal arbetare, antal utgjorda arbetstimmar fördelade på tidlön och ackord samt därav antal på övertid och obekväm arbetstid utbetalda lönesummor för tidlönsarbete resp. ackordsarbete, övertidstillägg, tillägg för obekväm arbetstid, förmanstillägg, risktillägg, kallortstillägg och övriga tillägg.

Uppgifterna insamlades av avtalsnämnden i två exemplar, varav det ena exemplaret efter granskning översändes till styrelsen. Samtliga myndigheter, som tillställdes blanketter, insände uppgifter. Undersökningen omfattade arbetare vid kommunikationsverken, försvarsväsendet samt mynt- och justeringsverket och lotsstyrelsen. Vid socialstyrelsens bearbetning sammanfördes materialet i sju grupper, varav grupp I omfattade arbetare vid verkstäder och skeppsvarv, grupp II linje-, ban- och vägunderhållsarbetare, grupp III byggnadsarbetare och väg- och brobyggnadsarbetare, grupp IV arbetare vid intendentur- och beklädnadsverkstäder samt tvättanstalter, grupp V förrådsarbetare och omlastare, grupp VI tryckeri- och bokbinderiarbetare samt grupp VII väg- och platsvakter.

En redogörelse för denna första undersökning, som närmast hade karaktär av provundersökning, har lämnats i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå 1955: 16.

Samarbete rörande den officiella lönestatistiken för industritjänstemän m. fl

Mellan socialstyrelsen och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) har träffats en överenskommelse om arbetsfördelning under år 1955 i fråga om den officiella lönestatistiken för industritjänstemän m. fl. Överenskommelsen, som syftar till att minska företagens arbete med att lämna statistiska uppgifter, har tillstyrkts av den av Kungl. Maj:t tillsatta lönestatistikdelegationen. Innebörden av överenskommelsen är, att SAF skall insamla och efter samråd med socialstyrelsen granska uppgifter från företag som är anslutna till SAF. Då det gäller utanför SAF stående företag skall socialstyrelsen liksom tidigare ha hand om motsvarande arbete. En maskinell hålkortsbearbetning skall därefter ske av det sammanslagna materialet. Publiceringen av den officiella lönestatistiken för industritjänstemän m. fl. berörs icke av överenskommelsen utan handhas liksom hittills av socialstyrelsen.

Det kan nämnas att socialstyrelsen och SAF tidigare träffat en liknande överenskommelse i fråga om den officiella lönestatistiken för arbetare (se Sociala Meddelanden 1954: 7 och 1955: 2).

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	detta nr
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	6, 1955
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	6, 1955
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	6, 1955
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1955
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	6, 1955
Social hemhjälp, årligen	detta nr
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
statsbidrag	detta nr

Om statsbidrag till ålderdomshem

Bestämmelserna om statsbidrag till ålderdomshem finns i kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 339) om statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

Enligt uttalande av statsrådet och chefen för socialdepartementet borde endast om- och tillbyggnadsarbeten, som i avseende på omfattning och resultat kunde i huvudsak anses likvärdiga med nybyggnad, ifrågakomma till statsbidrag (proposition nr 69/1953). För sådana om- och tillbyggnadsarbeten, vilka enbart avsåge att genom åtgärder av mera begränsad omfattning sätta redan befintliga lokaler i bättre skick eller ge en lämpligare disposition

Tab. 1. Nybyggda samt om- och tillbyggda ålderdomshem, länsvis, för vilka länsstyrelserna under tiden 1 juni 1954—31 maj 1955 fastställt statsbidrag

Län Nybyggnader = N Om- och tillbyggnader = O		Antal hem	Antal platser	Byggnadskostnader, kr	Bidrag, kr
Stockholms	N	1	34	1 037 972	61 200
	O	1	71	847 709	211 927
Södermanlands	N	1	78	1 402 666	351 000
Östergötlands	O	1	21	194 003	92 592
Kronobergs	N	3	151	2 979 959	915 800
Kalmar	N	1	30	680 000	270 000
Gotlands	N	2	66	1 384 344	594 000
Kristianstads	N	3	71	1 559 866	531 000
Malmöhus	N	1	59	1 126 000	212 400
Hallands	N	1	30	567 700	270 000
	O	2	50	623 792	278 349
Göteb. o. Bohus	N	5	270	6 384 363	1 300 550
Älvsborgs	N	4	122	2 826 512	799 500
Skaraborgs	N	1	25	432 000	225 000
	O	1	23	255 932	126 129
Värmlands	N	1	30	821 000	216 000
Västmanlands	N	2	81	1 928 037	656 100
	O	1	16	110 961	55 480
Kopparbergs	N	2	102	1 429 929	336 600
	O	1	32	521 728	143 477
Västernorrlands	N	2	112	3 379 956	525 600
Norrbottens	N	6	267	7 517 555	1 787 000
	Hela riket	**43**	**1 741**	**38 011 984**	**9 959 704**
	Därav N	36	1 528	35 457 859	9 051 750
	O	7	213	2 554 125	907 954

av dessa, borde enligt departementschefen däremot statsbidrag ej åtnjutas, liksom ej heller för arbeten, som uteslutande toge sikte på anordnandet av personalbostäder. Uttalandet lämnades av riksdagen utan erinran.

I Sociala Meddelanden 1954: 7, sid. 455, har lämnats en redogörelse för statsbidrag under tiden 1 juli 1953—31 maj 1954.

Under tiden 1 juni 1954—31 maj 1955 hade socialstyrelsen avgett yttranden över 88 av länsstyrelserna remitterade ansökningar om statsbidrag. Statsbidrag har i några få fall avstyrkts av socialstyrelsen, därför att beviljande av statsbidrag ej skulle stå i överensstämmelse med ovan refererade uttalande av departementschefen.

Länsstyrelserna hade under tiden 1 juni 1954—31 maj 1955 fastställt statsbidrag med tillhopa 9 959 704 kr avseende 43 byggnadsföretag. Socialstyrelsen, som enligt 8 § kungörelsen har att besluta om utbetalning av statsbidrag i den mån medel finns tillgängliga, hade under samma tid ut-

Tab. 2. Nybyggda samt om- och tillbyggda ålderdomshem, årsvis med hänsyn till färdigställandet, för vilka länsstyrelserna under tiden 1 juni 1954—31 maj 1955 fastställt statsbidrag

År Nybyggnader = N Om- och tillbyggnader = O	Antal		Byggnadskostnader, kr	Byggnadskostnad per plats, kr	Bidrag, kr
	hem	platser			
1947 N	1	72	766 955	10 652	93 600
1948 N	1	25	277 182	11 087	162 500
O	1	28	160 698	5 739	80 349
1951 N	5	298	6 412 389	21 518	1 459 750
1952 N	4	194	4 252 903	21 922	1 089 000
O	2	54	984 822	18 237	341 477
1953 N	10	420	10 671 525	25 484	2 976 300
O	3	110	1 214 602	11 041	393 536
1954 N	13	446	11 318 905	25 378	2 691 000
O	1	21	194 003	9 238	92 592
1955 N	2	73	1 758 000	24 082	579 600
Samtliga	**43**	**1 741**	**38 011 984**		**9 959 704**

betalat 13 389 110 kr i statsbidrag. Av sistnämnda belopp utgjordes 3 715 796 kr av statsbidrag, som fastställts före utgången av maj månad 1954. De utbetalade bidragen har avsett 56 byggnadsföretag. Utbetalningarna har måst begränsas till bidragen till byggnader, som färdigställts till och med år 1954.

I fråga om 33 t. o. m. år 1954 färdigställda byggnader med omkring 1 180 vårdplatser har ansökningar om statsbidrag antingen ej inkommit till länsstyrelserna eller ännu icke hunnit avgöras av dem.

Under tiden 1 juni 1954—31 maj 1955 har länsstyrelserna fastställt statsbidrag till ålderdomshem i den omfattning som redovisas i tab. 1 och 2.

Det framgår bl. a. att här ifrågavarande ålderdomshem, vilka dock ej utgör samtliga under perioden anordnade ålderdomshem, är 43 till antalet med 1 741 platser, varav 36 hem med 1 528 platser i nybyggnader. För samtliga hem belöper sig byggnadskostnaderna till 38 mkr, varav blott 2,5 mkr kommer på om- och tillbyggnadsföretag. Totala beloppet av fastställda statsbidrag utgör 9 959 704 kr.

I tab. 2 redovisas de här ifrågavarande byggnadernas fördelning efter året för färdigställandet.

B. W.

Socialvårdens kostnader och finansiering 1953

Socialvårdens kostnader. En översikt över utgifterna för olika sociala ändamål i Sverige under 1953 lämnas i tab. 1. Sammanställningen är uppgjord i enlighet med principer, som uppdragits av en internordisk expertkommitté.[1]

Översikten omfattar utgifterna till de fyra socialförsäkringsgrenarna, sjukförsäkringen, olycksfallsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och folkpensioneringen, samt den huvudsakliga delen av de statliga och kommunala (inkl. landstingens) utgifterna till övriga sociala välfärdsanordningar i Sverige. Vilka utgiftsändamål som medtagits framgår av den specifikation som lämnats i tabellens förspalt.

En begränsning av redovisningen är emellertid nödvändig, då det inte finns någon statistik över kostnaderna för enskild social verksamhet. Den enskilda hjälpverksamhet, som på hithörande områden bedrivs av föreningar och stiftelser, redovisar inga andra kostnader än de offentliga bidrag som eventuellt erhållits. Kostnaderna för industriföretagens välfärdsanordningar ingår inte heller i redovisningen.

De skilda verksamhetsgrenarna har i tabellen grupperats på olika huvudgrupper. Huvudkriteriet har härvid varit de huvudsakliga anledningarna till behovet av stöd och hjälp. Efter de fyra huvudgrupperna sjukdom (I), olycksfall i arbete (II), arbetslöshet (III), ålderdom och invaliditet (IV) har införts en särskild grupp för de familjesociala åtgärderna (V). För sistnämnda grupp är motiven av befolkningspolitisk natur, men verkningarna av samma art som inom den allmänna hjälpverksamheten. Därefter följer en grupp (VI) för den allmänna socialhjälpen, fattigvården, den äldsta av Sveriges nuvarande hjälp- och understödsformer. Även bland kostnaderna för försvaret ingår stora utgifter av social karaktär. De största av dessa är ersättningarna till de inkallades familjer (familjebidrag); de har emellertid inte medtagits här, då de är att betrakta som lön till de inkallade. Däremot har medtagits olycksfallsförsäkringens kostnader för personskador vid militär- och krigsolyckor (VII). De sociala ämbetsverkens förvaltningskostnader redovisas för sig nederst på tabellen. De lokala socialvårdsorganens förvaltningskostnader ingår i utgifterna för den förvaltningsgren som utgör deras huvudsakliga verksamhetsområde. Gruppen sjukdom har sedan föregående år något omändrats i det att sinnesslövården utbrutits till en särskild grupp samt allmän hälso- och sjukvård sammanslagits med vård av tuberkulösa, abnorma, sinnessjuka och alkoholister.[2]

Stora poster i den allmänna socialpolitiken utgör de förmåner som tillkommer arbetare och anställda bl. a. genom lagarna om normalarbetsdag

[1] Samordning af de nordiske landes statistik vedrörende den sociale lovgivning. 1. del. København 1951. Se även Sociala Meddelanden 1951: 6, sid. 411.

[2] Se Sociala Meddelanden 1954: 8, sid. 504.

Tab. 1. Utgifter för sociala ändamål, i tusental kr, under år 1953

Utgiftsändamål	Utgifter täckta genom tillskott från					Inkomster av fonder (netto)	Överföring från (+) till (−) fond	Summa sociala utgifter (inkl. adm.)
	staten	kommuner och landsting	arbetsgivare	befolkning	summa			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. *Sjukdom*	326 013	606 871	92	162 076	1 095 052	4 244	— 23 714	1 075 582
Sjukförsäkring o. motsvarande hjälp	62 303	5 854	92	162 076	230 325	4 244	— 23 714	210 855
Allm. hälso- och sjukvård, sjukhusväsendet, barnmorskeväsendet	241 910	560 537	—	—	802 447	—	—	802 447
Sinnesslövård	13 200	12 120	—	—	25 320	—	—	25 320
Folktandvård	8 600	28 360	—	—	36 960	—	—	36 960
II. *Olycksfall i arbete och arbetarskydd*	9 147	—	148 549	241	157 937	5 061	— 44 592	118 406
Olycksfallsförsäkring	6 355	—	148 549	241	155 145	5 061	— 44 592	115 614
Arbetarskydd	2 792	—	—	—	2 792	—	—	2 792
III. *Arbetslöshet*	57 305	3 710	—	35 597	96 612	7 522	— 15 778	88 356
Arbetslöshetsförsäkring och understöd	22 672	1 228	—	35 597	59 497	7 522	— 15 778	51 241
Arbetsförmedl. o. yrkesvägledning	24 346	—	—	—	24 346	—	—	24 346
Omskolning av arbetslösa m. m.	83	—	—	—	83	—	—	83
Offentliga arbeten	10 204	2 482	—	—	12 686	—	—	12 686
IV. *Ålderdom, invaliditet m. m.*	985 487	151 100	—	198 160	1 334 747	26 113	—	1 360 860
Ålderspensioner, Invalidpensioner	939 693	151 100	—	198 160	1 288 953	26 113	—	1 315 066
Vård av vanföra	36 873	—	—	—	36 873	—	—	36 873
Pensionärshem	8 921	..	—	—	8 921	—	—	8 921
V. *Familjer med barn*	687 526	148 121	—	—	835 647	—	—	835 647
Mödra- o. spädbarnsvård	15 775	4 260	—	—	20 035	—	—	20 035
Allmänna barnbidrag	520 055	—	—	—	520 055	—	—	520 055
Särskilda barnbidrag	7 330	4 900	—	—	12 230	—	—	12 230
Bidragsförskott	2 933	6 187	—	—	9 120	—	—	9 120
Offentlig barnavård	19 246	55 713	—	—	74 959	—	—	74 959
Skolmåltider	22 239	63 761	—	—	86 000	—	—	86 000
Skolhälsovård	1 422	..	—	—	1 422	—	—	1 422
Hemhjälpsverksamhet	3 561	13 300	—	—	16 861	—	—	16 861
Omkostn. vid bosättningslån	390	—	—	—	390	—	—	390
Hyresrabatter till barnrika familjer	61 139	..	—	—	61 139	—	—	61 139
Annat	33 436	—	—	—	33 436	—	—	33 436
VI. *Allmän och ospecificerad hjälp*	17 076	170 000	—	—	187 076	—	—	187 076
VII. *Utg. f. personskador vid militär- och krigsolyckor*	12 820	—	—	—	12 820	—	—	12 820
Summa I—VII	2 095 374	1 079 802	148 641	396 074	3 719 891	42 940	— 84 084	3 678 747
Centrala administrationsutg.	40 780	—	6 299	—	47 079	—	—	47 079
Tillsammans	2 136 154	1 079 802	154 940	396 074	3 766 970	42 940	— 84 084	3 725 826

och om semester. Dessa kostnader är det knappast möjligt att uppskatta i pengar, varför de inte kan upptas i någon social budget.

Utgiftsbeloppen avser de totala nettoutgifterna för olika ändamål (inkl. förvaltningskostnader), vare sig utgifterna täcks av statens, kommunernas och landstingens skatteintäkter eller av avgifter och premier, vilka arbetsgivare och försäkringstagare erlägger till socialförsäkringsorganen. Utgifterna innefattar däremot inte anläggningskostnader för anstalter utan endast driftskostnader. Utgiftsbeloppen är redovisade netto och har sålunda minskats med inkomsterna (ej skatter eller allmänna statsbidrag) inom resp. förvaltningsgrenar.

Tabellen belyser både kostnaderna för dem som lämnat hjälpen och värdet för mottagaren av erhållen hjälp. I kol. 2—6 anges dels de belopp som erlagts till socialvården av skattemedel från staten (kol. 2), kommuner och landsting (kol. 3), dels de avgifter till socialförsäkringsorganen som influtit från arbetsgivare (kol. 4) och enskilda försäkringstagare (kol. 5). Ökas summan av dessa bidrag (kol. 6) med ränte- och andra inkomster, som socialförsäkringsorganen har av fonder o. dyl. (kol. 7), och minskas med de belopp som dessa organ överfört till fonder (kol. 8), får man fram de totala belopp som under året utbetalts i sociala utgifter och tjänster (kol. 9).

De totala socialutgifterna uppgick år 1953 till 3 767 milj. kr. De har sedan 1952 ökat med 315 milj. kr (från 3 452 milj. kr) eller 9,1 %.

Försörjningen av åldringar och invalider är den mest kostnadskrävande sociala verksamhetsgrenen. Därnäst kommer sjukvården och de barna- och familjevårdande åtgärderna; här är de allmänna barnbidragen den största posten. Kostnaderna för folkpensioneringen och barnbidragen (de allmänna och särskilda) uppgick år 1953 tillsammans till 1 809 milj. kr, eller nära hälften av de totala socialutgifterna.

En översikt över socialutgifternas storlek (i milj. kr) för de olika huvudgrupperna av utgiftsändamål under de senaste åren lämnas i denna tablå.

	Socialutgifter i milj. kr						
	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
I. Sjukdom	513	580	642	728	872	1 068	1 095
II. Olycksfall i arbete	81	85	123	130	141	157	158
III. Arbetslöshet m. m.	66	72	75	75	69	76	96
IV. Ålderdom, invaliditet	382	826	856	864	1 000	1 131	1 335
V. Familjer och barn	138	601	630	655	699	803	836
VI. Allmän socialhjälp	190	116	110	125	127	160	187
VII. Personskador vid militär- o. krigsolyckor	12	11	11	12	12	12	13
Summa I—VII	1 382	2 291	2 447	2 589	2 920	3 407	3 720
Centrala förvaltningskostnader	28	31	32	33	45	45	47
Barnavdrag vid beskattning	183	44	45	46	47	—	—
Summa socialutgifter	1 593	2 366	2 524	2 668	3 012	3 452	3 767
I % av nationalinkomsten (netto)	7,9	10,5	10,7	10,5	9,5	10,2	10,8

Vid jämförelse med tidigare år måste hänsyn givetvis tas till levnadskostnadernas och penningvärdets förändringar. Sätter man socialutgifterna i relation till nationalinkomsten, som skett på sista raden i tablån, får man ett av penningvärdets och försörjningslägets olikheter oberoende mått på socialpolitikens omfattning under olika år. Under 1953 utgjorde socialutgifterna ca 10,8 % av nettonationalinkomsten mot 10,2 % ett år tidigare och 10,5—10,7 % under åren 1948—50. Åren 1939 och 1940 var procenttalet omkring 7. I medeltal uppgick socialutgifterna år 1953 till 525 kr per invånare. För en familj om två vuxna och två barn utgör detta drygt 2 100 kr.

Socialutgifternas finansiering. Socialvårdens kostnader bestrids till huvudsaklig del av stat, landsting och primärkommuner genom skattemedel — direkta och indirekta skatter. Av de totala socialutgifterna under år 1953, 3 767 milj. kr, kom 57 % på staten (2 136 milj. kr) och 29 % på primärkommuner och landsting (1 080 milj. kr). Resten utgjordes av avgifter till socialförsäkringsorganen, nämligen 4 % av arbetsgivarnas avgifter till olycksfallsförsäkringen (155 milj. kr) och sammanlagt 11 % av de försäkrades avgifter till sjukförsäkringen (162 milj. kr), arbetslöshetsförsäkringen (36 milj. kr) och folkpensioneringen (198 milj. kr).

Kostnadsfördelningen mellan olika huvudmän är mycket varierande för olika grenar av socialvården. Vissa verksamhetsgrenar finansieras helt av statliga medel, exempelvis de allmänna barnbidragen, mödrahjälpen och arbetsförmedlingen. På en del områden, såsom inom sinnessjuk- och sinnesslövården, alkoholistvården och ungdomsvården, drivs vissa anstalter i statlig regi. I de flesta fall handhas verksamheten av lokala organ, landsting eller primärkommuner, som efter vissa regler erhåller statliga bidrag till kostnaderna. Storleken av dessa bidrag är mycket växlande för olika verksamhetsgrenar. På vissa områden bedriver därjämte enskilda föreningar och stiftelser, understödda av staten, en livlig verksamhet, exempelvis inom barnavård, vanförevård och sjukvård.

Största delen av statens socialutgifter går till folkpensioneringen (940 milj. kr), de allmänna barnbidragen (520 milj. kr) samt hälso- och sjukvården (326 milj. kr). Huvuddelen av landstingens och primärkommunernas socialvårdskostnader kommer på hälso- och sjukvården (607 milj. kr), fattigvården (170 milj. kr), folkpensioneringen (151 milj. kr), skolmåltider (64 milj. kr) samt offentlig barnavård (56 milj. kr).

De sociala utgifterna har den största relativa betydelsen i landstingens budget, där drygt 90 % av deras nettoutgifter går till sociala ändamål. I statens budget hänför sig ungefär en tredjedel och i primärkommunernas ca en fjärdedel av de totala nettoutgifterna till socialvården.

Beträffande de fyra socialförsäkringsgrenarna lämnas i tab. 2 en översikt över kostnadernas fördelning på olika huvudmän.

Inom sjukförsäkringen finansieras ca 2/3 samt inom arbetslöshetsförsäkringen ca 55 % av kostnaderna med de försäkrades avgifter. Dessa kassors verksamhet understöds av betydande statsbidrag. Inom sjukförsäkringen

Tab. 2. Kostnadsfördelningen inom de fyra socialförsäkringsgrenarna

Inkomstslag	Sjukförsäkringen	Olycksfallsförsäkringen	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen	Sjukförsäkringen	Olycksfallsförsäkringen	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen
	1 000-tal kr				Fördelning i %			
Statsbidrag	62 303	6 355	22 223	939 693	26,6	3,8	34,0	71,4
Kommunbidrag . . .	5 854	—	—	151 100	2,5	—	—	11,5
Arbetsgivarbidrag . .	92	154 848	—	—	0,0	93,0	—	—
Försäkrades avgifter	162 076	241	35 597	198 160	69,1	0,2	54,5	15,1
Räntor, fonder o. dyl.	4 244	5 061	7 522	26 113	1,8	3,0	11,5	2,0
Tillhopa	**234 569**	**166 505**	**65 342**	**1 315 066**	**100**	**100**	**100**	**100**

lämnar dessutom vissa kommuner och arbetsgivare frivilliga bidrag till kassorna. Huvudparten (93 %) av olycksfallsförsäkringens kostnader bestrids av arbetsgivarna. Staten står för kostnaderna för olycksfallsförsäkringen av sina egna arbetare samt dessutom utgifterna för vissa dyrtidstillägg, förvaltningskostnader m. m. Kostnaderna för folkpensioneringen bestrids till huvudsaklig del (ca 70 %) av statsmedel med bidrag dels i form av pensionsavgifter och folkpensioneringsfondens ränteavkastning och dels från kommunerna.

G. H—dt

Social hemhjälp år 1954

Hemhjälp åt åldringar och invalider

Socialstyrelsen har liksom 1953 även för 1954 begränsat sina årligen återkommande undersökningar om den sociala hemhjälpsverksamheten till att omfatta den hjälp, som lämnats åt åldringar och invalider inom ramen för den statsunderstödda verksamheten. För första gången omfattar dock undersökningarna även den verksamhet, som vuxit fram de senaste åren och som helt bekostas med kommunala eller frivilliga medel. Inom denna sistnämnda verksamhet, som huvudsakligen avser regelbundet återkommande hjälp åt de gamla, anlitar man så gott som uteslutande deltidsarbetskraft.

1 026 huvudmän för social hemhjälpsverksamhet (132 i städer och 894 i övriga kommuner) har tillfrågats. Av dessa har fyra icke inkommit med svar. Fyra av huvudmännen bedriver verksamhet i två kommuner, varför de kommuner som deltar i undersökningen utgör 1 030.

Hemvårdarinnor, anställda inom statsunderstödd verksamhet, har under året hjälpt 21 212 åldringar och invalider (4 517 i städer och 16 695 i övriga kommuner). Härav har 16 823 (4 054 resp. 12 769) erhållit tillfällig hjälp och 4 389 (463 resp. 3 926) regelbundet återkommande hjälp. Som jämförelse kan nämnas att vid de undersökningar, som företogs för kalenderåret 1953 och som omfattade 1 016 kommuner, hade hjälp lämnats åt 17 473 gamla och invalider (3 809 resp. 13 664), 12 307 erhöll tillfällig hjälp, 5 166 regelbunden. År 1954 omfattade hithörande hjälpverksamhet sammanlagt 1 050 181 arbetstimmar (189 622 resp. 860 559). Motsvarande siffra för år 1953 var 926 697.

I icke mindre än 110 städer och 334 övriga kommuner förekom även social hemhjälpsverksamhet utan statsunderstöd, avsedd för åldringar och invalider. Tre huvudmän har anordnat hemhjälpsverksamhet i två kommuner vardera. I en stad har fyra olika organisationer sådan verksamhet; i fem städer och 15 övriga kommuner svarar två organisationer för sådant arbete. I 225 kommuner handhas verksamheten av hemhjälpsnämnden, i 94 av fattigvårdsstyrelsen, i 126 av Röda korset och i 18 av annan huvudman. I februari 1955 förelåg beslut i 61 kommuner om igångsättande av särskild hemhjälp och i ytterligare 57 kommuner pågick utredning i denna fråga. I 15 av de nämnda kommunerna finns redan någon form av icke-statsunderstödd social hemhjälpsverksamhet. År 1954 lämnades inom denna verksamhet hjälp åt 18 325 åldringar och invalider (12 631 i städer och 5 694 i övriga kommuner).

För att få en uppfattning om hur många gamla och invalider som under en kort tidsperiod samtidigt var aktuella inom den icke-statsunderstödda hemhjälpsverksamheten, har socialstyrelsen undersökt situationen under

Hemhjälp åt åldringar och invalider inom och utom den statsunderstödda sociala hemhjälpsverksamheten under år 1954

Landstingsområden resp. städer utom landsting	Statsunderstödd hjälp			Icke statsunderstödd hjälp			
	Antal huvudmän	Antal hjälpta personer	Antal arbetstimmar	Antal kommuner	Antal hjälpta personer	Veckan 24/1—30/1 1955	
						Antal hjälpta personer	Antal hemhjälpare
Stockholms län	54	1 068	47 874	29	856	289	171
Uppsala län	25	544	24 089	11	778	281	121
Södermanlands län	38	812	43 420	28	879	272	136
Östergötlands län	46	935	39 618	23	789	124	91
Jönköpings län	54	1 047	49 614	17	493	132	94
Kronobergs län	43	888	39 960	10	291	73	32
Kalmar läns norra	22	393	18 534	11	280	77	49
Kalmar » södra	28	630	28 405	11	214	64	36
Gotlands län	14	279	16 083	6	48	14	11
Blekinge län	24	423	21 381	13	385	158	77
Kristianstads län	56	1 279	65 800	34	693	219	107
Malmöhus län	70	1 861	100 135	21	351	157	82
Hallands län	38	511	24 684	9	163	79	52
Göteborgs och Bohus läu	42	685	28 833	18	393	137	70
Älvsborgs län	66	1 370	64 848	19	539	282	80
Skaraborgs län	56	1 228	59 965	14	346	148	77
Värmlands län	52	836	49 288	23	479	208	113
Örebro län	33	1 015	55 004	16	646	263	158
Västmanlands län	28	421	17 212	13	453	201	115
Kopparbergs län	49	825	37 397	24	594	238	148
Gävleborgs län	40	731	38 804	16	544	109	97
Västernorrlands län	44	812	45 416	26	930	335	119
Jämtlands län	35	635	34 777	10	107	30	15
Västerbottens län	31	620	35 258	16	412	67	45
Norrbottens län	28	395	18 897	17	488	182	101
	1 016	20 243	1 005 296	435	12 151	4 139	2 197
Stockholms stad	1	65	2 952	1	2 513	1 305	564
Göteborg	1	352	14 080	1	2 026	1 354	700
Malmö	1	277	13 227	1	1 091	667	243
Norrköping	1	142	7 863	1	280	181	45
Hälsingborg	1	119	6 386	1	137	85	100
Gävle	1	14	377	1	127	82	45
Städer utom landsting	6	969	44 885	6	6 174	3 674	1 697
Landstingsområden	1 016	20 243	1 005 296	435	12 151	4 139	2 197
Hela landet	**1 022**	**21 212**	**1 050 181**	**441**	**18 325**	**7 813**	**3 894**

veckan 24—30 januari 1955. Av praktiska skäl utvaldes en vecka under 1955 i stället för under 1954. Under denna vecka hjälptes 7 813 personer (6 138 i städer och 1 675 i övriga kommuner). Antalet personer, som då sysselsattes i denna verksamhet var 3 894. Flera organisationer har icke kunnat ange antalet hjälpta personer, varför detta i verkligheten är större än det angivna.

Större eller mindre svårigheter att få lämplig arbetskraft har redovisats av 118 kommuner. I allmänhet begränsar sig dessa svårigheter till vissa

perioder av året eller vissa delar av kommunerna. De flesta huvudmännen har meddelat, att de icke har någon svårighet med arbetskraftsrekryteringen.

I 84 kommuner lämnades hjälpen utan avgift. I de övriga har man infört graderade taxor, där hänsyn tas till vederbörandes inkomst.

I tabellen på sid. 403 lämnas en redogörelse för hemhjälp åt gamla under år 1954, fördelad på landstingsområden.

Kursverksamhet. Under år 1954 anordnade socialstyrelsen 23 kompletteringskurser för blivande hemvårdarinnor. Av kurserna hölls 4 på vardera Bjärtorps lanthushållsskola, St. Hov, och Karlskoga Praktiska Läroverk, Karlskoga; 2 på vardera SGU:s koloni Gränna forsa, Moheda; Tollarps lanthushållsskola, Tollarp; Tunabygdens Barnens Dags-koloni Risgården, Nyhammar; och Stockholms Praktiska Hushållsskola, Stockholm; samt en på Stöndars lanthushållsskola, Undrom; Vindelns folkhögskola, Vindeln; Ölands Folkhögskola, Ölands-Skogsby; Ingelstads lantmannaskola, Ingelstad; Maria Husmodersskola, Stockholm; Hola Folkhögskola, Prästmon; och Stockholms stads Hembiträdesskola, Stockholm.

Sammanlagda antalet elever under året uppgick till 288.

M. N.

Ålderdomshemmens kostnader och finansiering år 1953

I ett tidigare häfte av denna tidskrift[1] har vissa resultat av statistiken över rikets ålderdomshem publicerats. Här nedan följer en redogörelse för hemmens driftskostnader och finansiering.

Begreppet *driftskostnader* innefattar samtliga ålderdomshemmets kostnader med undantag av räntor, amorteringar, nybyggnader och förbättringar av fastigheter; avskrivningar har ej heller medräknats. I de fall då ålderdomshemmen lyfte vårdtagarnas folkpensioner och av dessa återbetalade en viss andel till pensionärerna, har pensionärernas andel frångragits inkomsten och ingår således inte i driftskostnaderna. Utgifter som fallit under den öppna fattigvården har ej heller medräknats. Kostnaderna för beklädnad och läkarvård för ålderdomshemmens vårdtagare har emellertid i några fall belastat den öppna fattigvården, i andra fall ålderdomshemmets stat. En annan redovisningsolikhet vidlåder lönekostnaderna, som av en del kommuner redovisats brutto, men av en del netto, dvs. med avdrag för den ersättning som personalen lämnat för naturaförmåner i form av fri bostad, kost osv.

Driftskostnaderna (i ovan angivna betydelse) uppgick år 1953 till nära 119 milj. kr. De olika delposternas storlek framgår av tab. 1. Tyvärr kunde en del hem med olika specialavdelningar av bokföringsmässiga skäl inte särskilja sina utgifter för de olika avdelningarna. Dessa hem har förts till en särskild grupp, kallad egentligt ålderdomshem med ej särredovisad specialavdelning. Detta gäller beträffande 53 hem. Särredovisning finns för 1 282 egentliga ålderdomshem, 17 sinnessjukavdelningar samt 48 kroniker-avdelningar. I de egentliga hemmen har även inräknats de icke godkända sjukavdelningarna.

På samtliga avdelningstyper var avlöningarna den största utgiftsposten. De svarade för en relativt större andel av totalkostnaderna på kroniker- och sinnessjukavdelningarna än på de egentliga hemmen. Närmast i storlek av de olika kostnadsgrupperna kom kosthållet som i genomsnitt omfattade ca 20 %. Här har de egentliga hemmen något högre andel än specialavdelningarna. Av övriga kostnadsgrupper kan nämnas att värme, lyse, renhållning, vatten, tvätt m. m. i genomsnitt uppgår till ca 10 % av totalkostnaderna samt underhåll av fastighet till ca 5 %. För sistnämnda post upptar de egentliga hemmen en något högre andel.

I det följande kommer olika kategorier av ålderdomshem i kostnadshänseende att jämföras med varandra. Kostnaderna redovisas brutto per vårddag, utan avdrag för inkomster av olika slag.

Specialavdelningarna är betydligt dyrare än de egentliga ålderdomshemmen, huvudsakligen på grund av att större och mer kvalificerad vårdperso-

[1] Sociala Meddelanden 1955: 1, sid. 33.

Tab. 1. Driftskostnader på ålderdomshemmens olika avdelningar

	Egentligt ålderdomshem	Sinnessjukavdelning	Kronikeravdelning	Egentligt ålderdomshem med ej särredovisad spec.-avd.	Egentligt ålderdomshem	Sinnessjukavdelning	Kronikeravdelning	Egentligt ålderdomshem med ej särredovisad spec.-avd.
	1 000-tal kronor				i % av samtliga utgifter			
Underhåll av fastighet	5 716	76	125	704	6,1	3,4	3,5	3,8
Underhåll och komplettering av inventarier	3 692	48	93	504	3,9	2,1	2,6	2,8
Avlöningar, arvoden o. dyl.	43 513	1 314	1 960	9 344	46,0	58,0	55,2	51,0
Pensioner, pensionsavgifter för anställd personal	1 988	50	42	732	2,1	2,2	1,2	4,0
Värme, lyse, renhållning, vatten, tvätt	10 155	232	351	1 914	10,8	10,2	9,9	10,4
Kosthåll	22 248	428	651	3 455	23,5	18,9	18,3	18,8
Beklädnad	936	26	20	261	1,0	1,1	0,6	1,4
Läkarvård, medicin, tandvård	2 193	29	191	479	2,3	1,3	5,4	2,6
Flit- och fickpengar	666	6	5	345	0,7	0,3	0,1	1,9
Hyra	181	—	2	75	0,2	—	0,1	0,4
Övriga utgifter	3 225	58	108	528	3,4	2,5	3,1	2,9
Summa utgifter	**94 513**	**2 267**	**3 548**	**18 341**	**100**	**100**	**100**	**100**

nal måste finnas på dessa. Kostnaderna på olika avdelningar framgår av denna sammanställning. Som jämförelse har uppgifter för år 1949 även medtagits.

	Kostnad per vårddag, kr, år	
	1949	1953
Egentligt ålderdomshem	6,53	10,11
Sinnessjukavdelning	9,05	13,24
Kronikeravdelning	9,16	14,53
Blandade avdelningar	9,29	12,96
Samtliga hem	**7,24**	**10,61**

Genom att specialavdelningarna är så få till antalet, blir det absoluta talet i varje undergrupp så litet, att medeltalsberäkningar blir osäkra. Av denna anledning kommer analysen i fortsättningen att koncentreras till de egentliga ålderdomshemmen. Hur kostnaderna på dessa fördelar sig på olika dyrorter framgår av denna tablå.

Dyrortsgrupp	Kostnad per vårddag, kr (på egentligt ålderdomshem)
2	8,64
3	10,24
4	10,74
5	13,07

Driftskostnaderna för egentliga ålderdomshem av olika storlek, som framgår av följande tablå, ger vid handen att hem med 20 à 30 platser skulle vara de ur ekonomisk synpunkt mest fördelaktiga. Siffrorna är

dock ej helt jämförbara. Så t. ex. ligger de mindre hemmen oftare i lägre dyrortsgrupper, och därigenom blir utgifterna, framför allt lönekostnaderna, avsevärt lägre på de små hemmen.

Antal vårdplatser	Kostnad per vårddag, kr, år	
	1949	1953
— 10	6,14	9,86
11— 15	6,05	9,55
16— 20	5,94	9,59
21— 30	6,10	9,43
31— 40	6,46	9,88
41— 50	7,45	10,19
51— 75	7,87	11,81
76—100	8,19	11,65
101—	7,68	11,42
Samtliga	**6,53**	**10,11**

För underhåll av fastighet, komplettering och underhåll av inventarier samt även för kosthållet har de största hemmen de lägsta kostnaderna. Å andra sidan är lönerna och pensionerna betydligt mer kostnadskrävande på de större hemmen. Som förut nämnts är hemmen på mellan 20 och 30 platser de mest ekonomiska överhuvudtaget och avgörande härför är tydligen löneposten. Det måste alltid finnas ett visst antal anställda för att ett ålderdomshem överhuvud taget skall kunna drivas, men samma antal räcker upp till en viss storlek på hemmet. Blir hemmet å andra sidan ännu större behövs i högre utsträckning specialutbildat folk, kanske en biträdande föreståndarinna, och detta driver upp kostnaderna för dessa hem.

En annan faktor som spelar in vid belysning av hemmens kostnader är beläggningen, dvs. i hur stor utsträckning hemmen utnyttjas. I nedanstående tablå har kostnaderna per vårddag beräknats för hem med olika hög beläggning.

Antal vårdtagare per 100 platser	Utgift per vårddag, kr
— 50	12,05
51— 60	11,34
61— 70	11,11
71— 80	10,72
81— 90	10,39
91—100	9,60
101—110	9,32
111—120	8,97
121—	8,95

Det framgår tydligt hur oekonomiskt det är att ej utnyttja hemmen fullt. Praktiskt taget alla poster i utgiftsstaten sjunker vid högre genomsnittsbeläggning. Lägst är kostnaden i de överbelagda hemmen. Denna ordning är emellertid ogynnsam ur vård- och trivselsynpunkt. För alla storleksgrupper är det likaledes genomgående att kostnaderna sjunker vid högre beläggning. Detta belyses av följande sammanställning, där hemmen inom varje storleksgrupp fördelats efter fyra olika grader av beläggning, dels högst 60 %, dels mellan 61 och 80 %, dels mellan 81 och 110 % samt slutligen de överbelagda hemmen med en beläggning på 111 % och högre.

Antal vårdplatser	Kostnad (i kr) per vårddag i hem med nedanstående beläggningsprocent			
	—60 %	61—80 %	81—110 %	111 %—
— 10	10,34	10,61	9,60	8,78
11— 15	11,13	10,35	9,14	8,60
16— 20	11,88	10,56	9,16	9,08
21— 30	11,47	10,75	9,14	8,02
31— 50	12,70	11,47	9,64	9,49
51—100	(14,66)	12,16	11,26	(8,56)
101—	(10,28)	(12,45)	11,55	(11,03)

Anm. Medeltalen inom parentes är beräknade på färre än 5 hem, varför dessa tal måste betraktas som osäkra.

Även hemmens ålder spelar en roll i kostnadskalkylen. I tab. 2 redovisas kostnaden per vårddag för hem av olika ålder. Dessutom har medtagits motsvarande uppgifter för 1949. De hem som ställer sig dyrast är de allra äldsta som tagits i bruk redan före år 1900; dessa kostade i genomsnitt 10,86 kr per vårddag. Emellertid kan några större differenser mellan de olika grupperna ej konstateras. Kostnadsökningen sedan år 1949 varierar obetydligt; lägst är den för de hem som tillkommit efter 1947 års ålderdomshemsreform. År 1949 var ju endast ett fåtal av dessa i bruk, varför sifferuppgiften för detta år var osäker. Därtill kommer att kostnaderna helt naturligt är högre för nya hem än för övriga. Det behövs en del personal för att sätta hemmet i gång, extra bränsle måste användas för att torka ut byggnaden etc. Därtill kommer att vårdtagarna flyttar in successivt, så att hemmet ej utnyttjas fullt den första tiden. Även den högre standarden, framför allt i form av större andel enkelrum, medför helt naturligt högre kostnader. Skillnaden mellan de nya och de gamla hemmen är emellertid obetydlig; de nya kostade i genomsnitt 10,40 kr per vårddag och de gamla 10,06 kr.

Antalet hem som räknats som nyanordnade uppgick vid slutet av år 1953 till 106. Av dessa hade de flesta (68) en normal beläggning på mellan 80 och 100 % och dessa hems driftskostnader uppgick i genomsnitt till 10,12

Tab. 2. Utgifterna per vårddag år 1953 på egentliga ålderdomshem av olika ålder på landsbygden och i städerna

År då hemmet togs i bruk	Kostnad (i kr) per vårddag (egentliga ålderdomshem)			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Hela riket år 1949
—1900	9,64	12,39	10,86	6,97
1901—1910	9,45	11,18	9,95	6,75
1911—1920	10,11	12,36	10,35	6,66
1921—1925	9,88	9,70	9,80	6,28
1926—1930	9,36	10,91	9,55	6,54
1931—1935	9,38	12,13	9,62	5,83
1936—1940	9,46	9,57	9,48	5,94
1941—1946	9,32	11,06	10,01	6,35
1947—1953	9,68	11,64	10,40	7,30
Samtliga	**9,60**	**11,49**	**10,11**	**6,53**

kr. De gamla hemmen med samma beläggning var till antalet 596 och dessa hade en driftskostnad av 10,00 kr per vårddag. Ser man på de normalbelagda hemmen är alltså skillnaden mellan nya och gamla hem ännu mindre.

Inte heller de olika utgiftsposterna företer några mer betydande skillnader, vilket framgår av nedanstående sammanställning.

	Utgift (i kr) per vårddag på gamla hem	nya hem
Underhåll av fastighet	0,68	0,21
Underhåll och komplettering av inventarier	0,40	0,34
Avlöningar och arvoden	4,59	5,04
Pensioner, pensionsavgifter för anställd personal	0,22	0,18
Värme, lyse, renhållning, vatten, tvätt	1,04	1,38
Kosthåll	2,37	2,41
Beklädnad	0,10	0,10
Läkarvård, medicin, tandvård	0,23	0,25
Flit- och fickpengar	0,07	0,07
Hyror	0,02	0,03
Övriga utgifter	0,34	0,39
Samtliga utgifter	**10,06**	**10,40**

Det är givet att fastighetsunderhållet måste ligga något högre på gamla hem än på nybyggda. Skillnaden i avlöningsposten orsakas av att de nyare hemmen i större utsträckning ligger i högre dyrortsgrupper samt att de kräver mer specialutbildad personal. Även skillnaden i posten värme, lyse m. m. kan förklaras av dyrortsskillnader.

Hemmens finansiering. I tab. 3 har sammanställts hur kostnaden för olika typer av avdelningar finansierats under år 1953. Statsmedel lämnades i stör-

Tab. 3. Inkomsternas storlek på ålderdomshemmens olika avdelningar

	Egentligt ålderdomshem	Sinnessjukavdelning	Kroniker-avdelning	Egentligt ålderdomshem med ej särredovisad spec.-avd.	Egentligt ålderdomshem	Sinnessjukavdelning	Kroniker-avdelning	Egentligt ålderdomshem med ej särredovisad spec.-avd.
	1 000-tal kronor				i % av samtliga utgifter			
Statsmedel	120	4	288	146	0,1	0,2	8,1	0,8
Landstingsmedel	747	24	643	827	0,8	1,1	18,1	4,5
Medel från andra kommuner än hemmens ägare	1 970	244	49	481	2,1	10,8	1,4	2,6
Av befattningshavare för naturaförmåner	5 848	98	190	832	6,2	4,3	5,4	4,5
Vårdavgifter	37 906	682	609	5 743	40,1	30,1	17,2	31,3
Inkomst av särskild verksamhet	460	1	3	264	0,5	—	0,1	1,5
Andra inkomster	489	5	5	206	0,5	0,2	0,1	1,1
Summa	**47 540**	**1 058**	**1 787**	**8 499**	**50,3**	**46,7**	**50,4**	**46,3**
Kommunernas tillskott	46 973	1 209	1 762	9 842	49,7	53,3	49,6	53,7
Summa inkomster	**94 513**	**2 267**	**3 549**	**18 341**	**100**	**100**	**100**	**100**

re utsträckning endast till kronikeravdelningarna, där denna inkomstkälla täckte utgifterna till 8 %. Landstingsmedel erhöll kronikeravdelningarna med 18 %. »Medel från andra kommuner än hemmets ägare» innefattar dels de belopp som enligt avtal lämnades av sådana kommuner, vilka har rätt att inackordera sina vårdtagare på annan kommuns hem, dels belopp som annan kommun lämnat för enstaka vårdtagare som vistats på hemmet utan att särskilt avtal träffats. Vanligast var denna ordning vid sinnessjukavdelningarna, vilkas driftskostnader till 11 % täckts av tillskott från andra kommuner.

Den största inkomstposten var vårdavgifterna, som på de egentliga hemmen täckte 40 % av utgifterna, på sinnessjukavdelningarna 30 % samt på kronikeravdelningarna 17 %. De bestod dels av inackorderingsavgifter, dels av folkpensioner minus de andelar som utbetalats till vårdtagarna för privata utgifter.

I genomsnitt täckte dessa olika slag av inkomster omkring hälften av utgifterna. Resten fick bestridas av kommunernas egna medel. Dyrast för kommunerna var sinnessjukavdelningarna samt de hem som ej särredovisats för olika avdelningar. Hur det kommunala tillskottet varierar för hem av olika storlek framgår av följande tablå.

Antal platser per hem	Kommunens utlägg för hemmet per vårddag	
	i kr	i % av kostnaderna
— 10	4,93	50,0
11— 15	4,72	49,4
16— 20	4,60	47,9
21— 30	4,45	47,1
31— 50	4,70	47,1
51— 75	6,34	53,7
76—100	5,96	51,2
101—	6,37	55,7
Samtliga	**5,03**	**49,7**

Inga större variationer råder mellan kommunernas relativa tillskott till hemmens finansiering i vad angår hem av olika storlek. Det förefaller dock som om de medelstora hemmen (21—50 platser) skulle kräva ett något lägre kommunalt tillskott än övriga hem, men differenserna är för små för att några bestämda slutsatser skulle kunna dras. Kommuner som är belägna i högre dyrortsgrupper får däremot skjuta till en relativt större del av kostnaderna än de på lägre ortsgrupper; som sålunda framgår var kommunernas tillskott 43,3 % för de hem som ligger i ortsgrupp 2 samt 57,1 % för de i grupp 5.

På de nyanordnade hemmen fick kommunerna i genomsnitt lägga till 4,84 kr per vårddag (46,6 % av driftskostnaderna), medan på de gamla hemmen kommunernas tillskott uppgick till 5,05 kr (50,2 %).

Sammanfattning. Som en sammanfattande översikt av ålderdomshemmens kostnader och finansiering lämnas i tab. 4 en översikt av utgifter och in-

Tab. 4. Utgifter och inkomster i kr per vårddag för olika avdelningar

	Egentligt ålderdomshem	Sinnessjukavdelning	Kronikeravdelning	Egentligt ålderdomshem med ej särredovisad spec.-avd.	Samtliga
Utgifter					
Underhåll av fastighet	0,61	0,44	0,51	0,50	0,59
Underhåll och komplettering av inventarier	0,40	0,28	0,38	0,36	0,39
Avlöningar, arvoden o. dyl.	4,65	7,67	8,03	6,60	5,02
Pensioner, pensionsavgifter för anställd personal	0,21	0,29	0,17	0,52	0,25
Värme, lyse, renhållning, vatten, tvätt	1,09	1,36	1,44	1,35	1,13
Kosthåll	2,38	2,50	2,67	2,44	2,40
Beklädnad	0,10	0,15	0,08	0,19	0,11
Läkarvård, medicin, tandvård	0,23	0,17	0,78	0,34	0,26
Flit- och fickpengar	0,07	0,04	0,02	0,24	0,09
Hyror	0,02	—	0,01	0,05	0,02
Övriga utgifter	0,35	0,34	0,44	0,37	0,35
Summa utgifter	**10,11**	**13,24**	**14,53**	**12,96**	**10,61**
Inkomster					
Staten	0,01	0,02	1,18	0,10	0,05
Landsting	0,08	0,14	2,64	0,58	0,20
Andra kommuner	0,21	1,43	0,20	0,34	0,25
Av befattningshavare	0,63	0,57	0,78	0,59	0,62
Vårdavgifter	4,05	3,98	2,49	4,06	4,02
Särskild verksamhet	0,05	0,01	0,01	0,19	0,07
Övriga inkomster	0,05	0,03	0,02	0,15	0,06
Summa	**5,08**	**6,18**	**7,32**	**6,01**	**5,27**
Utlägg för hemmet	5,03	7,06	7,21	6,95	5,34
Summa inkomster	**10,11**	**13,24**	**14,53**	**12,96**	**10,61**

komster av olika slag per vårddag på olika typer av avdelningar. De tendenser av olika slag som påvisats tidigare återkommer även här.

T. G.

Konsumentprisindex för maj 1955

Konsumentprisindex för maj 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 131 (år 1949 = 100) eller samma tal som gällde för april 1955. Med decimaler var indextalet 131,12 för maj mot 130,74 för april 1955.

För de olika huvudgrupperna av varor och tjänster, som ingår i indexberäkningen, visar två grupper en uppgång med en enhet, nämligen livsmedel från 140 till 141 och inventarier och husgeråd från 126 till 127, två grupper, kläder och skor samt diverse, är oförändrade, 120 resp. 128, medan av de två återstående grupperna alkoholhaltiga drycker och tobak visar en nedgång med en enhet från 132 till 131 och posten bostad, bränsle och lyse en nedgång från 124 till 123.

Tab. 1 redovisar såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—maj 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex och fr. o. m. juli 1954 på de indextal, som beräknats enligt de grunder, som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 2 ger en översikt av de olika delposternas indextal sedan 1953 samt deras procentuella förändringar mellan januari—maj 1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—maj 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	101
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	117
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	126
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	128
1954[1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	129
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	128
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126	126	129
juni	138	132	123	121	120	123	126	126	130
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	129
aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	129
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	129
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	129
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	129
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	129
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	129
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	129
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	130
april	140	132	120	124	121	129	126	128	131
maj	141	131	120	123	121	128	127	128	131

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—maj 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—maj 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	April 1955	Maj 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**140**	**141**	**342**	**+ 1**
Mejeriprodukter	125	125	125	124	130	132	62	+ 1
Matfett utom smör	144	139	139	139	144	144	10	0
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	140	145	40	+ 4
Ägg	122	105	97	110	118	112	12	— 5
Kött	168	164	163	163	175	175	22	0
Fläsk	136	144	150	144	159	161	21	+ 2
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	135	138	22	+ 2
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	145	141	11	— 3
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	160	158	21	— 1
Frukt och bär	113	112	119	110	108	110	35	+ 2
Specerier	165	184	194	182	181	178	59	— 2
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	122	122	8	0
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	143	151	19	+ 6
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**132**	**131**	**87**	**— 1**
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	44	—
Öl	122	122	122	122	122	122	9	—
Tobak	125	128	129	129	129	126	34	— 2
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**120**	**120**	**134**	**0**
Kläder	121	122	122	122	118	118	115	0
Konfektion	120	121	121	122	120	120	62	0
Trikåvaror	121	121	121	119	107	107	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	114	113	12	— 1
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	126	126	18	0
Skor	131	132	131	131	131	132	19	+ 1
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**124**	**123**	**185**	**0**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	129	128	48	0
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**126**	**127**	**93**	**0**
Möbler	133	134	134	133	134	135	12	+ 1
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	111	8	—
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	128	129	28	+ 1
Hushållstextilier	119	119	117	119	120	121	20	+ 1
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	134	134	17	0
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**128**	**128**	**209**	**0**
Sjukvård	116	122	122	122	118	118	14	—
Kroppsvård	118	119	119	119	119	120	13	+ 1
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	98	98	13	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	147	147	20	0
Post och tele	144	144	144	142	146	146	13	0
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	127	130	15	+ 2
Resor	126	127	127	127	127	127	45	0
Motorfordon	..	..	..	..	124	125	53	+ 1
Hemhjälp	141	142	142	144	144	144	11	—
Blommor m. m.	122	126	127	128	129	130	12	0
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**131**	**131**	**1 000**	**0**

Tab. 8. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Dec. 1954	Febr. 1955	Mars 1955	April 1955	Maj 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	138	140	140	141	142
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	134	135	136	136	137
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	129	130	131	131

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

En närmare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad föreligger i slutet på följande månad i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 har sammanställts förändringarna i detaljhandelspriserna sedan år 1952 enligt konsumentprisindex och partiprisernas utveckling enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De senare med 1935 resp. 1913/14 som basperioder har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

B. D.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i maj 1955 jämfört med april 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i maj 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (april 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	64	10 556	177	10 733	101,1	..	101,2	100,8	7,2
Malmgruvor	53	9 854	176	10 030	100,8	..	100,9	100,2	7,0
Kolgruvor	11	702	1	703	106,0	..	106,0	109,9	8,7
Metall- o. verkstadsindustri	2 386	202 239	15 875	218 114	99,6	100,0	99,6	99,6	6,6
Järn-, stål- o. kopparverk	56	33 306	1 197	34 503	100,0	101,7	100,0	100,1	7,2
Järn- o. stålmanufaktur	480	22 211	2 631	24 842	99,5	98,5	99,4	99,4	5,9
Mekaniska verkstäder	871	86 316	3 852	90 168	99,8	100,0	99 8	99,9	6,0
Reparationsverkstäder	426	9 633	20	9 653	99,5	..	99,5	98,6	4,8
Skeppsvarv	74	19 577	2	19 579	98,9	..	98,9	98,4	8,8
Elektroteknisk industri	186	21 181	6 286	27 467	99,3	100,4	99,6	99,7	8,0
Annan metallindustri	293	10 015	1 887	11 902	99,6	99,9	99,7	99,4	5,8
Jord- o. stenindustri	598	24 900	3 078	27 978	101,8	101,1	101,7	101,9	5,0
Torvindustri	39	356	16	372	146,5	..	151,2	160,9	2,7
Stenindustri	107	3 405	5	3 410	100,5	..	100,5	100,2	4,1
Kalk- o. kritbruk	35	1 352	23	1 375	97,5	..	97,5	96,6	4,4
Cementfabriker	8	2 100	45	2 145	100,8	..	100,9	99,9	7,0
Cementvarufabriker	123	2 959	76	3 035	99,9	..	99,9	100,2	4,7
Tegelbruk	135	4 777	126	4 903	107,4	..	107,4	108,8	4,4
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	25	3 726	2 094	5 820	99,7	100,5	100,0	99,9	5,7
Glasindustri	72	4 228	676	4 904	100,1	99,1	99,9	99,7	5,1
Annan jord- o. stenindustri	54	1 997	17	2 014	100,8	..	100,7	101,1	4,3
Träindustri	1 258	38 539	1 283	39 822	100,5	104,1	100,6	100,7	4,0
Sågverk o. hyvlerier	452	18 408	339	18 747	102,3	123,3	102,6	102,8	3,9
Lådfabriker	34	768	20	788	97,7	..	97,5	95,0	6,0
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 499	135	1 634	102,5	..	102,4	103,5	3,9
Byggnadssnickerifabriker	234	7 080	93	7 173	97,9	..	98,0	98,1	4,4
Möbelfabriker	316	6 378	238	6 616	99,1	98,8	99,1	99,2	3,7
Svarveri- o. skidfabriker	104	2 505	159	2 664	99,1	..	99,0	98,8	4,2
Annan trävaruindustri	105	1 901	299	2 200	99,8	95,8	99,3	98,9	4,0
Massa- o. pappersindustri	137	37 519	3 011	40 530	100,0	103,1	100,3	100,2	6,9
Massafabriker	76	21 153	407	21 560	100,2	118,3	100,5	100,4	6,7
Pappersbruk o. pappfabr.	61	16 366	2 604	18 970	99,9	101,0	100,0	99,9	7,2
Pappersvaru- o. grafisk ind.	606	19 145	5 456	24 601	100,0	99,9	100,0	98,9	7,1
Papp- o. pappersvaruind.	107	2 615	1 658	4 273	100,3	99,6	100,0	99,8	5,3
Grafisk industri	499	16 530	3 798	20 328	100,0	100,0	100,0	98,7	7,4
Livsmedelsindustri	787	21 688	9 624	31 312	100,3	99,1	99,9	99,4	7,1
Kvarnar	36	1 091	212	1 303	99,7	105,5	100,6	101,6	6,4
Bageriindustri	251	4 733	2 388	7 121	101,5	102,9	101,9	101,0	6,2
Sockerindustri	21	2 210	324	2 534	100,0	93,6	99,1	99,5	5,5
Choklad- o. konfektind.	63	1 305	2 269	3 574	98,9	95,5	96,7	95,6	8,4
Mejeriindustri	84	3 245	453	3 698	102,1	99,8	101,8	101,7	7,9
Slakterier o. charkuterier	179	6 554	1 546	8 100	100,2	98,5	99,9	99,0	7,6
Fiskkonservfabriker	48	693	1 203	1 896	96,0	96,3	96,2	94,7	8,4
Fruktkonservindustri	26	513	782	1 295	101,2	104,4	103,1	108,2	7,4
Margarinindustri	9	329	94	423	99,4	..	99,1	98,3	6,4
Annan livsmedelsindustri	70	1 015	353	1 368	96,9	99,7	97,6	95,8	5,2

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I MAJ 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i maj 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (april 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	165	5 386	2 109	7 495	101,6	103,7	102,2	101,6	8,4
Bryggerier o. läskedrycksf.	157	4 994	1 004	5 998	101,8	105,5	102,4	102,0	7,8
Tobaksfabriker	8	392	1 105	1 497	99,0	102,2	101,4	100,4	11,2
Textil- o. beklädnadsind. .	993	26 781	45 283	72 064	99,2	98,9	99,0	99,0	5,9
Ylleindustri	84	4 466	4 440	8 906	99,0	99,1	99,1	99,5	6,8
Bomullsindustri	64	7 666	6 313	14 009	99,0	99,8	99,4	99,8	6,5
Linne- o. juteindustri . .	13	1 293	1 386	2 679	98,5	95,1	96,7	97,3	9,6
Trikåfabriker	160	1 895	5 544	7 439	100,1	98,2	98,7	98,6	5,5
Sömnadsindustri	435	5 593	21 797	27 390	98,9	98,7	98,7	98,3	5,4
Hatt- o. mössfabriker . .	43	387	1 421	1 808	99,0	99,7	99,6	98,7	4,8
Annan hithörande industri	194	5 481	4 352	9 833	99,6	100,9	100,2	100,1	4,9
Läder-, hår- o. gummivaruind.	366	11 836	6 651	18 487	98,5	98,4	98,5	98,8	5,1
Garverier	26	1 885	128	2 013	98,7	..	98,9	99,6	6,3
Päls- o. skinnvarufabr. .	85	984	946	1 930	98,3	98,2	98,3	98,6	3,5
Skoindustri	136	3 786	2 769	6 555	98,8	98,5	98,7	98,7	3,7
Andra lädervarufabriker .	53	813	588	1 401	97,4	96,1	96,8	97,2	4,4
Gummivarufabriker . . .	15	3 496	1 956	5 452	98,7	99,4	99,0	99,7	7,0
Annan hithörande industri	51	872	264	1 136	97,3	96,0	97,0	97,3	5,3
Kemisk-teknisk industri . .	322	15 159	3 462	18 621	99,8	98,9	99,7	99,7	6,9
Färg-, olje- o. parfymfabr.	108	3 696	1 032	4 728	100,6	98,7	100,2	100,5	5,9
Sprängämnesfabriker . .	6	1 288	463	1 751	99,5	99,1	99,4	99,2	7,1
Tändsticksfabriker . . .	7	969	634	1 603	100,0	98,3	99,3	99,9	8,7
Annan kemisk-tekn. ind. .	201	9 206	1 333	10 539	99,5	99,3	99,5	99,4	7,0
Samtl. industrigrupper	**7 682**	**413 748**	**96 009**	**509 757**	**99,9**	**99,5**	**99,9**	**99,8**	**6,3**
Statl. verk o. byggnadsarb.	239	41 906	1 576	43 482	100,5	100,4	100,5	100,4	7,5
Mek. o. elektr. verkstäder	88	11 784	403	12 187	99,1	97,6	99,0	98,5	8,4
Skeppsvarv	3	3 097	34	3 131	99,6	..	99,7	100,8	10,5
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	716	511	1 227	98,5	100,2	99,2	99,5	6,2
Sprängämnesfabriker . .	3	604	353	957	98,9	104,4	100,8	102,3	3,8
Byggnads- o. anläggn.-arb.	90	25 705	275	25 980	101,4	99,3	101,3	101,3	6,9

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, maj 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954						1955				
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
Gruvindustri	100,6	100,4	100,5	100,2	100,6	100,8	100,4	100,9	100,8	100,3	101,5
Metall- o. verkstadsindustri	100,7	101,2	102,2	103,2	104,2	104,3	104,7	105,1	105,7	105,6	105,2
Jord- o. stenindustri . . .	102,0	101,9	101,3	100,6	99,7	98,4	96,3	95,6	96,7	98,7	100,4
Träindustri	101,0	100,3	99,4	98,7	98,0	95,8	95,7	97,0	99,1	101,2	101,8
Massa- o. pappersindustri .	102,5	101,6	101,2	101,1	101,5	101,1	101,2	101,3	101,5	101,8	102,1
Pappersv.- o. grafisk industri	100,2	100,5	101,5	102,3	102,7	102,6	101,8	101,7	101,7	101,5	101,5
Livsmedelsindustri	105,2	103,7	105,2	109,5	109,3	99,9	101,1	101,6	101,7	101,6	101,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	106,7	99,6	95,5	93,5	94,2	100,2	94,4	95,2	96,9	98,5	100,7
Textil- o. beklädnadsind. .	97,0	97,5	98,1	98,1	97,9	95,8	96,4	97,4	97,7	96,8	95,8
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,1	99,4	101,1	101,8	102,7	100,3	100,9	101,3	101,9	101,7	100,2
Kemisk-teknisk industri .	100,0	99,3	99,6	100,1	100,5	99,6	99,6	100,2	101,1	101,0	100,7
Samtliga industrigrupper	**100,6**	**100,6**	**101,1**	**101,7**	**102,1**	**101,0**	**101,1**	**101,6**	**102,2**	**102,3**	**102,2**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under maj 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa maj 1952	121 414	150 563	147 351	95 122	—	45 310	58 801	61 568	35 331
» » 1953	125 727	154 273	128 828	90 361	27 161	43 104	54 432	54 760	31 893
» » 1954	131 034	160 955	151 262	98 897	25 129	48 345	59 532	60 817	34 279
» april 1955	123 032	153 462	135 374	87 105	25 528	40 490	49 907	53 150	28 744
» maj 1955	120 404	150 130	143 259	90 441	26 164	44 468	54 679	57 333	31 827
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	3 876	4 487	5 732	3 065	106	234	264	551	420
Skogsbruk	5 644	5 929	4 592	3 371	356	17	17	261	243
Malmbrytn. o. metallind.	7 355	8 462	11 473	4 425	84	409	443	678	314
Trä-, graf. o. pappersind.	2 797	2 981	4 146	2 057	35	222	236	368	159
Byggnadsverksamhet	17 124	19 280	13 320	10 894	173	7	7	6	6
Övriga industrigrupper	9 274	10 135	8 274	3 686	21	5 132	5 376	3 896	1 525
Samfärdsel o. handel	18 679	29 689	43 552	31 401	13 357	7 223	9 652	16 295	9 138
Förvaltning o. fria yrken	14 427	16 321	13 463	7 535	2 472	6 134	6 435	6 460	3 056
Sjukvård o. husligt arbete	11 715	18 426	26 798	15 664	6 887	11 533	18 200	26 389	15 475
Därav under 18 år	22 028	22 398	15 957	8 986	592	12 302	12 450	7 639	4 624

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, No. 7

CONTENTS

Page

The Danish debate on the »large age groups». By *Poul Dam* 377
Social Reform in Sweden during the 1900's. By *Åke Elmér* 384
Short notices:
Changes in the crude birth rate 390
The Social Welfare Board's expression on views concerning the plan for a convention on social security between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 391
Self-supporting mothers — a statistical investigation 391
A revision of the Social Welfare Board's proposal concerning an investigation into family expenditures 392
Wages statistics for employees in the retail trades 392
New wages statistics for state employees 392
Collaboration concerning the official wages statistics for industrial office staff, etc. . . 393

Periodical Surveys

Register 394
State subsidies to old people's homes 394
Social Welfare — costs and financing 1953 397
Social domestic aid 1954 402
The cost of operating old people's homes in 1953 405
Consumer price index for May 1955 412
Employment and unemployment 415
Literary Survey 421
Reviews 426

The Issue in Brief

The Danish debate on the »large age groups». This article by Poul Dam gives an account of a debate that has aroused a great deal of interest in Denmark in recent months, i. e., the problems that will arise when the children born during the years when the birth rate was high begin to take their place in industrial life.

In Denmark, as in most other western countries, the heavy drop in the birth rate which caused so much comment during the 1930's on eventual depopulation, was offset by a rising birth rate during the second world war. The rate rose slowly from the lowest point of 62 780 live births in 1933 to 71 300 in 1941.

In 1942 the figure was 79 500 and the rate continued to rise until 1946, when 96 100 births were recorded. Thereafter the rate declined but not until 1951 did it fall below the 1942 figure.

The statistical information presented illustrates both what is called in Denmark »the problem of the large age groups» and the reason for its going unobserved for quite a long period. The first reaction to this considerable increase in the birth rate was widespread satisfaction in the fact that the tendencies towards a falling population had been halted. In answer to the troubled voices that were raised, it was pointed out that there was no reason to foresee problems in the birth rate which was, in relation to the population, appreciably lower than in the pre-1920 years.

However, there was no way of disguising the difficulty in elementary schools. The number of children of school age in 1940 and 1945 was about 420 000 but in 1950 the figure was almost 475 000 and at the beginning of 1954 over 550 000. The increase created a great shortage of teachers and classroom space and the authorities were forced to take a number of measures that could not do other than reduce the value of the instruction.

However, the real debate on the large age groups did not begin until 1952 when the Youth Commission issued a report concerning youth and industry. It was pointed out that whereas the number of apprentices would increase considerably, the possibilities of absorbing them were limited. The commission reckoned therefore that an appreciably larger number of young people would seek employment as unskilled workers and that this would depress the wages level for such labour. In addition to the problem of training, the commission also foresaw an employment problem as industry could not possibly absorb the influx quickly enough and consequently there would be widespread unemployment among young people in about 1960.

The problem of these large increases in the

birthrate has been the subject of lively discussion in Denmark and the article deals with some of the practical, technical and administrative aspects that arose during the debate. Page 377.

Social reform in Sweden during the 1900's. The author, Åke Elmér, has summarised the statutes and parliamentary decisions which marked improvements in Swedish social policy during the 1900's.

Wartime measures and measures of a military nature have been excluded, as also have questions relating to scholastic and industrial training. Page 384.

Social Welfare — costs and financing 1953. This survey deals with the grants to the four social insurance groups, i. e., health insurance, accident insurance, unemployment insurance and old age pensions and the main part of the state and municipal (incl. county) grants to other social welfare institutions in Sweden. Information as to the costs of private social activity and industrial welfare schemes are not dealt with.

The big items in the general social policy are the benefits which workers have been accorded in the form of laws laying down the duration of the working day and holidays. As the cost of such benefits cannot be reckoned in cash they cannot be included in any social budget.

The total social expenditure amounted in 1953 to 3 767 million kronor. This represents an increase of 315 million kronor since 1952 (from 3 452 million) or 9.1 %. As a percentage of the net national income, social expenditure amounted to 10.8 % in 1953 as compared with 10.2 % in 1952.

The most expensive item in the social budget is the cost of caring for old people and invalids. Then follows medical care and family and children's benefits, of which the general children's allowance is the largest item. The cost of old age pensions and children's allowances (general and special) amounted to 1 809 million kronor in 1953, or almost half of the social expenditure.

Social expenditure is financed mainly by the taxes (direct or indirect) collected by the state, county and municipal authorities. Of the total social expenditure in 1953 57 % (2 136 million) devolved on the state and 29 % (1 080 million) on the counties and the municipalities. The rest was made up of fees to the social insurance organisation. Page 397.

Consumer price index for May 1955. The Social Welfare Board has calculated this to be 131 (1949 = 100), or the same figure as for April, 1955. Page 412.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, No. 7

INDEX

Page

Le débat danois sur les »grandes années». Par *Poul Dam* 377
Réformes sociales au XXe siècle en Suède. Par *Åke Elmér* 384
Courtes notices:
Changement dans le taux brut de natalité 390
L'avis de la D.G.P.S. sur le projet de la convention nordique afférente à la sécurité sociale 391
Enquête par statistique sur la situation des mères seules 391
Remaniement du projet d'investigation du coût de la vie, soumis par la D.G.P.S. . . 392
Statistique sur les appointements du personnel des magasins de détail 392
Nouvelle statistique sur les salaires des ouvriers de l'Etat 392
Coopération dans l'établissement des statistiques officielles relatives aux traitements des employés de l'industrie etc. 393

Aperçus périodiques

Répertoire 394
De la participation financière de l'Etat dans les asiles de vieillards 394
Charges et financement de la prévoyance sociale en 1953 397
Assistance sociale à domicile en 1954 402
Frais d'entretien des asiles de vieillards en 1953 405
L'indice des prix à la consommation pour mai 1955 412
Emploi et chômage 415
Bibliographie 421
Comptes rendus de livres 426

Résumé

Le débat danois sur les »grandes années». Dans cet article, M. Poul Dam passe en revue un débat qui, dans les derniers temps, a éveillé une grande attention au Danemark, notamment sur les difficultés inhérentes aux fortes recrudescences de natalité, au moment où les populations sont déversées dans la masse active rémunérée.

Au Danemark, comme dans la plupart des pays occidentaux, la forte dénatalité qui, dans la décade de 1930, avait provoqué de sérieux débats sur les questions démographiques, a fait place, pendant la deuxième guerre mondiale à une tendance ascendante. De 62 780 naissances en 1933, nombre minimum enregistré, la natalité progressa lentement et en 1941, le nombre des naissances atteignit près des 71 300. En 1942, il passa à 79 500. L'accroissement continua et en 1946, l'on enregistra le nombre le plus élevé de 96 100. Ensuite, la courbe redescendit à nouveau, mais c'est seulement en 1951 que les naissances étaient redevenues inférieures à celles de l'année 1942.

Ces données statistiques mettent en lumière, à la fois, ce qui s'appelait au Danemark les problèmes des »grandes années» et la raison pour laquelle la question a été assez longtemps négligée. Dans de larges sphères, l'on considéra de prime abord les années fécondes comme un signe heureux de la fin de la dénatalité. L'on opposa aux voix inquiètes qui se firent entendre que cela devait quand même être absurde de voir un problème dans le nombre des naissances qui, comparativement, étaient inférieures à celles de 1920.

L'on ne pouvait cependant fermer les yeux sur les difficultés des écoles primaires. Le nombre d'enfants assujettis à la fréquentation scolaire avait été en 1940 et en 1945 d'environ 420 000 et en 1950 ce nombre était près d'arriver à 475 000; au début de 1954, il était de plus de 550 000. Cet accroissement d'élèves causa une grande pénurie d'instituteurs et de locaux scolaires et une série de mesures, qui ne pouvaient manquer de diminuer la valeur de l'instruction, durent être prises.

Mais le vrai débat sur la poussée démographique n'a commencé qu'en 1952, lorsque la Commission de la Jeunesse présenta son rapport sur la jeunesse et la vie laborieuse. Dans ce rapport, l'on souligna que le nombre d'apprentis augmenterait considérablement, alors que les possibilités de les placer seraient limitées. La commission en conclua qu'un important nombre de jeunes éléments chercheraient du travail comme ouvriers non spécialisés, ce qui aurait comme résultat une pression sur le niveau des salaires des ouvriers spécialisés.

Au problème de la formation professionnelle doit s'ajouter aussi, d'après la commission, celui de l'emploi, puisque l'industrie ne pourrait absorber assez rapidement les nouveaux venus. L'on devrait donc compter avec un chômage considérable des jeunes éléments vers 1960.

Depuis lors, le problème des années fécondes a été vivement débattu au Danemark et dans l'article l'on traite quelques-uns des côtés pratiques, techniques et administratifs de la question qui a été à l'ordre du jour. Page 377.

Réformes sociales au XXe siècle en Suède. Dans cet article, M. Åke Elmér licencié es-lettres présente une synthèse des dispositions et résolutions du Riksdag comportant des améliorations de la politique sociale suédoise dans le cours du XXe siècle.

Il n'a pas été fait mention de mesures préventives de guerre ou d'urgence ni du système scolaire et de la formation professionnelle. Page 384.

Charges et financement de la prévoyance socialen 1953. Cet aperçu comprend les charges relatives aux quatre branches de la sécurité sociale: assurance-maladie, assurance-accidents, assurance-chômage et pension de vieillesse, ainsi que la partie essentielle des charges de l'Etat, des Communes (inclus les conseils généraux des départements) relatives à d'autres organisations de bienfaisance en Suède.

Dans ces données il n'a pas été tenu compte des charges relatives à des activités de bienfaisance privée, ni d'organisation de bienfaisance industrielle.

Des postes importants de la politique sociale générale représentent des avantages dont bénéficient les travailleurs sous forme, entre autres de normalisation légale des journées du travail et de congés payés. Il est à peine possible d'estimer ces postes en espèces, ils ne peuvent donc être repris dans un budget social.

Les charges sociales globales se sont donc élevées en 1953 à 3 767 millions de couronnes. Depuis 1952, elles ont subi une augmentation de 315 millions de couronnes (de 3 452) soit de 9,1 %. En 1953, les charges sociales représentaient 10,8 % du revenu national net, contre 10,2 % en 1952.

L'entretien des vieillards et des invalides représente la charge la plus lourde des branches de l'activité sociale. Ensuite, viennent les soins aux malades et les mesures de prestations aux enfants et aux familles, dont les allocations familiales représentent le poste le plus important. Les charges pour pensions de vieillesse et allocations familiales (les courantes et les spéciales) se sont élevées en 1953, à un montant total de 1 809 millions de couronnes, soit à peu près à la moitié de la totalité des charges sociales.

Les charges sociales sont financées essentiellement par l'Etat, les conseils généraux des départements et les communes formant la plus petite communeauté administrative, au moyen d'impôts, directs et indirects. De la totalité des charges sociales de 1953, 57 % ont été supportés par l'Etat, (2 136 millions de couronnes) et 29 % par les communes susdites et les provinces (1 080 millions de couronnes). Le reste représente les cotisations versées aux organismes de sécurité sociale. Page 397.

L'indice des prix à la consommation pour mai 1955 a été fixé par la D. G. P. S. à 131 (1949 = 100), soit le même que pour avril 1955. Page 412.

Litteraturöversikt

(11 maj—10 juni 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

GUPTA, P. S. The International labour organisation and women. Social welfare jan. 1955.

KERR, C. [m. fl.] The labour problem in economic development. A framework for a reappraisal. International labour review mars 1955.

TROLLE, J. Om straffens sociale funktion. [Anm. av V. Aubert: »Om straffens sosiale funksjon».] Socialt tidsskrift 1955, nr 3/4.

Sverige

DAHLSTRÖM, H. Folkpensionärernas levnadsförhållanden. Några jämförande sammanställningar med kommentarer rörande 1952 års åldringsvårdsutrednings, Stockholms stads och Göteborgs intervjuundersökningar. Sv. stadsförbundets tidskrift 1955, nr 8.

GROTH, S. Kriminalstatistikutredningens förslag. Statistisk tidskrift 1955, nr 4.

ISRAEL, J. Personality change in a socially disturbed rural community. International social science bulletin 1955, nr 1.

MICHANEK, E. Socialpolitiken — program och verklighet. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 21.

OLSSON, GERTRUD. Med nyckeln om halsen. Barn i hem, skola, samhälle 1955, nr 4.

Belgien

LAGASSE, A. Le mouvement social en 1954. Bulletin de l'Institut de recherches économiques et sociales 1955, nr 3.

Tyskland

FECHNER, E. Sozialer Rechtsstaat und Arbeitsrecht. Recht der Arbeit 1955, nr 5.

Arbetarskydd

BORCH, K. Det er hænderne, det går mest ud over både på arbejdsplads og i trafik. Arbejdsgiveren (Danmark) 1955, nr 11.

Danmark

ANTONSEN, H. Den nye arbejderbeskyttelseslove. Socialt tidsskrift 1955, nr 3/4.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

HOLMBERG, P. Lönestatistikens uppgifter och målsättning. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 20.

Reform of Swedish legislation on holidays. Industry and labour 15 maj 1955.

Amerikas förenta stater

The distribution of factory workers' earnings, April 1954. Monthly labor review 1955, nr 4.

Danmark

Kortere arbejdstid — større produktion. Arbejderen 1955, nr 10.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

KUNIGK, HEDWIG. Der ältere Mensch in der Arbeit und im Betrieb. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 10.

Sverige

ENGVALL, M. Att vara arbetsförmedlare. Statstjänstemannen 1955, nr 5.

KELLGREN, N. Arbetsmarknaden under 10 år. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 20.

NORDIN, Å. Psykologerna på arbetsmarknaden. Tiden 1955, nr 5.

RÖSSEL, AGDA. The employment of women in Sweden. International labour review mars 1955.

STARRIN-REINDAHL, SVEA. Norrländskornas perspektiv på arbetsmarknaden. Hertha 1955, nr 2.

ÅSTRÖM, C. W. Arbetet vid ett arbetsförmedlingskontor. Arbetsmarknaden 1955, nr 4.

Tjänstemännens arbetslöshetsrisker. Vår stad 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

COOPER, H. B. The role of employment data in decision-making. Monthly labor review 1955, nr 3.

GARFINKLE, S. Changes in working life of men, 1900 to 2000. Monthly labor review 1955, nr 3.

MOORE, G. H. Business cycles and the labor market. Monthly labor review 1955, nr 3.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Danmark

Selverhvervende gifte kvinder i hovedstaden i 1952. Statistisk månedsskrift 1955, nr 1.

Norge

Arbeidslösheten i Norge i 30 årene, etterkrigsårene og i tiden framover. Arbeidsmarkedet 1955, nr 2.

Nærmere om den nye næringsgruppering i sysselsettingsstatistikken. Arbeidsmarkedet 1955, nr 2.

Puerto Rico

BERDECIA, F. S. & JAFFE, A. J. The concept and measurement of underemployment. Monthly labor review 1955, nr 3.

Befolkningsfrågor

The cause of the ageing of populations: declining mortality or declining fertility? Population bulletin of the United nations 1954, nr 4.

Gaps in existing knowledge of the relationships between population trends and economic and social conditions. Population bulletin of the United nations 1954, nr 4.

Sverige

QUENSEL, C.-E. Befolkningsprognosens värde för framtida planeringsarbete. Försäkringstidningen 1955, nr 4.

Australien

HENRY, L. Fertility according to size of family: application to Australia. Population bulletin of the United nations 1954, nr 4.

Ceylon

HUYCK, E. Differential fertility in Ceylon. Population bulletin of the United nations 1954, nr 4.

Danmark

Frugtbarheden i og holdbarheden af Københavnske ægteskaber indgået i 1939 i relation til ægtefællernes indkomst og erhverv. Statistisk månedsskrift 1955, nr 2.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

BJÖRK, LENNART. Ekonomiska synpunkter på stadssamhällenas saneringsproblem. Sv. sparbankstidskrift 1955, nr 3.

GOLAND, E. Våra nedslitna städer. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 10.

JOHANSSON, ALF. Några synpunkter på stadsutvecklingen efter kriget. Byggforum 1955, nr 5.

Amerikas förenta stater

PERSSON, FRANS. Om slumsanering i USA. Byggforum 1955, nr 4.

Finland

Bostadshyrorna i städerna och köpingarna i oktober 1954. Social tidskrift 1955, nr 3/4.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

FUSS, H. La liberté syndicale. Revue du travail 1955, nr 4.

SCHELP, G. Grundsätzliche Unterschiede zwischen dem deutschen und dem amerikanischen Arbeitsrecht. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 10.

Japan

MINEMURA, T. Das Tarifrecht in Japan. Recht der Arbeit 1955, nr 6.

Storbritannien

CALLIES, G. Les comités d'entreprise en Grande-Bretagne. Revue de l'action populaire juni 1955.

DERBER, M. Labor relations in British metalworking. Monthly labor review 1955, nr 4.

Hälso- och sjukvård

KLEPETAR, E. H. Dietens samband med hjärt- och kärlsjukdomarna. Försäkringstidningen 1955, nr 4.

Sverige

ENGEL, A. Rehabiliteringen och sjukhusen. Sjukhuset 1955, nr 5.

ESSEN-MÖLLER, E. Något om det dagliga arbetet vid en psykiatrisk lasarettsavdelning. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 2.

HALL, A. & RYTZNER, C. Hörselundersökningar i Norrköpings folkskolor 1953—54. Sv. läkartidningen 1955, nr 22.

SJÖGREN, H. Sekretesslag och tystnadsplikt vid mentalsjukhusen. Sv. läkartidningen 1955, nr 21.

— Sjukhusens geriatriska klientel. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 5.

Danmark

HAMTOFT, H. Sampling for the Danish morbidity and hospital surveys. Statistisk tidskrift 1955, nr 4.

Jordbruksfrågor

Sverige

SÄKK, K. Småjordbrukets problem. Ekonomisk revy 1955, nr 5.

Jordbruksbefolkningens inkomstläge. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 4.

Kooperation

Sverige

WIDHE, ETTI. The Swedish cooperative women's guild. Review of international cooperation 1955, nr 5.

Nykterhetsfrågor

Sverige

HJERN, B. Lagen om nykterhetsvård. Tirfing 1955, nr 2.

KOCH, HELLBERG, FRANCES, v. Propagandakampanjen kring förbudsomröstningen 1922. Affärsekonomi 1955, nr 8.

MÅRTENS, S. Psykoterapi i poliklinisk alkoholistvård. Sv. läkartidningen 1955, nr 21.
PETRÉN, A. Läkaren inför nya nykterhetsvården. I. Om läkarens uppgift enligt den beslutande lagen. II. Om åtgärder för ökad tillgång på medicinsk vård åt alkoholmissbrukare. Sv. läkartidningen 1955, nr 21.
ÅMAN, A. Om socialstyrelsens förslag till tillämpningsbestämmelser rörande nykterhetsvården. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 4.
Alkoholproblemen på arbetsplatserna. Arbetsledaren 1955, nr 9.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

TROLLE, U. AF. Bruttoprisförbudets grundval och verkningar. Ekonomisk tidskrift 1955, nr 1.

Sverige

HENRIKSSON, A. Varudistributionen i kritisk belysning. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 22.
JURÉEN, L. & LUNDBLAD, B. Realprisberäkningar för livsmedel. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 4.
STERNER, R. Några data om försäkringssparandet. Finanstidningen 1955, nr 19.
Skolungdomens morgonmål. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1955, nr 15.

Amerikas förenta stater

OGBURN, W. F. Implications of the rising standard of living in the United States. The American journal of sociology maj 1955.
WILLIAMS, F. M. Comparative purchasing power of currencies and national products. Monthly labor review 1955, nr 4.
Relative importance of items in the consumer price index. Monthly labor review 1955, nr 4.

Danmark

BORCH, K. Detailhandelen mener ikke, den nye afbetalingslov dækker tilstrækkeligt. Arbejdsgiveren 1955, nr 10.

Frankrike

HANRION, A. Quelques budgets familiaux. Revue de l'action populaire juni 1955.

Irland

Wholesale price index numbers: new series. Irish trade journal and statistical bulletin 1955, nr 1.

Tyskland

GEHNICH, K. G. Priser och prispolitik i Västtyskland. Ekonomisk revy 1955, nr 5.
Der Verbrauch in Arbeitnehmerhaushaltungen im Jahr 1954. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 5.

Socialförsäkring

CRAIG, ISABEL. Coalminers' pensions. International labour review mars 1955.

Amerikas förenta stater

ALTMEYER. A. J. Wichtige Aspekte der Sozialversicherung in den USA. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 19.
BRÜGGEMANN, W.-D. Die Arbeitslosenversicherung in USA. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 9.

Frankrike

Vorbeugung und Rehabilitation im System der französischen Krankenversicherung. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 5.

Storbritannien

An actuarial analysis of the British national insurance act. International labour review mars 1955.

Tyskland

OEL, A. Die Mehrfachleistungen bei den einzelnen Sozialleistungsarten. Soziale Sicherheit 1955, nr 5.

Socialvård

Sverige

E[DVALL], F. Några reflexioner kring den nya socialhjälpen. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 5.
GEIJERSTAM, S. AF. Den nya lagstiftningen om psykiskt efterblivna och barnavårdsnämnderna. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 2.
LARSSON, SIXTEN. Landskommunernas socialvårdsorganisation. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 2.
RUDLING, ANNA. Från fattigsamhälle till modern demokrati. Morgonbris 1955, nr 6.
RUDSTEDT, G. Behandlingsplanering inom fångvården. Tidskrift för kriminalvård 1955, nr 1.
SAMBERGS, Å. Fattigvården avskaffas. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 5.
W[AHLBERG], E. Förslaget till socialhjälpslag. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 2.
Skolmåltidsverksamheten under budgetåret 1953/54. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1955, nr 15.

Amerikas förenta stater

SCHOTTLAND, CH. I. Toward greater security in childhood. Social security bulletin 1955, nr 4.

Danmark

WARD, K. Ny start för vilsen ungdom. Frihet 1955, nr 10.

Indien

KULKARNI, D. V. Institutional care of juvenile delinquents. Social welfare maj 1955.

Norge

GILHUS, K. De nye barnevernsnemnder i Norge. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 2.

Tyskland

LILLIEHÖÖK, S. Kriminalvård i frihet i Västtyskland. Tidskrift för kriminalvård 1955, nr 1.

Statistisk teori

DALENIUS, T. The problem of not-at-homes. Statistisk tidskrift 1955, nr 4.
OPARIN, D. I. Die Theorie der Anwendung des harmonischen Mittels in der Statistik. Statistische Praxis 1955, nr 5.

Undervisning och yrkesutbildning

THEIL, P. The teaching of social medicine in universities and the social training of future doctors. Bulletin of the international social security association 1955, nr 3.

Sverige

IVRE, K. D. Samhället och psykologutbildningen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 10.

NORDELL, E. Det norrländska akademikerproblemet. SACO-tidningen 1955, nr 3.

SPRINCHORN, E. När skolöverstyrelsen blev till. Apropå femtioårsminnet av de svenska läroverkens myndighetsförklaring. Svensk tidskrift 1955, nr 4.

ÅKERMAN, G. Socialvetenskaplig examen. Ekonomisk tidskrift 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

ANDERSON, C. A. Inequalities in schooling in the South. The American journal of sociology maj 1955.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of health, education, and welfare.
Compilation of the social security laws. Including the social security act, as amended, and related enactments through Dec. 31, 1954. Wash. 1955.
— Department of labor. Women's bureau.
Bibliography on employment problems of older women. Wash. 1954.

BLICK mot framtiden. Referat från Stockholms handelskammares konferens d. 18 febr. 1955. Sthlm 1955.

BROWN, CAROLINE. Lost girls. Lond. 1955.

CANADA. Dominion bureau of statistics. Labour and prices division.
Prices and price indexes 1949—52. Ottawa 1954.

DANMARK. Det af Arbejds- og boligministeriet d. 3. juni 1950 nedsatte udvalg.
Betænkning om deltidsarbejde. Khvn 1955. (Betænkning. 84.)
— Det af Arbejds- og socialministeriet under 28. nov. 1952 nedsatte udvalg.
Betænkning om sparemulighederne indenfor börneforsorgen. Khvn 1955.
— Dansk arbejdsgiverforening.
Beretning. 1954/55. Khvn 1955.
— Forsikringsrådet.
Beretning. 1953. 1. Khvn 1955.
— Det landökonomiske driftsbureau.
Undersögelser over arbejdsforbrug og arbejdsmetoder ved kornhösten 1954. Khvn 1955.
Undersögelser over landbrugets driftsforhold. Khvn 1955.
Periodiske beretninger. 10. Mekanisering i mindre landbrug 1952—54.
— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1955.
Bd 158: H. 1. Industriel produktionsstatistik 1953.
» 159: » 3. Ejendomssalg 1953.
» 159: » 4. Færdselsuheld 1953.

DÄNEMARK. Hrsg. vom Dänischen Ministerium des Äussern und vom Staatlichen statistischen Amt. Kopenhagen 1955.

ECONOMIC REPORT of the President. Transmitted to the Congress Jan. 20, 1955. Wash. 1955.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1955.
3. Lanthushållning.
46. Lantbrukets årsstatistik år 1951 och 1952.

FÖRENTA NATIONERNA. Bureau of social affairs in co-operation with..
International survey of programmes of social development. New York 1955. [Stencil.] (Social commission. 10th session.)
— Department of economic and social affairs.
Processes and problems of industrialization in under-developed countries. New York 1955.

HÖÖK, E. Nationaliseringen i England. Sthlm 1955. (Industriens utredningsinstitut.)

INDIEN. Central statistical organisation.
Statistical abstract. 4 (1952—53). Delhi 1955.

INDUSTRIEN och förgubbningen. Sthlm 1955. (Industriens utredningsinstitut.)

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
38th session, Geneva, 1955.
Report. Geneva 1955.
1. Report of the Director-General.
2. Financial and budgetary questions.

JORDPOLITIKEN i Norden. Sthlm 1955.

KELLGREN, N. Norden och det ekonomiska samarbetet. Sthlm 1955. (Aktuella frågor. 20.)

KOMMUNALA HANDBÖCKER. Sthlm 1955.
1. Kommunalkalender.
Stockholms kommunalkalender. 49 (1955). Sthlm 1955.

NORDSTRÖM, THYRA & PETRE, GUNNEL. Skapa och köpa till hemmet. Sthlm 1955. (Meddelanden från Skattebetalarnas förening. 140.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
189. Lönnsstatistikk 1953.

ODIN, M. Åldrandets och åldringens problem. Gbg 1954. (Bil. till: Inbjudning till den högtidlighet vid Göteborgs högskola och Medicinska högskolan i Göteborg varvid . . . installeras i sina ämbeten.)

SCHWEIZ. Bundesamt für Industrie, Gewerbe und Arbeit.
Schweizerische Sozialgesetzgebung. 1954. Zürich 1955.

— Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1955.
271. Nutztierbestand der Schweiz. 1951—54.

SOCIAL SERVICES in Britain. Lond. 1954. (Central office of information.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
12. Rationalisering av sjukhusdriften. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 8. [Avg. d. 2 dec. 1954.] (I.)
13. Penningvärdeundersökningen: Del. I. *Metelius, B.* Utlandstransaktionerna och den svenska ekonomin. [Avg. d. 25 april 1955.] (Fi.)
14. Handelsutbildningskommitténs betänkanden och förslag. 2. Yrkesskolornas handelsundervisning m. m. [Avg. d. 12 mars 1955.] (E.)
15. Detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Kopparbergs och Gävleborgs län. (K.)
16. Pris och prestation i handeln. Varudistributionsutredningens betänkande. [Avg. d. 2 maj 1955.] (H.)
17. Sekretessen vid förundersökning i brottmål. Betänkande [avg. d. 30 mars 1955] av [*J. Hagander*]. (I.)

STORBRITANNIEN. Government actuary's department.
National insurance act. 1946. Report on the first quinquennial review. Lond. 1954.

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN.
Årsberättelse 1954. Sthlm 1955.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Hälso- och sjukvård.
Allmän hälso- och sjukvård 1953. (Medicinalstyrelsen.)
Hälso- och sjukvård vid försvaret år 1953. (Försvarets sjukvårdsstyrelse.)
Industri och bergshantering.
Bergshantering. Berättelse för år 1953. (Kommerskollegium.)
Inkomst och förmögenhet.
Skattetaxeringarna samt fördelningen av inkomst och förmögenhet taxeringsåret 1954. (Statistiska centralbyrån.)
Socialvård.
Samhällets barnavård år 1953. (Socialstyrelsen.)

TYSKLAND. Bundesministerium für Arbeit.
Die soziale Krankenversicherung im Jahre 1953. Bonn 1955.

UNDERVISNINGSPLAN för rikets folkskolor d. 22 jan. 1955. Utg. av Skolöverstyrelsen. Sthlm 1955.

WALLDÉN, G. Med Sveriges träindustriförbund under 50 år. Sthlm 1955.

WÖRTERBUCH der Soziologie. Unter Mitarbeit zahlreicher Fachleute hrsg. von *W. Bernsdorf* & *F. Bülow*. Stuttg. 1955.

ÖMAN, I. Stockholms stads statistiska kontor 50 år. Några data. Utg. av Stockholms stads statistiska kontor. Sthlm 1955.

Remiss till socialstyrelsen

Pris och prestation i handeln. Varudistributionsutredningens betänkande. (H.) SOU 1955: 16. Remisstid 15 september 1955.

Recensioner

Johannesson, Ingvar: Studier av sociala relationer mellan barn i folkskoleklasser. (Studia psychologica et paedagogica. Series altera. Investigationes VI.) Lund: Gleerup, 1954. 341 sid. Kr 25.

Ingvar Johannesson disputerade hösten 1954 på ovannämnda avhandling. Området är viktigt och svenskt material tunnsått. Jag ger därför ett referat av Johannessons framställning. Han har först arbetat med sin egen folkskoleklass i Lund åren 1943—46 och senare, åren 1949—51, med 4 andra folkskoleklasser, en pojkklass och en flickklass i Hälsingborg och två blandade klasser, en i Åstorp och en i Bjuv. Genomsnittsåldern i klasserna låg mellan 10 och 13 år.

Johannesson inför först begreppet *social distans*, som han mäter med svaren på exempelvis uppgiften: Skriv namnen på *alla* dem som du vill ha *närmast dig*, dem som du arbetar bäst tillsammans med. Skriv: Närmast mig vill jag ha 1 . . . 2 . . .; osv.

Man kan på samma sätt mäta den negativa aspekten: Skriv namnen på den eller dem som du vill ha *längst bort från dig*, dem som du inte vill ha till arbetskamrater.

Hur många brukar barnen ta med i svaren? Det är en påtaglig skillnad mellan positiva och negativa svar (fig. 1).

De positiva svaren har en dragning mot normalkurvan även om det nu råkar bli litet snett. Svaren brukar alltså ta upp omkring 3 eller 4 namn och mycket få ger inget namn alls. Däremot är det mycket vanligt att man inte ger några negativa val. Kurvan för dem blir därför starkt sned.

De mottagna valen visar egendomligt nog en liknande bild.

Det vanligaste är att eleverna fått mellan 1 och 5 positiva val. När det gäller negativa val, så är 0 val det vanligaste.

Alla de här valen användes sedan faktiskt i skolarbetet. Eleverna får alltså ta följderna av sina val och lär sig väl då att ta dem på allvar. Så t. ex. brukar de som får många positiva val sällan få några negativa alls. Vidare tycks det spela rätt liten roll, om elevernas »val» gäller

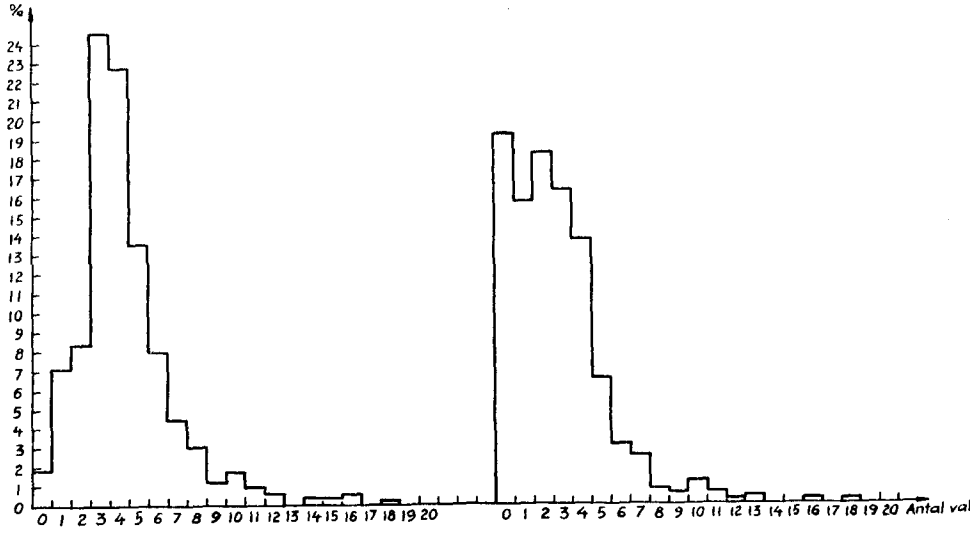

Fig. 1. Frekvenshistogram över avgivna val

arbetskamrater eller »goda vänner». Det blir ungefär samma resultat ändå; korrelationer mellan 0,70—0,85, dvs. 60—70 % av valen blir desamma. Emellertid verkar det som om Johannesson inte hade klart för sig, att även vid slumpmässiga val inom små grupper, måste en del val bli lika.

Johannessons andra huvudbegrepp är *social position*, som han mäter t. ex. genom att låta eleverna var för sig rangordna alla klasskamraterna efter deras lämplighet som ledare för en orienteringsövning. Olika sätt att räkna ut rangordningen gav i stort sett samma resultat. I regel behåller eleverna sin sociala position rätt oförändrad under hela försökstiden (korrelationer från 0,79 till 0,95). Bedömningen av den sociala position man själv intar hänger måttligt samman med de andras bedömning. Sambanden ligger mellan —0,06 och +0,67. Som exempel återger jag ett diagram (fig. 2), där Johannesson ordnat klassens medlemmar efter deras sociala position, så att rangordningen faller från LEK, som var högst, till BEN, som stod lägst. Självuppskattningen visar intet samband med rangordningen.

Vad finns det nu för samband mellan social distans och social position? I regel är de rätt starka. De barn som väljs till ledare (hög social position) brukar få många val vid de sociometriska experimenten, men överensstämmelsen kan dock ofta bli så låg som 0,50.

Slutligen undersöker Johannesson hur social distans och social position hänger samman med en lång rad faktorer: intelligenstestresultat, betyg, gymnastikbetyg, ålder, familjens inkomst och skolvägen.

Intelligensen ger samband mellan 0,54 och 0,76 med social position. På nästa sida ges ett exempel (fig. 3).

De sociometriska valen har svagare samband, sällan över 0,50. Däremot spelar betygen rätt stor roll, särskilt för den sociala positionen. Dessa samband går ofta över 0,80. För jämförelsens skull väljer jag samma klass som i föregående exempel (fig. 4).

Fig. 2. Elevernas självvärdering

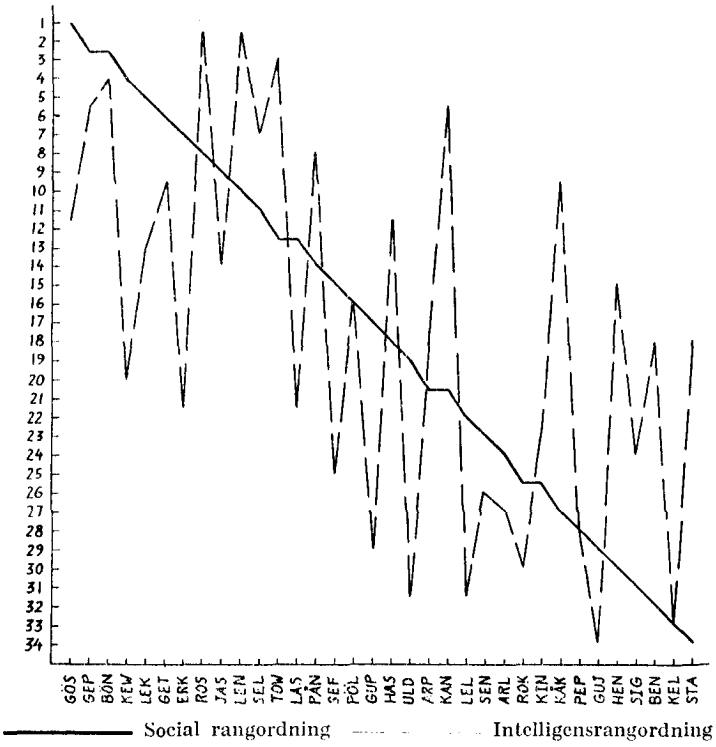

Fig. 3. Samband mellan social rangordning och intelligensrangordning (januari 1946)

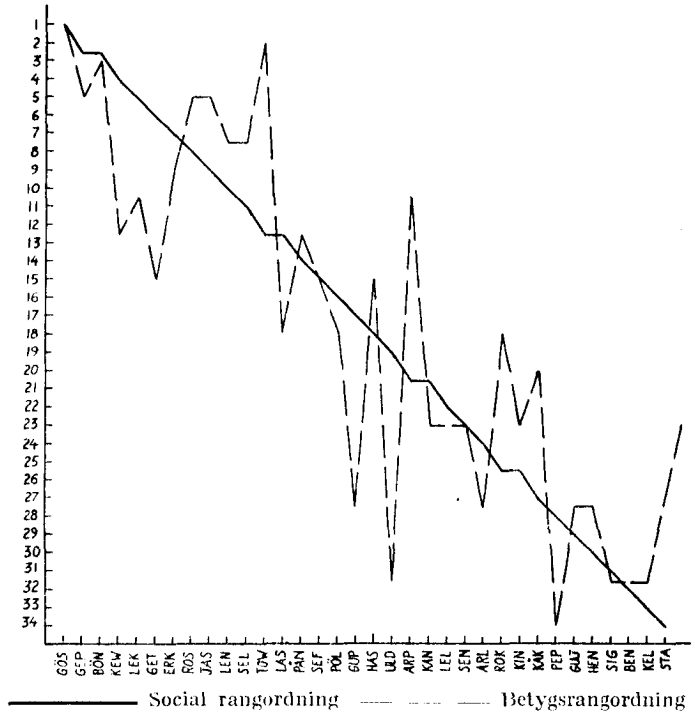

Fig. 4. Samband mellan social rangordning och betygsrangordning (januari 1946)

Gymnastikbetygen visar sig också ganska betydelsefulla, särskilt för de sociometriska valen. Men Johannesson har klart för sig, att de sambanden delvis kan bero på att gymnastikbetygen — tvärt emot vad man brukar föreställa sig — hänger samman med de vanliga betygen.

De äldre eleverna är ju överåriga och har suttit kvar ett år. De hade i regel låg position i klassen.

Den ekonomiska faktorn ger över lag rätt svaga samband. Analysen av närhetsfaktorn slutligen visar, att elever, som bor i ett visst bostadsområde gärna väljer var-

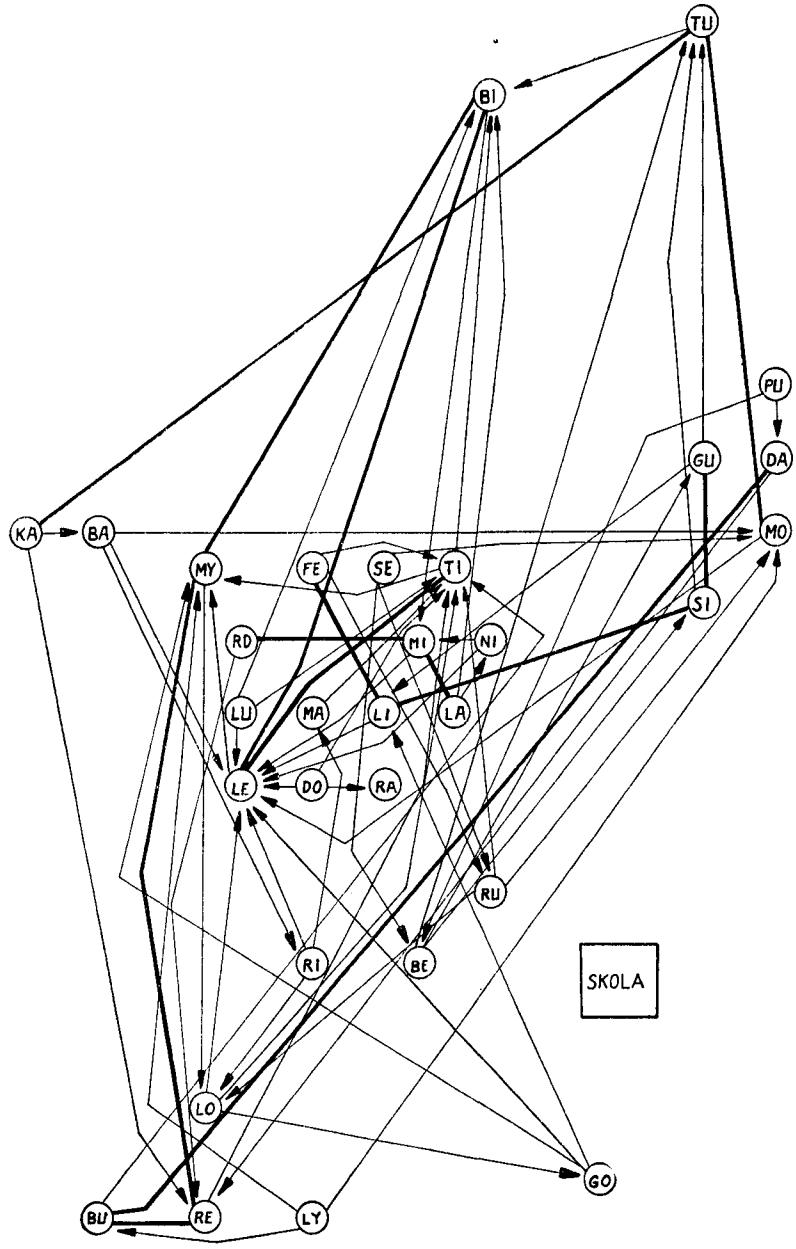

Fig. 5. Sociogram med eleverna placerade efter sin bostad. Val av arbetskamrater

ann vid de sociometriska testen, medan elever, som bor isolerat, väljer hur som helst (fig. 5).

Johannesson har samlat in ett mycket stort material och bearbetat det omsorgsfullt. Han har jämfört en rad olika arbetsmetoder inbördes och därmed lämnat värdefulla bidrag till den sociometriska metoddiskussionen. Det är mycket nog. Om Johannesson fortsätter sitt vetenskapliga arbete skulle man emellertid önska, att han inte nöjde sig som här med att tålmodigt registrera data om klassernas sociala samspel, utan att han gick utöver detta, över till att systematiskt variera försöksbetingelserna för att därigenom pröva arbetshypoteser och teorier.

Gunnar Boalt

Skard, Åse Gruda: Ungarna växer. Stockholm: Natur och Kultur, 1954. 190 sid. Kr 11,50.

Åse Gruda Skard, norsk pedagog och barnpsykolog, kräver väl knappast någon vidlyftig presentation för svensk publik. Med sina tidigare böcker, bl. a. »Barn i vardagslivet» och »Dina barn och mina ungar», har hon en given plats som en av de bästa författarna av välskrivna och vederhäftiga böcker om modern barnuppfostran, som man reservationslöst kan rekommendera förståndiga och oförståndiga föräldrar. Hon har en enastående förmåga att klart och konkret ge praktiska råd.

Den senaste boken, »Ungarna växer», är om möjligt ännu bättre än de föregående. Vilken förstockad strykpedagog som helst måste inse riktigheten av hennes synpunkter på barnens fostran. Hennes framställning präglas av humor, värme och förståelse för såväl barnens som föräldrarnas svårigheter. Modern och fri uppfostran innebär visst inte att ungarna skall få sin vilja igenom i alla situationer eller att de skall få göra precis allt vad de kan ha tillfällig lust till. Familjen skall fungera som ett demokratiskt samhälle i miniatyr, där alla hjälps åt och känner ansvar i förhållande till vars och ens resurser. Rätt till kritik och yttrandefrihet skall finnas för alla, små och stora. Rimliga förbud och regler måste finnas, men de måste kunna motiveras för barnen. Man måste ständigt tänka på att vara ärlig och ge uppriktiga svar på barnens alla frågor och inte avfärda deras funderingar som barnsliga eller göra narr av dem. Barn skall behandlas som vi själva önskar bli bemötta, med respekt, förståelse och intresse. Vi måste söka skapa lugn och trygg vardagsrutin i hemmet. Men hemmet får inte till den grad skydda barnen att de står främmande för livets påfrestningar. De måste också få veta att det finns andra åsikter i religiösa och politiska ting än de som föräldrarna omfattar. Det finns inga idealföräldrar — tack och lov för det. Det händer ibland att även vi vuxna är orättvisa och förgår oss. Det är i och för sig inte så farligt, om vi öppet kan tillstå för barnet att vi handlat överilat och felaktigt.

Det händer ofta att föräldrar, som håller på sina barn i vått och torrt, klandras. Det är deras skyldighet att stå på barnens sida, då grannar eller släktingar vill bestämma straff. Låt oss ta ett exempel. En fyraåring har uppvaktat sin mamma med grannens första vårblommor, och grannen kräver lagens strängaste bestraffning. Då måste föräldrarna stå på barnets sida och förstå, att det inte var elakhet bakom dess handling. Vi måste ta barnets parti och söka lugna grannen och förklara för ungen, varför man inte plockar grannens blommor. Då upplever barnet en grundmurad trygghet hos föräldrarna.

Åse Gruda Skard framhåller också starkt vikten av att spädbarnet får leva i en trygg och lugn omgivning utan miljöförändringar och utan ombyte av vårdare. Det skall i huvudsak bara umgås med husets folk och sängen skall stå i samma rum och på samma ställe. Man skall inte gå med skuldkänslor och tro att man »skämmer bort» spädbarnet, om man kelar med det eller tar upp det ur bädden på andra tider än barnavårdscentralen bestämt.

Någon negativ kritik finns egentligen inte att komma med gentemot Åse Gruda Skards bok. Det hade dock varit önskvärt att priset satts betydligt lägre.

Margit Krantz

Nikisch, Arthur: Arbeitsrecht. I. Band. Allgemeine Lehren und Arbeitsvertragsrecht. 2. Aufl. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1955. xvi + 736 sid. DM 36.

I inledningen till detta digra verk säger professor Arthur Nikisch, som är verksam vid Kiels universitet, att boken utgör en frukt av trettio års vetenskapligt och praktiskt arbete med tysk arbetsrätt. Boken har också blivit ett beundransvärt standardverk på sitt område. På varje sida känner man hur suveränt författaren behärskar denna invecklade, oöverskådliga och splittrade materia i alla detaljer. Redogörelsen har dock begränsats till Västtysklands lagstiftning och praxis.

Bokens första upplaga omfattade endast ett band och kom ut år 1951. Från första upplagan kvarstår emellertid enbart de få sidor som behandlar den historiska utvecklingen, i övrigt har verket genomgått en fullständig omdaning. Omfånget är tredubblat och författaren har därför måst uppdela boken i två volymer. Det nu föreliggande första bandet behandlar arbetsrättens s. k. allmänna läror och det individuella tjänsteavtalet, andra bandet skall omfatta den kollektiva arbetsrätten samt rättegången i arbetsmål.

Svensk och tysk arbetsrätt visar i åtskilliga hänseenden ganska olika utvecklingslinjer, något som torde vara en nödvändig följd av de skilda socialpolitiska, rättsliga och ekonomiska villkoren och ländernas olikartade sociala struktur. Företag med 30 000—100 000 arbetstagare såsom i Ruhrområdet, i den kemiska industrin och förut även i Schlesien samt de tidigare jättelika storgodsen i Östtyskland saknar motsvarighet i Sverige.

Många svårbemästrade problem är emellertid gemensamma för båda länderna. Därtill kommer att svårigheterna i utgångsläget varit desamma för arbetsrättsjuristerna. De allmänna reglerna om arbetsavtalet är nämligen få även i Tyskland och återfinns endast i ringa mån i skriven lag.

Den tyska *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB) skapades vid slutet av förra seklet och lagens upphovsmän, Windscheid och Planck, insåg lika litet som flertalet samtida tjänsteavtalets egenart och fundamentala betydelse för den största gruppen i befolkningen, arbetstagarna. I BGB ingår tjänstelega *(Dienstvertrag)* i förmögenhetsrätten och avser ett rent obligationsrättsligt utbyte av avtalade prestationer; stadgandena är fåtaliga och man tar föga hänsyn till arbetsavtalets sociala särproblem, vilka uppkommer till följd av arbetstagarens personligen beroende ställning. Den avgörande skillnaden mellan en människas arbetskraft och en död vara vinner mycket litet beaktande. De rättsregler som i tysk rätt gäller för det moderna arbetsavtalet har därför liksom i Sverige i många av sina mest betydelsefulla delar uppstått under intryck av fakta, behov och utveckling, kollektivavtalens direkta eller indirekta inflytande och arbetsdomstolens praxis. Lagstiftningen avser i främsta rummet endast partiella frågor eller särgrupper av arbetstagare. Däremot har den juridiska litteraturen på tjänsteavtalets område, vilken i Sverige alltjämt är tämligen mager, blivit mycket omfattande i Tyskland under de senaste trettio åren och främjat uppkomsten av fasta moderna rättsprinciper.

Liksom de flesta tyska arbetsrättsjurister är Nikisch motståndare till den nämnda, på romersk rätt baserade meningsriktning som i arbetsavtalet endast ser ett förmögenhetsrättsligt fenomen. Han framhäver arbetsförhållandets sociala och personliga innebörd. Denna manifesterar sig i regel i arbetstagarens inlemmande i en främmande organism (arbetsgivarens företag, lant- eller familjehushåll) och därmed skapas ett gemenskapsförhållande med personliga rättsverkningar för båda parter såsom trohets- och vårdnadsplikt med olika schatteringar *(personenrechtliches Gemeinschaftsverhältnis)*.

Under Weimarrepublikens tid uppkom i Tyskland begreppet företagsgemenskap *(Betriebsgemeinschaft)*. Detta sanktionerades av *Reichsgericht* i en senare starkt omtvistad dom (år 1923). Domstolen befriade arbetsgivare från skyldighet att betala lön när en del av företagets arbetare strejkade och sysselsättningen av de arbetsvilliga härigenom omöjliggjordes. Företagsgemenskapens idé upprätthölls med vissa modifikationer i en dom av den år 1926 stiftade riksarbetsdomstolen (1928) och främjades senare starkt av nazisternas *Deutsche Arbeitsfront* för att övervinna de sociala motsättningarna. Inte heller nuförtiden har man i princip helt frångått densamma. Konstruktionen finner

visst stöd i den tyska lagstiftningen. Sålunda har man i Tyskland med stöd av en redan år 1920 genomförd lagstiftning i alla företag med mera än tjugo arbetstagare valda företagsnämnder *(Betriebsräte)* som medverkar i sociala och personella frågor samt vid större företag även i vissa ekonomiska frågor. Arbetstagarna är även representerade och röstberättigade i aktiebolags styrelser *(Aufsichtsräte)*. Efter hårda strider utfärdades år 1952 en ny *Betriebsverfassungsgesetz* i förbundsrepubliken som utgör en kompromiss mellan de båda parternas krav men ger företagsnämnderna mycket utvidgade befogenheter. Den innesluter en »medbestämmanderätt».

Det största utrymmet i boken ägnas åt behandlingen av tjänsteprestationens vederlag, arbetslönen. Med omfattande citat ur doktrin och domstolspraxis belyser Nikisch omsorgsfullt och kunskapsrikt arbetslöneproblemet med alla dess ofta komplicerade juridiska frågor, såsom kvittning, införsel (som i Tyskland har mycket större omfattning än i Sverige) och förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs. Härtill hör även specialfrågor, t. ex. om ersättning för helgdags- och övertidsarbete men även lönens skiftande särformer såsom ackordslön och naturaförmåner samt ersättning i form av tjänstebostad, arbetspremie, vinstandel, provision, gratifikation, pension etc.

I samband med arbetstagarens trohetsplikt redogörs för hans eventuella särskilda skyldigheter, exempelvis tystnadsplikt, konkurrensförbud och problem i samband med rätten till arbetstagares uppfinning. Semestern anses i dag enligt den förhärskande tyska läran inte längre såsom vederlag (svensk intjäningsprincip) utan hänförs till arbetsgivarens vårdnadsplikt mot arbetstagaren. Principiellt får arbetstagaren inte ensidigt avstå från att ta ut semester. Att han bereds semestervila anses även ligga i folkhälsans och arbetsgivarens intresse.

I fråga om uppsägningsrätt gäller i Tyskland ända sedan år 1920 särskilda föreskrifter med syfte att skydda arbetstagaren; enligt lagen *für ältere Angestellte* utgör sålunda uppsägningstiden fem månader efter tio års tjänstgöring. Genom 1951 års *Kündigungsschutzgesetz* har begränsningar även införts angående arbetsgivarens rätt att avskeda en arbetstagare med iakttagande av uppsägningstid. Huvudregeln i nämnda lag är att en arbetstagare som är över 20 år och som tjänstgjort i samma företag utan avbrott mer än sex månader icke får sägas upp med mindre ett socialt godtagbart skäl härför visas. Vad som menas därmed anges närmare i lagen (§ 1).

Strejk och lockout behandlas av Nikisch mera i förbigående, problemen kommer säkerligen att dryftas ingående i den andra delen. Detta uppskov torde innebära en fördel. Den nya tyska förbundsarbetsdomstolen, som har sitt säte i Kassel, har nämligen genom ett betydelsefullt utslag av den 28 januari 1955 (publicerat i *Juristenzeitung* 1955, sid. 386) behandlat arbetsinställelsens problem och därvid gjort ingående principuttalanden av alldeles ny innebörd. Domstolen har på en punkt direkt tagit ställning emot åsikter som Nikisch pläderat för.

Boken är klart och konkret skriven, ger svar på nästan varje omdiskuterad arbetsrättslig tvistefråga och lämpar sig både för teoretikern och praktikern. Man kan hoppas att den trots sitt nästan förkrossande omfång kommer att stimulera även svenska läsare. Alla kulturfolk kan på detta område lära av varandra.

Gerhard Simson

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 8

Brottslingsklientelet i Stockholm och behandling av villkorligt dömda

Aktuella förslag till kriminologisk forskning

Av *Kerstin Elmhorn,* Sociologiska institutet, Stockholms högskola

Varför begår människor brott? Hur skiljer sig brottslingar från icke brottslingar? Vad skall man göra med brottslingarna för att få dem samhällsanpassade? Ger villkorlig dom bättre resultat än frihetsstraff? Vilket stöd bör samhället ge de villkorligt dömda för att underlätta deras återanpassning? Det är svar på sådana frågor man vill ha, när man gör upp riktlinjer för modern kriminalvård. Men det är svåra frågor och man får vara tacksam för varje undersökning, som för en bit närmare målet. När statsrådet Zetterberg i höstas i ett interpellationssvar uttalade positivt intresse för utvidgad krimonologisk forskning, gällde detta speciellt en undersökning av olika behandlingsmetoders effektivitet.[1] Som framgått av korta referat i dagspressen, omfattar det slutliga förslaget två undersökningar. Den ena vill ge svar på frågan: *Hur skiljer sig Stockholms brottslingsklientel från en representativ grupp av stockholmare, som icke begått brott?* Denna undersökning kallas *kartläggande grundundersökning.* Den andra avses besvara frågan: *Vilka former av övervakning och behandling av villkorligt dömda ger de bästa resultaten? Jämförande behandlingsundersökning* kallas denna del. Att man valt just dessa undersökningsområden, har bland annat följande skäl. Det har länge känts som en svår brist att veta så litet som man gör om det klientel, som man dock måste uttala sig om och planera för i olika sammanhang. De mindre undersökningar, som företagits tidigare, har gällt speciella brottslingskategorier. Däremot saknas ännu en inventering av ett odifferentierat brottslingsklientel. Men för den praktiska kriminalvården är det inte tillräckligt att veta, hur klientelet är beskaffat. Man vill också veta, vad man skall göra för att förbättra den sociala anpassningen. Därför bör inventeringen kompletteras med ett behandlingsförsök. I början av planeringsarbetet föreföll det loc-

[1] På justitieministerns uppdrag var redan då byråchefen Torsten Eriksson, professorerna Ivar Agge och Gunnar Boalt samt dr Gustav Jonsson sysselsatta med att dra upp riktlinjer för en sådan undersökning. Under det fortsatta arbetet har som experter medverkat psykologen Dick Blomberg, byrådirektören Sverker Groth, fil. lic. Carl-Gunnar Janson samt skyddskonsulenten Börje Nyblom. Som sekreterare har förf. till denna artikel fungerat.

kande att lägga upp ett sådant både för den öppna och den slutna kriminalvården. Men när det gällde anstaltsklientelet, var alltför stora svårigheter förknippade med ett sådant försök. I stället koncentrerades intresset till de villkorligt dömda. Detta motiveras också av att den villkorliga domen blir en allt vanligare strafform. Dessutom har troligen de som kommer i åtnjutande härav de bästa förutsättningarna till återanpassning. Det bör därför löna sig särskilt väl att ta reda på vilka stödåtgärder, som just de villkorligt dömda behöver. De båda undersökningarna har mycket olika karaktär. Grundundersökningen är rent iakttagande, medan behandlingsundersökningen inrymmer ett experimentellt moment genom att den varierar försöksbetingelserna.

För att i fortsättningen ta en undersökning i taget, *vad är det som grundundersökningen skall ta reda på om klientelet?* Först har man naturligtvis de gamla standardfaktorerna ålder, socialgrupp, bostadsområde, födelseort osv. Men dessutom avser man att få fram olikheter mellan straffade och icke straffade i så många avseenden som möjligt. För att inte mer eller mindre schablonmässiga uppfattningar om brottslingars särart skall bli bestämmande för urvalet av faktorer, företas först en provundersökning. Denna skall ge upplysning om vilka faktorer, som här förefaller att ha relevans för brottslighetsproblemet. Man utnyttjar härvid tre grupper, en med representativt valda ostraffade personer, en med personer, som varit dömda en gång men återanpassat sig bra samt slutligen en grupp utpräglade recidivister. Dessa kategorier skiljer sig troligen åt i många avseenden, och just dessa utväljs för ett noggrannare studium i huvudundersökningen. Faktorerna hämtas från en mängd områden. Det har ansetts värdefullt att få problemet så allsidigt belyst som möjligt. Nedan följer en förteckning över de typer av test och undersökningar som skall utföras:

1. Medicinsk undersökning, omfattande
   a. allmänt *somatiskt status*
   b. *psykiskt status*
   c. *konstitutionell typ*
   d. *elektro-encephalogram* (EEG)
2. *Intelligenstest* enligt CVB-skalan i de fall, då uppgifter om resultat vid grupptest i samband med den militära inskrivningen ej kan erhållas.
3. *Rorschachtest* med förenklad protokollsteknik, inskränkt till enstaka faktorer, t. ex. realitetsuppfattning, misstänksamhet och aggressivitet.
4. Utforskande av *social bakgrund,* t. ex. tidigare hemmiljö, alkoholvanor och bostadsförhållanden.
5. Test, som mäter *sociala personlighetsdrag,* t. ex. kontaktförmåga, självkänsla, passivitet.
6. Test, som mäter *attityder till sociala värderingar,* t. ex. plikt, allmänt accepterade samlevnadsregler, skola, rättsväsende, brott och straff.

Jämsides med utvärderingen av de olika faktorernas samband med brottslighet tjänar provundersökningen till att utarbeta nya test. Detta gäller

moment 4, 5 och 6 ovan. Dessutom vill man pröva i vilken utsträckning de olika delarna är praktiskt genomförbara, särskilt då de medicinska.

Vilka skall genomgå det undersökningsbatteri, som blir resultatet av provundersökningen? Sammanlagt *1 200 personer i Stockholm,* alla män i åldern 18 år och uppåt. Dessa fördelar sig på en brottslingsgrupp med 600 fall och en normalgrupp med lika många fall. Till brottslingsgruppen uttas var fjärde person, som under ett år döms för straffregisterbrott av Stockholms rådhusrätt. Normalgruppen uttas slumpmässigt ur mantalslängderna. Tillsammans anses grupperna utgöra ett tillfredsställande underlag, särskilt som normalgruppen erbjuder de jämförelsemöjligheter, som man ofta saknar i denna typ av undersökningar.

Inklusive provundersökningen beräknas grundundersökningen ta tre år. Då är även tiden för bearbetningen av materialet medräknad. Kostnaderna uppskattas till 235 000 kr.

När arbetet kommit så långt, att man kan få fram något slags medeltal *för båda gruppernas undersökningsresultat, skall försökspersonerna* graderas i enlighet med sin avvikelse från normalgruppens medeltal i riktning mot eller »över» brottslingsgruppens. Deras placering på denna skala tänkes motsvara olika grader av kriminalitet och kan utnyttjas som preliminära anpassningsprognoser. Med anpassning menas här återfall — ej återfall *för brottslingsgruppen och brott — ej brott för normalgruppen.* Noggrannare prognoser än så är det meningslöst att försöka ställa. Efter tre år prövas tillförlitligheten hos förutsägelserna genom att jämföra dessa med det verkliga utfallet. Då får man eventuellt ett kontrollerat prognosinstrument med större tillförlitlighet. Detta låter som en lockande framtidsutsikt. Erfarenheten visar dock, att man tyvärr har relativt små chanser att lyckas, i varje fall i den meningen att resultaten blir användbara i praktiken. Därför är prognosförsöket planerat som en fristående undersökning, trots att den utnyttjar material från grundundersökningen.

Ju mer den villkorliga domen vinner terräng, desto viktigare blir effektiviteten av den övervakning och behandling, som i allmänhet följer den åt. Förmodligen finns här utrymme för betydande rationalisering. Vad vet man t. ex. med bestämdhet om följande frågor: Vad bör övervakning innebära? Skydd för samhället mot den dömde eller hjälp åt den dömde mot samhällets krav och misstänksamhet? Skall en övervakare vara passiv eller aktiv? Skulle heltidsanställda övervakare få bättre resultat än lekmannaövervakare? Kan ekonomiskt stöd motverka de dömdas benägenhet att komma »i knipa», som utlöser nya brott? Underlättar speciell psykoterapeutisk behandling återanpassningen? Tyvärr är det inte mycket man vet. Ändå är de flesta frågeställningarna välbekanta för dem som kommit i beröring med problemet. Behandlingsundersökningen är ett försök att besvara frågor av liknande art.

Undersökningen skall studera tre huvudtyper av övervakning. Den första motsvarar densamma som villkorligt dömda blir föremål för i vanliga fall. De som uttas härtill i försöket kallas *kontrollfall.* Den nya typen av övervak-

ning utövas av särskilt utvalda heltidsanställda assistenter, en motsvarighet till de engelska probation officers. Dessa assistenter skall alltid finnas till hands. På kvällar och helger ordnas detta genom någon form av jourtjänst. De skall ha vana vid klientelet och kunna alla hjälpmöjligheter på sina fem fingrar. Dessutom skall de ha i genomsnitt 1 000 kr per klient att fördela över den i allmänhet treåriga övervakningsperioden. Tillsammans med en konsulterande psykiater och en rådgivande skyddskonsulent bildar assistenterna en särskild behandlingsorganisation. Med så goda personella och materiella resurser bör denna kunna bli effektiv. Av de försökspersoner som tas om hand av organisationen kallas en del *behandlingsfall,* medan de som dessutom blir föremål för grupp-psykoterapi får beteckningen *specialfall.* Man har redan med viss framgång prövat gruppterapi i amerikanska och svenska ungdomsfängelser. Dess syfte är att göra deltagarna medvetna om sina problem och stimulera deras psykiska och sociala mognad.

Vilka skall tas ut till detta försök? Sammanlagt 400 män, i åldern 21—27 år, som fått villkorlig dom för brott mot SL, kap. 20, 21 och 22, dvs. egendomsbrott, t. ex. egenmäktigt förfarande, stöld och förskingring. De fördelar sig på *160 dömda i Göteborg,* som får en kontrollgrupp och en behandlingsgrupp och *240 i Stockholm,* som dessutom får en specialgrupp. I varje grupp ingår 80 personer. För att man skall få ihop detta antal försökspersoner måste uttagningen pågå ca 16 månader i Stockholm och 20 månader i Göteborg.

I samband med personundersökningen genomgår alla som enligt åklagarmyndighetens bedömning har någon chans att få villkorlig dom, en mera omfattande undersökning. Vid denna utnyttjas de test och undersökningsformer, som redan utarbetats för grundundersökningen. Eventuellt kommer dessa att modifieras på grundval av resultaten från denna och även utökas med faktorer, som är av särskilt intresse vid bedömningen av gruppterapins inverkan. Vad som framkommer i denna s. k. initialundersökning skall begagnas för huvudsakligen tre ändamål. För det första för att studera de prövade behandlingsformernas lämplighet för olika personlighetstyper. För det andra skall försökspersonerna på grundval av initialundersökningens data föras samman till små jämförelseenheter, par och tripletter. Medlemmarna i dessa skall inbördes likna varandra så mycket som möjligt. Slutligen är det meningen att jämföra de resultat som var och en uppnår vid initialundersökningen med dem som uppnås vid en upprepning av denna. Upprepningen kallas slutundersökning och företas vid slutet av vars och ens övervakningsperiod. De olikheter som framkommer vid denna jämförelse antas tyda på förbättrad eller försämrad anpassning.

Sedan återstår att visa vilken övervakningsform, som utfallit bäst. För att tydligast få fram detta använder man sig av en särskild metod med små jämförelseenheter, bestående av en representant för varje behandlingstyp. Detta innebär par i Göteborg och tripletter i Stockholm. Medlemmarna i varje sådan enhet skall vid försökets början likna varandra så mycket som möjligt. Om de trots detta visar olika grader av anpassning vid försökets

slut, kan detta tillskrivas den varierande effektiviteten av den behandling som de blivit föremål för. Jämförelser kan göras parvis mellan medlemmarna i följande grupper:

1. Kontrollgrupp (Stockholm) — Behandlingsgrupp (Stockholm)
2. Behandlingsgrupp (Stockholm) — Specialgrupp (Stockholm)
3. Kontrollgrupp (Göteborg) — Behandlingsgrupp (Göteborg)
4. Båda kontrollgrupperna — Båda behandlingsgrupperna

Dessutom kan man jämföra:

5. Differensen mellan kontrollgrupp och behandlingsgrupp i Stockholm med samma differens i Göteborg.

Man hoppas att kunna genomföra denna undersökning på fem år inkl. redogörelse för de preliminära resultaten. En utförligare bearbetning av det rikhaltiga materialet kräver troligen ytterligare något år. Undersökningen tar inte endast lång tid, den blir givetvis också ganska dyrbar. Kostnaderna beräknas till 643 000 kr. Då det är fråga om ett försök, där förmåner fördelas slumpmässigt, är det önskvärt, att statsverket inte svarar för de kostnader som det egentliga behandlingsprogrammet medför. Dessa kan eventuellt täckas med andra medel.

Nedanstående schema upptar i tidsföljd de olika moment som ingår i undersökningen och anger för varje moment det medverkande organet.

Rättsliga institutioner	*Undersökningens särskilda organ*
I	
240 personer i Stockholm + 160 personer i Göteborg	
1. Åklagare: åtal Domstol: beslut om personundersökning	
2a. Förundersökare: förundersökning	2b. Vetenskaplig sektion: kontakt med domstolar och förundersökare, initialundersökning, till behandlingsgrupperna
3. Domstol: villkorlig dom	4. Vetenskaplig sektion: matchning, dvs. sammansättning av par och tripletter
II	
80 personer i Stockholm + 80 personer i Göteborg	*160 personer i Stockholm + 80 personer i Göteborg*
1. Övervakare: reguljär övervakning	1. Behandlingssektion: behandling
2. Skyddskonsulenter: rapporter	2. Vetenskaplig sektion: samordning samt bearbetning av inkommande material
III	
240 personer i Stockholm + 160 personer i Göteborg	
	Vetenskaplig sektion: 1. Slutundersökning 2. Redogörelse för undersökningens resultat

WHO — världshälsovårdsorganisationen

Av med. lic. *Malcolm Tottie,* medicinalstyrelsen

Dr Malcolm Tottie, som är ledamot av Nämnden för internationella hälsovårdsärenden och vid olika tillfällen arbetat i WHO:s tjänst, presenterar i denna artikel Förenta nationernas världshälsovårdsorganisation.

Red.

Inom Förenta nationernas ram arbetar ett antal s. k. fackorgan med mera specifika internationella problem. Så ägnar sig t. ex. FAO (Food and Agriculture Organization) åt jordbruks- och näringsfrågor, ILO (International Labour Organization) åt arbets- och anställningsförhållanden för arbetstagare. Bland dessa organ märks även WHO (World Health Organization), vilket har till uppgift att främja hälsotillståndet i hela världen.

WHO:s stadga antogs år 1946. I denna stadgades att hälsa är ett tillstånd av fullt fysiskt, andligt och socialt välbefinnande och inte blott frånvaro av sjukdom eller svaghet. Vidare är hälsa en av de fundamentala rättigheterna för varje mänsklig varelse utan hänsyn till ras, religion, politisk åskådning, ekonomiska eller sociala villkor. Slutligen sägs det i stadgan att alla folks hälsa är en grundläggande förutsättning för uppnående av *fred och säkerhet* samt är beroende av den mest intima samverkan mellan individer och stater.

WHO:s stadga uttrycker alltså det stora mål mot vilket organisationen strävar i arbetet för fred och säkerhet i hela världen.

Den 7 april 1948 hade 26 medlemsstater anmält sitt deltagande och WHO:s stadgar kunde nu träda i kraft. Denna dag högtidlighålls varje år som den s. k. världshälsodagen.

Antalet medlemsstater har sedan 1948 stadigt ökat och sedan Sudan innevarande år antagits som s. k. ansluten medlem har medlemsstaterna uppnått det imponerande antalet av 85.[1] Sovjetunionen och ett antal till samma grupp hörande stater är dock för närvarande s. k. inaktiva medlemmar.[2]

WHO är organiserat med en beslutande församling — assembléen — som sammanträder två gånger årligen. Denna består av representanter för de olika medlemsstaterna med i regel hälsovårdsministern, chefen för medicinalförvaltningen eller liknande som huvuddelegat. Dessutom har staterna rätt att sända ytterligare två delegater samt rådgivare och experter till

[1] WHO-ärenden och liknande frågor handläggs i Sverige av Nämnden för internationella hälsovårdsärenden (NIH). Nämnden består av tio av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Ordförande är generaldirektör Arthur Engel. Nämnden har sitt kansli i medicinalstyrelsen.

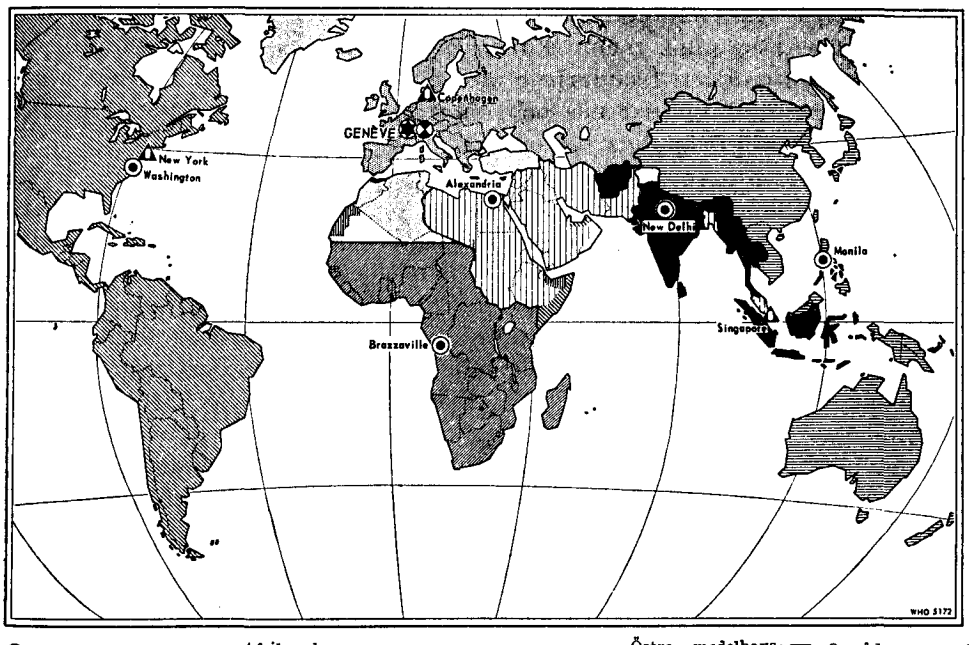
[2] Enligt ett Genève-meddelande den 8 juli 1955 har Sovjetunionen denna dag anmält att landet ämnar återuppta sin verksamhet inom WHO.

församlingen. Sammanträdena äger i regel rum i Genève, men år 1949 avhöll församlingen sitt möte i Rom och år 1955 i Mexico City.

Den direkta ledningen av verksamheten handhas av WHO:s styrelse, den s. k. Executive Board. Den består av 18 medlemmar utsedda av lika många stater. Medlemmarna representerar icke sina stater utan fungerar i styrelsen som experter. Organisationen söker uppehålla en cirkulation mellan de stater som utser styrelsemedlemmar. Under hela WHO:s existens har Skandinavien representerats av en medlemsstat. Innevarande år har Finland utsett generaldirektören för medicinalstyrelsen som styrelsemedlem.

Det dagliga arbetet inom organisationen handhas av sekretariatet, som består av organisationens tekniska och administrativa stab under ledning av en generaldirektör. Den förste generaldirektören var doktor B. Chisholm, Canada, och den nuvarande är doktor M. Candau, Brasilien.

WHO:s sekretariat arbetar med huvudkvarter i Genève. Därutöver är organisationens medlemsstater grupperade i sex olika regioner med var och en sin regionala byrå. Europaområdet utgör således en region med huvudkontor f. n. i Genève. Kontoret skall sedermera flyttas till Köpenhamn. Vid regionalbyråns sida finns en s. k. regional kommitté, vilken representerar regionens medlemsstater och som i regel sammanträder en gång årligen. WHO:s olika regioner och kontor framgår av nedanstående karta.

WHO:s säte
Regionk ntor
Tillfälligt regionkontor
Övriga WHO:s kontor
Afrikanska regionen
Område som provisoriskt hänförts till afrikanska regionen
Amerikanska regionen
Sydöstasiatiska regionen
Europeiska regionen
Område som provisoriskt hänförts till europeiska regionen
Östra medelhavsregionen
Område som provisoriskt hänförts till östra medelhavsregionen
Västra stillahavsregionen
Område som provisoriskt hänförts till västra stillahavsregionen
Stater och territorier som ännu ej hänförts till någon region

Vid organisationens sida finns ett antal olika expertråd omfattande de mest skilda specialiteter inom den allmänna hälsovården såsom t. ex. råd för allmän hälsovårdsadministration, sjöfolkshygien, antibioticastandardisering, alkoholism, veneriska sjukdomar, vanebildande droger, internationell farmakopé. Medlemmarna i expertråden utses av generaldirektören efter kontakt med vederbörande land.

WHO:s arbete omfattar en mångfald olika områden.

Den första mer påfallande arbetsuppgiften rörde bekämpande av de smittsamma sjukdomarna, särskilt de s. k. karantänssjukdomarna, pest, kolera, smittkoppor och gula febern. Denna sjukdomsgrupp inbjuder ju i hög grad till samarbete och WHO, som övertagit tidigare internationella organisationers verksamhet, har nu fortsatt med registrering och rapportering av de smittsamma sjukdomarna i världens länder. Dessa uppgifter distribueras genom veckomeddelanden och radiorapportering.

För att förhindra sjukdomars spridning länderna emellan har WHO utformat internationella karantänsbestämmelser vilka accepterats av de flesta medlemsstater och vilka medfört en standardisering av smittskyddande åtgärder för den internationella trafiken.

Malarian är en annan av de smittsamma sjukdomarna som är av utomordentlig betydelse för ett stort antal stater i världen. WHO har här på olika sätt stött kampen mot malaria genom utsändande av tekniska experter och materielhjälp samt genom kurser och konferenser för utbildning och utbyte av erfarenheter. I samarbete med olika medlemsstater har här utomordentliga resultat kunnat nås och områden som tidigare knappt kunnat bebos har blivit tillgängliga för odling.

De veneriska sjukdomarna, särskilt de som förorsakats av s. k. treponemer och tillhör syfilisgruppen, är stora problem i många länder. WHO har här genom experter, demonstrationsgrupper och fältarbete kunnat åstadkomma att i vissa länder dessa sjukdomsformer nästan helt försvunnit.

Tuberkulos är alltfort en betydelsefull faktor i många länders sjuklighetsstatistik. En särskild forskningscentral har inrättats i Köpenhamn. WHO har, delvis i samarbete med andra organisationer, deltagit i omfattande aktioner för undersökning, BCG-vaccination etc. för att nedbringa sjukligheten.

Polio, övriga virusåkommor, spetälska och andra smittsamma sjukdomar har ävenledes studerats. De sjukdomar som angriper djur och dessa sjukdomars betydelse för människan samt övriga veterinärhygieniska problem har i många länder varit föremål för särskilt intresse.

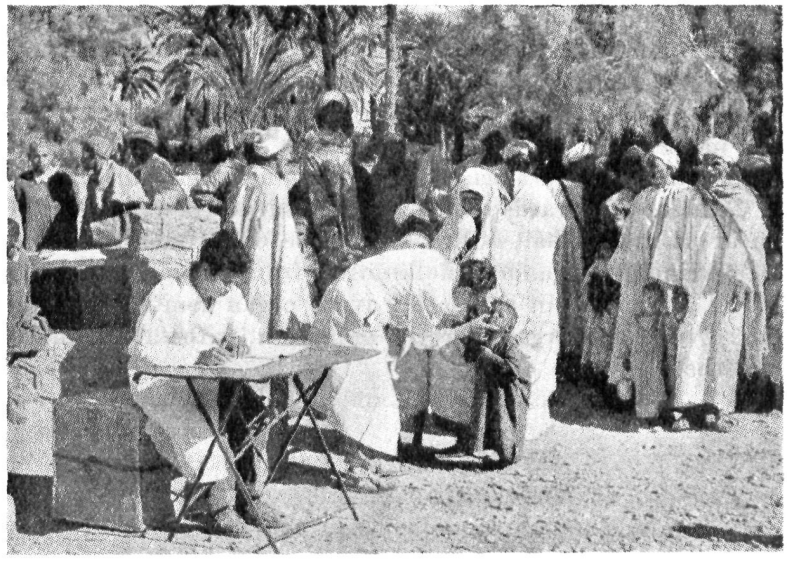
WHO:s arbete inom den allmänna hälsovården har framför allt gått ut på att förbättra den befintliga hälso- och sjukvården samt stimulera till dess utbyggnad. WHO har arbetat dels genom att ordna fältprogram rörande ett specifikt hälsoproblem, dels genom s. k. demonstrationsområden, särskilt på landsbygden, där man söker visa vad som kan åstadkommas genom en fullt utbyggd hälsovård, dels ock genom att stimulera grupper och enskilda

Alla medlemmarna i den här egyptiska familjen löper risk att smittas av »bilharziasis», en försvagande sjukdom, från infekterade vattensniglar som finns massvis i bevattningskanalerna

att förbättra redan befintliga resurser. Arbetet har här omfattat näringshygien, mentalhälsovård, mödra- och barnavård, distriktssköterskevård, hälsovårdsupplysning, yrkeshygien och tandvård.

Under de senare åren har omgivningshygienen börjat bli allt mer betydelsefull såsom en viktig faktor icke blott i kampen mot smittsamma sjukdomar utan även för att förbättra det allmänna hälsotillståndet. Särskilt viktigt är här frågor rörande vatten och avlopp, kontroll av födoämnesförsörjningen, kontroll av insekter och skadegörande djur, samhällsplanering samt skydd mot inverkan av den tilltagande industrialiseringen. WHO

En informell inspektion av barnens syn förorsakar ingen oro i det här marockanska samhället

har även hos de olika länderna understrukit betydelsen av en förbättrad omgivningshygien.

WHO har allt mer ägnat sig åt utbildning och fortbildning av hälsovårdspersonal. I många länder är bristen på läkare, sjuksköterskor, barnmorskor, hälsovårdsinspektörer och annan personal skriande. WHO har på olika sätt sökt stimulera länderna att utöka sin utbildning och har bidragit med lärare, litteratur, utbildningsmateriel etc.

En betydelsefull faktor i utbildningen är stipendieverksamheten varigenom tidigare utbildade kan få kännedom om nyare erfarenheter inom administration, utbildning, smittkontroll, laboratorieteknik etc. Sedan år 1947 har nära 4 500 stipendier utdelats och en stor del av dessa har innefattat studier inom den egna regionen.

Ett annat sätt för utbyte av erfarenheter är av WHO anordnade konferenser, seminarier och kurser för specifika problem. Särskilt värdefulla är de program till vilka ett flertal länder inom en region sänder representanter. Detta är särskilt betydelsefullt inom Europa där det direkta fältarbetet är av mindre storleksordning. Så avhölls t. ex. i Europa år 1954 seminarier bl. a. om alkoholism, kötthygien och distriktssjuksköterskevård. Konferenser anordnades om vattenförorening, vaccination, mentalhygieniska synpunkter för vård av barn på sjukhus — denna i Stockholm — samt skolhälsovård. Slutligen anordnades kurser i narkoslära, hälsovårdsadministration, rehabilitering, socialpediatrik, tuberkulos och kontroll av veneriska sjukdomar.

Rapporter från konferenser, expertkommittéer etc. utges av WHO och utgör ett synnerligen värdefullt bidrag till det internationella utbytet av erfarenheter och framsteg inom den allmänna hälsovården.

WHO:s blygsamma budget — ca 10 miljoner dollar per år — omöjliggör att organisationen själv utför detaljarbete av olika slag. Dess huvuduppgift är att stimulera den nationella hälsovårdsorganisationen till utökad verksamhet under utnyttjande av moderna rön och erfarenheter. Genom experter och rådgivare, demonstrationer och fortbildningskurser söker så WHO nyttiggöra ett lands erfarenheter för andra medlemsstater. Programmen inom och mellan regionerna skapar möjlighet för utbyte över gränserna och förhöjer därigenom förståelsen för internationella problem.

Världens hälsovårdsproblem av idag är alltjämt mycket stora. Resurserna är på många håll otillräckliga både beträffande personal och materiel. Den ständigt stigande befolkningssiffran på jorden kräver åtgärder. — WHO är genom sin stadga ett av de organ som i samarbete med FN och dess övriga fackorgan har till uppgift att arbeta i kampen för fred och säkerhet.

Internationella arbetskonferensens 38:e sammanträde

Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici*, socialdepartementet

Internationella arbetskonferensens 38:e sammanträde hölls i Genève under tiden 1—23 juni 1955. I sammanträdet, vars ordförande var Chiles minister i Schweiz, M. Garcia Oldini, deltog representanter för 65 av internationella arbetsorganisationens medlemsstater samt observatörer från Saarområdet, Spanien och sju icke självstyrande länder. Tillsammans uppgick antalet vid konferensen närvarande delegater och experter till över 700.

Internationella arbetsorganisationens medlemstal utgjorde vid konferensens öppnande 70, i det att Honduras sedan 1954 års konferenssammanträde erhållit medlemskap av organisationen. Östtyskland hade ansökt om medlemskap, men ansökningen togs tillbaka dagen innan den skulle behandlas av konferensen.

Sverige deltog i konferensen med en fullständig delegation, dvs. två regeringsombud, ett arbetsgivarombud och ett arbetarombud jämte ett antal experter. Genom beslut den 15 april 1955 utsåg Kungl. Maj:t följande personer att delta i konferenssammanträdet:

för Sveriges regering: såsom ombud generaldirektören och chefen för statskontoret Wilhelm Björck och statssekreteraren i socialdepartementet Per Eckerberg samt såsom experter överdirektören i lantbruksstyrlsen Gustav Rudolf Ytterborn, t. f. byråchefen i arbetsmarknadsstyrelsen Albert Bergh och förste kanslisekreteraren i socialdepartementet Sten-Eric Heinrici;

för arbetsgivarna: såsom ombud direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Gullmar Bergenström samt såsom experter föreningens medicinske expert professorn Sven Forssman, verkställande direktören i Svenska lantarbetsgivareföreningen Gideon Saemund och vice verkställande direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Curt-Steffan Giesecke;

för arbetarna: såsom ombud landsorganisationens jurist advokaten Arnold Sölvén samt såsom experter sekreteraren i Landsorganisationen Otto Westling, sekreteraren i Svenska lantarbetareförbundet Ewald Jansson och ombudsmannen i Landsorganisationen Edvard Vilhelmsson.

Därjämte utsågs sekreteraren i Landsorganisationen Thorbjörn Carlsson att biträda delegationen.

Sammanträdets *dagordning* upptog följande överläggningsämnen:

1) Generaldirektörens årsberättelse.
2) Finansiella och budgetära frågor.
3) Upplysningar och årsrapporter rörande medlemsstaternas tillämpning av internationella arbetskonventioner och rekommendationer.

4) Arbetsvård för partiellt arbetsföra (andra behandling).
5) Migrerande arbetare i underutvecklade länder (andra behandling).
6) Straffpåföljder för brytande av arbetsavtal (andra behandling).
7) Yrkesutbildning inom jordbruket (första behandling).
8) Välfärdsanordningar för arbetare (första behandling).

På sedvanligt sätt upptogs plenarsammanträdena under konferensen till större delen av debatten om generaldirektörens årsberättelse,[1] vilken förutom en överblick över näringslivets och sysselsättningens utveckling samt Internationella arbetsorganisationens verksamhet såsom det centrala diskussionsämnet behandlade frågan om förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Huvudtanken i sistnämnda avsnitt av rapporten var, att förhållandet mellan arbetsmarknadens parter äger den största betydelse icke blott för utvecklingen av den industriella demokratin utan även för det industrialiserade nutidssamhället. Arbetsmarknadsparternas vilja att söka fredliga lösningar och finna områden, där intressegemenskap föreligger, borde uppmuntras med hänsyn till dess betydelse för utvecklingen av ett demokratiskt samhälle.

Närmare 150 talare deltog i debatten, däribland social- och arbetsministrarna i Danmark, Finland, Frankrike, Förenta staterna, Storbritannien och Västtyskland. Från svensk sida gjordes inlägg i debatten av herrar Eckerberg och Bergenström.

I detta sammanhang må nämnas, att konferensen på förslag av samtliga de nordiska regeringsdelegerade antog en resolution, vari generaldirektören bl. a. anmodades att överväga huru ILO:s verksamhet skall kunna utvecklas för att effektivt bidra till att främja samverkan mellan arbetsmarknadens parter och åstadkomma bättre mänskliga relationer inom industrin i alla världens länder. I resolutionen anmodas arbetsbyråns styrelse vidare att framlägga ett praktiskt handlingsprogram på grundval av generaldirektörens överväganden.

I anslutning till olika punkter på dagordningen antog konferensen en *konvention om avskaffande av straffpåföljder för infödda arbetare vid brytande av arbetsavtal, en rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra* samt *en rekommendation om migrerande arbetare i underutvecklade länder.*

I *konventionen om avskaffandet av straffpåföljder* betecknas sådana påföljder såsom stridande mot den moderna uppfattningen om avtalsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetare samt mot människans personliga värdighet och rättigheter. Ratificerande stater förväntas avskaffa dylika påföljder snarast möjligt och under alla förhållanden senast inom ett år från dagen för ratificeringen.

Rekommendationen om arbetsvård för partiellt arbetsföra omfattar personer, vilka drabbats av vanförhet i krig eller inom industrien samt även personer, vilka från födelsen är handikappade. I rekommendationen läm-

[1] Den »skandinaviska» upplagan av årsberättelsen har i år utgetts på danska.

nas anvisningar om principer och metoder för yrkesvägledning, yrkesutbildning och placering av partiellt arbetsföra samt om metoder för att sätta de partiellt arbetsföra i stånd att utnyttja arbetsvården. Vidare förordas samverkan mellan medicinska myndigheter och arbetsvårdsmyndigheter samt föreslås metoder för att skapa ökade sysselsättningsmöjligheter för partiellt arbetsföra. Slutligen lämnas vissa anvisningar rörande skyddad sysselsättning, rörande partiellt arbetsföra barn och minderåriga samt angående administration.

Rekommendation om migrerande arbetare i underutvecklade länder inninnehåller anvisningar rörande skydd för sådana arbetare och deras familjer under fram- och återresa samt under den period som föregår deras anställning. Vidare förordas vissa åtgärder för att söka förhindra migrationsrörelser, då dylika kan anses mindre önskvärda ur de migrerande arbetarnas eller deras hemländers synpunkt. Åtgärder till skydd för de migrerande arbetarna under deras anställning föreslås omfatta bl. a. bostäder, löner, anslutning till fackförening, social trygghet och arbetarskydd samt arbetarnas relationer med ursprungslandet.

Övriga på dagordningen för årets konferens upptagna fackfrågor — *yrkesutbildning inom jordbruket* och *välfärdsanordningar för arbetare* — skall slutligt behandlas vid 1956 års arbetskonferens. Avsikten är, att rekommendationer skall antas i dessa ämnen.

Konferensen hade vidare att ta ställning till *protester mot vissa delegaters fullmakter.*

Arbetsgivargruppen framlade vid detta års konferens icke någon protest mot de östeuropeiska arbetsgivardelegaternas fullmakter. Detta spörsmål hade avgjorts av konferensen föregående år, och en protest, till vilken konferensens fullmaktsutskott tidigare tagit ställning, kan endast tagas upp till förnyad prövning, om nya fakta i ärendet föreligger. Anledningen till att arbetsgivargruppen i år icke sökte frambringa en ny grund för protest mot dessa fullmakter torde närmast vara att söka däri, att generaldirektören i början av juni på uppdrag av arbetsbyråns styrelse tillsatt ett utskott på tre personer med uppdrag att undersöka i vilken utsträckning arbetsgivar- och arbetarorganisationer i medlemsstaterna är fria och oavhängiga av regeringens herravälde och kontroll. Ordförande i utskottet är förutvarande presidenten i Internationella domstolen i Haag, sir Arnold Mc Nair.

I likhet med vad fallet varit alltsedan år 1950 framlades från de östeuropeiska staternas sida protest mot att den kinesiska delegationen utsetts av regeringen i Formosa-Kina och icke av den folkdemokratiska regeringen i Peking. Fullmaktsutskottet har hela tiden intagit den ståndpunkten att frågan om vilkendera av dessa båda stridande regeringar som skall representera Kina på konferensen icke bör göras till föremål för särbeslut, innan Förenta nationerna tagit ställning till spörsmålet. Förra året uttalade utskottet sitt beklagande av att frågan icke lösts inom FN. Utskottet underströk i år, att det icke skulle falla utanför ILO:s stadgeenliga kompetens att träffa ett avgörande i frågan men hänvisade samtidigt till vad som

tidigare gjorts gällande av utskottet och konferensen, nämligen att FN och fackorganen om möjligt bör inta samma hållning till en politisk stridsfråga av denna art. Utskottet betonade i årets rapport starkare än tidigare betydelsen av att frågan om Kinas representation i FN och fackorganen erhölle en slutgiltig lösning men uttalade samtidigt att det icke varit möjligt för utskottet att godta de framlagda protesterna. Då utskottets rapport var enhällig, kunde den icke göras till föremål för omröstning i konferensens plenum.

Protester förelåg vidare mot utnämningen av arbetarrepresentanterna för Chile, Frankrike och Italien, men dessa protester avvisades likaledes enhälligt av utskottet. Vad angår den förstnämnda protesten framhålls i utskottets rapport, att bevis icke framlagts för att arbetardelegaten från Chile och dennes experter icke vore representativa för de chilenska arbetarna, men det betonades samtidigt att den omständigheten att utskottet icke kunde godkänna protesten icke finge tas som ett uttryck för ett godkännande av den chilenska regeringens sätt att utnämna arbetarnas representanter till konferensen.

Starka motsättningar yppade sig vidare rörande *de östeuropeiska arbetsgivarnas medlemskap i konferensens olika fackutskott.*

Normalt utses arbetsgivarnas och arbetarnas representanter i de olika fackutskotten av arbetsgivar- respektive arbetargruppen å konferensen. En arbetsgivar- eller arbetarrepresentant, som ansökt om medlemskap i ett utskott men som icke av sin grupp utsetts att delta i utskottet, kan överklaga beslutet hos konferensens beredningsutskott. Konferensen kan därefter på framställning av beredningsutskottet besluta, att vederbörande arbetsgivar- eller arbetarrepresentant ändock skall placeras i utskottet i fråga.

På samma sätt som vid 1954 års konferens och under den regionala Europakonferensen i januari—februari innevarande år hade arbetsgivargruppen vid årets konferens vägrat att föreslå arbetsgivarrepresentanter för samtliga i konferensen deltagande åtta östeuropeiska stater till erhållande av platser i fackutskotten. Häröver klagade nämnda representanter hos beredningsutskottet.

I utskottet framhölls, att det icke existerar någon absolut rätt för delegater att erhålla medlemskap i fackutskotten men att å andra sidan gruppernas autonomi i detta hänseende icke heller vore absolut. Flertalet regeringsrepresentanter i beredningsutskottet fann det rimligt, att de östeuropeiska arbetsgivarrepresentanterna erhölle plats i de olika fackutskotten, medan majoriteten av arbetsgivarrepresentanterna starkt motsatte sig detta. Såsom en kompromiss samlade sig de flesta regeringsrepresentanterna kring den ståndpunkten att de östeuropeiska arbetsgivarna skulle beredas tillfälle att vara suppleanter i fackutskotten, dvs. de skulle få yttranderätt men ej rösträtt. Detta blev även beredningsutskottets förslag till konferensen. Förslaget antogs av konferensen med 92 röster mot 49 och 66 nedlagda röster. De svenska regeringsrepresentanterna röstade för försla-

get om suppleantskap i likhet med regeringsdelegerade från 40 andra länder samt en del arbetarrepresentanter. De allra flesta arbetsgivardelegaterna röstade emot. Sedan konferensen fattat detta beslut, meddelade den amerikanska arbetsgivardelegaten, att han lämnade samtliga utskott, i vilka de östeuropeiska arbetsgivarna erhållit suppleantplatser.

Konferensen tog vidare ställning till ansökningar från Kina och Ungern om rätt för dessa länders respektive delegater att *utöva rösträtt* vid konferensen, trots att nämnda medlemsstater icke uppfyllde i arbetsorganisationens stadga härför föreskrivna villkor. Kinas ansökan erhöll både i finansutskottet och i konferensens plenum den erforderliga 2/3 majoriteten av avgivna röster. Samtliga nordiska regeringsdelegater röstade mot förslaget att låta Kina utöva rösträtt. — Ungerns ansökan erhöll icke erforderlig majoritet i finansutskottet, men från polsk och tjeckisk sida föreslogs, att konferensen skulle begagna sin stadgeenliga rätt att bevilja Ungern rösträtt. Förslaget blev emellertid förkastat av konferensen. De finska, norska och svenska regeringsombuden röstade för medan de danska röstade mot förslaget.

Slutligen må nämnas, att konferensen fastställde arbetsorganisationens budget för år 1956, vilken slutade på ett belopp av 7,4 miljoner dollar, dvs. 405 000 dollar eller 5,7 procent mer än budgeten för år 1955. Sveriges bidrag blir för år 1956 nedsatt från 2,17 till 1,80 procent av organisationens samlade utgifter.

Arbetstidens längd för industritjänstemän och handelsanställda

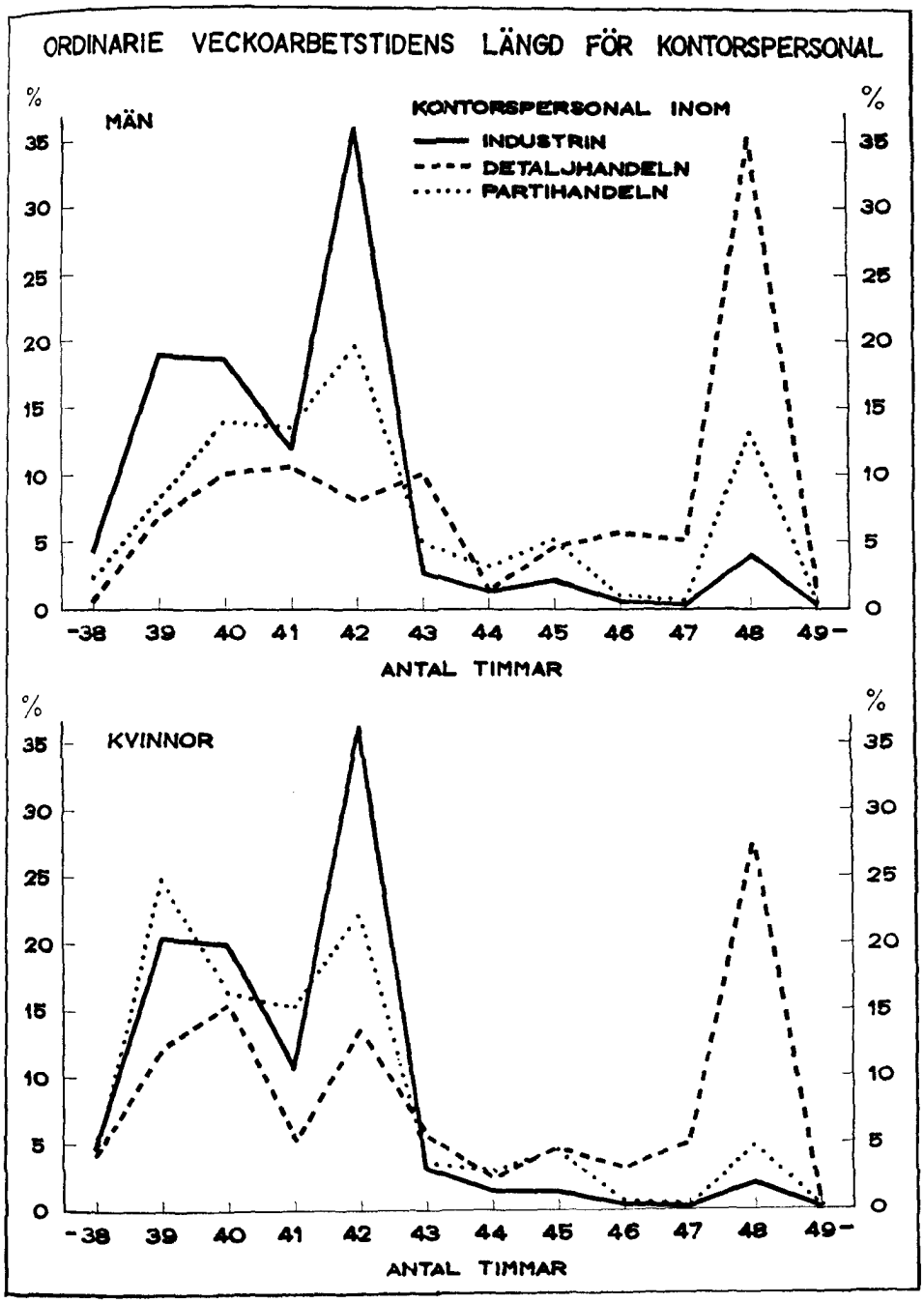
Vid undersökningar rörande industritjänstemäns och handelsanställdas löner i september 1954 begärdes vissa uppgifter om den ordinarie veckoarbetstidens längd. I följande tabeller och diagram redovisas resultaten från denna del av undersökningarna i sammandrag.[1]

För *industrin* begärdes summariska löneuppgifter dels för män, dels för kvinnor inom 13 närmare specificerade yrkesgrupper. Redovisningen skulle endast avse vuxen, fullt arbetsför, heltidsarbetande personal som varit anställd hela redovisningsperioden och åtnjutit oavkortad lön. För var och

Tab. 1. Den ordinarie veckoarbetstidens längd för olika huvudgrupper av anställda

	Totalantal	Antal med uppgift om arbetstid	Därav i procent med en ordinarie veckoarbetstid av							
			-38,9 tim.	39,0-39,9 tim.	40,0-40,9 tim.	41,0-41,9 tim.	42,0-42,9 tim.	43,0-47,9 tim.	48,0-48,9 tim.	49,0- tim.
Män										
Industri										
Teknisk personal .	25 454	19 515	3,4	14,2	11,3	13,5	43,2	6,7	7,7	0,0
Arbetsledande pers.	28 379	20 875	0,7	1,4	1,9	0,8	5,8	5,2	82,7	1,5
Kontorspersonal . .	29 450	21 338	4,4	18,9	18,6	11,8	35,8	6,6	3,8	0,1
Enskild handel										
Kontorspersonal . .	11 494	8 469	1,8	16,5	12,6	12,5	15,4	19,1	21,2	0,9
Butikspersonal . .	22 439	17 649	0,4	0,3	0,7	0,2	1,1	33,1	60,9	3,3
Lager- o. utkörarepersonal	22 247	19 436	0,5	0,9	1,1	0,7	1,8	14,8	79,3	0,9
Koop. handel										
Kontorspersonal . .	334	329	—	—	—	4,9	29,2	20,0	45,9	—
Butikspersonal . .	6 978	6 772	—	—	—	0,0	0,2	4,2	95,5	0,1
Lager- o. utkörarepersonal	1 093	1 044	—	—	—	—	0,6	2,1	97,3	—
Kvinnor										
Industri										
Teknisk personal .	1 682	1 244	7,4	15,9	12,7	13,4	33,5	8,0	9,1	—
Arbetsledande pers.	1 194	846	—	0,7	3,1	0,7	5,3	12,9	77,3	—
Kontorspersonal . .	28 601	20 016	4,7	20,4	19,8	10,7	36,2	6,3	1,9	0,0
Enskild handel										
Kontorspersonal . .	13 960	10 437	4,1	18,6	15,8	10,4	18,0	16,6	16,1	0,4
Butikspersonal . .	50 606	40 421	2,4	0,2	1,6	0,6	3,3	33,9	56,3	1,7
Lager- o. utkörarepersonal	1 820	1 656	1,8	3,3	5,1	1,0	4,2	14,6	70,0	—
Koop. handel										
Kontorspersonal . .	1 309	1 259	—	—	—	11,5	47,1	18,7	22,7	—
Butikspersonal . .	10 264	9 950	—	—	—	0,1	—	7,4	92,5	0,0

[1] En utförligare redovisning har lämnats i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå 1955, nr 23.

ORDINARIE VECKOARBETSTIDENS LÄNGD FÖR KONTORSPERSONAL
%
MÄN
KONTORSPERSONAL INOM
INDUSTRIN
DETALJHANDELN
PARTIHANDELN
35
30
25
20
15
10
5
0
-38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49-
ANTAL TIMMAR
KVINNOR

Tab. 2. Den ordinarie arbetstidens längd för kontorspersonal inom enskild detalj- och partihandel

Kön Yrke	Antal med uppgift om arbetstiden	Därav i % med ordinarie arbetstid av						Genomsnittlig arbetstid tim.
		högst 38,9 tim.	39,0–41,9 tim.	42,0–42,9 tim.	43,0–47,9 tim.	48,0–48,9 tim.	49,0 tim. o. mera	
Detaljhandel								
Män	3 049	0,7	27,6	8,0	26,6	35,5	1,6	44,5
Personal i ledande ställning . .	624	0,6	32,1	11,1	26,4	29,5	0,3	43,8
Personal med kval. arbete . . .	558	1,3	15,0	5,0	32,1	45,9	0,7	45,5
Övrig personal	1 867	0,6	29,8	7,9	24,9	34,4	2,4	44,5
Kvinnor	5 212	4,2	32,9	13,8	21,0	27,5	0,6	43,5
Personal i ledande ställning . .	57	1,8	59,6	5,3	15,8	17,5	—	42,0
Personal med kval. arbete . . .	203	10,3	36,0	13,3	14,8	25,6	—	42,7
Övrig personal	4 952	4,0	32,5	13,9	21,3	27,7	0,6	43,5
Partihandel								
	Antal med uppgift om arbetstiden	Därav i % med ordinarie arbetstid av						Genomsnittlig arbetstid tim.
		högst 38,9 tim.	39,0–41,9 tim.	42,0–42,9 tim.	43,0–47,9 tim.	48,0–48,9 tim.	49,0 tim. o. mera	
Män	5 420	2,4	49,4	19,6	14,9	13,2	0,5	42,1
Personal i ledande ställning . .	1 115	1,6	54,4	20,4	12,8	10,4	0,4	41,8
Personal med kval. arbete . . .	1 030	4,1	55,3	15,0	14,2	10,5	0,9	41,8
Övrig personal	3 275	2,2	45,7	20,8	15,9	15,0	0,4	42,3
Kvinnor	5 225	4,0	56,7	22,2	12,1	4,8	0,2	41,3
Personal i ledande ställning . .	39	12,8	53,8	20,5	10,3	2,6	—	40,3
Personal med kval. arbete . . .	223	3,1	59,2	21,5	11,7	4,0	0,5	41,2
Övrig personal	4 963	3,9	56,6	22,2	12,2	4,9	0,2	41,3

en av de 13 yrkesgrupperna begärdes uppgift om den ordinarie arbetstidens längd per vecka — måltidsraster ej inräknade. Uppgiften om arbetstiden begärdes alltså för samtliga anställda — för män och kvinnor tillhopa — i var och en av de angivna 13 yrkesgrupperna. I ett fåtal fall uppgavs, att arbetstiden var olika för de anställda inom en och samma yrkesgrupp eller för män och kvinnor i samma yrkesgrupp. I sådana fall har uppgiften av tekniska skäl ej kunnat användas vid bearbetningen. Uppgifter om arbetstidens längd lämnades för ca 75 % av i undersökningen rörande industritjänstemän ingående antal anställda. Undersökningen avsåg endast egentlig industri — *ej* byggnadsverksamhet eller statliga och kommunala företag.

Det bör observeras, att några decimaler av tekniska skäl ej medtagits vid bearbetningen av uppgiften om arbetstidens längd. Har t. ex. 42,5 timmar redovisats har detta vid bearbetningen betraktats som 42,0 timmar. De genomsnittliga veckoarbetstider som redovisas för varje yrkesgrupp har där-

för uträknats med hjälp av antalet hela arbetstimmar för varje grupp, vilket innebär, att genomsnitten i vissa fall kan vara något för låga.

För *den enskilda varuhandeln* begärdes uppgifter om den ordinarie veckoarbetstidens längd — måltidsraster ej inräknade — för var och en av de anställda tillhörande yrkesgrupperna kontors-, butiks- samt lager- och utkörarepersonal med undantag av deltidsanställd personal och personal som börjat eller slutat sin anställning under redovisningsperioden. I motsats till industrin grundar sig alltså beräkningarna här på individuella uppgifter för varje anställd.

Uppgifter om arbetstidens längd lämnades för omkring 80 % av de i redovisningen ingående handelsanställda.

För handelsanställda har vid bearbetningen hänsyn tagits även till uppgivna decimaler på arbetstidens längd. Som framgår av tab. 1 har procentuellt sett kvinnor kortare arbetstid än män. Detta beror antagligen till stor del på att kvinnor med någon form av avkortad tjänstgöring (t. ex. med någon dag eller någon eftermiddag i veckan ledig) redovisats. För uppgiftslämnaren har det ofta varit svårt att avgöra vilka som skulle betraktas som deltidsanställda och alltså ej ingå i undersökningen. Vid granskningen av de inkomna uppgifterna har i regel alla med en veckoarbetstid på mindre än 30 timmar uteslutits ur redovisningen.

För kontorspersonalen föreligger en viss skillnad i arbetstidens längd mellan detalj- och partihandeln. Som synes av tab. 2 är den genomsnittliga arbetstiden för kontorsanställda genomgående högre inom detaljhandeln än inom partihandeln. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att svårigheter stundom föreligger vid uppdelningen av personalen på yrkesgrupper.

För *konsumtionsföreningar* anslutna till Kooperativa förbundet begärdes på samma sätt som för den privata varuhandeln uppgifter om den ordinarie veckoarbetstidens längd — måltidsraster ej inräknade — för varje anställd tillhörande yrkesgrupperna kontors-, butiks- samt lager- och utkörarepersonal. Deltidsanställd personal skulle ej redovisas liksom ej heller anställd som börjat eller slutat sin anställning under månaden. Uppgifter om arbetstidens längd erhölls för i det närmaste samtliga anställda som redovisades.

G. B—d *K.-E. F—g*

Kortare meddelanden

Regeringens beslut om generell hyreshöjning. I skrivelse den 21 juni 1955 har statens hyresråd avgett förslag i fråga om hyreshöjning för tiden 1 oktober 1955—30 september 1956 enligt 5 § hyresregleringslagen.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1954 medgett att avtal för tiden 1 oktober 1955—30 september 1956 må träffas om hyreshöjning utöver grundhyran intill de procent av denna, bränslekostnaderna ej inräknade, som anges i nedanstående uppställning:

A. Lägenheter i Stockholm, Djursholm, Lidingö, Nacka, Solna, Sundbyberg, Danderyd, Saltsjöbaden, Sollentuna, Stocksund och Täby, vilka färdigställts

1) före 1942	13 %
2) under åren 1942—1947	11 %
3) under åren 1948 och 1949	7 %
4) under åren 1950 och 1951	2 %

B. Lägenheter i övriga orter, där grundhyran är anknuten till hyran den 1 januari 1942 och vilka färdigställts

1) före 1942	19 %
2) under åren 1942—1947	15 %
3) under åren 1948 och 1949	10 %
4) under åren 1950 och 1951	5 %

C. Lägenheter i orter, där grundhyran är anknuten till hyran den 1 januari 1948 och vilka färdigställts

1) före 1942	15 %
2) under åren 1942—1949	10 %
3) under åren 1950 och 1951	5 %

Vidare medger Kungl. Maj:t, att i fråga om lägenheter i byggnader finansierade med sådana tilläggslån, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 12 juni 1953 helt eller delvis skall återbetalas, avtal för tiden 1 oktober 1955—30 september 1956 må träffas om hyreshöjning utöver vad ovan medgetts med i de fall där tilläggslånebelopp, som skall återbetalas ej överstiger 13 kronor per kvadratmeter bostadslägenhetsyta (nettovåningsyta) högst 3 % och eljest högst 6 % av grundhyran, bränslekostnaderna inte inräknade.

Kungl. Maj:t medger också, att avtal för tiden 1 oktober 1955—31 mars 1956 må träffas om hyreshöjning utöver vad ovan angetts *dels* i fråga om lägenheter i sådana före den 1 januari 1951 färdigställda byggnader, vilka är finansierade med räntebärande tertiär- eller egnahemslån enligt någon av följande kungörelser: 1941:636 angående tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, 1942:569 om tertiärlån och tilläggslån för vissa bostadsbyggnadsföretag, 1946:551 om tertiärlån och tilläggslån för flerfamiljshus, 1948:587 om tertiärlån och tilläggslån för flerfamiljshus eller 1948:546 om egnahemslån och förbättringslån, med högst 5 % av grundhyran, bränslekostnaderna inte inräknade, *dels och* i fråga om lägenheter i byggnader, vilka inte är finansierade med räntebärande tertiär- eller egnahemslån enligt förenämnda kungörelser, med för lägenheter i Stockholm, Djursholm, Lidingö, Nacka, Solna, Sundbyberg, Danderyd, Saltsjöbaden, Sollentuna, Stocksund och Täby högst 7 % och eljest högst 9 % av grundhyran, bränslekostnaderna ej inräknade.

Såsom villkor för uttagande av i nästföregående stycke avsedd hyreshöjning skall i förekommande fall gälla, att grundhyra fastställts utan beaktande av den räntestegring, som har inträffat till följd av fullmäktiges i riksbanken beslut den 18 april 1955 om höjning av diskontot.

Slutligen har Kungl. Maj:t bemyndigat bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna att i fråga om av styrelsen eller statens byggnadslånebyrå resp. av länsbostadsnämnd fastställda årsavgifter för bostadsrätt i flerfamiljshus, som uppförts eller ombyggts med stöd av tertiärlån eller tilläggslån, medge högst så stor höjning av nämnda avgifter som enligt här ovan meddelade bestämmelser skulle ha medgetts, därest det ifrågavarande huset varit ett hyreshus.

Bostadsbyggandets aktuella finansieringssvårigheter. Bostadsstyrelsen har i en skrivelse av den 4 juli 1955 till finansdepar-

tementet framhållit att under första hälften av år 1955 har växande svårigheter framträtt att på kreditmarknaden ordna finansieringen av bostadsbyggandet. Detta gäller finansieringen såväl under byggnadstiden som efter färdigställandet. Situationen har nu blivit sådan att den enligt bostadsstyrelsens uppfattning innefattar stora risker för att bostadsbyggandet icke skall kunna fullföljas under år 1955 enligt det av statsmakterna uppställda programmet och därmed för bostadsförsörjningen under de närmaste åren.

I sin skrivelse anför bostadsstyrelsen bl. a. följande.

Kreditivsvårigheterna. I syfte att belysa byggnadsföretagarnas möjligheter att för närvarande ordna finansieringen under byggnadstiden har arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen i mitten av juni 1955 gjort enkäter hos länsarbetsnämnderna respektive länsbostadsnämnderna. Arbetsmarknadsstyrelsens enkät avsåg flerfamiljshusbyggandet och bostadsstyrelsens egnahemsbyggandet. Resultaten av enkäterna samt uppgifter som i övrigt stått till bostadsstyrelsens förfogande redovisas nedan.

F l e r f a m i l j s h u s e n. Under första halvåret 1955 skall enligt uppgjorda planer lämnas igångsättningstillstånd för påbörjande av flerfamiljshusföretag med sammanlagt 17 000 lägenheter. Av företag med nämnda lägenhetsantal hade ännu icke alla fått igångsättningstillstånd när enkäten gjordes. Enkätens resultat sammanfattas i nedanstående tablå.

	Antal lägenheter	Beräknad byggnadskostnad, mkr
Företag med igångsättningstillstånd, vilka ej påbörjats enär erforderliga kreditiv ej kunnat erhållas . . .	582	20,7
Företag vilka ej meddelats igångsättningstillstånd enär kreditivfrågan ej kunnat ordnas	321	13,1
Företag vilka ej kunnat påbörjas resp. ej lämnats igångsättningstillstånd enär preliminärt lånebeslut ännu ej meddelats:		
med igångsättningstillstånd	164	6,7
utan igångsättningstillstånd	156	4,2
Påbörjade företag vilka ej helt kunnat ordna kreditivfrågan	3 189	97,9

Kreditivsvårigheter och — på grund av arbetsbalansen vid bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna samt den för knappa ramen för preliminära beslut — försenade lånebeslut hade sålunda bromsat upp igångsättningen av företag med tillhopa 1 200 lägenheter. Företag med i runt tal 3 200 lägenheter löpte risk att behöva avbryta byggnadsarbetena på grund av att kreditivfrågan ej kunnat ordnas.

Utöver de företag som redovisats ovan torde finnas ytterligare företag som inte har kreditivfrågan helt ordnad. Detta gäller bland annat en del pågående företag påbörjade under år 1954, om vilka bostadsstyrelsen har fått kännedom.

Enligt uppgift har HSB, dock med stora svårigheter, ordnat kreditiv till den nu pågående produktionen. En del HSB-företag har ej kunnat påbörjas därför att kreditiv icke kunnat erhållas. För företag som skall påbörjas i juli och augusti 1955 har kreditiv ännu inte kunnat anskaffas. Svenska riksbyggen har under vårhalvåret icke satt igång andra företag än dem för vilka kreditivfrågan varit helt ordnad. Detta har medfört att en del företag inte har kunnat påbörjas vid planerad tidpunkt. Rubbning av produktionsprogrammet har blivit följden. För närvarande finns inga utsikter att få nya kreditiv för de av Riksbyggens företag som skall sättas igång under andra halvåret 1955.

Situationen torde vara likartad för ett flertal andra företag.

Sammanfattningsvis kan sägas att svårigheterna att anskaffa kreditiv successivt har skärpts under det gångna halvåret 1955. En försening av igångsättningsprogrammet har blivit följden. För pågående företag, vilka ej haft kreditivfrågorna helt lösta och därför riskerat att få avbryta byggnadsarbetet, har kreditiv kunnat anskaffas under medverkan av myndigheterna så att byggnadsarbetet åtminstone tills vidare har kunnat fortsätta. Dessa provisoriska lösningar har dock medfört störningar i produktionen.

E g n a h e m m e n. I bostadsstyrelsens enkät om egnahemsbyggandet redovisades uppgifter om egnahem med 6 121 lägenheter, för vilka under månaderna januari—maj 1955 meddelats preliminära beslut om egnahemslån med avräkning mot den för första halvåret 1955 fastställda lägenhetsramen på

7 000 lägenheter. Nämnda lägenhetsantal fördelar sig på följande sätt med hänsyn till påbörjandet och finansieringsfrågans läge.

	Antal lägenheter	Procent
Företag påbörjade före den 10 juni 1955:		
för vilka finansieringen under byggnadstiden är ordnad .	4 236	69
för vilka finansieringen under byggnadstiden *ej* är ordnad	611	10
Företag *ej* påbörjade före den 10 juni 1955:		
på grund av svårighet att erhålla byggnadskreditiv eller annan kredit under byggnadstiden	679	11
av annan anledning	595	10
Summa	6 121	100

För drygt 20 % av de egnahem som vid undersökningstillfället meddelats preliminära beslut för påbörjande under första halvåret 1955 förelåg sålunda finansieringssvårigheter, varav hälften utgjordes av företag vilka riskerade att behöva avbryta byggnadsarbetet om ej kreditiv kunde ordnas inom den närmaste tiden. Det sammanlagda belåningsvärdet för företagen med finansieringssvårigheter uppgick till drygt 65 mkr. En del nämnder ansåg att nämnda företag hade möjligheter att ordna finansieringen, men flertalet bedömde möjligheterna härtill som mycket ovissa. Då finansieringssvårigheterna successivt hade ökat, ansåg vissa nämnder att små utsikter fanns för de av »annan anledning» ej påbörjade företagen att få kreditiv. För den resterande delen av de planerade 7 000 lägenheterna torde därför svårigheterna vara proportionsvis större.

Som en följd av nämnda svårigheter har under vårhalvåret anspråken på utbetalning i förskott av preliminärt beviljade egnahemslån ökat. Dessa anspråk kunde ej helt tillgodoses före budgetårsskiftet juni/juli 1955 på grund av att anslaget till Lånefonden för bostadsbyggande var för knappt.

Lånesvårigheterna. Svårigheterna att ordna den slutliga finansieringen av de färdigställda husen har även ledes successivt ökat under år 1955. Följden härav har blivit att utlämnade kreditiv ej har kunnat avlyftas i normal takt, vilket varit en av anledningarna till svårigheterna att få nya kreditiv.

Bottenlån synes hittills om än efter vissa besvärligheter och avsevärda förseningar ha kunnat ordnas för flertalet företag. För närvarande synes situationen dock vara sådan att bottenlån kan uppbringas endast i mycket begränsad omfattning. De färdigställda företagen finansieras genom att kreditiven ligger kvar. Företagen drabbas härigenom av onormalt höga kapitalkostnader.

Bostadsstyrelsen har från länsbostadsnämnderna mottagit många framställningar vari framhållits att sparbankernas möjligheter att lämna bottenlån försämrats under vårhalvåret. Detta har visat sig vara en allmän tendens i samtliga län. Vissa sparbanker har enligt uppgift helt stoppat sin utlåning.

Redan tidigare har i de översta Norrlandslänen och på Gotland lämnats medgivanden att i mån av behov fördjupa egnahemslånen till botten. I andra län har fördjupning medgetts inom vissa områden. För att nu klara situationen önskar ett flertal nämnder dels i viss utsträckning fördjupa egnahemslånet generellt för alla företag i respektive län, dels fördjupa till botten för företag i vissa sparbanksområden, där sparbankerna förklarat sig tills vidare ej kunna lämna några nya bottenlån.

I avvaktan på att situationen på kreditmarknaden skulle klarna och på grund av att medelsramen för de preliminära besluten och anslaget för utbetalning av lån och förskott varit otillräckliga har emellertid bostadsstyrelsen ej lämnat nämnderna medgivande att fördjupa egnahemslånen i större utsträckning än tidigare. Detta har medfört en anhopning av ärenden avseende färdigställda egnahem, för vilka bottenlånefrågan ej är ordnad och kreditiven inte kunnat avlyftas. Det kan förväntas att antalet sådana ärenden kommer att öka inom den närmaste tiden. Följden av att ökad fördjupning icke medgetts är vidare att man vid de preliminära besluten i många fall förutsätter ett större bottenlån än som både för närvarande och, såvitt nu kan bedömas, även efter egnahemmens färdigställande är möjligt att uppbringa i marknaden.

Konsekvenserna för bostadsbyggandet och bostadsförsörjningen. På kort sikt. För närvarande föreligger på många håll risker för att företag som påbörjat byggandet utan att kreditiv har garanterats för hela bygg-

nadstiden förr eller senare måste avbryta byggandet. Många företag som nu är aktuella för igångsättning kan inte komma igång emedan kreditivfrågan ej kan ordnas. Såvitt nu kan bedömas synes ingen avgörande förbättring av den föreliggande situationen vara att vänta under de närmaste månaderna. Tvärtom synes, enligt uppgifter från de större byggnadsföretagen och enligt länsbostadsnämndernas bedömningar av egnahemsbyggarnas möjligheter att få kreditiv, situationen komma att ytterligare försämras om ej en radikal förändring inträffar eller särskilda åtgärder vidtas. Utsikterna för avlyftning av kreditiv är ovissa. Även om avlyftning kan komma till stånd i ökad omfattning måste man räkna med riskerna för att bankerna icke är benägna eller i stånd att utlämna nya kreditiv.

Om ej bostadsbyggandets finansiering säkerställs omedelbart utan först om ett par månader kommer de uppgjorda planerna för igångsättningen under andra halvåret 1955 att rubbas.

Dessa planer innebär bl. a. följande. Under senare år har åtgärder vidtagits för att uppnå en från arbetsmarknadssynpunkt ändamålsenlig säsongutjämning av bostadsbyggandet. Syftet har varit att få en god vintersysselsättning och att undvika översysselsättning under våren och sommarhalvåret. Den fastställda fördelningen av påbörjandet under år 1955 är ett led i dessa åtgärder. Under första halvåret 1955 har tillståndsgivningen avseende flerfamiljshus avsett företag med tillhopa 17 000 lägenheter. Programmet för andra halvåret 1955 omfattar 25 000 lägenheter. De preliminära besluten om egnahemslån skall vidare enligt Kungl. Maj:ts beslut avse högst 7 000 lägenheter under första halvåret och likaledes högst 7 000 under andra halvåret 1955. Från sysselsättningssynpunkt är det angeläget att igångsättningen under andra halvåret koncentreras till tredje kvartalet. Länsarbetsnämnderna har beräknat att igångsättningstillstånd skall beviljas företag med ca 20 000 lägenheter under detta kvartal och länsbostadsnämnderna har fått direktiv om att koncentrera de preliminära besluten om egnahemslån till månaderna augusti och september 1955. Vid byggen påbörjade under denna period hinner man i allmänhet resa stommen och lägga taket innan den egentliga vintern kommer och arbetena kan då utan större olägenheter fortsättas under vintern, vilket medför bättre sysselsättning då och mindre anspråk på arbetskraft under påföljande högsäsong.

Om igångsättningen försenas på grund av finansieringssvårigheter och tyngdpunkten i densamma förskjuts till senare delen av hösthalvåret, föreligger risk att säsongvariationerna åter ökar. Antalet företag som inte hinner resa stommen och lägga taket före vintern blir större. Arbetet vid dessa blir mindre intensivt under vintern än det skulle ha blivit om företagen hade kunnat påbörjas tidigare. Detta bidrar ej endast till att öka arbetslösheten bland byggnadsarbetarna under vintermånaderna; ett större antal byggnadsföretag kommer också genom förseningen att ha sitt största behov av arbetskraft under nästa högsäsong, vilket ökar riskerna för överansträngning av resurserna då.

Om igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag skall kunna koncentreras till tredje kvartalet 1955 krävs att länsarbetsnämnderna och länsbostadsnämnderna i god tid får klarhet om vilka företag som bl. a. från finansieringssynpunkt verkligen är startberedda då. Besked om startberedskapen bör kunna lämnas senast en månad innan företaget avses bli påbörjat. Det är nämligen svårt att med kort varsel få fram andra företag till igångsättning i stället för sådana som visar sig icke kunna starta vid beräknad tidpunkt. Företag vars påbörjande forcerats fram kan vara dåligt förberedda, vilket kan medföra fördyringar. Redan nu har man anledning att räkna med en viss avmattning i planeringen och projekteringen av företag som skall påbörjas under hösten 1955. Företagen kan ej investera pengar i planering och projektering om de icke kan påräkna att byggnadsarbetena verkligen får påbörjas inom en bestämd, nära framtid. Detta gäller särskilt de större företagen. Företag, som kunnat anskaffa en del av det erforderliga kreditivet, kan visserligen tänkas sätta igång men de torde inte med hänsyn till de risker som nu föreligger driva arbetet i full utsträckning förrän kreditivfrågan helt klarats.

Då uppgörelser om kreditiv för den omfattande bostadsproduktion som bör påbörjas så tidigt som möjligt under tredje kvar-

talet 1955 torde vara aktuella redan nu men sådana endast i ringa utsträckning har kommit till stånd eller torde kunna komma till stånd inom den närmaste tiden, är en försening av igångsättningen under hösten 1955 med all sannolikhet oundviklig om ej omedelbara åtgärder vidtas.

På lång sikt. Förseningen torde icke endast medföra de ovan angivna konsekvenserna för arbetsmarknaden utan även innebära stora risker för en nedpressning av bostadsproduktionen. Om ej särskilda åtgärder snabbt vidtas torde nämligen de för andra halvåret 1955 uppställda programmen för igångsättning av flerfamiljshus respektive enfamiljs- och tvåfamiljshus inte kunna helt realiseras.

Bostadsproduktionen har sedan efterkrigstidens bottenläge åren 1949—1951 successivt ökat och nått en nivå som är relativt tillfredsställande. Denna ökning har kunnat äga rum utan att den för nyproduktion ianspråktagna arbetskraften ökat i samma grad. Trots ökningen av bostadsproduktionen utgör bostadsbyggandets andel (inklusive underhåll och reparation) av bruttoinvesteringarna endast omkring 20 % jämfört med omkring 30 % under åren 1938 och 1939 samt år 1946. Den rena nyproduktionen av bostäder utgör för närvarande endast ca 15 % av bruttonationalprodukten. Investeringarna i bostäder synes icke ha ökat under den tid då inflationstrycket har vuxit fram.

Erfarenheterna från början av 1940-talet och omkring år 1950 ger vid handen att det tar flera år att öka bostadsbyggandet om det en gång har pressats ned på en lägre nivå. Då man har att räkna med full sysselsättning torde byggnadsarbetarna komma att sugas upp inom andra verksamhetsområden, varför man kan få svårigheter att åter öka den del av byggnadsarbetarkåren som sysselsätts inom bostadsbyggandet. Alltför stora variationer i bostadsbyggandets omfattning gör vidare en rationell planering och projektering omöjlig och verkar kostnadsuppdrivande. I synnerhet i nuvarande läge då byggnadskostnadsindex åter börjat stiga och då en fortsatt avveckling av de generella subventionerna till bostadsbyggandet har beslutats, är det angeläget att främja ett rationellt byggande och undvika kostnadsuppdrivande faktorer.

Om bostadsbyggandet återigen minskar och först så småningom åter uppnår den nuvarande nivån, kommer bostadsförsörjningen att drabbas därav. Den avveckling av bostadsbristen som nu kunnat inledas förbyts i en ökning. Saneringsverksamheten kommer vidare att hämmas. Detta är så mycket mer allvarligt som man under början av 1960-talet har att räkna med en ökning av den löpande hushållsbildningen på grund av att större årskullar kommer upp i de hushållsbildande åldrarna. Utan en avsevärd ökning av bostadsproduktionen blir en omfattande sanering då icke möjlig.

Erforderliga åtgärder. Med hänsyn till vad ovan anförts om den aktuella situationen på kreditmarknaden, risken för en försenad igångsättning under andra halvåret 1955 med därav betingade konsekvenser för bland annat utvecklingen på arbetsmarknaden samt riskerna för en nedpressning och fördyring av bostadsbyggandet, är det enligt bostadsstyrelsens mening mycket angeläget att omedelbara åtgärder vidtas för att undanröja finansieringssvårigheterna för bostadsbyggandet. Åtgärder i detta syfte har utgjort grunden för den sedan 1940-talets början förda bostadspolitiken. Som ett uttryck härför torde ett av 1955 års riksdag godkänt uttalande av statsutskottet (utlåtande nr 150, sid. 28) få tolkas. Utskottet fann det angeläget att Kungl. Maj:t, därest de kreditinstitut som traditionellt utlämnade bottenlån inte kunde svara härför i önskvärd omfattning, i den ordning som befunnes lämplig vidtog sådana dispositioner att svårigheterna att få byggnadskreditiv omplacerade till bottenlån eliminerades.

De erforderliga åtgärderna bör givetvis ej — och behöver icke heller — ges en sådan utformning att den restriktiva kreditpolitiken i övrigt upphävs. Det gäller att få en sådan lösning av problemet att kreditgivningen till bostadsbyggandet — och då i första hand kreditiven — avskärmas från kreditgivningen till andra ändamål. Såvitt bostadsstyrelsen kan bedöma är detta ett rent tekniskt problem, som kan lösas på olika sätt. En möjlighet är att — med de modifikationer som betingas av den hittillsvarande utvecklingen — gå fram på den linje som skisserades av bankinspektör Wulff i en till statsrådet och chefen för finansdepartementet överlämnad promemoria, daterad 1 augusti 1951. En annan möjlighet är att in-

räkna bostadskrediterna eller nettoökningen av dessa i kassareserven kombinerat med en därav föranledd ändring av likviditetskvoterna. Åtgärder av denna innebörd torde snabbt kunna genomföras genom en ändring av rekommendationerna till kreditinstituten och då i första hand affärsbankerna.

Egnahemsbyggandets finansiering är — bortsett från den statliga långivningen — praktiskt taget helt beroende av sparbankernas utlåningsmöjligheter. Detta gäller även finansieringen under byggnadstiden. De nuvarande svårigheterna torde till stor del kunna undanröjas genom ändrade riktlinjer för egnahemslånegivningen. Om man i större utsträckning än nu är möjligt — med hänsyn till av statsmakterna fastställda medelsramar för den preliminära långivningen och anvisade anslag för utbetalning av lån och förskott — fördjupade de preliminärt meddelade egnahemslånen och dessa utbetalades i förskott, skulle finansieringen under byggnadstiden kunna ordnas med dessa förskottsmedel jämte de kreditivbelopp som svarade mot av sparbankerna utlovade bottenlån. I samband med de slutliga besluten om egnahemslån erfordras en motsvarande ökning av fördjupningen. Denna måste avse såväl redan färdigställda företag, för vilka bottenlånefrågan ej är ordnad, som pågående och ännu ej påbörjade företag. För att en sådan fördjupning skall kunna medges erfordras dels i första hand en ökning av det belopp av 170 mkr, inom vilket enligt Kungl. Maj:ts beslut den 10 juni 1955 preliminära beslut om egnahemslån må meddelas under hösthalvåret 1955, dels en utvidgning av den för budgetåret 1955/56 fastställda medelsramen på 650 mkr för preliminära beslut om lån som skall utlämnas från Lånefonden för bostadsbyggande, dels en ökning av det för budgetåret 1955/56 anvisade investeringsanslaget av 490 mkr till Lånefonden för bostadsbyggande. Detta anslag är redan för knappt med hänsyn till bl. a. de under vårhalvåret konstaterade ökade anspråken på förskottsutbetalning av egnahemslån.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer bostadsstyrelsen dels att omedelbara åtgärder vidtas så att bostadsbyggandets nuvarande finansieringssvårigheter undanröjs och dels att bostadsstyrelsen får resurser att i erforderlig utsträckning fördjupa preliminärt och slutligt beviljade egnahemslån.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	7, 1955
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	6, 1955
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	detta nr
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	6, 1955
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	detta nr
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	6, 1955
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955

	Senast i nr
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	6, 1955
Social hemhjälp, årligen	7, 1955
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1955

Konsumentprisindex för juni 1955

Konsumentprisindex för juni 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 131 (år 1949 = 100) eller samma tal som gällde både för april och maj 1955. Med decimaler är indextalet 131,38 för juni mot 131,12 för maj 1955.

För de olika huvudgrupperna av varor och tjänster, som ingår i indexberäkningen, visar grupperna livsmedel och diverse en uppgång mellan maj och juni 1955 med en enhet vardera, medan de övriga grupperna står oförändrade. Talen i juni 1955 för de olika grupperna är sålunda: livsmedel 142; alkoholhaltiga drycker och tobak 131; kläder och skor 120; bostad, bränsle och lyse 123; inventarier och husgeråd 127 och diverse 129. För de tre sistnämnda grupperna gäller att de endast delvis omräknats för juni 1955.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—juni 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. hushållsgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	126	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	**129**
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	**130**
april	140	132	120	124	121	129	126	128	**131**
maj	141	131	120	123	121	128	127	128	**131**
juni	142	131	120	123	121	128	127	129	**131**

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

I tab. 1 här ovan redovisas såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—juni 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex och fr. o. m. juli 1954 på de indextal, som beräknats enligt de grunder som gäller för konsumentprisindex.

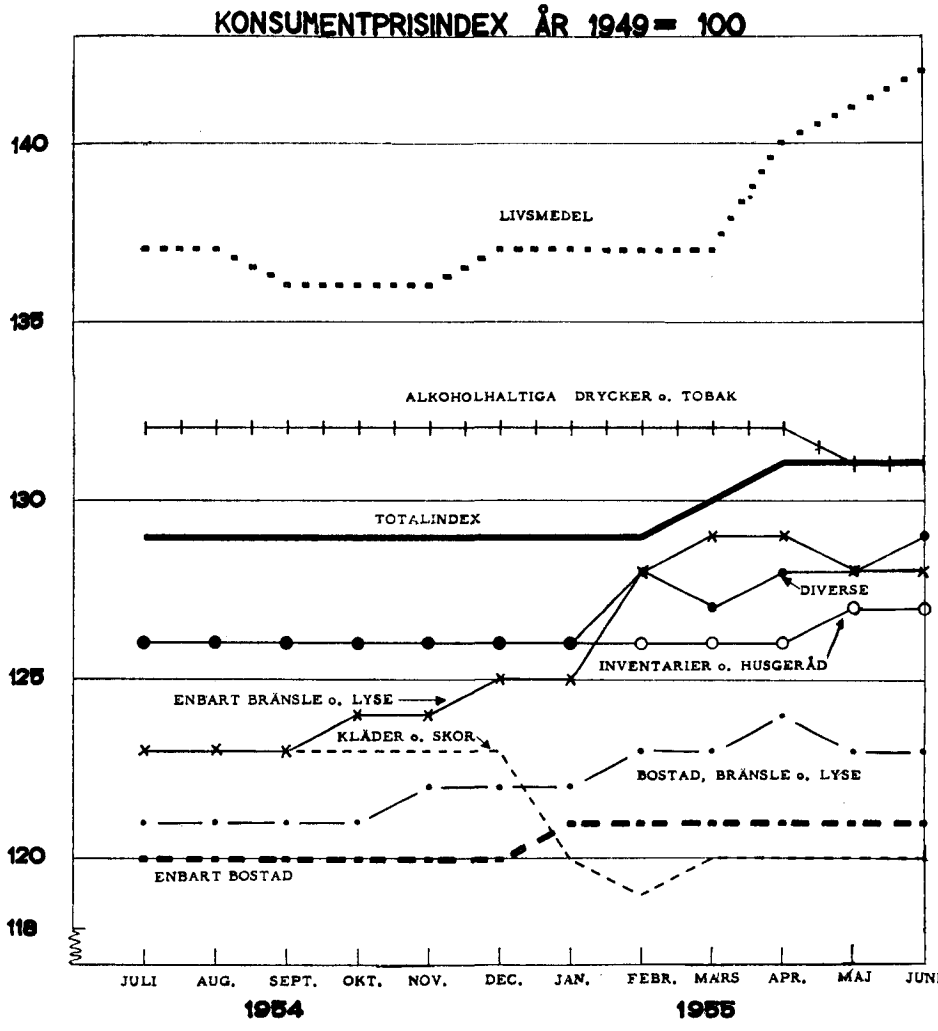
Tab. 2 ger en översikt av de olika delposternas indextal sedan 1953 samt deras procentuella förändringar mellan januari—juni 1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

En närmare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad föreligger i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2, i slutet av påföljande månad.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 på sid. 461 har sammanställts förändringarna i detaljhandelspriserna sedan år 1952 enligt konsumentprisindex och partiprisernas utveckling enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De senare med 1935 resp. juli 1913/juni 1914 som basperioder har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—juni 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—juni 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Maj 1955	Juni 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**141**	**142**	**342**	+ 3
Mejeriprodukter	125	125	125	124	132	132	62	+ 6
Matfett utom smör	144	139	139	139	144	144	10	+ 4
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	145	146	40	+ 5
Ägg	122	105	97	110	112	112	12	+ 3
Kött	168	164	163	163	175	176	22	+ 7
Fläsk	136	144	150	144	161	163	21	+ 9
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	138	140	22	+ 9
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	141	139	11	— 3
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	158	157	21	— 1
Frukt och bär	113	112	119	110	110	111	35	+ 2
Specerier	165	184	194	182	178	178	59	— 3
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	122	122	8	+ 1
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	151	150	19	+ 6
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**131**	**131**	**87**	— 1
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	44	—
Öl	122	122	122	122	122	122	9	0
Tobak	125	128	129	129	126	126	34	— 2
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**120**	**120**	**134**	**0**
Kläder	121	122	122	122	118	118	115	— 1
Konfektion	120	121	121	122	120	120	62	0
Trikåvaror	121	121	121	119	107	106	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	113	112	12	— 1
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	126	126	18	— 1
Skor	131	132	131	131	132	132	19	+ 1
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**123**	**123**	**185**	+ 1
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	128	128	48	+ 3
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**127**	**127**	**93**	+ 1
Möbler	133	134	134	133	135	135	12	+ 1
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	111	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	129	129	28	+ 1
Hushållstextilier	119	119	117	119	121	121	20	+ 1
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	134	134	17	+ 1
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**128**	**129**	**209**	+ 2
Sjukvård	116	122	122	122	118	118	14	— 3
Kroppsvård	118	119	119	119	120	120	13	+ 1
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	98	98	13	+ 1
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	147	147	20	+ 1
Post och tele	144	144	144	142	146	146	13	+ 1
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	130	130	15	+ 2
Resor	126	127	127	127	127	127	45	0
Motorfordon	..	..	..	..	125	125	53	+ 6
Hemhjälp	141	142	142	144	144	153	11	+ 6
Blommor m. m.	122	126	127	128	130	130	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**131**	**131**	**1 000**	+ 2

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Dec. 1954	Mars 1955	April 1955	Maj 1955	Juni 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	138	140	141	142	142
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	134	136	136	137	137
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	130	131	131	131

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

B. D.

Bostadsbyggandet i Sverige år 1954

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

Från och med år 1949 insamlar bostadsstyrelsen från de bostadspolitiska organen, förmedlingsorganen,[1] i alla kommuner i riket uppgifter om alla nybyggda, vissa ombyggda och förbättrade hus samt alla hus, vilkas rivning påbörjats.[2]

I vissa fall har uppgifterna varit ofullständiga, såtillvida att uppgift om antal nybyggda, ombyggda och förbättrade hus samt hus vilkas rivning påbörjats visserligen lämnats, men erforderliga detaljuppgifter icke lämnats för samtliga hus. Sålunda saknas vid bearbetningen användbara uppgifter delvis för 7 kommuner (6 städer och 1 köping). Sammanlagt saknades användbara uppgifter beträffande 2 nybyggda hus (med 11 lägenheter), 1 ombyggt hus samt 7 rivningshus, vilka omnämnts i förmedlingsorganens rapporter om bostadsbyggandet. I vilken utsträckning det kan ha förekommit, att förmedlingsorganen helt uteglömt eller utelämnat enstaka hus, beträffande vilka uppgifter bort lämnas, undandrar sig bostadsstyrelsens bedömande. Genom i efterhand inkommande kompletteringar är det sannolikt att styrelsen kommer att få kännedom om ytterligare ett antal hus, som borde ha ingått i redovisningen.

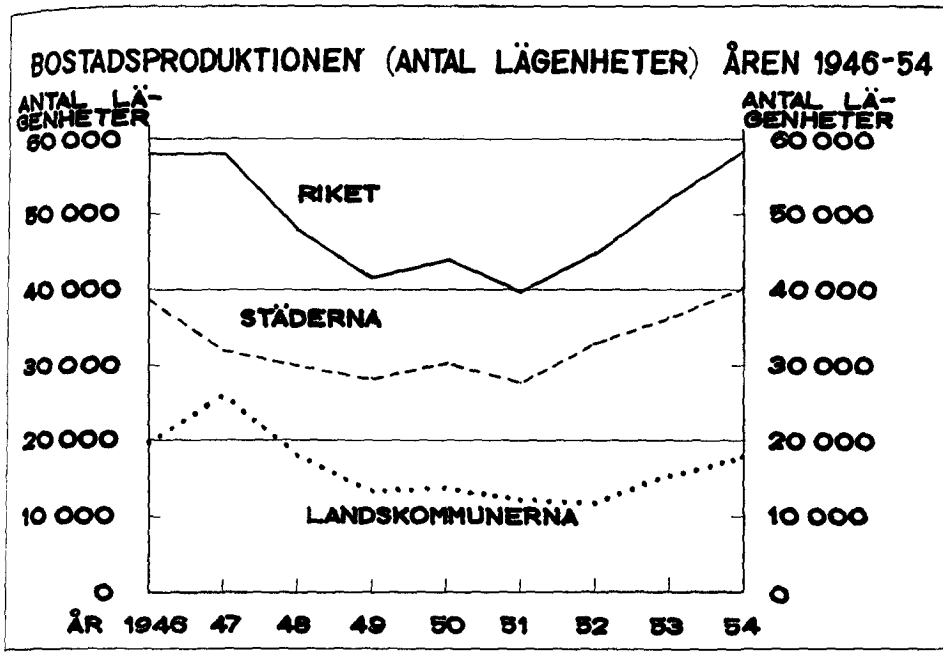
Å andra sidan har i bearbetningen medtagits 246 nybyggnader (med 574 lägenheter), 127 ombyggda och förbättrade hus samt 2 rivningshus (med 4 lägenheter), vilka rätteligen bort ingå i redovisningen för åren 1950—53 men inkommit för sent härför.

Tab. 1. Bostadsproduktionen (antal lägenheter) åren 1938—54

År	Hela riket	Därav i		År	Hela riket	Därav i		
		1945 års tätorter	egentlig landsbygd			städer	köpingar	egentliga landskommuner
1938	53 500	42 500	11 000	1946	58 000	38 500	3 000	16 500
1939	59 000	48 500	10 500	1947	58 000	32 000	3 500	22 500
1940	26 000	20 000	6 000	1948	48 000	30 000	3 000	15 000
1941	17 000	12 500	4 500	1949	41 551	28 109	3 249	10 193
1942	29 500	24 000	5 500	1950	43 935	30 100	3 282	10 553
1943	39 500	34 500	5 000	1951	39 784	27 601	3 001	9 182
1944	45 000	39 500	5 500	1952	44 736	33 000	3 167	8 569
1945	49 500	43 000	6 500	1953	51 911	36 413	4 399	11 099
				1954	58 213	40 275	4 454	13 484

[1] Organ för kommuns förmedling av statliga lån och bidrag i syfte att främja bostadsförsörjningen inom riket och därmed sammanhängande verksamhet. Förmedlingsorgan är i stad drätselkammaren och på landet kommunalnämnden, där ej kommunen beslutat, att verksamheten skall handhas av annat lämpligt kommunalt organ.

[2] För en fullständigare redogörelse för bostadsbyggnadsstatistikens organisation hänvisas till den preliminära översikten över bostadsbyggandet i Sverige år 1949 i Sociala Meddelanden 1950: 8, sid. 611, eller den i SOS ingående redogörelsen för bostadsbyggandet i Sverige åren 1949 och 1950.

Nybyggnadsverksamhetens omfattning. I bearbetningen av 1954 års material ingår 13 769 inflyttningsfärdiga nybyggnader med 58 213 lägenheter. Inom bostadsstyrelsen har utförts vissa beräkningar av bostadsproduktionens omfattning åren 1938—48. Uppgifterna avser i huvudsak nybyggnader. I viss utsträckning ingår emellertid även genom ombyggnad tillkomna lägenheter. Till följd av källmaterialets beskaffenhet måste särskilt uppgifterna om bostadsproduktionen i egentliga landskommuner åren 1946—48 anses som icke fullt säkra. Resultatet av dessa beräkningar redovisas i tab. 1 och framgår av diagrammet överst på denna sida. Även uppgifter för åren 1949—54 har medtagits, varvid endast inflyttningsfärdiga nybyggnader beaktats.

Antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga hus var år 1954 lika stort som åren 1946—47 och större än under något av de övriga efterkrigsåren.

Nybyggnadsverksamhetens fördelning på kommun(orts-)grupper och områden med olika slags planläggning. De 58 213 under år 1954 genom nybyggnad tillkomna lägenheterna fördelar sig med 40 275 på städerna, 4 454 på köpingarna och 13 484 på de egentliga landskommunerna. Detta innebär att bostadsbyggandet ökat väsentligt i såväl städerna som landskommunerna sedan föregående år, då antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga hus uppgick i städerna till 36 413, i köpingarna till 4 399 och i de egentliga landskommunerna till 11 099. Ökningen i landskommunerna — dvs. köpingarna och de egentliga landskommunerna — är procentuellt större än ökningen i städerna. Produktionen i städerna var år 1954 större än under

Tab. 2. Antal lägenheter i 1945 års bostadsbestånd i städerna, tillkomna åren 1936—40 och 1941—45, samt bostadsproduktionen i 1946 års städer, åren 1946—54

Kommungrupp	Antal lägenheter i 1945 års bostadsbestånd, färdigställda		Antal lägenheter färdigställda									
	1936–40	1941–45	1946–50	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Stockholm	38 287	27 769	31 860	7 311	7 004	5 430	5 900	6 215	5 716	7 467	6 805	6 848
Göteborg	18 091	9 507	15 593	3 998	2 899	3 227	2 291	3 178	2 209	4 137	3 643	4 095
Malmö	12 032	6 456	8 787	2 093	1 516	1 779	1 757	1 642	1 624	1 863	2 137	2 564
Städer med												
30 000—100 000 inv.	34 629	30 177	39 071	9 927	7 844	7 687	6 497	7 116	7 077	7 396	9 475	10 154
10 000— 30 000 »	25 274	29 806	38 543	9 694	7 735	6 899	6 948	7 267	6 479	7 171	8 521	10 138
5 000— 10 000 »	8 546	11 423	18 200	4 249	3 736	3 726	3 327	3 162	2 950	2 899	3 712	4 155
— 5 000 »	2 598	2 252	4 791	989	940	1 042	897	923	798	963	1 192	1 664
Summa	**139 457**	**117 390**	**156 845**	**38 261**	**31 674**	**29 790**	**27 617**	**29 503**	**26 853**	**31 896**	**35 485**	**39 618**
Procentuell fördelning												
Stockholm	27,5	23,6	20,3	19,1	22,1	18,2	21,4	21,1	21,3	23,4	19,2	17,3
Göteborg	13,0	8,1	9,9	10,4	9,2	10,8	8,3	10,8	8,2	13,0	10,3	10,3
Malmö	8,6	5,5	5,6	5,5	4,8	6,0	6,4	5,6	6,0	5,8	6,0	6,5
Städer med												
30 000—100 000 inv.	24,8	25,7	24,9	25,9	24,8	25,8	23,5	24,1	26,4	23,2	26,7	25,6
10 000— 30 000 »	18,1	25,4	24,6	25,3	24,4	23,2	25,2	24,6	24,1	22,5	24,0	25,6
5 000— 10 000 »	6,1	9,7	11,6	11,1	11,8	12,5	12,0	10,7	11,0	9,1	10,5	10,5
— 5 000 »	1,9	1,9	3,1	2,6	3,0	3,5	3,2	3,1	3,0	3,0	3,4	4,2
Summa	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Tab. 3. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade på områden med olika slags planläggning

År	Antal lägenheter	Därav i områden med				
		stadsplan	byggnadsplan	utomplansbestämmelser	avstyckningsplan	intetdera
1949	41 551	30 442	3 377	3 051	1 676	3 005
1950	43 935	32 433	3 615	3 330	1 569	2 988
1951	39 784	29 948	3 462	2 466	1 293	2 615
1952	44 736	35 742	3 459	2 206	1 040	2 289
1953	51 911	40 831	4 933	2 467	1 132	2 548
1954	58 213	46 312	5 693	2 882	953	2 373

något av åren 1946—53, under det att produktionen i landskommunerna var mindre än under de första efterkrigsåren, men större än något år sedan 1949.

I tab. 2 har sammanställts uppgifter ur 1945 års allmänna bostadsräkning *om antalet lägenheter i bostadsbeståndet färdigställda åren 1936—40* och 1941—45 samt uppgifter ur bostadsbyggnadsstatistiken om antalet färdigställda (i allmänhet inflyttningsfärdiga, åren 1946—48 i vissa fall slutbesiktigade) lägenheter i städerna åren 1946—54. För jämförelsens skull har produktionen i de städer som tillkommit efter 1946 ej medräknats samt städerna liksom i 1945 års bostadsräkning fördelats på storleksgrupper efter folkmängden den 1 januari 1946.

De hus som blev inflyttningsfärdiga år 1954 innehöll i var och en av de redovisade grupperna — utom i Stockholm och Göteborg — flera lägenheter än de hus som uppförts något av åren 1946—53. I Stockholm är antalet ca 600 mindre än år 1952 och ca 150 mindre än år 1947 men större än under övriga efterkrigsår. I Göteborg är det endast obetydligt mindre än år 1952, det av efterkrigsåren då produktionen var störst. I Stockholm är antalet lägenheter också mindre än genomsnittet för åren 1936—40, medan det i Göteborg och Malmö är något större och i de fyra grupperna av mindre städer väsentligt större än detta genomsnitt.

Av tab. 3 framgår att bostadsproduktionen huvudsakligen ökat i områden med stads- eller byggnadsplan. En viss ökning har även ägt rum i områden med utomplansbestämmelser, under det att produktionen i övriga områden minskat något.

Hustyper. De nybyggda husens och de däri ingående lägenheternas fördelning på hustyper redovisas i tab. 4. De egentliga bostadshusen har fördelats på tre hustyper: enfamiljshus, tvåfamiljshus och flerfamiljshus. Hus, i vilka mindre än hälften av lägenhetsytan är avsedd för bostäder, har räknats som en fjärde hustyp.

Som enfamiljs- och tvåfamiljshus har redovisats hus med en resp. två som familjebostäder avsedda lägenheter. Förekomsten därutöver av en eller

Tab. 4. Antal nybyggda hus och antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade på hustyper

Byggnadsår		Totalt	En-familjs-hus	Två-familjs-hus	Fler-familjs-hus	Övriga hus
Antal nybyggda hus	1949	11 559	8 204	1 249	1 996	110
	1950	12 801	9 406	1 272	1 998	125
	1951	11 465	8 502	1 076	1 772	115
	1952	9 535	6 555	842	2 013	125
	1953	10 952	7 970	726	2 131	125
	1954	13 769	10 656	866	2 125	122
Antal lägenheter i nybyggda hus	1949	41 551	8 344	2 586	30 364	257
	1950	43 935	9 494	2 630	31 494	317
	1951	39 784	8 580	2 222	28 687	295
	1952	44 736	6 617	1 734	36 062	323
	1953	51 911	8 027	1 507	42 003	374
	1954	58 213	10 738	1 762	45 348	365
Därav i Stockholm, Göteborg, Malmö		13 507	592	46	12 820	49
övriga städer		26 768	2 618	589	23 359	202
köpingar		4 454	1 129	190	3 098	37
egentliga landskommuner		13 484	6 399	937	6 071	77
Procentuell fördelning						
Antal lägenheter i nybyggda hus	1949	100	20,1	6,2	73,1	0,6
	1950	100	21,6	6,0	71,7	0,7
	1951	100	21,6	5,6	72,1	0,7
	1952	100	14,8	3,9	80,6	0,7
	1953	100	15,5	2,9	80,9	0,7
	1954	100	18,4	3,0	77,9	0,6

två smålägenheter (i så gott som samtliga fall utan kök), vilka uppenbarligen icke är avsedda som familjebostäder, har icke ansetts ändra ifrågavarande nybyggnaders karaktär av enfamiljs- resp. tvåfamiljshus.

Under åren 1952 och 1953 var produktionen av enfamiljs- och tvåfamiljshus mindre än under åren 1949—51. Andelen lägenheter i sådana hus hade sistnämnda år utgjort 26—27 % av totala antalet lägenheter i nybyggnader och nedgick till 18,7 % år 1952 och 18,4 % år 1953. Under år 1954 färdigställdes ett större antal enfamiljshus än under något av åren 1949—53. Antalet tvåfamiljshus var större än åren 1952 och 1953 men mindre än under åren 1949—51. Antalet lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus tillsammans utgjorde 21,5 % av hela antalet lägenheter i nybyggda hus. Detta procenttal var alltså fortfarande mindre än under åren 1949—51.

Relativa antalet lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus har år 1954 ökat både i städerna — med undantag för de största — och i landskommunerna. Andelen lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus var dock i såväl städerna som landskommunerna liten i jämförelse med åren 1949—51. Detta framgår av nedanstående sammanställning av antalet lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus i procent av samtliga lägenheter i olika kommungrupper.

	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Stockholm, Göteborg, Malmö	7,6	8,5	9,0	6,0	5,2	4,7
Övriga städer	13,3	15,1	13,7	10,0	9,3	12,0
Köpingar	35,1	40,1	37,1	24,8	21,0	29,6
Egentliga landskommuner	65,0	66,3	69,1	56,0	51,7	54,4
Hela riket	**26,3**	**27,6**	**27,2**	**18,7**	**18,4**	**21,5**

Byggnadsmaterial. Produktionens fördelning efter huvudsakligt byggnadsmaterial i ytterväggar visar att användningen av trä och lättbetong ökat. Användningen av trä som minskat under en följd av år ökade något redan under år 1953 och har 1954 ökat ytterligare något. Av lägenheterna i samtliga nybyggda hus var 11,7 % år 1952, 12,4 % år 1953 och 14,8 % år 1954 belägna i trähus. För lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus är motsvarande procenttal 54, 59 och 64. Användningen av lättbetong visade en språngartad uppgång år 1952. Under år 1953 användes lättbetong i ungefär samma utsträckning som år 1952. Under år 1954 har andelen lägenheter i lättbetonghus ånyo ökat. Ca 55 % av de under detta år genom nybyggnad tillkomna lägenheterna ingick i lättbetonghus. Antalet lägenheter i tegelhus har reducerats i såväl absoluta som relativa tal.

Tab. 5. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter huvudsakligt byggnadsmaterial i ytterväggar

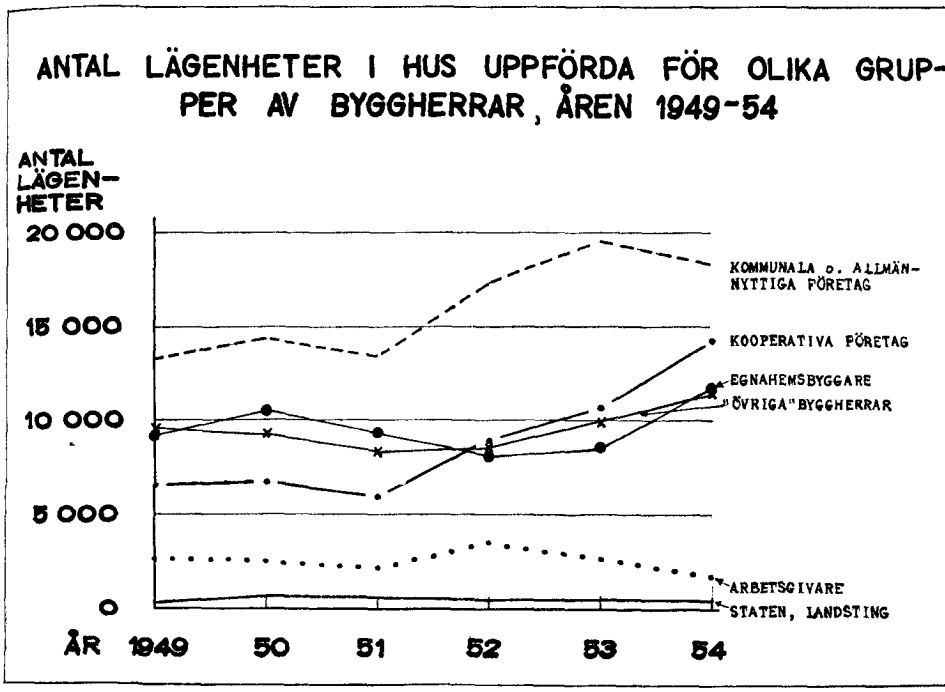
Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav i hus av					
		trä	tegel	lätt-betong	betong	betong-hålsten	annat material
1949	41 551	11 244	12 534	15 446	797	841	689
1950	43 935	10 480	13 860	16 820	696	461	1 618
1951	39 784	7 748	13 479	15 276	1 029	628	1 624
1952	44 736	5 255	14 134	22 271	2 074	881	121
1953: Totalt	51 911	6 446	15 485	26 311	2 936	670	63
Därav i							
enfamiljs- och tvåfamiljshus	9 534	5 662	930	2 771	6	127	38
övriga hus	42 377	784	14 555	23 540	2 930	543	25
1954: Totalt	58 213	8 590	13 722	31 651	3 635	500	115
Därav i							
enfamiljs- och tvåfamiljshus	12 500	7 992	1 270	3 085	6	140	7
övriga hus	45 713	598	12 452	28 566	3 629	360	108
Procentuell fördelning							
1949	100	27,1	30,2	37,2	1,9	2,0	1,7
1950	100	23,9	31,5	38,3	1,6	1,0	3.7
1951	100	19.5	33,9	38,4	2.6	1,6	4,1
1952	100	11,7	31,6	49,8	4,6	2,0	0,3
1953: Totalt	100	12,4	29,8	50,7	5,7	1,3	0,1
Därav i							
enfamiljs- och tvåfamiljshus	100	59,4	9.8	29,1	0,1	1,3	0,4
övriga hus	100	1,9	34,3	55,5	6,9	1,3	0,1
1954: Totalt	100	14,8	23,6	54,4	6,2	0,9	0,2
Därav i							
enfamiljs- och tvåfamiljshus	100	63,9	10,2	24,7	0,0	1,1	0,1
övriga hus	100	1,3	27,2	62,5	7,9	0,8	0,2

Tab. 6. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter byggherrar

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav i hus uppförda för					
		stat, landsting	kommunala och allmännyttiga företag	kooperativa företag	arbetsgivare	egnahemsbyggare	andra byggherrar
1949	41 551	375	13 329	6 560	2 715	9 127	9 445
1950	43 935	572	14 340	6 797	2 548	10 509	9 169
1951	39 784	551	13 545	5 984	2 072	9 332	8 300
1952	44 736	487	17 237	7 879	3 486	7 132	8 515
1953	51 911	513	19 554	10 705	2 686	8 514	9 939
1954	58 213	456	18 299	14 383	1 677	11 762	11 636
Procentuell fördelning							
1949	100	0,9	32,1	15,8	6,5	22,0	22,7
1950	100	1,3	32,6	15,5	5,8	23,9	20,9
1951	100	1,4	34,0	15,0	5,2	23,5	20,9
1952	100	1,1	38,5	17,6	7,8	15,9	19,0
1953	100	1,0	37,7	20,6	5,2	16,4	19,1
1954	100	0,8	31,4	24,7	2,9	20,2	20,0

Byggherrar. I tab. 6 och i diagrammet på sid. 469 redovisas för vart och ett av åren 1949—54 fördelningen av antalet lägenheter i nybyggda hus på olika grupper av byggherrar. Antalet lägenheter i hus, som färdigställts för kommunala och allmännyttiga företag, ökade från 13 000—14 000 (32—34 %) åren 1949—51 till över 17 000 (38,5 %) år 1952 och över 19 500 (37,7 %) år 1953. Under år 1954 har det absoluta antalet reducerats något till ca 18 300. Det relativa antalet (31,4 %) är mindre än för något av åren 1949—53. Antalet lägenheter i hus, som uppförts för kooperativa företag, har ökat väsentligt under de tre sista åren. Såväl år 1953 som år 1954 har ökningen varit betydande. För kooperativa företag färdigställdes 6 000—6 800 lägenheter (15—16 %) vart och ett av åren 1949—51, år 1952 inemot 8 000 (18 %), år 1953 icke mindre än 10 700 (21 %) och år 1954 14 400 (25 %). Antalet lägenheter i egnahem var år 1954 större än under vart och ett av åren 1949—53, men utgjorde dock en mindre andel av hela produktionen än under åren 1949—51. Antalet lägenheter, som uppförts av arbetsgivare för anställda, har under de föregående åren varierat mellan 2 000 och 3 500 (5—8 %) men minskade år 1954 till ca 1 700 (3 %). Gruppen andra byggherrar svarar år 1954 för ca 11 500 lägenheter, vilket är mer än under något av åren 1949—53. Procentuella antalet lägenheter i företag, för vilka andra byggherrar svarar, var år 1954 ungefär en enhet större än åren 1952 och 1953 men en enhet mindre än åren 1950 och 1951.

Statliga lån och bidrag. Redogörelsen för förekomsten av statliga lån och bidrag avser endast sådana lån och bidrag, vilkas syfte är att främja bostadsförsörjningen. Endast i undantagsfall har slutligt beslut om lån och bidrag hunnit fattas vid den tidpunkt, då de statistiska uppgifterna sammanställts. Redovisningen avser därför antalet lägenheter i företag, för

vilka ett preliminärt beslut om lån eller bidrag fattats eller statsbidrag till pensionärshem tillstyrkts. Då preliminärt *bifallna ansökningar icke alltid* fullföljts, kommer antalet lägenheter i företag, för vilka lån och bidrag utbetalas, att bli något mindre än antalet lägenheter i företag, för vilka preliminära beslut meddelas.

Statliga lån och bidrag har lämnats till företag med ungefär 94 % av de under år 1954 tillkomna lägenheterna. Detta procenttal är något större än för år 1953 och väsentligt större än för åren före 1953. Se tab. 7.

Tab. 7. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter förekomst och form för statligt stöd

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav i företag med statligt stöd				
		Totalt	Egnahemslån	Tertiär- och/eller tilläggslån	Statsbidrag till pensionärshem	Övriga former av statligt stöd
1949	41 551	32 432	5 909	23 655	1 646	1 222
1950	43 935	35 001	8 375	25 152	1 259	215
1951	39 784	31 722	7 890	23 049	756	27
1952	44 736	38 657	6 135	31 561	951	10
1953	51 911	47 925	7 774	39 028	1 081	42
1954: Totalt	58 213	54 887	11 098	43 233	544	12
Därav i						
städer	40 275	38 469	3 440	34 895	131	3
köpingar	4 454	4 206	1 212	2 965	29	—
egentliga landskommuner	13 484	12 212	6 446	5 373	384	9

Tab. 8. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter lägenhetskategori

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav om							
		1 rum med eller utan kokskåp	1 rum med kokvrå	2 och flera rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 och flera rum och kök
1949	41 551	1 399	2 910	319	3 236	14 778	12 529	4 438	1 942
1950	43 935	1 840	2 471	342	2 843	14 989	13 264	5 588	2 598
1951	39 784	1 530	2 511	381	2 648	13 125	11 523	5 224	2 842
1952	44 736	3 295	3 799	518	3 092	15 683	11 712	4 389	2 248
1953	51 911	4 383	4 180	565	3 792	19 449	12 422	4 817	2 303
1954	58 213	2 989	3 904	497	4 480	21 205	14 902	6 631	3 605
Därav i									
Stockholm, Göteborg, Malmö	13 507	978	1 084	50	485	5 838	3 466	1 187	419
övriga städer	26 768	1 513	1 889	339	2 457	10 405	6 524	2 249	1 392
köpingar	4 454	139	276	26	384	1 593	1 090	599	347
egentliga landskommuner	13 484	359	655	82	1 154	3 369	3 822	2 596	1 447
Procentuell fördelning									
1949	100	3,4	7,0	0,8	7,8	35,6	30,2	10,7	4,7
1950	100	4,2	5,6	0,8	6.5	34,1	30,2	12,7	5,9
1951	100	3,8	6,3	1,0	6,7	33,0	29,0	13,1	7,1
1952	100	7,4	8,5	1,2	6,9	35,1	26,2	9,8	5,0
1953	100	8,4	8,1	1,1	7,3	37,5	23,9	9,3	4,4
1954	100	5,1	6,7	0,9	7,7	36,4	25,6	11,4	6,2
Därav i									
Stockholm, Göteborg, Malmö	100	7,2	8,0	0,4	3,6	43,2	25,7	8,8	3,1
övriga städer	100	5,7	7,1	1,3	9,2	38,9	24,4	8,4	5,2
köpingar	100	3,1	6,2	0,6	8,6	35,8	24,5	13,4	7,8
egentliga landskommuner	100	2,7	4,9	0,6	8,6	25,0	28,3	19.3	10,7

Som framgår av nedanstående tablå, vari redovisas procentuella antal lägenheter i företag med statliga lån och bidrag, har beträffande såväl enfamiljs- och tvåfamiljs- som flerfamiljshus möjligheterna till statlig belåning utnyttjats i större utsträckning än tidigare.

	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Enfamiljs- och tvåfamiljshus	64,8	70,9	73,3	73,6	81,5	88,8
Övriga hus	82,8	83,0	82,1	89,4	94,7	95,8
Samtliga hus	78,1	79,7	79,7	86,4	92,3	94,3

Åren 1949—51 färdigställdes vartdera året 8 000 à 9 000 lägenheter utan stöd av statliga lån eller bidrag. Detta gällde om endast 6 000 lägenheter år 1952, 4 000 lägenheter år 1953 och 3 300 lägenheter år 1954.

Lägenhetskategorier. Produktionsökningen under åren 1952 och 1953 hänförde sig till väsentlig del till de mindre lägenhetstyperna (tab. 8). Procentuella antalet enkelrum, kokvrålägenheter och lägenheter om ett och

Tab. 9. Antal lägenheter i dels enfamiljs- och tvåfamiljshus, dels övriga hus, fördelade på lägenhetskategorier

Byggnadsår/ hustyp	Antal lägenheter	Därav i procent om			
		1 rum och kök eller utan kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 och flera rum och kök
Enfamiljs- o. tvåfamiljshus					
1949	10 930	4,2	11,4	44,4	40,0
1950	12 124	2,5	8,4	41,0	48,1
1951	10 802	2,2	7,4	38,0	52,4
1952	8 351	2,8	8,2	38,1	51,0
1953	9 534	2,9	7,9	38,0	51,2
1954	12 500	2,1	5,8	36,0	56,1
Övriga hus					
1949	30 621	24,2	44,2	25,1	6,6
1950	31 811	22,6	43,9	26,1	7,4
1951	28 982	23,6	42,5	25,6	8,3
1952	36 385	28,8	41,2	23,5	6,5
1953	42 377	29,8	44,1	20,8	5,3
1954	45 713	25,4	44,8	22,8	7,1

två rum och kök var i 1952 och 1953 års produktion större än produktionen under de två närmast föregående åren. År 1954 har emellertid produktionen av de större lägenhetstyperna ökat mest, varför det relativa antalet smålägenheter — dock med undantag för lägenheter om ett rum och kök — ånyo minskat. Det är dock alltjämt större än under åren 1950 och 1951. Antalet lägenheter om högst två rum och kök utgjorde 51 % av samtliga lägenheter åren 1950 och 1951. Det ökade till 59 % år 1952 och 62 % år 1953 samt minskade till 57 % år 1954.

Det i jämförelse med åren 1950 och 1951 stora antalet smålägenheter sammanhänger till en del med produktionens ändrade fördelning på hustyper. Betraktar man enfamiljs- och tvåfamiljshusen för sig (tab. 9), kan man konstatera att fördelningen på lägenhetstyper varit tämligen oförändrad under åren 1951—53, men att andelen lägenheter om minst 4 rum och kök ökat under år 1954. I övriga hus är andelen smålägenheter, som ökade väsentligt åren 1952 och 1953, alltjämt större än åren närmast före denna ökning. Antalet lägenheter utan kök och om ett rum och kök utgjorde 23—24 % åren 1949—51, 29 à 30 % åren 1952 och 1953 och 25 % år 1954 av lägenheterna i dessa hus. Smålägenheterna torde till en del ingå i s. k. kombinationslägenheter, dvs. ha byggts så att de sedermera skall kunna sammanslås till större lägenheter.

I efterföljande tablå redovisas dels procentuella antalet lägenheter om högst ett rum och kök, dels procentuella antalet lägenheter om fyra och flera rum och kök i olika kommungrupper under vart och ett av åren 1949—54. I såväl städer och köpingar som egentliga landskommuner var procentuella antalet smålägenheter under åren 1952 och 1953 väsentligt större och procentuella antalet lägenheter om minst fyra rum och kök väsentligt

mindre än åren 1950 och 1951. År 1954 har andelen smålägenheter minskat och andelen stora lägenheter ökat i alla de redovisade kommungrupperna. Relativa antalet stora lägenheter är liksom tidigare väsentligt större i de egentliga landskommunerna än i städerna och köpingarna.

	Utan kök eller ett rum o. kök						Fyra och flera rum o. kök					
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Stockholm, Göteborg, Malmö	18,7	15,3	20,3	23,6	22,5	19,2	9,3	9,2	14,3	9,8	9,0	11,9
Övriga städer .	20,6	20,5	20,2	26,3	28,2	23,3	12,2	16,1	15,1	12,1	10,3	13,6
Köpingar . . .	17,3	15,9	16,2	26,3	25,1	18,5	19,5	25,4	26,0	17,9	15,1	21,2
Egentliga landskommuner .	16,7	13,1	10,9	18,2	20,3	16,8	25,5	31,1	34,9	27,8	25,8	30,0
Hela riket	**18,9**	**17,1**	**17,8**	**23,9**	**24,9**	**20,4**	**15,4**	**18,6**	**20,3**	**14,8**	**13,7**	**17,6**

Lägenhetsutrustning. Centralvärme har inlagts i praktiskt taget samtliga lägenheter i de under senare år byggda husen; år 1954 i 58 143 av 58 213 lägenheter.

Av lägenheterna om minst två rum och kök är så gott som samtliga dessutom utrustade med såväl enskilt wc som enskilt badrum. Mindre än en procent av dessa lägenheter saknade antingen badrum eller wc (tab. 11).

Tab. 10. Antal lägenheter i *nybyggda hus*, fördelade efter utrustning

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav					
		med centralvärme			utan centralvärme		
		med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc	med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc
1949	41 551	35 000	5 085	1 160	16	45	245
1950	43 935	38 558	4 023	1 175	22	20	137
1951	39 784	35 452	3 204	1 013	14	13	88
1952	44 736	37 632	5 874	1 146	22	7	55
1953	51 911	43 670	7 061	1 057	20	17	86
1954: Totalt	58 213	52 971	4 598	574	14	14	42
Därav i							
Stockholm, Göteborg, Malmö	13 507	12 242	1 264	1	—	—	—
övriga städer	26 768	24 476	1 900	389	2	—	1
köpingar	4 454	4 130	285	35	3	—	1
egentliga landskommuner	13 484	12 123	1 149	149	9	14	40
Procentuell fördelning							
1949	100	84,2	12,2	2,8	0,0	0,1	0,6
1950	100	87,8	9,2	2,7	0,1	0,0	0,3
1951	100	89,1	8,1	2,5	0,0	0,0	0,2
1952	100	84,1	13,1	2,6	0,0	0,0	0,1
1953	100	84,1	13,6	2,0	0,0	0,0	0,2
1954: Totalt	100	91,0	7,9	1,0	0,0	0,0	0,1
Därav i							
Stockholm, Göteborg, Malmö	100	90,6	9,4	0,0	—	—	—
övriga städer	100	91,4	7,1	1,5	0,0	—	0,0
köpingar	100	92,7	6,4	0,8	0,1	—	0,0
egentliga landskommuner	100	89,9	8,5	1,1	0,1	0,1	0,3

Tab. 11. Lägenhetsutrustning i lägenheter av olika storlek i åren 1949—54 byggda hus

År	Samtliga lägenheter	Enkelrum	Kokvrålägenheter och dubbletter	1 rum och kök	2 och flera rum och kök
Procentuellt antal lägenheter med såväl wc som badrum					
1949	84,3	9,6	30,0	63,7	94,5
1950	87,8	15,5	37,9	70,9	96,6
1951	89,1	16,9	42,9	74,6	97,8
1952	84,2	6,5	41,0	71,7	98,3
1953	84,2	8,6	44,1	76,4	98,3
1954	91,0	16,1	59,8	86,3	99,3
Procentuellt antal lägenheter utan wc					
1949	3,4	32,3	6,3	4,0	1,8
1950	3,0	34,9	3,7	1,9	1.4
1951	2,8	42,7	3,0	2,7	0,9
1952	2,7	29,4	1,0	1,1	0,4
1953	2,2	19,4	1,6	0,9	0,5
1954	1,1	15,3	0,7	0,4	0,2

I de mindre lägenheterna är utrustningen icke lika fullständig. Enskilda wc:n har dock inretts i nästan alla smålägenheter med undantag för ett icke oväsentligt antal enkelrum. Av enkelrummen utan såväl kök som kokvrå i de år 1954 inflyttningsfärdiga husen saknade ca 15 % enskilda wc:n. Procentuella antalet enkelrum utan wc var emellertid väsentligt lägre än under något av åren 1949—53.

Enskilda badrum inreddes i de år 1954 inflyttningsfärdiga husen i 86 % av lägenheterna om ett rum och kök, 60 % av kokvrålägenheterna och dubbletterna tillhopa samt i ett tämligen begränsat antal (16 %) enkelrum utan såväl kök som kokvrå. Procentuella antalet lägenheter med badrum var — med undantag för enkelrummen — större än under något av åren 1949—53. Av enkelrummen utrustades år 1951 en obetydligt större del med enskilda badrum.[1]

Den skillnad beträffande förekomsten av wc och badrum i nyproducerade lägenheter, som tidigare förelegat mellan å ena sidan städer och köpingar och å andra sidan egentliga landskommuner, har utjämnats under de senaste åren. Denna utveckling åskådliggörs genom följande redovisning av procentuella antalet lägenheter med såväl wc som badrum i olika kommungrupper.

	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Stockholm, Göteborg, Malmö	88,3	91,3	90,1	84,1	84,6	90,6
Övriga städer	87,5	88,4	89,4	84,7	84,0	91,4
Köpingar	87,1	91,5	90,1	84,9	86,4	92,8
Egentliga landskommuner	73,7	82,0	87,3	82,8	83,3	90,0

[1] Fastän det av uppgifterna till bostadsbyggnadsstatistiken icke uttryckligen framgår att samtliga lägenheter utan wc även saknar badrum har här förutsatts att så är förhållandet.

Tab. 12. Antal tillkomna och avgångna lägenheter

År	Nybyggnad	Ombyggnad		Rivning	Nettotillskott
		Tillkomna	Avgångna		
1949	41 551	994	672	1 304	40 569
1950	43 935	989	736	1 417	42 771
1951	39 784	973	760	1 247	38 750
1952	44 736	834	687	1 107	43 776
1953	51 911	741	671	1 614	50 367
1954	58 213	746	608	2 265	56 086

Enskilda wc:n fanns i Stockholm, Göteborg och Malmö i praktiskt taget alla nybyggda hus; i övriga städer saknades enskilda wc:n i 1,5 %, i köpingarna i 0,8 % och i egentliga landskommuner i 1,4 % av lägenheterna i de år 1954 färdiga husen.

Ombyggnads-, förbättrings- och rivningsverksamhet. Nettotillskottet av lägenheter. De av förmedlingsorganen lämnade uppgifterna om ombyggnads- och förbättringsverksamheten torde icke vara lika fullständiga som uppgifterna om nybyggnad och rivning. Svårigheterna för förmedlingsorganen att erhålla kännedom om ändringsarbetena måste nämligen i vissa fall ha varit stora. Som framgår av tab. 12 har under åren 1949—54 redovisats endast ett begränsat antal lägenheter som tillkommit och avgått genom ombyggnad. Även rivningsverksamheten har haft begränsad omfattning. Antalet lägenheter som avgått genom rivning har dock ökat väsentligt de två senaste åren. Variationen i nettotillskottet av lägenheter har emellertid i huvudsak bestämts av variationen i nybyggnadsverksamheten.

Tab. 13. Antal ändrade lägenheter, fördelade efter ändringsarbetets art

År	Antal ändrade lägenheter	Därav ändrade genom					
		ökning eller minskning av rumsantalet	inläggande av vattenledning	inläggande av avloppsledning	anordnande av centralvärme	inredande av enskilt wc	inredande av enskilt badrum
1949	6 330	1 491	3 480	3 676	3 138	2 996	1 635
1950	7 274	1 694	3 807	3 955	4 156	3 426	2 223
1951	6 725	1 455	3 782	3 867	3 730	3 399	2 254
1952	6 632	1 413	4 222	4 252	3 791	3 510	2 160
1953	5 725	1 375	3 859	3 867	2 686	3 098	2 190
1954	6 264	1 590	3 981	4 068	3 195	3 621	2 585
Därav i							
städer	1 315	366	121	150	581	680	405
köpingar	130	53	51	57	74	88	66
municipalsamhällen	128	33	66	68	89	96	71
egentliga landskommuner exklusive municipalsamhällen	4 691	1 138	3 743	3 793	2 451	2 757	2 043

Tab. 14. Ökning resp. minskning under år 1954 av antal lägenheter i olika lägenhetskategorier genom nybyggnad, ombyggnad och rivning

	Totalt	1 rum med eller utan kokskåp	1 rum med kok-vrå	2 och flera rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 och flera rum och kök
Nybyggnad	58 213	2 98	3 904	497	4 480	21 205	14 902	6 631	3 605
Ombyggnad (netto)	139	10	22	−16	−434	− 290	147	408	292
Rivning	2 265	234	30	58	852	642	270	107	72
Nettotillskott	**56 087**	**2 765**	**3 896**	**423**	**3 194**	**20 273**	**14 779**	**6 932**	**3 825**
Procentuell fördelning									
Nybyggnad	100	5,1	6,7	0,9	7,7	36,4	25,6	11,4	6,2
Nettotillskott	100	4,9	6,9	0,8	5,7	36,1	26,4	12,4	6,8

I statistiken över ombyggda och förbättrade bostadshus redovisas, förutom tillkomst och avgång av lägenheter genom ombyggnad, ändring av lägenheternas standard med avseende på såväl rumsantal som utrustning med vissa bekvämligheter. Förbättringsverksamheten synes under 1954 ha haft något större omfattning än under det närmast föregående året (tab. 13).

Ombyggnadsverksamheten har medfört en minskning av antalet smålägenheter, framför allt lägenheter om ett rum och kök, och en ökning av antalet lägenheter om tre och flera rum och kök. De hus, vilkas rivning påbörjats, innehöll ett tämligen stort antal smålägenheter. Ombyggnads- och rivningsverksamhetens inriktning innebär att antalet lägenheter om ett rum och kök utgör en mindre och antalet lägenheter om tre och flera rum och kök en större procentuell del av nettotillskottet av lägenheter än av antalet lägenheter i nybyggda hus (tab. 14).

Tab. 15 visar nettotillskottets fördelning på utrustningsgrupper. Härav framgår bl. a. att antalet lägenheter utan såväl centralvärme som wc minskat med 5 263. Då som ovan nämnts uppgifterna om förbättringsverksamheten torde vara ofullständiga, måste detta uppfattas som en minimiuppgift.

Tab. 15. Ökning resp. minskning under år 1954 av antalet lägenheter i olika utrustningsgrupper genom nybyggnad, ombyggnad och förbättring samt rivning

	Totalt	Med centralvärme			Utan centralvärme		
		med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc	med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc
Nybyggnad	58 213	52 971	4 598	574	14	14	42
Ombyggnad och förbättring	139	3 012	1 047	−331	25	74	− 3 688
Rivning	2 265	68	224	119	23	214	1 617
Nettotillskott	**56 087**	**55 915**	**5 421**	**124**	**16**	**−126**	**− 5 263**

E. E.

Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i april 1955

Sedan hösten 1947 har socialstyrelsen med undantag för våren 1948 och hösten 1952 två gånger om året (höst och vår) utfört beräkningar angående frånvaron från arbetet under en vecka vid vissa industriföretag. Fr. o. m. hösten 1950 t. o. m. våren 1954 har undersökningarna omfattat företag inom textil- och beklädnadsindustrin samt metallindustrin. I den senaste undersökningen, liksom i undersökningen avseende hösten 1954, ingår dessutom företag inom porslins-, kakel- och lergodsindustri, träindustri (sågverk och hyvlerier samt byggnadssnickerier), pappersmasseindustri, grafisk industri, choklad- och konfektindustri, skoindustri samt tändsticksindustri. Undersökningen bygger på uppgifter från ett slumpmässigt gjort urval av företag inom de angivna industrigrupperna. Inom porslins-, kakel- och lergodsindustrin samt tändsticksindustrin uttogs dock samtliga företag som ingår i socialstyrelsens sysselsättningsstatistik för augusti 1954. Urvalet för varje industrigrupp har gjorts inom skilda storleksklasser.

Den senaste undersökningen avser veckan den 17—23 april 1955. Blanketter utsändes till 602 företag, av vilka 577 insände svar. Vid bearbetningen uteslöts 9 företag av olika skäl, t. ex. på grund av att femdagarsvecka kontinuerligt tillämpas för hela eller större delen av personalen. De icke svarande företagen beaktades på så sätt att ett motsvarande antal slumpmässigt utvalda företag bland dem som svarat räknades två gånger inom resp. industri- och storleksgrupp.

Tab. 1. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag inom olika industrigrupper

Industrigrupp	Våren 1955								Hösten 1954			
	Av personliga skäl (inkl. sjukdom)				På grund av sjukdom				På grund av sjukdom			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Metallindustri	6,2	8,8	10,0	15,6	5,2	6,0	8,3	10,6	4,5	5,4	6,4	8,0
Textil- och beklädnadsind.	5,1	6,5	7,9	14,0	4,5	4,8	6,7	8,3	4,3	5,1	6,1	8,2
Porslins-, kakel- o lergodsind.	6,6	9,0	9,4	16,0	4,7	4,9	6,1	7,2	3,2	3,4	6,4	6,7
Sågverk, hyvlerier	4,4	6,3	5,5	7,3	3,5	4,3	5,0	6,6	3,4	4,4	6,0	5,4
Byggnadssnickerier	4,3	5,6	7,5	16,6	3,8	3,8	7,5	10,1	2,7	3,4	3,9	11,2
Pappersmassefabriker	5,6	6,4	8,1	13,1	4,5	4,7	6,1	8,3	3,4	3,7	7,1	9,2
Grafisk industri	4,1	4,6	7,1	10,9	3,7	4,0	6,7	8,0	3,4	3,7	5,6	6,8
Choklad- och konfektind.	4,3	6,7	9,2	15,3	3,6	4,4	7,5	8,5	4,4	5,1	7,1	9,5
Skoindustri	3,0	3,4	6,3	13,2	2,7	2,6	5,1	6,0	2,0	1,8	3,6	4,2
Tändsticksfabriker	7,0	8,0	9,8	14,1	6,5	6,9	7,3	7,1	6,2	6,7	7,5	9,1

Tab. 2. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag inom företag av olika storlek

Storleksgrupp	Män		Kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Företag med 1— 25 arbetare	3,8	5,7	4,2	9,8
» » 26— 200 »	5,1	7,0	7,8	14,8
» » 201—1 000 »	6,1	8,0	9,0	13,6
» » över 1 000 »	6,6	9,2	10,8	16,9

Det bör påpekas att vid föreliggande liksom vid närmast föregående undersökning *uppgifter infordrats för gifta kvinnor.* Uppgifter har erhållits för varje dag under veckan om antalet manliga och kvinnliga arbetare fördelade på följande sju grupper: 1) i arbete hela dagen, 2) ej i arbete på grund av friskift, 3) frånvarande hel dag på grund av att femdagarsvecka el. dyl. kontinuerligt tillämpas, 4) permitterade hela eller del av dagen, 5) *permitterade* viss tid eller tills vidare, 6) frånvarande hela dagen på grund av personliga skäl, 7) frånvarande del av dagen på grund av personliga skäl.

Dessutom skulle grupperna 6 och 7 fördelas dels på arbetare som varit frånvarande på grund av sjukdom och dels på arbetare som varit frånvarande på grund av andra orsaker. Deltidsanställda skulle ej redovisas av företagen.

För metallindustrin samt för textil- och beklädnadsindustrin redovisas i följande tablå frånvarofrekvensen i genomsnitt per dag under tiden måndag—fredag samt på lördag hösten 1953, våren 1954, hösten 1954 och våren 1955.

Procenten frånvarande hel dag har i tablån liksom i efterföljande tabeller beräknats som relationen mellan antalet i grupp 6 och det sammanlagda antalet i grupperna 1, 2, 6 och 7.

		Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag							
		Måndag—fredag (genomsnitt per dag)				Lördag			
		hösten 1953	våren 1954	hösten 1954	våren 1955	hösten 1953	våren 1954	hösten 1954	våren 1955
Metallindustri	m	5,2	5,3	5,5	6.2	7,9	8,1	8,1	8,8
	kv	9,2	9,4	8,0	10,0	15,9	18,7	13,8	15,6
Textil- och beklädnadsindustri	m	4,6	4,5	4,8	5,1	6,3	7,1	6,6	6,5
	kv	7,1	7,2	7,8	7,9	14,7	14,5	13,7	14,0

Av de i tablån redovisade procenttalen framgår bl. a. att frånvaron bland såväl manliga som kvinnliga arbetare inom metallindustrin ökat något sedan hösten 1954 både för perioden måndag—fredag och för lördagar. Inom textil- och beklädnadsindustrin har endast obetydliga förändringar inträffat.

Tab. 3. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag eller del av dagen för gifta kvinnor respektive övriga kvinnor

	Gifta kvinnor		Ogifta kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Hela dagen av personliga skäl	10,3	18,7	6,7	10,4
därav på grund av sjukdom	8,5	10,9	5,8	6,9
Del av dagen av personliga skäl	5,5	8,0	4,0	5,4
därav på grund av sjukdom	1,7	2,0	1,1	1,1

Frånvarofrekvensen på lördagar är alltjämt betydligt högre än genomsnittet för övriga veckodagar. Enligt den senaste undersökningen uppgick den för kvinnor till ca 16 % inom metallindustrin och till 14 % inom textil- och beklädnadsindustrin.

I tab. 1 redovisas för var och en av de 10 utvalda industrigrupperna det procentuella antalet arbetare som varit frånvarande hel dag på grund av personliga skäl. I tabellen har dessutom sådana arbetare särredovisats, vilka varit frånvarande enbart på grund av sjukdom. Då det har speciellt intresse att studera förändringen i frånvaro på grund av sjukdom efter sjukförsäkringsreformens ikraftträdande den 1 januari 1955 har dessutom som jämförelse medtagits antal frånvarande på grund av sjukdom enligt undersökningen hösten 1954. Både för män och kvinnor dominerar sjukdom som orsak till frånvaron av personliga skäl. Den senaste undersökningen visar för flertalet redovisade industrigrupper en ökad frånvaro på grund av sjukdom.

I tab. 2 har frånvarofrekvensen för samtliga industrigrupper redovisats inom olika storleksgrupper av företag dels för perioden måndag—fredag och dels för lördagar.

Enligt tabellen är för män liksom för kvinnor frånvaron såväl under perioden måndag—fredag som på lördagar i regel högre inom de större företagen än inom de mindre. I tab. 3 redovisas det procentuella antalet frånvarande från arbetet hela dagen respektive del av dagen på grund av personliga skäl dels för gifta kvinnor och dels för övriga kvinnor inom samtliga i undersökningen ingående industrigrupper. I tabellen särredovisas frånvaro på grund av sjukdom.

Procenten frånvarande del av dagen i tab. 3 har beräknats som relationen mellan antalet i grupp 7 och det sammanlagda antalet i grupperna 1, 2, 6 och 7.

Av siffrorna i tabellen framgår bl. a. att för gifta kvinnor frånvarofrekvensen hela dagen resp. del av dagen var högre än för övriga kvinnor.

A. O.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i juni 1955 jämfört med maj 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i juni 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (maj 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	63	10 385	163	10 548	101,2	..	101,1	99,8	8,2
Malmgruvor	52	9 703	162	9 865	101,5	..	101,4	100,0	8,2
Kolgruvor	11	682	1	683	97,2	..	97,2	96,9	8,9
Metall- o. verkstadsindustri	2 158	181 943	14 109	196 052	101,1	100,8	101,0	100,3	7,3
Järn-, stål- o. kopparverk	50	25 347	846	26 193	100,8	99,8	100,8	97,9	9,8
Järn- o. stålmanufaktur	449	19 119	2 238	21 357	100,9	101,4	100,9	100,7	6,1
Mekaniska verkstäder	770	80 000	3 306	83 306	100,9	100,8	100,9	100,5	6,4
Reparationsverkstäder	386	8 437	18	8 455	100,1	..	100 1	98,3	6,5
Skeppsvarv	73	19 518	2	19 520	101,9	..	101,9	101,2	9,2
Elektroteknisk industri	162	20 583	5 880	26 463	101,5	100,9	101,4	101,1	8,4
Annan metallindustri	268	8 939	1 819	10 758	100,8	100,7	100,8	100,7	6,0
Jord- o. stenindustri	561	24 816	2 921	27 737	103,0	103,4	103,0	99,9	8,0
Torvindustri	41	690	96	786	145,0	..	159,4	158,4	3.1
Stenindustri	105	3 383	5	3 388	100,6	..	100,6	99,0	5,6
Kalk- o. kritbruk	35	1 487	23	1 510	99,9	..	99,9	95,1	9,3
Cementfabriker	8	2 136	49	2 185	101,7	..	101,9	96,1	12,3
Cementvarufabriker	115	2 868	68	2 936	102,5	..	102,2	101,0	6,0
Tegelbruk	126	4 872	143	5 015	105,3	..	105.5	103,9	6,0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	21	3 637	1 928	5 565	101,5	99,9	100,9	94,9	11,4
Glasindustri	63	3 791	594	4 385	101,6	101,2	101,6	98,0	8,6
Annan jord- o. stenindustri	47	1 952	15	1 967	101,2	..	101,1	100,2	5,0
Träindustri	1 176	34 933	1 135	36 068	101,7	103,7	101,8	100,3	5,5
Sågverk o. hyvlerier	421	17 574	343	17 917	102,6	114,0	102,8	100.1	6,6
Lådfabriker	32	628	19	647	105.5	..	105,2	107,5	4,8
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 461	124	1 585	102,2	..	102,1	101,4	4,7
Byggnadssnickerifabriker	216	5 383	68	5 451	101,1	..	101,1	100,6	4,8
Möbelfabriker	298	5 842	185	6 027	100,0	..	99,8	99,7	4,0
Svarveri- o. skidfabriker	99	2 341	143	2 484	101,5	..	101,7	102,0	3,8
Annan trävaruindustri	98	1 704	253	1 957	99,9	100,4	99,9	97,7	6,3
Massa- o. pappersindustri	122	33 517	2 729	36 246	101,9	100,6	101,8	98,1	10,3
Massafabriker	64	18 042	365	18 407	102,6	108,6	102,8	100.6	8,6
Pappersbruk o. pappfabr.	58	15 475	2 364	17 839	101,2	99,5	100,9	95,5	12,1
Pappersvaru- o. grafisk ind.	578	17 868	5 091	22 959	101.3	101,5	101,3	97,7	10,5
Papp- o. pappersvaruind.	100	2 463	1 535	3 998	100,6	102,6	101,3	101,2	5,5
Grafisk industri	478	15 405	3 556	18 961	101,4	101,0	101,3	96,9	11,6
Livsmedelsindustri	718	20 336	9 329	29 665	102,8	106,3	103,9	100,1	10,5
Kvarnar	35	1 079	208	1 287	102,5	97,2	101,6	97,1	10.6
Bageriindustri	226	4 399	2 485	6 884	105,1	113,7	108,1	105,1	8,9
Sockerindustri	20	2 186	229	2 415	100,3	71,1	96,6	92,1	9,9
Choklad- o. konfektind.	60	1 262	2 257	3 519	98,9	102,5	101,2	99,0	10,3
Mejeriindustri	81	3 376	446	3 822	106,0	102,8	105,6	101,6	11,4
Slakterier o. charkuterier	154	5 541	1 342	6 883	101,2	104,6	101,9	97,7	11,7
Fiskkonservfabriker	42	582	1 054	1 636	102,5	105,7	104.5	103,8	8,6
Fruktkonservindustri	23	519	892	1 411	103,0	121,4	113,9	103,8	15,5
Margarinindustri	9	378	74	452	106,8	..	106,4	101,3	11,1
Annan livsmedelsindustri	68	1 014	342	1 356	100,6	101,8	100,9	96,3	8,6

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Inkl. frånvaro på grund av semester.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I JUNI 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i juni 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (maj 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind.	163	5 737	2 178	7 915	108,1	103,5	106,8	104,8	10,2
Bryggerier o. läskedrycksf.	155	5 330	1 079	6 409	108,5	108,0	108,4	105,4	10,4
Tobaksfabriker	8	407	1 099	1 506	103,8	99,5	100,6	102,4	9,6
Textil- o. beklädnadsind.	822	21 518	34 646	56 164	100,2	99,3	99,7	99,3	6,1
Ylleindustri	69	4 417	4 138	8 555	100,7	99,8	100,3	99,8	7,2
Bomullsindustri	49	5 925	4 250	10 175	99,4	100,3	99,8	99,6	6,2
Linne- o. juteindustri	12	946	1 222	2 168	99,2	101,6	100,5	101,3	9,2
Trikåfabriker	137	1 491	4 457	5 948	99,9	99,6	99,7	99,5	5,7
Sömnadsindustri	350	4 015	15 826	19 841	100,0	99,0	99,2	98,9	5,5
Hatt- o. mössfabriker	37	358	1 177	1 535	100,6	98,0	98,6	94,6	8,5
Annan hithörande industri	168	4 366	3 576	7 942	101,5	98,5	100,1	99,4	5,4
Läder-, hår- o. gummivaruind.	331	9 324	4 629	13 953	99,6	99,0	99,4	99,3	4,8
Garverier	23	1 338	53	1 391	99,5	..	99,6	99,6	6,3
Päls- o. skinnvarufabr.	79	934	922	1 856	100,5	102,6	101,5	100,8	3,8
Skoindustri	117	3 068	2 077	5 145	99,2	98,5	98,9	99,1	3,5
Andra lädervarufabriker	49	749	517	1 266	100,5	95,4	98,4	96,1	6,7
Gummivarufabriker	12	2 426	810	3 236	100,0	99,0	99,8	100,5	5,7
Annan hithörande industri	51	809	250	1 059	97,9	97,3	97,8	97,5	6,0
Kemisk-teknisk industri	309	13 837	3 503	17 340	100,6	99,6	100,4	96,4	10,7
Färg-, olje- o. parfymfabr.	104	3 174	1 037	4 211	102,8	98,6	101,7	98,8	8,9
Sprängämnesfabriker	8	1 368	534	1 902	101,4	100,6	101,2	101,5	6,9
Tändsticksfabriker	7	964	638	1 602	99,5	100,6	99,9	100,6	8,1
Annan kemisk-tekn. ind.	190	8 331	1 294	9 625	99,9	99,6	99,8	93,7	12,7
Samtl. industrigrupper	**7 001**	**374 214**	**80 433**	**454 647**	**101,4**	**100,8**	**101,3**	**99,7**	**7,8**
Statl. verk o. byggnadsarb.	233	41 840	1 459	43 299	101,5	99.1	101,4	100,3	8,6
Mek. o. elektr. verkstäder	84	10 636	363	10 999	99,7	98,1	99,7	99,2	9,3
Skeppsvarv	3	3 091	34	3 125	99,8	..	99,8	92,5	17,1
Beklädn. verkst., förråd o. d.	54	684	456	1 140	101,8	101,6	101,7	98,3	9,8
Sprängämnesfabriker	3	607	345	952	100,5	97,7	99,5	99,7	3,6
Byggnads- o. anläggn.-arb.	89	26 822	261	27 083	102,4	98,1	102,3	101,7	7,5

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, maj 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954						1955					
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni
Gruvindustri	100,6	100,4	100,5	100,2	100,6	100,8	100,4	100,9	100,8	100,3	101,5	102,6
Metall- o. verkstadsindustri	100,7	101,2	102,2	103,2	104,2	104,3	104,7	105,1	105,7	105,6	105,2	106,3
Jord- o. stenindustri	102,0	101,9	101,3	100,6	99,7	98,4	96,3	95,6	96,7	98,7	100,4	103,4
Träindustri	101,0	100,3	99,4	98,7	98,0	95,8	95,7	97,0	99,1	101,2	101,8	103,6
Massa- o. pappersindustri	102,5	101,6	101,2	101,1	101,5	101,1	101,2	101,3	101,5	101,8	102,1	103,9
Pappersv.- o. grafisk industri	100,2	100,5	101,5	102,3	102,7	102,6	101,8	101,7	101,7	101,5	101,5	102,8
Livsmedelsindustri	105,2	103,7	105,2	109,5	109,3	99,9	101,1	101,6	101,7	101,6	101,5	105,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	106,7	99,6	95,5	93,5	94,2	100,2	94,4	95,2	96,9	98,5	100,7	107,5
Textil- o. beklädnadsind.	97,0	97,5	98,1	98,1	97,9	95,8	96,4	97,4	97,7	96,8	95,8	95,5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,1	99,4	101,1	101,8	102,7	100,3	100,9	101,3	101,9	101,7	100,2	99,6
Kemisk-teknisk industri	100,0	99,3	99,6	100,1	100,5	99,6	99,6	100,2	101,1	101,0	100,7	101,1
Samtliga industrigrupper	**100,6**	**100,6**	**101,1**	**101,7**	**102,1**	**101,0**	**101,1**	**101,6**	**102,2**	**102,3**	**102,2**	**103,5**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under juni 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa juni 1952	119 869	145 594	137 162	91 560	—	47 278	58 023	57 882	34 834
» » 1953	126 572	157 591	136 321	96 669	27 240	47 056	57 949	57 953	35 012
» » 1954	125 781	153 570	144 464	96 877	25 480	50 653	60 287	58 471	35 059
» maj 1955	120 404	150 130	143 259	90 441	26 164	44 468	54 679	57 333	31 827
» juni 1955	127 147	155 810	148 533	98 278	23 880	50 993	60 561	60 027	35 635
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	3 806	4 347	7 680	5 812	191	407	422	1 485	1 353
Skogsbruk	4 056	4 247	5 068	3 784	19	22	22	229	224
Malmbrytn. o. metallind.	7 534	8 700	11 270	4 335	10	510	525	587	255
Trä-, graf. o. pappersind.	2 458	2 697	3 878	2 018	26	218	233	426	192
Byggnadsverksamhet	12 079	13 944	12 180	9 144	158	1	2	3	2
Övriga industrigrupper	8 036	8 717	8 882	4 379	15	4 403	4 620	4 093	1 738
Samfärdsel o. handel	17 226	27 585	45 965	33 333	12 497	6 386	8 594	18 005	10 642
Förvaltning o. fria yrken	14 152	15 603	14 202	8 215	2 122	6 119	6 347	7 306	3 764
Sjukvård o. husligt arbete	10 991	16 984	24 532	15 120	5 895	10 839	16 823	24 226	14 972
Därav under 18 år	40 745	41 769	24 244	19 033	363	21 090	21 611	11 872	9 219

Tab. 4. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden mars—april 1955

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av april 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent mars—april	
	1955	1954
Lantarbetarnas (35)	8,6	7,7
Skogs- o. flottningsarb. (24)	[1]8,6	8,7
Gjuteriarbetarnas (12)	1,7	2,8
Gruvindustriarbetarnas (12)	3,4	3,3
Metallindustriarbetarnas (235)	1,5	2,0
Stenindustriarbetarnas (5)	6,3	7,0
Kem.-tekn. industriarb. (15)	1,7	2,2
Fabriksarbetarnas (62)	3,5	4,0
Träindustriarbetarnas (60)	2,5	2,5
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,6	0,7
Typografernas (15)	0,3	0,4
Beklädnadsarbetarnas (40)	2,4	2,0
Bryggeriarbetarnas (7)	1,4	1,8
Livsmedelsarbetarnas (38)	3,0	3,3
Sadelmakarnas (6)	5,2	5,9
Sko- o. läderarbetarnas (11)	2,7	2,1
Textilarbetarnas (41)	2,5	2,7
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,7	1,7
Bleck- o. plåtslagarnas (4)	4,3	6,1
Byggnadsarbetarnas (128)	9,9	9,9
Elektrikernas (19)	2,0	2,8
Murarnas (14)	18,9	17,5
Målarnas (18)	12,8	17,0
Vägarbetarnas (16)	6,1	8,1
Järnvägsmännens (16)	0,8	2,1
Sjöfolkets (20)	5,9	7,8
Transportarbetarnas (37)	4,7	5,4
Handelsanställdas (80)	[2] ..	1,8
Handelstjänstemännens (21)	0,7	0,9
Arbetsledarnas (31)	0,2	0,2
Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	1,0	0,8
Industritjänstemännens (81)	0,5	0,7
Frisörernas (4)	0,4	0,3
Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (27)	2,4	2,6
Musikernas (4)	8,4	11,3
Sveriges arbetares (14)	9,4	11,6
Samtliga kassor (1 230)	**[1]3,5**	**4,1**

[1] Preliminära uppgifter. — [2] Uppgift ännu ej tillgänglig.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, No. 8

CONTENTS

Page

Criminal elements in Stockholm and the treatment of persons under a suspended sentence. By *Kerstin Elmhorn* 433
WHO — the World Health Organization. By *Malcolm Tottie* 438
The International Labour Conference's 38th Meeting. By *Sten-Eric Heinrici* . 443
The length of the working hours of clerks in industry and employees in the distributing trades 448
Short notices:
The Government's decision on a general increase in rents 452
The present financial difficulties in the house-building industry 452

Periodical Surveys

Register 458
The consumer price index for June 1955 458
Housing construction in Sweden in 1954 462
Absenteeism in certain industrial firms in April 1955 476
Employment and unemployment 479
Literary Survey 485
Book notices 491

The Issue in Brief

Criminal elements in Stockholm and the treatment of persons under a suspended sentence. During the autumn session of the Riksdag in 1954 comments were made upon the need for criminological research, whereupon the Minister of Justice announced that preliminary steps had already been taken with that object in view. Proposals have now been drafted for two investigations, considered to be particularly urgent, the plans for which are described in this article. The first is a basic survey intended to answer the question: *What is the difference between Stockholm's criminal elements and a representative group of Stockholmers who have not committed crime?* All the selected objects of the experiments, both within the criminal group and the control group, are to go through a highly varied investigation comprising, among other things, a thorough medical examination, the gauging of their intelligence quota, the Rorschach test confined to isolated factors, e. g. the apperception of reality, suspicion and aggressivity, research into the social background of the persons concerned, a test that assesses factors of social personality and a test that gauges attitudes towards social values. The second investigation, that into treatment, poses the following question. *What forms of supervision and treatment of persons under a suspended sentence yield the best results?* By making direct experiments in Stockholm and Gothenburg it is intended to test the effectivity of three different main types of supervision: a) ordinary supervision carried out by non-professional supervisors, b) supervision carried out by a special treatment organization with experienced assistants and c) a similar treatment organization which covers, in addition, group psychotherapy. P. 433.

WHO — the World Health Organization. The writer of this article, who is a member of the Board of International Health Affairs, has been engaged in the service of WHO on various occasions. He gives here a survey of the structure and the duties of the organization.

WHO's Deliberative Assembly meets twice a year and consists of delegates from the different Member States. The direct management of its activities is in the hands of the Executive Board, i. e. WHO's Council. The headquarters of the Secretariat are in Geneva. In addition, the States Members of the organization are grouped in six different regions, each with its Regional Bureau.

Its functions are highly varied. Perhaps the most important task is to combat contagious diseases. WHO has issued specific international quarantine regulations, which have been accepted by most Member States. WHO has also devoted itself to the training and further instruction of health service personnel and has attempted to bring about an improvement in the general state

of health. To this end special attention has been paid to questions of water and drainage, the control of food supplies, the control of insects and injurious animals, social planning etc. P. 438.

The International Labour Conference's 38th Meeting, which was held in Geneva on the June 1—23, 1955, is reported on by Sten-Eric Heinrici. P. 443.

The Consumer Price Index for June 1955 has been calculated by the Social Welfare Board at 131, or the same number as that computed for April and May (1949 = 100). P. 458.

Housing construction in Sweden in 1954. From this survey by the Board of Housing it appears that 58 200 housing units were ready for occupation in 1954. The corresponding figure for 1953 was 51 900. Builders of their own homes and cooperative enterprises show a relative increase in the number of completed units, whereas in particular municipal and general utility undertakings show a decline. It is especially the larger housing units that have increased relatively speaking: thus, in 1954 those units containing 5 or more rooms and a kitchen represented 6.2 % of all new construction as against 4.4 % in 1953. The corresponding figures for 4-roomed dwellings are 11.4 and 9.3 % respectively and for 3-roomed dwellings 25.6 and 23.9 %. P. 462.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, No. 8

INDEX

Page

La clientèle délinquante à Stockholm et le traitement des condamnés avec sursis. Par *Kerstin Elmhorn* 433
L'Organisation Mondiale de la Santé (O.M.S.). Par *Malcolm Tottie* 438
La 38e réunion de la Conférence Internationale du Travail. Par *Sten-Eric Heinrici* 443
La durée du travail pour les employés de l'industrie et le personnel des magasins de détail 448
Courtes notices:
Le décret gouvernemental sur l'augmentation générale des loyers 452
Les difficultés actuelles du financement de la construction des logements 452

Aperçus périodiques

Répertoire 458
L'indice des prix à la consommation pour juin 1955 458
La construction des logements en Suède en 1954 462
L'absence dans certaines entreprises industrielles en avril 1955 476
Emploi et chômage 479
Bibliographie 485
Comptes-rendus de livres 491

Résumé

La clientèle délinquante à Stockholm et le traitement des condamnés avec sursis. Au cours de la session d'automne du Riksdag en 1954, il était question de la nécessité de procéder à des enquêtes sur la criminalité et á cette occasion le Ministre de la Justice communiqua que des mesures préparatoires en la matière avaient été prises. A présent, un projet a été déposé portant sur deux enquêtes, considérées comme particulièrement intéressantes et au sujet desquelles des dispositions sont passées en revue dans cet article. La première enquête constitue le plan d'un examen de base qui devra répondre à la question suivante: *Comment les éléments délinquants de Stockholm se distinguent-ils d'un groupe représentatif de Stockholmois, qui n'ont pas commis de délit?* Tous les sujets d'expérience, sélectionnés dans les groupes de délinquants et les groupes de contrôle feront l'objet d'un sondage systématique qui, entre autres comprendra un examen médical minutieux, des tests psychologiques pour déterminer le niveau intellectuel, test Rorschach limité à des facteurs isolés tels que perception de la réalité, degré de méfiance, agressivité, enquête sur le milieu social

du passé du sujet; tests déterminant les traits de personnalité sociale et les attitudes vis-à-vis d'appréciations d'ordre social. La seconde enquête, portant sur le traitement, pose la question suivante: *Quelles sont les meilleures formes d'observation et de traitement des condamnés avec sursis?* Au moyen d'expériences directes à Stockholm et à Göteborg, l'on vise l'examen de l'efficacité de trois différents types essentiels d'observation: l'observation courante par des profanes, une observation au moyen d'une organisation de traitement spéciale avec une équipe d'assistants expérimentés et, enfin une organisation similaire de traitement, qui comprendrait, en outre, la psychothérapie en groupes. P. 433.

L'Organisation Mondiale de la Santé (O. M. S.). L'auteur de cet article est membre du Comité International de l'Hygiène. A diverses reprises il a été attaché à l'O. M. S. Il donne ici un aperçu de la structure et des tâches de l'organisation.

L'O. M. S. se réunit deux fois par an en assemblée délibérante, composée de représentants des divers pays membres. La gestion directe de l'activité de l'O. M. S. est administrée par l'»Executive Board», c.-à-d. le Comité de l'O. M. S. Le quartier général du secrétariat se trouve à Genève. De plus, les états membres de l'organisation sont groupés dans 6 diverses régions chacun avec son bureau régional.

Les tâches de l'O. M. S. sont très étendues, mais la plus vaste est peut-être la lutte contre les maladies contagieuses. L'O. M. S. a fixé des dispositions internationales spéciales pour les quarantaines qui ont été agréées par la plupart des états membres. L'O. M. S. s'est même consacrée à la formation et au perfectionnement du personnel sanitaire et a essayé de promouvoir l'amélioration des conditions générales de santé. Une attention spéciale a été orientée vers les questions de l'eau potable et des égouts, le contrôle de l'approvisionnement en produits alimentaires, le contrôle des insectes et des animaux nuisibles, la planification sociale etc. P. 438.

La 38e réunion de la Conférence Internationale du Travail s'est tenue à Genève du 1er ou 23 juin 1955. M. Sten-Eric Heinrici en donne un compte rendu. P. 443.

L'indice des prix à la consommation pour juin 1955 a été fixé par la D. G. P. S. à 131 (1949 = 100), soit le même que pour le mois d'avril et de mai. P. 458.

La construction des logements en Suède en 1954. De l'examen du Comité des Logements, il résulte que, dans le courant de 1954, 58 200 logements étaient prêts pour emménager. Le chiffre correspondant pour 1953 était de 51 900. Les constructeurs particuliers et les coopératives de construction ont enregistré une augmentation relative de logements terminés, alors que particulièrement les entreprises communales et celles d'utilité publique marquent une certaine régression. Ce sont essentiellement les grands logements qui ont comparativement augmenté. C'est ainsi que ceux de 5 ou plusieurs pièces plus cuisine représentent, en 1954, 6,2 % de la totalité des nouveaux logements construits, contre 4,4 % en 1953. Les taux correspondants pour les logements de 4 pièces sont respectivement de 11,4 et 9,3 % et pour les logements de 3 pièces de respectivement 25,6 et 23,9 %. P. 462.

Litteraturöversikt

(11 juni—10 juli 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BEVERIDGE. Socialvidenskabens betydning. Mentalhygiejne 1955, nr 4.

BUCKINGHAM, W. S. Implications of automation. Monthly labor review 1955, nr 5.

FLOCH, A. G. Un capitulo inconcluso de la historia de las ideas sociales. Dinámica social mars 1955.

HELDAL, H. Den internasjonale arbeidskonferanse i Genève, 1954. Sosialt arbeid 1955, nr 4.

SIGSGAARD, T. Familielivet. Mentalhygiejne 1955, nr 4.

SKARD, ÅSE GRUDA. Barnet i de voksnes verden. Mentalhygiejne 1955, nr 4.

The first European regional conference. International labour review april 1955.

Sverige

FRANSSON, E. Serielitteraturen. Två undersökningar. [*Larson, L.:* Barn och serier; *Bejerot, N.:* Barn, serier, samhälle.] Folkskolan 1955, nr 5/6.

JANNES, ELLY. Barnen hör också till. Vi 1955, nr 27.

Amerikas förenta stater

CARLSSON, GÖSTA. Ideologi och vetenskap i tidig amerikansk sociologi. Statsvetenskaplig tidskrift 1955, nr 2/3.

SCHOTTLAND, C. I. Trends affecting public and voluntary social welfare planning. Social security bulletin 1955, nr 2.

Indien

VALAVI, J. P. A short cut to tackle beggary. Social welfare juni 1955.

The unmarried mother and her baby. Social welfare juli 1955.

Italien

BELLETTINI, A. Ulteriori considerazioni sul mercato cinematografico e sul rendimento dei film. Statistica 1955, nr 2.

PERGOLESI, F. Principi costituzionali del diritto del lavoro. Previdenza sociale 1955, nr 1.

Norge

WOLD, A. Kulturproblemer i nye industribyer. Sosialt arbeid 1955, nr 5.

Skottland

CAMPBELL, A. D. Changes in Scottish incomes, 1924—49. The economic journal juni 1955.

Storbritannien

FINER, S. E. Voluntary social service in the changing welfare state. Social service 1955, nr 1.

PRAIS, S. J. Measuring social mobility. [Anm. av D. V. Glass: »Social mobility in Britain».] Journal of the Royal statistical society 1955, nr 1.

Tyskland

SCHULZ, R. Die betriebswirtschaftliche Struktur des Handwerks. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 6.

Venezuela

RAUSSEO, R. Concepto general y doctrinario sobre el trabajo a domicilio. Revista del trabajo okt./dec. 1954.

Arbetarskydd

Frankrike

FOURCADE. Le rôle de la médecine du travail dans la prévention des accidents du travail. Revue française du travail 1954, nr 2.

Les bruits et vibrations et les méthodes de protection. Revue française du travail 1953, nr 3/4.

Arbetslön och arbetstid

ARCHIBALD, G. C. Inventory investment and the share of wages in manufacturing income. The economic journal juni 1955.

DUNLOP, J. T. & ROTHBAUM, M. International comparisons of wage structures. International labour review april 1955.

PURPURA, R. La regolamentazione internazionale dei salari. Previdenza sociale 1955, nr 1.

Sverige

MEIDNER, R. 10 efterkrigsår. Löneutveckling och lönepolitik. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 23.

Danmark

GULDBERG, O. Lönningsprincipper for akademikere i offentlig tjeneste. Saco-tidningen 1955, nr 4.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Frankrike

Importance des compléments sociaux du salaire pour l'année 1952 dans l'industrie et le commerce. Revue française du travail 1954, nr 2.

Japan

YANE, B. S. Wages in Japanese mining and manufacturing. Monthly labor review 1955, nr 5.

Sovjetunionen

ENGSTRÖM, S. 48-timmarsvecka i rysk skogsindustri. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 13.

Tyskland

GORALEWSKI, G. Leistung — Leistungsfähigkeit. Soziale Sicherheit 1955, nr 6.

Die Auswirkung der westdeutschen Lohnpolitik. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 5.

Ist die 40-Stundenwoche tragbar? Wirtschaftsdienst 1955, nr 6.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

International guarantees for working mothers: progress and prospects. Courrier [du] centre international de l'enfance 1955, nr 2.

Sverige

BLUME-WESTERBERG, GERD. Yrkesarbetande mödrars barn i skolan. Sv. läkartidningen 1955, nr 24.

ECKERBERG, P. Rehabiliteringsverksamhetens sociala och ekonomiska bakgrund. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 3.

LANGENDORF, B. Vi behöver prognoser! Sacotidningen 1955, nr 4.

MONTAN, K. Tekniken kan lämna stöd i rehabiliteringsverksamheten. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 3.

OLSSON, GUNNAR. Konjunkturen dämpar säsongväxlingen. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 6/7.

Amerikas förenta stater

STECKER, MARGARET L. Why do beneficiaries retire? Who among them return to work. Social security bulletin 1955, nr 5.

Danmark

AHM, J. De store fødselårgange med særligt henblik på uddannelsesproblemet. Nordisk yrkesvägledning 1955, nr 2.

Frankrike

SIMON, F. Les services de sélection de la main-d'œuvre en France. Revue française du travail 1954, nr 2.

Nederländerna

HOLTHE TOT ECHTEN, J. H. VAN. The influence of sick leave on productivity in the Netherlands. Bulletin of the international social security association 1955, nr 4.

Storbritannien

TURNER, H. A. Measuring unemployment. Journal of the Royal statistical society 1955, nr 1.

ZACHARIASSEN, A. Sysselsetting av eldre i England. Sosialt arbeid 1955, nr 5.

Age and regional analysis of employees. Ministry of labour gazette 1955, nr 6.

Tyskland

Die beschäftigungspolitische Bedeutung des Textil- und Bekleidungsgewerbes. Arbeits- und sozialstatistische Mitteilungen 1955, nr 6.

Befolkningsfrågor

STERN, L. Befolkningsökningen — ett världshot? Skogsindustriarbetaren 1955, nr 12.

SUTTER, J. Le mouvement dans le monde en faveur de la limitation des familles. (1945—1954.) Population 1955, nr 2.

WINKLER, W. Um den Sundbärgschen Irrtum. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 3/4.

— Unregelmässige Einflusse auf den Altersaufbau einer Bevölkerung. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 3/4.

Current population problems. With particular reference to the United nations world population conference. Journal of the Royal statistical society 1955, nr 1.

Sverige

ANDERSSON, SVEN. Lo-Johansson och zigenarna. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 6.

WAHLSTRÖM, R. Utlänningsstatistiken och naturalisationen. Arbetsmarknaden 1955, nr 5.

Danmark

CHRISTIANSEN, A. Dansk betænkning om svangerskabsafbrydelse. Sosialt arbeid 1955, nr 4.

Frankrike

Les migrations d'électeurs de 1949 à 1953. Bulletin mensuel de statistique april/juni 1955. (Suppl.)

Italien

FIORELLI, S. L'affollamento delle abitaziono a Bologna. Statistica 1955, nr 2.

Jugoslavien

MACURA, M. La population de la Yougoslavie et ses conditions de développement. Population 1955, nr 2.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

HOLM, L. Trivsel i Gustavsberg. Att bo 1955, nr 2.

JARLE, P.-O. Kostnader för lägenheter i flerfamiljshus. Byggmästaren 1955, nr B 5.

LARSSON, ERIK. Bostadsfrågans och bostadsförhållandenas utveckling under åren 1946—1952. Att bo 1955, nr 2.

LARSSON, FOLKE. Lantarbetarna har billiga bostäder. Lantmannen 1955, nr 25.

LINDBÄCK, E. & EKLUND, S. Bostadskooperationens kris. Att bo 1955, nr 2.

NORDBERG, A. Zonexpropriation inom nedre norrmalm i Stockholm. Sv. stadsförbundets tidskrift 1955, nr 11.

STRÄNG, G. Synpunkter på industrilokaliseringen. Tiden 1955, nr 6.

Amerikas förenta stater

Housing markets. Federal reserve bulletin 1955, nr 5.

Finland

»Det faktiska» bostadsbehovet i befolkningscentra. Finsk kommunaltidskrift 1955, nr 5.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

DAYA, E. Freedom of association and industrial relations in Asian countries. International labour review april 1955.

ESPEJO, E. A. Los conflictos colectivos de trabajo. Revista de trabajo 1955, nr 3.

Sverige

BOLIN, B. Statsingripanden på arbetsmarknaden. Tiden 1955, nr 6.

SCHMIDT, F. Arbete under konflikt. Hörde Ni 1955, nr 6.

Flerårsavtal på arbetsmarknaden. Finanstidningen 1955, nr 27.

Danmark

SJÖBERG, S. Danska arbetsmarknadsproblem i amerikansk belysning. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 25/26.

Norge

NAGELL, A. Statstjenestemennenes lönns- og forhandlingsforhold. Saco-tidningen 1955, nr 4.

Storbritannien

INDREBÖ, T. Produksjons- og driftsutvalg i Storbritannia. Sosialt arbeid 1955, nr 5.

NIELSEN, EINAR. Tvungen voldgift — med ret til at strejke. Arbejderen 1955, nr 13.

Hälso- och sjukvård

DOUADY, D. & SAPPEY, F. L'organisation des services d'hygiène scolaire en Europe à propos de la conférence de l'O. M. S. [Organisation mondiale de la santé]. Courrier [du] centre international de l'enfance 1955, nr 1.

Sverige

ANDERSSON, THURE. Åldringsvård — sjukvård. Sjukhuset 1955, nr 6.

BRANDEL, E. Tuberkulosdödligheten i Norrbottens län 1944 och 1954. Sv. läkartidningen 1955, nr 26.

INGHE, G. Mentalsjukvården i stöpsleven. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 3.

SJÖGREN, H. En orientering om klientelstrukturen vid ett mentalsjukhus. Sv. läkartidningen 1955, nr 27.

STERNER, R. Upprustningsbehov inom sinnessjukvården. Tiden 1955, nr 6.

THULIN, S. O. Sjukvårdsplanering — ett handlingsprogram. Socialmedicinsk tidskrift 1955, nr 6.

Frankrike

DOUBLET, J. Communication à l'académie de médecine sur l'apport de la sécurité sociale à la science médicale et à la santé publique. Revue française du travail 1953, nr 3/4.

Storbritannien

HENDERSON, P. The school health service in England and Wales. Courrier [du] centre international de l'enfance 1955, nr 1.

Jordbruksfrågor

Sverige

Utformningen av prissystemet för olika produkter. Utdrag ur jordbruksnämndens yttrande över jordbruksprisutredningen. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 5.

Frankrike

Les recensements agricoles français. Bulletin mensuel de statistique april/juni 1955. (Suppl.)

Schweiz

JAGGI, E. Landwirtschaft und Konsument. Schweiz. Konsum-Verein. Kleine Schriften 1955, nr 25.

Tyskland

LANGE, URSULA. Kritische Bemerkungen zu den repräsentativen Untersuchungen in der Landwirtschaft. Statistische Praxis 1955, nr 6.

Nykterhetsfrågor

Sverige

BRATT, I. Systemets fader ser tillbaka. [Intervju.] Tidskrift för systembolagen 1955, nr 5.

LUNDIN, G. Polikliniker för alkoholskadade. Sv. läkartidningen 1955, nr 23.

MATTSSON, S. Hotet från halvpannan. Industria 1955, nr 6.

MYHRMAN, G. Behandling av alkoholism som en uppgift för lasarettens medicinska avdelningar. Sv. läkartidningen 1955, nr 23.

NELKER, G. Alkoholvanor och alkoholskador i statistisk belysning. Sv. läkartidningen 1955, nr 25.

THALÉN, E. Den öppna nykterhetsvårdens upprustnings- och övergångsproblem. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 5.

WIKLUND, D. Kommunerna och ölförsäljningen. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 6/7.

Amerikas förenta stater

ANTHI, E. En kritisk vurdering av terminologien i moderne amerikansk alkoholforskning. Alkoholspörsmålet 1955, nr 2.

Indien

AALTO, P. Alkoholens ställning i Indiens klassiska kultur. Alkoholpolitik 1955, nr 2.

Norge

SÖRAA, Ö. Alkoholpolitisk oppgjör i Norge. Tirfing 1955, nr 3.

— Rusdrikklov-proposisjonen. Alkoholspörsmålet 1955, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

BRONFENBRENNER, M., YAMANE, T. & LEE, C. H. A study in redistribution and consumption. The review of economics and statistics 1955, nr 2.

DICKSON, H. De nya varorna och konjunkturväxlingarna. Sv. sparbankstidskrift 1955, nr 4/5.

PFANZAGL, J. Zur Geschichte der Theorie der Lebenshaltungskostenindizes. Statistische Vierteljahresschrift 1955, nr 1.

SPRAOS, J. & PEARCE, I. F. Consumers' behaviour and the conditions for exchange stability. Economica maj 1955.

VILLARD, H. H. Some notes on population and living levels. The review of economics and statistics 1955, nr 2.

Sverige

HOFSTEN, BIRGITTA v. Kastrullkritik med förhinder. Vi 1955, nr 27.

JÄGEBERG, B. Textildetaljhandelns realisationer. En undersökning av varuutbuden och prissänkningens omfattning. Från departement och nämnder 1955, nr 10.

LINDSTRÖM, ULLA. Pris och prestation i handeln. Från departement och nämnder 1955, nr 11/12.

NEYMARK, MARIT. Gemensamt utnyttjande av hushållsutrustning. HFI-meddelanden 1955, nr 1.

De statliga subventionerna. Index 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

1955 survey of consumer finances purchases of durable goods in 1954. Federal reserve bulletin 1955, nr 5.

Belgien

LALOIRE, M. Le développement de la vente à tempérament est-il socialement inquiétant? Revue du travail 1955, nr 5.

Frankrike

LUNDBERG, A. Möte med Medelfransson. Industria 1955, nr 6.

Socialförsäkring

DOUBLET, J. La sécurité sociale et les frontières. Population 1955, nr 2.

Abkommen zwischen Dänemark, Finnland, Island, Norwegen und Schweden über reziproke Behandlung in Fällen einer Minderung der Arbeitsfähigkeit. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1955, nr 3.

Sverige

BROBERG, F. Tillämpningen av lagen om allmän sjukförsäkring. (Föredrag.) Sv. sjukkassetidning 1955, nr 6/7.

Amerikas förenta stater

MARQUIS, J. E. Old-age and survivors insurance: coverage under the 1954 amendments. Social security bulletin 1955, nr 1.

MYERS, R. J. Old-age and survivors insurance: History of the benefit formula. Social security bulletin 1955, nr 5.

Amerika, ein Land ohne obligatorische Krankenversicherung. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 6.

Argentina

DEVEALI, M. L. El sistema jubilatorio Argentino su evolución y estructura actual. Revista del trabajo jan./mars 1955.

Belgien

LOMBARD, A. A propos de la réforme de l'assurance maladie-invalidité en Belgique. Revue française du travail 1953, nr 3/4.

Frankrike

FRISCH, A. Frankreichs soziale Belastung im Spiegel der europäischen Zusammenarbeit. Wirtschaftsdienst 1955, nr 6.

Des prestations familiales. Bulletin mensuel de statistique april/juni 1955. (Suppl.)

Italien

BRASIELLO, E. & SILVESTRI, S. Sulla cosidetta invalidità precostituita. Previdenza sociale 1955, nr 1.

Nederländerna

LEDEBOUR, L. V. The problem of the cost of medical and pharmaceutical benefits for insured persons in the Netherlands. Bulletin of the international social security association 1955, nr 4.

Peru

BACA, J. M. El seguro social obligatorio en el Perú. Revista del trabajo jan./mars 1955.

Schweiz

Handel und Industrie zur Kranken- und Mutterschaftsversicherung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 23—25.

Tyskland

ORDA, K.-H. Funktionen des Beitrags in den sozialen Rentenversicherungen. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 11.

TIETZ, G. Der Einfluss des Zinssatzes auf die Ergebnisse der versicherungstechnischen Bilanzen für die Rentenversicherung der Arbeiter und die Rentenversicherung der Angestellten im Bundesgebiet und im Land Berlin für den 1 Juli 1954. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 12.

Neuordnung der sozialen Leistungen. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 6.

Socialvård

Sverige

ANDERSSON, THURE. Åldringsvård — sjukvård. Sjukhuset 1955, nr 6.

MÖLLERYD, A. W. Statens arbetsklinik. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 6.

I stället för höjda barnbidrag. Sunt förnuft 1955, nr 6.

Socialhjälpslagen. Den kommunala organisationen. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 6/7.

Amerikas förenta stater

MacCoy, E. L. & Friedman, H. I. A team approach to rehabilitating recipients of aid to dependent children. Social security bulletin 1955, nr 1.

Grundsätze und Methoden der Fürsorge in den Vereinigten Staaten. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 6.

Canada

Sept ans de protection de l'enfance au Canada. Revue internationale de l'enfant 1955, nr 1.

Egypten

Fathelbab, A. Social multi-service units for juvenile delinquents in Egypt. Social welfare juli 1955.

Frankrike

Braquehais, C. Les premiers règlements de coordination des services sociaux. Informations sociales 1955, nr 6.

Jugoslavien

Zec, N. L'inadaptation des adolescents en Bosnie-Herzégovine. Revue internationale de l'enfant 1955, nr 1.

Rumänien

Scurtu, Natalia. L'organisation de la pédiatrie sociale en Roumanie. Revue internationale de l'enfant 1955, nr 1.

Statistisk teori

Daniell, P. A. & Liddell, F. D. K. Calculation by accumulation. Applied statistics 1955, nr 2.

Wishart, J. Multivariate analysis. Applied statistics 1955, nr 2.

Undervisning och yrkesutbildning

Theil, P. Sozialmedizin als Lehrfach an den Universitäten und soziale Ausbildung der Medizinstudenten. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1955, nr 3.

Sverige

Bosson, N. H. The present-day folk high school in Sweden. The Anglo-Swedish review juni 1955.

Gårdstedt, B. Teknisk utbildning i takt med teknikens framsteg. Från departement och nämnder 1955, nr 11/12.

Indien

The employment and vocational training services in India. International labour review april 1955.

Ut- och invandring

Norge

Skar, A. Bör tidligere okkupasjonssoldater ha fortrinnsrett til innvandring i Norge? Fri fagbevegelse 1955, nr 6.

Nederländerna

The organisation of emigration from the Netherlands. International labour review april 1955.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

Amerikas förenta stater. Department of labor. Secretary of labor. Reports. 1953/54. Wash. 1955.

Berntsen, Karen & Christiansen, K. O. Mandlige arresthusfanger i Københavns fængsler. En undersögelse og et experiment. Udg. af Direktoratet for fængselsvæsenet. Khvn 1955.

Betænkning vedrörende omsorg og forsorg for ældre personer og kronisk syge i Frederiksberg kommune. Khvn 1954.

Cochran, W. G., Mosteller, F. & Tukey, J. W. Statistical problems of the Kinsey report on sexual behavior in the human male. A report of the American statistical association.... With the assistance of *W. O. Jenkins*. Wash. 1954.

Danmark. Arbejds- og socialministeriet. Afdeling for internationalt socialpolitisk samarbejde.
Den internationale arbejdsorganisation 1954—55. Årsrapport afg. af generaldirektören for Det internationale arbejdsbureau til den internationale arbejdskonference i Genève 1955. Overs. Khvn 1955.

Danmark. Folkeforsikringskommissionen af 1948.
Betænkning om folkepension. Khvn 1955. (Betænkning. 123.)

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1955. Bd 160: H. 1. Danmarks handelsflåde og skibsfart 1953.

Eek, H. Om främlingskap. En undersökning av principerna för främlingskapets rättsliga reglering i fredstid. Sthlm 1955.

Elshult, A. & Svennilson, I. Kemisk industri. Karakteristiska drag, struktur och utvecklingstendenser. Under medverkan av *H. Wagner*. Sthlm 1955. (Industriens utredningsinstitut.)

Frankman, F., [utg.] Sjukförsäkringslagen och andra författningar rörande allmänna sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. Lund 1955.

Förenta nationerna. Department of economic affairs.
A study of the iron and steel industry in Latin America. Vol. 2. Proceedings of the expert working group held at Bogotà. New York 1954. (Publ. 1954. 2. G. 3. Vol. 2.)

GÖTEBORGS KOMMUNALKALENDER. Årg. 27 (1955). Utg. av Göteborgs stads statistiska byrå. Gbg 1955.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
37th session, Geneva, 1954.
Record of proceedings. Geneva 1955.

INTERNATIONELLA ARBETSORGANISATIONEN.
9th report of the International labour organisation to the United nations. Geneva 1955.

INTERNATIONELLA REGLERINGSBANKEN.
Annual report. 25 (1954/55). Basle 1955.

JORDBRUKSKASSERÖRELSEN år 1954. Statistiska uppgifter meddelade av Svenska jordbrukskreditkassan. Sthlm 1955.

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Sthlm 1955.
Ser. A: 27. Konjunkturläget våren 1955 samt reviderad nationalbudget för år 1955.

KRISE i boligspörgsmålet. Uddrag af Boligkonferensen 1953, afholdt af Vesterbros boligaktion ved *O. Thomassen*. Khvn 1954. (Socialpolitisk forenings småskrifter. 17.)

LUNDQUIST, G. ABC i mentalhygien. Sthlm 1955.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1955.
196. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1952.
197. Norges bergverksdrift 1953.
198. Telegrafverket 1953/54.
199. Skattestatistikk for budsjettåret 1953/54.
201. Forsikringsselskaper 1953.

— Landbruksökonomisk institutt.
Driftsgranskinger i jordbruket. Regnskapsresultater 1953/54. Halden 1955.

La PROTECTION de l'enfance et la famille. Quelques aspects du problème. Travaux du Congrès mondial 1954 tenu à Zagreb du 30 août au 4 sept. Genève 1955.

RASMUSSEN, H. Fuld beskæftigelse og större produktion. Khvn 1955. (Socialpolitisk forenings småskrifter. 18.)

RENBORG, U. & JOHNSSON, HOLGER. Jordbrukets byggnadskostnadsindex samt nybyggnadsverksamheten inom jordbruket under åren 1953 och 1954. Lund 1955. (Meddelanden från Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. 35.)

RYDORFF, S. Bostadsefterfrågan med hänsyn till hushållens inkomster och sammansättning. [Stencil.] Sthlm 1955. (Industriens utredningsinstitut.)

SCHWEIZ. Bureau fédéral de statistique.
Statistiques de la Suisse. Berne 1955.
269. Recensement fédéral de la population 1er déc. 1950. Vol. 6. Canton de Fribourg.

SKANDIAFÖRSÄKRINGAR 100 år. Sthlm 1955.
(Bil.: *Montgomery, A.* Ekonomiska utvecklingslinjer i Sverige och Västeuropa 1929—1954. — *Cramér, H.* Collective risk theory. — *Hellner, J.* Exclusions of risk and duties imposed on the insured.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
18. Undersökningar rörande små avloppsreningsanläggningar. 1950 års avloppsutredning. [Avg. d. 25 april 1955.] (I.)
19. Administrativt rättsskydd. Principbetänkande ang. besvärsinstitutet och därmed sammanhängande ämnen. Avg. [d. 26 mars 1955] av Besvärssakkunniga. (Ju.)
20. Det döva barnets språk- och talutveckling. Betänkande avg. [i maj 1955] av utredningen rörande de nya vetenskapliga rönen på audiologiens och audiometriens område i vården av döva barn. (E.)
21. Tekniska skolutbildningen. Betänkande avg. [d. 19 mars 1955] av 1948 års tekniska skolutredning. (E.)

STUDIES of social behaviour carried out in Australia by staff and students of the Department of psychology, University of Melbourne. Vol. 1—2. Lond. 1954.
1. Social structure and personality in a city. Ed. by *O. A. Oeser & S. B. Hammond.*
2. *Oeser, O. A.* & *Emery, F. E.* Social structure and personality in a rural community.

SUNDBERG, H. G. F. Allmän förvaltningsrätt. Sthlm 1955.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Arbetsmarknad samt arbets- och löneförhållanden.
Löner 1953. Del 2. Lantarbetare, industriarbetare m. fl. (Socialstyrelsen.)
Inkomst och förmögenhet.
Skattetaxeringarna samt fördelningen av inkomst och förmögenhet taxeringsåret 1954. (Statistiska centralbyrån.)
Transport- och kommunikationsväsen.
Telefon, telegraf och radio 1953/54. (Telestyrelsen.)

SÖDERLING, B. Barnet söker kontakt. Några samlevnadsproblem mellan barn och vuxna. Sthlm 1955. (Svenska socialvårdsförbundet. Socialmedicinska barnavårdsdelegationens skrift. 33.)

Remisser till socialstyrelsen

Administrativt rättsskydd. Principbetänkande angående besvärsinstitutet och därmed sammanhängande ämnen avgivet av besvärssakkunniga. SOU 1955: 19. (Ju.) Remisstid 1 november 1955.

Det döva barnets språk- och talutveckling. Betänkande avgivet av utredningen rörande de nya vetenskapliga rönen på audiologiens och audiometriens område i vården av döva barn. SOU 1955: 20. (E.) Remisstid 1 oktober 1955.

P. M. ang. partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst. [Stencil.] (C.) Remisstid 15 september 1955.

Promemoria med förslag till allmänna riktlinjer för underlättande av utbetalningsväsendet m. m. under krig, på uppdrag utarbetad av kammarrättsassessorn S. von Otter. [Stencil.] (Fi.) Remisstid 31 december 1955.

Sekretessen vid förundersökning i brottmål. Betänkande av inom inrikesdepartementet tillkallad utredningsman [J. Hagander]. SOU 1955: 17. (I.) Remisstid 1 oktober 1955.

Sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen. Betänkande av sommartidsutredningen. [Stencil.] (C.) Remisstid 1 oktober 1955.

Utredning med förslag till inskrivningsförordning m. m. avgivet av inom Kungl. försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för översyn av inskrivningsförordningen m. m. [Stencil.] (Fö.) Remisstid 2 oktober 1955.

Recensioner

Burmeister, Eva: Forty-five in the family. The story of a home for children. New York: Columbia University Press, 1949. xvi + 247 sid. $ 3.25.

Burmeister, Eva: Roofs for the family. Building a center for the care of children. New York: Columbia University Press, 1954. 203 sid. $ 3.25.

»Berättelsen om ett barnhem» kallar Eva Burmeister i en underrubrik sin första bok om Lakeside Children's Center, ett hem i Milwaukee för fyrtiofem barn med beteenderubbningar. Det är en ganska fascinerande skildring av det dagliga livet i ett barnhem, om arbetsuppgifter och fritidssysselsättning, om böcker och cyklar och husdjur, om all den möda och omtanke och förståelse som erfordras för att ett missanpassat barn skall kunna finna sin plats i samhället som en harmonisk, kanske lycklig varelse. Författarinnan — som för övrigt i egenskap av FN-expert beträffande institutionsvård vistades i Sverige ett par veckor under förvåren — har varit anställd vid Lakeside sedan 1931, först som socialarbetare, under de senaste fjorton åren som hemmets föreståndarinna, och hon är väl förtrogen med sitt ämne. Hela boken är genomsyrad av hennes djupa kunskaper i allt som hör till barnhemsvård och hennes varma intresse för varje enskild individ som anförtrotts åt henne.

Det är många kloka saker Eva Burmeister har att säga om barnhemsvård. Hon talar om den trygghetskänsla den annars ofta så förkättrade barnhemsrutinen kan ge ett barn, som tidigare ej lärt känna någon ordning eller regelbundenhet i tillvaron, och vilken känsla av välbehag ett barn kan erfara av att få en riktig omvårdnad, att bli pysslat med litet extra. På tal om disciplin säger hon att indragning av ett planerat besök i barnets föräldrahem aldrig bör få förekomma som straff och att man över huvud taget måste vara försiktig med att använda restriktioner som straff för just barnhemsbarnen, som tidigare blivit berövade så mycket av emotionell tillfredsställelse. Barnet, som straffas med att ej få gå på en bjudning, var kanske den som mest av alla behövde just den där bjudningen. Och vad som än händer, får man aldrig hota ett barn med förflyttning från barnhemmet. Bland det viktigaste ett barnhem kan ge ett barn är känslan av att det är en plats, där barnet vet att det får stanna till dess rätta tiden kommer för väl planerad omplacering.

Så går Eva Burmeister i kapitel efter kapitel igenom barnhemsvårdens alla områden. Hon talar om inredning av de olika rummen, om personalen och de egenskaper

de olika gruppledarna bör besitta, om nödvändigheten av att få in män i barnens livsbild och om hur detta kan ordnas, om kökets och en tålmodig, barnälskande kokerskas centrala betydelse, om intagning och läggdags och lek och om mycket annat, som hör till god barnhemsvård. Varje avsnitt förmedlar iakttagelser och erfarenheter, som är värda att ta fasta på även för svenska förhållanden. Det är en varmhjärtad, humoristisk skildring av livet vid ett barnhem, därtill en optimistisk skildring som med nöje kan läsas inte bara av dem som direkt sysslar med barnhemsvård, utan av alla som över huvud taget intresserar sig för samhällets barnavård.

Då *Forty-five in the family* skrevs var barnhemmet ännu inrymt i ett tre våningar högt stenhus från 1800-talets senare hälft, och Eva Burmeister beskriver alla svårigheter att inrätta ett modernt barnhem i en så otymplig byggnad. I en under fjolåret utkommen bok, *Roofs for the family*, berättar författarinnan om hur en sedan länge närd dröm om ett barnhem fördelat på småbyggnader blir verklighet, hur det nya barnhemmet planeras och hur hon så småningom flyttar in i ett nytt Lakeside med sin stora familj. Hemmet består nu av tre byggnader. Barnen är indelade i fem grupper om vardera nio barn. Småbarnen, pojkar i åldern 5—9 år och flickor i åldern 6—12 år, får en byggnad för sig, där deras kvällssömn inte störs av de äldre barnen. De större pojkarna, fördelade i två grupper, 9—11-åringar och 11—15-åringar, tar den andra byggnaden i besittning, medan flickorna i 12—17-årsåldern inkvarteras i den tredje byggnaden, som dessutom inrymmer kontorsrum, tandläkarrum, personalrum, förråd o. dyl. I varje byggnad finns ett ljust och rymligt vardagsrum med öppen spis och sittplatser i fönstret samt kök och matsal, som tillsammans bildar ett rum. Under sina många år vid Lakeside har Eva Burmeister sett hur gärna barnen springer ut och in i köket vare sig det nu gäller att ge kokerskan instruktioner om hur födelsedagskakan skall bakas eller att snika sig till en smakbit av något gott, hur de njuter av dofterna från grytor och bakugn och hur roligt de tycker det är att hjälpa till med ett och annat. Dessutom får barnen en helt annan matro, då de äter i smågrupper, än då hela skaran av fyrtiofem ungar samlas i en matsal. Arkitekten fick därför frångå sin ursprungliga plan på ett centralkök och förmåddes dessutom att ge köken ett centralt läge i de nya byggnaderna. Sovrummen i de två första byggnaderna planerades för fyra, två respektive en bädd. Det visade sig dock snart att fyrabäddsrummen var de minst populära bland barnen, de ansågs vara ett misstag, och då den tredje byggnaden uppfördes, litet senare än de båda andra, inreddes den uteslutande med dubbel- och enkelrum för barnen.

Även om *Roofs for the family* i första rummet vänder sig till dem som sysslar med barnhemsplanering, innehåller boken dock så mycket av allmänt intresse från barnavårdssynpunkt, att den helhjärtat rekommenderas till läsning av var och en som arbetar inom samhällets barnavård.

K. W.

Betænkning vedrørende arbejdsløshedsøerne i Jylland. Afgivet af den af arbejds- og boligministeriet i december 1949 nedsatte arbejdsmarkedskommission. (Betænkning nr. 116.) København: Statens trykningskontor, 1955. 84 sid. Dkr 6,25.

I Danmark tillsattes i december 1949 arbejdsmarkedskommissionen. Det är en stor kommission med representanter för statliga och kommunala myndigheter och arbetsmarknadens parter, och dess uppgift är att undersöka förhållandena på arbetsmarknaden, ta upp till behandling de aktuella sysselsättningsproblemen och utarbeta förslag till lösning av dessa. Kommissionen har tidigare avgett flera mycket uppmärksammade betänkanden, bland annat om arbetsmarknadens säsongsvängningar, om rörligheten på arbetsmarknaden och om verkningarna av en arbetstidsförkortning i Danmark. Nu föreligger ett betänkande om arbetslöshetsöarna på Jylland.

Den danska arbetslösheten har efter kriget legat på en högre nivå än t. ex. den i Norge och Sverige. Till icke ringa del beror detta på den kvardröjande restarbetslösheten i vissa områden företrädesvis i Norra Jylland. Dessa har nu blivit föremål för en särskild undersökning. Den omfattar 6 stads- och 9 landskommuner, som

karakteriserats som typiska arbetslöshetsöar. Bland städerna märks Ålborg och Hjørring. Arbetslösheten bland »arbejdsmændene», dvs. den icke yrkesutbildade arbetskraften, har under en 3-årsperiod utgjort i genomsnitt 15 %. Totalt rör det sig om mellan 2 000—3 000 personer i nämnda 15 kommuner.

Orsaken till uppkomsten av dessa arbetslöshetsöar tillskrivs främst den omständigheten att under kriget förelåg onormalt goda sysselsättningsmöjligheter för icke yrkesutbildad arbetskraft särskilt inom vissa områden, bland annat Nordjylland. En större del av den yngre arbetskraften än normalt kom icke i lära. Lärlingsintagningarna hölls över huvud taget tillbaka. Härtill kom efter kriget en relativt stark nedgång av sysselsättningen i jordbruket. Resultatet har blivit en nödvändig utvandring från de trakter, som överdimensionerades med icke yrkesutbildad arbetskraft under kriget. Men utvandringen har av olika orsaker icke varit stor nog. En kvardröjande arbetslöshet — arbetslöshetsöar — har blivit följden.

Kommissionen lämnar en hel serie förslag på olika lösningar. De har intresse icke blott för lösandet av den arbetslöshet som finns på Nordjylland, som ändå är ganska begränsad, utan i än högre grad som principiella förslag till lösandet av arbetslöshetsöarnas problem. Som sådana kan de med stort utbyte studeras även i Sverige och i andra länder.

Genomgående är att kommissionen icke föreslår antingen åtgärder för ökad utflyttning från arbetslöshetsöarna eller åtgärder som skapar sysselsättning i dessa områden, utan den föreslår båda dessa åtgärder att vidtas på samma gång. Detta kan synas paradoxalt men är icke dess mindre säkerligen riktigt. Metoden har också med framgång prövats i vårt land. Samtidigt med intensifierad arbetsförmedling från områden med arbetslöshet går t. ex. det allmännas åtgärder ut på att lokalisera industri till arbetslöshetstyngda orter.

Bland de åtgärder som föreslås för att främja rörligheten märks främst förbättrad offentlig arbetsförmedling, vilken utan tvekan lämnar en hel del övrigt att önska i Danmark. Det föreslås härutöver bl. a. att de statliga byggande verken skall åläggas att ställa ett visst antal platser till förfogande i byggnads- och anläggningsarbeten för arbetskraft från arbetslöshetsöarna. Entreprenörer som utför arbeten åt offentliga myndigheter skall bindas vid samma villkor. Det är ett system som främst påminner om de svenska beredskapsarbetena, men i fallet Danmark givetvis avsett som permanenta anställningar. Resor till och från arbetet, även dagliga resor, föreslås betalas av allmänna medel. För att underlätta bostadsanskaffningar åt förflyttad arbetskraft föreslås att bostadsförmedlingen genom lag hindras att ställa villkor om viss tids föregående vistelse i en kommun för att bli godkänd som bostadssökande. Vid statslånegivningen åt bostadsbyggandet skall särskild hänsyn tas till orter med behov av arbetskraft. Man går t. o. m. ett steg vidare och föreslår att i vissa fall skall som villkor för statslån krävas att lägenheterna förbehålls inflyttad arbetskraft. Ehuru kommissionen varit mycket betänksam härom föreslår den dock att ett mindre belopp ställs till förfogande för att i vissa fall användas som lägenhetstillskott för personer från arbetslöshetsöarna som flyttar till orter, där hyran blir väsentligt högre än före flyttningen. Kommissionen har vidare diskuterat statsinköp av egna hem, som ägs av personer som flyttar från arbetslöshetsöarna, men kommissionen har ansett en sådan åtgärd vansklig och har ej velat rekommendera den.

Beträffande åtgärder för att främja utvecklingen i arbetslöshetsområdena föreslås olika former för understöd och bidrag till företagsamhet, såsom industrilån på förmånliga villkor, upplysningsverksamhet och rådgivning för industrilokalisering och en mera aktiv lokalisering av den statliga verksamheten till arbetslöshetsöarna. Vidare föreslås att statliga beställningar av investerings- och förbrukningsvaror i första hand görs hos industrin i arbetslöshetsområdena, förutsatt priserna är konkurrensmässiga. Det föreslås vidare åtgärder för landvinningar av sjöterritoriet, vidare undersökning av mossarna på Jylland och skogsplanteringar på hedmarkerna. Slutligen föreslås ökade yrkesutbildningsmöjligheter för den arbetslösa arbetskraften.

Ett förslag som direkt rör vårt eget land

går ut på att söka placera en del av arbetslöshetsöarnas arbetslösa i de svenska skogarna under vintern, detta för att i någon mån bekämpa säsongarbetslösheten.

När man tagit del av den rika flora av åtgärder som arbejdsmarkedskommissionen här föreslagit beklagar man att kommissionen endast har rådgivande och utredande status och ej någon som helst verkställande. Ty det är väl ingen tvekan om att om alla dessa åtgärder praktiskt förverkligas skulle restarbetslösheten i Nordjylland vara försvunnen många gånger om. Men, som sagt, betänkandet får antas icke vara begränsat enbart till Nordjyllands arbetslöshetsöar utan får ses som ett principiellt inlägg i hur man skall lösa restarbetslöshetens problem.

Bertil Olsson

Boalt, Gunnar: Arbetsgruppen. En undersökning av formell och informell gruppbildning i industrin. Stockholm: Tidens förlag, 1954. 157 sid. Kr 10.

Gunnar Boalt har tillsammans med några andra forskare gjort en undersökning på ASEA i Västerås om vissa relationer mellan arbetarna. Huvudvikten lades vid samspelet på arbetsplatsen. Dessutom samlade man in uppgifter beträffande några förhållanden utanför arbetet, t. ex. fackföreningsuppdrag, politiska uppdrag och åsikter om vem man skulle vilja tillbringa fritiden med. Det nu tryckta arbetet är uteslutande intressant ur metodologiska aspekter. Gunnar Boalt har ett naturvetenskapligt förflutet, och han behandlar den sociala verkligheten med det lidelsefria intresse som präglar hålkortsmannens inställning till sin statistikmaskin. Han demonstrerar sina metoder och håller sig till vad korrelationskoefficienterna säger. Han är skeptisk. Detta är ju för en vetenskapsman värdefulla egenskaper.

»Arbetsgruppen» är enkelt och överskådligt skriven. Den redovisar ärligt begångna misstag och fallna hypoteser. Den har sin givna betydelse för licentiander i sociologi, medan man däremot kan fråga sig om industrifolk och andra vanliga människor kommer att finna det minsta korn av intresse ens i sammanfattningen.

Boalt har gett sin bok titeln »Arbetsgruppen». Han definierar aldrig vad detta ord betyder. Gruppbildning sägs vara lika med de anställdas beteende i samspelet sinsemellan. För att man skall kunna tala om en grupp i sociologisk mening fordras det emellertid något mer, nämligen att samspelet mellan vissa individer är starkare än samspelet med andra individer. Uppenbarligen utgår Boalt härifrån utan att klart ange sin förutsättning. När han på ett senare stadium bevisar att medlemmarna i ett arbetslag har fler kontakter inbördes än med utomstående, så har han gått i cirkel och kommit tillbaka till sin egen utgångspunkt. Ett sådant bevis är ännu mindre värt än det Boalt vill antyda att undersökarna på Western Electric i Chicago gjorde sig skyldiga till, nämligen att i sitt observationsmaterial komma fram till det de genom intervjuer och i sina hypoteser hade antagit. Det stämmer inte med antagandet att försöksledningen i Hawthorne inte kunde veta på förhand vilka faktorer som skulle visa sig viktiga (sid. 49). I alla händelser är det stor skillnad mellan att hypotetiskt anta något — här en medveten maskning — som sedan genom observationer bekräftas, och att tyst utgå från den självklara existensen av det man sedan bevisar. En helt annan sak är att Boalt tror att Western Electrics observatörer såg det de så att säga instruerats att se (sid. 80). Detta är givetvis ett viktigt metodologiskt problem, men Boalt har icke i något fall lagt fram bevis för att observationsmetoden är mindre tillförlitlig än exempelvis intervjumetoden, inte ens i sin egen undersökning. Hans slutsatser beträffande Western Electric synes vara mycket farliga allmänna slutledningar från vaga antaganden om de svenska observatörernas arbete, vilka antaganden i sin tur baseras på de skillnader i tolkning av det svenska materialet som Boalt och Gunnar Westerlund oberoende av varandra kom fram till på grund av att de hade olika teorimodeller och arbetade efter en alltför vag hypotes. Det finns hittills ingenting som tyder på att uppfattningen om en medveten begränsning av arbetet på Western Electrics fabrik i Hawthorne i Chicago skulle vara felaktig. Där utnyttjade man väl att märka intervjuer som stöd för observationerna. Boalt vill påskina att detta var en nackdel, eftersom intervjuer och observationer inte utfördes obe-

roende av varandra. För min del anser jag det vara en utomordentlig fördel när man kompletterar observationsmaterialet med intervjuer och på så vis *kontrollerar objekten* med olika metoder. Boalt avser kontroll av *subjekten*, dvs. forskarna.

Men vi återvänder till titeln, »arbetsgruppen», som har getts en obegränsat generell utformning. Boalt påstår visserligen på ett ställe där han citerar sig själv (sid. 56), att resultaten endast gäller för de avdelningar som undersökts. Detta motsägs dock omedelbart i en not, där det står att det sagda var en retorisk överdrift. Här blir man stående. Det finns ingen som helst allmän diskussion av det fundamentala representativitetsproblemet. Vad innebär ASEA i Västerås i förhållande till andra svenska industrier och andra typer av samhällen? Vad innebär en storindustri jämförd med äldre tiders arbetsenheter ur de här behandlade aspekterna? Det är på samma sätt om man går ner till hypoteserna. Det låter som om de var oberoende av tid och rum men verifieras på så litet material som t. ex. 34 man. Å andra sidan kritiserar Boalt Hawthorneundersökarna för att de inte hade fler observationsgrupper. Då skulle de bättre ha kunnat komma åt den generella mekanismen vid gruppbildningen, säger han. Det är nu inte säkert att de mest generella faktorerna är de i praktiken mest betydelsefulla, som intresserar industri och allmänhet, men jag skall här nöja mig med att peka på detta problems existens.

Den första fasen av Västerås-undersökningen bestod i observation av två olika arbetslag med utgångspunkt från följande hypotes: De anställdas informella status (t. ex. fackföreningsuppdrag), är korrelerad med deras formella status (tjänsteställning) och med deras inställning till den informella gruppbildningens målsättning (absolut inte maskning men något jämförbart). Materialet blev omfattande. När tolkningen av observationsprotokollen visade sig otillförlitlig med de metoder som brukar tillämpas på statistiskt användbart material, t. ex. svar på frågeformulär, förkastade Boalt alltihop, förklarade sin egen och Western Electrics observationsmetoder som mer eller mindre ovetenskapliga och övergick till nya metoder och därför lämpade hypoteser. Man frågar sig vilka subjektiva processer som låg bakom denna snabba reaktion, och vad det kan komma sig att andra forskare kunnat bli berömda på motsvarande slag av material. Svar på frågor förefaller vara ett mycket bräckligare underlag för slutsatser om den yttre verkligheten än iakttagelser av tränade observatörer. Slagg kan faktiskt inte förvandlas till guld genom att manglas med statistiska metoder. Men givetvis blir tillförlitlighetskontrollerna andra i fråga om ett stort observationsmaterial än i fråga om massintervjuer. Boalt har inte tillförlitlighetsprövat sina observatörer, och den kontroll han utförde på sig själv var irrelevant.

Boalt skiljer mellan formell och informell gruppbildning samt formell och informell status. Det märkliga är att informell gruppbildning sägs vara liktydig med de anställdas kontakter med varann *på arbetet* ehuru för andra ändamål än arbetsprocesser, medan informell status får betyda uppdrag och befattningar *utanför arbetet*. Här finns en källa till tankeglidningar som så småningom mycket riktigt kommer i gång. När Boalt exempelvis antar att informell status står i positivt samband med bl. a. kamraternas villighet att välja vederbörande till informella hedersuppdrag, vet man aldrig om man befinner sig utanför arbetet såsom i fråga om fackföreningsuppdrag eller på arbetsplatsen som när det gäller att välja bästa kompis. Hypotesens innebörd blir i alla händelser oklar, om man utgår från den givna definitionen på informell status. Man kan vidare diskutera rimligheten i hypotesen som sådan. Är det sannolikt att en jobbare väljer kamrater med hög informell status i form av fackföreningsuppdrag och politiska uppdrag till bästa kompis på arbetet eller till fritidskamrat? Väljer han inte snarast den som står honom själv nära i status och som han därför trivs med? Till slut visar det sig ju också genom faktoranalysen att fackföreningsuppdrag inte hängde ihop med variablerna »bästa kompis» etc., utan att den variabeln borde ha rubricerats som formell status. Härmed blir den nyss citerade hypotesen till hopplöshet oklar eller meningslös. Dess fall blir än större om man påpekar, att Boalt inte fick fram något positivt samband mellan informell status, lika med fackföreningsuppdrag och politiska uppdrag, och formell status. Koefficienterna närmade sig värden på + 0,5 endast när

enbart fackföreningsuppdrag korrelerades med formell status och »bästa kompis»-variabler. Boalt konkluderar att hypotesen bekräftas *om* man väljer ut fackföreningsuppdrag som mått. Senare visar det sig emellertid att också fackföreningsuppdrag borde ha placerats under en annan definition.

Boalt ändrar friskt sina definitioner under arbetets gång. Han borde parallellt därmed ha ändrat termerna, eljest hamnar man i virrvarr. Operationella termer kräver oftast en symbolisk terminologi, skild från vardagsspråket.

Informell gruppbildning definieras som de anställdas inbördes kontakter bestämda genom diagram över »känna igen till namnet» och »umgås». Informell kontakt har tidigare definierats som kontakt utom arbetet. Eftersom variabeln »känna igen till namnet» delvis refererar till arbetsplatsen har nu informell kontakt förlorat sin i definitionen givna innebörd. Många anställda känner varandra till namnet enbart i egenskap av anställda på arbetsplatsen. Men situationen blir helt olikartad på ett företag som L. M. Ericsson i Stockholm i förhållande till ett plåtslageri i Odensbacken. Här kommer representativitetsproblemet in.

Den hypotes som säger att arbetsgruppens medlemmar med högre status, dvs. lagbasar och dylika, har fler informella kontakter med dem som har hög status än med dem som har låg status, gäller rimligtvis endast om den informella kontaktvariabeln »umgås på fritid» får ta loven av variabeln »känna igen till namnet». En anställd med hög formell status har nämligen till funktion att förmedla instruktioner och övervakning uppifrån och ner i företagets statushierarki. En uppsättare bör känna fler arbetare till namnet än en anställd med lägre formell status. Boalt hoppar i stort sett över frågan om vertikala kontakter inom företaget och håller sig till de horisontella kontakterna mellan anställda med samma status.

Enligt en annan hypotes har de anställda fler informella kontakter ju närmare varandra de arbetar. Här torde variabeln »känna igen till namnet» ha tryckt ner variabeln »umgås med». På en liten ort där alla känner alla blir antagandet meningslöst. Även i en stor stad blir det väl avståndsbarriärer med hänsyn till var man bor och sådant som hustruns personliga sympatier eller släktrelationerna, som inverkar på vem arbetaren umgås med. Om än den ena, än den andra variabeln skall dyka upp som gubben ur lådan, när det passar av metodiska skäl, så blir ju hypoteserna otillfredsställande. Det fordras ofta en mycket snävare och exaktare specificering än den Boalt presterar. Till sist (sid. 114) har de två omtalade variablerna blivit ett, »känner och umgås med». Variabeln »känna igen till namnet» har — som det plägar ske i äktenskap — förlorat en del av sin forna identitet.

Boalt håller sig hela tiden till arbetslagen inom företaget, även om han utsträcker några frågor till möjliga eller önskade kontakter på fritiden. Han arbetar försiktigtvis inom *en* grupps horisontaldimension. Hela det stora komplex som hänger ihop med olika slag av matlag på arbetsplatsen, familjeförhållanden och gruppbildningar i övrigt på fritiden lämnas åt sitt öde. Western Electric-forskarna var åtminstone teoretiskt medvetna om betydelsen av dessa faktorer för »trivseln» på arbetsplatsen. Det är en viktig uppgift för industrisociologien att utforska sådana samband och gruppkomplex.

Faktoranalysen i sista avsnittet är i och för sig intressant men visar egentligen bara det att sådana av forskaren uttänkta variabler som »lön», »uppdrag i företaget», »yrkeskunskap» och »anställningstid» är uttryck för en och samma sak. På samma vis är det med variablerna »vem vill du ha med i arbetslaget», »vem vill du dela bil eller båt med», »vem litar du mest på» och »vem anser du vara bästa kompisen». Boalt går inte in på vilken bakomliggande fundamental faktor det kan vara fråga om. Han stannar vid de konstruerade variablerna och sambanden mellan dem. Denna positivistiska inställning som tilldelar metoden och de runt denna grupperade hypoteserna, variablerna och koefficienterna en egen-existens kan försvaras. Men när det visar sig att resultaten blir likvärdiga med påståendet, att de människor som står sammanpackade i en spårvagn har fler i bokstavlig mening direkta kontakter inbördes än med folk på gatan, då börjar man längta efter en empiri som rättar metoderna efter den yttre, mångfaldiga verkligheten.

Börje Hanssen

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 9

Det svenska folkets fysiologiska ålder med hänsyn till sjukdom och hälsa[1]

Av *Hardin B. Jones*, Professor of Medical Physics; Professor of Physiology; Assistant Director, Donner Laboratory, University of California, Berkeley; Guggenheim Fellow, 1955

Att det svenska folket åldras, dvs. att antalet personer i pensionärsåldrarna och deras andel av hela folket växer, känner numera de flesta till. Hur födelserna och sedan dödligheten påverkar kön-ålderspyramidens form känner man också till. Men man frågar sig vad denna ökning av åldringarnas antal egentligen innebär för framtiden. Leder medellivslängdens fortgående ökning till en nation av sjuka, senila och överåriga människor? Är livslängdsökningen ett tillskott till aktiv livstid eller till livets sista skede? Hur kommer sjukdomspanoramat att ändra sig i framtiden under förskjutningen i folkets åldersstruktur?

Dessa och andra i debatten oundvikliga frågor belyses av professor Jones i följande artikel, som han efter en diskussion i socialstyrelsen skrivit för Sociala Meddelanden. Från sina speciella synpunkter ställer författaren det svenska folkets åldrande — kalenderårsåldrande — in i det viktiga sammanhanget med det fysiologiska åldrandet. Den fortgående ökningen hos vårt folk av medellivslängden öppnar enligt förf. icke något dystert framtidsperspektiv över en nation av sjuka, senila och överåriga människor.

Författaren säger att Sveriges folk, som tillhör en med hänsyn till sjukdomsklimatet lyckligt lottad grupp av världens befolkning, undan för undan höjer sin genomsnittsålder räknat i kalenderår. Men på basis av fysiologisk tid och fysiologiska åldrar blir det yngre och yngre. Intressant är den vikt författaren fäster vid det otvivelaktiga sambandet mellan barndomens hälsa och

[1] Artikeln, vars originaltitel är »The Physiologic Age of the Population of Sweden with Respect to Diseases and Healthful Life», har genomsetts och översatts till svenska av byråchefen Ali Berggren.

Begränsningen i sambandet mellan dödlighet och fysiologisk ålder behandlas ingående av Dean F. Davies: »Limitations of approaches to rates of aging», *Journal of Gerontology* 1954: 2, sid. 186 f. (översättarens anm.).

den vuxna ålderns hälsa. Hans analys av livslängdens ökning visar att den tid, varmed livet förlängs, läggs till den aktiva delen av livet. Detta sker väsentligen genom sjukdomarnas tendens att förskjutas mer och mer till de högre åldrarna. Dessa sjukdomar får alltmera karaktären av sådana funktionsförstörande sjukdomar som cancer, sjukdomar i hjärtats och hjärnans kärl, högt blodtryck etc., som kräver sakkunnig geriatrisk sjukhusvård.

Att lägga dessa sjukdomar under kontroll är den nutida medicinska forskningens stora och trängande uppgift. Att bereda tillräckliga resurser för sakkunnig geriatrisk sjukhusvård är den praktiska sjukvårdsorganisationens uppgift i åldringsvården. Det växande utrymmet för det normala åldrandet ställer dessutom ökade krav på den sociala åldringsvårdens olika former.

Ali Berggren

Män och kvinnor lever nu i Sverige längre och vid bättre hälsa i genomsnitt än erfarenheten någonsin tidigare gett vid handen. Av världens befolkning tillhör svenskarna en lyckligt lottad grupp — vilken även omfattar Nederländernas, Danmarks och Norges folk — som sedan mitten av 1800-talet lever i ett undan för undan allt mildare sjukdomsklimat. Den förbättring som ägt rum beträffande många faktorer av betydelse för hälsan, hänför sig betecknande nog till allmänhygienen och sjukdomskontrollen med åtföljande sänkning av dödligheten. Vilka de exakta orsakerna än må vara, har emellertid intensiteten hos alla faktorer, som är orsak till att människor dör, stadigt reducerats i varje livsperiod, alltsedan år 1855 och i deras livstid, som nu lever. Detta har gradvis utvecklat en gynnsam inverkan på hälsan för genomsnittsmänniskorna i alla åldrar. Tendensen är lätt märkbar om man följer livslängdstabeller och redovisningar för den relativa sjukligheten-dödligheten efter ålder. Den första stora förbättringen som inträffade sänkte den relativa sjukligheten proportionsvis mer under de tidigare levnadsåren än under de mogna mellanåldrarna; detta har tillåtit många fler människor än förr att nå vuxen ålder och att leva vidare i vad vi anser vara ålderdomen.

De vanliga sjukdomarna i de vuxna åldrarna är sådana kroppsliga funktionshinder som tumörer och olika slag av cancer, hjärtsjukdomar, kärlsjukdomar i hjärnan, sockersjuka, högt blodtryck och många andra sjukdomar, vilka tydligen försämrar eller förstör någon funktionsform hos kroppen. Alla sådana sjukdomar utvecklar sig enligt ett schema, som är påfallande karakteristiskt för åldern och den riktning som sjukdomsförloppet tar. Detta framträder mycket tydligt när den här ifrågavarande sjukdomstendensen — svarande för nära 80 % av dödsfallen i vuxna åldrar — observeras i en population som är ordnad i successiva åldersgrupper; se *fig. 1*. Man finner att det relativa sjukdomsframträdandet är ett lika karakteristiskt ålderstecken som siffrorna på urtavlan vilka under timvisarens gång anger

tiderna på dagen. Vi må till utgångspunkt välja vilken ålder som helst under människans vuxna levnadsperiod, så finner vi att den relativa förekomsten av varje betydande sjukdom approximativt fördubblas under den tid, då dessa människor blivit ungefär 8—9 år äldre.

Förutom dessa sjukdomar som har uppenbar effekt på kroppens funktion och som till mera avsevärd del är av internt ursprung, observeras att den allmänna förmågan att motstå sådana sjukdomar som lunginflammation, bronchitis, njurinflammation och till och med tendensen att överleva olycksfall på liknande sätt har samband med ett internt hälsotillstånd hos kroppen. Detta hälsotillstånd mätt såsom förmågan att motstå sjukdom avtar i samma allmänna takt som iakttas för dubbleringstiden vid den relativa förekomsten av interna sjukdomar. Det finns alla skäl att tro att alla tendenser i en befolkning att dö är ett omvänt mått på en generell egenskap hos genomsnittsindividen, som kan betecknas såsom hälsa. Åldrandet — eller rättare den hastighet varmed åldrandet framskrider — är både följden av sjukdom och den faktor som bestämmer inträffandet av kommande sjukdom. På detta sätt används den relativa sjukdomsförekomsten för att mäta det genomsnittliga hälsotillståndet hos genomsnittspersonen i åldersgrupperna i en befolkning. Säkert är att om vi skall få glädja oss åt en god hälsa så är det mest sannolikt att vi förvärvar den tidigt i livet.

Det svenska folkets erfarenhet under den första delen av detta århundrade har inneburit den observerade snabba totala ökningen av sådana fysiologiskt förstörande sjukdomar som cancer och rubbningar i kärlfunktionerna i hjärta och hjärna och åtskilliga andra. Denna ökning härrör — säkrare diagnostisering nu än förr kan förbigås i detta sammanhang — från det faktum att genomsnittsindividen lever längre och därför lever upp i de åldrar i vilka dessa sjukdomar har allt större sannolikhet för att komma till uttryck — såsom ett slags signaler i det fysiologiska tidsförloppet. Denna utveckling har beledsagats av en minskning av dödligheten i infektionssjukdomar tidigare i livet. Enligt dödlighets- och livslängdstabellen för 1901—10 beräknades ett barn vid födelsen ha i genomsnitt en chans på två att leva till en ålder av 66,7 år; idag skulle samma chans förutsäga en utökning av barnets livstid till betydligt mer än 75 år och med varje år som går kan livslängden förväntas bli längre och längre. Genomsnittsåldern mätt i kalenderår kommer att fortsätta att öka.

Men denna utsikt öppnar icke ett dystert framtidsperspektiv över en nation av senila och överåriga människor. För var och en av oss finns det en elakartad sjukdom som väntar, men dess tid att framträda uppskjuts därför att folk i varje ålder bibehåller sig friskare än förr vid en given jämförelseålder; detta är alltså en av orsakerna till att folkets medelålder har kunnat växa. Proportionen av de mera betydande interna sjukdomarnas omfattning, såsom cancer, är nu nära ett uppskattat maximum per individ. Det torde icke inträffa någon större ökning per individ utöver den existerande proportionen. Det finns en viktigare, dödande sjukdom per person men den kan uppskjutas och den uppskjuts också.

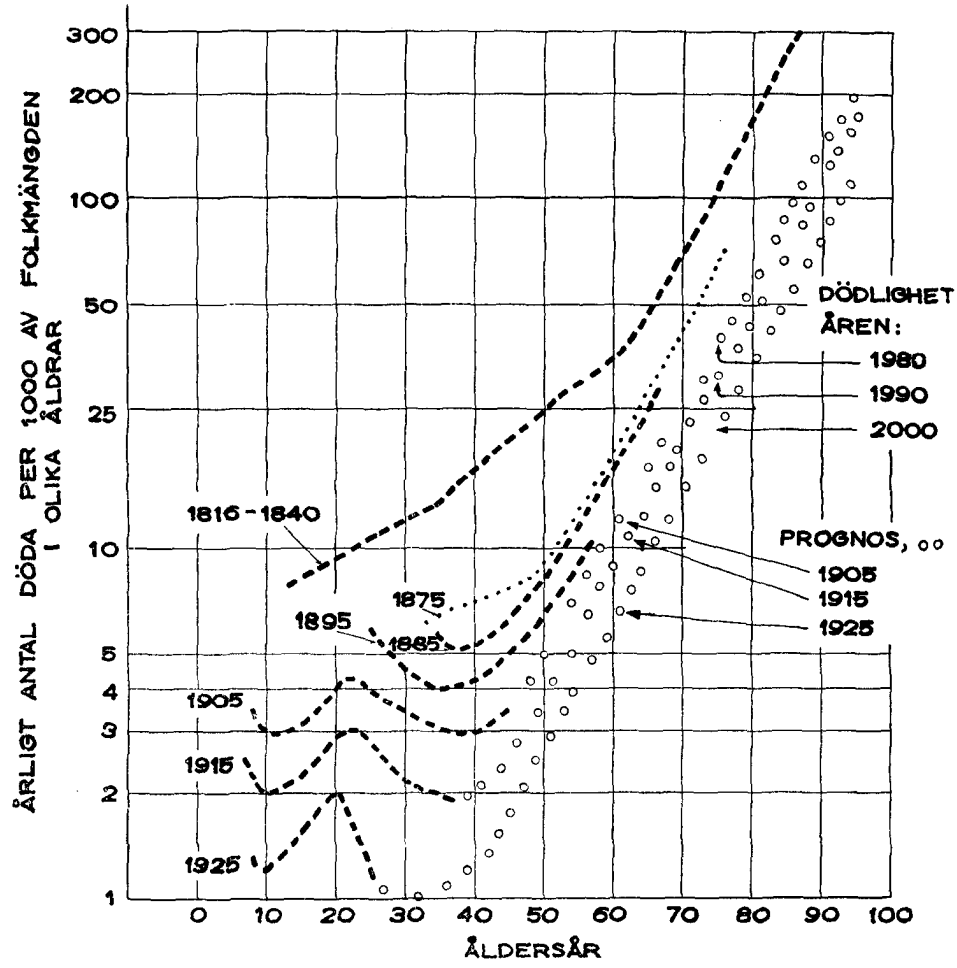

Fig. 1. Relativa dödligheten (logm. skala) för årskullar (män och kvinnor) födda åren (1816—1840), 1875, 1885, 1895, 1905, 1915 och 1925 under förutsättning att de avlider enligt de successivt med varje årtionde ändrade dödlighetsförhållandena. Diagrammet kopierat efter Hardin B. Jones 1955

När helst under levnadens förlopp döden inträffar gör den det av den orsaken att kroppens funktion har nedsatts eller förstörts i sådan utsträckning att den antingen icke kan stoppa påkommande sjukdomar eller, vilket vanligen är fallet i vuxna åldrar, tillåter och främjar — genom den försvagade funktionella vigören — utvecklingen av elakartade omsättningssjukdomar. I fysiologisk mening kan en individ aldrig bli äldre än när han dör av dessa interna sjukdomar och i genomsnitt torde dödsfallen vara ett mått på den verkliga åldern eller folkets fysiologiska genomsnittsålder. Det är förvisso en lycklig omständighet att den interna tendensen att försvagas eller förstöras av sjukdom håller på att mer och mer förskjutas till högre åld-

rar och att den genomsnittliga fysiologiska åldern nu är yngre än förr i varje ålder i den vuxnes liv. Vi är berättigade att säga att — medan Sveriges folk, om man räknar i kalendertid, undan för undan höjer sin genomsnittsålder — det svenska folket på basis av fysiologisk tid och fysiologiska åldrar blir yngre och yngre.

Sjukdomsutvecklingen hos genomsnittsindividen i varje land eller i varje folkgrupp i ett land är en anmärkningsvärt likformig och regelbunden process. Det är möjligt att tolka denna systematiska föränderlighet genom att säga att den matematiska strukturen hos ett sådant system framkallar en föreställning om att den hälsa som en given folkmängd har — i genomsnitt under varje åldersår — är en funktion av hälsan i en mycket tidig period av livet minus den hälsa som därefter gått förlorad genom sjukdomsprocesser. Man kan vidare säga att den relativa hälsa som kommer att förloras i fortsättningen av livet på grund av vidare sjukdomsprocesser är proportionell mot någon viss summa av de sjukdomsskador som uppstått under den redan förflutna tiden.

Det är synbarligen så att hälsa och åldrande kan föras tillbaka på ett nära nog oändligt antal cellgrupper, som representerar kroppsfunktionerna, och att den fysiologiska utsträckningen av sjukdomstendensen genom omsättningen i dessa cellgrupper är till graden proportionell mot den förstörelse som redan ägt rum. Dylika samband anger att befolkningsgrupper, som tidigare i livet genomlever mindre sjukdomserfarenheter, uppnår de fullvuxna perioderna i livet med svagare tendens till sjukdom. Befolkningsgrupper som har haft dålig hälsa och hög sjukdomserfarenhet tidigt i livet fortsätter att utveckla sjukdom i mycket hög grad till och med om de lever bland andra människor som dör i mycket långsammare takt. Det finns icke det ringaste bevis för att genomlevandet av en hög sjukdomserfarenhet lämnar de starkaste individerna kvar som överlevande. Förvisso kan de som verkligen överlever ha varit de mest och bäst utrustade, men vid den tid då en befolkning genomgår en sådan erfarenhet har de som blir kvar en mycket högre tendens till framtida sjukdom än den ursprungliga befolkningen skulle ha haft vid denna ålder. Svenskarnas goda hälsa är inte det grova resultatet av de livsdugligas överlevande utan den beror på att livsdugliga människor lever i en hälsosam livsmiljö.

Det är inte klart vad som till slut konstituerar hälsan; det är sannolikt en invecklad egenskap hos kroppen och det är svårt att skilja den från miljö och sjukdom. Mönstret för hälsoförbättringen har utvidgats gradvis med få plötsliga ändringar. Med hänsyn till den vanliga tendensen att dö av olika dödsorsaker får man emellertid ett mycket starkt intryck av att sjukdomsmönstret för varje befolkningsgrupp (grupperingen åldersvis från ett vanligt kalenderår) börjar tidigt i livet och att förutberäkningar av dödligheten i livets mogna år kan göras på basis av dödligheten i de tidiga barnaåren.

Fig. 2 visar utvecklingen av den sjunkande sjukligheten i flera befolkningsgrupper ordnade efter födelsetider, på basis av jämförelse med dödlig-

heten av alla orsaker vid 5 års ålder och 50 års ålder. *Fig. 1* visar dödligheten efter ålder allteftersom varje befolkningsgrupp med angiven födelsetid blir äldre. I både *fig. 1* och *fig. 2* är tillbakagången av dödligheten slående och om man mäter med fysiologisk tid kan man se att det promilletal för dödligheten, som karakteriserade dessa befolkningsgrupper vid en vald ålder, till och med bara för några få år sedan, inte har nåtts ännu idag av en genomsnittsperson och inte nås förrän han blir avsevärt äldre.

Förutom de sjukdomsfaktorer som påverkat hälsan i barndomen finns det säkerligen i den allmänna miljön betydande faktorer, som kan verka jämkande och medföra ytterligare förbättringar i den fysiologiska försvagningsprocessen det vuxna livet igenom.

Fig. 2 beskriver ett mycket starkt samband mellan barndomens hälsa och den vuxna ålderns hälsa hos män och kvinnor. Utan hänsyn till den allmänna kalendertiden är den fysiologiska tiden en jämnt framskridande process som kan mätas med dödligheten i 5- och 50-årsåldrarna. Kvinnorna i Sverige och Nederländerna har enligt *fig. 2* vunnit den största frihet från dödande sjukdomar som det är möjligt att föreställa sig. Kvinnorna i Finland befinner sig i en mycket förmånlig situation med hänsyn till den större allmänna sjukdomserfarenhet, som de har haft i sin barndom. Andra folk har icke uppnått en så god hälsa som man skulle kunna vänta sig av de vuxna individernas barndom. En sådan eftersläpning orsakas av ogynnsamma miljöfaktorer som stärker sjukdomstendensen i vuxen ålder.

Som en allmän slutsats gäller att det förefaller att inte finnas någon annan faktor jämte ärftligheten som är lika betydelsefull för ett långt liv, en hög ålder, som en gynnsam sjukdomserfarenhet under barndomen. Såsom en andra faktor världen över — och i samband med den nyssnämnda — märks att det är mera gynnsamt för livslängden att ha levt i lantmiljö än i stadsmiljö. Övriga faktorer av vikt för livslängden har man att söka och finna i de vuxnas levnadssätt, bestämda av vanor och sysselsättningar eller brist på sysselsättning; i genomsnitt taget är de dock av mindre betydelse i Sverige än i de flesta andra länder.

Det är icke svårt att föreställa sig att till och med de former av de interna sjukdomarna, som vi nu känner, kommer att bli avsevärt modifierade genom ändringar av det sjukdomsmönster, som gäller livet igenom. De stora ändringarna i miljöfaktorerna kring barndomens hälsa och sjukdom inträffade för jämförelsevis länge sedan i fråga om den genomsnittsindivid som dör av genomsnittets dödsorsaker idag. Denna individ hade sin tidiga barndom för 70 år sedan; därefter har de sjukdomar som leder till döden minskats till approximativt en tiondel av dödligheten för femåringar år 1880.

De individer, som har gynnats av den betydande förbättringen i hälsan tidigt i livet, kommer inte att på decennier ännu nå den ålder i vilken de skall dö. På grund av erfarenheter om det normala åldrandets förlopp är det emellertid logiskt möjligt att förutse hälsa och dödlighet för på varandra följande grupper av barn och yngre personer under återstoden av detta århundrade. Detta visas i *fig. 1*, som anger dödlighetens förlopp inom de

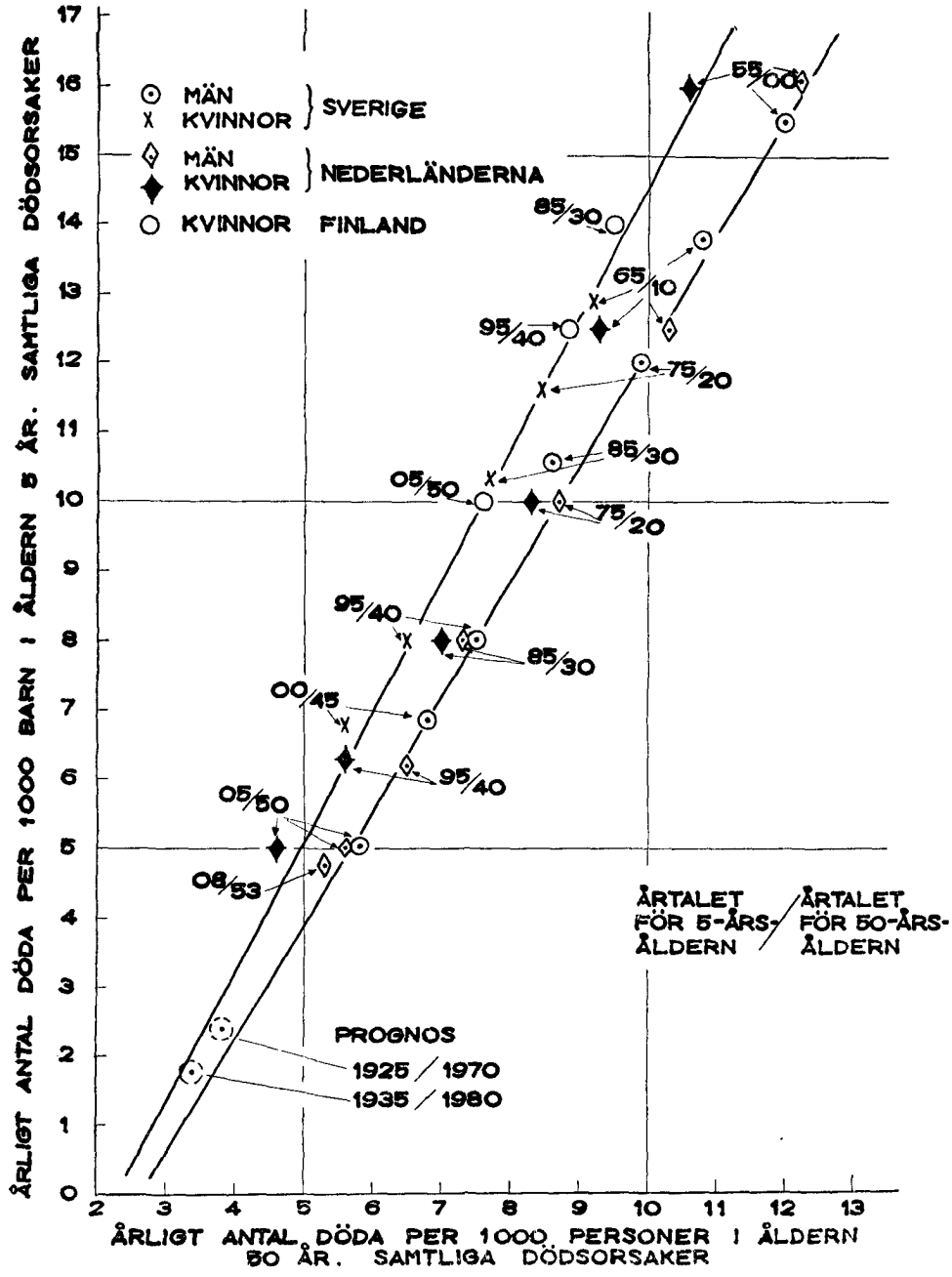

Fig. 2. Illustration av sambandet mellan dödligheten vid 5 års ålder och vid 50 års ålder hos befolkningsgrupper med 5:e levnadsåret vid en serie årtal från 1855 till 1935. Män och kvinnor i Sverige och Nederländerna samt kvinnor i Finland. Diagrammet kopierat efter Hardin B. Jones 1955

fortlevande grupper, som är födda 1915 och 1925 i Sverige. Förutsägelsen står i överensstämmelse med den liknande uppskattning som gjorts med utgångspunkter från sambandet mellan dödligheten i 5- och 50-årsåldrarna med hänsyn till den väntade dödligheten i 50-årsåldern under återstoden av detta århundrade; se *fig. 2.*

Den minskade takten i det relativa åldrandet är så markerad under detta århundrade att vi kan följa dess långtidsförlopp i befolkningen. Däremot blir jämförelser meningslösa när vi söker observera ändringen i relativ fysiologisk ålder hos oss själva och andra omkring oss. Alla jämförelsemått ändrar sig nämligen med samma genomsnittshastighet och i samma genomsnittliga utsträckning. Dessutom är det ytterst svårt att observera en relativ förskjutning i fysiologisk ålder i storleksordningen ett år av fysiologisk tid per årtionde av kalendertid. Sedan år 1855 har befolkningarna i Nederländerna och Sverige förbättrat sin hälsostandard med uppskattningsvis 9—10 år i fysiologisk tid. Förbättringen under perioden sedan år 1885 har varit approximativt 6 år.

Den nu rådande dödligheten för barn ger intryck av att ytterligare 6 år kommer att läggas till de svenska mäns och kvinnors livstid, vilka år 1980 befinner sig under 50-årsåldern. Detta kommer att innebära en ökning av den friska eller normala levnadsperioden hos det svenska folket genom tillägg av 12 år av ungdomligt liv för den som år 1980 blir 50 år eller därunder, jämfört med den hälsa och ålder som kännetecknade dem som år 1930 var 50 år. En dylik vinst är ytterst stor. Till och med skillnaden mellan den man som år 1930 var 50 år och den man som år 1950 blev 50 år, ger den stora vinsten i fysiologisk tid av 5—6 år.

Alla yttringar av tendensen hos sjukdomar att framträda visar att Sveriges befolkning icke har stannat kvar på en absolut tidsbasis vare sig jämförelserna gäller cancer eller sjukdomar i allmänhet. Vi måste betrakta alla dessa olika företeelser — hälsa, sjukdom, ålder och åldrande — såsom relativa till varandra. Belöningen för den som lever aktsamt är ett långt liv i hälsa och belöningen för bättre vård av barnen är en friskare befolkning i mogen ålder.

Denna analys av livslängdens ökning visar att den tid varmed våra liv förlängs läggs till den aktiva delen av livet. Det är definitivt att ökningen läggs varken till ålderdomens svaghetsperiod eller till barndomen. Den matematiska logiken utvisar att den läggs till någon tidsperiod av vuxen ålder, och varje vanligt normalt steg i fysiologiskt åldrande förskjuts med samma tidslängd livet ut.

Eftersom våra individuella kostnader vid födelse och död och uppväxt och utbildning är relativt fixa, så blir det en fråga av avsevärd ekonomisk betydelse om den genomsnittliga aktiva livslängden för produktivt folk utsträcks med en så stor del av deras totala livslängd som 5, 10 eller 15 år. Detta innebär att individens effektivitet ökas.

Vidare undersökningar av dessa problem torde visa att ökningen i genomsnittshälsan betyder att en person kan arbeta längre än hittills, innan han

drar sig tillbaka från sitt vanliga arbete. Det vill synas som om ökningen i livslängden mätt med en hälsostandard kunde användas till ledning för att bedöma de åldrar, då man bör dra sig tillbaka från arbetet. En bokstavlig tolkning av detta skulle innebära att den genomsnittliga arbetslivstiden skulle ökas med den tid av aktivt fysiologiskt liv som har lagts till livslängden.

Så högt som var och en av oss värderar livet och hälsan, borde vi vara ytterligt tacksamma för att sjukdomarnas tillbakagång i det långa loppet förlänger det aktiva livet i hälsa och ger mer utrymme åt det normala åldrandets process.

Källor och litteratur

Gelderen, Hans Hona van: *Pre-school Child Mortality in the Netherlands.* Leyden, Stenfert Kroese, 1955.

Jones, Hardin B.: »A Special Consideration of the Aging Process and Disease and Life Expectancy» i J. H. Lawrence & C. A. Tobias [Editors]: *Advances in Biological and Medical Physics.* Vol. IV. New York: Academic Press, under tryckning.

[Register Office, General]: *The Registrar-General's Decennial Supplement, England and Wales, 1951. Part 1. Occupational Mortality.* London: Her Majesty's Stationery Office, 1954.

United Nations Statistical Office: *Demographic Yearbook 1952.* New York, United Nations, 1952. (U. N. Publication Sales No.: 1953. XIII. 1.)

Statistiskt material har även hämtats ur den officiella statistiken för Danmark, England och Wales, Finland, Förenta staterna, Nederländerna och Sverige.

Författaren tackar förste aktuarien Olof Olinder, Stockholms stads statistiska kontor, för konstruktiva synpunkter på analysen av fysiologisk ålder.

Den engelska strejksituationen våren 1955

Av docent *Axel Adlercreutz*, Lund

Första halvåret 1955 har varit en orosfylld tid på den engelska arbetsmarknaden. I januari hotade en allvarlig järnvägsstrejk, som dock avvärjdes. Den 25 mars blev det öppen konflikt inom tidningsbranschen, varigenom utgivningen av de dagliga londontidningarna upphörde under nära en månad. I slutet av april var strejkhotet över järnvägarna ånyo överhängande. Den 23 maj lade en stor del av hamnarbetarna på olika platser ned arbetet, som återupptogs först den 4 juli. Den 29 maj under pingsthelgen utbröt slutligen en landsomfattande järnvägsstrejk, den första sedan 1919 bortsett från storstrejkåret 1926. Större delen av järnvägstrafiken låg nere under 17 dagar, och undantagstillstånd proklamerades för att ge regeringen möjlighet att upprätthålla samhällsviktiga funktioner. Även inom andra branscher, vid gruvorna, på de stora transatlantiska passagerarfartygen etc., har arbetsnedläggelse förekommit under våren.

Besvärliga, ofta »vilda», dvs. av de strejkandes egen organisation icke godkända strejker, har varit ett framträdande drag i efterkrigstidens England, men denna vår har strejkrörelsen varit särskilt accentuerad och berört även tidigare skonade branscher. Den har inte minst drabbat efter kriget förstatligade näringsgrenar. Händelserna ställer mycket av de särpräglade förhållandena på den engelska arbetsmarknaden i blixtbelysning. Man kan skärskåda dem ur olika synvinklar. I den orientering som här skall ges om några av dessa händelser läggs huvudvikten vid metoderna att få till stånd uppgörelser vid konflikter mellan arbetsmarknadens parter. Först skall dock ges en mera allmän bakgrund: för att förstå vad som händer är det nödvändigt att något känna till de institutionella förhållandena och de principer och lagregler som tillsammans bildar det engelska systemet för reglering av arbetsvillkoren.

Det engelska systemet! Bristen på system vore ett adekvatare uttryck, om man i »system» vill inlägga en tanke på enhetlighet och symmetri. Det är något vildvuxet över institutionerna på arbetslivets område såsom över mycket annat i engelskt samhällsliv. Detta gäller organisationsväsendet men också förhandlings- och kollektivavtalsväsendet, i viss mån även lagstiftningen och formerna för statligt ingripande i arbetskonflikter. Delvis har detta sin förklaring i en ovanligt lång och obruten, ehuru i olika fack mycket varierande utveckling på detta område; England räknas ju som fackföreningsrörelsens såväl som kollektivavtalets ursprungsland. Det kan på samma gång vara en styrkekälla och en belastning med så gamla traditioner, en styrkekälla genom den fasthet och självklarhet och den fond av

Några bilder från London under strejkdagarna våren 1955. Tidningsgatan Fleet Street fylldes med tomma distributionsbilar (slutet av mars). — Då järnvägstågen stod stilla (slutet av maj) fick de andra kommunikationsmedlen — som bussarna här — bråda dagar

erfarenhet som en obruten utveckling kan ge, en belastning i den mån de gamla formerna står hindrande i vägen för ändringar som påkallas av en ny tids krav. Men lika betecknande som fasthållandet vid det traditionella och synnerligen betydelsefull för utformningen av handlingsregler både på det fackliga och det politiska planet är *frivillighetsprincipen* (i själva verket även den en del av traditionen). Man vill inte tvinga fram ett enhetligt organisationsmönster, man vill om möjligt reglera arbetsvillkoren genom frivilliga uppgörelser, man söker göra formerna för statligt ingripande så smidiga som möjligt, man har inte ens velat annat än i begränsad utsträckning använda rättsligt tvång för att framtvinga kollektivavtalens efterlevnad. En strejk i strid mot ett kollektivavtals fredsförpliktelse medför inga rättsliga påföljder. Den intressanta historiska utveckling, som ligger bakom detta rättsläge kan jag här inte gå in på. Den fackliga autonomien är sålunda i grundläggande hänseenden mer utpräglad i England än annorstädes.

Organisationsväsendet bär en omisskännlig prägel av brist på ett enhetligt mönster. Fackföreningarna har vuxit fram som det för tillfället lämpat sig bäst. En slående kontrast utgör de nuvarande förhållandena i Västtyskland, möjliggjorda främst genom det hänsynslösa avbrott i utvecklingen som den nazistiska arbetslagstiftningen innebar. Sexton industriförbund bildar där stommen i en från grunden nyuppbyggd organisation. I England korsar organisationsprinciperna varandra, och rivalitet med åtföljande stridigheter har inte kunnat undvikas. Den gamla från skråväsendet nedärvda yrkesorganisationsprincipen är ännu dominerande, men även industriförbundsprincipen finns representerad i mer eller mindre renodlad form (t. ex. gruvarbetarförbundet). Som ytterligare komplikation tillkommer, förutom rent lokala föreningar, de två stora »allmänna» fackföreningarna, som samlar inom sig arbetare oberoende av deras sysselsättning eller arbetsplats. Av dessa är Ernest Bevins och den nyligen avlidne Arthur Deakins väldiga transport- och grovarbetarförbund TGWU (Transport and General Workers' Union) mest bekant. Arbetsgivarna måste därför i många fall förhandla med olika organisationer, som icke samordnat sin lönepolitik ens om de omfattar samma kategorier av arbetare. Färska exempel erbjuder hamnarbetarna och lokmännen. För att avhjälpa nackdelarna av denna oenhetliga organisationsstruktur och samtidigt bevara fördelarna av yrkesorganisationsprincipen (särskilt den starka samhörighetskänslan) har inom några industrier bildats federationer mellan berörda fackföreningar med särskild uppgift att genomföra förhandlingarna med arbetsgivarna. En sådan inom tryckeribranschen kommer att beröras längre fram. På detta sätt bevarar man också möjligheten till anpassning efter nya industriers behov av nya kombinationer av arbetskraft utan att behöva bryta upp de gamla organisationerna.

Fackföreningsrörelsens centralorganisation TUC (Trades Union Congress) har en jämförelsevis svag ställning. Detta gäller främst stadgemässigt; medlemsorganisationerna har sin fulla autonomi bevarad. Men dess faktiska inflytande och prestige är betydande, och i fråga om konflikter mellan olika

medlemsorganisationer har den också tämligen vittgående stadgemässiga befogenheter, i sista hand att utesluta en organisation som inte vill foga sig i dess beslut. På senare tid med ett flertal konflikter, som bottnat i rivalitet mellan olika fackföreningar, har TUC fått en särskilt betydelsefull funktion som medlare.

På arbetsgivarsidan följer organisationerna, som naturligt är, i större utsträckning men inte genomgående industriella linjer. På toppen står BEC (British Employers' Confederation) med ett 60-tal medlemsorganisationer mot omkring 180 inom TUC. BEC:s befogenheter gentemot medlemmarna är, jämförda med svenska förhållanden, ganska ringa.

Det engelska *förhandlings- och kollektivavtalsväsendet* skiljer sig i vissa avseenden mycket från det svenska. För vårt system är betecknande, att kollektivavtal ingås för fixa perioder, vanligen för ett år, efter förhandlingar mellan för ändamålet av parterna utsedda delegationer, vid behov under medverkan av en statlig förlikningsman eller kommission. Under avtalsperioden är parterna underkastade fredsplikt beträffande frågor som reglerats i avtalet. Tvister härom (s. k. rättstvister) avgörs såvitt möjligt genom förhandlingar, i sista hand genom rättsligt förfarande vid arbetsdomstolen eller genom skiljedom. I England ingås kollektivavtalen endast i undantagsfall för fixa perioder, och om det förekommer är avtalen vanligen förbundna med glidande löneskalor. Beträffande handläggningen av tvister finns inget enhetligt mönster. Man upprätthåller i allmänhet inte ens någon skillnad mellan intresse- och rättstvister, skiljer inte avtalsförhandlingar från andra kontroverser. Typiskt för det engelska systemet är de i många branscher upprättade paritetiskt sammansatta organen för handläggning av olika tvister, s. k. Joint Industrial Councils, med varierande saklig kompetens. Bestämmelser om dessa brukar intas i från löneavtalen skilda mer permanenta kollektivavtal, motsvarande vad i Sverige stundom kallas huvudavtal. Man upprättar sålunda ett stående förhandlingsmaskineri med särskild instansordning, och tillämpningsfrågor såväl som lönefrågor tas här upp till behandling efter hand som de blir aktuella. Proceduren kan utmynna i skiljedom, vilket givetvis är vanligare i småtvister (däribland vanligen rättstvister) än när det gäller stora intressefrågor såsom lönekrav. Betecknande är, att man i England inte talar så mycket om kollektivavtalet — i betydelsen ett fixt regelsystem — som fastmera om den kollektiva förhandlingsmetoden (collective bargaining). I procedurreglerna föreskrivs vanligen att arbetsinställelse inte får vidtas så länge förhandlingarna pågår. Likaledes gäller i praxis att förhandlingar icke upptas, så länge arbetsinställelse pågår i strid med denna fredsförpliktelse. Överhuvud vägrar arbetsgivarna regelmässigt att förhandla om arbetsvillkor under trycket av strejk. Möjligen kan förhandlingar även då föras om sättet för biläggande av tvisten, men inte om bestämda arbetsvillkor, ett uttryck för principen att dylika förhandlingar måste föras i en anda av frivillighet för att överenskommelserna skall kunna upprätthållas utan tvångsmedel.

Formerna för statsingripande i arbetskonflikter och för reglering av ar-

betsvillkoren är konstruerade så att de i görligaste mån bygger på och stärker det av organisationerna uppburna självregleringssystemet på arbetsmarknaden. Grundläggande allmänna regler finns dels i medlingslagen 1896 (Conciliation Act), dels i en lag om arbetsdomstolar 1919 (Industrial Courts Act), dels i en lag om lönenämnder 1945 (Wages Councils Act), dels i en arbetstvistförordning 1951 (Industrial Disputes Order). Dessutom finns speciallagstiftning för många fack och ingripanden i andra former.

I första hand har arbetsministern och honom underställda tjänstemän viktiga uppgifter, närmare reglerade bl. a. i nämnda lagar, för att upprätthålla arbetsfred och en skälig minimistandard såvitt angår arbetsvillkoren. Arbetsministern engagerar sig ofta själv i förhandlingarna för att söka avvärja eller lösa mera svårartade konflikter. I övrigt kan han ingripa på många olika sätt. Den nuvarande arbetsministern Monckton har vunnit allmänt erkännande för sin uppslagsrikedom och smidighet vid valet av utvägar att lösa konflikter. Först skall här i korthet beröras de metoder som helt faller inom frivillighetsprincipens ram, nämligen medling, (frivillig) skiljedom och undersökning.

Medling kan företas av arbetsministeriets tjänstemän eller särskilt förordnade förlikningsmän eller kommissioner (1896 års lag). Tillsättande av en förlikningskommission, vilket i Sverige är en vanlig metod, är i England mycket sällsynt, men synes åtminstone ha varit påtänkt under järnvägskonflikten.

Det engelska *skiljedomsväsendet* i arbetstvister företer drag, som förefaller oss ganska säregna. Arbetsministern kan med båda parters samtycke förordna en skiljeman eller en skiljenämnd att slita en viss arbetstvist. Det finns också en permanent statlig skiljenämnd, den s. k. arbetsdomstolen (The Industrial Court), upprättad enligt 1919 års lag och med en sammansättning som påminner om vår arbetsdomstols. Till den kan arbetsministern — fortfarande med båda parters samtycke — hänskjuta alla slags tvister, däribland frågor om lönesättning. Domstolens beslut är lika litet som kollektivavtalen eller andra skiljedomar i arbetstvister rättsligt bindande, men de anses som slutgiltiga och accepteras nästan undantagslöst. En moralisk skyldighet att följa skiljedom anses föreligga, men den tycks vara graderad. Medan man i Sverige med skiljedom avser ett bindande (och därtill rättsligt bindande) utslag, särskiljer man i England de fall då parterna på förhand bundit sig (dock utan juridisk förpliktelse) att följa utslaget. Även när så inte är fallet — och det torde vara vanligast — finner sig parterna i allmänhet i avgörandet. Denna praxis och den förväntan som den ger upphov till bildar ett moraliskt tryck på parterna att också i fortsättningen acceptera utslagen. Men strängt taget är skiljedomen endast en rekommendation eller snarare ett opartiskt och auktoritativt utlåtande, som kan antas eller förkastas. Den skiljer sig i princip från förlikningsförslaget däri, att avgörandet skall vara grundat på sakskäl ungefär som en dom. Det skall baseras på det av parterna framlagda materialet och deras argumentering, vilket dock inte behöver betyda, att utslaget förses med motivering. Förlik-

ningsförslaget däremot skall avse att finna den kompromiss som parterna lättast kan enas om.

Undersökningsförfarandet, som saknar motsvarighet i vårt land, har fått stor betydelse i England. Viktigast är arbetsministerns möjlighet att vid konflikter av allmänt intresse tillsätta en s. k. undersökningsdomstol (Court of Inquiry) enligt 1919 års lag. En sådan består vanligen av tre personer, en opartisk ordförande, de två andra representanter för resp. arbetsgivar- och arbetstagarsidan, dock icke i den aktuella branschen. Domstolen skall opartiskt utreda konfliktens orsaker och omständigheter samt framlägga en skriftlig rapport härom, som publiceras. Dess uppgift är icke att försöka medla mellan parterna, men den kan och brukar också i sina »kommentarer och slutsatser» ta ställning i tvistefrågorna och ange, i vilken riktning den anser att konflikten bör lösas. Dessa rekommendationer har ofta haft stor betydelse som grundval för nya förhandlingar och uppgörelser. Det är den allmänna opinionens tryck man räknar på som incitament till uppgörelse i dessa fall. Stundom används i mindre uppmärksammade konflikter en s. k. undersökningskommitté (Committee of Investigation, enligt 1896 års lag). En sådan skiljer sig från en undersökningsdomstol främst däri, att den icke har befogenhet att kalla vittnen och höra personer på ed.

Men metoderna utan rättsligt tvång på parterna har inte ansetts vara tillfyllest. I fack utan tillräckligt effektivt förhandlingsmaskineri — vanligen till följd av fackorganisationernas svaghet — kan arbetsministern tillsätta en s. k. *lönenämnd* (Wages Council, enligt 1945 års lag), sammansatt av opartiska ledamöter och partsrepresentanter. Denna har att såvitt möjligt förhandlingsvägen utarbeta löneskalor, som efter fastställelse av arbetsministern blir gällande som arbetsvillkor inom tillämpningsområdet. Metoden innebär en form av statlig lönereglering men i möjligaste mån under parternas aktiva medverkan. Meningen är att dessa skall vänjas vid förhandlingar och småningom bli i stånd att fortsätta på egen hand, såsom anses vara det normala.

Av mera provisorisk karaktär är *tvångsskiljedomsförfarandet,* som infördes genom en krisförordning år 1940 och nu i något förändrad form kvarstår enligt arbetstvistförordningen 1951. Båda förordningarna tillkom under intimt samarbete mellan arbetsministeriet och ett av BEC och TUC gemensamt tillsatt rådgivande utskott, ett förfaringssätt som torde bli normgivande för framtiden på detta lagstiftningsområde. Genom förordningen 1940 blev arbetsinställelse som påtryckningsmedel i arbetstvist förbjuden och straffbelagd. Detta förbud borttogs först genom 1951 års förordning, men den form av tvångsskiljedom som varit det nödvändiga komplementet till strejkförbudet bibehölls tills vidare. En fackorganisation eller en enskild arbetsgivare har enligt förordningen möjlighet att rapportera en tvist angående arbetsvillkoren till arbetsministern, vilken om alla möjligheter att bilägga tvisten på frivillig väg uttömts kan hänskjuta den till en särskild arbetstvistdomstol (Industrial Disputes Tribunal), vars utslag är rättsligt bindande. För att upprätthålla respekten för de frivilliga metoderna

stadgas, att arbetsministern icke får till denna domstol hänskjuta en tvistefråga, som tidigare blivit slutligt avgjord genom ett frivilligt förfarande, såsom genom ett beslut av en gemensam förlikningsnämnd eller frivillig skiljedom. Vill part inte foga sig i det resultat som uppnåtts härigenom, har han heller ingen möjlighet att få motparten underkastad tvångsskiljedom. Denna princip begränsar givetvis användbarheten av denna utväg att lösa en konflikt.

I hamnarna har det, som inledningsvis antyddes, varit oroligt vid flera tillfällen efter kriget av olika anledningar. På senare tider har stridigheterna haft sin främsta orsak i rivalitet mellan det stora »allmänna» transport- och grovarbetarförbundet TGWU och en särskild hamnarbetarfackförening, NASD (National Amalgamated Stevedores and Dockers), som beskyller TGWU för byråkrati och bristande kontakt med ifrågavarande arbetargrupper. NASD har redan tillkämpat sig en plats i förhandlingsmaskineriet i London, där den dock anses ha varit ett besvärande oroselement, och genomförde sin senaste strejk för att uppnå motsvarande erkännande i vissa andra hamnar. Tydligt är att den lyckats locka till sig många tidigare medlemmar av TGWU, något som tilldragit sig dennas vrede och TUC:s bannstråle. Den omedelbara följden var att NASD:s medlemskap i TUC suspenderades. Det är nämligen enligt de regler som gäller inom TUC förbjudet att värva medlemmar inom rekryteringsområden som redan behärskas av en annan fackförening utan överenskommelse med denna (det s. k. Bridlingtonavtalet). Strejken omfattade omkring 18 000 arbetare, flera än som anses ha varit medlemmar av NASD, då tydligen många TGWU-medlemmar trots sin förenings uppmaning gick i sympatistrejk. Arbetsgivarna intog den ståndpunkten att fackföreningarna måste göra upp frågan om representation i förhandlingsmaskineriet sinsemellan, och vågade inte vika för NASD av fruktan att i stället drabbas av strejk från TGWU:s sida. Arbetsministern vägrade också att ingripa i denna kamp mellan två fackföreningar. Konflikten löstes på så sätt att avgörandet överlämnades till TUC:s utskott för behandling av tvister mellan medlemsorganisationer, varvid NASD mot löfte att finna sig i avgörandet återvann sitt medlemskap. Beslutet gick i enlighet med Bridlington-avtalet NASD emot: de omstridda nyrekryterade medlemmarna som utgjorde grunden för kravet på förhandlingsrätt skulle uteslutas ur NASD. Arbetet återupptogs den 4 juli efter sex veckors strejk, som alltså slutade i nederlag. Utskottsbeslutet var dock icke helt negativt mot NASD utan föreskrev förhandlingar mellan de rivaliserande fackföreningarna om de framtida organisationsförhållandena i hamnarna.

Händelsen får, sedd från svensk synpunkt, sin prägel därav, att det i England icke finns någon lagstadgad förenings- och förhandlingsrätt. I Sverige åtnjuter även separatistiska fackföreningar, t. ex. syndikalistiska, lagstadgat skydd — arbetarnas frihet vid valet av organisation skall vara tryggad. De av TUC tillämpade principerna har utsatts för kritik, även om föga sympati kommit NASD till del. Man har framhållit, att om hamnarbe-

tarna anser sig mer betjänta av att ha en egen organisation, bör de inte hindras av att TGWU under ett tidigare skede tillkämpat sig organisationsmonopol i de flesta hamnarna.

Även i Yorkshires gruvdistrikt har under våren förekommit strejker, vilka liksom hamnarbetarstrejken befaras sätta spår i landets ekonomi. Orsaken var missnöje med ackordslistorna, vilka medförde ojämna inkomster, och otålighet över att förhandlingarna dragit ut på tiden (en i många fack ofta påtalad källa till irritation). Förhandlingsparter inom denna bransch är den statliga kolnämnden (National Coal Board) och gruvarbetarförbundet (National Union of Mineworkers), men strejkerna hade inte organisationens stöd. Förhandlingar vägrades så länge strejkerna pågick. Konflikten bilades på grundval av ett brev från kolnämnden med löfte om snar och välvillig översyn av ackordslistorna.

Även i fråga om järnvägarna står staten som arbetsgivare, här representerad av transportkommissionen, BTC (British Transport Commission). Den stora massan av järnvägsarbetare tillhör NUR (National Union of Railwaymen), medan flertalet lokförare och eldare är sammanslutna i ett särskilt lokmannaförbund, ASLEF (Associated Society of Locomotive Engineers and Firemen). När förstatligandet av järnvägarna genomfördes 1947, behölls det gamla förhandlingsmaskineriet i stora drag oförändrat. På toppen härav står en permanent skiljedomstol, The Railway Staff National Tribunal, med uppgift bl. a. att avgöra dit med båda parternas samtycke hänskjutna lönefrågor. Den opartiske ordföranden kan avkunna skiljedom med för parterna bindande verkan.

Den nyligen genomförda strejken har en lång förhistoria. Efter resultatlösa förhandlingar mellan parterna i anledning av en löneframställning i juli 1953 avkunnade skiljedomstolen den 3 december samma år ett utslag, som gav järnvägsarbetarna en mycket måttlig löneförhöjning. Varken NUR eller ASLEF accepterade utslaget och hotade med strejk. Arbetsminister Monckton ingrep, och resultatet blev ett avtal den 16 december 1953, som tillförsäkrade arbetarna löneförhöjningar utöver vad skiljedomstolen medgett och föreskrev fortsatta förhandlingar om mer definitiva löneavtal i samband med en översyn av hela lönesystemet i facket.

Sommaren 1954 var BTC färdig att avge ett bud beträffande minimilöner, vilket accepterades av NUR som utgångspunkt för fortsatta förhandlingar men förkastades av ASLEF, som beträffande lokmännen upptog separata förhandlingar, till vilka även NUR anslöt sig för sina lokmäns räkning. För övriga järnvägsarbetare nådde BTC och NUR uppgörelse den 8 oktober 1954. Den 11 november förklarade emellertid NUR, att oktoberavtalet, som redan börjat tillämpas, var oantagbart, och önskade återuppta förhandlingar på basis av framställningen i juli 1953. Denna aktion torde ha haft visst samband med skiljedomstolens några dagar senare avkunnade utslag beträffande lokmännens löner. Dessa hade nämligen inte kunnat fastställas för-

handlingsvägen utan gått till skiljedom. Utslaget, som ej var bindande men accepterades av alla parter, även NUR, gav lokmännen ganska betydande löneförhöjningar och avsåg att återställa dessa mer kvalificerade arbetarkategoriers relativa löneläge från tidigare år. Vad angår övriga kategorier järnvägsarbetare intog BTC den ståndpunkten att oktoberavtalet var bindande och att varje krav därutöver måste tas upp i vanlig ordning som en ny löneframställning. Samma ståndpunkt intog transportministern, som vägrade att ingripa i anledning av NUR:s framställning.

NUR, som förklarade att alla förhandlingsmöjligheter härigenom uttömts och att tvisten inte lämpade sig för skiljedom, svarade omedelbart (den 22 december 1954) med att utlysa strejk till den 9 januari i år. Arbetsministern tillgrep utvägen att tillsätta en undersökningsdomstol. I sin interimistiska rapport den 3 januari fördömde domstolen NUR:s beteende, framför allt att förkasta ett redan träffat och tillämpat avtal, men avgav dock rekommendationer som i stort sett gick arbetarna tillmötes. BTC:s argumentering för att vägra löneförhöjningar kritiserades i skarpa ordalag. Oktoberavtalet borde enligt domstolen underkastas revision och förhandlingar därom upptas där de avbrutits, utan den omgång som den vanliga proceduren skulle medföra. Strejkvarslet togs tillbaka sedan BTC på regeringens anmodan förklarat sig skola följa de givna rekommendationerna, ehuru detta måste leda till att järnvägsdriften måste subventioneras med statsmedel. Man hoppades att rationaliseringar skulle täcka underskottet i framtiden. Lönerna höjdes särskilt för lägre betalda grupper.

Nu reagerade emellertid ASLEF. Löneförhöjningarna för den stora massan järnvägsarbetare hade ånyo medfört en sådan lönenivellering, som skiljedomen i november till förmån för lokmännen avsett att komma ifrån. ASLEF presenterade därför nya lönekrav för att återställa lokmännens relativa löneläge.[1] Denna gång (april 1955) blev det blankt avslag i skiljedomstolen, som inte fann några nya omständigheter förebragta och sålunda nu icke följde de i november proklamerade lönegraderingsprinciperna. ASLEF vägrade att finna sig i utslaget och hotade med strejk till den 1 maj. NUR förklarade i sin tur, att nya krav från dess sida var att vänta, om ASLEF fick sina beviljade. Denna ständiga spiralgång i fråga om löneframställningar, som bottnar i rivalitet eller åtminstone brist på samarbete mellan fackföreningarna och möjliggjorts genom avsaknaden av fixa avtalsperioder, måste givetvis hejdas på någon punkt. Genom TUC:s ingripande avvärjdes strejkhotet temporärt, men även de därefter återupptagna förhandlingarna strandade, och den länge hotande strejken blev ett faktum pingstdagen den 29 maj. Då 15—20 % av lokmännen tillhör NUR, som inte

[1] I en intressant utredning om lönerelationer belyser Economist (vol. CLXXV, sid. 869) i siffror, hur nivelleringen fortskridit bl. a. i järnvägsfacket särskilt efter senaste världskriget. En lokförares lön jämförd med en bärares (= 100) var i procent: år 1885 — 198; år 1914 — 184; år 1930 — 140; år 1939 — 163; år 1946 — 133; år 1954 (april) — 128. Genom skiljedomen i nov. 1954 höjdes differensen till 132 men sjönk åter i januari 1955 till 129 på grund av NUR:s aktion. Det påpekas, att differenserna med hänsyn till bärarnas möjligheter att erhålla dricks förmodligen är ännu mindre.

deltog i strejken, blev denna inte total. På regeringshåll var man föga benägen att ingripa så länge strejk pågick, och BTC vägrade av samma anledning att förhandla om preciserade lönekrav. Det var TUC som slutligen, då hela fackföreningsrörelsens prestige stod på spel, lyckades finna en antagbar formel för de avgörande förhandlingarna, i vilkas slutskede även NUR deltog. Inför arbetsministern träffades så den 14 juni en uppgörelse, och strejken avblåstes omedelbart. Det var dock, som vanligt under pågående strejk, endast fråga om en principöverenskommelse. Inga bestämda löner fixerades, endast de principer enligt vilka fortsatta löneförhandlingar skulle föras, särskilt att hänsyn skulle tas till olika arbetarkategoriers kvalifikationer och ansvar. En viktig punkt i uppgörelsen var en garanti mot fortsatt »spiralgång»: löneförhöjningar för vissa grupper skulle inte få tas till intäkt för nya löneframställningar beträffande andra. Den svåraste tvistefrågan, ASLEF:s krav på bestämda utfästelser om generella löneförhöjningar åt vissa kategorier lokmän som villkor för arbetets återupptagande, löstes genom att frågan om grundlöner för lokförare och äldre eldare hänsköts till avgörande av en av arbetsministern utsedd neutral skiljedomare, och parterna förband sig att acceptera dennes utslag. Detta var färdigt redan den 20 juni och innefattade vissa måttliga löneförhöjningar för lokförare (1—3 s. i veckan), medan eldarna icke tillerkändes någonting. Resultatet var ganska magert för ASLEF men innebar dock ett visst erkännande av yrkesarbetarnas krav på högre löner.

Tidningsstrejkens bakgrund och yttre förlopp var i stora drag följande. Londons stora dagliga tidningar utom den kommunistiska Daily Worker representeras i fackliga sammanhang av en förening kallad NPA (Newspaper Proprietors' Association). Denna har att förhandla och sluta avtal (hittills 22 löpande jämsides) med 14 olika fackföreningar. Flertalet av dessa, representerande 90 % av arbetarna, har bildat en federation, PKTF (Printing and Kindred Trades Federation), som endast är ett gemensamt förhandlingsorgan utan befogenhet att träffa avtal för medlemsorganisationerna. Vid tidningsföretagen anställda elektriker och mekaniska underhållsarbetare är organiserade i ETU (Electrical Trades Union) resp. AEU (Amalgamated Engineering Union), vilka ej tillhör PKTF och därför icke brukade representeras vid de preliminära löneförhandlingarna. De accepterade i allmänhet de vid dessa överenskomna riktlinjerna för uppgörelse. Detta var naturligt, så länge löneläget vid tidningsföretagen, såsom före senaste världskriget, var gynnsamt i jämförelse med andra branscher, i vilka specialarbetare av ifrågavarande kategorier sysselsattes. Numera är förhållandena mer utjämnade. Med samtliga 14 fackföreningar hade NPA 1951 slutit treåriga avtal med glidande löneskala, vilka utlöpte den 31 oktober 1954. Förhandlingarna mellan NPA och PKTF om nya löner hade lett till en preliminär uppgörelse, som kunde förväntas bli antagen av alla berörda parter. Denna gång vägrade emellertid ETU och AEU att finna sig i resultatet. De gjorde gällande, att mera komplicerad teknik gjort ifrågavarande arbetsuppgifter

mer ansvarskrävande och begärde under åberopande av ökade levnadskostnader och tidningsföretagens goda vinster kraftigt höjda löner, som avsåg att återställa det förmånliga läget från tiden före senaste kriget.[1] Småningom preciserades kravet på löneökning till 58 1/2 s. i veckan mot från arbetsgivarsidan erbjudna omkring 10 s. jämte viss förmånlig omjustering av grundlönerna. Om NPA gått med på mer skulle sannolikt hela löneuppgörelsen med PKTF ha rivits upp. Ett erbjudande från NPA om skiljedom avvisades av båda fackföreningarna. Den 25 mars gick de omkring 700 specialarbetarna i strejk och stoppade därmed tidningsutgivningen. Arbetsnedläggelsen sanktionerades av förbundsstyrelserna, men godkännandet från AEU:s sida kom först i efterhand (jfr nedan).

Strejkens förlopp visar många drag typiska för den fackliga solidaritetsmoralen och den kodex av handlingsregler som utbildat sig för genomförande av facklig strid. Det gjordes inget försök att hålla igång tidningsutgivningen. Även utgivningen av den icke NPA-anslutna Daily Worker måste upphöra genom ingripande av typograferna, som det sades för att åstadkomma »fair play». Landsortstidningarna liksom de politiska veckotidningarna beslöt genom sina organisationer att icke öka sina upplagor. Tomrummet fylldes endast av BBC:s ökade nyhetsutsändningar, varjämte de politiska veckotidningarna mer utförligt behandlade veckans nyheter.

Den 29 mars såg sig tidningsföretagen nödsakade att till den 15 april uppsäga sin tryckeripersonal, sammanlagt över 20 000 man. Det går inte i England som i Sverige att vidta lockout (och inte heller strejk) med bibehållen anställning, utan den ordinarie uppsägningstiden måste iakttas. Syftet var sannolikt det dubbla: att öka trycket på de separatistiska fackföreningarna och att spara på lönekontot. Efter några dagars resultatlösa förhandlingar i syfte att förmå arbetarna att häva strejken tillsatte arbetsministern en undersökningsdomstol med uppgift att om möjligt avge rapport innan uppsägningarna skulle träda i kraft. En uppmaning av arbetsministern till arbetarna att återuppta arbetet i samband med tillsättandet av undersökningsdomstolen vann icke efterföljd. Domstolen avgav sin rapport den 13 april på kvällen. Den tog enhälligt avstånd från fackföreningarnas lönekrav, vilka betecknades som »orealistiska» i ljuset av föreliggande löneförhållanden inom branschen. De strejkande borde genast återgå till arbetet på grundval av arbetsgivarsidans erbjudanden. Endast på en punkt befanns det ligga något berättigat i fackföreningarnas ståndpunkt: det existerande förhandlingsmaskineriet gav dem icke möjlighet att göra sina synpunkter gällande på alla stadier av löneförhandlingarna. Det borde därför upprättas ett centralt organ för sådant ändamål under deltagande av samtliga berörda fackföreningar.

Efter publiceringen av rapporten med dess ovanligt rättframma ståndpunktstagande följde en veckas hårda förhandlingar, varunder uppsägningarna trädde i kraft. De båda separatistiska fackföreningarna krävde omedelbara löneförhöjningar. Arbetsministeriets medlingsförsök blev resul-

[1] Här förelåg sålunda en viss parallell till ASLEF:s krav.

tatlösa. Först vid ett möte den 18 april mellan de berörda fackföreningarna under ledning av TUC:s ordförande lossnade det. Följande dag möttes NPA och representanter för samtliga 14 fackföreningar, och en för alla gemensam uppgörelse kom till stånd. Den innebar, att de av arbetsgivarna erbjudna villkoren skulle gälla tills vidare. Inom 8 veckor efter arbetets återupptagande skulle förhandlingar om nya löneavtal påbörjas, som skulle vara avslutade inom 3 månader och avse tiden från nämnda 8 veckors utgång. Den 21 april började tidningarna åter komma ut.

De båda fackföreningarna slog alltså till reträtt på en väsentlig punkt: det blev inga omedelbara löneförhöjningar utöver de erbjudna. Men å andra sidan anses det ligga underförstått i uppgörelsen, att de blivande förhandlingarna skall leda till löneförhöjningar. Strejken har tydligen rivit upp hela den tidigare preliminära uppgörelsen. Liksom i järnvägskonflikten ingicks inget definitivt löneavtal, och det finns ingen garanti för att förhandlingarna skall leda till ett för parterna godtagbart resultat och sluta utan öppen konflikt. Först under hösten torde resultatet visa sig.

Ett obestritt faktum är att ledningen i de båda stridande fackföreningarna är kommunistdominerad. Detta gäller främst ETU men även den avdelning av AEU som tog initiativet till strejken och som först i efterhand fick den nyligen från kommunister rensade förbundsstyrelsen att godkänna strejken. Man har sett det som något för den kommunistiska strategin typiskt, att hela tidningsutgivningen behärskats genom en liten grupp specialarbetare. På grund härav har förslaget att bilda ett för alla fackföreningarna gemensamt förhandlingsorgan bemötts mycket kallsinnigt från PKTF:s sida. Särskilt typograferna vägrar att sitta vid samma förhandlingsbord som kommunister. Det kan i detta sammanhang påpekas, att kommunister inte anses ha medverkat till järnvägsstrejken eller — mera förvånande — den senaste hamnarbetarkonflikten.

Strejkens ekonomiska konsekvenser för tidningsföretagen kan ännu inte bedömas. Sannolikt har kraftiga rationaliseringsåtgärder blivit nödvändiga. Som så många andra branscher, bl. a. järnvägarna, lider dessa företag av s. k. *restrictive practices*, dvs. av fackföreningarna påtvingade bruk med syfte att förebygga arbetslöshet på grund av nya arbetsmetoder. Följden är att personalen på många håll är betydligt större än nödvändigt. Detta leder å andra sidan till att topplöner inte kan betalas. Efter amerikansk standard var lönekraven, har man påpekat, knappast orimliga, men de var enligt undersökningsdomstolen orealistiska i ljuset av föreliggande förhållanden. Det synes som om fackföreningarna numera är öppnare för nödvändigheten att släppa efter på dessa återhållande bruk. Förhandlingarna torde avse även dessa frågor.

Tidningsstrejken, som ju väckte enormt uppseende, har helt naturligt gett anledning till många kommentarer om pressens betydelse för en funktionsduglig demokrati. Allmänheten fick uppleva Churchills avgång och utskrivning av nya val till underhuset utan sedvanlig publicitet. Många kommentarer har rört sig kring ämnen som tryckfrihetens helgd, allmänhetens

rätt till information och pressens »höga uppgift», men i andra har syrligt hävdats, att strejken visat hur väl dagstidningarna kunde undvaras utom möjligen när det gällde viktiga nyheter som fotbollsresultat (veckotidningen Spectator). För tidningarna själva blev det givetvis en viktig fråga, hur strejker av detta slag skall kunna undvikas i framtiden. Under diskussionen härom har bl. a. förts på tal det »svenska systemet» som ett förebildligt exempel på lösning av detta problem. Det kan vara anledning att något dröja vid vad man åsyftar därmed.

Den 1 december 1937 ingicks mellan Tidningarnas arbetsgivareförening och Svenska typografförbundet ett s. k. huvudavtal, enligt ingressen avsett att »säkerställa arbetsfreden inom tidningstryckerierna». Dess giltighetstid räckte i första omgången till den 30 juni 1946, varefter det förnyats. Det nuvarande gäller till år 1962. Detta huvudavtal, som löper vid sidan av de vanliga mera kortfristiga kollektivavtalen om löner o. dyl., innehåller dels procedurregler för det fall att meningsskiljaktigheter uppkommer »rörande nya kollektiva avtal», dels regler om semester. Treveckorssemestern infördes nämligen för ifrågavarande arbetargrupper redan år 1937 som kompensation för den absoluta fredsplikt, som huvudavtalet medförde.

För att börja med de vanliga kollektivavtalens förhandlingsordning stadgas där, att alla meningsskiljaktigheter rörande tolkning eller tillämpning av gällande kollektivavtal i sista hand skall avgöras av en permanent skiljenämnd i Stockholm, sammansatt av fyra partsrepresentanter och en opartisk ordförande. I detta avseende ersätter sålunda skiljenämnden arbetsdomstolen. Till avgörande av denna skiljenämnd skall också hänskjutas under avtalstiden uppkommande intressefrågor, nämligen om ändrade arbetsmetoder, nya maskiner e. d. gjort tillägg till gällande avtalsbestämmelser behövliga. Uttryckligen stadgas förbud mot alla slags stridsåtgärder. Motsvarande förbud finns också i *huvudavtalet,* vars procedurregler som antytts avser de viktigaste intressefrågorna, de som angår nya avtal om arbetsvillkor. För fredligt biläggande av detta slags tvister har inrättats en permanent skiljedomstol, som består »av tre opartiska, med förliknings- och avtalsförhandlingar förtrogna personer». Av dessa utses de två, däribland ordföranden, gemensamt av parterna eller subsidiärt av socialstyrelsen. Den tredje är den opartiske ordföranden i den permanenta skiljenämnden.

Förebilden till denna förhandlingsordning lär närmast ha varit huvudavtalet för de enskilda järnvägsföretagen. Där gällde under tiden 1909—1917 »Huvudavtal nr 1» med bestämmelser om obligatorisk skiljedom, vilka dock år 1918 på arbetarpartens initiativ ersattes av ett system med fakultativ skiljedom. Införandet av obligatorisk skiljedom i tidningsbranschen motiverades med att pressen utgjorde en väsentlig beståndsdel av samhällslivet, jämförbar med kommunikationsväsendet. Även prenumerationssystemet med dess förpliktelser att regelbundet leverera tidningar synes ha spelat in. Vid förlängningen av huvudavtalet år 1948 åberopades särskilt betydelsen av »det fria ordet» för opinionsbildningen i ett demokratiskt samhälle. Nyttan av huvudavtalet demonstrerades redan året efter

dess tillkomst, då boktryckerierna drabbades av öppen konflikt, medan tidningstryckerierna i skydd av fredsförpliktelsen ostört kunde fortsätta sin verksamhet. Hittills har skiljedomstolen behövt träda i funktion endast en gång, år 1941, då tvisten gällde anpassning av lönerna efter å ena sidan de stegrade levnadskostnaderna och å andra sidan de kompensationsprinciper som fastslagits i det mellan SAF och LO träffade indexavtalet. Detta var visserligen inte antaget av parterna i tidningsbranschen men enligt huvudavtalet skulle vid prövningen tas hänsyn till bl. a. »det allmänna löneläget på arbetsmarknaden».

Det är den tekniska sidan av tidningsframställningen, som täcks av huvudavtalet, formellt fyra till antalet träffade med olika förbund, under det att sådant avtal saknas beträffande tidningsbud, kontorister och journalister. Arbetsfreden är därför trots allt icke 100-procentigt säkrad ens på papperet, och mot vilda strejker finns ju ingen absolut garanti.

Under hänvisning till dessa förhållanden har tanken väckts att införa något liknande i den engelska tidningsbranschen. Ett av debattinläggen var Times' ledare i första numret efter strejken, där det framhölls, att varje utväg att förhindra ett återupprepande borde prövas och att därvid det svenska systemet var väl värt ett närmare studium. Ehuru icke »absolut vattentätt» borde det kunna förbättras.

Även eljest har givetvis vårens händelser väckt en livlig diskussion om hur arbetsfreden skall kunna förbättras, och varjehanda reformförslag har framkastats. Man har dock knappast anledning att vänta några genomgripande förändringar vare sig i lagstiftningen eller i fråga om fackföreningsrörelsens organisatoriska uppbyggnad. Ett förslag om vidgade stadgemässiga befogenheter för TUC, som visat sig ha en viktig pacificerande funktion, torde komma att behandlas vid nästa kongress.[1] En del synpunkter på lagstiftningsproblemet anfördes av arbetsminister Monckton i underhusdebatten om dessa frågor den 23 juni. Han förklarade, att vad som än skulle göras, måste det ske i fullt samförstånd med arbetsmarknadens båda topporganisationer och statsföretagen. Varje tanke på att i lag införa förbud ens mot vilda strejker avvisades. En utväg, som vunnit många förespråkare men avvisats av TUC såväl som arbetsministern vid nämnda tillfälle, är att införa lagstadgad skyldighet att föranstalta omröstning bland arbetarna före en strejk för att förebygga kupper av den art som kommunisterna ofta gjort sig skyldiga till under senare år. Kritikerna hävdar bl. a., att man icke härigenom kan hindra vilda strejkaktioner. Principen att vägra förhandling i sakfrågor under strejk, vilken anses ha försvårat eller fördröjt uppgörelserna, har också ställts under debatt. Enligt Monckton håller rege-

[1] Sedan artikeln färdigställts meddelas i dagspressen, att TUC-kongressen i början av september 1955 med relativt knapp majoritet beslutat vidga befogenheterna för TUC, dvs. närmast dess styrelse (General Council), att på eget initiativ ingripa i arbetskonflikt, vari medlemsorganisation är part. Detta skall nu — i motsats till tidigare — kunna ske redan innan förhandlingarna med arbetsgivarparten brutit samman. Men formerna för ingripande inskränker sig fortfarande huvudsakligen till rådgivning och övertalning, någon »vetorätt» är det inte fråga om.

ringen icke själv på principen men vill icke heller påverka arbetsgivarna i detta hänseende. Om egna positiva idéer och planer ville Monckton ännu inte yttra sig bestämt. Antydningsvis uttalade han sympati för metoden att säkra någon betänketid innan en strejk får bryta ut. I huvudsak förordade han en förbättring av arbetslivets mänskliga relationer och en aktivering av hittills använda metoder, särskilt den frivilliga skiljedomen. Även om part inte är juridiskt skyldig att acceptera ett skiljedomsutslag, förklarade Monckton, föreligger det dock en viss moralisk skyldighet att göra det och att åtminstone inte strejka omedelbart emot det. Det upprepade åsidosättandet av skiljedomar (och vid ett tillfälle av ett träffat avtal) under järnvägskonflikten har icke varit ägnat att stärka förtroendet för de hittillsvarande utomrättsliga metoderna. Dock ville Monckton se dessa händelser som undantagsfall och hellre i enlighet med traditionen söka lösningen på det psykologiska och moraliska planet än på det juridiska.[1]

[1] Såvitt angår strejkerna har materialet till denna artikel hämtats främst ur undersökningsdomstolarnas rapporter om järnvägskonflikten (interimistisk rapport 3/1 1955, Cmd. 9352, slutlig rapport 20/1 1955, Cmd. 9372) och om tidningskonflikten (Cmd. 9439) samt ur följande dags- och veckotidningar: The Times, The Observer, The Economist, The New Statesman and Nation och The Spectator. Beträffande den allmänna bakgrunden må bland nyare litteratur hänvisas främst till den av The Ministry of Labour utgivna Industrial Relations Handbook (London 1953) samt till The System of Industrial Relations in Great Britain, utg. av A. Flanders och H. A. Clegg (Oxford 1954). Beträffande förhållandena i den svenska tidningsbranschen har upplysningar och avtalstexter erhållits från Tidningarnas arbetsgivareförening samt ur föreningens minnesskrift, Tidningarnas arbetsgivareförening under tjugofem år 1919—1944 (Sthlm 1944).

Kortare meddelanden

Barnantalet hos amerikanska akademiker. Den differentiella fruktsamheten och barnantalets variationer mellan olika socioekonomiska grupper är det befolkningssociologiska fält, som erbjuder största intresse med hänsyn till den mångfald olika aspekter som måste läggas härpå. I många avseenden är det lättast att studera utvecklingen för de högsta samhällsklasserna. För Sveriges vidkommande är det bekant att läget under de senaste decennierna här har skiftat så att män med studentexamen och akademisk examen har flera barn än andra jämnåriga. För Förenta staterna föreligger en undersökning över hithörande problem, varav vissa mera summariska data framläggs.[1]

Vid den amerikanska undersökningen har uppgifter insamlats genom frågeformulär för personer, »college graduates», som avlagt examen vid amerikanska högskolor 10 resp. 25 år tidigare. Varje år från 1946 till 1955 har två på så sätt utvalda årgångar undersökts och 1955 års undersökning omfattar årgångarna 1930 och 1945. Civilstånd och barnantal har efterforskats. Undersökningen är emellertid ej fullständig eftersom samtliga högskolor icke medtagits och svarsprocenten i övrigt ligger blott vid omkring 55 %. Svarsprocenten synes emellertid inte ha skiftat nämnvärt med åren.

Folkräkningen 1940 redovisade följande siffror över barnantal per kvinna i åldersgruppen 45—49 år efter skolutbildning (endast vita, födda i USA).

Skolutbildning (antal år)	Medelbarnantal
1—4 år	4,33
7—8 »	2,78
High school, 4 år	1,75
College, 4 år	1,23

För senare årgångar har barnantalet sjunkit kraftigt och för kvinnor födda år 1900 är barnantalet endast omkring 2,6 mot 3,0 för kvinnor födda år 1890.

De data som den nämnda undersökningen framlägger är blott summariska men ger en god bild av utvecklingen och följande tabell må anföras över antalet barn i genomsnitt per svarande (oavsett dennes civilstånd).

Genomsnittligt antal barn per »college graduate» i skilda examensårgångar

25 år efter examen			10 år efter examen		
Årgång	Män	Kvinnor	Årgång	Män	Kvinnor
1921	1,75	1,43	1936	1,02	0,95
1922	1,70	1,36	1937	1,11	1,06
1923	1,76	1,23	1938	1,21	1,10
1924	1,77	1,26	1939	1,37	1,11
1925	1,81	1,23	1940	1,40	1,15
1926	1,84	1,18	1941	1,42	1,19
1927	1,85	1,19	1942	1,51	1,23
1928	1,97	1,24	1943	1,63	1,30
1929	1,95	1,36	1944	1,70	1,39
1930	1,97	1,36	1945	1,73	1,43

Andelen gifta har icke visat några större förändringar mellan årgångarna och är för manliga 10 år efter examen något under 90 % och 25 år efter examen mestadels 93—94 %. I vilken mån den låga svarsprocenten här inverkar må lämnas öppet.

Åldern vid tidpunkten för examen anges icke men torde ligga under 25 år. För manliga akademiker har barnantalet 25 år efter examen, dvs. vid icke fullt 50 års ålder, stigit något men ligger under siffran 2, medan siffran 2,15 torde svara mot full reproduktion. De kvinnliga akademikerna uppvisar betydligt lägre siffror och med en vågdal för årgångarna 1926—1927, vilket måhända sammanhänger med depressionsårens påverkningar i början av 1930-talet.

Barnantalet 10 år efter examen visar däremot för de senare årgångarna 1936—1945 en synnerligen markant ökning, vilken ökning förefinns, om än icke i samma utsträckning, för hela den amerikanska befolkningen. För kvinnliga akademikers vidkommande är ökningen mindre än för männen. Enligt nyligen framlagda siffror är för närvarande barnantalet för 32—33-åriga kvinnor i USA omkring 1,8—1,9.[1]

[1] »College Study Report», *Population Bulletin*, vol. XI (1955): 4.

[1] Whelpton, Pascal K.: *Cohort fertility. Native white women in the United States.* Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1954. xxv + 492 sid. $ 6.

Data ges för varje särskilt college och för dessa sammanförda till olika grupper. Några egentliga regionala skillnader, dvs. skillnader alltefter utbildningsanstaltens geografiska belägenhet, förefinns ej. Däremot spelar uppenbarligen de religiösa förhållandena en större roll. Graduates från colleges med anknytning till mormonerna uppvisar höga siffror (3,12 mot 1,97 för samtliga av årgång 1930) och colleges med romersk-katolsk anknytning uppvisade för årgång 1930 fler barn per gifta än gifta graduates från övriga colleges.

Data från fyra högskolor för negrer angav att dessa hade färre barn än graduates från övriga högskolor, vilket dock närmast sammanhänger med färre andel gifta.

Några ytterligare nämnvärda detaljer ges ej, men siffrorna är av intresse, då de visar att ökningen i barnantal i de högre samhällsklasserna följer likartade tendenser i USA och Sverige. Men i olikhet med förhållandena i Sverige ligger siffrorna för manliga amerikanska akademiker under siffrorna för jämnåriga, men skillnaderna har minskat.

Carl-Erik Quensel

Obligatorisk ålderspension i Nederländerna. Nyligen har avlämnats en proposition med förslag till lag om allmän ålderspensionsförsäkring i Nederländerna som, om den antoges, skulle ersätta den provisoriska lag som varit i kraft sedan den 1 oktober 1947.

Försäkringen skulle omfatta alla i Nederländerna bosatta personer, alltså även utlänningar, mellan 15 och 65 år. Finansieringen skulle huvudsakligast ske genom premier; av de ca 700 milj. gulden som försäkringen beräknas kosta per år, skulle staten nämligen bidra med endast ca 30 milj. Premien tas ut skattevägen och utgör en viss procent av inkomsten. Det högsta inkomstbelopp på vilket premier tas ut har fixerats till 6 000 gulden. Någon premie behöver ej heller betalas av dem som är gifta och har under 2 100 gulden i årsinkomst eller ogifta som har under 1 500 gulden.

Pensionen börjar utbetalas när den försäkrade uppnår 65 års ålder och den utgör 804 gulden per år för ensamstående samt 1 338 gulden för gift man. Pensionen kommer att kopplas ihop med löneindex, varigenom dess storlek kommer att följa löneutvecklingen.

Pensionen blir generell, dvs. oberoende om vederbörande har andra inkomstkällor. Vissa regler finns dock om jämkning i de fall en person utöver den allmänna ålderspensionen uppbär statlig eller frivillig pension.

Man räknar med att lagen skall kunna träda i kraft den 1 januari 1957, varvid personer som uppnått 65 års ålder och under de närmast föregående sex åren varit bosatta någonstans i konungariket Nederländerna (alltså även riksdelarna bortom haven) skall komma i åtnjutande av pension.

Förbättrad sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistik. En avsevärd utbyggnad av sjukförsäkringsstatistiken och en väsentlig omläggning av yrkesskadestatistiken föreslås av utredningsmannen förste aktuarien Gustaf Holmstedt i ett betänkande till socialministern, vilket här refereras i korthet.

Sjukförsäkringsstatistiken bör enligt förslaget uppdelas i en månatlig och i en årlig statistik och med vissa års mellanrum kompletteras med specialundersökningar i olika ämnen.

Den *månatliga* statistiken utgörs av vissa summariska sammanställningar av antalet sjukdomsfall samt sjukkassornas utgifter. Härigenom blir det möjligt att månad för månad följa utvecklingen av sjukfrekvensen och försäkringens kostnader.

Den *årliga* sjukkassestatistiken är avsedd att för förvaltningsändamål och andra ändamål ge den utförliga detaljredovisning som erfordras för olika områden av sjukförsäkringen. Denna statistik bör enligt utredningens mening i flera avseenden byggas ut i förhållande till tidigare för att det skall bli möjligt att erhålla ett tillräckligt underlag för tillsynsverksamheten och kunna för medicinska och andra sociala ändamål tillgodose behovet av uppgifter om sjukdomsförekomsten och sjukhjälpen i sjukkassorna. En mer ingående statistik än tidigare rörande sjukfrekvensen i sjukkassorna är en av de mest angelägna uppgifterna för statistiken efter den allmänna sjukförsäkringens införande. Denna s. k. sjuklighetsstatistik bör dessutom komplet-

teras med en statistik rörande förekomsten av olika sjukdomar. Genom sådan sjukdomsstatistik kan man skapa en grundval för fortsatt reformarbete på sjuk- och hälsovårdens område och den kan även nyttjas för den medicinska forskningen.

För att det skall bli möjligt att erhålla den ingående redovisning som erfordras i fråga om medlemmar och sjukdomsfall till statistiken rörande sjukfrekvensen och sjukdomarna föreslår utredningen en central bearbetning med maskinella metoder hos riksförsäkringsanstalten av sjukkassornas primärmaterial. Den centrala bearbetningen kan dock inte genomföras förrän fr. o. m. år 1956. För år 1955 måste en summarisk årsstatistik upprättas rörande medlemsbeståndet och sjukfrekvensen på grundval av sammanställningar från sjukkassorna. Den planerade sjukdomsstatistiken bör igångsättas först efter en provundersökning under 1956 angående användbarheten och behandlingen i statistiken av sjukdomsdiagnoserna i sjukkassornas primärmaterial.

I fråga om moderskapshjälpen föreslås vissa av den nya lagstiftningen betingade förändringar i statistiken, varigenom mer detaljerade uppgifter rörande denna hjälpform än tidigare erhålls.

Statistik rörande läkar- och tandläkarvården i sjukkassorna bör som hittills upprättas med vissa års mellanrum. Utredningen föreslår viss utvidgning av denna statistik i förhållande till tidigare bl. a. för att erhålla en redovisning av frekvensen av läkarbesök för olika kategorier av medlemmar och läkare.

I sjukkassestatistiken bör också ingå vissa uppgifter angående de rabatterade läkemedlen. Denna statistik grundas på apotekens redovisning till riksförsäkringsanstalten.

Statistiken rörande yrkesskadorna föreslås bli bättre rustad att tillgodose arbetarskyddets behov än vad som hittills har varit fallet. Härför erfordras att statistiken utkommer snabbare än förut, så att den kan tillgodose skyddsverksamhetens behov av aktuella uppgifter, samt att den är så differentierad att den kan ge anvisning om var och hur den förebyggande verksamheten skall gripa in. För att statistiken skall kunna uppfylla kravet på aktualitet blir det nödvändigt att den utarbetas i etapper. Enligt utredningens mening bör för arbetarskyddets behov utarbetas dels en kvartalsstatistik, dels en årsstatistik, omfattande såväl de av sjukkassorna som de av försäkringsinrättningarna reglerade yrkesskadefallen. För försäkringsverksamhetens behov bör därjämte upprättas en årsstatistik rörande de av försäkringsinrättningarna reglerade yrkesskadorna. Statistiken blir på så sätt uppdelad på tre etapper. Vid sidan härav bör såsom hittills riksförsäkringsanstalten lämna en månadsredovisning av antalet anmälda yrkesskadefall.

Den årliga merkostnaden för sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken efter den planerade utbyggnaden beräknas till 487 800 kr, varav enligt förslaget 385 000 kr skulle täckas genom bidrag från sjukkassorna.

Socialstyrelsens yttrande över 1951 års sinnesslövårdsutrednings förslag om öppen vård av psykiskt efterblivna m. m. Socialstyrelsen har den 15 augusti 1955 avgett utlåtande över 1951 års sinnesslövårdsutrednings förslag om den öppna vården av psykiskt efterblivna samt utbildning av viss vårdpersonal. I yttrandet framhålls bl. a.

Den vid 1954 års riksdag beslutade reformen på sinnesslövårdens område syftade till att förlägga tyngdpunkten av verksamheten till den öppna vården. Grunderna för organisationen har fastslagits i 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna.

Den svåraste och även mest betydelsefulla uppgiften då 1954 års reform skall genomföras torde vara att få fram lämpliga inackorderingshem (familjevårdhem). Hela reformen står och faller med möjligheten att anskaffa dylika hem. Socialstyrelsens erfarenhet visar att det många gånger föreligger svårigheter att anskaffa goda fosterhem för normalt begåvade barn, och detta trots den omfattande och sedan länge inarbetade organisation som finns att tillgå. Svårigheterna blir givetvis ännu större när det gäller att anskaffa lämpliga hem för de efterblivna barnen; dessa kräver ju en helt annan tillsyn än andra barn. Hjälplösheten hos de efterblivna — såväl barn som vuxna — medför också att man måste ställa mycket stränga krav på

inackorderings-(familjevård-)hemmet och på tillsynen över detsamma och socialstyrelsen anser det särskilt betydelsefullt att en fortlöpande och effektiv tillsyn av dessa hem kommer till stånd.

Det kan ifrågasättas om den kuratorsorganisation som utredningen föreslår blir tillräcklig. En resande inspektör kan knappast erhålla samma insyn i hemförhållandena som en som är stationerad på platsen, och tillsynen över efterblivna barn som inackorderats får inte bli av mindre omfattning än den som enligt barnavårdslagen utövas beträffande normalt begåvade barn. Visserligen måste vid all placering i öppen vård av efterblivna barn ett intimt samarbete ske med de lokala socialvårdsmyndigheterna men enligt styrelsens mening räcker det inte med detta samarbete. Därutöver måste barnavårdsnämnderna och länsstyrelserna självmant utöva den tillsyn av här ifrågavarande hem som i likhet med vad som är fallet beträffande andra fosterhem enligt barnavårdslagen ankommer på dessa myndigheter. Endast under dessa förutsättningar kan den av utredningen föreslagna kuratorsorganisationen bli tillfyllest för de betydelsefulla uppgifter varom det här är fråga.

Om utredningens förslag rörande den öppna vården kommer att genomföras, måste personal anställas i den omfattning som motsvarar de vidgade arbetsuppgifterna. Enligt styrelsens mening blir det dock inte tillräckligt med endast en kurator inom varje verksamhetsområde utan minst två — på sina håll ännu flera — kuratorer torde bli erforderliga.

Utredningen synes räkna med att det skall bli möjligt att skaffa tillräckligt antal lämpliga familjevårdhem i närheten av vårdanstalten. Styrelsen vill framhålla betydelsen av att inte alltför många efterblivna utplaceras i hem inom ett alltför begränsat område. Åtgärder som är ägnade att understryka den särställning som många av de efterblivna intar bör nämligen i görligaste mån undvikas. För övrigt ifrågasätter styrelsen om det i verkligheten blir möjligt att anskaffa ett tillräckligt antal familjevårdhem i vårdanstaltens närhet. En sådan geografisk begränsning medför uppenbarligen risk att man kommer att använda sig av även mindre lämpliga hem, vilket kan få till följd att klientelet utnyttjas som oavlönad arbetskraft även i de fall då vederbörandes arbetskraftskapacitet kvalificerar honom till ersättning för utfört arbete.

Utredningens förslag rörande *utbildningen* av vårdpersonal synes huvudsakligen syfta på vårdpersonalen inom den slutna vården. För denna personal föreslås en utbildningskurs om 22 veckor som bygger på barnsköterskeutbildning eller likvärdig kompetens.

Utbildningen av personal för daghemmen (observationsdaghemmen och daghemmen vid externaten etc.) liksom för särskoleexternaten för utvecklingsstörda småbarn har inte direkt berörts. Som bekant krävs av förskollärarinnorna på daghem och lekskolor för friska, normala barn en tvåårig pedagogiskt inriktad utbildning som bygger på barnsköterskekompetens. Det förefaller orimligt att kräva mindre utbildning av personal för utvecklingsstörda barn.

I fråga om de normala förskolebarnen kan man inte skilja de pedagogiska uppgifterna från de rena vårduppgifterna. Den pedagogiska ledningen sluter an till rena vårdsituationer, t. ex. mat- och sömnvanor, utevistelse, av- och påklädning m. m. och häremellan sätter man in de rena lek- och sysselsättningsstunderna.

I fråga om de handikappade barnen måste det te sig ännu svårare att skilja ut de olika momenten och fördela dem mellan personal med olika kvalifikationer. Styrelsen föreslår att man ställer samma kompetenskrav på personalen för den halvöppna vården för utvecklingsstörda barn som för den normala halvöppna barnavården, dvs. förskollärarinneexamen. Därutöver torde man böra kräva viss specialutbildning som tar sikte direkt på utvecklingsfrämjande åtgärder för de efterblivna. För ifrågavarande ändamål torde det vara tillräckligt och i vissa avseenden lämpligare med en kortare fortbildningskurs som direkt tar sikte på de efterblivna barnen. Förskoleseminariernas lärarsällskap har utarbetat förslag till en dylik kurs på 16 veckor och har hemställt om socialstyrelsens medverkan. Styrelsen förordar också att kompletteringskurser av dylikt slag snarast kommer till stånd.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	7, 1955
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1955
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	8, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	6, 1955
Social hemhjälp, årligen	7, 1955
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1955

Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1955

Den 1 juli 1955 var antalet gällande uppehållstillstånd för icke-nordiska utlänningar 51 762, av vilka 26 611 avsåg män och 25 151 kvinnor. I jämförelse med motsvarande siffror vid närmast föregående kvartalsskifte har en minskning skett med 1 474, varav 430 gäller män och 1 044 kvinnor.

Samtliga arbetsanmälda utlänningar var 111 600 den 1 juli 1955, vilket innebär en ökning under senaste kvartalet med 1 387. Männen uppgick till 68 313 (ökning: 1 166) och kvinnorna till 43 287 (ökning: 221). De arbetsanmäldas yrkesgruppering framgår av efterföljande tabell.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 juli 1955, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	3 869	1 878	195	928
Trädgårdsskötsel	1 099	237	57	352
Fiske	71	25	—	19
Skogsbruk	7 990	1 144	1 067	5 063
Tillhopa	13 029	3 284	1 319	6 362
II. Malmbrytning o. metallindustri	23 081	3 463	1 417	7 995
Jord- o. stenindustri	1 999	659	79	553
Träindustri	2 352	368	222	1 087
Pappers- o. grafisk industri	2 801	545	250	1 176
Livsmedelsindustri	2 677	919	265	781
Textilindustri	5 148	763	305	1 466
Beklädnadsindustri	5 502	481	636	2 383
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 192	656	179	521
Kemisk-teknisk industri	830	143	116	287
Byggnadsverksamhet	2 298	763	362	652
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	17	4	1	3
Tillhopa	48 897	8 764	3 832	16 904
III. Landtransport	1 071	218	200	290
Luftfart	154	43	94	7
Sjöfart	6 202	1 606	462	1 842
Tillhopa	7 427	1 867	756	2 139
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 992	340	441	624
Lagerarbete	1 451	219	193	573
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	355	14	21	109
Hotell, restauranger o. storhushåll	11 572	1 200	1 526	5 903
Tillhopa	15 370	1 773	2 181	7 209
V. Allmän tjänst	84	29	16	19
Socialvård	85	11	14	16
Tekniska arbetsområden	2 631	300	496	381
Kontorsarbete	2 962	231	273	900
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	390	26	44	42
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	8	—	3	1
Konstnärlig verksamhet	1 005	340	43	35
Tillhopa	7 165	937	889	1 394
VI. Hälsovård o. sjukvård, hygien	5 708	802	834	2 267
VII. Husligt arbete	9 459	800	862	2 216
VIII. Genomgående yrken	2 310	376	222	976
Diversearbete	1 155	267	80	406
Tillhopa	3 465	643	302	1 382
IX. Extra skördehjälp m. m.	10	—	—	2
Elevpraktikarbete	939	63	98	279
Tillhopa	949	63	98	281
X. Beredskaps- o. reservarbete	131	1	2	1
Summa	**111 600**	**18 934**	**11 075**	**40 155**

G. M.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1955

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

Uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1] Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1945—1954 samt under första och andra kvartalen år 1955 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, städer med mindre än 10 000 invånare och köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1945—juni 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hela året .	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 096	
1:a kvartalet	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250	6 944
2:a »	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 368	7 573
3:e »	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 593	
4:e »	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	11 885	
Januari . .	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 806	1 436
Februari . .	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421	2 008
Mars	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023	3 500
April . . .	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441	2 552
Maj	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451	2 777
Juni	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 476	2 244
Juli	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800	
Augusti . .	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040	
September .	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753	
Oktober . .	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 213	
November .	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 118	
December . .	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 554	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.
[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar[1]

	1954			1955	
	2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.
Städer med mer än 30 000 inv. . . .	5 247	10 669	24 102	5 798	11 022
Städer med 10 000—30 000 inv. . . .	2 659	5 124	12 112	2 609	5 290
Städer med mindre än 10 000 inv. . .	678	1 313	3 947	1 058	1 756
Köpingar	1 071	2 060	4 467	871	1 958
Summa	**9 655**	**19 166**	**44 628**	**10 336**	**20 026**

[1] Enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1955.

I de 53 städer, som ingår i de i tab. 1 redovisade uppgifterna, var antalet under andra kvartalet 1955 inflyttningsfärdiga lägenheter 7 573, vilket är 3 % högre än antalet under andra kvartalet 1954, som var 7 368. I samtliga städer och köpingar tillhopa ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter från 9 655 under andra kvartalet 1954 till 10 336 under andra kvartalet 1955 eller med 7 %.

Under första halvåret 1955 var antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer och köpingar tillhopa 20 026, vilket i jämförelse med första halvåret 1954, då antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var 19 166, innebär en ökning med 4 %.

En jämförelse med andra kvartalet 1954 för olika grupper av kommuner visar en ökning av antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare med 11 % och i städer med mindre än 10 000 invånare med 56 %. I städer med 10 000—30 000 invånare minskade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter med 2 % och i köpingar med 19 %. Under första halvåret 1955 ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter såväl i städer

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1954			1955		Städer	1954			1955	
	2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.		2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.
Stockholm .	1 322	2 811	6 848	1 635	3 258	Karlskrona .	29	198	447	4	87
Göteborg . .	689	1 477	4 095	1 084	2 199	Karlstad . .	92	148	580	53	179
Malmö . . .	1 146	1 785	2 564	807	1 197	Linköping .	33	199	529	263	564
Borås . . .	180	480	1 008	276	573	Lund . . .	150	195	290	78	333
Eskilstuna .	125	304	676	108	189	Norrköping .	64	205	678	125	133
Gävle . . .	157	342	579	253	313	Solna . . .	301	716	1 136	85	208
Halmstad .	111	204	350	108	195	Uppsala . .	249	341	1 283	215	269
Hälsingborg	174	200	613	157	306	Västerås . .	199	360	833	305	430
Jönköping .	97	199	468	144	260	Örebro . . .	14	235	683	74	281
Karlskoga .	115	270	442	24	48	Tillhopa	**5 247**	**10 669**	**24 102**	**5 798**	**11 022**

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1945—juni 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hela året .	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200	32 100	
1:a kvartalet	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800	4 100
2:a »	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400	7 000
3:e »	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 600	
4:e »	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900	8 300	

med mer än 30 000 invånare som i städer med 10 000—30 000 invånare med 3 %, i städer med mindre än 10 000 invånare med 34 % och minskade i köpingar med 5 %.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1945 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under andra kvartalet 1955, uppgick till 7 000, vilket överstiger antalet under första kvartalet påbörjade med 2 900. I förhållande till andra kvartalet 1954 har antalet påbörjade lägenheter minskat med 400 eller med 5 %.

Antalet lägenheter i påbörjade företag under första halvåret 1955 har i förhållande till första halvåret 1954 minskat med 2 100 eller med 16 %.

Antalet lägenheter i hus under byggnad var vid slutet av andra kvartalet 1955 32 700, vilket innebär en minskning med 600 i förhållande till motsvarande antal vid slutet av närmast föregående kvartal och med 3 100 i förhållande till antalet vid slutet av andra kvartalet 1954.

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende sju städer om golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, vilka fullbordats under andra kvartalet resp. första halvåret åren 1954 och

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1945—30 juni 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
1:a kvartalet	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700	33 300
2:a »	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800	32 700
3:e »	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 700	
4:e »	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	36 100	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1954			1955	
	2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.
Stockholm	27 203	182 941	323 527	21 547	75 731
Göteborg	36 945	62 115	118 050	33 100	59 590
Malmö	7 457	19 132	62 715	10 356	22 023
Norrköping	4 445	14 366	27 934	5 411	7 840
Hälsingborg	5 497	9 996	21 408	7 497	11 377
Örebro	1 260	20 996	36 500	1 340	19 126
Borås	1 392	4 184	20 974	1 848	8 121
Tillhopa	**84 199**	**313 730**	**611 108**	**81 099**	**203 808**

1955 samt under hela år 1954, redovisas i tab. 6 och 7. Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår ej byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under andra kvartalet 1955 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 81 100 m². Motsvarande areal under andra kvartalet 1954 uppgick till 84 200 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 2:a kvartalet 1955 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	16 757	3 430	1 360	4 929	4 799	11 819	21 547
Göteborg	30 430	270	2 400	17 175	8 645	7 280	33 100
Malmö	7 162	2 398	796	4 782	1 201	4 373	10 356
Norrköping	3 853	869	689	4 009	415	987	5 411
Hälsingborg	6 197	1 300	—	3 887	1 200	2 410	7 497
Örebro	1 340	—	—	68	—	1 272	1 340
Borås	1 559	231	58	609	—	1 239	1 848
Tillhopa	**67 298**	**8 498**	**5 303**	**35 459**	**16 260**	**29 380**	**81 099**

G. Ö.

Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1955

Sysselsättningsförhållanden. Företag inom industrin lämnar varje månad uppgifter till socialstyrelsen om sysselsättningsförhållandena en viss dag i slutet av månaden. På grundval av dessa uppgifter har en jämförelse gjorts mellan sysselsättningsläget i maj 1954 och i maj 1955 för sådana företag som lämnat uppgifter vid båda dessa tillfällen. Beräkningarna grundar sig på uppgifter från ca 7 100 arbetsställen med omkring 490 000 redovisade arbetare.

Tab. 1 (kol. 2—4) visar de procentuella förändringarna i antalet anställda manliga och kvinnliga arbetare inom olika industrigrupper. Som anställd räknas i arbete varande arbetare samt arbetare som redovisningsdagen var frånvarande av personliga skäl (semester, sjukdom o. dyl.) men däremot inte permitterad arbetare. Tabellen visar en ökning av antalet anställda inom samtliga industrigrupper med 2,0 %. Den starkaste ökningen visar metall- och verkstadsindustrin (+ 5,1 %). Ökningen är här störst inom järn-, stål- och kopparverk, mekaniska verkstäder samt elektroteknisk industri (i samtliga branscher nära + 6,0 %), medan den är betydligt lägre inom reparationsverkstäder och skeppsvarv (under + 2,0 %). Ökning i antalet anställda arbetare visar även pappersvaru- och grafisk industri (+ 2,4 %), massafabriker och pappersbruk (+ 2,0 %) samt gruvindustri (+ 2,1 %). Inom textil- och beklädnadsindustri samt inom läder-, hår- och gummivaruindustri har antalet anställda fortsatt att minska — i den förra branschen med icke mindre än 4 %. Starkast är minskningen inom trikåindustrin (— 9,7 %).

Som följande tablå visar var antalet anställda som redovisningsdagen var frånvarande av personliga skäl (semester, sjukdom, militärtjänstgöring m. m.) högre i maj 1955 än i maj 1954, varför antalet i arbete varande arbetare ej har ökat lika mycket som antalet anställda arbetare.

	Män	Kvinnor	Samtliga
Frånvarande av personliga skäl (%)			
i maj 1954	5,5	6,4	5,7
i maj 1955	6,0	7,6	6,3
I arbete varande arbetare i maj 1955 (maj 1954 = 100)	101,6	99,8	101,3

Tab. 2 visar hur antalet anställda arbetare förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Företagen har storleksgrupperats efter medeltalet anställda under år 1954.

I tab. 3 och 4 återges vissa uppgifter som hämtats från socialstyrelsens statistik rörande lönesummor och arbetstid inom industrin under en avlöningsperiod i maj. Tab. 3 visar förändringarna i omsättningen av arbetskraft, mätt i procentuella antalet arbetare som under loppet av en vecka

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i maj 1955 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i maj 1955[1]			Genomsnittlig timförtjänst i maj 1955[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (*maj 1954 = 100*)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	102,1	102,0	..	108,8	..	4,29	4,88	5,32	6,21	5,45
Malmgruvor	101,9	101,8	..	108,8	..	—	4,88	5,32	6,21	5,51
Kolgruvor	105,7	105,7	..	108,6	..	4,29	—	—	—	4,29
Metall- o. verkstadsind.	105,1	104,5	113,2	105,7	106,0	3,98	4,27	4,90	5,03	4,46
Järn-, stål- o. kopparverk	105,8	105,3	118,6	107,1	106,9	..	4,33	..	..	4,46
Järn- o. stålmanufaktur	104,2	103,4	111,5	105,7	106,6	4,01	4,17	4,60	5,68	4,27
Mekaniska verkstäder	105,9	105,5	116,7	104,9	105,2	4,03	4,32	4,83	5,11	4,48
Reparationsverkstäder	101,3	101,3	..	107,1	..	3,47	4,03	4,57	5,09	4,42
Skeppsvarv	101,8	101,8	..	106,0	..	..	4,28	5,06	5,03	4,70
Elektroteknisk industri	105,9	104,5	110,9	106,8	105,8	4,05	4,12	4,57	4,72	4,38
Annan metallindustri	105,6	104,3	113,5	106,2	107,8	3,76	4,23	4,53	4,96	4,35
Jord- o. stenindustri	100,6	99,5	110,2	108,2	110,3	3,75	4,13	4,76	5,47	4,04
Torvindustri	72,9	74,7	..	100,3	..	3,61	..	—	—	3,49
Stenindustri	99,5	99,3	..	109,2	..	3,94	4,00	..	..	4,03
Kalk- och kritbruk	94,6	94,0	..	106,7	..	3,72	4,13	..	..	4,06
Cementfabriker	102,4	102,4	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	102,3	101,6	..	108,7	..	4,05	4,48	4,97	6,33	4,70
Tegelbruk	96,0	95,8	..	108,1	..	3,68	3,89	..	..	3,78
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	105,3	102,4	111,0	108,4	110,0	3,61	3,84	—	—	3,73
Glasindustri	101,4	100,3	108,4	112,1	110,5	3,76	4,61	..	..	3,91
Annan jord- o. stenindustri	104,6	104,7	..	101,4	..	..	4,63	..	..	4,54
Träindustri	100,7	100,5	107,2	108,6	111,1	3,73	3,94	4,20	4,38	3,94
Sågverk o. hyvlerier	99,7	99,7	99,3	107,4	114,4	3,57	3,95	4,20	4,26	3,99
Lådfabriker	97,8	99,9	..	106,7	..	..	3,71	..	..	3,72
Fanér- o. plywoodfabriker	109,7	107,9	..	111,9	..	..	..	..	—	4,14
Byggnadssnickerifabriker	101,7	101,5	..	108,3	..	3,86	3,89	4,20	..	3,91
Möbelfabriker	101,2	100,7	114,2	110,6	..	3,75	3,99	..	..	3,89
Svarveri- o. skidfabriker	98,0	97,8	..	110,2	..	3,61	3,87	..	..	3,84
Annan trävaruindustri	102,1	101,3	107,7	109,0	..	3,57	3,83	..	..	3,76
Massa- o. pappersindustri	102,0	101,8	104,1	109,8	112,5	4,08	4,35	4,55	..	4,36
Massafabriker	101,1	101,0	103,5	109,2	107,9	..	4,32	4,55	..	4,43
Pappersbruk o. pappfabr.	103,1	102,9	104,2	110,6	113,0	4,02	4,37	..	..	4,28
Pappersvaru- o. grafisk ind.	102,4	102,3	102,5	109,9	109,1	3,95	4,47	4,95	5,22	4,82
Papp- o. pappersvaruind.	105,3	108,3	100,6	111,7	110,6	3,93	4,32	..	..	4,24
Grafisk industri	101,8	101,5	103,2	109,6	108,4	..	4,51	5,04	5,24	4,92
Livsmedelsindustri	100,5	100,1	101,3	112,9	111,8	3,68	3,88	4,18	4,44	3,99
Kvarnar	105,2	101,2	130,1	114,5	..	..	3,70	..	..	3,83
Bageriindustri	99,6	100,0	98,9	112,7	112,1	..	4,00	4,26	4,25	4,09
Sockerindustri	99,4	99,0	101,9	112,5	108,6	3,66	..	..	..	3,84
Choklad- o. konfektind.	97,0	99,1	95,8	106,9	107,7	—	3,53	..	4,96	4,03
Mejeriindustri	100,7	100,3	104,3	112,1	116,2	3,69	3,80	..	..	4,11
Slakterier o. charkuterier	102,9	101,5	109,2	114,4	117,2	3,74	4,01	4,23	4,54	4,04
Fiskkonservfabriker	100,3	99,2	101,0	116,4	111,9	..	3,67	..	—	3,69
Fruktkonservindustri	101,5	96,1	105,4	110,8	109,1	3,61	..	—	..	3,62
Margarinindustri	95,2	95,4	..	120,2	..	—	..	..	..	4,16
Annan livsmedelsindustri	98,8	97,6	102,4	111,9	110,7	..	3,69	..	..	3,78

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.

[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I MAJ 1955 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i maj 1955			Genomsnittlig timförtjänst i maj 1955		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (maj 1954 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	101,7	99,1	108,5	110,6	107,3	..	3,68	4,17	4,45	3,98
Bryggerier o. läskedrycksf.	99,9	99,4	102,4	111,7	110,8	..	3,67	4,15	4,46	3,96
Tobaksfabriker	108,8	96,1	114,2	104,1	104,3	..	..	..	..	4,10
Textil- o. beklädnadsind. .	96,0	95,0	96,6	107,9	107,9	3,48	3,65	3,91	4,50	3,65
Ylleindustri	98,4	95,7	101,3	107,1	107,4	3,40	3,53	..	..	3,51
Bomullsindustri	94,2	93,4	95,2	107,7	108,1	3,51	3,50	..	—	3,56
Linne- o. juteindustri . .	96,3	96,6	96,0	105,8	108,0	..	..	..	—	3,40
Trikåfabriker	90,3	92,9	89,4	106,6	107,5	3,46	3,78	..	..	3,75
Sömnadsindustri	97,2	96,6	97,4	110,1	107,9	3,43	3,83	4,04	4,64	3,89
Hatt- o. mössfabriker . .	99,0	94,2	100,4	107,9	107,8	..	3,95	..	..	3,97
Annan hithörande industri	97,2	95,7	99,2	107,4	108,7	3,57	3,66	..	4,24	3,68
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,8	99,1	98,2	107,3	108,5	4,00	4,06	4,17	4,79	4,08
Garverier	95,0	94,3	..	106,8	..	..	3,89	—	—	3,91
Päls- o. skinnvarufabriker	93,9	98,0	90,0	106,4	109,6	..	3,93	..	..	4,09
Skoindustri	96,7	96,7	96,6	106,4	107,3	3,74	3,97	..	..	3,95
Andra lädervarufabriker .	98,2	96,3	101,0	106,8	106,1	3,77	..	..	..	3,93
Gummivarufabriker . . .	104,8	106,5	101,9	107,5	109,5	..	..	—	..	4,25
Annan hithörande industri	99,9	96,8	111,1	110,5	..	..	3,81	..	..	4,03
Kemisk-teknisk industri . .	100,7	101,4	97,5	108,9	108,8	4,10	4,25	4,45	4,41	4,29
Färg-, olje- o. parfymfabr.	99,0	100,1	95,2	109,6	110,9	..	4,19	4,42	4,43	4,31
Sprängämnesfabriker . .	97,4	97,5	97,3	107,7	109,0	..	..	..	..	4,97
Tändsticksfabriker . . .	94,0	93,8	94,3	108,0	105,1	3,65	3,67	—	—	3,67
Annan kemisk-tekn. ind.	103,3	103,6	101,2	108,9	109,1	4,18	4,14	4,48	4,39	4,24
Samtl. industrigrupper	**102,0**	**102,2**	**101,1**	**107,7**	**108,5**	**3,83**	**4,20**	**4,68**	**5,05**	**4,33**

Tab. 2. Indextal (maj 1954 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i maj 1955 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1954 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	100,6	105,5	99,5	102,1	—	..	102,1
Metall- o. verkstadsindustri .	102,5	103,0	105,9	105,8	108,4	104,2	105,6	104,7	105,1
Jord- och stenindustri . . .	84,4	96,8	99,8	98,0	100,4	104,0	103,4	..	100,6
Träindustri	99,6	101,7	99,3	103,1	101,1	98,2	..	—	100,7
Massa- o. pappersindustri . .	..	..	..	99,3	103,9	102,1	101,4	101,9	102,0
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	104,6	102,4	102,1	102,7	102,2	101,2	..	..	102,4
Livsmedelsindustri	96,4	99,2	102,0	99,5	103,6	98,4	101,9	—	100,5
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	98,1	97,6	101,0	100,4	108,9	101,7	—	—	101,7
Textil- o. beklädnadsindustri	97,9	96,0	95,6	94,6	95,5	98,4	95,4	92,5	96,0
Läder-, hår- o. gummivaruind.	91,9	94,5	102,0	99,1	97,7	99,8	—	..	98,8
Kemisk-teknisk industri . .	99,4	98,6	102,3	102,7	99,3	99,1	107,4	..	100,7
Samtliga industrigrupper	**98,7**	**100,4**	**101,4**	**100,9**	**102,2**	**101,3**	**103,3**	**103,5**	**102,0**

Tab. 3. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	maj 1954	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955	maj 1954	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955
Samtliga industrigrupper	**0,7**	**0,9**	**0,6**	**0,7**	**0,8**	**0,7**	**0,9**	**0,6**	**0,6**	**0,7**
Därav:										
Trikåfabriker	1,1	1,1	0,9	0,7	1,0	0,5	0,9	0,5	0,7	0,8
Skeppsvarv	0,7	1,0	0,7	0,8	0,9	0,8	1,0	0,8	1,0	0,9
Elektroteknisk industri	0,8	1,2	0,7	0,6	0,9	0,7	1,3	0,9	0,7	0,9
Sömnadsindustri	1,1	1,2	0,7	0,8	0,9	0,7	1,2	0,5	0,8	0,6
Järn- och stålmanufaktur	0,7	1,0	0,5	0,6	0,8	0,7	1,0	0,7	0,8	0,7
Sågverk och hyvlerier	0,7	1,0	1,0	0,5	0,8	1,3	1,0	0,6	0,7	1,3
Ylleindustri	0,9	1,0	0,5	0,4	0,8	0,5	0,9	0,5	0,5	0,6
Bomullsindustri	0,9	1,1	1,0	0,5	0,8	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7
Järn-, stål- o. kopparverk	0,7	0,7	0,4	0,5	0,7	0,5	0,9	0,5	0,7	0,6
Mekaniska verkstäder	0,6	0,7	0,4	0,5	0,7	0,6	0,8	0,6	0,6	0,7

anställts resp. lämnat sina anställningar. Antalet avgångna arbetare är lägre i maj 1955 än i maj 1954 för textil- och beklädnadsindustrin men högre för metallindustrin. Antalet nyanställda arbetare är högre i maj 1955 än i maj 1954 för såväl textilindustrin (utom beklädnadsindustrin) som för metallindustrin. Av de arbetare som lämnat företaget hade ca 7 % blivit uppsagda av arbetsgivaren.

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i maj 1954 och maj 1955 inom olika industrigrupper. Tabellen visar bl. a. en mycket kraftig nedgång i korttidsarbetet för läder-, hår- och gummivaruindustrin samt för textil- och beklädnadsindustrin.

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av samtliga arbetare

Industrigrupper	Maj 1954		Maj 1955	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,1	1,2	0,0	0,9
Metall- o. verkstadsindustri	0,3	0,4	0,3	0,1
Jord- o. stenindustri	1,6	0,4	2,4	0,7
Träindustri	0,4	0,4	0,4	0,1
Massa- och pappersindustri	..	—	0,4	0,0
Pappersvaru- och grafisk industri	1,1	0,1	0,6	0,1
Livsmedelsindustri	2,1	0,4	2,2	0,3
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,7	1,1	0,8	1,4
Textil- o. beklädnadsindustri	4,9	2,4	5,1	1,3
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,6	2,2	2,7	0,2
Kemisk-teknisk industri	2,3	0,1	2,2	0,2
Samtliga industrigrupper	**1,4**	**0,7**	**1,4**	**0,3**

Tab. 5. Indextal (maj 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i maj 1955

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	105,3	105,8	Textil- o. beklädnadsindustri	109,8	108,7
Jord- o. stenindustri	104,8	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	112,7	..
Träindustri	104,2	..	Kemisk-teknisk industri . .	108,1	110,0
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	107,6	106,8	Samtliga industrigrupper	**106,8**	**108,3**
Livsmedelsindustri	112,6	114,6			

Löneförhållanden. En gång per kvartal erhåller socialstyrelsen från företag inom industrin uppgifter om utbetalda lönesummor och arbetade timmar under en avlöningsperiod i mittmånaden i kvartalet. På grundval av dessa uppgifter lämnas här vissa uppgifter om löneläget i maj 1955 samt om löneutvecklingen sedan maj 1954.

Tab. 1 (kol. 5—6) lämnar uppgifter om den genomsnittliga timförtjänstens förändring från maj 1954 till maj 1955 samt (i kol. 7—11) om de genomsnittliga timförtjänsterna i maj 1955 för vuxna manliga arbetare inom var och en av dyrortsgrupperna 2—5 samt inom hela riket. Till grund för dessa beräkningar ligger uppgifter från ca 6 400 företag med ett redovisat antal arbetstimmar av 20,8 milj. under avlöningsperioden i maj 1955. Tabellen visar, att den genomsnittliga timförtjänsten mellan maj 1954 och maj 1955 stigit med 7,7 % för vuxna män och med 8,5 % för vuxna kvinnor. De starkaste lönestegringarna visar livsmedelsindustrin, dryckesvaru- och tobaksindustrin, massafabriker och pappersbruk samt pappersvaru- och grafisk industri. Lägsta lönestegringen noteras för metall- och verkstadsindustrin. Det bör observeras, att de förbättringar i löneavseende som in-

Tab. 6. Indextal (febr. 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954	maj 1954	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955
Gruvindustri	200,2	195,4	202,4	202,2	204,8	201,5	209,8	214,4	222,8
Metall- o. verkstadsindustri . . .	195,3	195,9	196,9	199,1	201,9	201,7	204,5	208,0	212,4
därav: verkstadsindustri m. m.[1] .	192,5	193,8	194,4	196,7	199,3	199,1	201,7	205,3	209,4
Jord- o. stenindustri	202,4	203,2	203,8	205,8	215,9	216,8	217,2	219,8	232,3
Träindustri	190,5	191,3	192,6	192,6	203,8	202,8	205,2	205,6	220,0
Massa- o. pappersindustri	204,7	202,0	204,4	206,2	218,0	216,7	220,0	220,0	240,7
Pappersv.- o. graf. ind.	178,9	178,0	177,6	179,6	181,4	181,2	182,5	185,2	198,3
Livsmedelsindustri	182,0	182,7	183,8	183,4	185,8	185,1	188,6	188,8	209,2
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	170,4	168,0	170,4	174,5	181,8	179,4	181,2	186,6	197,4
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	181,6	181,6	182,7	185,4	189,1	190,0	191,1	193,2	204,8
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	186,6	187,0	186,3	188,5	192,8	194,5	196,4	201,7	208,6
Kemisk-teknisk industri	187,6	188,9	190,4	192,5	197,3	197,1	199,9	205,9	215,2
Samtliga industrigrupper	**192,7**	**192,3**	**193,6**	**195,7**	**200,4**	**200,0**	**203,2**	**206,5**	**216,2**

[1] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

Tab. 7. Indextal (februari 1955 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i maj 1955

Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	103,9	103,9	..	Träindustri	107,0	107,0	107,4
Metall- o. verkstadsindustri	102,1	101,9	102,3	Massa- o. pappersindustri	109,4	109,3	110,3
därav: verkstadsind. m. m.	102,0	101,8	102,3	Pappersvaru- o. grafisk ind.	107,1	107,2	107,2
järn- o. stålmanufaktur	102,3	102,1	102,3	Livsmedelsindustri	110,8	110,6	109,8
mekaniska verkstäder	101,4	101,2	102,0	Dryckesvaru- o. tobaksind.	105,8	107,2	103,5
reparationsverkstäder	104,5	104,3	..	Textil- o. beklädnadsind.	106,0	106,0	105,4
skeppsvarv	102,8	102,8	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	103,4	102,7	104,1
elektroteknisk industri	101,7	101,5	101,9	Kemisk-teknisk industri	104,5	104,2	104,9
annan metallindustri	102,5	101,9	104,5				
Jord- o. stenindustri	105,7	105,5	105,2	Samtliga industrigrupper	**104,7**	**104,3**	**105,4**

[1] Inkl. minderåriga.

förandet i vissa av de nya kollektivavtalen för 1955 av bestämmelser om helgdagsersättning innebär ej kommer till uttryck i beräkningarna av timförtjänster och indextal i den här aktuella lönestatistiken. De kompensationer för sjukavlöning som införts i vissa branscher genom den allmänna sjukförsäkringens införande kommer däremot med i de siffror som redovisats från och med februari 1955.

Efterföljande uppställning visar de procentuella lönestegringar som erhållits mellan de undersökningar som gjorts sedan maj 1954.

Period	Vuxna *män*	Vuxna *kvinnor*
Maj 1954—Augusti 1954	+ 0,2	+ 0,8
Augusti 1954—November 1954	+ 1,5	+ 0,8
November 1954—Februari 1955	+ 1,5	+ 1,4
Februari 1955—Maj 1955	+ 4,3	+ 5,4

Med hjälp av kedjeindexberäkning blir lönestegringen från maj 1954 till maj 1955 för vuxna män 7,6 % och för vuxna kvinnor 8,6 %, vilket väl överensstämmer med direktjämförelsen mellan dessa undersökningar.

Utfallet av årets avtalsrörelse framgår bäst om jämförelse görs mellan november 1954 och maj 1955. Mellan dessa undersökningar erhålls för huvudgrupperna av industrin följande procentuella löneökningar.

	Procentuell lönestegring november 1954—maj 1955	
	Vuxna män	Vuxna kvinnor
Gruvindustri	6,0	..
Metall- och verkstadsindustri	3,5	4,8
Jord- och stenindustri	6,9	6,5
Träindustri	6,9	8,2
Massa- och pappersindustri	9,3	9,3
Pappersvaru- och grafisk industri	8,8	7,0
Livsmedelsindustri	10,6	11,1
Dryckesvaru- och tobaksindustri	10,3	7,3
Textil- och beklädnadsindustri	7,1	6,6
Läder-, hår- och gummivaruindustri	5,6	5,7
Kemisk-teknisk industri	7,0	8,0
Samtliga industrigrupper	**5,9**	**6,9**

Tab. 5 visar, hur de genomsnittliga timförtjänsterna förändrats inom olika industrigrupper i Stockholm mellan maj 1954 och maj 1955.

Tab. 7 visar löneutvecklingen mellan februari 1955 och maj 1955 för företag som medverkat i undersökningarna vid båda dessa tillfällen.

Löneutvecklingen sedan februari 1947 framgår av tab. 6. Det bör framhållas, att lönestegringar som beror på utökad semester, helgdagsersättningar och individuella förmåner inte kommer fram i socialstyrelsens kvartalsvisa undersökningar rörande utbetalda lönesummor och utgjorda arbetstimmar.

K.-E. F—g

Konsumentprisindex för juli 1955

Konsumentprisindex för juli 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 133 (år 1949 = 100), vilket betyder en ökning med 2 enheter från juni till juli 1955. Med decimaler är indextalet 133,05 för juli mot 131,38 för juni 1955.

För de olika huvudgrupperna av varor och tjänster, som ingår i indexberäkningen, visar gruppen livsmedel en uppgång med fem enheter, grup-

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—juli 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	*137*	*122*	*123*	*120*	*116*	*129*	*127*	*124*	**128**
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	126	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
sept.	*136*	*132*	*123*	*121*	*120*	*123*	*126*	*126*	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	**129**
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	**130**
april	140	132	120	124	121	129	126	128	**131**
maj	*141*	*131*	*120*	*123*	*121*	*128*	*127*	*128*	**131**
juni	142	131	120	123	121	128	127	129	**131**
juli	147	131	119	123	121	128	127	130	**133**

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—juli 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—juli 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Juni 1955	Juli 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**142**	**147**	**342**	**+ 7**
Mejeriprodukter	125	125	125	124	132	132	62	+ 6
Matfett utom smör	144	139	139	139	144	144	10	+ 4
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	146	146	40	+ 5
Ägg	122	105	97	110	112	113	12	+ 4
Kött	168	164	163	163	176	178	22	+ 8
Fläsk	136	144	150	144	163	164	21	+ 10
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	140	140	22	+ 10
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	139	142	11	— 1
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	157	233	21	+ 47
Frukt och bär	113	112	119	110	111	111	35	+ 2
Specerier	165	184	194	182	178	178	59	— 3
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	122	122	8	+ 1
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	150	154	19	+ 9
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**131**	**131**	**87**	**— 1**
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	44	—
Öl	122	122	122	122	122	122	9	0
Tobak	125	128	129	129	126	126	34	— 2
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**120**	**119**	**134**	**0**
Kläder	121	122	122	122	118	117	115	— 1
Konfektion	120	121	121	122	120	119	62	— 1
Trikåvaror	121	121	121	119	106	106	23	— 1
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	112	113	12	0
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	126	128	18	0
Skor	131	132	131	131	132	132	19	+ 1
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**123**	**123**	**185**	**+ 1**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	128	128	48	+ 2
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**127**	**127**	**93**	**+ 1**
Möbler	133	134	134	133	135	135	12	+ 1
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	111	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	129	129	28	+ 1
Hushållstextilier	119	119	117	119	121	120	20	+ 1
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	134	134	17	0
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**129**	**130**	**209**	**+ 3**
Sjukvård	116	122	122	122	118	118	14	— 3
Kroppsvård	118	119	119	119	120	120	13	+ 1
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	98	98	13	+ 1
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	147	149	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	142	146	147	13	+ 1
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	130	130	15	+ 2
Resor	126	127	127	127	127	129	45	+ 1
Motorfordon	..	..	..	..	125	127	53	+ 7
Hemhjälp	141	142	142	144	153	153	11	+ 6
Blommor m. m.	122	126	127	128	130	130	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**131**	**133**	**1 000**	**+ 3**

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Dec. 1954	April 1955	Maj 1955	Juni 1955	Juli 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	138	141	142	143	145
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	134	136	137	137	137
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	131	131	131	133

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

pen diverse en uppgång med en enhet, medan däremot gruppen kläder och skor visar en nedgång med en enhet. För de övriga grupperna är indextalen oförändrade. Talen för juli 1955 för de olika grupperna är sålunda (år 1949 = 100): livsmedel 147, alkoholhaltiga drycker och tobak 131, kläder och skor 119, bostad, bränsle och lyse 123, inventarier och husgeråd 127 och diverse 130. De tre sistnämnda huvudgrupperna har endast delvis omräknats för juli 1955.

Tab. 1 redovisar såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—juli 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex och fr. o. m. juli 1954 på de indextal, som beräknats enligt de grunder som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 2 ger en översikt av de olika delposternas indextal sedan år 1953 samt deras procentuella förändringar mellan januari—juli 1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

En närmare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad föreligger i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2, i slutet av påföljande månad.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 har sammanställts förändringarna i detaljhandelspriserna sedan år 1952 enligt konsumentprisindex och partiprisernas utveckling enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De senare med 1935 resp. juli 1913/juni 1914 som basperioder har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

B. D.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i juli 1955 jämfört med juni 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i juli 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (juni 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	66	11 241	168	11 409	100,6	..	100,5	59,5	45,6
Malmgruvor	55	10 584	167	10 751	100,8	..	100,8	57,4	47,6
Kolgruvor	11	657	1	658	96,3	..	96,3	92,0	13,1
Metall- o. verkstadsindustri	2 194	169 445	12 970	182 415	99,1	96,9	98,9	41,6	61,1
Järn-, stål- o. kopparverk	53	26 768	822	27 590	99,3	99,5	99,3	52,8	52,5
Järn- o. stålmanufaktur	442	19 882	2 333	22 215	99,2	95,8	98,8	41,3	60,8
Mekaniska verkstäder	794	69 779	3 022	72 801	99,2	97,7	99,1	33,5	68,4
Reparationsverkstäder	395	8 796	21	8 817	101,2	..	101,2	59,6	45,0
Skeppsvarv	67	18 187	2	18 189	98,1	..	98.1	31,7	70,8
Elektroteknisk industri	164	17 431	5 197	22 628	98,2	96,5	97,8	57,6	45,7
Annan metallindustri	279	8 602	1 573	10 175	99,3	96,6	98,8	37,6	64,1
Jord- o. stenindustri	564	24 771	2 864	27 635	101,1	99,2	100,9	77,1	29,6
Torvindustri	39	777	82	859	113,6	..	110,4	100,8	11,5
Stenindustri	104	3 334	4	3 338	98,6	..	98,6	52,9	49,4
Kalk- o. kritbruk	32	1 250	23	1 273	100,9	..	100,9	81,5	26,9
Cementfabriker	7	1 860	28	1 888	100,2	..	100,4	89,5	22,1
Cementvarufabriker	118	3 214	66	3 280	105,6	..	105,4	69,7	38,1
Tegelbruk	129	5 198	144	5 342	102,8	..	102,6	91,0	16,4
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	19	3 549	1 932	5 481	97,5	100,3	98,4	76,1	31,7
Glasindustri	66	3 561	569	4 130	98,4	98,1	98,4	74,1	31,0
Annan jord- o. stenindustri	50	2 028	16	2 044	102,1	..	102,1	79,5	26,1
Träindustri	1 168	35 979	1 172	37 151	99,1	101,4	99,2	61,3	41,8
Sågverk o. hyvlerier	415	17 246	354	17 600	98,6	106,3	98,7	62,4	40,9
Lådfabriker	34	691	21	712	101,6	..	101,9	53,6	50,1
Fanér- o. plywoodfabriker	11	1 295	71	1 366	101,4	..	101,2	63,8	39,9
Byggnadssnickerifabriker	217	6 424	88	6 512	99,0	..	99,1	71,7	32,4
Möbelfabriker	306	6 396	252	6 648	100,0	102,4	100,1	61,8	40,7
Svarveri- o. skidfabriker	93	2 241	145	2 386	99,3	..	99,4	35,3	65,9
Annan trävaruindustri	92	1 686	241	1 927	99,3	94,9	98,7	48,6	54,2
Massa- o. pappersindustri	125	34 427	2 725	37 152	100,8	96,1	100,4	81,3	29,6
Massafabriker	67	18 172	375	18 547	100,8	89,9	100,5	81,1	28,2
Pappersbruk o. pappfabr.	58	16 255	2 350	18 605	100,7	97,2	100,3	81,5	31,1
Pappersvaru- o. grafisk ind.	582	17 639	4 755	22 394	100,3	97,7	99,7	64,7	42,0
Papp- o. pappersvaruind.	104	1 862	1 174	3 036	99,1	97,0	98,3	56,2	45,9
Grafisk industri	478	15 777	3 581	19 358	100,4	98,0	99,9	66,2	41,4
Livsmedelsindustri	712	21 241	9 283	30 524	102,6	101,3	102,2	81,7	28,4
Kvarnar	31	947	166	1 113	101,5	..	102,1	80,3	29,5
Bageriindustri	234	4 635	2 627	7 262	101,4	101,1	101,3	81,2	27,2
Sockerindustri	20	2 115	315	2 430	98,8	126,0	101,7	78,4	30,5
Choklad- o. konfektind.	60	1 305	2 164	3 469	102,6	95,8	98,2	41,6	62,1
Mejeriindustri	76	3 281	460	3 741	102,4	109,5	103,2	96,9	16,8
Slakterier o. charkuterier	165	6 335	1 565	7 900	100,6	101,7	100,8	90,6	20,5
Fiskkonservfabriker	34	406	695	1 101	112,2	89,1	96,4	53,6	51,4
Fruktkonservindustri	17	662	832	1 494	162,7	113,0	130,7	135,7	7,4
Margarinindustri	9	405	101	506	101,3	..	103,3	78,4	31,8
Annan livsmedelsindustri	66	1 150	358	1 508	103,7	106,9	104,4	84,0	27,1

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Inkl. frånvaro på grund av semester.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I JULI 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i juli 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (juni 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	153	5 910	2 185	8 095	107,1	106,5	106,9	85,4	28,4
Bryggerier o. läskedrycksf.	146	5 557	1 197	6 754	107,8	113,1	108,7	100,1	17,6
Tobaksfabriker	7	353	988	1 341	97,8	99,4	99,0	18,7	82,9
Textil- o. beklädnadsind. .	888	23 192	38 307	61 499	99,5	98,9	99,1	68,8	35,0
Ylleindustri	74	4 001	3 970	7 971	98,7	97,4	98,1	52,9	49,9
Bomullsindustri	59	6 825	5 178	12 003	98,3	99,0	98,6	73,2	31,4
Linne- o. juteindustri . .	10	753	859	1 612	99,5	100,2	99,9	96,3	11,8
Trikåfabriker	147	1 776	4 946	6 722	101,2	97,8	98,7	84,0	19,6
Sömnadsindustri	383	4 632	18 399	23 031	102,5	99,0	99,7	66,6	37,1
Hatt- o. mössfabriker . .	37	374	1 138	1 512	102,7	97,9	99,0	73,1	32,3
Annan hithörande industri	178	4 831	3 817	8 648	98,4	100,8	99,4	65,7	37,5
Läder-, hår- o. gummivaruind.	342	9 603	4 784	14 387	98,7	96,5	98,0	51,9	49,8
Garverier	26	1 817	120	1 937	96,9	..	96,7	76,5	27,3
Päls- o. skinnvarufabr. .	78	909	914	1 823	98,3	95,6	96,9	28,3	72,0
Skoindustri	120	3 188	2 215	5 403	99,6	97,8	98,8	53,3	48,1
Andra lädervarufabriker .	56	823	567	1 390	97,7	94,3	96,3	51,7	49,6
Gummivarufabriker . . .	12	2 011	705	2 716	98,5	96,2	97,9	52,5	49,4
Annan hithörande industri	50	855	263	1 118	101,5	97,0	100,4	41,1	61,4
Kemisk-teknisk industri . .	310	14 845	3 318	18 163	99,8	99,7	99,8	64,6	43,0
Färg-, olje- o. parfymfabr.	102	3 394	895	4 289	98,3	98,1	98,3	56,8	47,9
Sprängämnesfabriker . .	7	1 369	473	1 842	101,9	95,7	100,2	44,2	59,0
Tändsticksfabriker . . .	7	966	632	1 598	100,2	99,1	99,8	47,1	56,6
Annan kemisk-tekn. ind..	194	9 116	1 318	10 434	100,1	102,7	100,4	74,9	36,1
Samtl. industrigrupper	**7 104**	**368 293**	**82 531**	**450 824**	**99,8**	**98,8**	**99,6**	**58,4**	**46,2**
Statl. verk o. byggnadsarb.	233	39 982	1 285	41 267	99,4	88,0	99,0	66,1	39,0
Mek. o. elektr. verkstäder	86	10 142	189	10 331	93,0	..	91,6	57,3	43,3
Skeppsvarv	3	3 080	34	3 114	99,6	..	99,6	49,7	58,7
Beklädn. verkst., förråd o. d.	53	674	454	1 128	98,8	99,6	99,1	61,5	44,1
Sprängämnesfabriker . .	3	595	344	939	98,0	99,7	98,6	5,2	94,9
Byggnads- o. anläggn.-arb.	88	25 491	264	25 755	102,2	101,1	102,2	74,4	32,6

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, juli 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954					1955						
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli
Gruvindustri	99,8	99,9	99,6	100,0	100,2	99,8	100,3	100,2	99,7	100,9	102,0	102,5
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	101,5	102,5	103,5	103,6	104,0	104,4	105,0	104,9	104,5	105,5	104,3
Jord- o. stenindustri . . .	99,9	99,3	98,6	97,7	96,4	94,4	93,7	94,7	96,7	98,3	101,2	102,1
Träindustri	99,3	98,4	97,7	97,0	94,9	94,8	96,1	98,2	100,3	100,9	102,7	101,9
Massa- o. pappersindustri .	99,1	98,7	98,6	99,0	98,6	98,7	98,8	99,0	99,3	99,6	101,4	101,8
Pappersv.- o. grafisk industri	100,3	101,3	102,1	102,5	102,4	101,6	101,5	101,5	101,3	101,3	102,6	102,3
Livsmedelsindustri	98,6	100,0	104,1	103,9	95,0	96,1	96,6	96,7	96,6	96,5	100,3	102,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	93,3	89,5	87,6	88,3	94,0	88,5	89,2	90,8	92,3	94,3	100,7	107,6
Textil- o. beklädnadsind. .	100,5	101,1	101,1	100,9	98,8	99,4	100,4	100,7	99,8	98,8	98,5	97,6
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	101,3	103,0	103,7	104,6	102,2	102,8	103,2	103,8	103,6	102,0	101,4	99,4
Kemisk-teknisk industri .	99,3	99,6	100,1	100,5	99,6	99,6	100,2	101,1	101,0	100,7	101,1	100,9
Samtliga industrigrupper	**100,0**	**100,5**	**101,1**	**101,5**	**100,4**	**100,5**	**101,0**	**101,6**	**101,7**	**101,6**	**102,9**	**102,5**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under juli 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa juli 1952	101 036	124 647	120 746	77 420	—	38 216	47 698	51 228	28 750
» » 1953	103 764	127 592	114 365	75 730	21 857	37 136	46 497	50 761	27 756
» » 1954	101 224	122 953	117 978	73 929	18 043	40 214	47 656	49 593	27 043
» juni 1955	127 147	155 810	148 533	98 278	23 880	50 993	60 561	60 027	35 635
» juli 1955	94 669	116 878	121 086	72 566	18 972	36 552	43 858	50 324	25 986
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	3 307	3 773	6 399	4 752	264	272	294	1 353	1 155
Skogsbruk	2 392	2 516	2 645	1 439	48	6	6	64	64
Malmbrytn. o. metallind.	7 474	8 513	8 925	2 239	11	529	557	384	75
Trä-, graf. o. pappersind.	2 520	2 756	2 882	1 231	11	213	239	336	123
Byggnadsverksamhet	8 688	10 094	9 709	6 584	85	8	8	2	1
Övriga industrigrupper	7 831	8 492	8 276	3 616	22	3 951	4 120	4 036	1 318
Samfärdsel o. handel	15 823	23 906	38 748	27 475	10 910	5 552	7 454	14 730	7 990
Förvaltning o. fria yrken	11 755	12 733	10 962	4 911	1 059	5 175	5 331	5 893	2 242
Sjukvård o. husligt arbete	9 562	13 957	19 995	10 382	4 107	9 430	13 813	19 642	10 227
Därav under 18 år	21 671	22 392	16 935	11 501	154	11 379	11 729	8 872	6 008

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, No. 9

CONTENTS

Page

The physiological age of the population of Sweden with respect to diseases and healthful life. By *Hardin B. Jones* 497
The strike situation in England in the spring of 1955. By *Axel Adlercreutz* 506
Short notices:
The number of children born to American college graduates. By *Carl-Erik Quensel* . 521
Obligatory old age pensions in The Netherlands 522
Improved health-insurance and occupational-injury statistics 522
The Social Welfare Board's expression of views on a proposal by the Committee of 1951 on the Care of Mental Defectives for giving treatment to mentally backward persons as out-patients, etc. 523

Periodical Surveys

Register 525
Aliens in Sweden during the second quarter of 1955 525
Building activities in cities and urban districts during the second quarter of 1955 527
Employment and wages in industry in May 1955 531
The consumer price index for July 1955 537
Employment and unemployment 540
Literary Survey 546
Book notices 553

The Issue in Brief

The physiological age of the population of Sweden with respect to diseases and healthful life. The American scientist Hardin B. Jones, who has written this article, is Professor of Medical Physics and Physiology at the Donner Laboratory in the University of California. In his home country he has carried out extensive experiments in the field of longevity research.

In this article he discusses the ageing of the Swedish nation and its prospects for the future. Among the questions he puts may be noted: Does an increase in the length of the average life lead to a nation of sick, senile and superannuated people? The author studied this subject in the course of a visit to Sweden last spring.

»You Swedes are interesting objects of study, seeing that you rank first in the world in regard to the length of the average age», says the writer. He also demonstrates the strong connection between health in childhood and health in adult ages. That number of years by which life is prolonged on account of the increase in the duration of the average life is added to the active portion of life; that is to say, there is no increase in sickness. This is explained by the fact that diseases tend more and more to be postponed until the higher ages are reached, and they increasingly acquire the character of diseases that disturb the bodily functions, e. g. cancer, cardiac diseases and diseases of the vessels of the brain, high blood pressure etc. One of the most important and most urgent duties of medical research at present is to get these diseases under control. P. 497.

The strike situation in England in the spring of 1955. The first half of 1955 was a time of unrest on the British labour market, disputes affecting, inter alia, the newspaper trade, the shipping ports and the railways.

In this article Axel Adlercreutz throws light on these labour disputes. He takes as his main theme the methods of settling disputes between the parties on the labour market in Great Britain.

In certain respects the British system of negotiation and collective agreements differs considerably from the Swedish. It is characteristic of Sweden that collective agreements are entered into for fixed periods, usually for one year, after negotiations between delegations appointed by the parties for the purpose, if necessary with the assistance of a Government-appointed arbitrator or a Commission. During the periods covered by such agreements the parties are bound to keep the peace in regard to all questions regulated in the agreement. Disputes thereon, so-called disputes of a legal nature, are settled as far as possible by negotiation, in the last resort by legal proceedings in the Labour Court or by arbitration.

In England it is only in exceptional cases that collective agreements are entered into for fixed periods, and in that case the agreements are usually associated with sliding wage scales. In regard to the method of dealing with disputes no uniform pattern is laid down. Generally speaking, there is not even any differentiation made between disputes relating to interests and disputes of a legal nature, nor is any distinction drawn between contractual negotiations and other controversial matters needing discussion.

A typical feature of the British system is the bodies set up in many branches of industry and with a composition on a basis of parity for dealing with different disputes, the so-called Joint Industrial Councils, with varying degrees of objective competence. Regulations governing them are generally embodied in more or less permanent collective agreements separate from the wage contracts and corresponding to what in Sweden are sometimes called basic agreements. That is to say, permanent machinery for negotiations is set up with a special tribunary arrangement, and here questions relating to their application and also wage problems are taken up for discussion as and when they become pressing.

Further, the article describes the organizational system, the forms in which the Government intervenes in labour disputes, mediation, the arbitrational system, investigational procedure and the procedure in cases of compulsory arbitration. P. 506.

Building activities in cities and urban districts during the second quarter of 1955. It appears from this report that in all Swedish cities and urban districts combined the number of housing units ready for occupation increased from 9 655 in the second quarter of 1954 to 10 336 in the second quarter of 1955, i. e. by 7 %.

In the 53 cities investigated the number of apartments in houses the building of which was begun during the second quarter of 1955 amounted to 7 000, which exceeds the number in the first quarter of 1955 by 2 900. Compared with the second quarter of 1954 the number of housing units on which building was started have declined by 400, or 5 %. P. 527.

The consumer price index for July 1955 has been computed by the Social Welfare Board at 133 (1949 = 100), which implies an increase of 2 points from June to July 1955.

Of the various main groups of goods and services covered by the index calculations, Food shows an increase by 5 points, the group Sundry Goods a rise of 1 point, while Clothes and Shoes went down by 1 point. For the rest of the groups the index numbers show no change. P. 537.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, No. 9

INDEX

Page

L'âge physiologique des Suédois par rapport à leur santé. Par *Hardin B. Jones* 497

La situation des grèves en Grande-Bretagne au printemps de 1955. Par *Axel Adlercreutz* 506

Courtes notices:

Le nombre des enfants chez les universitaires américains. Par *Carl-Erik Quensel* . . . 521
La pension de vieillesse obligatoire aux Pays-Bas 522
Amélioration de la statistique de l'assurance sur la maladie et les accidents du travail 522
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport du comité d'étude de 1951 sur le soin des anormaux psychiques touchant la prise en charge dans des familles des arriérés psychiques, etc. 523

Aperçus périodiques

Répertoire 525
Etrangers en Suède durant le second trimestre 1955 525
Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le second trimestre 1955 527
Emploi et salaires dans l'industrie en mai 1955 531
L'indice des prix à la consommation pour juillet 1955 537
Emploi et chômage 540
Bibliographie 546
Comptes rendus de livres 553

Résumé

L'âge physiologique des Suédois par rapport à leur santé. Le chercheur américain, Hardin Jones, est professeur en physique médicale et en physiologie au Laboratoire Donner de l'Université de Californie. Dans son pays, il a procédé à de vastes expériences en recherches sur le vieillissement. Dans cet article il traite du vieillissement des Suédois et de leurs perspectives futures. Parmi les questions qu'il pose, on relève: l'accroissement de la moyenne de la longévité aboutit-il à une nation de malades et de vieillards séniles? L'auteur s'est livré à l'étude de cette matière au cours d'une visite en Suède, au printemps dernier. »Les Suédois — dit-il — constituent un sujet intéressant, puisque vous êtes arrivés en première position quant à la durée moyenne de la vie». Il souligne à la fois les très sensibles relations entre la santé de l'enfance et celle de l'adolescence. La fraction qui prolonge la vie par suite de l'accroissement de la durée moyenne de l'existence tombe sur la période active de la vie, ce qui ne signifie donc pas une recrudescence de l'état maladif, phénomène dû à une tendance de plus en plus notable de recul des maladies vers des âges plus avancés, et ces maladies ont davantage le caractère de troubles fonctionnels tels que le cancer, les maladies circulatoires (cœur et cerveau), hypertension etc. L'une des tâches les plus vastes et les plus pressantes de la médecine à l'heure actuelle est la lutte contre ces maladies. P. 497.

La situation des grèves en Grande-Bretagne au printemps de 1955. La première moitié de 1955 a été une période troublée sur le marché du travail britannique où des conflits ont intéressé, notamment, la branche des journaux, les ports et les chemins de fer.

Le docent Axel Adlercreutz rend compte dans l'article de ces conflits du travail. Il insiste principalement dans son exposé sur les méthodes employées en Grande-Bretagne pour régler les conflits entre les parties.

Le système des négociations et des contrats collectifs diffère beaucoup en Grande-Bretagne, à certains égards, du système suédois. Caractéristique pour la Suède est que le contrat collectif est conclu pour des périodes de temps déterminées, d'ordinaire pour une année, après des négociations engagées entre les délégations désignées par les parties et, en cas de besoin, avec l'intervention d'un conciliateur officiel ou d'une commission nommée par le Gouvernement. Aussi longtemps qu'il est en vigueur, le contrat impose aux parties de respecter la paix sur le marché du travail en ce qui concerne les questions réglées par l'accord. Les litiges relatifs à l'interprétation de celui-ci, dits cas litigieux, sont autant que possible tranchés au moyen de négociations, sinon, ils sont en dernier ressort portés devant le Tribunal du Travail ou sont réglés par arbitrage.

Les contrats collectifs ne sont qu'exceptionellement conclus en Angleterre pour des périodes de temps déterminées et, lorsqu'ils le sont, sont ordinairement associés à des échelles mobiles de salaires. Il n'existe aucune méthode uniforme touchant la réglementation des conflits. D'habitude, on n'établit pas même de différence entre les conflits d'intérêt et les cas litigieux et on ne sépare pas les négociations relatives aux contrats des autres sortes de controverses. Typiques pour le système britannique sont les organes paritaires constitués dans beaucoup de branches pour le réglement de différents litiges, les Joint Industrial Councils, et dont la compétence varie. Les dispositions relatives à ces organes sont inclues d'ordinaire dans des contrats collectifs plus permanents, séparés des accords de salaire, et qui correspondent à ce qu'on nomme en Suède conventions générales. On constitue ainsi un organisme de négociation permanent, comportant un ordre spécial d'instances, et les questions d'application des contrats aussi bien que les questions de salaire y sont traitées à mesure qu'elles se présentent.

L'article décrit en outre le système d'organisation, les formes d'intervention de l'Etat dans les conflits du travail, la médiation, la procédure d'arbitrage, les méthodes d'enquête et la procédure de l'arbitrage obligatoire. P. 506.

Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le second trimestre 1955. Il ressort, entre autre, de ce compte rendu que dans l'ensemble des villes et des agglomérations urbaines de Suède le nombre des nouveaux logements prêts à être occupés est passé de 9 655 pendant le second trimestre 1954 à 10 336 pendant le second trimestre 1955, soit une augmentation de 7 %.

Une investigation touchant 53 villes a montré que le nombre d'immeubles locatifs dont la construction a commencé pendant le second trimestre 1955 s'élevait à 7 000, ce qui surpasse de 2 900 le nombre d'immeubles commencés pendant le premier trimestre 1955. Par rapport au second trimestre 1954, le nombre de logements commencés a diminué de 400, soit de 5 %. P. 527.

L'indice des prix à la consommation pour juillet 1955 (base 100 en 1949) a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 133, ce qui signifie une augmentation de 2 unités de juin à juillet 1955.

Parmi les principaux groupes de denrées et de services qui entrent dans les calculs de l'indice, l'alimentation accuse une hausse de 5 unités et le groupe divers une hausse d'une unité, tandis que le groupe habillement et chaussures a baissé d'une unité. Pour les autres groupes l'indice est demeuré inchangé. P. 537.

Litteraturöversikt

(11 juli—10 augusti 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BEHRENDT, R. F. Der Beitrag der Soziologie zum Verständnis internationaler Probleme. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1955, nr 2.

DUNSDORF, E. Average expectation of life as an index of civilization. Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 74, s. 267.

FOLCH, A. G. Un capitulo inconcluso de la historia de las ideas sociales. Dinámica social maj—juni 1955.

FRANCIONI, G. & BALDUCCI, E. Termalismo sociale: aspetti medici, giuridici, organizzativi. Previdenza sociale 1955, nr 2.

JADESON, S. Probleme des internationalen Arbeitsrechts. Recht der Arbeit 1955, nr 7/8.

WEINBERG, E. A review of automatic technology. Monthly labor review 1955, nr 6.

WOLD, K. G. Can the modern state afford more welfare? International labour review maj 1955.

Psychologische Beiträge zum Verständnis alter Menschen. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 7.

Sverige

KELLGREN, N. Är förstatligandet den enda vägen? Beklädnadsfolket 1955, nr 8.

PERSSON, FOLKE. Om adoption av utlänningar i Sverige. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 3.

SÖDERLUND, G. Kampen om läsarna. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 27/28.

WAHLÉN, I. Det sociala och realistiska draget i svensk film. Politisk tidskrift 1955, nr 5.

WESTERBERG, O. Behovsprövning i socialrätten. Förvaltningsrättslig tidskrift 1955, nr 2/3.

Fångvårdens reformering. Skyddsvärnet 1955, nr 3.

Amerikas förenta stater

WARDWELL, W. I. The reduction of strain in a marginal social role. The American journal of sociology juli 1955.

Frankrike

GRAND, R. Comment l'empirisme de nos pères avait résolu dans le haut moyen-age les principaux problèmes agraires qui nous occupent aujourd'hui? Les cahiers du musée social 1955, nr 3.

PORTE, L. La tutelle aux prestations familiales. Informations sociales 1955, nr 7.

STOETZEL, J. Voting behaviour in France. The British journal of sociology 1955, nr 2.

Indien

KRISHNASWAMY, A. Legal and social status of women in ancient India. Social welfare aug. 1955.

LAKSHMI, V. T. Combatting immoral traffic in girls and women. Social welfare aug. 1955.

MITRA, LATIKA. The Indian woman and her new independence. Social welfare aug. 1955.

Sovjetunionen

BLOMKVIST, R. Sovjetfolk i aktivitet för social lyftning. Sv. typograftidning 1955, nr 18.

Storbritannien

BUTLER, D. Voting behaviour and its study in Britain. The British journal of sociology 1955, nr 2.

DURANT, H. Public opinion, polls and foreign policy. The British journal of sociology 1955, nr 2.

MCLACHLAN, D. The press and public opinion. The British journal of sociology 1955, nr 2.

Tyskland

ANTONI. Zur Zwischenbilanz des Beirats für die Neuordnung der sozialen Leistungen. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 14.

DIETZ, R. Das Monopol der Sozialpartner und die Betriebsvereinbarung. Recht der Arbeit 1955, nr 7/8.

HÜFNER, W. Ausbau der Wahlstatistik des Bundes und der Länder. Allg. statistisches Archiv 1955, nr 1.

LEPINSKI, F. Sozialreform und Beirat. Soziale Sicherheit 1955, nr 7.

Um die Neuregelung des Adoptionsrechts. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 7.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetarskydd

HERSCHEL, W. Arbeitsschutz im sozialen Rechtsstaat. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 14.

Arbetslön och arbetstid

SCHWARB, E. Was bleibt vom »garantierten Jahreslohn»? Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 30/31.

Sverige

TAMMELIN, P. Städerskelöner i förvaltningen för 25 à 30 miljoner. Från departement och nämnder 1955, nr 13.

Sommartiden består. Statstjänstemannen 1955, nr 7/8.

Amerikas förenta stater

PALYI, M. Der garantierte Jahreslohn und die Aussichten in der amerikanischen Automobilindustrie. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 30/31.

Begrenset lönn under ledighet. Arbeidsgiveren (Norge) 1955, nr 17.

1955 survey of consumer finances: The financial position of consumers. Federal reserve bulletin 1955, nr 6.

Tyskland

EICHLER, W. Der Einfluss von Tariferhöhungen auf Akkordlöhne. Recht der Arbeit 1955, nr 7/8.

HEITBAUM, H. Mehrschichtenarbeit in der Industrie und die 40-Stunden-Woche. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 6.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

OLSSON, BERTIL. Arbetslösheten i Europa och Amerika. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 29/30.

PEDERSEN, J. Full sysselsättning och penningvärde. Balans 1955, nr 2.

STRAND, S. G. Näringsliv, expansion och arbetsledare. Arbetsledaren 1955, nr 13/14.

SÖLVÉN, A. Öst-väst vid internationella arbetskonferensen 1955. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 31/32.

Sverige

ENGVALL, M. Förgubbningen. Arbetsmarknaden 1955, nr 6/7.

TOMMILA, O. Frånvaron från arbetet. Bankvärlden 1955, nr 6.

ÖH, T. De framtida arbetskraftsresurserna. Arbetsmarknaden 1955, nr 6/7.

Amerikas förenta stater.

MIERNYK, W. H. Unemployment in New England textile communities. Monthly labor review 1955, nr 6.

Belgien

TEINE, A. Les secrétariats sociaux agréés d'employeurs après dix ans d'existence. Revue du travail 1955, nr 6.

Finland

SALOVAARA, H. De under arbetslöshetsperioden 1953—54 till arbetslöshetsregistren anmälda personernas senaste arbetsplats på den öppna arbetsmarknaden. Social tidskrift 1955, nr 5/6.

Indien

CHATTERJEE, MARGARET. Trends of progress in the employment and welfare of women. Social welfare aug. 1955.

Mexico

DAVIS, H. B. Labor and the state in a semicolonial country: Mexico. Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 74, s. 283.

Nederländerna

HOLTE TOT ECHTEN, J. H. VAN. Der Einfluss der Krankenheitsabsenzen auf die Produktivität in den Niederlanden. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1955, nr 4.

Norge

SANDE, O. Etterundersökelse av yrkesvalghemmede arbeidssökere. Sosialt arbeid 1955, nr 6.

Tyskland

LÜCKING, K. Berufsberatung, Lehrstellenvermittlung und Jugendschutz. Soziale Sicherheit 1955, nr 7.

Bedriftsråd og medbestemmelsesret i Tyskland. Arbejderen 1955, nr 14.

Befolkningsfrågor

HAJNAL, J. The prospects for population forecasts. Journal of the American statistical association juni 1955.

MAIER, W. Studie über die Entwicklung der Bevölkerungsstruktur. Alterndes und sterbendes Volk? Allg. statistisches Archiv 1955, nr 1.

Relations entre la composition des familles et le taux de masculinité. Journal de la société de statistique de Paris 1955, nr 1—3.

Sverige

HAGSTRÖMER, A. Dödligheten bland manliga läkare. Sv. läkartidningen 1955, nr 31.

Amerikas förenta stater

COE, P. F. Nonwhite population increases in metropolitan areas. Journal of the American statistical association juni 1955.

EPSTEIN, LENORE A. Economic resources of persons aged 65 and over. Social security bulletin 1955, nr 6.

Asien

Acceleration of population growth in ECAFE countries since the second world war. Economic bulletin for Asia and The Far East 1955, nr 1.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

HOUIST, G. Les études sociales ou psycho-sociologiques relatives aux besoins et aux désirs des familles en matière de logement. Familles dans le monde 1955, nr 2.

WYNEN, L. La capacité familiale d'occupation des logements. Familles dans le monde 1955, nr 2.

Sverige

HOLM, L. Att bo i morgon. Hörde Ni 1955, nr 8.

JOHANSSON, ALF. Bostadsbyggandet. (Med diskussion.) Nationalekonomiska föreningens förhandlingar 1955, nr 2.

KLOCKARE, GERTRUD. Familjebostad för i övermorgon. Vi 1955, nr 28.

LINDSTRÖM, E. & GRENHAGEN, I. Poliomyeliten i Stockholm 1953 sedd mot bakgrunden av stadens avloppsförhållanden. Sv. läkartidningen 1955, nr 28.

LOFTHAGEN, L. Eget hem. Frihet 1955, nr 16.

RYDENFELT, S. Vår växande bostadsslum. Balans 1955, nr 2.

WITTROCK, J. Bostadsbyggandet och den ekonomiska politiken. Murarnas fackblad 1955, nr 7.

Amerikas förenta stater

HOCHBAUM, G. [M. FL.] Socioeconomic variables in a large city. The American journal of sociology juli 1955.

Danmark

DAHL, S. Landarbejderboliger. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1955, nr 7.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

SKJÆVESLAND, R. Noe om sosialarbeidernes internasjonale organisasjon. Sosialt arbeid 1955, nr 6.

SOCHY, A. Interamerikansk fackföreningsrörelse. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 29/30.

Sverige

FLYGARE, P. Från mörker till ljus; en kavalkad i text och bild om gruvarbetarnas kamp för frihet, rättvisa och bröd. Gruvindustriarbetaren 1955, nr 7/8.

Återblick på årets avtalsrörelse. Mål och medel 1955, nr 7.

Amerikas förenta stater

THEODORE, ROSE. Union-security provisions in agreements, 1954. Monthly labor review 1955, nr 6.

The collection and analysis of collective bargaining agreements. Monthly labor review 1955, nr 6.

Belgien

WESTERBERG, H. Belgiens grafiska arbetare förlorar i facklig styrka genom katolsk splittring. Sv. typograftidning 1955, nr 16/17.

Danmark

JANSSON, EWALD. Lantbrukskonflikten i Danmark. Lantarbetaren 1955, nr 15/16.

KOCIK, A. Danska LO-kongressen. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 27/28.

Hälso- och sjukvård

HAMBERG, J. Vad skall min läkarväska innehålla? Sv. läkartidningen 1955, nr 29.

KINBERG, O. Medicinsk revolution. Vi 1955, nr 31/32.

LUNDQUIST, J. Tuberkulosen och dess bekämpande. Försäkringstidningen 1955, nr 5/6.

MAYSTRE, J. Social security and the medical profession. International labour review maj 1955.

REDELL, G. Sjukhusläkaren, forskningen och sjuksköterskeutbildningen. Sv. läkartidningen 1955, nr 29.

SJÖLIN, S. Barnläkarens roll i det kariesförebyggande arbetet. Sv. läkartidningen 1955, nr 30.

Eighth world health assembly. Chronicle of the world health organization 1955, nr 7.

Public health problems in rural areas. Technical discussions at eighth world health assembly. Chronicle of the world health organization 1955, nr 7.

Sverige

BJÖRKQUIST, E. G. A. Om medicinalstyrelsens disciplinära verksamhet. Sv. läkartidningen 1955, nr 31.

LINDSTRÖM, E. Yrkesinspektören eller hälsovårdsnämnden — vem har tillsynen? Hygienisk revy 1955, nr 6.

DE MARÉ, G. Hörcentralerna och hörselfrämjandet. Sv. läkartidningen 1955, nr 31.

PM angående mentalsjukvårdens organisation och upprustning. Sv. läkartidningen 1955, nr 29.

Amerikas förenta stater

CUTLER, S. J. A review of the statistical evidence on the association between smoking and lung cancer. Journal of the American statistical association juni 1955.

Italien

VENERI, F. DELLI. L'attività del centro sperimentale di assistenza antitubercolare integrale dell'ospedale dell'I. N. P. S. di Napoli. Previdenza sociale 1955, nr 2.

Liberia

MARTIN, J. M. International co-operation aids the health of women and children in Liberia. Social welfare aug. 1955.

Jordbruksfrågor

RAY, P. K. Crop insurance and the problems of its application to underdeveloped countries. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1955, nr 6.

Sverige

JURÉEN, L. Överskotten i den svenska jordbruksproduktionen. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1955, nr 3.

KRISTENSSON, B. Arbets- och dragkraftsförbrukningen vid ett 50-tal mindre mellansvenska jordbruk 1951/52—1952/53. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1955, nr 4.

ZETTERBERG, O. & STEN, B. Yrkesfiskarnas inkomster och utgifter m. m. år 1953. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 6.

Specialodlingar vid småbruken. Jordbrukseko-nomiska meddelanden 1955, nr 6.

Frankrike

SVENNING, C.-E. Familjejordbruken och den franska bondekrisen. Politisk tidskrift 1955, nr 5.

Kooperation

ERONN, L. Kooperationen under debatt. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 31/32.

FAUCHERRE, H. Methoden und Möglichkeiten des Unterrichts in Genossenschaftskunde. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 32.

Sverige

CHRISTELL, B. Sju KF-ägda beklädnadsföretag. Beklädnadsfolket 1955, nr 8.

Schweiz

VUILLEUMIER, A. Die Zentralisierung des Einkaufs in der schweizerischen Genossenschaftsbewegung. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 31.

Tyskland

KUHNE, K. Consumer protection. A German view. Cartel 1955, nr 3.

RENNER, M. Konsumentkooperationen i Västberlin. Kooperatören 1955, nr 12/13.

Nykterhetsfrågor

MITTS, M. G. [M. FL.] Tolerance of rats to decompression following administration of ethyl alcohol. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 2.

Amerikas förenta stater

STEWART, D. A. The dynamics of fellowship as illustrated in alcoholics anonymous. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 2.

Nederländerna

KRAUWELL, H. J. Drinking and criminality in the Netherlands. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 2.

— The public care of alcoholics in the Netherlands. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

JACOBS, A. Internationaler Vergleich der Preise und der Kaufkraft. Allg. statistisches Archiv. Bd. 39, s. 1.

Sverige

BERG, L. Ölpriset och den permanenta inflationen. Sv. bryggeritidskrift 1955, nr 6.

JOHANSSON, ALBIN. Inkomststegring och ekonomisk stabilitet. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 27/28.

Norge

RIKVOLD, J. Levekostnadsindeksen. Fri fagbevegelse 1955, nr 7.

Schweiz

Die Kleinhandelspreise in den Schweizer Städten am 1. Juni 1955. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 29.

Tyskland

ENGELMANN, MARGOT. Der Verbrauch in Haushaltungen von Rentnern und Fürsorgeempfängern in den Jahren 1952 bis 1954. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 7.

Socialförsäkring

CANNELA, G. Le spese di perizia medico-giudiziaria nelle controversie assicurative. Previdenza sociale 1955, nr 2.

LEGA, C. La sicurezza sociale in un sistema di rapporti sovranazionali. Previdenza sociale 1955, nr 2.

PITTONI, A. Il decorso del tempo in rapporto alle obbligazioni contributive nelle assicurazioni sociali. Previdenza sociale 1955, nr 2.

Sverige

FAUGERT, R. Arbetsgivare kan få gottgörelse för sjukvårdande åtgärder. Arbetarskyddet 1955, nr 5.

LINDSTEDT, A. Sjöfolket och den allmänna sjukförsäkringen. Sjömannen 1955, nr 8.

NORDMARK, G. Om försäkringen för yrkessjukdomar. Sv. läkartidningen 1955, nr 28.

SAMBERGS, Å. Jordbruksbefolkningen och de nya socialförsäkringarna. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1955, nr 2.

— Olika möjligheter till frivillig sjukförsäkring. Lantmannen 1955, nr 29.

Danmark

DRACHMANN, G. Hen imod folkepension. Socialt tidsskrift 1955, nr 5/6.

Italien

RUFFOLO, U. La sicurezza sociale del lavoro agricolo con particolare riguardo all'Italia. Previdenza sociale 1955, nr 2.

Nederländerna

LEDEBOUR, L. V. Das Kostenproblem der medizinischen und pharmazeutischen Hilfe in der Plichtkrankenversicherung der Niederlande. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1955, nr 4.

Norge

LUND, O. Om samordning av alderstrygdpensjon og tjenestepensjoner. Sosialt arbeid 1955, nr 6.

Storbritannien

GALLIADI, G. Il dibattito sulle pensioni di vecchiaia in Inghilterra. Previdenza sociale 1955, nr 2.

Tyskland

LIEFMANN-KEIL, ELISABETH. Das Deckungsverfahren in der sozialen Rentenversicherung. Soziale Sicherheit 1955, nr 7.

Socialvård

Sverige

BJÖRKMAN-CARLSSON, SARA. Barnavårdsorganen och frågor om frånkännande av äktenskaplig börd. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 3.

BUNGERFELDT, G. Socialarbetets inre linje. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 7.

FREDRIKSSON, KARIN. Föreståndarinna på ålderdomshem: Dag ut och dag in hos de gamla. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 14/15.

GRANATH, K.-E. Underhållning och sysselsättning för barn under veckohelgerna. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 7.

GRÖNQVIST, T. Fattigvårdens omfattning år 1953. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 3.

KINELL, E. Några synpunkter på anonyma barnavårdsanmälningar. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 7.

— Övervakning eller ej. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 3.

KJELLBERG, E. Ungdom i närbild. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 3.

Blindvården i Sverige. Statstjänstemannen 1955, nr 7/8.

Afrika

RIBY-WILLIAMS, J. The treatment of juvenile delinquency in the Gold Coast of West Africa. International review of criminal policy 1954, nr 6.

Argentina

AFTALIÓN, E. R. Manifestaciones predominantes de criminalidad en Argentina. International review of criminal policy 1954, nr 6.

Danmark

BERNTSEN, KAREN & CHRISTIANSEN, K. O. The resocialization of short-term offenders. (With special reference to the Danish prison system.) International review of criminal policy 1954, nr 6.

Frankrike

BROS. Organisation des services sociaux d'outremer. Les cahiers du musée social 1955, nr 3.

Nederländerna

HASSELT, J. F. VAN. Das Kind in der unvollständigen Familie in Holland. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 7.

Norge

SLETTEN, T. Neue Wege der Jugendwohlfahrt in Norwegen. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 7.

Schweiz

ASAL, W. Die Situation des Kindes in der unvollständigen Familie in der Schweiz. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 7.

Tyskland

BECKER, W. Campingwesen, Zeltlagerplätze und Jugendschutz. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 7.

»Das Kind in der unvollständigen Familie.» Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 7.

Österrike

TÜRSCHERL, W. Österreichische Kinder aus unvollständigen Familien. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 7.

Statistisk teori

BROIDA, A. L. Diffusion indexes. The American statistician 1955, nr 3.

BROOKS, S. H. The estimation of an optimum subsampling number. Journal of the American statistical association juni 1955.

BROWN, H. H. A technique for estimating the population of counties. Journal of the American statistical association juni 1955.

GRAY, P. G. The memory factor in social surveys. Journal of the American statistical association juni 1955.

LIEBERMAN, G. & RESNIKOFF, G. J. Sampling plans for inspection by variables. Journal of the American statistical association juni 1955.

MOORE, P. G. The properties of the mean square successive difference in samples from various populations. Journal of the American statistical association juni 1955.

NORDBOTTEN, S. Measuring the error of editing the questionnaires in a census. Journal of the American statistical association juni 1955.

SMITH, J. H. Statistical problems of a special case. The American statistician 1955, nr 3.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

BERGH, A. Rehabilitering och arbetsvård. Arbetsmarknaden 1955, nr 6/7.

Amerikas förenta stater

CHAPMAN, H. H. Problems of providing a university program in statistics. The American statistician 1955, nr 3.

Argentina

IGLESIAS, A. Revisión universitaria. Dinámica social juni 1955.

Storbritannien

GORDAN, K. De sociala skolornas problem. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 3.

Tyskland

GESCHER, M. Die höhere Fachschule in Köln, eine Ausbildungsstätte für gehobene Berufe in der Bekleidungsindustrie. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 13.

SCHMÄHL, O. Organisation der Gehörlosenbildung nach pädagogischen Grundsätzen. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 7.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

BETÄNKANDE med förslag angående sjukförsäkringsstatistiken och yrkesskadestatistiken. [Avg. d. 2 aug. 1955.] Sthlm 1955. [Stencil.]

BETÄNKANDE och förslag angående riktlinjer och former för fördelning av lotterimedel. Avg. [d. 15 juni 1955] av 1948 års utredning om en statens kulturfond. [Sthlm 1955. Stencil.]

BOSTADSFÖRSÖRJNINGSPLAN för Gävle åren 1956—1965. Gävle 1955.

DANMARK. Arbejdsdirektören.
Beretning om arbejdsanvisningen og arbejdslöshedsforsikringen m. m. for regnskabsåret 1953/54. Khvn 1955.

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1955.
Bd 158: H. 2. Landbrugsstatistik 1953 herunder gartneri, skovbrug m. v.
» 160: » 3. Anvendelsen af kunstgödning 1952.

DANSK INDUSTRIBERETNING for året 1953. Udg. af Industriforeningen i København. Khvn 1955.

DU och ditt land. Försvarets medborgarbok. Sthlm 1955.

FRIEDLANDER, W. A. Introduction to social welfare. New York 1955.

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs.
Prison labour. New York 1955. (Publ. 1955. 4. 7.)
The quest for freer trade. New York 1955. (Publ. 1955. 2. C. 5.)
Scope and structure of money economies in tropical Africa. New York 1955. (Publ. 1955. 2. C. 4.)
World economic report, 1953—54. New York 1955. (Publ. 1955. 2. C. 1.)
— Suppl. Economic developments in the Middle East, 1945 to 1954. New York 1955. (Publ. 1955. 2. C. 2.)
— Suppl. Review of economic activity in Africa 1950 to 1954. New York 1955. (Publ. 1955. 2. C. 3.)

— — Bureau of social affairs.
Bibliography of publications of the United nations and specialized agencies in the social welfare field 1946—1952. New York 1955.

— Technical assistance administration.
Taxes and fiscal policy in under-developed countries. New York 1954. (Publ. 1955. 2. H. 1.)

GALFVE, C. H. Tvätt. Sanering, planering, rationalisering. Sthlm 1955.

GÖTEBORG. Statistiska byrån.
Stadsfullmäktigevalet i Göteborg 1954. Gbg 1955. [Stencil.]

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1955.
33. Safety in coal mines. Vol. 2. Legislation.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
38th session, Geneva, 1955.
Report. Geneva 1955.
3: P. 1. Summary of reports on ratified conventions (articles 22 and 35 of the constitution).
3: P. 3. Information and reports on the application of conventions and recommendations. Summary of information relating to the submission to the competent authorities of conventions and recommendations adopted by the International labour conference (article 19 of the constitution).
3: » 4. Informations and reports on the application of conventions and recommendations. Report of the committee of experts on the application of conventions and recommendations (articles 19, 22 and 35 of the constitution).
39th session, 1956.
Report. Geneva 1955.
6 (1). Forced labour.
7 (1). Weekly rest in commerce and offices.
8 (1). Living and working conditions of indigenous populations in independent countries.

JOSEPHSON, B. Några uppgifter om inverkan av öl på den mänskliga organismen. Sthlm 1955. (Meddelande från Institutet för maltdrycksforskning. 5.)

— Om inverkan av öl på njurfunktionen. Sthlm 1955. (Meddelande från Institutet för maltdrycksforskning. 6.)

LINDNER, R. M. Murar och människor. Studier i brottslingens psykologi. Övers. [fr. engelskan] av L. Björk, B. Forssell & L. Wilson. Sthlm 1954.

LINKÖPING. Statistik- och planeringskontoret.
Statistisk årsbok. Årg. 6 (1954). Linköping 1955.

MC LAUGHLIN, A. I. G. *Industrial lung diseases* of iron and steel foundry workers. With the assistance of ... Lond. 1950. (Ministry of labour and national service. Factory department.)

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Regelingen van lonen en andere arbeidsvoorwaarden in Nederland op 31 dec. 1954. Utrecht 1955.

NYA ZEALAND. Census and statistics department.
The New Zealand official year-book. 59 (1954). Wellington 1954.

P. M. ang. partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst. [Avg. d. 6 juli 1955. Sthlm 1955. Stencil.]

RÄKENSKAPSRESULTAT från svenska jordbruk. 39 (bokföringsåret 1952/53). Norrtälje 1955. (Lantbruksstyrelsen. Meddelande. Ser. B: 19.)

SAMBERGS, Å. & MOKS, L. Sjukförsäkringsreformens inkomstomfördelande verkningar. Sthlm 1955. (Jordbrukets utredningsinstitut.)

SAMHÄLLET och brottslingen. Problem inom modern krininalpolitik belysta av experter. Sthlm 1955.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1955.
272. Schweizerische Forststatistik. 1953.
274. Finanzen und Steuern von Bund, Kantonen und Gemeinden. 1953/54.

SOMMARTIDSTJÄNSTGÖRINGEN i statsförvaltningen. Betänkande [avg. d. 25 maj 1955] av Sommartidsutredningen. [Sthlm 1955. Stencil.]

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
22. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 22—24. Detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. (K.)
23. Busslinjeutredningen 2. Betänkande rörande översyn av vissa bestämmelser i 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. jämte förslag till lag angående företag, som driva yrkesmässig trafik med omnibus. [Avg. d. 29 juni 1955.] (K.)
24. Ny bagerilag. Arbetstidsutredningens betänkande. 6. [Avg. d. 24 maj 1955.] (S.)
25. Penningvärdeundersökningen: Del 2. *Hansen, B.* Finanspolitikens ekonomiska teori. [Avg. d. 15 juni 1955.] (Fi.)

STORBRITANNIEN. Ministry of labour and national service.
Industrial courts act, 1919.
Interim report of a Court of inquiry into a dispute between the British transport commission and the National union of railwaymen. (Cmd. 9352.) Lond. 1955.
Final report of a Court of inquiry into a dispute between the British transport commission and the National union of railwaymen. (Cmd. 9372.) Lond. 1955.
Report of a Court of inquiry into a dispute between members of the Newspaper proprietors' association and members of the Amalgamated engineering union and the Electrical trades union. (Cmd. 9439.) Lond. 1955.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Folkmängden och dess förändringar.
Dödsorsaker 1952. (Statistiska centralbyrån.)
Folkmängden inom administrativa områden d. 31 dec. 1954. (Statistiska centralbyrån.)
Transport- och kommunikationsväsen.
Sjöfart. Berättelse för år 1953. (Kommerskollegium.)

SYDAFRIKA. South African institute for medical research.
Annual report. 1954. Johannesb. 1955.

TVÄTTMASKINER 1955. Utg. av Hemmens forskningsinstitut och Husmodersförbundet. Sthlm 1955.

WALBERG, S., STRÖM, K. V., ERBACKE, G. & HILLBO, A. [utg.] Handel med drycker efter 1954 års reformer inom nykterhetspolitiken. Sthlm 1955.

Nytillkommen tidskrift

Revue internationale de l'enfant. Genève. (Union internationale de protection de l'enfance.)

Remisser till socialstyrelsen

Betänkande med förslag angående sjukförsäkringsstatistiken och yrkesskadestatistiken. [Stencil.] (S.) Remisstid 24 september 1955.

Betänkande och förslag angående riktlinjer och former för fördelning av lotterimedel avgivet av 1948 års utredning om en statens kulturfond. [Stencil.] (H.) Remisstid 15 september 1955.

Ny bagerilag. Arbetstidsutredningens betänkande VI. SOU 1955: 24. (S.) Remisstid 1 oktober 1955.

Riktlinjer för en grundläggande undersökning av brottslingsklientelet i Stockholm samt en på denna delvis baserad jämförande behandlingsundersökning. [Stencil.] (Ju.) Remisstid 15 oktober 1955.

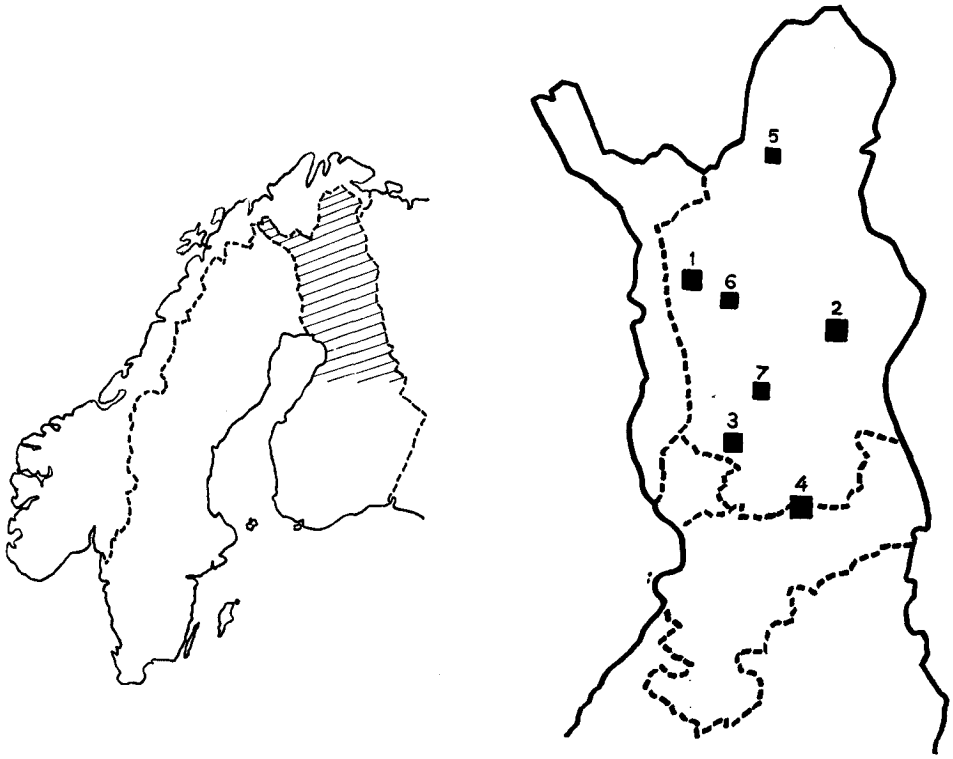
Recensioner

Sariola, Sakari: Lappi ja väkijuomat. Helsinki: Väkijuomakysymyksen tutkimussäätiö, 1954. xvi + 201 sid. Fmk 450.

Den finländska Forskningsstiftelsen för alkoholfrågan lät år 1952 under ledning av fil. mag. Sakari Sariola göra en sociologisk undersökning om alkoholförhållandena i Nordfinland. Resultatet av denna undersökning publicerades sommaren 1954 under titeln »Lappi ja väkijuomat» (Lappland och alkoholen).

Anledningen till att Lappland blev föremål för en sådan undersökning var enligt Sariola, att alkoholförhållandena i denna landsända är särskilt bekymmersamma. På grund av Lapplands ekonomiska, sociala och kulturella särart fann Sariola det motiverat att i viss utsträckning även studera dessa förhållanden och deras inverkan på alkoholvanorna. Såsom undersökningsorter valdes Kittilä, Savukoski, Taipale, Sarajärvi och Menesjärvi samt två huggarläger. Sammanlagt skulle man intervjua 973 personer och lyckades få intervjuer med 923 (94,9 %). Det största bortfallet inträffade i Menesjärvi, en lappby i Inari kommun, (med 18,9 %) och i det ena av huggarlägren (12,5 %).

Huruvida undersökningen är representativ för hela Lappland är svårt att avgöra. Författaren påpekar att man av praktiska skäl ej kunde göra intervjuer på så många orter som en för hela undersökningsområdet representativ undersökning måhända hade förutsatt. Vidare har skogsarbetar-

Det aktuella området markeras streckat på kartan t. v. Undersökningsorterna anges på kartan t. h.: 1 Kittilä. 2 Savukoski. 3 Taipale. 4 Sarajärvi. 5 Menesjärvi. 6 Sorsajoki. 7 Sulkaperä. De båda sista orterna är huggarläger med fingerade namn

na genom valet av två relativt stora skogsavverkningsplatser blivit överrepresenterade i undersökningen.

Sariola lämnar först en intressant redogörelse över de olika undersökningsorternas sociala och ekonomiska struktur. Sammanfattningsvis nämner han, att en större del av befolkningen i Lappland än i övriga delar av landet lever av skogsbruk. Politiskt har kommunismen och religiöst læstadianismen stor utbredning. Befolkningen har få sociala intressen. Aktiviteten förefaller vara livligast i de orter, där kommunister och læstadianer kämpar mot varandra.

Förhållandena i huggarlägren beskrivs detaljrikt och författaren lämnar en synnerligen intressant beskrivning av hur lägren ser ut, hur skogskojorna är utrustade m. m. Särskilt intressant är skildringen av livsrytmen i kojorna, arbetarnas fritidsintressen, deras beundran för den råa styrkan och det ständiga »kretsandet» kring kvinnan och det sexuella.

Ett särskilt kapitel ägnas åt lappbyn Menesjärvi. Sariola finner viss passivitet hos menesjärviborna i förhållandet till omvärlden. De har sin egen kultur och är misstänksamma mot den finska kulturen. Denna klyfta överbryggs mycket långsamt på grund av de bristfälliga kommunikationerna. Till följd av att antalet intervjuade är relativt litet, kan man av det erhållna materialet inte dra några bestämda slutsatser i fråga om menesjärvibornas alkoholvanor. Det förefaller emellertid som om samerna dricker sprit relativt ofta — mer än 25 % av de intervjuade uppger, att de druckit sprit någon gång de tre senaste dagarna. De föraktar emellertid ersättningsdrycker och ringaktar sådana personer som dricker sig berusade utanför den egna gemenskapen. Vid familjehögtider och särskilt vid renskiljning får alkoholförtäringen ofta karaktär av massfylleri.

Det specifika för spritförsäljningen i norra Finland är enligt alkoholbolagets försäljningsstatistik, att inköpen koncentreras till förhållandevis få kunder och till relativt få inköp per kund. Ett sådant tillstånd kan man emellertid också vänta sig i ett område, där avstånden är stora och försäljningsställena få. Den som reser till försäljningsorten köper därför ofta sprit även åt sina bekanta.

Den centrala frågan i Sariolas undersökning är, när den tillfrågade senast förtärde alkoholhaltiga drycker, hur mycket samt hur han fick tag på spriten. Genom att senare fråga när och hur den intervjuade senast skaffade sig sprit, har Sariola i viss utsträckning kunnat kontrollera svaren på den första frågan.

Sariola uppdelar alkoholsorterna i olika grupper och redovisar därefter förtäringen och anskaffningen av alkohol på de olika orterna i en mängd diagram. Antalet absolutister i materialet är relativt litet men varierar mellan de olika orterna från knappt 15 % till omkring 5 % av de intervjuade. Av absolutisterna är 43 % yngre än 21 år och 20 % äldre än 60 år. Antalet nykterister är förhållandevis störst bland personer, som endast gått i ambulerande skola eller folkskola. Det förefaller enligt Sariola som om de ungdomar, som flyttat från hemorten för att skaffa sig yrkes- eller skolutbildning, mycket snart börjar dricka sprit i den nya miljön. Antalet personer, som druckit sprit under den senaste veckan, varierar i de olika orterna mellan 28 och 35 %. I Sarajärvi, där læstadianismen har stor utbredning, var emellertid detta tal endast 22 %. Hälften av de tillfrågade har förtärt alkoholhaltiga drycker under de två senaste veckorna utom i Sarajärvi, där motsvarande tid är två månader. Den vanligaste spritdrycken är ädelbrännvinet (jallon). På alla orter förtär man emellertid i mycket stor utsträckning olika slags tekniska preparat o. dyl. Bäst i detta hänseende är Taipale, varifrån det tar drygt en halv timme att färdas med buss till försäljningsstället i Rovaniemi. Trots denna relativa närhet till en alkoholbutik förtär taipaleborna dock lika gärna mäsk som vin. De vanligtvis långa och därför tidskrävande och dyra resorna till det legala försäljningsstället gör, att många köper spriten via ombud eller också direkt av langare, vilkas antal är mycket stort. Sariola omnämner i detta sammanhang en tidigare undersökning av Armas Alhava. Denne lät under tiden 3—5 oktober 1946 granska de 2 040 personer, som färdades från Rovaniemi efter landsvägen, och de ca 2 500 personer, som reste från Rovaniemi till Kemijärvi med tåg. Alhava fann därvid, att 67 % av den förra och 88 % av den senare gruppen

medförde sprit på resan. Omkring 3/4 av dem som medförde sprit uppgav, att spritinköpet var det enda syftet med resan, och omkring 3/8, att de för denna resas skull var tvungna att vara borta två dagar från arbetet.

Genom att uppdela de intervjuade i åldersgrupper finner Sariola, att alkoholförtäringen hos personer under 20 år icke stabiliserats. Ungdomarna dricker ofta sprit rent tillfälligt vid danstillställningar, näringsställen osv. och gärna i smyg. Den högsta förtäringsfrekvensen finns hos personer i åldersgruppen 30—40 år, varefter frekvensen minskar. Av materialet hade 1 % av männen under 20 år tagit en »återställare» — krapulasup — nästa morgon eller fortsatt att supa påföljande dag, 8 % hade gjort det av männen mellan 21—30 år, 13 % av 31—40-åringarna, 11 % av 41—50-åringarna, 7 % av 51—60-åringarna och 9 % av männen över 60 år. Sariola framhåller, att dessa siffror är värda att uppmärksammas, eftersom just »krapulasupen» utgör ett viktigt kännetecken vid beskrivningen av alkoholismens utvecklingsstadier. I detta sammanhang omnämner han, att docent Curt Åmark i sin doktorsavhandling påvisat, att risken för alkoholism är störst i åldern 30—35 år.

Författaren delar därefter upp de intervjuade i tre grupper efter deras ekonomiska och sociala ställning, kulturella standard och yrke. Han påvisar därvid, att det finns statistiskt signifikativa skillnader mellan de olika grupperna i fråga om mängden förtärd alkohol vid senaste alkoholförtäringen. De intervjuade, som tillhör den lägsta (skogsarbetarbetonade) gruppen, förtär oftare än andra stora mängder brännvin per gång, 1—2 flaskor eller flera. Detta förhållande gäller även öl, fastän ölförtäring ej förekommer så ofta i denna grupp. De personer, som tillhör de två lägsta grupperna, dricker sig oftare än andra berusade enbart av vin. Mäsk och tekniska preparat av olika slag förtärs oftast i den lägsta gruppen.

Sariola vill även påvisa frekvensen av alkoholmissbruk i Lappland. Härvid stöter han på stora svårigheter. Han inskränker sig därför till att belysa tre företeelser, som kan vara tecken på alkoholmissbruk, nämligen att de intervjuade tagit en »krapulasup», druckit stora mängder alkohol (1 flaska eller mer) på en gång eller nyligen (under den senaste månaden) förtärt mäsk, tekniska preparat o. dyl. Av de 816 intervjuade, som någon gång förtärt alkoholhaltiga drycker, uppgav 77 (9,4 %) att de, när de senast förtärde alkohol, avslutade föregående dags alkoholförtäring med en krapulasup. Antalet personer, som förtärt stora mängder alkohol på en gång, är nästan dubbelt så stort. I sina alkoholvanor är dessa två grupper emellertid mycket lika varandra. Båda grupperna företog oftare än andra resor till försäljningsorten enbart för att köpa sprit. Dessutom köpte de den oftare än andra av langare. För dessa båda grupper blir spriten därför ofta mycket dyr. Vidare påbörjade de oftare än andra alkoholförtäringen redan på försäljningsorten eller under hemresan. En stor del av de personer, som tillhör dessa bägge grupper, är veckoslutsupare. De är oftast ogifta samt till yrket skogsarbetare, mera sällan lantbrukare.

Även den tredje gruppen, den som nyligen förtärt mäsk, droppar o. dyl., företer vissa likheter med de två övriga. Den börjar ofta förtäringen redan på försäljningsorten och köper sprit av langare. I motsats till de två tidigare grupperna har den som nyligen druckit droppar, ofta förtärt dessa drycker tillsammans med andra personer på danstillställningar o. dyl. »Droppflaskan» är mindre än brännvinsflaskan och går därför lättare att bära i fickan. Vidare är förtäringsfrekvensen högre i denna grupp än hos de två andra. »Droppdrickarna» är överraskande unga. Det största antalet tillhör åldersgrupperna 15—20 år och 21—30 år. Det förefaller därför inte alls orimligt att anta, att de unga männen i Lappland och överhuvudtaget i norra Finland får sin första kontakt med alkoholen genom droppar och tekniska preparat. I fråga om yrkesfördelning och civilstånd finns inte några statistiskt signifikativa skillnader mellan dem som förtär tekniska preparat, och dem som icke gör det. Sariola finner, att förtäringen av mäsk, droppar och tekniska preparat av olika slag i Nordfinland ej på samma sätt som i övriga delar av landet är ett tecken på alkoholmissbruk. I denna landsända dricker man ersättningsvaror, när bättre drycker ej finns att tillgå. Därför hyser befolkningen allmänt den uppfattningen, att man bör

underlätta anskaffningen av lagliga drycker. Över tre fjärdedelar av de intervjuade ansåg, att man borde öka antalet försäljningsställen i Lappland.

Ett kapitel ägnas åt den sociala kontrollen av alkoholvanorna. Därvid konstateras att religion, fritidsintressen, hem och familj samt formella lagbestämmelser strävar efter att begränsa alkoholmissbruket. Även en persons omedelbara omgivning såsom grannar och arbetskamrater kan inverka i positiv riktning i detta hänseende. Men ett organiserat fritidsliv i olika former, som t. ex. dans, litterära intressen och föreningsliv, dvs. intressen som befrämjar social kontakt och kommunikation, kan medverka till spridningen av alkoholvanorna. Sariola misströstar emellertid om samhällets möjligheter att förhindra människor att börja dricka sprit. Eftersom han tror, att nämnda intressen har relativt stor missbrukshämmande effekt, anser han, att man genom att underlätta möjligheterna för befolkningen att odla kulturella intressen skapar förutsättningar för en minskning av alkoholmissbruket i Lappland. För att nå största möjliga positiva resultat bör man försöka få befolkningen att aktivt medverka i den alkoholpolitiska målsättningen.

Sariolas undersökning har väckt uppmärksamhet i Finland och har av professorn i socialpolitik vid Helsingfors universitet Heikki Waris betecknats som »en märkeshändelse inom den vetenskapliga alkoholforskningen». Den har emellertid i statistiskt hänseende blivit föremål för viss kritik. Man hävdar dock, att denna kritik inte påverkar undersökningens bärande resultat.

En förkortad engelsk version av boken är under utarbetande.

Waldemar Grape

Glass, David V. (Editor): Social Mobility in Britain. (International Library of Sociology and Social Reconstruction.) London: Routledge & Kegan Paul, 1954. viii + 412 sid. 36 s.

Rogoff, Natalie: Recent Trends in Occupational Mobility. Glencoe, Ill.: Free Press, 1953. 131 sid. $ 4.

Ett ledmotiv i modern västeuropeisk och amerikansk politik har länge varit en strävan att bygga upp en välfärdsstat. Inom välfärdsideologin har en jämlikhetstanke spelat stor roll. Med social jämlikhet har man menat att samhällets resurser av välstånd, inom de gränser som betingas av överväganden om det ekonomiska livets effektivitet, bör vara ganska lika fördelade mellan olika kategorier av medborgare. Man menar även att samhället skall rymma stora möjligheter för medlemmarna att klättra socialt (social mobilitet). Den utbildning man får och det yrke man väljer skall inte i alltför stor utsträckning bero på vilken ekonomisk och social ställning föräldrarna har. Dessa jämlikhetsidéer har spelat en avgörande roll vid utformningen av 1944 års stora engelska skolreform och de ligger också bakom den svenska skolkommissionens förslag om en enhetsskola.

När man har velat få en uppfattning om hur väl man lyckats uppnå målen för välfärdspolitiken på dessa områden, har man ofta fått nöja sig med allmänna intryck av förhållandena i de olika länderna. På senare år har det emellertid kommit ut några större sociologiska arbeten som ger oss möjligheter till att mera i detalj studera den faktiska sociala rörligheten i några europeiska länder och i USA. Sedan några år tillbaka har en grupp forskare vid Londonuniversitetet under ledning av professorn i sociologi David Glass arbetat med att kartlägga den sociala mobilitetens omfattning och orsaker inom en stor representativ grupp personer i England. En första rapport om dessa undersökningar har nyligen getts ut. Ungefär samtidigt publicerade Natalie Rogoff sin ovan angivna doktorsavhandling. Rogoff publicerade dessutom förra året tillsammans med Columbiasociologen Seymour M. Lipset en artikel i den amerikanska tidskriften Commentary, där man jämförde den sociala mobilitetens omfattning i USA och i några europeiska länder.

I Glass' arbete finns det även ett kapitel, där de engelska resultaten jämförs med data från Italien, Frankrike och USA. Vill man göra jämförande studier om social rörlighet, krävs det att man har tillgång till en metod att indela de olika yrkena i sociala grupper. Vad man vill studera är ju antalet övergångar från en typ av yrkesroller till andra typer av yrkesroller. För att man skall kunna skapa en indelning som går att

tillämpa på flera länder samtidigt, är det nödvändigt att man jämför länder med en någorlunda likartad social och ekonomisk struktur. Det är meningsfullt att jämföra den sociala mobiliteten i USA med den i England eller Sverige, men knappast rimligt att göra jämförelser mellan Sverige och Indien eller andra förindustriella samhällen.

Den indelning av yrkesroller man använder bör också rymma ett ganska stort antal huvudgrupper. Ofta rör man sig ju med en indelning i överklass, medelklass och arbetarklass eller någon därmed likvärdig indelning. Man riskerar då att tappa bort en mängd intressanta data. Vi kan då bara belägga övergångarna från till exempel arbetarklassen till medelklassen, men vi kan inte beskriva övergångarna från en kategori medelklassyrken till andra kategorier medelklassyrken eller övergångarna från en kategori av arbetaryrken till andra kategorier av arbetaryrken.

I den engelska undersökningen använder man sig av en indelning i sju huvudgrupper. Rogoff använder åtta grupper vid analysen av sitt amerikanska material. Det är givet att det uppstår problem när man skall avgöra vilka yrkesroller som skall sammanföras under samma huvudrubrik och det är inte lätt att säga vilka kriterier man skall gå efter, när man vill bedöma rimligheten av ett förslag till en sådan indelning. Glass och hans medarbetare löste problemet på så sätt, att de indelade yrkena efter hur mycket social prestige de har. De undersökte ett någorlunda representativt stickprov av den engelska stadsbefolkningen. De lät ett stort antal personer ange för ett stort antal yrken hur pass mycket social prestige yrket kunde anses ha. Man fann, att det råder en ganska stor samstämmighet mellan olika befolkningskategorier om vilka yrken som är finast, vilka som kommer därnäst och så vidare. Den sjugradiga indelning man kom fram till på så sätt motsvarar alltså någotsånär folks sätt att bedöma olika yrken. Rogoff har inte ställt upp sin indelning efter någon konsekvent princip. Delvis tycks hon ha tänkt på yrkenas sociala prestige eller gått efter hur mycket utbildning de kräver. Hon får på så sätt en indelning från fria yrken (professional and semiprofessional) ner till okvalificerade arbetare (unskilled workers). Som särskilda kategorier räknas emellertid också vissa serviceyrken (protective and personal service) och alla jordbrukare.

Rogoff har i sin bok jämfört den sociala mobiliteten i ett amerikanskt distrikt år 1910 med den sociala mobiliteten i samma distrikt år 1940. Hon avser bland annat att pröva en ganska spridd uppfattning som säger att den amerikanska klasstrukturen har blivit stelare under åren 1910—1940. Denna teori, som antagligen är härledd ur Frederick Jackson Turners framställningar om den alltmer minskade betydelsen av gränsen, »the frontier», i det amerikanska samhället, har framförts av bland andra Gunnar Myrdal, när han skrev sin stora bok om det amerikanska negerproblemet. De siffror som Rogoff redovisar i sin bok ger vid handen att denna teori är felaktig. Hon har analyserat material från ett distrikt i staten Indiana. Som alltid är det svårt att säga hur pass mycket allmängiltighet man kan tillskriva hennes resultat, men de bör gälla för rätt stora delar av det amerikanska samhället.

Rogoff har angripit problemet att jämföra mobiliteten år 1910 med den år 1940 på följande sätt. Det är självklart att det i absoluta tal räknat har skett en mycket stor ansvällning av manschettyrkena. Genom strukturella förändringar i det amerikanska näringslivet har det uppstått en allt större efterfrågan på kontorister och likställda grupper. Vill vi göra en jämförelse mellan förhållandena 1910 och 1940, som säger oss något om den sociala mobiliteten som en mätare på hur pass stelt det amerikanska klassystemet är, måste vi på något sätt i analysen hålla den ökade efterfrågan inom manschettyrkena konstant. Rogoff har löst problemet på ett intressant och skickligt sätt.

De siffror hon på detta sätt får fram strider helt mot vad man skulle vänta sig att finna, om Turners teori att det amerikanska klassystemet blir stelt vore riktig. Inom tre huvudgrupper av yrken som rymmer de traditionella arbetaryrkena har chansen till social mobilitet ökat under den tidsperiod Rogoff behandlar. Av hennes bok framgår att det äger rum en mycket betydande ståndscirkulation i det amerikanska samhället. Det är givet att det fortfarande finns ett starkt

samband mellan det yrke föräldrarna har eller hade och det yrke sönerna väljer.

Man kan ju helt naturligt räkna med att det finns en rad faktorer som bromsar upp den sociala rörligheten. Tyvärr behandlar Rogoff inte dessa faktorer i sin bok. Från andra undersökningar vet vi något om dessa bromsningsfenomen. Skolresultatet spelar naturligtvis en viss roll för möjligheterna till social mobilitet och vi vet sedan tidigare att barn från de lägre socialgrupperna tenderar att vara handikappade i de högre skolorna. Ju högre socialgrupp man tillhör desto bättre skolutbildning får man genomsnittligt. Det är lätt att visa andra bromsningsfaktorer av liknande slag. Eftersom Rogoff uteslutande har bearbetat socialstatistikens material, så kan hon inte säga något nytt om dessa ting. I dessa avseenden är det intressant att jämföra hennes arbete med de data som David Glass och hans medarbetare redovisar från sin engelska undersökning.

Av den engelska undersökningen framgår, att skolan kan spela en mycket stor roll för den sociala rörligheten i ett samhälle. I England tycks en persons chans till mobilitet i stor utsträckning bero av, om han får läroverksutbildning eller inte. När man konstaterat detta blir nästa steg för den som är intresserad av de faktorer som påverkar sociala mobiliteten i ett samhälle att undersöka vilka faktorer det är som gör att man kommer in i läroverken. I ett av bokens kapitel redovisar psykologen Hilde Himmelweit en del siffror som beskriver rekryteringen till läroverken inom några distrikt i London. Det framgår klart att de sociala grupper som traditionellt räknas till medelklassen är starkt överrepresenterade i läroverken inom de undersökta områdena. Procenten av barn från medelklasshem som gick i läroverk var betydligt större än den siffra som anger dessa medelklassgruppers andel av den totala befolkningen. Medelklassbarnen klarade sig genomsnittligt bättre i skolan och deras föräldrar hade större ambition för barnens räkning än vad föräldrarna från arbetarklassen hade. Den engelska skolreformen av år 1944 avsåg ju att skapa större jämlikhet inom rekryteringen till de högre skolorna, men denna politiska åtgärd motverkas tydligen delvis av socialpsykologiska faktorer i hem- och skolmiljöerna.

Den engelska boken ger oss alltså möjligheter att någorlunda detaljerat se vilka bromsande faktorer som kan vara dolda bakom rent beskrivande tabeller över den sociala mobiliteten inom ett samhälle. Det material som kunde ge oss möjlighet att göra jämförelser med svenska förhållanden är på detta område ännu så länge mycket knapphändigt. De undersökningar som finns tyder på att slutsatserna från den engelska undersökningen håller även i Sverige.

Jämförelser mellan olika länder i fråga om social mobilitet är naturligt nog mycket vanskliga att göra. Även om man studerar länder med likartade sociala förhållanden, är det svårt att få jämförbara grupper och representativa urval. Rogoff och Lipset ansåg sig emellertid i den ovan angivna uppsatsen kunna vederlägga en föreställning som man ibland kan möta i amerikansk litteratur att de västeuropeiska länderna skulle ha ett stelare klassystem än Förenta Staterna. De västeuropeiska länderna och Nordamerika har nått en bit på vägen mot den sociala jämlikhet i den betydelse av termen som vi inledningsvis angav. Det är önskvärt att denna utveckling fortsätter. För att vi skall kunna styra utvecklingen åt rätt håll, behöver vi mycket mera kunskaper om de faktorer som bromsar upp den sociala rörligheten än vad vi nu har.

Bo Anderson

Hyman, Herbert H.: Interviewing in social research. Chicago: The University of Chicago Press, 1954. 415 sid. $ 8.

Professor Herbert Hymans systematiska behandling av intervjuarens inflytande vid opinions- och attitydmätning har varit ett sedan länge med spänning emotsett arbete bland opinionsforskare. Den forskning som delvis ligger till grund för framställningen har finansierats av bl. a. Förenta staternas samhällsvetenskapliga forskningsråd och har till en del skett genom National Opinion Research Center, en av de mera betydande opinionsforskningsinstitutionerna i Förenta staterna. Strödda artiklar har tidigare publicerats rörande denna forskning.

Hymans arbete tillfredsställer högt spända förhoppningar. Det är lika betydelsefullt genom det material som presenteras

som genom de teoretiska analyser som görs. Fortsatt forskning på detta område kommer många år framåt att utgå från resonemangen i detta arbete, vilket kommer att utgöra en betydelsefull hjälp för dem som sysslar med opinionsforskning.

Hyman inleder sin bok med att skissera en teoretisk ram för att analysera intervjuarens effekt. Han illustrerar sin analys med kvalitativt material hämtat från bandinspelningar av intervjuer. Han diskuterar här olika teorier om intervjuarbias. Enligt en teori, ideologiteorien, påverkar intervjuaren uppgiftsgivaren främst genom att han förmedlar sina egna åsikter. Enligt en annan teori beror intervjuarens inverkan framför allt på de förväntningar som han själv utvecklar rörande uppgiftsgivarens reaktioner. Dessa teorier sätts i relation till uppfattningspsykologisk forskning. Hyman visar att man i diskussionen om hur intervjuaren bör uppträda och om de sannolika fel, som man ansett sig böra räkna med, i alltför stor utsträckning utgått från antaganden som inte tillfredsställande bestyrkts. Såväl de som kritiserat som de som försvarat intervjumetoden eller den ena eller den andra formen av intervjumetod har haft förfärligt litet material till grund för sina påståenden. Dessa metodiska antaganden måste liksom andra hypoteser göras till föremål för empirisk prövning.

Hyman påvisar exempelvis att det finns föga fog för ideologiteorien som ett generellt påstående. Han ifrågasätter också andra teorier, t. ex. att en hög grad av intimitet mellan intervjuare och intervjuad alltid skulle vara ett gynnsamt villkor för intervjuns tillförlitlighet.

Därefter redovisar Hyman egna och andras forskningar rörande intervjuareffekten. I ett kapitel redovisas sålunda undersökningar av inflytanden som mera direkt orsakas av intervjuarens beteende. Där påvisas bl. a. att intervjuarens förväntningar under vissa betingelser utgör en farlig felkälla. I ett annat kapitel redovisas undersökningar som belyser fel, vilka mera beror på hur den intervjuade reagerar mot intervjuaren, t. ex. beroende på hur intervjuaren ser ut eller om intervjuaren är man eller kvinna.

En tes som Hyman utvecklar är att det är svårt att generalisera rörande intervjuarbias. Det snedvridande inflytande som intervjuaren har beror på olika förhållanden i situationen, till exempel vad frågan gäller, om det är frågor med öppna eller bundna svar, etc. Författaren varnar på så sätt mot ytliga generaliseringar inom detta område. En hypotes som han här framför är att de fel som uppkommer genom intervjuaren framför allt har att göra med intervjuarens praktiska svårigheter att göra intervjun och därmed utföra sin opartiska, neutrala och objektivt registrerande roll.

Särskilt intresse ägnar Hyman åt de intervjuarfel som uppträder vid den »konventionella» opinionsforskningen. Detta kapitel är kanske det mest givande i boken. I detta framhålls att fel kan betyda olika saker. Vissa fel tenderar att jämna ut varandra, andra inte. Vissa fel framträder i skillnader mellan olika intervjuares observationer, medan andra fel inte gör det. Dessa olika slags fel har olika källor. Genom vissa åtgärder, exempelvis genom att standardisera intervjuförfarandet, kan vi minska t. ex. differenser mellan hur olika intervjuare observerar »lika» förhållanden. Men vi riskerar då kanske att öka andra fel vilka inte framträder i skillnader mellan intervjuare, t. ex. vissa systematiska fel (minska validiteten).

I ett avslutande kapitel diskuteras olika metoder att minska och kontrollera intervjuarfel. Här har opinionsforskaren många synpunkter att hämta.

Att Hymans bok är av utomordentligt värde utesluter inte att man har åtskilligt att invända mot vad som där sägs. Dispositionen är litet oklar och alla resonemang tenderar att komma igen på åtminstone två ställen. En del tankegångar skulle ha kunnat uttryckas klarare och författaren blir ibland onödigt mångordig. Några belägg han åberopar för sina antaganden är av tvivelaktigt värde. Men dessa brister förtar inte huvudintrycket att boken varmt kan rekommenderas till envar som arbetar inom detta forskningsområde.

Edmund Dahlström

United Nations. Statictical Office: Survey of Social Statistics. (Statistical Papers. Series K. No. 1.) Sales No.: 1954. XVII. 8. New York: United Nations, 1954. 46 sid. $ 0.40.

På föranstaltande av FN:s generalsekreterare har en redogörelse utarbetats för olika grenar av socialstatistiken. Syftet med redogörelsen är dels att ge en översikt över FN:s och andra internationella organs behov av statistik på det sociala området, dels att undersöka i vad mån dessa behov är fyllda genom FN:s och andra organs verksamhet. Därjämte har man i viss mån beaktat möjligheten att erhålla andra uppgifter än de som f. n. insamlas av de internationella organisationerna.

För de internationella organisationernas behov av statistik hänvisas till FN:s program för mångsidig praktisk verksamhet på det sociala området från år 1953. *(Programme of Concerted Practical Action in the Social Field of the United Nations and Specialized Agencies,* E/CN. 5/291.)

Socialstatistikens syfte anges i en generell formulering vara att i siffror beskriva människornas levnads- och arbetsvillkor (the conditions of life and work of populations) och förändringar i dessa. Denna definition ger vid handen att socialstatistiken får en mycket vid omfattning, bl. a. innesluter den en mängd olika ämnen, som mer eller mindre konventionellt brukar klassificeras som demografi, ekonomisk statistik, bostadsstatistik, statistik om hälso- och sjukvård, om uppfostran och undervisning m. m. Många ämnen inom socialstatistiken är för speciella för att böra införlivas i officiell statistik. Men med hänsyn härtill bör den officiella statistiken anordnas så, att den kan utgöra en lämplig ram för specialundersökningar med syfte att fördjupa våra kunskaper på vissa begränsade områden.

De ovan exemplifierade områdena är av stor betydelse för socialpolitiken. Dessutom behövs kunskaper om en serie speciella ämnen, särskilt sådana som rör sårbara befolkningsgrupper, såsom barn, åldringar, invalider, arbetare i låglöneyrken och under vissa förhållanden arbetare och andra stora grupper i allmänhet.

De olika grenarna av den sålunda beskrivna socialstatistiken blir föremål för en utförlig genomgång. Statistikens användning, olika begrepp och termer, klassificeringsprinciper m. m. tas upp till behandling. Begreppsdiskussionerna är av utomordentligt intresse. Åtskilliga brister påtalas, önskemål framförs på många punkter. Självfallet har man härvid tillgodogjort sig det arbete som nedlagts av FN:s expertkommittéer, t. ex. i fråga om mätningar av levnadsnivån.

Det fordras en god kännedom om statistiken i olika länder, för att man skall kunna tillgodogöra sig kritiken och önskemålen. Undersökningen talar av lättförståeliga skäl i generella ordalag utan konkreta hänvisningar, vilket gör den mera svårtillgänglig än den annars skulle vara.

Det skulle föra för långt att här vidare referera redogörelsen. Det må endast nämnas, att stor vikt läggs vid frågorna om social stratifiering, familjernas och hushållens sammansättning och struktur samt fördelningen av inkomst och förmögenhet. För att förbättra socialstatistiken gäller det inte så mycket att samla in flera uppgifter som att samordna dem så att en analys blir möjlig av de skillnader, som finns mellan grupper och länder av olika social och ekonomisk karaktär.

Elisabeth Wiberg

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 10

Åldrande och sjukdom — en orientering

Av byråchef *Ali Berggren*, socialstyrelsen

1. Frågeställningen. En praktisk och fruktbärande inställning till åldringsproblemen såsom de aktualiseras för både individen, familjen och samhället måste vara grundad på vetenskapliga begrepp om åldrande och ålderdom, hälsa och sjukdom. Varje diskussion om åldringsproblemen kommer förr eller senare till en punkt, då en fråga uppstår som skarpt skär igenom alla argument. Frågan är denna: hur mycket av åldrandet är oskiljaktigt från individens normala utveckling och därför att acceptera och hur mycket av hans slutliga kraftavtagande på ålderdomen utgör resultatet av sjukdom, är abnormt och därför möjligt att förebygga? (29)[1]. Eller man frågar, om alla åldringar verkligen är sjuka.

Frågan ställs på sin spets genom att inriktas på möjligheten att särskilja mellan undan för undan tilltagande fysiologisk tillbakagång, som oundvikligen äger rum i alla individer under åldrandet, och patologiska förändringar, sjukdomar, som inträffar i åldrande individer som resultat av skadliga yttre eller inre miljöpåverkningar. Erfarenheten illustrerar hur man i praktiska anordningar i åldringsvården icke sällan blandar ihop dessa båda processer.

Ett fullständigt svar på de ställda frågorna kräver uppenbarligen ännu mera omfattande, exakta och kontrollerade data än som för närvarande är tillgängliga, och forskningen går också vidare med nyare teknik på biofysikens, biokemiens och särskilt cellkemiens områden. Men även om vi ännu vet mycket litet om åldrandets väsentliga innebörd (21), så finns en mycket rikhaltig vetenskaplig litteratur rörande åldrandets biologi och fysiologi (35). I påfallande många av hithörande arbeten kan man skönja en tydligt framträdande linje, som i stort sett följs i definitionerna rörande åldrandets process. Den följande orienteringen ansluter sig till en begränsad grupp av uppsatser och verk, utarbetade av vetenskapsmän med vilka författaren på några undantag när haft personliga kontakter, bl. a. under studier 1953/54 i USA såsom FN-stipendiat.

2. Åldrandets innebörd. Helt allmänt innebär åldrandet i vedertagen mening fysiologiska, psykologiska och sociala processer, som förändrar indi-

[1] Siffrorna inom parentes hänvisar till arbeten upptagna i litteraturförteckningen i slutet av artikeln.

viden och även den situation, i vilken han lever. De primära och väsentliga förändringarna hänför sig till individens fysiologiska åldrande, dvs. med åldern progressiva förändringar i den normala organismens livsprocesser (5). Dessa åldersförändringar är följande (6, 11).

a) En gradvis skeende uttorkning av vävnaderna; fenomenet är dock föremål för nya studier (8, 25).

b) Gradvis långsammare celldelning, celltillväxt och vävnadsläkning.

c) Gradvis långsammare vävnadsoxidation, dvs. ämnesomsättning.

d) Atrofiering, degeneration, ökad pigmentbildning och fettinfiltration i cellerna.

e) Gradvis minskning av vävnadernas elasticitet och degenerativa förändringar i den elastiska bindväven.

f) Minskning av hastighet, styrka och uthållighet i nerv-muskelreaktionerna samt minskning av muskelstyrkan.

g) Fortskridande degeneration och atrofi av nervsystemet med avtagande syn- och hörselförmåga, uppmärksamhet, minne och uthållighet.

h) Gradvis försämring av mekanismerna för vidmakthållande av konstanta interna miljöer för cellerna och vävnaderna, de s. k. homeostatiska mekanismerna (34).

Åldersförändringarna skildras ofta mera i detalj och med hänsyn till de yttre och märkbara tecknen: hud och hår, skelett, leder och muskler och gamla människors hållning och rörelser (17).

Åldrandet, sådant det kommer till uttryck i de nämnda förändringarna, är en serie av kontinuerliga processer, som startar vid livets begynnelse i individen och slutar vid hans död. De innebär atrofieringar och degenereringar av organen och vävnaderna samt försämringar av deras funktioner. Denna involution förlöper samtidigt med växandet, evolutionen. Men evolutionen överväger under barna- och ungdomsperioderna medan involutionen dominerar under livets senare och sista skede (37, 45).

Åldrandet kan fördröjas eller påskyndas men icke hejdas så länge livet varar, därför att åldrandet är ett väsentligt element av livet självt (11, 44, 45). Därför är åldersförändringarna generella för alla individer även om de framträder vid olika åldrar och fortskrider med olika hastigheter hos skilda individer och hos olika organsystem i samma individ. En person kan vara gammal vid 40 år, en annan ännu ungdomlig vid 65. En gammal skröplig kropp kan hysa en ännu ungdomlig själ, en klart tänkande hjärna. Ett i förtid åldrat nervsystem kan bo i en ännu kraftfull kropp (16).

Ur fysiologisk synpunkt kan man betrakta ett fullständigt levnadslopp som en kurva med en från födelsen uppstigande progressiv del, då individen växer och utvecklas, en högsta del och en nedstigande regressiv del, då organ och funktioner alltmera åldersförändras. Vad man i dagligt tal menar med åldrande och ålderdom är blott den nedstigande delen av livskurvan (16).

Eftersom den kronologiska åldern, kalenderåren, har olika fysiologisk innebörd för olika individer, är det icke ägnat att överraska att man räknar

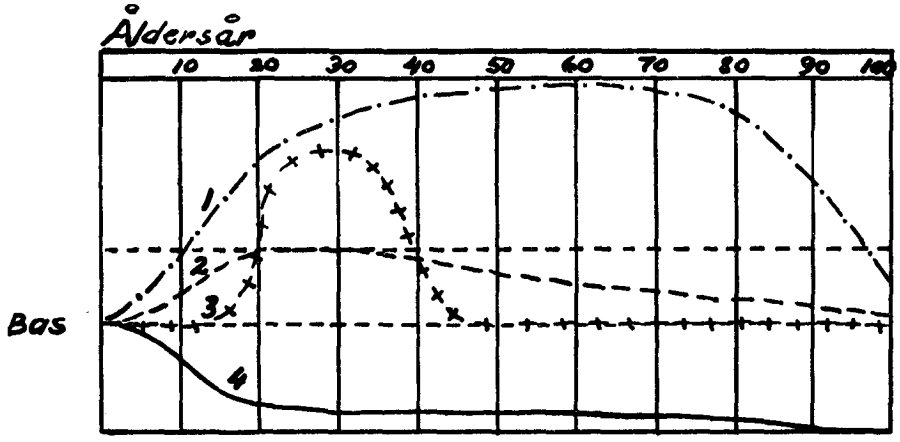

Fig. 1. Illustration av aktiviteten i fyra vitala funktioner från födelsen till 100 års ålder. Efter Stratz och Warthin, kopierad efter Carl V. Weller
Förklaringar: kurva 1: andlig utveckling; kurva 2: rörelseförmåga; kurva 3: kvinnans fruktsamhet; kurva 4: näringsomsättning

åldrandets början och ålderdomens tid olika. En uppfattning är att åldrandet i nyss angivna praktiska mening börjar vid 45 ±5 och ålderdomen vid 70 ± 10 kronologiska levnadsår (45), en annan mening förlägger ålderdomens lägre gräns vid 60 år (30). Mera övertygande ur biologisk-fysiologisk synpunkt verkar konstaterandet (38), att det redan från 30—40-årsåldern hos den mänskliga organismen finns en begynnande benägenhet för nedsatt effektivitet och att det från och med 50—60-årsåldern i växande mängd och med ökande intensitet framträder progressiva åldersförändringar med både kroppsliga och andliga uttryck. Alla hithörande tidsbestämningar enligt kalenderårsberäkning är emellertid icke fixa utan tenderar att förskjutas till högre åldrar med växande utrymme för det fysiologiska åldrandet (18, 45).

Av betydande intresse är de försök att differentiera livskurvorna på andlig och muskulär verksamhet, som illustreras i *fig. 1.* (47, 48). I *fig. 2* är motsvarande kurvor avbildade mot bakgrunden av den vanliga tiden för

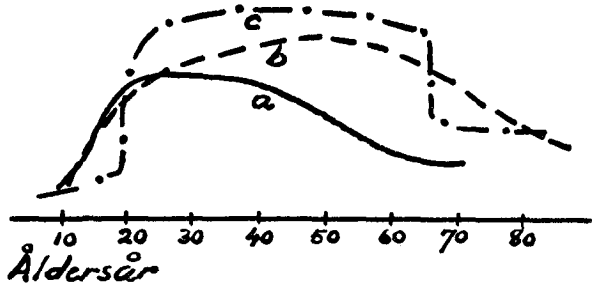

Fig. 2. Illustration med approximativa kurvor över variationerna med den kronologiska åldern av (a) fysisk arbetsförmåga, (b) intellektuell arbetsförmåga och (c) det vanliga mönstret för den sociala och ekonomiska ansvarigheten i ett amerikanskt samhälle. Efter Stieglitz 1944

arbetsanställning i samhället. Det plötsliga stigandet av anställningskurvan vid ungefär 20-årsåldern och det plötsliga fallandet vid ungefär 65-årsåldern visar en dålig anpassning efter de aktuella fysiologiska kapaciteterna (45). Att märka är emellertid att illustrationerna i fig. 1 och 2 approximativt avser de totala andliga förmögenheterna, dvs. att erfarenhet, klokhet, pålitlighet etc. inkluderas jämte intelligens och minnesförmåga. Separata intelligenstester — som dock är bristfälliga i tekniskt hänseende i fråga om gamla personer — visar kurvor med en mycket långsamt sjunkande del från ett högsta värde vid 20-årsåldern till en ungefär 33 % lägre nivå vid 70-årsåldern (19, 45). Men även de som studerat ålderstester, begränsade till intelligensen, framhåller att friska äldre personer har förmåga att göra betydelsefulla insatser i det kulturella, industriella och sociala arbetet i samhället (28). Mycket omfattande statistiska undersökningar rörande aktiviteten efter ålder hos framstående och effektiva företrädare för ett 80-tal verksamhetsgrenar inom näringsliv, vetenskap, konst, politik samt militära och idrottsliga områden visar att varje mänsklig aktivitetsart har sin tid för topp-prestationer. Alltid krävs en avsevärd förberedelsetid för grundarbete, men det förefaller i allmänhet att förutsättningarna för skapande och originalitet blir tidigare förhanden än den sociala och psykologiska skicklighet, som oundvikligen krävs för framstående ledarskap och som måste vänta upp i åren, icke på ledarens egen insikt utan på insikten hos samhället han lever i (9, 23, 24).

3. **Definitioner av det normala åldrandet.** Även om man kan ganska ingående beskriva de strukturförändringar, som med tiden äger rum i organ och vävnader och som påverkar kroppens funktioner — varom en hastig orientering lämnats i det föregående — så vet man ännu trots allt nästan ingenting om vad själva åldrandet beror på. Åtskilliga teorier om det normala biologiska åldrandet *finns utarbetade, men de för närvarande mest omfattade åsikterna* — ty det synes mest vara fråga om åsikter — förefaller vara de som för tillbaka åldrandet på ett slags förgiftning i cellerna på grund av bristfällig ämnesomsättning. Detta skulle sammanhänga med en med tiden allt fullständigare nedsättning av cellväggens genomsläppningsförmåga, så att olösligt material hopas i cellerna. Det antas vidare att med åldern en ökning av calciuminnehållet i cellväggen är en viktig faktor i åldersprocessen (21).

Vad nu åldrandet än beror på, är man numera ganska enig om att åldrandet är en generell och normal process, dvs. att åldersförändringarna icke beror på några specifika sjukdomar (6). Det är icke blott av teoretiskt intresse utan även av betydande praktiskt värde att kunna fastslå att åldrandet normalt hör till levnadsloppet. Härmed menar man givetvis icke vad som i en given population kan visas vara statistiskt normalt, utan begreppet normal är här en fysiologisk kvalitet, avseende processerna i en organism som icke är patologiskt förändrad (5, 14, 45). Även om det för den praktiserande klinikern — i synnerhet om han, vilket ju är regel, arbetar med

ett material av sjuka åldringar — helt naturligt kan möta svårigheter att skilja mellan normalt åldrande och patologiskt påverkat åldrande, så synes begreppet normalt åldrande vara en logisk slutsats av kontrollerade fakta, ehuru mycket återstår för forskningen att klarlägga. Ett citat av Folke Henschen må belysa denna uppfattning, därför att det återger ett omdöme som fälldes för snart 30 år sedan och vars mening i synnerhet på senaste tiden ganska allmänt framhålls. En sak av grundläggande betydelse är, anförde Henschen år 1927, »att vi måste uppfatta åldrandet, även i den trängre i dagligt tal använda bemärkelsen av individens åldersinvolution, som en åtminstone i princip fullkomligt normal process och därtill som en process, som i stort sett är utan återvändo, som en irreversibel process, låt vara att man inom ramen av densamma kan se övergående, tillfälliga stillestånd eller återgångar. Till någon annan uppfattning kan icke den moderna biologien komma» (16). Ur praktisk synpunkt råder icke någon tvekan rörande värdet av särskiljandet såvitt möjligt av det normala åldrandets förändringar från sjukdom hos en åldrande eller redan gammal människa (10, 11, 15, 38, 45). Det har också sagts att den moderna geriatriken arbetar på basis av bland annat den övertygelsen att det normala åldrandets processer kan särskiljas från patologiska förändringar, som avsevärt och i stor omfattning ökar bördan för gamla människor (13). Den nu berörda — om man så vill — positiva uppfattning, som kommer till uttryck i det vetenskapligt utformade begreppet normalt åldrande, har naturligtvis icke något att göra med de falska uppfattningar, som teleologiskt tillrättalägger åldringsdefinitioner, passande allehanda personliga åldringsvårdsprogram, för vilka det med skäl varnats (39).

Synpunkterna i det föregående på det normala åldrandet låter sig icke så lätt samlas i fåordiga och träffande definitioner. Deskriptiva definitioner är de vanligast förekommande, och somliga av dem har särskilt värde på grund av samordnandet av teoretiska och praktiska aspekter (7, 30). Vetenskapliga definitioner, vari några kända vetenskapsmän anger vad de anser vara specifika karakteristika för åldrandet, finns emellertid samlade (22). För samtliga är tiden en viktig elementär åldersfaktor, som kommer till uttryck i kontinuerliga processer av förändringar. Dessa förändringar uppträder i organismen, dess organsystem och vävnader. De består i tilltagande oförmåga till anpassning efter yttre och inre miljö, vilket kan bero på sjunkande reservkapacitet; minskande kapacitet hos organismen för självsyntes, slitning utan reparationsförmåga; en allmän eller partiell involution av degenerativ och strukturförändrande natur; eller en progressiv minskning av fysisk och mental funktionsförmåga med åtföljande ökning av dödsrisken. Ingen av åldersförändringarna uppges härröra från någon sjukdomsprocess. Man måste hålla fast vid att ålderdom — och åldrande — icke är någon sjukdom (12).

4. Sjukdomar under åldrandet och ålderdomen. Åldrandet betraktas först i våra dagar allmänt som en normal fysiologisk process. De gamla romarna

trodde att åldrandet i sig själv var en sjukdom — senectus ipsa est morbus — och medicinska författare har därefter i många århundraden beskrivit medel mot en stor mängd åldersbesvär utan att alls förstå orsakssammanhangen. Först under de senaste hundra åren har det — tack vare utvecklingen av den moderna biologien och medicinen, som baseras på korrelationer med säkra mätningar av kliniska och genom obduktion tillgängliga fakta — blivit möjligt att söka differentiera åldrandets processer från sjukdomar, som inträffar under åldrandet (50, 51).

Om åldrandet studeras i normalfysiologien, så hör sjukdomen till abnormfysiologien (5). Även om hälsan är en invecklad egenskap hos kroppen (18), så kan man säga att hälsa är det tillstånd som är förenligt med det för åldern fysiologiskt normala. En människa kan ju åldras i god vigör, i god hälsa. Sjukdom är då en avvikelse från det fysiologiskt normala hälsotillståndet. Alla sådana här allmänuppfattningar blir gärna antingen negativa och inadekvata eller abstrakta (44), men de ger en praktisk orientering och anger att åldrandet, hälsan och sjukdomen liksom vad som anses normalt och abnormt är relativa till varandra.

Nu förhåller det sig också så, att ingen lever ett långt liv fullkomligt fri från sjukdom, åtminstone icke från akuta sjukdomar som kommer av förkylning, yttre skador etc. Antagligen påskyndar dylika banala upprepade skador åldrandet; säkert är att allvarligare sjukdomar som difteri, tyfoidfeber och högt blodtryck har sådan verkan. Det kan visa sig däri, att människor som haft svåra sjukdomserfarenheter icke lever så länge som de skulle ha gjort om de varit fullt friska hela livet (18, 49).

Ehuru icke identiska, blandas emellertid åldrandets förändringar och patologiska förändringar ofta så nära med varandra, att det åtminstone för närvarande i dylika fall är svårt att skilja mellan dem. Vidare framhålls i olika sammanhang i geriatrisk litteratur, att sjukdomar gynnar och påskyndar åldrandet, och ju längre livet varar desto större är sannolikheten för att förändringar som orsakas av sjukdomar hopas (3, 12, 20). Av mera direkt intresse för belysning av den inledningsvis givna frågeställningen är i detta sammanhang följande principer, vilka kan betecknas som fundamentala (46):

1) ålderdomen är en fysiologisk existens liksom barndomen och icke ett patologiskt tillstånd;

2) sjukdom under åldrandet i normalt degenererande organ eller vävnad är icke samma sjukdom som före åldrandet utan den är komplicerad genom degenerationen; samt

3) målet för behandling under åldrandet och i ålderdomen bör vara att restaurera det sjuka organet till det tillstånd, som är normalt i åldersfasen.

Dessa principer står icke i strid mot meningen, att det inte finns några specifika ålderssjukdomar eller ålderdomssjukdomar; praktiskt taget varje sjukdom kan inträffa i vilken ålder som helst. Många läkare gör det också till vana att tala om sjukdomar hos gamla eller under åldrandet i stället för

ålderdomssjukdomar (44, 50). Den sistnämnda beteckningen kan lätt leda till den felaktiga uppfattningen att ålderdom och sjukdom är synonyma och till gamla människors och deras anhörigas farliga tro, att värk och smärtor är oundvikliga följeslagare med högre ålder och därför ingenting att göra något åt.

Denna missuppfattning är så mycket farligare som den har stöd i en annan fördom, nämligen att gamla människors sjukdomar är kroniska i betydelsen obotliga. Det förhåller sig emellertid så, att antalet sjukdomar, som medför arbetsoförmåga per 100 personer och år, icke synes vara större under tioårsperioderna över 65-årsåldern än mellan 35- och 65-årsåldern. Däremot är sjukdomarnas varaktighet i medeltal per år längre över 65-årsåldern än tidigare i livet (26). Just den längre varaktigheten är väl det enda i våra dagar som kan motivera benämningen kronisk, i betydelsen varaktig, sjukdom. Där man icke — vilket är det riktigaste och blir allt vanligare — helt överger den gamla otidsenliga och osakliga benämningen kronisk omdefinierar man begreppet till att inkludera sådana sjukdomar, som kräver medicinsk eller kirurgisk behandling och vård under 6 månader eller längre tid. Men hithörande sjukdomar är icke begränsade till äldre människor; omkring 16 % av patienterna med varaktiga sjukdomar torde vara under 25 års ålder. Dessa sjukdomar faller vidare icke utanför medicinsk kontroll och de är därför icke heller obotliga (33). Det må blott erinras om sockersjuka, perniciös anemi och vissa svåra infektionssjukdomar samt om kirurgiskt behandlingsbara sjukdomar. Utvecklingen går vidare och den geriatriska forskningen och läkekonsten koncentreras allt intensivare på de sjukdomar, som nu är den största faran för gamla människor. Framför allt gäller detta om vissa nervsjukdomar och psykoser, tumörer och cancer, njurinflammation, högt blodtryck och kanske i synnerhet åderförkalkning (27).

Av intresse för ytterligare belysning av skillnaden mellan åldrande och sjukdom torde slutligen vara referat av den moderna forskningens uppfattningar i fråga om cancer och åderförkalkning. Dessa sjukdomar anses ännu av många människor, kanske de flesta, vara oundvikliga faser i åldrandets process.

Beträffande cancer har man kommit till det resultatet, att denna sjukdom icke är någon kontinuerlig funktion av framskriden ålder. Åldersprocesserna som sådana gynnar icke cancerbildandet, utom möjligen indirekt genom att förlänga tiden för utvecklingen av cancer eller genom äldre vävnaders minskade förmåga att motverka den celltillväxt, som cancern utgör (32).

Vad åderförkalkningen, arteriosklerosen, beträffar har den kanske mer än någon annan sjukdom ansetts vara så kombinerad med åldrandet, att man tagit för självklart att den är en del av själva åldrandet. Men här är distinktionen mellan åldrande och sjukdom icke bara en rent akademisk fråga utan av stor praktisk betydelse. Om man t. ex. betraktar arteriosklerosen endast som ett åldersfenomen, en process som oundvikligen uppträ-

der i de åldrande artärerna hos varenda människa, så kan man ge upp alla tankar på att genom forskning finna framgångsrika behandlingsmetoder. Om man däremot betraktar arteriosklerosen som en sjukdomsprocess, som framträder särskilt ofta hos äldre personer, så strävar man givetvis efter att upptäcka dess orsaker och i behandlingen samla alla kunskaper och metoder, som är disponibla. Arteriosklerosen är bevisligen en patologisk process, som möjligen kan ha indirekt samband med vissa åldersförändringar i kärlväggarna, men som liksom många andra sjukdomar hos gamla människor i en icke avlägsen framtid kan läggas under kontroll (4, 15, 43).

5. **Slutsatser.** Med anknytning till den inledande frågeställningen kan man konstatera, att det normala åldrandet innebär ett kraftavtagande och en minskning av många funktioner hos den åldrande och gamla människan. Men det sker gradvis och i olika takt hos olika människor och hos olika organ i samma individ. Denna utveckling är att acceptera, men åtskilligt kan göras för att underlätta vardagslivet för den gamle och stimulera hans andliga och kroppsliga verksamhet. Inom denna grupp av normalt åldrande återfinns den övervägande delen av åldrande människor i dagens svenska samhälle, i en lång skala från helt friska åldringar med kroppslig spänst och andlig vigör, över personer med tilltagande åldersförändringar till dem som omärkligt övergår i den grupp av åldringar, som är akut eller mera varaktigt sjuka.

De åldrande och gamla människor som är sjuka är i långt högre grad än man vanligen föreställer sig mottagliga för behandling och vård. Förutsättningen är tidig diagnos genom geriatrisk examinering av patienten. Sjukdomarna är dels infektionssjukdomar och dels interna funktionsförstörande sjukdomar. Man har konstaterat en tendens hos den sistnämnda gruppen — cancer, kärlsjukdomar, högt blodtryck m. fl. — att uppskjutas till allt högre åldrar.

I många gränsfall är åldersförändringar och sjukdomsförändringar så sammanflätade med varandra att det för närvarande icke är möjligt att skilja mellan dem. Men frågan om alla åldringar är sjuka måste besvaras nekande.

De praktiska slutsatserna av dessa teoretiskt klarlagda och i stor utsträckning tillämpningsbara principer beträffande gamla människors förutsättningar för självförsörjning och behov av stöd, omvårdnad och sjukvård är följande:

a) i fråga om fysisk och psykisk verksamhetsförmåga bör de bedömas individuellt efter den faktiska fysiologiska kapaciteten och funktionsförmågan (18, 19);

b) vid nedsatta krafter bör råd, uppmuntran och hjälp för fortsatt livsförsel i den egna miljön lämnas (40, 41);

c) då åldersförändringarna fortskridit så att behov av ständig omvårdnad och tillsyn föreligger utan att sjuklighet påkallar sjukhusvård och då tillfredsställande hjälp icke kan ges i hemmet, står det moderna ålderdomshemmets service till buds (42);

d) i sjukdomsfall gäller att läkarundersökning bör ske så tidigt som möjligt och att gamla långvarigt sjuka människor bör ha samma rätt till förstklassig vård som yngre akut sjuka; i detta syfte behövs bl. a. geriatriska avdelningar vid både mental- och kroppssjukhusen (12); den avancerade geriatriska utredningsmetodiken och behandlingen visar att goda resultat kan uppnås (31, 36);

e) de genom sjukvården botade och rehabiliterade gamla patienterna bör återgå till sina vanliga miljöer; står dessa miljöer icke till buds bör ålderdomshemmet, som icke är sjukvårdsanstalt, kunna träda i det egna hemmets ställe; de som kräver fortsatt sjukvård bör däremot kvarstanna inom sjukvårdsorganisationen på sjukhem etc.

Såsom inledningsvis antytts ger erfarenheten vid handen att man stundom blandar ihop sjuka och av andra skäl vårdbehövande åldringar. På sjukvårdshåll förekommer stundom den meningen att man vill förvandla den kommunala socialvårdens ålderdomshem till »sjukhus där de gamla få vård under mera långvariga sjukdomar» (1). En dylik sammanblandning av socialvårds- och sjukhusvårdsuppgifter i fråga om gamla personer är finansiellt och organisatoriskt olämplig samt ur humanitär synpunkt olycklig. Klientelblandningen på ålderdomshem är en av de mest beklagliga praktiska konsekvenserna av en sammanblandning av åldrande och sjukdom (2).

Litteratur

1. Berg, Gunnar: »Befolkningsutveckling och sjukvårdsbehov i Stockholms län. III. Åldrings- och kronikervården.» *Svenska läkartidningen* 1955: 34.
2. Berggren, Ali: »Åldersforskningen och åldringsvården. Klientelblandningen på ålderdomshemmen såsom geriatrisk fråga.» *Svenska läkartidningen* 1951: 51.
3. Bickerman, Hylan A.: »The pathologic physiology of disease in the aged.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
4. Boas, Ernst P.: *Treatment of the patient past fifty.* 3rd ed. Chicago: Year book publishers, 1947.
5. Carlson, Anton J. & Johnson, Victor E.: *The machinery of the body.* 3rd ed. Chicago: University of Chicago press, 1948.
6. Carlson, Anton J. & Stieglitz, Edward J.: »Physiological changes in aging.» *The Annals of the American academy of political and social science*, January 1952.
7. Cavan, Ruth *et al.*: *Personal adjustment in old age.* Chicago: Science research associates, 1949.
8. Cowdry, Edmund V.: »Ageing of individual cells.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
9. Donahue, Wilma: »Changes in psychological processes with aging.» I Tibbits, Clark [Ed.]: *Living through the older years.* Ann Arbor, Mich.: University of Michigan press, 1949.
10. Eckerström, Sten: »Åldrandets fysiologi. Några internmedicinska synpunkter.» *Nordisk medicin* 1948: 36.
11. Erlandsson, Sven: »Ålderdomen och hälsan.» I *Vi och vår hälsa.* Stockholm: Överstyrelsen för Svenska röda korset, 1954.

12. Erlandsson, Sven: »Ålderssjukdomarna och deras krav på sjukvårdsorganisationen.» *Sveriges landstings tidskrift* 1951: 6.
13. Gumpert, Martin: »New developments in geriatrics.» I New York State joint legislative committee on problems of the aging: *No time to grow old.* New York 1951.
14. Gumpert, Martin: *Ni är yngre än ni tror.* [Översättning. Originalets titel: You are younger than you think.] Stockholm: Ljus, 1946.
15. Henschen, Folke: »Ålderdomen och dess medicinska problem.» *Svenska läkartidningen* 1950: 41.
16. Henschen, Folke: »Åldrandet och dess patologi.» [Promotionsföreläsning 1927.] I *Karolinska mediko-kirurgiska institutet under läsåret 1926—1927. Redogörelse.* Stockholm 1928.
17. Jacobsen, Erik: *Alderens problemer.* København: Hirschsprung, 1947.
18. Jones, Hardin B.: »Det svenska folkets fysiologiska ålder med hänsyn till sjukdom och hälsa.» *Sociala Meddelanden* 1955: 9.
19. Kaplan, Oscar J.: »Psychological aspects of aging.» *The Annals of the American academy of political and social science,* January 1952.
20. Kountz, William B.: »Degeneration and regeneration.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
21. Lansing, Albert I.: »General physiology.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
22. Lansing, Albert I.; Shock, Nathan W.; Cowdry, Edmund V.; Gumpert, Martin; *et al.*: »What is aging?» [Diskussion vid internationella kongressen i St. Louis 1951.] *Journal of gerontology* 1952: 3.
23. Lehman, Harvey C.: *Age and achievement.* Princeton, N. J.: Princeton university press, 1953.
24. Lorge, Irving: »Capacities of older adults.» I Donahue, Wilma [Comp.]: *Education for later maturity. A handbook.* New York: Whiteside, 1955.
25. Lowry, Oliver H. & Hastings, A. Baird: »Quantitative histochemical changes in ageing.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
26. Miller, John H.: »The growing problem of chronic disease among the aged.» *The journal of the American medical association,* September 1952.
27. National conference on chronic disease: *Preventive aspects of chronic disease.* Raleigh, N. C.: Health publications, 1952.
28. O'Leary, James L.: »Ageing in the nervous system.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
29. Oliver, Jean: »Structural aspects of the processes of aging.» I *The social and biological challenge of our aging population.* New York: Columbia university press, 1950.
30. Pollak, Otto & Heathers, Glen: *Social adjustment in old age.* New York: Social science research council, 1948.
31. Rusk, Howard & Taylor, Eugene J.: »Rehabilitation for the chronically ill and aged.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
32. Saxton, John A.: »Cancer and ageing.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
33. Seegal, David: »On longevity and the control of chronic disease.» I *The social and biological challenge of our aging population.* New York: Columbia university press, 1950.
34. Shock, Nathan W.: »Ageing of homeostatic mechanisms.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
35. Shock, Nathan W.: *A classified bibliography of gerontology and geriatrics.* Stanford, Cal.: Stanford university press, 1951.
36. Shock, Nathan W.: *Trends in gerontology.* Stanford, Cal.: Stanford university press, 1951.
37. Sjögren, Hakon: »Decreta medica de senectute. En kritisk analys av begreppen

involution och atrofi i den psykiatrisk-geriatriska litteraturen.» *Nordisk medicin* 1954: 44.

38. Sjögren, Hakon: »Neuropsykiatriska studier av presenil-senila sjukdomar, på basen av en kasuistik med 1 000 fall.» *Nordisk psykiatrisk medlemsblad* 1955: 2.
39. Sjögren, Hakon: »Senium — involution — evolution. Några geriatrisk-gerontologiska anteckningar från internationella kongressen i London juli 1954.» *Svenska läkartidningen* 1954: 42.
40. Socialstyrelsen: »Hemhjälp för gamla.» *Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor* 1952: 70.
41. Socialstyrelsen: »Bostadsfrågan för gamla.» *Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor* 1952: 74.
42. Socialstyrelsen: »De kommunala ålderdomshemmens uppgifter.» *Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor* 1955: 89.
43. Steele, J. Murray: »Arteriosclerosis.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
44. Stieglitz, Edward J.: »The personal challenge of aging: biological changes and maintenance of health.» I Tibbitts, Clark [Ed.]: *Living through the older years.* Ann Arbor, Mich.: University of Michigan press, 1949.
45. Stieglitz, Edward J.: *The second forty years.* Philadelphia, New York: Lippincott, 1952.
46. Thewlis, Malford W.: *The care of the aged.* St. Louis: Mosby, 1946.
47. Vischer, Adolph Lucas: *Ålderdomen. Vårt öde och vår fullbordan.* [Översättning. Originalets titel: Das Alter als Schicksal und Erfüllung.] Stockholm: Norstedts, 1944.
48. Weller, Carl V.: »Biologic aspects of the aging process.» I Tibbitts, Clark [Ed.]: *Living through the older years.* Ann Arbor, Mich.: University of Michigan press, 1949.
49. White, Paul D.: »The heart and great vessels in old age.» I Cowdry, Edmund V. [Ed.]: *Problems of ageing; biological and medical aspects.* 3rd ed. Baltimore: Williams & Wilkins, 1952.
50. Zeman, Frederic D.: »The medical significance of our aging population.» *Public health nursing*, July 1949.
51. Zeman, Frederic D.: »Life's later years. Studies in the medical history of old age.» [Tio uppsatser.] *Journal of the Mount Sinai Hospital*, 1944—45.

Bör den medicinska alkoholistvården utbyggas?

Av leg. läkaren *Hans Öhman*, ordförande i Stockholms stads nykterhetsnämnd

Trots att Sverige, på grund av förekomsten av nykterhetsnämnder samt en mycket ingående socialstatistik beträffande alkoholfrågor genom det tidigare alkoholransoneringssystemet, har speciella förutsättningar att kunna statistiskt bedöma alkoholistproblemet, är det mycket svårt att fixera omfattningen av den kroniska alkoholismen. På grund av omöjligheten att uppspåra och statistiskt redovisa all latent alkoholism kommer de officiella siffrorna att bli alldeles för låga, ehuru dessa siffror dock ger ett visst underlag till bedömande av frågan. År 1946 blev drygt 25 000 personer, motsvarande ca 4 ‰ av den totala folkmängden, föremål för ingripande från nykterhetsnämnds sida. För landsbygdens del utgör denna promillesiffra ca 3, medan den för städerna utgör ca 6. Man gör sig icke skyldig till någon överdrift, om man utgår från att den latenta alkoholismen har samma omfattning som den statistiskt kända. Den totala alkoholismen skulle då på landsbygden omfatta ca 6 ‰ av befolkningen, i städerna 12 ‰ och det totala antalet alkoholister i Sverige ca 52 000. Som jämförelse kan nämnas att antalet sinnessjuka (på sinnessjukhus intagna, exspektanter, försöksutskrivna och i familjevård) kan uppskattas till ca 40 000.

Alkoholismen är således en företeelse av betydande storleksordning och med avsevärd återverkan på såväl samhället som den enskilda människan.

Säkerligen är det icke endast *en* orsak till alkoholismen, utan man torde ha anledning att räkna med flerfaldiga.

Det allvarligaste symtomet hos alkoholister, och det som är grundläggande för själva alkoholismen, är den starka, ibland våldsamma, hungern efter alkohol, denna hunger som gör att alkoholister ibland kan offra frihet, ekonomi, hela sin tillvaro på att tillfredsställa alkoholbegäret. *Just denna alkoholhunger kan mycket väl emanera från biokemiska rubbningar i den intermediära ämnesomsättningen.*

Kort efter mitt tillträde den 1 januari 1941 av uppdraget som ordförande i Stockholms stads nykterhetsnämnd föreslog jag därför nykterhetsnämnden att ta initiativet till vissa biokemiska och medicinska undersökningar rörande alkoholismens orsaker, vilket också blev nämndens beslut. Under de följande åren utfördes således ett antal undersökningar dels på Wenner-Grens Institutets avdelning för biokemi, dels på S:t Eriks sjukhus.

Denna forskning förmådde, på grund av sin både kvantitativa och kvalitativa begränsning, visserligen icke lösa alkoholismens problem, men trots allt blev de uppnådda resultaten i viss mån ett incitament till uppfattningen, att alkoholismen icke blott är en social fråga utan kanske i väsentligt högre grad en medicinsk, vid vilket förhållande det rent sociala övervaknings-

och interneringsförfarandet måste kompletteras med läkarvård. Nykterhetsnämnden sökte därför också vidga den medicinska alkoholistvården, varvid ett värdefullt stöd erhölls dels från erfarna fackmän på alkoholistvårdens område — Stockholms stads nykterhetsnämnds tjänstemän jämte flera föreståndare för landets alkoholistanstalter — dels från Stockholms stads sjukhusdirektion, med vilken myndighet nykterhetsnämnden hela tiden haft ett mycket gott samarbete, vars praktiska resultat framgår av nedanstående redogörelser.

Sammanställning

över nykterhetsnämndens och sjukhusdirektionens åtgärder för medicinsk alkoholistvård åren 1941—1955

1941—1942	utfördes biokemiska undersökningar över pyrodruvsyrans variationer hos alkoholister, vilka för dessa undersökningar vårdades på privata sjukhem, medan analyserna utfördes på Veterinärhögskolans medicinska laboratorium. Bekostades privat.
1943—1944	utsträcktes dessa biokemiska undersökningar till att gälla sockeromsättningen hos alkoholister, som även nu vårdades på privata sjukhem, medan undersökningarna, vilka redovisats i Svenska läkartidningen 1944: 8, utfördes på B. A. Hjorths avdelning för ämnesomsättningsforskning vid Wenner-Grens Institutet vid Stockholms Högskola. Bekostades privat.
1945	öppnades på S:t Eriks sjukhus en avdelning på 18 platser avsedd för somatisk undersökning och behandling av alkoholister (avd. D). År 1948 måste på grund av det starka kravet på poliklinisk alkoholistvård denna avdelning nedläggas, och på S:t Eriks sjukhus förekommer därefter endast poliklinisk alkoholistbehandling.
1945	startades på Beckomberga sjukhus en avdelning för psykiatrisk undersökning och behandling av alkoholister.
1948	öppnades en alkoholistvårdspoliklinik på Södersjukhuset, avsedd för lättare fall. På grund av personalbrist måste polikliniken stängas följande år (öppnades åter år 1950).
1950	öppnades på Långbro sjukhus en alkoholistvårdsavdelning om ca 30 platser samt två alkoholistvårdspolikliniker, en belägen på Södersjukhuset och en vid Kornhamnstorg.
1954	öppnades en alkoholistvårdspoliklinik i Stadshagen som ersättning för polikliniken vid Kornhamnstorg, vilken nedlagts.
1955	öppnades Mariapolikliniken som ersättning för polikliniken vid avdelning D på S:t Eriks sjukhus.

Den 28 augusti 1955 nedlades verksamheten vid alkoholistvårdspolikliniken på S:t Eriks sjukhus (avdelning D), vilken i stället överflyttades till nyinredda, mycket moderna lokaler i f. d. Maria sjukhus. Polikliniken förfogar här över goda utrymmen, modernt laboratorium samt 14 dagplatser, där djupt alkoholiserade patienter kan beredas en tillfällig första hjälp. Meningen är att inom kort polikliniken skall samordnas med en klinisk avdelning, där patienterna kan beredas vård under längre tid.

Den medicinska alkoholistvården i Stockholm har som synes under de

senaste fjorton åren undergått en betydande utveckling. Medan staden år 1941 *icke* förfogade över *någon* sjukhusavdelning eller poliklinik för alkoholsjuka, disponerar staden nu över:

		Antal platser, besök (år 1954)
1.	Alkoholistvårdsavdelning på Beckomberga sjukhus	ca 30
2.	Alkoholistvårdsavdelning på Långbro sjukhus	ca 30
3.	Alkoholistvårdspoliklinik på S:t Eriks sjukhus [1]	37 213
4.	Alkoholistvårdspoliklinik på Södersjukhuset	1 468
5.	Alkoholistvårdspoliklinik vid Stadshagen	2 265
	Totala antalet besök	40 946

[1] Ersatt den 28 juli 1955 med Mariapolikliniken.

I besöksklientelet vid dessa polikliniker ingår för närvarande ca 30 kvinnor.

I syfte att få en uppfattning om, hur denna ökade medicinska verksamhet inverkat på interneringsfrekvensen, har nedanstående sammanställning utarbetats.

År	Anmälningar totalt	Nyintagna på anstalt	Nyintagna i % av antalet anmälda
1941	1 067	265	24,8
1942	992	213	21,5
1943	1 358	228	16,8
1944	1 344	208	15,5
1945	1 477	210	14,2
1946	1 343	169	12,6
1947	1 352	198	14,6
1948	1 630	239	14,7
1949	1 659	211	12,7
1950	1 755	217	12,4
1951	1 774	220	12,4
1952	2 047	239	11,8
1953	2 070	273	13,2
1954	2 231	192	8,6

För översiktlighetens skull redovisas ovanstående siffror i diagramform.

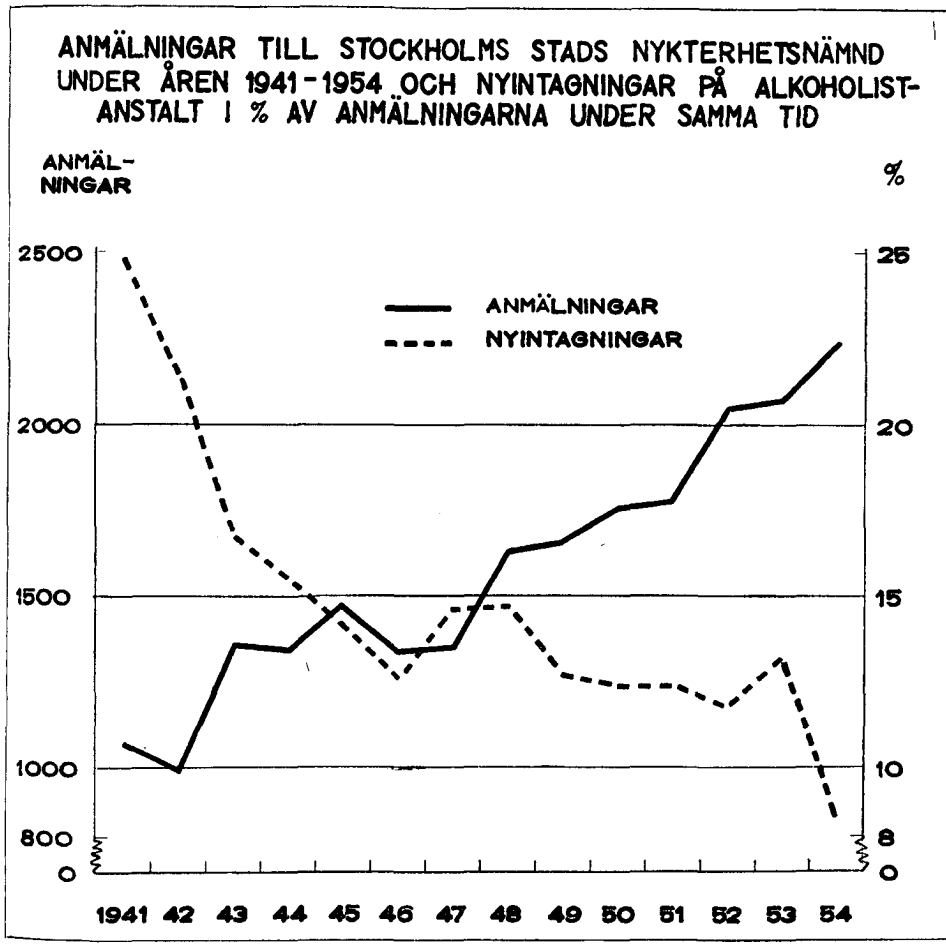
Man torde utan överdrift kunna säga att det är remarkabelt att interneringsfrekvensen för nyintagna från år 1941 till år 1955 sjunkit till en tredjedel i förhållande till nyanmälningarna. Likaså är det värt att beakta — som exempel på vilken betydelse den medicinska alkoholistvården enligt min mening har — att nykterhetsnämndens poliklinik vid S:t Eriks sjukhus under år 1954 kunde registrera mer än 37 000 besök och för de första sex månaderna år 1955 den högsta besökssiffran hitintills, eller 20 000 besök.

Samhällets kostnader för de internerade alkoholisterna är icke obetydliga, vilket en av Stockholms stads nykterhetsnämnd företagen, ingående undersökning visar. Under år 1952 var sammanlagt 642 klienter från Stockholm internerade under sammanlagt 2 280 månader. Samhällets direkta kostnader för dessa internerade framgår av följande specifikation:

		Kr
I.	Nykterhetsnämndens kostnader	228 487
	(a) Faktiska kostnader för resor, kläder och vård för de i undersökningsmaterialet ingående personerna	99 887
	(b) Beräknade kostnader avseende administration	128 600
II.	Socialvårdsutgifter, faktiska kostnader år 1952	291 766
III.	Statens kostnader för anstaltsvård, faktiska kostnader[1]	1 524 717
IV.	Faktiskt skattebortfall på beräknad medelinkomst av 6 000 kr årligen	189 710
	Summa	2 234 680

[1] Därtill kommer statens bidrag och ersättningar till nykterhetsnämnden med 22 846 kr, som inräknats i punkt I (b).

Ett exakt fastställande av årsinkomsten har trots genomgång av socialregistret icke varit möjligt i samtliga fall. För att undvika för hög beräkning har årsinkomsten därför medelberäknats till så pass lågt belopp som 6 000 kr. Med den beräkningsgrunden tillkommer som ytterligare förlust-

post de internerades sammanlagda förlorade arbetsinkomst på ca 1,2 milj. kr. Icke utan betydelse ur allmän synpunkt är också den sänkning av produktionsvolymen, som bortfallet av ca 2 000 arbetsmånader innebär.

Räknar man med att antalet internerade är tämligen konstant, skulle detta innebära — med en årlig direkt samhällskostnad på 2,3 milj. kr — att under åren 1941—1953 de stockholmare som internerats på alkoholistanstalt direkt kostat samhället 30 milj. kr. Samtidigt har det kostat de enskilda alkoholisterna ca 16 milj. kr i form av förlorad arbetsförtjänst.

För att rätt bedöma en utgiftspost måste den givetvis sättas i relation till den valuta man erhåller för utgiften.

I avsikt att utröna vilken effekt anstaltsvården haft, utförde socialstyrelsen år 1947 en mycket intressant undersökning hur från alkoholistanstalterna utskrivna personer förhållit sig till alkoholen under en viss längre observationstid efter anstaltsvistelsens slut.[2] Därvid undersöktes, hur år 1946 situationen var för dem som 10 år tidigare, alltså 1936, för första gången internerades på alkoholistanstalt. Av dem som redovisades år 1946 visade sig 68 %, alltså mer än 2/3, fortfarande vara grava alkoholmissbrukare. Även de mest ingripande samhällspreventiva åtgärderna har som synes visat sig oförmögna att i nämnvärd grad förbättra alkoholistens individuella situation. Det är nog ingen överdrift att man här ur vårdresultatsynpunkt kan tala om bortkastade pengar.

Enligt mitt förmenande är i stort den gamla övervaknings- och interneringsepoken slut. Ett ensidigt kvarblivande vid dessa behandlingsformer skulle innebära ett på stället marsch, vilket är förkastligt både från humanitär och ekonomisk synpunkt. Vad som nu behövs är forskning och åter forskning. Vi behöver intressera våra främsta biokemister för detta problem och — vilket är en grundförutsättning för framgång — dessa forskare måste få goda ekonomiska resurser möjliggörande ett så effektivt arbete som möjligt. Vilka resultat skulle icke ha kunnat nås om forskningen fått de 30 milj. kr, som enbart de internerade kostat samhället de senaste 13 åren. Först när man vet *varför* en människa grips av en oresonlig alkoholhunger, vet vilka biokemiska processer det är som utlöser begäret, först då kan man hoppas på att finna en verkligt rationell behandling. Detta är ett problem av internationell räckvidd.

---

[1] En redogörelse för socialstyrelsens undersökning av alkoholistanstalternas vårdresultat gavs av förste aktuarie Gustaf Holmstedt i bilaga 4 till 1946 års alkoholistvårdsutrednings *Betänkande med förslag till lag om nykterhetsvård m. m.* (SOU 1948: 23).

Erfarenheter och resultat av disulfiram-(antabus-)behandling

Av med. lic. *Harry Danielsson* och byråföreståndare *Carl Hellqvist*,
Örebro stads nykterhetsnämnd

Då man vill försöka redovisa resultaten och erfarenheterna av disulfiram-(antabus-)terapi synes det lämpligast att göra detta så, att man låter både läkaren och socialvårdaren framlägga sina synpunkter på ämnet. Båda dessa kontrahenter har arbetat vid samma nykterhetsvårdsbyrå och framlägger här nedan synpunkter och resultat.

Läkaren anför följande.

Antabus-(disulfiram-)behandlingen är nu sju år gammal i Sverige och erfarenheterna börjar samla sig hos läkare och nykterhetsnämnder. Man är väl ense om att ett ytterst förnämligt vapen i kampen mot alkoholsjukdomen blivit tillgängligt och vidare är åsikten ganska allmän att medlet, för att göra effekt, bör ges kontinuerligt under minst ett års tid.

Lasarett och sjukhus kan knappast sköta de sjuka under hela detta år och har väl ej möjlighet att övervaka medicineringen på ett effektivt sätt. Läkaren och patienten kan sällan, ytterst sällan, ensamma, utan hjälp av annan eller andra, ordna så att kuren blir effektiv. En tredje hjälpande kraft måste rycka in till den sjukes och läkarens hjälp. Denna tredje kraft blir liktydig med en övervakande person, som verkligen kan ansvara för att disulfiram blir intaget och som rapporterar till läkaren eller annan om föreskrifterna ej följs. Det säger sig självt att det är för mycket begärt att hustrun eller mannen skall tvingas bli denna för den sjuke mer eller mindre obekväma och ibland smått avskydda övervakande person. Föräldrar, fästman, fästmö, släktingar är ej heller lämpliga annat än i undantagsfall. Ibland kan arbetsgivaren, någon pålitlig kamrat eller bekant vara användbar men ofta är den sjuke mycket mån om att hålla sin sjukdom hemlig även för dessa kategorier av personer.

Nykterhetsnämnderna är ju dock till för att hjälpa de alkoholsjuka och jag tror, efter att i det närmaste i sju år ha sysslat med dessa problem, att triaden alkoholsjuk, läkare, nykterhetsnämnd är det arbetslag som gör det bästa och effektivaste arbetet. Den alkoholsjuke och den för sjukdomen intresserade läkaren är i sagda triad fasta faktorer. Nykterhetsnämnderna är det inte alltid, framför allt inte i de små samhällena ute i landskommunerna, och på denna punkt måste vissa omändringar ske. Slentrian och slapphet, ibland oduglighet, måste rensas bort. Arbetsvilja, humanitet, intelligens måste fram. Nykterhetsnämndernas lokaler måste i konsekvens med detta göras så lämpliga som möjligt för sin ömtåliga och grannlaga uppgift.

Läget av nykterhetsnämndens lokaler bör vara sådant att tillbörlig hän-

syn tas till den känsla av anonymitet som varje alkoholsjuk eftersträvar. Det är psykologiskt felaktigt och i längden säkerligen ödeläggande för ett gott resultat av disulfirambehandlingen att erbjuda trånga lokaler med kanske endast en ingång. S. k. socialhus må användas till andra ändamål; för de alkoholsjuka är de olämpliga enär dessa patienter mår speciellt illa av att bli utsatta för den insyn som ovillkorligen därav måste bli följden. En nykterhetsnämnd bör ha sina lokaler förlagda till ett större hus i stadens centrum; gärna affärs- och kontorslokaler och bostäder i detta hus, vilket gör att människoströmmen in och ut blir livlig och den alkoholsjuke får tillfälle att känna sig anonym. Om möjligt bör två, helst tre ingångar finnas från olika sidor av huset. Denna min idé i syfte att bevara individens anonymitet har upprepade gånger visat sig vara av synnerligen stor praktisk betydelse och jag ber att i humanitetens namn få rekommendera detta system.

I Örebro fick vi i mitten av år 1954, tack vare en förstående inställning från stadens myndigheter, byrålokaler, vilka innehåller såväl en alkoholpoliklinik som en socialavdelning. Till polikliniken hör, förutom ett läkarrum och ett stort laboratorium, där alla behövliga undersökningar kan göras, två medicineringsrum varav ett samtidigt är sköterskerum. En mycket viktig detalj är det till polikliniken hörande isoleringsrummet, som är diskret beläget i anslutning till de övriga lokalerna. Detta inrättades för att tjänstgöra såsom en inledare till disulfirambehandlingen. Ofta ser man ju vårdsökande, akuta fall, som förtärt alkohol samma dag de söker för sin sjukdom. En del av dessa fall är mer eller mindre hemlösa, deprimerade, ibland antytt prädelirösa. Detta isoleringsrum har visat sig vara en praktiskt lycklig lösning. Det har kommit till användning i en omfattning, som vi från början inte alls kunde förutse, och det går numera knappast en dag utan att det anlitas såsom ett komplement till polikliniken. Med kännedom härom har jag *mycket* svårt att föreställa mig att det skall kunna undvaras i framtiden. Sannolikt blir det så att nykterhetsvårdsbyråerna kommer att vara försedda med ett eller flera dylika rum. Många trassliga, medicinskt svårbemästrade situationer har kunnat redas upp tack vare detta rum och genom att nämnden förfogar över två väl utbildade laboratoriekunniga sjuksköterskor, vilka dessutom är psykiatriskt intresserade och som är till ovärderlig hjälp och inte alls kan undvaras. Vidare har vi erhållit bistånd av Örebro Rödakorsavdelning genom att medlemmar av denna välvilligt ställt sig till förfogande såsom övervakare, speciellt nattetid på isoleringsrummet.

Varje nytt alkoholfall får genomgå läkarundersökning, som inkluderar hämoglobinbestämning, räkning av vita och röda blodkroppar, sänka, urinsedimentundersökning och undersökning på urin med jodprov och Schlesinger. Vid misstanke om hjärtåkomma röntgengenomlysning och elektrokardiogram. Tydliga hjärtfel är kontraindikation för disulfirambehandling. Man bör hålla på att disulfiram ej bör ges utan föregående läkarundersökning. Vid denna får den sjuke inpräntat disulfirams verkningssätt, han får

höra att behandlingen skall pågå ett år och att under detta år månatliga kontroller av blod och urin kommer att utföras. Han får ytterligare reda på att han måste komma till polikliniken varje dag under detta år, även söndagar. Detta är hårda bud, men erfarenheten från Örebro lär dock att detta förfaringssätt är det enda som i längden håller. Dock släpper man så småningom, kanske efter någon månad, på tyglarna. Man individualiserar och f. n. kommer på polikliniken under helgdagar endast ca 20 procent av samtliga medicinfall. Det händer också att en del får medicinera med 2—3 dagars intervall.

I Örebro har vi helt frångått disulfiram i tablettform, som inte tillåter ett så noggrant doserande som är önskvärt. Man får nog låta medicindosen variera mellan så vida gränser som 50—500 mg. Det stora flertalet fall har vi funnit vara skyddade av en så låg dos som 120 mg. Antabustabletterna innehåller ju 500 mg disulfiram och ett monotont utdelande av dessa *innebär utan tvekan en generell överdosering, vilket är tekniskt felaktigt och som måste undvikas.* De nykterhetsnämnder vilka inte är så entusiastiska beträffande disulfirambehandlingen har säkerligen överdoserat på detta sätt och därmed har de alkoholsjuka fått besvärande bisymtom, som åstadkommit missnöje och kurens avbrytande. En sockersjuk behöver sin speciella insulindos, en alkoholsjuk sin individuella disulfiramdos. Känsligheten för disulfiram kan testas med 6 cc etylalkohol, men denna åtgärd har vi dock här undvikit. När det gäller att utprova en individuell dosering har vi infört att distribuera antabusmixturen i speciella skedar där ingraverade nivålinjer anger den något så när exakta dosen mellan 100—500 mg disulfiram. Dessa skedar är lätta att anskaffa i samarbete med närmaste apotek. Bland raden av icke önskvärda bisymtom som ibland framträder under medicineringen tycks huvudvärk vara mera allmän och tyder på en för hög dos. Den lätta trötthet, som ibland inställer sig hos patienterna efter en lång tids medicinering, får man försöka tolerera och f. ö. minskas denna genom att disulfiram ges på kvällen.

Vi har funnit att de alkoholsjuka är mycket förtjusta över att få antabusmixturen + 1 tesked syr.ac.ascorbic. + 1 droppe citronolja blandade i ett halvt glas vatten. Denna mixtur är välsmakande och skonsam för ventrikelslemhinnan. Vid sura gastriter, som ju i dessa fall är mindre vanliga, får man pröva sig fram på andra sätt. Under kurens gång ger vi dessutom 1 Multiplexdragé dagligen. Man bör ej ge tonica eller hostmedicin innehållande sprit. Man kan avtala med apotekaren att få t. ex. Mixtur. B. Combin. comp. utan sprittillsats. Akut insufficienta individer med tremor, ångest m. m. mår väl av injectabile aneurin. comp., 2 ml intramuskulärt dagligen, 5—10 dagar i följd. Denna behandlingsform bör med hänsyn till risk för allergisk chock ges endast i en serie av 5—10 injektioner och sedan ej upprepas.

Serpasiltabletter à 0,00025 g 1/2—1 tabl. ggr 3 har även visat sig vara av god effekt vid insufficienstillstånd under pågående disulfiramkur. Man torde lika bra kunna använda motsvarande svenska preparat, Pharmacias ser-

pedin, tabl. à 0,00025 g. Flera fall har fått detta medel 2—4 veckor i sträck. Man bör vara *mycket* försiktig med vanliga barbiturica och jag känner mig som en missdådare då jag i något enstaka fall ger någon eller kanske några doser fenedrin till på annat sätt svårbehandlade trötthetstillstånd.

Två lergigantabletter à 0,025 g + 5 g koksalt ges t. ex. på eftermiddagen i en engångsdos till akut alkoholintoxicerade, som oftast är tämligen balanserade och kontaktabla, resonabla och utan återställarbegär morgonen därpå. Detta förfaringssätt används nästan ständigt för de patienter vilka är inlagda på isoleringsrummet.

Chlorpromazin (Hibernal, Largactil) i dosen 0,025 g 3—4 ggr dagligen i 1—2 dagar tävlar i effekt med kombinationen Lergigan—NaCl vid behandlingen av dessa akuta, ångestfyllda fall. Dock bör man ha benägenhet för kärlhypotoni i åtanke (blodtryckskontroller!), varför vederbörande bör ligga till sängs under dessa två dagar och inte lämnas utan tillsyn. Isoleringsrummet kommer i dessa fall väl till pass.

Under de första två dagarna ger man dessutom tämligen regelbundet till den akuta alkoholneurosen myanesintabletter, 0,5 g ggr 3. Onödigt och olämpligt är att ge myanesin mer än under dessa två dagar. Anmärkas bör att disulfiram ges oberoende av om vederbörande erhåller myanesin, hibernal eller annat. Huvudsaken är att disulfiram ges först när 18—24 timmar gått sedan sista alkoholdosen förtärdes.

Vi har vidare sett god effekt av mikrokortvågsbehandling (radar) av tillfälligt psykiskt insufficienta alkoholfall. Det är min erfarenhet att radarbehandling i så gott som alla fall av akut alkoholinsufficiens är av mycket — ofta förbluffande — god effekt. Jag placerar radarapparatens sändarkåpa tätt mot ena sidans tinning och riktar strålen så att den går genom hypofys-hypothalamusområdet. Behandlingen sker vanligen i sex seanser, 15 minuter varje gång. Första gången 50 procent apparateffekt, andra gången 55 procent, tredje och fjärde dagarna 60 procent. Uppehåll femte dagen och så åter behandling sjätte och åttonde dagarna, varvid 60 procent apparateffekt används vid bägge tillfällena. Behandlingen sker i liggande ställning och patienten får efter varje behandling kvarligga ca 10 minuter på undersökningssoffan, varefter han får sitta i väntrummet 15 minuter innan han får lämna mottagningen. Allt detta för att man skall kunna undvika besvär i form av yrsel, huvudvärk o. dyl. Radarbehandlingen är ansvarsfull och bör ske endast under läkarens ständiga och direkta överinseende.

Det är nyttigt att den sjuke ibland får uppsöka läkaren. Stela, hårda former måste ovillkorligen undvikas. Hela skalan av sociala hjälpåtgärder måste kunna behärskas och användas. Fasthet och mjukhet måste kombineras på ett förstående sätt. Den alkoholsjuke är oftast sensibel, ömtålig och han registrerar snabbt och djupt om hans människovärde får den minsta stöt.

Nykterhetsvården kommer att bli utsatt för ökade påkänningar. Men med smidigt samarbete mellan alla parter och med tillgång till lokaler i stil med vad vi här har fått oss anförtrodda har vi funnit att total spritabstinens

under pågående disulfiramkur blivit allt mera vanlig. Vidare har de alkoholsjuka allt oftare börjat söka spontant till polikliniken, vilket gör arbetet i sin helhet så mycket mera glädjande.

Då *socialvårdaren* skall redovisa sina intryck är det naturligt erinra om att man inom nykterhetsvården inte varit bortskämd med hjälpresurser. Antabusmedicineringen var därför en hoppfull stråle, som visade en möjlighet att kunna bekämpa alkoholismen. Medlet väckte även intresse i läkarkretsar och därigenom knöts kontakterna fastare till den sakkunskap, som är så värdefull speciellt på vårt område. Denna kontakt ledde också så gott som omedelbart till att mycket av gammal metodik övergavs. Detta var utan vidare aversionsmedlets förtjänst, ty i samarbetet blev medlet så att säga själva pelaren eller stommen kring vilket allt annat kommit att röra sig. Man må ha vilken uppfattning man vill om medlets värde. Det faktum att det åstadkom ökade möjligheter på hithörande vårdområde och *medförde att tidigare använda, tvingande åtgärder fick träda tillbaka, bör* uppskattas. Att den förebyggande metodiken kräver mycket arbete, intresse och tålamod är självklart, men den har i hög grad bidragit till att den tyngd som nykterhetsvårdaren nästan alltid kände inför sin uppgift har betydligt lättats sedan han funnit att han fått klienterna med sig och inte mot sig.

Antabus är ett hjälpmedel, som rätt använt kan motverka och ibland helt avlägsna ett spritmissbruk. Liksom vilken annan medicin som helst passar den inte alla, men de fall, då medlet inte har kunnat användas, är ytterst få. Om en alkoholmissbrukare har en negativ inställning till antabus kan man inte tvinga medlet på honom. Detta medför att ansvar och omtanke vid medicineringen ständigt måste vara en ledstjärna. Dock bör medlet prövas i så många fall som möjligt. Vissa avancerade missbrukare anser att de utan större obehag kan supa sig igenom medicinspärren, andra däremot inte, antingen på grund av rädsla eller av erfarenhet av obehagliga följdverkningar. Lättare alkoholskadefall brukar som regel alltid hålla sig från spriten under medicineringstiden. Efter att vi konsekvent har använt antabus på båda dessa grupper har vi erfarit att resultaten i fråga om de avancerade alkoholmissbrukarna inte är dåliga. Tvärtom är dessa så tillfredsställande att de bidragit till att stimulera oss i vårt arbete.

I allmänhet är de personer som har alkoholproblem angelägna att få detta avlägsnat. De allvarligaste hindren för dem att uppnå detta mål är deras svaga karaktär och miljöfaktorer. Visade viljeyttringar hos dem måste därför noga tillvaratas, upparbetas och förstärkas. Lyckas man med detta är det förvånansvärt hur uthålliga de allra flesta är i fråga om medicineringen även om denna pågår i flera år.

Då en patient skall börja en medicinkur bör han ha klart för sig att *medicinen endast är ett hjälpmedel som kan hjälpa honom att hålla tillbaka* ett alltid lurande alkoholbegär, och att han under kurtiden kan påräkna ett i varje fall moraliskt stöd av läkaren och vårdorganet. Att han dessförinnan bör ha tid på sig att fatta beslut om han vill välja den medicinska vägen,

är självklart. Det ligger emellertid i sakens natur att läkaren eller socialvårdaren försöker få patienten positivt inställd till behandlingsmetoden.

Då det lyckats att hålla en patient från rusdryckerna kan det tyckas att man kan stanna vid denna framgång. Detta är felaktigt medan framgången ofta kan följas av svåra bakslag och orsaken härtill är inte sällan att dessa patienter har en mängd problem som gör dem oroliga och som man måste hjälpa dem att lösa. Härtill kommer att missbruket alltid sliter starkt på individens nervsystem och att det i regel tar lång tid för honom att komma i balans. Det är bl. a. av dessa anledningar som kurtiden bör utsträckas till ett år.

Det har varit tillfredsställande att se att man under en medicineringstid nästan alltid har lätt att vinna patienternas förtroende. Denna värdefaktor är givetvis en lättnad i arbetet, ty den bidrar att skingra den felaktiga inställning, som de alkoholsjuka i allmänhet har i fråga om hjälporganet därför att det kommit att få sin verksamhet förlagd till ett område som många anser vara i högsta grad privat.

Någon jämförelse mellan sådana alkoholskadade som hjälpts via den öppna vården och den slutna bör man undvika. Anstaltsvård kommer ju inte till användning förrän alla andra hjälpresurser anlitats. Det förtjänar likväl påpekas, att därest bättre möjligheter funnes för den öppna vården kunde man ännu mera undvika den slutna vårdformen. De vinster man gör genom att mer konsekvent utbygga den öppna vårdformen kan knappast redovisas *men är betydande*. Vinsten i ekonomiskt avseende är inte minst värdefull. Den slutna vården drar en kostnad av ca 30 kr per dag och vårdfall. Den öppna vårdens kostnader stannar vid 1/10 av denna summa, eller ca 3 kr per dag och vårdfall.

Nedanstående statistiska sammanställning utvisar, dels vilket *initiativ* som legat till grund för medicinkurerna som här inletts, dels *resultaten*. I fråga om båda omfattar redovisningen 190 personer, vilka under åren 1948—1953 behandlats under nämndens kontroll. Bedömningen av resultaten gjordes ungefär vid årsskiftet 1954/55, alltså *minst ett år* efter det den först inledda behandlingen avslutats.

Initiativ	Antal personer
Klientens eget eller med bistånd av anhörig	66
Läkare	16
Läkare och vårdorganet	86
Övriga: arbetsgivare etc.	22
Totalt	190

Resultat	Antal personer	%
Helt eller i det närmaste avhållsamma	47	61
Förbättring eller under 1954 återupptagen behandling	68	
Dålig skötsamhet eller obedömbara fall	75	39
Totalt	190	100

Att i öppen vård ha fått alkoholsjuka till en skötsam vandel i den omfattning som här ovan redovisats är utan tvivel aversionsmedlets förtjänst. Övriga mediciner, som därjämte kommit att användas, är visserligen betydelsefulla hjälpfaktorer, men huvudkomponenten är dock antabus. Den röda tråden i vår metodik kan sammanfattas sålunda:

Individuell antabusdosering, psykiskt stöd och social omvårdnad.

Länkrörelsen — en ny giv inom alkoholistvården

Av med. lic. *Bertil von Friesen*, Göteborg

Frågan om återförande av alkoholskadade människor till ett normalt levnadssätt har alltid fångat läkarnas intresse och mångfaldiga är de botemedel som prövats. På grund av bristen på mer långvarig kontakt med den sjuke har väl läkarna gjort den iakttagelsen att tillfälligt goda resultat snart omintetgjorts av återfall i alkoholvanorna. Inte heller den i samhällets regi bedrivna alkoholistvården kan ärligt talat skryta med så stora resultat. I en del fall är det nödvändigt att låta alkoholisternas anhöriga få en tids andrum men det är ju mer än så man önskar. Tvånget kan nog vara nödvändigt ibland men med tvångsmetoder vinner man i regel ej större framgång, i varje fall inte inom medicinen. Själv hör jag till dem som konsekvent betraktar alkoholister som sjuka människor och även om satsens giltighet kan bestridas tjänstgör den som en värdefull arbetshypotes.

I den efter amerikansk förebild arbetande länkrörelsen har både läkaren och socialarbetaren inom nykterhetsvården fått ett värdefullt hjälpmedel när det gäller återanpassningen, »rehabiliteringen», av de alkoholsjuka. Sex års kontakt med Kamratföreningen Länken i Göteborg i egenskap av dess förtroendeläkare har gett mig tillräcklig erfarenhet för omdömet att vi här har en verksamhet som bör kunna spridas över hela vårt land. Den bygger på frivillig samverkan och innebär helt enkelt att sådana som blivit återställda från sin alkoholism använder sina krafter att stödja och hjälpa sina kamrater.

Det intressanta är att vi börjar få en hel rad av olika efter samma princip arbetande sammanslutningar. Den utåt mest kända är Sällskapet Länkarna som torde ha varit först med tanken i Sverige och vars namn främst fastnat i medvetandet. Kamratföreningen Länken är en utbrytning ur denna och arbetar vid sidan av den, i varje fall i Göteborg. Konkurrensen mellan båda dessa sammanslutningar är säkerligen bara nyttig. I Stockholm har jag träffat på en förening som direkt efter den amerikanska förebilden kallar sig »anonyma alkoholister». Helt nyligen har jag i Göteborg kommit i kontakt med en nykterhetsförening bland stuveriarbetarna, organisatoriskt helt fristående, som arbetar i samma syfte och på samma sätt. Alkoholismen känner ju som bekant inga sociala gränser och vi har också i Göteborg en förening »Ringen» rekryterad bland »högre» socialgrupper som förefaller att ha nått goda resultat. Och för att gå utanför vårt lands gränser kan nämnas både Norge och Danmark som har sin »Ring-i-Ring» rörelse, också under medverkan av läkare. Ett skandinaviskt samarbete har etablerats och jag har fått ett starkt intryck av hur allvarligt problemet

ter sig också i våra grannländer — ja, kan man tillägga att det nog har karaktären av ett världsproblem hur man skall begränsa skadeverkningarna av detta det främsta av våra kulturgifter.

Med utgångspunkt från egna erfarenheter skulle jag vilja framhålla ett par synpunkter som vägledande när det gäller en väckelserörelse som denna som har starkt syskontycke med den verksamhet som bedrevs av våra nykterhetsföreningar under förra århundradet.

Vad själva arbetet beträffar gäller det att skapa en naturlig gemenskap genom täta sammankomster och tilltalande och stimulerande fritidsverksamhet. Länken i Göteborg har möten varje vecka under fria former och inte minst värdefull är möjligheten till kontakt med fästmör, fruar och barn, som ju tidigare varit de som fått ta de svåraste stötarna genom den alkoholskadades beteende. Att delta i en dylik spritfri samvaro i en lokal som till bristningsgränsen är fylld av medlemmar och anhöriga känns faktiskt upplyftande för den som alltför väl vet hurudan deras tillvaro tett sig tidigare. Föreningen brukar också dela ut belöningar till medlemmar som hållit sig spritfria i ett eller två år: ett märke att bära i rockuppslaget blir det efter ett års, en bordsflagga med Länkens emblem efter två års nykterhet. Detta tävlingsmoment kanske förefaller en del litet löjligt men det har visat sig ytterst värdefullt. Varje märkesinnehavare strävar efter flaggan och för var och en som fått sin utmärkelse blir den en sporre till fortsatt arbete för sig själv och andra. Som inom all mänsklig gemenskap uppstår här en elit och en massa och visst är det sant att det många gånger blir svårt att hålla kvar nykomlingarna. Det tjänar ingenting till att dölja att en del faller bort och får »återfall» som uttrycket lyder. Men återfallen medför inte strykning ur rullorna, tvärtom uppmanas kamraterna att ta hand om vederbörande och föra honom tillbaka till gemenskapen igen.

Förutom de regelbundna sammankomsterna har man olika sektioner för ideella sysselsättningar, de må vara bridge eller schack, fotboll eller amatörteater. Då Kamratföreningen Länken numera har avdelningar framför allt i vissa västsvenska och norrländska samhällen kan det bli tävlingar mellan olika grupper som sysslar med spel eller idrott. Här är ett rikt fält för uppfinningsrikedom och möjlighet till variationer. Viktigt är att det är medlemmarna själva som sköter saken och att föreningarna blir frivilliga och fristående och att varje tendens till byråkratisering och centralisering motarbetas. Länkrörelsen seglar otvivelaktigt i medvind och har vunnit stor förståelse från både myndigheternas och nykterhetsrörelsens sida. Viktigt är också att föreningarna inte blir för stora så att den personliga kontakten går förlorad. I Göteborg har vi på sista åren fått stadsdelsavdelningar och detta har visat sig ändamålsenligt. Den enskilde medlemmen får inte känna sig borttappad i ett för stort sällskap och han måste ha samma skyldigheter och rättigheter som en medlem i vilken förening som helst. Inte minst viktig är frivilligheten och frånvaron av avlönade tjänstemän eller konsulenter. Det är rätt märkligt att se dessa mer aktiva medlemmar som när som helst på dygnet kan ge sig ut till en akut alkoholskadad och hålla

honom under övervakning, skaffa medicinsk hjälp och sedan föra in honom i föreningen med kamratlig kontroll under den besvärliga första abstinenstiden. Hittills har man betraktat detta som en självklar skyldighet vid sidan av arbetet. Man finner det naturligt att ge av sin fritid som ett uttryck för erkänsla av att man själv en gång blivit hjälpt. Detta är praktisk idealism och inte mer att säga om den saken.

I början av sin verksamhet stod rörelsen — och gör kanske på sina håll fortfarande — i motsatsförhållande till samhällets nykterhetsvårdande organ och många hårda ord har fällts om både anstalter och tjänstemän. Man får nog ha en smula tolerans för denna inställning. Annars är det självklart att även här gäller det att samarbeta. Av allt att döma upplever vi en brytningstid när det gäller alkoholistvården och nya tänkesätt och metoder visar sig nödvändiga. För mig har det varit angeläget att ge ett vittnesbörd om en verksamhet som ter sig som den hittills mest löftesrika när det gäller bekämpandet av en stor och farlig folksjukdom.

Nykterhetsfolkets rådgivningsbyrå

Ett komplement till samhällets nykterhetsvård

Av konsulent *Erik Svensson,* Stockholm

I Stockholm finns en social byrå, benämnd Nykterhetsfolkets Rådgivningsbyrå. Initiativet till densamma togs år 1946 av Stockholms Nykterhetsorganisationers Centralförsamling. Arbetet bedrivs enligt nedanstående riktlinjer:

1) Förebyggande ungdomsvård, som avser att ge ungdomarna intressegemenskap i ideell organisation, att föra dem in i en miljö, där den positiva livssynen är förhärskande.

2) Att lämna medicinsk hjälp, råd och vägledning till personer, som genom eget eller anhörigs alkoholmissbruk råkat i svårigheter, samt att vara ett stöd åt alkoholskadade som på nytt vill komma in i ordnade levnadsförhållanden.

3) Att i samarbete med statliga och kommunala institutioner biträda med bostads- och arbetsanskaffning.

4) Att genom propaganda för alkoholfria viner och fruktdrycker verka för sobrare umgängesvanor.

5) Att vara ett kontaktorgan för föreningsgrupper, tillhörande Stockholms Nykterhetsorganisationers Centralförsamling.

Verksamheten har de senaste åren utvidgats på flera viktiga områden. Bl. a. har Rådgivningsbyrån numera egen alkoholdispensär. Medlemmar till-

hörande Svenska Läkarnas Nykterhetsförening har gjort en utomordentligt god insats genom att utan kostnader ställa sin sakkunskap till förfogande.

Med glädje kan vi konstatera att allmänheten i allt större omfattning vänder sig till Byrån för råd och anvisningar i olika spörsmål. Sålunda uppgick rådfrågningar och konsultationer i olika angelägenheter under år 1954 till drygt 4 800, varav hänvisningar till läkare, polikliniker och sjukhus 860, till olika slag av socialvårdsbyråer 380, familjerådgivning m. m. 1 190, arbetsanskaffning m. m. 350, anvisningar till nykterhetsföreningar eller andra ideella organisationer 923.

Rådgivningsbyrån har ett intimt samarbete med de sociala institutionerna och såväl medicinsk som social och juridisk expertis står till dess förfogande. Då eftervården av de alkoholskadade och socialt missanpassade är av den allra största betydelse, har Byrån i samråd med Centralförbundet för Nykterhetsundervisning anordnat s. k. övervakningskurser för utbildning av frivilliga medhjälpare. Intresset för dessa kurser har varit stort och den öppna nykterhetsvården har på detta sätt tillförts en rad dugliga medarbetare och kontaktmän. Byrån står också i nära samarbete med organisationerna Anonyma Alkoholister och Sällskapet Länkarna. Hjälpverksamheten bland de alkoholskadade har utvecklats alltmer. Byrån har här en speciell och betydelsefull uppgift genom att den arbetar personligt, konfidentiellt och fristående från officiella institutioner. Därigenom har Byrån understundom lättare att få kontakt med människor, som tror sig utsatta för en social nedvärdering om de anlitar ett kommunalt organ. Genom Byråns existens kan därför flera erhålla den vård och den omsorg, som socialvården siktar till. Samtidigt har Byrån på grund av sin intima kontakt med de ideella organisationerna möjligheter att införa klienterna i nya och bättre miljöförhållanden.

Byråns verksamhet har också blivit uppmärksammad av läkare, präster, polismyndigheter, socialvårdsbyråernas och nykterhetsnämndernas tjänstemän samt av ett flertal arbetsgivare. De har visat sin uppskattning genom att till Byrån hänvisa personer, hos vilka förmärkts en begynnande sjuklig alkoholreaktion. Många av de hjälpsökande har enbart genom samtal och kontakter med förstående medmänniskor — läkare och lekmän — kunnat hjälpas till nytt självförtroende och en social återanpassning. I många fall har det ej räckt med poliklinikbehandling utan varit nödvändigt med en tids sjukhusvistelse. Stora svårigheter att erhålla sjukhusvård har emellertid ofta förelegat och tanken på en Rådgivningsbyråns egen alkoholklinik med förslagsvis 6—8 bäddar har därför framförts.

Rådgivningsbyrån har särskilt beaktat det förebyggande arbetet bland ungdomen genom att för denna gren av verksamheten anställa en ungdomsassistent, vars främsta uppgift är att söka kontakt med den till Stockholm nyinflyttade och föreningslösa ungdomen. Under år 1955 har denna verksamhet intensifierats genom att de olika stadsdelarna systematiskt bearbetas, varvid samtliga där boende ungdomar i åldrarna 14—25 år kontaktas och gruppvis inbjuds till s. k. »fikaträffar», där särskilt utbildade

samtalsledare redogör för de olika fritidssysselsättningar föreningsrörelsen i Stockholm kan bjuda på. Som exempel på sådana fritidsgrupper kan nämnas: språkcirklar, teater- och musikgrupper, hobbycirklar för motorintresserad ungdom etc. Erfarenheterna från det gångna verksamhetsåret är mycket goda och visar att det alltjämt går att samla ungdom. I samarbete med Stockholms stads Fritidsavdelning och under medverkan av representanter för A. A. (Anonyma Alkoholister) har en serie underhållningsaftnar varit anordnade på de olika ungdomsgårdarna. Vid dessa kvällar har förekommit visning av instruktiva upplysningsfilmer om alkoholproblemet samt demonstration av alkoholfria viner och fruktmuster. Dessa kvällar har varit välbesökta och livligt uppskattade av ungdomarna.

Rådgivningsbyråns lokaler är belägna på Tunnelgatan 19 B, där Byrån förfogar över undersökningsrum för läkaren, samtalsrum, skrivrum och väntrum. Personalen består av heltidsanställd föreståndare, två deltidsanställda assistenter, skrivbiträde samt arvodesanställd sköterska.

Från Stockholms stad erhåller Byrån ett årligt bidrag, f. n. utgående med 20 000 kr, och från Stockholms läns landsting har Byrån innevarande år erhållit ett anslag på 1 000 kr. Dessutom erhålls anslag till varierande belopp från vissa församlingars kyrkoråd och ideella föreningar.

Det har uppgetts att man i landsorten, särskilt i de större städerna, umgås med planer på inrättandet av liknande rådgivningsbyråer som i Stockholm. Nykterhetsnämnderna har ju i den nya nykterhetsvårdslagen tilldelats bl. a. uppgiften att lämna allmänheten råd och anvisningar i alkoholfrågor. I den mån nykterhetsfolkets rådgivningsbyråer är mäktiga vill de tjäna samhället som kompletterande institutioner. Här torde alltjämt gälla: »Skörden är mycken men arbetarna äro få.»

Samhället och barnfamiljerna

Referat av 1954 års familjeutrednings betänkande

Kungl. Maj:t bemyndigade den 16 augusti 1954 statsrådet Ulla Lindström att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att göra en inventering och kartläggning av samhällets familjepolitiska åtgärder. Med anledning härav tillkallades den 1 september 1954 fil. lic. Brita Åkerman Johansson som sakkunnig, varjämte som experter utsågs byråchefen i socialstyrelsen fil. dr Erland v. Hofsten, forskningsassistenten i konjunkturinstitutet fil. lic. Krister Wickman samt kanslisekreteraren i socialdepartementet jur. kand. Alf Björnelid.

Utredningen, som antagit namnet *1954 års familjeutredning,* avlämnade den 15 september 1955 sitt betänkande »*Samhället och barnfamiljerna*» (SOU 1955: 29). Vissa särskilda undersökningar angående de gifta kvinnornas förvärvsarbete med speciell hänsyn till förekomsten av deltidsarbete m. m. kommer senare att framläggas av utredningen.

I direktiven till utredningen yttrade statsrådet Ulla Lindström i anförande till statsrådsprotokollet den 16 augusti 1954 bland annat följande:

Den verksamhet, som syftar till att främja familjebildningen och underlätta förhållandena för främst familjer med barn och ensamstående mödrar, spänner över stora områden. Till familjepolitiken i vidsträckt mening kan hänföras frågorna om ungdomssparande, bosättningslån och lämpliga bostäder, abortfrågan samt samhällets åtgärder vid havandeskap och förlossning, stöd åt nyblivna mödrar, barnbidrag i skilda former, daghem och förskoleinstitutioner av olika slag, barnhem, ferieresor och barnkolonier, skolmåltider, husmoderssemester, åtgärder i syfte att rationalisera hushållsarbetet och att öka möjligheterna att erhålla hemhjälp, åtgärder att underlätta de hushållsarbetande kvinnornas deltagande i förvärvsarbete, ungdomsvårdsfrågor, skattefrågor m. m. I detta sammanhang kan även erinras om åldringsvården, som med nuvarande befolkningsutveckling är särskilt aktuell och ställer stora anspråk på de kvinnliga anhörigas tid och krafter; frågor rörande åldringsvården utreds f. n. av en särskild kommitté. Begreppet familjepolitik kan alltså tänjas till att omfatta hart när alla de problem, som anknyter till individens liv från vaggan till graven, men även med en begränsning till den redan färdigbildade familjen, alltså med ett utelämnande av ungdomens familjebildning och med en avspaltning av de gamlas speciella problem, är familjepolitiken omfattande.

I syfte att ge ett fastare underlag för det arbete, som bedrivs av myndigheter och enskilda i familjefrämjande syfte, ävensom för fortsatta överväganden rörande familjepolitikens framtida utformning borde, framhöll statsrådet, en genomgång ske av befintligt statistiskt material samt övriga fakta berörande familjepolitiken, särskilt fakta som kunde belysa de för-

värvsarbetande gifta kvinnornas arbetsbörda. Den viktigaste utgångspunkten för en diskussion om familjepolitikens mål och medel vore undersökningar, som fastställde barnkostnaderna och gav kunskap om barnfamiljernas ekonomiska läge, framhöll statsrådet vidare.

Barnfamiljernas läge. I sitt framlagda betänkande belyser familjeutredningen med statistiskt och annat material skillnaderna i ekonomisk standard mellan ensamstående hushåll, barnlösa familjer och barnfamiljer av olika storlek. För att få ett mått på standardolikheterna har utredningen satt det s. k. konsumtionsbeloppet — dvs. hushållets förvärvsinkomst ökad med andra tillskott såsom naturabidrag och barnbidrag samt minskad med skatter och vissa utgifter — i relation till det antal personer, som lever på inkomsten. Då förbrukningen är olika i olika åldrar har hushållens storlek mätts i antal *konsumtionsenheter* efter en skala konstruerad på så sätt att varje vuxen person beräknas motsvara en konsumtionsenhet och barn i olika åldrar följande antal konsumtionsenheter:

År	Konsumtions-enheter
0— 3	0,4
4— 6	0,5
7— 9	0,6
10—12	0,7
13—15	0,9

Genomsnittet för barn i alla åldrar blir 0,6 konsumtionsenheter. Med bortseende från skillnaderna i barnens ålder utgör sålunda en ettbarnsfamilj 2,6 och en trebarnsfamilj 3,8 konsumtionsenheter. Med ledning av den index på olika hushålls ekonomiska ställning, som ges av konsumtionsbeloppet dividerat med antalet konsumtionsenheter påvisar utredningen med utgångspunkt från en undersökning av förhållandena år 1952 att i endast 15 % av de barnlösa hushållen den faktiska konsumtionen var 3 000 kr per konsumtionsenhet eller mindre, medan ungefärligen 35 % av ettbarnsfamiljerna, 50 % av tvåbarnsfamiljerna och 60 % av flerbarnsfamiljerna levde på motsvarande standard per konsumtionsenhet räknat.

Det bör i detta sammanhang understrykas att det i hemmet utförda hushållsarbetet inte medtagits i de ovan anförda beräkningarna liksom inte heller i nedan anförda räkneexempel. Utredningen framhåller att i barnfamiljer med hemarbetande husmoder — och denna familjetyp har varit den dominerande i det material varpå beräkningarna grundats — skulle hemarbetet kunna ingå i konsumtionsbeloppet som ett naturatillskott. Men i så fall borde barnens, och speciellt de mindre barnens konsumtionsenheter höjas med hänsyn till deras behov av vård och tillsyn. Eftersom utelämnandet av hemarbetet sålunda förekommer både på inkomst- och förbrukningssidan kan felen sägas ta ut varandra.

Annorlunda ligger det till i de barnfamiljer där husmodern är förvärvsarbetande. I sådana hushåll kommer utgifterna för hemhjälp, daghem etc.

att ingå i konsumtionsbeloppet. Men eftersom konsumtionsenhetsskalan är densamma uppstår i dessa fall en överskattning av hushållets ekonomiska standard. Utelämnandet av hemarbetet spelar roll även vid värderingen av standarden i barnlösa familjer. Bland de barnlösa är det vanligare att den kontanta inkomsten härrör sig från båda makarnas förvärvsarbete. Den ekonomiska standarden är givetvis lägre i sådana fall, än när samma inkomst härrör sig endast från mannen och hustruns arbetskraft kommer hemmet tillgodo.

Några av utredningens exempel kan illustrera hur höga inkomsterna i de barnrika familjerna måste vara för att dessa familjer skall komma upp till samma konsumtionsbelopp per konsumtionsenhet som de barnlösa lätt kommer upp till. För barnlösa makar är exempelvis en för man och hustru gemensam inkomst av 15 000 kr ingalunda ovanlig. Denna inkomst ger dem ett konsumtionsbelopp per konsumtionsenhet av 6 000 kr, men för att en trebarnsfamilj med hemarbetande hustru skall komma upp till samma konsumtionsbelopp per konsumtionsenhet måste mannens inkomst vara 30 000 kr. En fyrbarnsfamilj med 20 000 kr inkomst kommer inte upp till ett högre konsumtionsbelopp per konsumtionsenhet än vad makar utan barn gör vid en inkomst något högre än 8 000 kr. Skattesystemets nuvarande utformning bidrar i hög grad till att skärpa standardskillnaderna mellan olika hushållskategorier till barnfamiljernas nackdel. Beskattningen, påpekar utredningen, sätter i dessa familjer in med stark progressivitet redan vid en låg levnadsnivå, och en barnrik familj kan följaktligen i praktiken aldrig nå upp till en inkomst som ger en hög levnadsnivå. För ensamstående och barnlösa makar innebär skatterna inte på långt när lika stark utjämning av levnadsnivån.

Kontantbidrag till barnfamiljerna. En utjämning av försörjningskostnaderna för barn, framhåller utredningen, kan ske på olika vägar. En väg är reformer av beskattningen, som för närvarande i stort sett ej tar någon hänsyn till försörjningsplikter mot barn. Ett annat medel är kontanta bidrag till barnfamiljerna.

De kontanta bidragen till barnfamiljerna omfattar allmänna bidrag, dvs. sådana bidrag som avser att höja den löpande konsumtionen (allmänna och särskilda barnbidrag), bidrag som är knutna till en bestämd användning (bostadsrabatter, studiebidrag och -stipendier, husmoderssemesterstipendier m. m.) samt bidrag som är förbundna till en viss situation (moderskapshjälpen). Av de olika bidragstyperna är vissa inkomstprövade, medan andra utgår oberoende av inkomstens höjd.

Familjeutredningen konstaterar att det synes uppenbart att man under överskådlig tid är i princip hänvisad till ett dylikt differentierat system. Därav följer naturligtvis inte att förändringar i detta system skulle vara opåkallade. I sammanhanget erinras om den diskussion, som förts om lämpligheten att låta bostadsrabatterna uppgå i det allmänna barnbidraget. Härvidlag anser dock utredningen att en eventuell avveckling av bostads-

rabatterna i nuvarande läge under samtidig kompensation genom förhöjda allmänna barnbidrag otvivelaktigt skulle innebära risk för försvagning av standardförbättringsprocessen. Detta motiverar att en särskild stödform för barnfamiljernas bostadsförsörjning ännu under avsevärd tid bibehålls, speciellt som målet för den önskvärda utrymmesstandarden synes böra höjas.

De allmänna barnbidragen. Med hänsyn till att den utjämning av barnförsörjningsbördorna, som för närvarande sker i vårt samhälle, är av relativt begränsad omfattning och till den stora skillnad i ekonomisk standard som därför i genomsnitt råder mellan hushåll med barn och hushåll utan barn, liksom mellan barnhushåll med ett olika stort antal barn, synes det, framhåller familjeutredningen, som om en höjning av de allmänna barnbidragen bör vara den åtgärd, som ligger närmast till hands.

Kostnaderna för de allmänna barnbidragen uppgår för närvarande till 520 milj. kr per år. En höjning, som motsvarar den penningvärdeförsämring som ägt rum efter 1947, skulle innebära en uppräkning med 40 % eller från 290 kr till 400 kr per barn och år och medföra en kostnadsökning av ca 200 milj. kr. Om bidragen åter skulle höjas så att de hade samma utjämnande effekt som ursprungligen, dvs. utgöra samma andel av de faktiska barnkostnaderna som 1947, skulle bidraget per barn behöva öka med 65 % och bli 480 kr, vilket leder till en årlig kostnadsökning av 340 milj. kr. Redan när det rör sig om helt rimliga justeringar, blir det alltså fråga om mycket betydande belopp.

Det är emellertid, framhåller utredningen, tveksamt om en generell höjning av de allmänna barnbidragen är det mest effektiva utnyttjandet av de resurser, som kan stå till förfogande för ändamålet. Det råder ingen tvekan om att familjer med flera barn befinner sig i ett sämre ekonomiskt läge än familjer med ett barn och att därför åtgärder för att förbättra barnfamiljernas ekonomiska läge är speciellt angelägna när det gäller familjer med mer än ett barn. Den stödjande effekten skulle därför bli större om en eventuell barnbidragshöjning i förhållandevis högre grad kom de barnrika familjerna tillgodo. En dylik effekt skulle uppnås om man lät höjningen av barnbidragen sätta in — för de fullständiga familjerna — först från och med det andra eller tredje barnet. Kostnaderna för en höjning av bidragen från och med andra barnet blir helt naturligt lägre än för en likformig höjning av bidragen till samtliga barn. Om man utgår från en likformig höjning av barnbidragen med 40 procent som jämförelseled och söker ett alternativ som gynnar de större familjerna, kan man som ett exempel utgå från en höjning av bidraget från och med andra barnet i samma proportion som folkpensionerna, nämligen 80 procent. Kostnadsökningen skulle i detta fall för de fullständiga familjerna uppgå till ca 170 milj. kr.

En anordning av antytt slag medför emellertid, som utredningen påpekar, vissa administrativa komplikationer. Utbetalningen av barnbidragen blir sålunda mer arbetskrävande än för närvarande, och problem kommer

att uppstå, när det gäller att fixera antalet barn i en familj. Rimligtvis måste man ta hänsyn inte bara till makarnas gemensamma barn utan också till endera makens barn födda före eller vid sidan av det aktuella äktenskapet och för vilka underhållsplikt föreligger.

En hushållstyp, som genomsnittligt lever på en mycket låg standard är de *ofullständiga familjerna*. Eftersom barnförsörjningen i dessa familjer i dominerande grad — och ofta helt — vilar på *en* vuxen, bör, understryker familjeutredningen, ur familjeekonomisk synpunkt den ofullständiga familjen med ett barn likställas med den fullständiga familjen med två barn etc. Om man t. ex. förordar en höjning av barnbidraget från och med andra barnet, bör en motsvarande höjning sätta in från och med det första barnet när det gäller ensamstående med barn. Kostnaden för en höjning av barnbidraget åt samtliga barn i ofullständiga familjer med 80 procent kan beräknas till omkring 30 milj. kr. Samma skäl som talar för att jämställa ensamstående med ett barn med fullständiga familjer med två barn vid en eventuell differentiering av det allmänna barnbidraget, talar också för införande av det särskilda bostadsbidraget till ensamstående mödrar, varom förslag framlades av 1951 års bostadsutredning.

En höjning av barnbidragens storlek kan, som i det föregående skisserats, bestämmas efter olika jämförelsenormer. En sådan är penningvärdets försämring sedan beslutet om barnbidragen fattades, en annan barnkostnadernas faktiska höjning under samma period och en tredje slutligen folkpensionernas höjning. Kostnaderna för de olika alternativen sammanfattar utredningen sålunda:

Kostnad för olika typer av barnbidragshöjningar

Höjningen utgår	Ökning %	Bidrag per barn, kr	Antal barn	Kostnadsökning milj. kr
till samtliga barn	40	400	1 800 000	200
» » »	65	480	»	340
» » »	80	520	»	400
fr. o. m. *andra* barnet i fullständiga familjer	65	480	750 000	140
	80	520	»	170
fr. o. m. *tredje* barnet i fullständiga familjer	65	480	250 000	50
	80	520	»	60
till samtliga barn i ofullständiga familjer	65	480	130 000	25
	80	520	»	30
fr. o. m. *andra* barnet i ofullständiga familjer	65	480	40 000	8
	80	520	»	9

Följande tabell visar dels hur vissa differentierade höjningar påverkar det totala barnbidragsbeloppet per familj och dels hur hög likformig höjning av bidragen till samtliga barn som kan finansieras med samma kostnad, som utgår för de differentierade höjningarna.

Förändring i barnbidragsbelopp per familj i olika familjetyper vid olika barnbidragshöjning (procenttal)

Familjetyp	Höjning fr. o. m. *andra* barnet		Höjning fr. o. m. *tredje* barnet	
	I: 65 %	II: 80 %	I: 65 %	II: 80 %
Familj med 1 barn	± 0	± 0	± 0	± 0
» » 2 »	+ 33	+ 40	± 0	± 0
» » 3 »	+ 43	+ 53	+ 22	+ 27
» » 4 »	+ 49	+ 60	+ 33	+ 40
» » 5 »	+ 53	+ 64	+ 39	+ 48
För samma totalkostnad kan erhållas en likformig höjning med	32	40	14	17

Valet mellan olika alternativ bestäms, sammanfattar familjeutredningen, i vad avser den totala kostnaden, av statsfinansiella överväganden, vilka det inte ankommer på utredningen att bedöma. Beträffande dispositionen av ett tillgängligt transfereringsbelopp kan allmänt sägas att skälen för en differentierad höjning synes starkare ju mindre beloppet är. Utformningen är dessutom beroende av övriga familjepolitiska åtgärder både av kontant och naturakaraktär.

Studiehjälp. En annan period som för barnfamiljerna medför betydande ekonomiska påfrestningar är barnens studietid. Speciellt gäller detta de något äldre barnen därför att utgifterna för barnens konsumtion då är större. Studietiden tenderar att bli längre. Detta beror inte bara på förlängning av skolplikten till 9 år utan sammanhänger också med den frivilliga ökning i efterfrågan på högre utbildning som följer med den höjda standarden. Denna utveckling innebär samtidigt en ytterligare belastning för barnfamiljerna i jämförelse med de barnlösa.

Verkningarna av det nuvarande stipendiesystemet i studiehjälpssyfte är svåröverskådliga, men det är uppenbart att barnbidragsreformen ur studiekostnadssynpunkt medfört en försämring för sådana familjer som har studerande barn i åldern 16—18 år eftersom barnbidragen utgår till 16 år, medan de gamla barnavdragen medgavs för hemmavarande barn utan egen deklarationspliktig inkomst upp till 18 år. Detta följer redan därav att stipendierna är inkomstprövade och, beträffande läroverken och därmed jämställda läroanstalter, även förbundna med prövning av elevens lämplighet för vald utbildning. Såväl kravet på en ökad utjämning av barnkostnaderna som önskemålen om utbildningens demokratisering, framhåller familjeutredningen, utgör starka skäl för en betydande utbyggnad av stipendiesystemet, vilken kan ske såväl genom höjning av stipendiebeloppen som genom en höjning — eller ett fullständigt borttagande — av inkomstgränserna.

Speciellt kännbara är studiekostnaderna för sådana barn som studerar vid läroanstalt utanför hemorten. För att utjämna de skillnader som däri-

genom uppstår mellan hushåll i orter med och utan högre läroanstalter utgår studiebidrag. Dessa uppgår maximalt till 60 kr per månad. Enligt familjeutredningens uppfattning bör målet för studiebidragen på längre sikt vara att åstadkomma en fullständig utjämning av de skillnader i studiekostnader, som beror på geografisk belägenhet. Detta synes vara en naturlig konsekvens av strävandena att utjämna inkomstklyftan mellan landsbygdsbefolkningen och den övriga befolkningen och bör vara en av de första etapperna vid en utbyggnad av studiehjälpsverksamheten.

Förskolor och hemhjälp. Nyblivna mödrar har numera tillgång till barnavårdscentralerna för att få råd hur de skall sköta sina spädbarn. Däremot har mödrarna, understryker utredningen, i fråga om något äldre barn svårigheter att få experthjälp när det gäller konsultation för mentala anpassningssvårigheter hos barnen. Verksamheten i centralerna för psykisk barna- och ungdomsvård har förhållandevis ringa omfattning och räcker endast till för de verkligt svåra fallen. Den enda institution, som ger positiv hjälp i de normala fostringsuppgifterna när det gäller barn före skolåldern, är förskolan (lekskolan, barnträdgården). Denna kan dock blott ta emot en liten del av barnen i 4—7-årsåldern. Vid en enkät, som företagits av socialstyrelsen för utredningens räkning, har konstaterats att omkring 25 000 barn f. n. besöker de kommunalt understödda förskolorna, medan 17 000 anmälda barn inte kunnat beredas plats. Utredningens slutsats vad angår förskolorna är att dessa bör ägnas ökad omvårdnad av kommunerna och att det är önskvärt med ett ökat statligt bidrag till förskoleverksamheten och även angeläget att åstadkomma en förbättring av utbildningsmöjligheterna för dess personal.

Som utgångspunkt för sina synpunkter på frågan om tillsyn av minderåriga barn konstaterar utredningen att heltidsanställd arbetskraft i hemmen blivit allt mindre vanlig och att antalet anställda i husligt arbete minskade med 23 % under perioden 1931—1940 och med nära 40 % under perioden 1941—1950. Samtidigt har också efterfrågan på arbetskraft sjunkit: de rationaliserade bostäderna och de höjda hembiträdeslönerna gör att hemarbetande husmödrar i minskad utsträckning efterfrågar heltidsanställd arbetshjälp. Familjer med förvärvsarbetande husmor efterfrågar emellertid alltjämt heltidsanställd hjälp i tämligen stor omfattning. I ungefär hälften av de familjer, som har hembiträde boende hos sig, har husmodern förvärvsarbete; familjeinkomsten är genomsnittligt lägre i hembiträdeshushåll med förvärvsarbetande husmor, där det dock i allmänhet finns två vuxna inkomsttagare, än i hushåll där hon är hemarbetande. En efterfrågan på hemhjälp från inkomsttagare, som befinner sig tämligen långt nere på inkomstskalan, föreligger alltså. De löner, som numera betalas för huslig arbetskraft ligger i nivå med dem, som erhålls på andra områden. Trots att även arbetsförhållandena, bland annat genom hembiträdeslagen, har förbättrats, lockar yrket inte den kvinnliga ungdomen i större utsträckning.

Beträffande möjligheterna att underlätta husmoderns arbete i barnfamiljer framhåller utredningen vikten av hemarbetets rationalisering och rekommenderar för detta ändamål en intensifierad hushållsforskning och en vidgad experimentverksamhet med olika former av kollektiv service i nära anknytning till bostäderna samt skolundervisning och upplysning *rörande det husliga arbetet och frågor sammanhängande med varuinköpen.* Det synes även utredningen vara påtagligt att hemkonsulentverksamheten i städerna bör utbyggas.

Semestermöjligheter för barnfamiljerna. Kolonier och feriehem löser för närvarande barnens sommarvistelseproblem inom en jämförelsevis liten grupp av stadsfamiljer, konstaterar familjeutredningen. Utredningen rekommenderar härvidlag en inriktning på feriehemsverksamheten, då denna visat sig vara ur psykologisk synpunkt lämpligare för barnen och därtill billigare ur kostnadssynpunkt än barnkolonierna. För att möjliggöra en utökning av feriehemsverksamheten förordar utredningen en höjning av den ersättning som utbetalas till hemmen. Koloni- och feriehemsvistelsen är i många kommuner kostnadsfri för föräldrarna, vilket kraftigt kontrasterar mot de sommarkostnader för barn, som andra föräldrar i ungefär samma ekonomiska ställning får utge. Utredningen finner det rimligare att en avgift uttas av föräldrarna efter samma normer som i allmänhet vid daghemmen, dvs. med hänsyn till bl. a. inkomst och barnantal. Då orsaken till att en familj vill ordna sommarvistelse för sitt barn på koloni eller feriehem inte behöver vara att den är ekonomiskt blottställd utan kan bero på att möjligheter att ordna tillsynen på ett annat sätt saknas, blir en prövning av angelägenhetsgraden för barnens utplacering mera rättvis om de föräldrar, som har möjlighet därtill, betalar.

I sammanhanget föreslår utredningen att nya former för barns sommarvistelse organiseras, närmast i form av ett mellanting mellan feriehem och de traditionella kolonierna. I många fall, påpekar utredningen, torde arbetskraftsbrist inom lanthemmen lägga hinder i vägen för dem att ta emot feriebarn. Ofta sköts ett lanthem av en äldre husmoder, som har en modern hushållsutrustning men ingen arbetshjälp till sin disposition. Ofta förfogar ett dylikt hem över tämligen rymliga bostadsutrymmen. Icke sällan står byggnader helt tomma, vilka tidigare använts av familjen, då denna varit större, eller av lantarbetare, som försvunnit på grund av jordbrukets rationalisering. Det är icke otänkbart, framhåller utredningen, att vissa sådana lanthem skulle kunna upplåta utrymme åt en grupp stadsbarn, ifall vårdare till dessa medföljer. Om barngrupperna inte är för stora — utredningen anser att de bör bestå av 6—8 barn och undantagsvis uppgå till 10 à 12 — elimineras kollektivets stelhet och bundenhet vid vissa regler och rutin. De yttre anordningarna för en sådan mindre grupp kan vara enkla.

Utredningen ifrågasätter även om det inte för yngre barn, vilkas föräldrar arbetar, vore behövligt med daghem i mera sommarbetonad form, an-

tingen förlagda till ett särskilt friluftsområde inom orten, eller så organiserade att barnen dagligen gjorde utflykter, exempelvis i buss eller båt, till någon plats på landet.

Beträffande ferieresorna för barn framhåller utredningen att det förefaller den tveksamt om dessa verkligen bör ha karaktären av en socialpolitisk åtgärd och handhas av de socialvårdande myndigheterna. Hellre än att betunga socialvården med omständliga administrativa förfaranden såsom inkomstprövningar, biljettrekvisitioner och kontrollåtgärder vore det måhända bättre att ge barn generellt rätt till en ferieresa per år, förslagsvis medelst en biljettrekvisitionskupong till barnbidragsanvisningen. Utredningen anser vidare att såväl administrativa som andra skäl talar för ett borttagande av det generella kravet på en minimitid av en månad för barnets bortovaro som villkor för ferieresefömånen. Utredningen finner även att den nuvarande rabatteringen för 6—12-åriga barn till halv avgift för järnvägsresor bör utsträckas till åldersgrupperna 12—16 år.

Beträffande husmoderssemesterhemmen bör enligt utredningens uppfattning en ordentlig översyn av samtliga dessa göras med hänsyn till ekonomi, byggnadernas och utrustningens beskaffenhet, driftens organisation, gästklientelets sammansättning etc., en översyn som lämpligen resulterar i ett förslag till varje hems styrelse om verksamhetens fortsatta uppläggning. Det synes för utredningen vara av särskilt intresse om flera semesterhem kunde ta emot yngre mödrar med små barn, dvs. den numera säkerligen mest ansträngda och hårdast bundna kategorien husmödrar.

Sammanfattningsvis framhåller familjeutredningen att huvudlinjen för en samhälleligt understödd verksamhet för barnfamiljernas semester bör gälla familjesemestern. I första hand synes det vara angeläget att genom statens försorg en inventefing och översyn göres av hittills vunna erfarenheter av olika arrangemang för familjesemestern och av de ytterligare önskemål som familjerna kan ha. Som det statliga organ som skall anförtros denna verksamhet föreslår utredningen statens fritidsnämnd, som för de nya uppgifterna bör utrustas med ett kansli och erforderlig expertis, eller socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet för reseverksamheten, sommarkolonier och feriehem samt för husmoderssemestrarna.

Barnens fritidssysselsättningar. De vuxnas och den äldre ungdomens fritidssysselsättningar har, framhåller utredningen, studerats i många sammanhang och fått olika former av samhälleligt stöd. När det gäller barnens — förskolebarnens och de yngre skolbarnens — nöjen och rekreation är emellertid samhället — utom på vissa områden såsom vid anordnandet av lekplatser o. dyl. — mera passivt. Det offentliga nöjeslivet, kompletterat med kulturella manifestationer, som understöds av det allmänna, är i hög grad inriktat på äldre. För barnen gör samhället endast små och sporadiska insatser.

De kommersiella intressena anser sig inte särskilt kunna tillgodose barnen, därför att barnen och barnfamiljerna är föga betalningskraftiga. Som

det nu är finns för den stora massan av barn inga andra offentliga nöjen än filmmatinéer, där programmen ofta är av låg kvalitet, och s. k. barnrevyer, som på senaste tiden vunnit viss popularitet på en del orter men som i regel är ganska lågklassiga.

Familjeutredningen anser det vara angeläget att framhålla att barnens fritidssysselsättningar utgör ett område, där stöd från samhällets sida synes vara starkt motiverat.

Beträffande barnens nöjesläsning, en fråga som särskilt aktualiserats genom den uppmärksamhet som på senaste tid ägnats serieläsningens eventuellt fördärvbringande inflytande, ifrågasätter familjeutredningen om inte barnbiblioteksverksamheten borde ha betydligt större resurser än för närvarande för att kunna mer effektivt nå barnen och även föräldrarna. Det aktiva barnbiblioteket, som har ett centralt läge, som reklamerar för sig, och som sammankopplar bokutlåningen med underhållning, uppläsning etc., har visat sig kunna attrahera en mycket stor barnpublik.

Familjestödjande försöksverksamhet. Enligt familjeutredningens uppfattning skulle många åtgärder på familjepolitikens område kunna få befruktande impulser till utveckling och nyorientering, om staten ville stödja en social experimentverksamhet på området. Utredningen har skisserat ett principutkast till en sådan verksamhet under ledning av sakkunniga från olika områden. Försöksverksamheten gäller i korthet följande verksamhetsgrenar:

Halvdaghem, en form av förskola, som tar hand om barnen längre tid och i smidigare former än förskolorna nu gör för att göra det möjligt för mödrar att ha ett deltidsarbete.

Litet daghem, som inom ramen t. ex. för ett kollektivhus tar emot barn i olika åldrar för att ge dessa barn en sluten familjemässig miljö i nära anknytning till bostaden.

Daghemshushåll, som rationaliseras när det gäller mathållning, städning, tvätt etc. med utnyttjande av bl. a. industriellt förberedda matvaror och möjligheter till samarbete med andra storhushåll etc.

Eftermiddagshem i klubbmässig form som erbjuder för skolbarnen lockande sysselsättningar.

Familjedaghemsverksamhet (inkluderande yngre skolbarn), som inom ett visst område ägnas speciell omvårdnad genom att en ledare för verksamheten har intensiv kontakt med familjerna, ordnar kombination med förskoleverksamhet och parklek, skaffar hemhjälp till familjedaghemsmödrar vid sjukdom och för stor arbetsbörda etc.

Sommardaghem, som förläggs intill tätorter men i lantlig miljö, dit barnen kan resa varje dag och därför får en sommarvistelse utan att behöva skiljas från föräldrarna.

Gårdskoloni, mellanting mellan feriehem och sommarkoloni för en begränsad grupp barn med särskilt kvalificerad ledare.

Sommarläger för tonåringar med omväxlande program, innefattande praktiska sysslor, idrott samt även konstnärlig verksamhet och nöjen såsom musik, teater, dans etc. möjligen förlagt till utrymme, tidigare använt för traditionell koloni.

Semesterhem för yngre husmödrar, som har med sig småbarn, möjligen förlagt till hem som tidigare använts för traditionell husmoderssemester.

Semesteranläggningar i olika former för familjer med yngre barn. I vissa fall möjlighet för barnen att stanna där under längre tid än föräldrarnas semester.

Hemhjälpsförmedling, som syftar till att tillhandahålla fullgod deltidsarbetande arbetskraft som krishjälp till hemmen, t. ex. då barn till förvärvsarbetande mödrar blir sjuka. Den kan organiseras i anknytning till hemvårdarinneverksamhet, hemhjälp för gamla, arbetsförmedlingens ordinarie hemhjälpsförmedling etc.

Föräldraklubb i nybyggt bostadsområde som dels behandlar anordningar för barnen såsom förskole- och skolfrågor, lekplatser, familjedaghem, eftermiddagshem etc. och dels allmänna uppfostringsfrågor, hemrationaliseringsfrågor etc.

Barnverksamhet omfattande film, teater, dans, musik, bokutlåning etc.

Som framgår av dessa exempel tänkes försöksverksamheten gälla verksamhetsgrenar, som ofta finns i någon form inom kommunerna men ändå kan innebära en intensifiering på en viss punkt eller en prövning av nya organisationsformer. Anordnare av försöksverksamhet bör kunna vara en enskild person, en grupp enskilda, en organisation eller en kommun. Att kommunen, även när enskilda står som anordnare, visar intresse för saken är viktigt med hänsyn till att det i regel bör kunna förutsättas att verksamheten, om den utfaller väl, kan komma att kommunaliseras eller i varje fall erhålla ekonomiskt bidrag från kommunen. Men eftersom resultatet av en viss försöksverksamhet inte är av intresse endast för den kommun där den pågår utan skall nyttiggöras för hela landet bör kommunal medverkan ej vara obligatorisk.

Det synes vara en naturlig uppgift för staten att främja kommunernas och enskildas initiativ på detta område. Staten bör ha ett stort intresse av att en försöksverksamhet inom familjepolitiken kommer till stånd i lämpliga former och att resultaten av verksamheten blir kända och kommer till utbredd användning. Det synes därför böra övervägas att ställa ett särskilt anslag till förfogande för en familjestödjande försöksverksamhet samt att tillskapa en administrativ organisation för ändamålet.

För att man skall få en lämplig anknytning till olika statliga organ som arbetar på hithörande områden och som har intresse av denna försöksverksamhet, synes det kunna vara lämpligt att tillsätta en särskild nämnd för ledning av verksamheten och fördelning av bidragen. En dylik nämnd kunde lämpligen knytas till en statlig myndighet. Närmast synes socialstyrelsen komma i fråga med hänsyn till att en så stor del av nuvarande familjevårdande åtgärder är förlagda dit. Nämnden kan tänkas sammansatt av representanter för myndigheter och institutioner vilkas verksamhetsområden berörs av de blivande försöksgrenarna: socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, Hemmens forskningsinstitut m. fl., samt av lekmän representerande t. ex. målsmännens riksförbund, husmodersorganisationer och yrkeskvinnoorganisationer.

Skattesystemet och barnfamiljerna. Det svenska skattesystemet, framhåller familjeutredningen, tar hänsyn till försörjningsbördan i första hand i vad den avser mannens försörjningsplikt gentemot hustrun. Det höjda orts-

avdrag som mannen erhåller genom äktenskapet är den viktigaste skattelindringen. Avdrag för periodiskt understöd åter är en annan form av hänsynstagande till försörjning av andra. Däremot spelar försörjningsplikten gentemot barn inte längre någon roll i beskattningen med ett par i detta sammanhang oväsentliga undantag (förvärvsavdraget för gift kvinna är högre om hon har hemmavarande barn, och hänsyn till barnkostnaderna tas också genom det ökade ortsavdraget för ensamstående förälder som har vårdnaden om minderåriga barn).

Skattereglernas hänsynstagande till försörjningsbörda avser som nämnts främst försörjningen av hustrun; också när barnbidragen inräknas i beskattningen är det denna försörjningsplikt som i de vanligaste inkomstlägena ger den största skattelättnaden. Försörjningen av hemarbetande hustru är emellertid — när minderåriga barn saknas — knappast något allvarligt försörjningsproblem och tenderar dessutom att minska i omfattning. I hushåll utan hemmavarande barn är det numera vanligt att hustrun har förvärvsarbete. Speciellt gäller detta i de yngre äktenskapen, där andelen förvärvsarbetande hustrur uppgår till nära 80 % (vid äktenskap av 1—3 års varaktighet). Förvärvsarbetet är därvid taget i vidsträckt bemärkelse, men även om man blott medräknar dem som har fullt förvärvsarbete, blir andelen betydande. De hemarbetande hustrurna finner man helt naturligt främst i hushåll med hemmavarande barn. Ju större antalet barn är, desto lägre är andelen förvärvsarbetande hustrur. De betydande försörjningsbördorna är sålunda förknippade med barnen.

Det finns all anledning, understryker utredningen, att i den pågående skattediskussionen beakta barnfamiljernas skattebörda. Den differentiering av beskattningen mellan hushåll med barn och hushåll utan barn, som barnbidragen innebär, har nämligen sedan 1948 reducerats, eftersom barnbidragen varit oförändrade, samtidigt som inkomstnivån och skattebeloppen stigit avsevärt. Den del av statsskatten (reducerad med barnbidrag), som erlades av hushåll med barn, uppgick till 14 % 1948 men hade 1954 stigit till 22 %. Denna ökning av barnfamiljernas skattebörda i förhållande till barnlösas är otvivelaktigt större än som motsvaras av förskjutningen i hushållens sammansättning och inkomster under samma tid.

Försörjningsbörda och beskattning kan också diskuteras utifrån principen om skatteförmågan eller skattekraften som norm för beskattningen. Denna princip kan visserligen inte lösa problemet om den »rättvisa» beskattningens utformning, men trots skilda inställningar till beskattningens progressivitet torde det vara en allmänt godtagen uppfattning, att lika skatteförmåga skall ge lika skatt. I den svenska skattelagstiftningen är det hushållets samlade inkomst — schematiskt uttryckt — som används som mått på hushållets skatteförmåga. Av det material, som redovisas i utredningen, framgår emellertid att denna inkomst är ett mycket ofullständigt mått på hushållets ekonomiska bärkraft, som bestäms inte bara av inkomsten utan också av antalet familjemedlemmar som skall leva av denna. För att ta ett exempel: med den konsumtionsenhetsskala som använts av utred-

ningen representerar en disponibel inkomst av 5 000 kr för en ensamstående, 10 000 kr för makar utan barn och 16 000 kr för makar med två barn samma ekonomiska standard för resp. hushåll, fastän hushållens totalinkomster skiljer sig avsevärt.

Sammanfattningsvis framhåller utredningen att vid de förändringar av skattesystemet, som kan komma att aktualiseras i framtiden, frågan om skattedifferentiering efter försörjningsbörda bör ägnas en helt annan uppmärksamhet än hittills varit fallet i den skattepolitiska diskussionen.

Utredningen framhåller att det icke ligger inom ramen för dess uppdrag att närmare diskutera eventuella reformer. I fråga om beskattningen av ensamstående personer med barn anser sig dock utredningen böra framföra mera preciserade synpunkter.

I fråga om beskattningen av ogift med hemmavarande barn, för vilket barnbidrag utgår, föreligger en särbestämmelse för sådan skattskyldig som haft husföreståndarinna. I detta fall medges nämligen den ogifte (varmed jämställs änkling, änka och frånskild) samma ortsavdrag som för äkta makar, dvs. i ortsgrupp V 2 000 kr vid den kommunala taxeringen och 4 000 kr vid den statliga. Har den skattskyldige däremot inte haft husföreståndarinna, får ortsavdrag åtnjutas endast med lägre belopp, nämligen vid den kommunala taxeringen med samma belopp som ensamstående, dvs. i ortsgrupp V 1 400 kr, och vid den statliga taxeringen med 150 procent av ortsavdraget för ensamstående, dvs. i ortsgrupp V 3 000 kr. Sistnämnda avdrag (3 000 kr) åtnjuts som regel även av den som utan att ha haft vårdnaden om sitt barn, likväl bidragit till dess försörjning. Av nämnda förhållanden följer även att i de fall då husföreståndarinna finns och alltså det högre ortsavdraget må åtnjutas, statlig inkomstskatt beräknas efter skatteskalan för äkta makar, vilken inte är så progressiv som skatteskalan för övriga skattskyldiga.

Vid dessa bestämmelsers införande åren 1919 och 1920 hade man, konstaterar familjeutredningen, närmast änklingens fall för ögonen. Ensamstående kvinnor utgör emellertid den avgjort största delen av kategorin ogifta med barn. Vårdproblemet löses numera i det övervägande antalet fall på annat sätt än genom husföreståndarinna, såsom genom daghem, kollektivhus, tillfälligt anställd arbetskraft, släktingars hjälp och liknande. Kostnaderna för dessa vårdformer kan ofta uppgå till betydande belopp.

De fall där husföreståndarinna finns, är, påpekar utredningen, inte endast fåtaliga utan också begränsade till hushåll med relativt höga inkomster. Bestämmelserna om husföreståndarinneavdraget medför därför den ovanliga konsekvensen att högre inkomsttagare privilegieras inte bara såtillvida som avdraget medför en större skattelättnad vid högre inkomst utan också i så måtto att huvudsakligen endast högre inkomsttagare kan utnyttja detsamma.

Det tidigare förda resonemanget, framhåller familjeutredningen, leder till den slutsatsen att det avgörande för om det högre ortsavdraget skall få åtnjutas inte bör vara huruvida husförståndarinna finns eller inte. Utred-

ningen finner i stället att avgörande vikt endast bör fästas vid den omständigheten att den skattskyldige haft hemmavarande barn. Enligt utredningens mening borde alltså skattskyldig med hemmavarande barn få åtnjuta samma ortsavdrag som gift skattskyldig, oberoende av om husföreståndarinna funnits eller icke. Genom en lagändring i enlighet med dessa riktlinjer skulle en lättnad i beskattningen beredas en kategori skattskyldiga, vilka regelmässigt befinner sig i ett trängt ekonomiskt läge och för vilka skattebördan måste kännas särskilt betungande. En skattelättnad för dessa skattskyldiga får ävenledes i flertalet fall antas komma barnen direkt tillgodo.

I sammanhanget understryker utredningen även vikten av att de nu gällande reglerna om avdrag för husföreståndarinna tillämpas riktigt. Enligt vad utredningen under hand erfarit, lär detta emellertid icke alltid vara fallet. Sålunda synes i stor utsträckning förekomma att inom taxeringsnämnderna avdrag för husföreståndarinna vägras ensamstående kvinna med barn, synbarligen i den föreställningen att sådant avdrag endast kan medges manlig skattskyldig. Den inställningen synes på vissa håll även förekomma, att avdrag icke kunde medges i de fall, då husföreståndarinnan närmast vore att betrakta som hembiträde. En sådan tillämpning av gällande bestämmelser synes vara oriktig, och det framstår som angeläget, att taxeringsnämndsordförandena och andra berörda tjänstemän görs uppmärksamma på frågan.

Familjeutredningen framför ett yrkande om lagändring även beträffande skattelagstiftningens bestämmelser om s. k. existensminimum. Enligt dessa kan befrielse från eller nedsättning av preliminär skatt medges på grund av nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet, om därjämte inkomsten understiger vissa av centrala uppbördsnämnden fastställda normalbelopp. Dessa normalbelopp utgör för närvarande per år räknat för ensamstående i ortsgrupp II resp. Stockholms stad 2 530 resp. 3 120 kr, för sammanlevande makar 3 310 resp. 4 200 kr, med tillägg för ett barn om 300 kr och för varje ytterligare barn om 240 kr.

Det kan inte råda någon tvekan om, framhåller utredningen, att dessa belopp skulle behöva justeras uppåt. Mest påtagligt är att de barnrika familjerna, på grund av det ringa tillägget för varje ytterligare barn är ogynnsamt ställda. Medan bestämmelserna är så utformade, att de uttryckligen talar om »stor försörjningsbörda» som motiv för skattereduktionen, så hindrar de låga beloppen de barnrika familjerna från att dra nytta av bestämmelserna. En justering av beloppen fordrar emellertid en lagändring; beloppet är nämligen maximerat till 5 000 kr, vilken maximering tvingat centrala uppbördsnämnden att fastställa så låga belopp för barnen, för att inte i stället beloppen skulle bli orimligt låga för ensamstående och barnlösa.

P.-E. B.

Kortare meddelanden

Det nordiska socialministermötet. Den 14—16 september 1955 avhölls i Köpenhamn det vartannat år återkommande nordiska socialministermötet. Mötets huvudpunkt var undertecknandet av en konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet. Denna konvention omfattar förmåner vid ålderdom, nedsatt arbetsförmåga, sjukdom, yrkesskada, havandeskap och barnsbörd ävensom förmåner åt barn, efterlevande och nödställda. I den nya konventionen sammanförs flertalet av de nuvarande nordiska konventionerna om sociala förmåner. Dock skall den nuvarande sjukförsäkringskonventionen av år 1953, som avser överflyttning mellan olika länders sjukkassor och sjukhjälp under tillfällig vistelse i annat nordiskt land, bestå som en sidoöverenskommelse till den nya konventionen, och detsamma gäller de nuvarande svensk-danska och svensk-norska överenskommelserna om arbetslöshetsförsäkring.

Den nya konventionen bygger på principen, att varje land i socialt hänseende skall behandla de andra ländernas medborgare, som vistas i landet, lika förmånligt som egna medborgare. Dock äger länderna i vissa fall göra avsteg från likställighetsprincipen och därvid överensstämmer konventionen i stort sett med de nuvarande konventionerna. Den nya konventionen är mera omfattande än hittillsvarande konventioner, i det att den även avser efterlevandeförmåner, dvs. för Sveriges del folkpensioneringens änkepensioner samt änke- och änklingsbidragen, vidare bidragsförskott samt vissa nu ej konventionsreglerade fall av barnbidrag.

Konventionen torde komma att föreläggas de olika ländernas riksdagar för godkännande samt träder icke i kraft, förrän den ratificerats.

Vid socialministermötet diskuterades vidare flera viktiga ämnen av socialpolitisk natur. Sålunda behandlades »principerna för en ålderspensionsordning» med norsk inledare, »åldringsvårdsproblemet» med finsk inledare och »de stora årgångarna på arbetsmarknaden» med dansk inledare.

Liss Granqvist

Statistiska konferenser i Genève. Två statistiska konferenser har avhållits i Genève i september—oktober 1955.

Internationella arbetsbyrån anordnade den 14—24 september ett kommittésammanträde, varvid frågeställningar och metoder rörande levnadskostnadsundersökningar diskuterades.

Kommittén bestod av en expert från vartdera av följande länder: Chile (Hernan Romero); Egypten (Abd El-Moneim El-Shafei, ordförande); Indien (P. C. Mahalanobis); Japan (Kazushi Okawa); Nederländerna (A. van Braam); Sovjetunionen (T. V. Rjabuškin); Storbritannien (R. F. Fowler); och Sverige (Erland v. Hofsten, rapportör).

En europeisk statistikerkonferens anordnad av Förenta nationernas statistiska kommission och ekonomiska kommissionen för Europa hölls den 26 september—1 oktober.

Vid konferensen behandlades bl. a. följande frågor: statistik över realkapitalbildning, sparande, kretslopp (input—output), gross- och detaljhandel och lager. Vidare diskuterades folkräkningar, internationella jämförelser av löner, familjebudgetar och arbetskostnader.

Svenskt ombud var överdirektör Karin Kock, statistiska centralbyrån, och experter redaktör Einar Dahlgren, kommerskollegium; forskningssekreterare Lennart Fastbom, konjunkturinstitutet; samt byråcheferna Erland v. Hofsten och Sven Moberg, socialstyrelsen.

Vissa tillämpningsföreskrifter till lagen om nykterhetsvård. Om alkoholmissbruk har samband med alkoholmissbrukarens yrke eller med särskilda förhållanden på

hans arbetsplats eller med att han saknar arbete, skall nykterhetsnämnd söka hjälpa honom till lämplig anställning, föreskrivs i en nyligen utfärdad kungörelse (SFS 1955: 528) med tillämpningsföreskrifter till lagen om nykterhetsvård. Kungörelsen trädde i kraft den 1 oktober 1955.

Om så behövs skall nämnden också medverka till att vederbörande får yrkesutbildning eller omskolas.

Har alkoholmissbruket samband med missbrukarens umgänge eller eljest med särskilda förhållanden på orten skall nämnden, där så anses lämpligt, verka för att han byter vistelseort. Nämnden bör även samarbeta med nykterhetsföreningar och andra organisationer som erbjuder ett alkoholfritt umgänge, samt verka för att missbrukare vinner inträde i dylika sammanslutningar. Däremot bör nämnden inte söka förmå missbrukare att ingå i nykterhetsförening och heller inte att förmå sådan förening att anta honom som medlem, med mindre det kan antas att medlemskapet kommer att bli mera varaktigt.

Innan en nämnd föranstaltar om att alkoholhaltiga drycker inte utlämnas till en missbrukare, bör den söka förmå honom att frivilligt avstå från att köpa hem alkoholhaltiga drycker och från att besöka lokaler där sådana utskänks. Finner nämnden sig böra föranstalta om att alkoholhaltiga drycker inte utlämnas till missbrukare, skall nämnden, i den omfattning som anses lämpligt med hänsyn till syftet med åtgärden, underrätta dem som har rätt att lämna ut sådana drycker om att vederbörande är missbrukare.

Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor. *1951 års utredning* om arbetslöshetsförsäkringen har den 3 september 1955 till socialministern lämnat ett betänkande med förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. (SOU 1955: 27). Ersättningsbeloppen inom arbetslöshetsförsäkringen och försäkringens finansiering behandlades av riksdagen 1953 på grundval av ett tidigare betänkande av utredningen (Stencil, 1952). I det nu lämnade betänkandet redovisas en detaljgenomgång av bestämmelserna rörande försäkringen i syfte bl. a. att öka försäkringens effektivitet i den mån så kan ske utan större kostnadsökningar samt att förenkla bestämmelserna.

Bland de behandlade frågorna kan nämnas försäkringens omfattning. Med tanke särskilt på företagargrupper, som i olika hänseenden står arbetstagarna nära, föreslås vissa utvidgningar av företagarnas möjligheter att tillhöra försäkringen. I fråga om de s. k. hemarbetarna, dvs. personer, som arbetar för annans räkning men utför arbetet i sitt eget hem, föreslås befogenhet för tillsynsmyndigheten att medge kassa rätt att i sina stadgar föreskriva avgiftsplikt och tillgodoräknanderätt för viss grupp medlemmar även för tid, då arbetet utförs i hemmet. I fråga om folkpensionärernas rätt att tillhöra arbetslöshetskassa har utredningens majoritet föreslagit att arbetsföra folkpensionärer såsom hittills skall ha samma rätt som andra arbetstagare att tillhöra arbetslöshetskassa. Utredningen finner det önskvärt att en allmän arbetslöshetskassa kommer till stånd för vissa mindre arbetstagargrupper m. fl., som ej lämpligen kan bilda egna kassor.

Ersättningstiden, som nu är maximerad till 156 dagar under loppet av en 12-månadersperiod, föreslås i vissa fall kunna ökas till 210 dagar. Utförsäkringsperioden skall enligt förslaget hänföras till ett fast försäkringsår omfattande tiden 1 september—31 augusti påföljande år.

Vidare kan nämnas vissa ändringar beträffande bestämmelserna om karenstid. Enligt förslaget skall karenstid inte behöva genomgås, när medlem blir arbetslös efter det att han uppburit sjukpenning eller hempenning från allmän sjukkassa för minst tre dagar eller tilläggspenning enligt lagen om moderskapshjälp eller fullgjort tjänstgöring såsom värnpliktig under minst trettio dagar.

De nuvarande överförsäkringsreglerna föreslås ersatta med nya. Enligt dessa skall överförsäkringsgränserna fastställas av Kungl. Maj:t. Försäkringsersättningen får högst uppgå till belopp motsvarande arbetsförtjänsten för dag minskad med dels vanligen förekommande avdrag för preliminär skatt dels ett marginalbelopp därutöver utgörande omkring en åttondel av nettoarbetsförtjänsten.

I övrigt har i betänkandet behandlats vissa frågor beträffande villkoren för ersättning, såsom avgiftsvillkoren, villkoren för barntillägg och husföreståndarinnetillägg etc., frågor rörande ersättningen vid korttidsarbete och säsongarbetslöshet, arbetslöshetskontrollen, kassornas fonder samt statsbidragsbestämmelserna m. m.

Stabiliseringsnämndens förslag om ändrad lagstiftning för avbetalningshandeln. Nämnden för planering av ekonomiska stabiliseringsåtgärder, stabiliseringsnämnden, avgav den 5 september 1955 ett förslag om viss lagstiftning för avbetalningshandeln. I förslaget anförs bl. a. följande.

Från statsmakternas och riksbankens sida har under det senaste året vidtagits en rad åtgärder, som varit riktade mot tendenserna hos anspråken i det ekonomiska livet att öka i snabbare takt än vad de tillgängliga resurserna tillåtit. Tyngdpunkten i de senast vidtagna åtgärderna har legat på en skärpt kreditåtstramning. Det är ännu inte möjligt att bedöma verkningarna av denna. Tendenserna till en stark expansion på flertalet områden är alltjämt påtagliga och synes ha förstärkts av det fortsatta konjunkturuppsvinget i utlandet. De aktuella utsikterna motiverar därför inte någon uppmjukning av den restriktiva politiken utan påkallar närmast en förstärkning av denna.

Den ökade efterfrågan har kommit från både konsumtions- och investeringssektorn; den största kraften i de vidtagna åtgärderna har dock riktats mot anspråken för investeringsändamål, även om den särskilda avgiften för motorfordon träffat den mest expansiva posten i konsumtionsefterfrågan och kreditrestriktiviteten gällt även privatpersoner. På konsumtionsområdet har den förda stabiliseringspolitiken verkat huvudsakligen indirekt och i allmänhet på längre sikt.

Stabiliseringsnämnden har tagit upp till behandling frågan om obligatoriska betalningsvillkor vid avbetalningsköp. En reglering av kreditförhållandena inom avbetalningshandeln synes ägnad att utgöra ett värdefullt komplement till den förda kreditpolitiken, främst genom att den i första hand är riktad mot krediterna för konsumtionsändamål. En anordning av detta slag skulle otvivelaktigt få en stabiliserande effekt.

Under en lång tid har avbetalningskrediternas samhälleliga betydelse uppmärksammats, i främsta rummet deras för- och nackdelar i privatekonomiska sammanhang men också deras ställning i konjunkturförloppet. Enligt ekonomiska undersökningar som gjorts på området tenderar avbetalningskrediterna för konsumtionsändamål att accentuera de ekonomiska fluktuationerna. I en högkonjunkturperiod med inflationstendenser och förväntningar om stegrade inkomster och priser är en expansion av avbetalningskrediten ett karakteristiskt inslag.

För Sveriges del finns inga tillförlitliga uppgifter tillgängliga som gör det möjligt att följa avbetalningshandelns utveckling eller att i detalj analysera dagens situation i fråga om utestående krediter och tillämpade betalningsvillkor. Olika statistiska undersökningar lämnar dock sådana upplysningar att man med ledning av dem kan uttala att avbetalningshandeln omfattar en betydande del, en tredjedel eller mer, av omsättningen inom viktiga branscher av detaljhandeln. Denna försäljningsform har särskilt stor betydelse då det gäller varaktiga konsumtionsvaror, såsom bilar, möbler, husgeråd och dylikt. Detta är också det område av den privata konsumtionen som för närvarande kännetecknas av en stark expansion.

I flera främmande länder har som ett verksamt led i stabiliseringspolitiken använts bestämmelser om obligatoriska betalningsvillkor inom avbetalningshandeln. Sålunda infördes i USA i september 1941 kontroll över köp av varaktiga konsumtionsvaror mot kredit. Denna innefattade bestämmelser om kontantinsats och längsta amorteringstid. Kontrollen upphörde i november 1947, men infördes sedan i två repriser fram till och med i maj 1952. I den danska lagen om avbetalningsköp finns sedan mitten av år 1954 bestämmelser om minsta kontantinsats. Även i England gäller för närvarande bestämmelser om obligatoriska betalningsvillkor vid avbetalningsköp.

Nämnden har låtit undersöka de juridiska möjligheterna att genom lagstiftning in-

föra obligatoriska betalningsvillkor vid kreditköp och härvid anlitat biträde av hovrättsassessorn L. S. Fredlund. Resultatet av dessa undersökningar redovisas i en till skrivelsen till finansdepartementet fogad promemoria.

I promemorian diskuteras vilka köpare- och säljarekategorier samt försäljningsformer en eventuell kreditreglering bör omfatta och presenteras ett förslag till lag om obligatoriska betalningsvillkor vid kreditköp. Enligt förslaget skall bestämmelserna ha karaktären av en tidsbegränsad fullmaktslag och vara tillämpliga vid yrkesmässig avbetalningshandel. Konungen skall äga bemyndigande att utfärda föreskrifter om obligatorisk kontantinsats och maximerad kredittid. För olika varor bör olika betalningsvillkor kunna gälla; differentieringen bör ske bland annat med hänsynstagande till förhållandena inom berörda branscher. Betalningsvillkoren bör vidare kunna anpassas efter växlingarna i det ekonomiska läget. Ytterligare överväganden torde få äga rum i fråga om för vilka branscher bestämmelser för närvarande kan anses påkallade och vilka villkor som bör gälla för dessa.

Enligt förslaget skall som påföljd för den säljare som bryter mot bestämmelserna stadgas att hans i avbetalningslagen angivna förbehåll om bibehållen äganderätt till godset eller om rätt att återta detsamma skall vara utan verkan. Med hänsyn till ägareförbehållets betydelse för säljaren synes detta vara ett lämpligt korrektiv, ägnat att bringa kreditregleringen till efterlevnad. Korrektivet är vidare automatiskt verkande och skulle därför göra en omfattande kontrollapparat överflödig.

Förslaget innefattar dessutom ett stadgande om att Konungen äger föreskriva skyldighet för den som yrkesmässigt utövar avbetalningshandel att göra anmälan därom samt lämna uppgifter rörande den reglerade försäljningens omfattning och tillämpade betalningsvillkor.

Stabiliseringsnämnden hemställer att förslag i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angetts i promemorian måtte föreläggas innevarande års riksdag.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	7, 1955
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	9, 1955
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1955
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	9, 1955
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	8, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	9, 1955
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	detta nr
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	6, 1955
Social hemhjälp, årligen	7, 1955
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1955

På alkoholistanstalt intagna år 1954

Under år 1954 intogs på alkoholistanstalt 1 432 personer (mot 1 457 år 1953). Av dessa var 822 tvångsintagna och 610 frivilligt ingångna. Härutinnan kan konstateras en betydande förskjutning sedan år 1953, då 945 personer tvångsintogs och 512 ingick frivilligt. På statsanstalterna placerades år 1954 sammanlagt 170 personer (12 %), på de erkända anstalterna 1 207 (84 %) samt på den enskilda anstalten 55 (4 %). Den relativa fördelningen på olika typer av anstalter har varit oförändrad de senaste åren.

De flesta, 15 % av samtliga intagna, kom från Malmöhus län, 14 % från Göteborgs och Bohus län samt 13 % från Stockholms stad. Dessa tre områ-

den samt Östergötlands län uppvisar en stark överrepresentation av intagna i förhållande till folkmängden inom områdena i fråga. De län som är starkast underrepresenterade i detta hänseende är Kronobergs, Gotlands och Kopparbergs.

De intagnas fördelning efter ålder och civilstånd framgår av nedanstående sammanställning.

Ålder, år	Intagna Antal	%
—24	34	2,4
25—29	131	9,1
30—34	187	13,1
35—39	191	13,3
40—44	251	17,5
45—49	254	17,7
50—54	183	12,8
55—59	101	7,1
60—64	61	4,3
65—	39	2,7
Samtliga	**1 432**	**100**

Civilstånd	Intagna Antal	%
Ogifta	503	35,1
Gifta	619	43,2
Änklingar	50	3,5
Frånskilda	260	18,2
Samtliga	**1 432**	**100**

I likhet med tidigare år är de frånskilda starkt överrepresenterade bland dem som intagits på alkoholistanstalt. De utgjorde över 18 % av samtliga intagna, medan de frånskilda uppgår till endast ca 1,5 % av samtliga män över 20 år. Något underrepresenterade var de gifta som utgjorde 44 % bland de anstaltsintagna mot 61 % bland samtliga vuxna män.

Vid ett studium av en sammanställning av de intagnas fördelning efter yrken finner man att grov- och diversearbetarna utgjorde den största gruppen, 424 personer eller 30 % av samtliga. Denna grupp liksom gruppen gårdfarihandlande, kringflackande och yrkeslösa är mycket starkt överrepresenterad i alkoholistklientelet. En fördelning av de intagna efter huvudgrupper av yrken ger följande resultat.

Yrkesgrupp	Intagna Antal	%
Jordbruk med binäringar	97	6,8
Industri och hantverk	472	33,0
Handel och samfärdsel	268	18,7
Allmän tjänst och fria yrken	103	7,2
Övriga och yrkeslösa	492	34,3

I jämförelse med år 1953 har den relativa andelen inom handel och samfärdsel minskat från 22 till 19 %, medan gruppen »övriga och yrkeslösa» ökat sin relativa andel från 31 till 34 %.

Fördelningen av de intagna efter frekvensen av tidigare vård på alkoholistanstalt framgår av följande tablå, i vilken även uppgifter för åren 1952 och 1953 medtagits.

	Antal			%		
	1952	1953	1954	1952	1953	1954
Förstagångsintagna	802	741	675	54,8	50,9	471
Intagna för andra gången	330	348	361	22,6	23,9	25,,2
» » tredje »	161	187	196	11,0	12,8	13,7
Tidigare vårdade tre eller flera gånger	170	181	200	11,6	12,4	14,0

Den relativa andelen förstagångsintagna, som sjönk något mellan åren 1952 och 1953, har ytterligare sjunkit år 1954 och omfattar nu mindre än hälften av samtliga. Recidivisternas andel har ökat i motsvarande grad. Starkast har ökningen varit för dem som tidigare vårdats på anstalt tre eller flera gånger. Dessas relativa andel var sålunda 9 % år 1951 och 14 % år 1954. En förklaring till denna minskning av de förstagångsintagnas antal kan vara att nykterhetsnämndernas övriga möjligheter att hjälpa en alkoholmissbrukare (framför allt den medicinska vården) har ökat under senare år, men en bidragande faktor kan även vara platsbristen på anstalterna, som gjort att man i första hand måst ta in de allra värsta missbrukarna.

Även andelen intagna som tidigare undergått frihetsstraff har ökat något under de senaste åren. Av de intagna hade 986 personer (69 %) inte undergått vare sig frihetsstraff eller tvångsarbete, medan 400 (28 %) hade undergått frihetsstraff men ej tvångsarbete. 36 personer hade varken undergått frihetsstraff eller tvångsarbete, medan de återstående 10 endast varit föremål för tvångsarbete.

I fråga om de intagningsgrunder som länsstyrelserna anger i sina resolutioner bör påpekas att det i många fall förekommer flera grunder. I nedanstående sammanställning upptas dessa varje gång de redovisas, varför summan blir större än 1 432 och den relativa fördelningens summa överstiger 100.

Intagningsgrund	Antal	%	Intagningsgrund	Antal	%
Farlighet	144	10,1	Återfallsfyllerister	259	18,1
Bristande försörjningsplikt	164	11,5	Kringflackande	42	2,9
Fattigvårdsfall	64	4,5	Andra parasiterande	54	3,8
Hjälplösa	225	15,7	Brott mot utskrivningsvillkor	219	15,3
Grovt störande	71	5,0	Frivilligt ingångna	610	42,6

Den största skillnaden i jämförelse med föregående år företer de frivilligt ingångna som ökat från 35 till 43 %. I övrigt är differenserna inte av någon betydande storleksordning.

M. G. *T. G.*

Konsumentprisindex för augusti 1955

Konsumentprisindex för augusti 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 133 (år 1949 = 100) eller samma tal som gällde för juli 1955. Med decimaler är indextalet för augusti 133,39 mot 133,05 för juli.

Av de olika huvudgrupperna av varor och tjänster, som ingår i indexberäkningen, visar livsmedel en sänkning med en enhet, de tre grupperna bostad, bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse en ökning med vardera en enhet, medan indextalen för de övriga grupperna är oförändrade. Indextalen för de olika huvudgrupperna är således för augusti följande: livsmedel 146, alkoholhaltiga drycker och tobak 131, kläder och skor 119, bostad, bränsle och lyse 124, inventarier och husgeråd 128 och diverse 131. Delposten bostad har icke omräknats för augusti.

I tab. 1 redovisas såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—augusti 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som kvartalsvis registrerades av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och fr. o. m. juli 1954 på de löpande indexberäkningarna enligt de grunder, som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 2 ger en översikt av de olika delposternas indextal fr. o. m. 1953 samt deras procentuella förändringar mellan januari och augusti 1955. Procent-

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—augusti 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	**129**
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	**130**
april	140	132	120	124	121	129	126	128	**131**
maj	141	131	120	123	121	128	127	128	**131**
juni	142	131	120	123	121	128	127	129	**131**
juli	147	131	119	123	121	128	127	130	**133**
aug.	146	131	119	124	121	131	128	131	**133**

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—augusti 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—aug. 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Juli 1955	Aug. 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**147**	**146**	**342**	+ 6
Mejeriprodukter	125	125	125	124	132	132	62	+ 6
Matfett utom smör	144	139	139	139	144	144	10	+ 4
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	146	146	40	+ 5
Ägg	122	105	97	110	113	111	12	+ 2
Kött	168	164	163	163	178	174	22	+ 6
Fläsk	136	144	150	144	164	169	21	+ 13
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	140	138	22	+ 8
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	142	144	11	0
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	233	225	21	+ 42
Frukt och bär	113	112	119	110	111	113	35	+ 4
Specerier	165	184	194	182	178	177	59	— 3
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	122	123	8	+ 1
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	154	152	19	+ 7
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**131**	**131**	**87**	— 1
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	44	—
Öl	122	122	122	122	122	122	9	+ 1
Tobak	125	128	129	129	126	126	34	— 2
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**119**	**119**	**134**	— 1
Kläder	121	122	122	122	117	117	115	— 1
Konfektion	120	121	121	122	119	119	62	— 1
Trikåvaror	121	121	121	119	106	106	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	113	112	12	— 1
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	128	127	18	— 1
Skor	131	132	131	131	132	133	19	+ 2
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**123**	**124**	**135**	+ 2
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	128	131	48	+ 5
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**127**	**128**	**98**	+ 2
Möbler	133	134	134	133	135	136	12	+ 2
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	111	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	129	131	28	+ 2
Hushållstextilier	119	119	117	119	120	122	20	+ 2
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	134	137	17	+ 3
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**130**	**131**	**209**	+ 4
Sjukvård	116	122	122	122	118	118	14	— 3
Kroppsvård	118	119	119	119	120	120	13	+ 1
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	98	99	13	+ 1
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	149	149	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	142	147	147	13	+ 1
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	130	129	15	+ 1
Resor	126	127	127	127	129	133	45	+ 5
Motorfordon	..	..	..	..	127	128	53	+ 8
Hemhjälp	141	142	142	144	153	153	11	+ 6
Blommor m. m.	122	126	127	128	130	130	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**133**	**133**	**1 000**	+ 3

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Dec. 1954	April 1955	Maj 1955	Juni 1955	Juli 1955	Aug. 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	138	141	142	143	145	144
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	134	136	137	137	137	137
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	131	131	131	133	133

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

talen har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent. I tabellen återges även de vägningstal, med vilka de olika grupperna inräknas i totalindexen.

En något utförligare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad lämnas i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2, i slutet av påföljande månad.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 har detaljhandelsprisernas förändringar sedan år 1952 enligt konsumentprisindex sammanställts med partiprisernas utveckling under samma tid enligt Kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De sistnämnda serierna, som har år 1935 resp. juli 1913/juni 1914 som basperioder, har här omräknats till serier med år 1949= 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

C. Ö.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i augusti 1955 jämfört med juli 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i augusti 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (juli 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbetevarande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 755	176	10 931	100,4	..	100,4	170,5	9,4
Malmgruvor	54	10 051	175	10 226	100,0	..	100,0	177,0	9,4
Kolgruvor	11	704	1	705	107,2	..	107,1	111,5	9,5
Metall- o. verkstadsindustri	2 320	194 192	15 037	209 229	100,2	101,8	100,3	220,5	8,5
Järn-, stål- o. kopparverk	57	32 452	1 084	33 536	100,8	102,5	100,9	172,9	9,8
Järn- o. stålmanufaktur	460	21 450	2 557	24 007	99,7	103,0	100,0	227,7	6,6
Mekaniska verkstäder	843	78 797	3 449	82 246	100,2	101,3	100,2	280,0	7,9
Reparationsverkstäder	411	8 803	17	8 820	99,8	..	99,8	162,6	7,6
Skeppsvarv	73	20 564	2	20 566	99,9	..	99 9	246,4	12,2
Elektroteknisk industri	183	21 916	6 040	27 956	100,3	101,4	100,5	165,6	8,6
Annan metallindustri	293	10 210	1 888	12 098	99,9	101,8	100,2	241,3	6,4
Jord- o. stenindustri	596	25 789	3 037	28 826	99,4	98,1	99,3	134,3	7,2
Torvindustri	45	694	30	724	80,3	..	75,3	77,4	8,0
Stenindustri	111	3 595	4	3 599	101,2	..	101,2	180,9	5,6
Kalk- o. kritbruk	34	1 433	24	1 457	97,7	..	97,8	119,5	9,3
Cementfabriker	7	1 806	22	1 828	97,1	..	96,8	112,6	9,4
Cementvarufabriker	116	2 938	64	3 002	99,4	..	99,3	156,6	6,8
Tegelbruk	138	5 262	140	5 402	97,6	..	97,5	109,3	6,0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	24	3 820	2 067	5 887	102,5	100,2	101,7	141,3	7,8
Glasindustri	66	3 998	671	4 669	99,6	102,6	100,0	159,1	6,5
Annan jord- o. stenindustri	55	2 243	15	2 258	106,6	..	106,5	129,0	10,1
Träindustri	1 205	37 056	1 408	38 464	98,8	99,6	98,8	158,0	5,5
Sågverk o. hyvlerier	428	17 231	398	17 629	98,0	100,5	98,1	154,3	6,6
Lådfabriker	33	675	22	697	97,8	..	98,0	172,0	12,6
Fanér- o. plywoodfabriker	14	1 551	137	1 688	98,2	..	98,5	139,5	5,4
Byggnadssnickerifabriker	222	6 736	119	6 855	99,9	..	100,0	141,1	5,0
Möbelfabriker	315	6 588	281	6 869	99,9	96,9	99,8	157,0	3,8
Svarveri- o. skidfabriker	95	2 475	193	2 668	99,0	..	98,8	237,0	3,8
Annan trävaruindustri	98	1 800	258	2 058	99,0	99,2	99,0	215,3	4,4
Massa- o. pappersindustri	133	35 836	3 157	38 993	99,0	101,2	99,2	124,7	10,8
Massafabriker	69	18 310	374	18 684	98,5	95,7	98,5	120,1	12,0
Pappersbruk o. pappfabr.	64	17 526	2 783	20 309	99,5	102,0	99,8	129,2	9,7
Pappersvaru- o. grafisk ind.	588	17 984	4 993	22 977	99,6	99,7	99,6	155,1	9,9
Papp- o. pappersvaruind.	100	1 898	1 324	3 222	101,2	99,7	100,6	164,8	5,2
Grafisk industri	488	16 086	3 669	19 755	99,4	99,6	99,4	153,5	10,7
Livsmedelsindustri	738	21 746	9 767	31 513	99,0	101,0	99,6	125,3	10,0
Kvarnar	38	1 293	213	1 506	102,6	92,6	101,1	137,2	7,2
Bageriindustri	244	4 736	2 494	7 230	97,1	94,7	96,3	116,0	10,9
Sockerindustri	20	2 202	327	2 529	104,1	103,8	104,1	138,4	7,5
Choklad- o. konfektind.	61	1 290	2 376	3 666	100,6	109,4	106,2	268,1	8,5
Mejeriindustri	79	3 412	464	3 876	96,6	89,1	95,7	99,4	12,7
Slakterier o. charkuterier	159	6 049	1 447	7 496	99,4	98,3	99,2	109,4	11,9
Fiskkonservfabriker	37	502	915	1 417	99,0	109,4	105,5	216,1	10,2
Fruktkonservindustri	22	645	1 094	1 739	86,9	107,6	98,9	105,3	3,2
Margarinindustri	9	351	72	423	97,0	..	94,4	111,1	12,5
Annan livsmedelsindustri	69	1 266	365	1 631	104,9	95,1	102,5	129,7	7,4

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Inkl. frånvaro på grund av semester.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I AUGUSTI 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i augusti 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (juli 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	165	5 767	2 165	7 932	93,1	93,6	93,2	114,9	12,4
Bryggerier o. läskedrycksf.	157	5 380	1 109	6 489	92,8	90,8	92,4	97,3	12,9
Tobaksfabriker	8	387	1 056	1 443	97,5	96,8	97,0	535,4	9,8
Textil- o. beklädnadsind. .	938	25 819	43 210	69 029	98,8	101,2	100,3	147,0	6,6
Ylleindustri	78	4 628	4 523	9 151	99,7	100,9	100,3	203,0	7,3
Bomullsindustri	61	7 198	5 593	12 791	96,9	97,1	97,0	136,0	7,0
Linne- o. juteindustri . .	13	1 282	1 427	2 709	101,6	104,9	103,3	128,2	10,0
Trikåfabriker	150	1 790	5 477	7 267	99,3	103,8	102,7	120,1	5,3
Sömnadsindustri	417	5 423	21 111	26 534	101,1	102,4	102,1	150,4	6,0
Hatt- o. mössfabriker . .	39	363	1 238	1 601	97,3	102,3	101,1	148,3	3,9
Annan hithörande industri	180	5 135	3 841	8 976	97,6	96,7	97,2	145,8	7,6
Läder-, hår- o. gummivaruind.	367	11 486	6 491	17 977	99,5	100,5	99,9	171,9	5,7
Garverier	26	1 795	127	1 922	98,8	..	99,2	128,5	5,9
Päls- o. skinnvarufabr. .	83	943	964	1 907	101,8	102,2	102,0	316,7	4,5
Skoindustri	133	3 585	2 582	6 167	99,4	100,3	99,8	166,9	4,3
Andra lädervarufabriker .	58	858	626	1 484	101,5	109,4	104,7	199,7	5,5
Gummivarufabriker . . .	15	3 436	1 931	5 367	99,0	97,6	98,5	155,5	7,8
Annan hithörande industri	52	869	261	1 130	99,3	96,3	98,6	234,2	6,1
Kemisk-teknisk industri . .	306	14 208	3 077	17 285	98,7	100,6	99,0	168,0	9,1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	101	3 634	948	4 582	99,1	102,3	99,7	171,3	9,5
Sprängämnesfabriker . .	6	1 013	332	1 345	96,6	101,5	97,7	349,7	9,0
Tändsticksfabriker . . .	7	972	637	1 609	100,6	100,8	100,7	209,7	9,6
Annan kemisk-tekn. ind. .	192	8 589	1 160	9 749	98,5	98,9	98,6	150,9	8,9
Samtl. industrigrupper	**7 421**	**400 638**	**92 518**	**493 156**	**99,5**	**100,8**	**99,8**	**168,4**	**8,8**
Statl. verk o. byggnadsarb.	232	43 250	1 295	44 545	100,1	99,4	100,1	145,7	10,6
Mek. o. elektr. verkstäder	84	10 771	186	10 957	100,3	..	100,2	156,0	9,8
Skeppsvarv	3	3 108	34	3 142	100,9	..	100,9	207,4	15,1
Beklädn. verkst., förråd o. d.	51	639	449	1 088	101,6	98,9	100,5	166,5	9,1
Sprängämnesfabriker . .	3	612	345	957	102,9	100,3	101,9	[1]929,2	3,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	91	28 120	281	28 401	99,9	101,1	99,9	132,9	10,8

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, augusti 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954				1955							
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
Gruvindustri	100,1	99,8	100,2	100,4	100,0	100,5	100,4	99,9	101,1	102,2	102,7	103,1
Metall- o. verkstadsindustri	101,0	102,0	103,0	103,1	103,5	103,9	104,5	104,4	104,0	105,0	103,8	104,1
Jord- o. stenindustri . . .	99,4	98,7	97,8	96,5	94,5	93,8	94,8	96,8	98,4	101,4	102,3	101,6
Träindustri	99,1	98,4	97,7	95,6	95,5	96,8	98,9	101,0	101,6	103,4	102,6	101,4
Massa- o. pappersindustri .	99,6	99,5	99,9	99,5	99,6	99,7	99,9	100,2	100,5	102,3	102,7	101,9
Tryckeri- o. grafisk industri	101,0	101,8	102,2	102,1	101,3	101,2	101,2	101,0	101,0	102,3	102,0	101,6
Livsmedelsindustri	101,4	105,6	105,4	96,3	97,5	98,0	98,1	98,0	97,9	101,7	103,9	103,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	95,9	93,9	94,7	100,8	95,0	95,8	97,5	99,2	101,4	108,3	115,8	107,9
Textil- o. beklädnadsind. .	100,6	100,6	100,4	98,3	98,9	99,9	100,2	99,3	98,3	98,0	97,1	97,4
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	101,7	102,4	103,3	100,9	101,5	101,9	102,5	102,3	100,8	100,2	98,2	98,1
Kemisk-teknisk industri .	100,3	100,8	101,2	100,3	100,3	100,9	101,8	101,7	101,4	101,8	101,6	100,6
Samtliga industrigrupper	**100,5**	**101,1**	**101,5**	**100,4**	**100,5**	**101,0**	**101,6**	**101,7**	**101,6**	**102,9**	**102,5**	**102,3**

[1] Det högre talet beror på att huvudparten av arbetarna hade semester i juli.

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under augusti 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa aug. 1952	107 990	130 906	123 166	79 864	—	41 827	52 537	55 707	31 946
» » 1953	113 191	138 373	121 572	81 975	23 666	42 379	53 191	56 016	32 224
» » 1954	112 067	135 319	131 251	82 932	21 913	46 571	56 040	55 955	31 997
» juli 1955	94 669	116 878	121 086	72 566	18 972	36 552	43 858	50 324	25 986
» aug. 1955	116 684	142 628	136 936	86 669	23 567	47 205	56 733	59 225	32 905
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 239	4 847	4 673	3 041	125	146	212	548	422
Skogsbruk	2 934	3 110	2 779	1 500	12	19	19	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	9 748	10 698	12 026	5 222	8	672	705	894	419
Trä-, graf. o. pappersind.	3 154	3 402	3 475	1 874	3	301	325	509	239
Byggnadsverksamhet	11 799	13 371	11 717	8 631	81	9	9	13	9
Övriga industrigrupper	9 425	10 098	9 734	5 150	42	5 051	5 252	5 368	2 711
Samfärdsel o. handel	20 654	29 540	38 388	28 074	12 226	8 411	10 541	14 166	8 191
Förvaltning o. fria yrken	15 082	16 930	13 963	8 648	2 304	7 222	7 457	7 146	4 000
Sjukvård o. husligt arbete	13 935	20 075	27 830	14 879	5 825	13 767	19 898	27 547	14 745
Därav under 18 år	22 534	22 977	17 813	11 959	366	11 950	12 195	8 870	5 853

Tab. 4. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden maj—juni 1955

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av juni 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent maj—juni		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av juni 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent maj—juni	
	1955	1954		1955	1954
Lantarbetarnas (35)	4,1	3,7	Byggnadsarbetarnas (128)	4,5	4,5
Skogs- o. flottningsarb. (27)	8,8	7,2	Elektrikernas (19)	1,2	1,5
Gjuteriarbetarnas (12)	1,7	2,0	Murarnas (14)	7,5	6,0
Gruvindustriarbetarnas (12)	3,0	2,7	Målarnas (18)	4,1	4,4
Metallindustriarbetarnas (237)	1,1	1,6	Vägarbetarnas (16)	3,7	5,2
Stenindustriarbetarnas (5)	2,3	2,2	Järnvägsmännens (16)	0,6	1,0
Kem.-tekn. industriarb. (14)	1,2	1,5	Sjöfolkets (20)	5,4	7,8
Fabriksarbetarnas (62)	1,8	2,1	Transportarbetarnas (37)	2,3	2,3
Träindustriarbetarnas (61)	1,5	1,8	Handelsanställdas (82)	[1] ..	1,2
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,3	0,5	Handelstjänstemännens (21)	0,6	0,5
Typografernas (15)	0,3	0,4	Arbetsledarnas (32)	0,2	0,3
Beklädnadsarbetarnas (39)	2,1	2,7	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,5	0,5
Bryggeriarbetarnas (7)	0,9	1,1	Industritjänstemännens (83)	0,5	0,7
Livsmedelsarbetarnas (38)	2,2	2,7	Frisörernas (4)	0,8	0,7
Sadelmakarnas (6)	5,0	6,8	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (26)	1,8	1,4
Sko- o. läderarbetarnas (11)	1,6	1,5	Musikernas (4)	6,9	10,5
Textilarbetarnas (40)	2,3	2,8	Sveriges arbetares (14)	8,0	8,7
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,4	0,9	**Samtliga kassor (1 237)**	[2] **2,1**	**2,5**
Block- o. plåtslagarnas (4)	1,4	1,8			

[1] Uppgift ännu ej tillgänglig. — [2] Preliminära uppgifter.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, No. 10

CONTENTS

Page

Advancing age and disease. By *Ali Berggren* 561
Should the medical care of the inebriate be extended? By *Hans Öhman* . . 572
Experiences with and the results of disulfiram (antabuse) therapy. By *Harry Danielsson* and *Carl Hellqvist* 577
The Alcoholics Anonymous movement — a »new deal» in the care of inebriates. By *Bertil von Friesen* 583
The Temperance movement's consulting bureau. By *Erik Svensson* 585
The Community and the families with children 588
Short notices:
The meeting of the Ministers of Social Affairs of the Northern countries 602
Statistical conferences in Geneva 602
Some directives on the application of the Care of Inebriates Act 602
Proposal for a new Decree on approved unemployment insurance societies 603
The Stabilization Committee's proposal for amending the legislation on the hire-purchase trade 604

Periodical Surveys

Register 606
The number of persons admitted to homes for inebriates in 1954 606
The consumer price index for August 1955 609
Employment and unemployment 612
Literary survey 618
Book notices 624

The Issue in Brief

Advancing age and disease. Any discussion on problems connected with ageing is bound sooner or later to lead to a point at which a question arises that cuts right across all arguments — how much of the ageing process is inseparable from the normal development of the individual and therefore has to be accepted, and what proportion of his final failing strength in old age is the result of ill-health, is abnormal and therefore capable of being prevented.

These questions are analysed in this article by Ali Berggren, of the Social Welfare Board. The author, who on various points in his argumentation refers to the geriatrico-gerontological literature that has appeared in increasing volume in recent years, declares, among other things, that normal ageing entails failing strength and a decline of many functions in people of advancing years and in the aged. But this takes place gradually and at a varying pace in different human beings and in different organs in the same individual.

This development has to be accepted, but a great deal can be done to make everyday life easier for the ageing person and to stimulate his mental and physical activity. It is within this group of normally ageing people that we find the overwhelming proportion of men and women of advancing years in the Swedish community of today — ranging all the way from fully healthy old people possessing bodily energy and mental vigour, via persons undergoing increasing changes in the ageing process, to those who pass imperceptibly into that group of aged persons who are acutely or more or less chronically ill.

Elderly and aged men and women who are ill are capable of being treated and cared for to a far greater extent than is usually imagined.

In many cases, however, changes due to age and changes due to illness are so interwoven that it is impossible to distinguish between them. But the question of whether all old people are ill must be answered in the negative.

Some of the practical conclusions to be drawn from the principles here set forth are as follows:

In regard to physical and mental activity, old people should be judged individually according to their actual physiological capacity and functional powers.

In cases of reduced powers, advice, encouragement and assistance should be given so that the patient may be able to continue life in his own environment.

When changes through the ageing process have advanced so far as to necessitate permanent care and attention without the patient's ill-health requiring hospital care, and when satisfactory help

is not available in his home, the service offered by the modern home for the aged is at his disposal.

In cases of sickness, medical examination should be carried out as early as possible. Old people are as much entitled to first-class care as younger persons who are seriously ill. P. 561.

*

The four following articles are devoted to the care of inebriates in Sweden that is of a non-institutional but of a more prophylactic character.

In the article *Should the medical care of the inebriate be extended?* Dr. Hans Öhman, Chairman of the Temperance Board of the City of Stockholm, gives an unreservedly affirmative answer to the question. His answer is based not least on arguments of a socio-economic nature. P. 572.

Experiences with and the results of disulfiram (antabuse) therapy are reported on by two members of the City of Örebro Temperance Board, Dr. Harry Danielsson and Carl Hellqvist. The experiences that they relate are preponderantly positive. P. 577.

The Alcoholics Anonymous movement — a "new deal" in the care of inebriates is discussed by Dr. Bertil von Friesen. P. 583.

The Temperance movement's consulting bureau, whose function supplements the community's temperance organization, is described by Erik Svensson, a consultant. P. 585.

The Community and the families with children is the title of a report by the Family Commission of 1954, and the report is commented upon here under the same heading.

Taking as a starting-point the Social Welfare Board's inquiry into the cost of living in 1952 and basing its findings on a consumption-unit scale, which moves from the extreme values 0.4 (for the age groups 0—3 years) to 0.9 (for the age groups 13—15), the report states that in only 15 % of the childless households was the actual consumption less than 3 000 Kr. per unit of consumption. About 35 % of the families with a single child, 50 % of the families with two children and 60 % of those with three or more children had a corresponding standard per unit of consumption.

Further, the report deals with general child allowances, study grants, kindergarten and domestic help, the possibilities of families with children having holidays, how to occupy children in their play-time, and also how the Swedish tax system affects large families. P. 588.

The Consumer Price Index for August 1955 has been computed by the Social Welfare Board at 133 (1949 = 100), the same figure as that for July 1955. P. 609.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, No. 10

INDEX

Page

Vieillissement et maladie. Par *Ali Berggren* 561
Le soin médical des alcooliques doit-il être développé? Par *Hans Öhman* . . 572
Le traitement par le disulfirame (antabuse). Expérience et résultats. Par *Harry Danielsson* et *Carl Hellqvist* 577
Un nouveau mouvement — les associations de soutien mutuel d'alcooliques guéris. Par *Bertil von Friesen* 583
Le Bureau de consultation de membres des associations de tempérance. Par *Erik Svensson* 585
La société et les familles ayant charge d'enfants 588
Courtes notices:
La réunion des ministres des affaires sociales des pays nordiques 602
Conférences statistiques à Genève 602
Certaines dispositions sur l'application de la législation antialcoolique 602
Projet de nouveau règlement touchant les caisses de chômage reconnues 603
Projet du comité de stabilisation touchant une modification de la loi sur le commerce à tempérament 604

Aperçus périodiques

Répertoire 606
Personnes internées dans les asiles d'alcooliques en 1954 606
L'indice des prix à la consommation pour août 1955 609
Emploi et chômage 612
Bibliographie 618
Comptes rendus de livres 624

Résumé

Vieillissement et maladie. Dans chaque discussion relative au problème du vieillissement une question arrive tôt ou tard à se poser qui intervient dans tous les arguments — dans quelle mesure le vieillissement est-il inséparable du développement normal de l'individu et doit par conséquent être accepté et quelle part de l'affaiblissement final des forces dans la vieillesse est le résultat de la maladie, est anormal et donc susceptible de prévention.

Ces questions sont analysées dans l'article de M. Ali Berggren, chef de bureau de la D.G.P.S. L'auteur, qui touchant divers points de son exposé renvoie à la littérature gériatrique-gérontologique publiée au cours de ces dernières années, constate, notamment, que le vieillissement normal implique un déclin des forces et une diminution de beaucoup de fonctions chez l'homme vieillissant et le vieillard. Mais cette évolution s'opère graduellement et à un rythme différent chez les différents individus et dans les différents organes du même individu.

Cette évolution doit être acceptée, mais il est possible de diverses manières de rendre plus facile l'existence journalière du vieillard et de stimuler son activité intellectuelle et physique. Dans le groupe d'individus vieillissant normalement se retrouve la grande majorité des personnes âgées de la nation suédoise d'aujourd'hui, s'échelonnant sur une longue série de degrés, depuis les vieillards en bonne santé, ayant conservé leur verdeur physique et leur vigueur intellectuelle, puis les personnes affectées d'altérations séniles croissantes, jusqu'à celles qui, insensiblement, se rangent dans le groupe des vieillards atteints de maladies aiguës ou chroniques.

Un traitement médical et des soins peuvent à un bien plus haut degré qu'on ne se l'imagine généralement améliorer l'état des individus vieillissants et des vieillards malades.

Dans beaucoup de cas, cependant, les altérations de l'âge et celles de la maladie s'entremêlent, de sorte qu'il est impossible de les distinguer les unes des autres. Mais à la question *si tous les vieillards* sont des malades il faut répondre négativement.

Les conclusions pratiques qui se peuvent tirer de ces constatations de principe sont, entre autres, les suivantes.

Relativement à sa faculté d'activité physique et psychique, l'homme âgé doit être jugé individuellement d'après sa capacité physiologique réelle et ses possibilités de fonction.

Lorsque les forces sont réduites, des conseils, des encouragements et de l'aide doivent lui être donnés pour lui permettre de continuer à vivre dans son propre milieu.

Lorsque les altérations de l'âge se sont aggravées de telle sorte que des soins et une surveillance constante sont devenus nécessaires, sans que la maladie exige l'hospitalisation, et lorsqu'une aide satisfaisante ne peut pas être procurée au foyer même, l'hospice de vieillards moderne doit accueillir l'individu.

Dans les cas de maladie, un examen médical doit avoir lieu aussitôt que possible. Les vieilles gens doivent avoir le même droit aux soins de première classe que les jeunes atteints de maladie aiguë. P. 561.

*

Les quatre articles suivants sont consacrés à l'activité, non liée à des institutions publiques et de caractère prophylactique, en faveur de la tempérance.

Dans l'article *Le soin médical des alcooliques doit-il être développé?* le président du comité de tempérance de la ville de Stockholm, le Dr Hans Öhman, répond affirmativement à la question posée. La réponse se base, entre autre, sur des raisons d'économie pour la société. P. 572.

Le traitement par le disulfirame (antabuse). Expérience et résultats. L'exposé est dû à deux membres du comité de tempérance de la ville d'Örebro, le Dr Harry Danielsson et M. Carl Hellqvist. L'expérience et les résultats sont de caractère nettement positifs. P. 577.

Un nouveau mouvement — les associations de soutien mutuel d'alcooliques guéris, est décrit par le Dr Bertil von Friesen. P. 583.

Le Bureau de consultation de membres des associations de tempérance, un complément de l'action officielle en faveur de la tempérance, est présenté par M. Erik Svensson. P. 585.

La société et les familles ayant charge d'enfants est le titre du rapport du comité d'étude de 1954 sur la famille. Sous le même titre un compte rendu est donné du rapport.

En partant de l'enquête effectuée en 1952 par la D.G.P.S. sur le coût de la vie et sur la base d'une échelle d'unités de consommation qui va des valeurs extrêmes 0,4 (pour les groupes d'âge 0—3 ans) à 0,9 (pour les groupes d'âge 13—15 ans), le rapport constate que dans seulement 15 % des ménages sans enfant la consommation était inférieure à 3 000 couronnes par unité de consommation. Le niveau correspondant par unité de consommation avaient environ 35 % des familles ayant un enfant, 50 % des familles ayant deux enfants et 60 % des familles ayant plus de deux enfants.

Le rapport traite en outre des allocations générales pour enfants, de l'aide aux études, des écoles maternelles et de l'assistance sociale ménagère, des possibilités de vacances pour les familles ayant charge d'enfants, des occupations des loisirs des enfants, ainsi que du système fiscal suédois dans ses rapports avec les familles chargées d'enfants. P. 588.

L'indice des prix à la consommation pour août 1955 (base 100 en 1949) a été calculé par la D.G.P.S. s'établir à 133, soit au même niveau qu'en juillet 1955. P. 609.

Litteraturöversikt

(11 augusti—10 september 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BERLE, A. A. Concentration of economic power and protection of freedom of expression. The annals juli 1955.

HAARLÖV, T. Metoder og resultater i nordisk og internationalt socialpolitisk samarbejde. Nordisk administrativt tidsskrift 1954, nr 4.

OSTEN, GERD. Filmens magiska faktor. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 16.

SILBERMAN, L. The social survey of Port Louis (Mauritius). Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

ÖSTER, J. Åndssvagheds-problemer. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1955, nr 8.

Atomic energy and social policy. International labour review 1955, nr 1.

The 38th session of the international labour conference. Industry and labour 1 och 15 juli 1955.

Sverige

ELIASSON, T. Välstånd — för vad? Fönstret 1955, nr 6.

MONTGOMERY, A. Affärsbankerna i Sveriges ekonomiska historia 1880—1955. Ekonomisk revy 1955, nr 7.

NYHLÉN, E. Människan i Huskvarna och Katrineholm. En studie av individen i industrisamhället. Byggnadsarbetaren 1955, nr 8.

OKSAAR, A. Några kortfattade synpunkter på idrotten ur sociologisk synvinkel. Tidskrift i gymnastik 1955, nr 6/7.

SÖDERLUND, H. Modell morot och piska. [»Finanspolitikens ekonomiska teori.»] Arbetsgivaren 1955, nr 14.

WRENBY, K. Nedbrytande publicitet. [Arbete för straffade personer.] Fackföreningsrörelsen 1955, nr 33/34.

Danmark

TROLLE, J. Landssvigerkriminaliteten i sociologisk belysning. Socialt tidsskrift 1955, nr 7/8.

Schweiz

PASSE, G. Social problems in Switzerland. International labour review juli 1955.

Tyskland

HENKELMANN, W. Selbstverwaltung in Gefahr. Soziale Sicherheit 1955, nr 8.

VENEZUELA

RAMÍEREZ RAUSSEO, J. A. Concepto general y doctrinario sobre el trabajo a domicilio. Revista del trabajo 1954, nr 17.

Arbetarskydd

Sverige

STARLAND, H. Arbetarskydd vid husbyggnadsarbete. Byggnadsarbetaren 1955, nr 8.

Olycksfall inom verkstadsindustrin 1954. Verkstäderna 1955, nr 8.

Arbetslön och arbetstid

LASA, E. A. Aportación a una teoría de salarios en relación con la productividad. Revista del trabajo juni 1955.

Sverige

EKSTRÖM, T. Löneglidning, arbetsmarknad och ekonomisk politik. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 35.

— Vad är löneglidning? Fackföreningsrörelsen 1955, nr 33/34.

LINDKVIST, B. Kan lönerna styras? Lantarbetaren 1955, nr 18.

WESLIEN, P. A. Något om arvodesdebitering. Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1955, nr 2.

Amerikas förenta stater

EHRENKRONA, VERONICA. Avtalen om garanterad årslön i USA. Arbetsmarknaden 1955, nr 8.

HARRIS, S. USA:s bilarbetare kräver garantilön. Fabriksarbetaren 1955, nr 8.

MUNTZ, E. The decline in wage differentials based on skill in the United States. International labour review juni 1955.

BLS historical estimates of earnings, wages and hours. Monthly labor review 1955, nr 7.

Danmark

Lön og beskæftigelse i året 1954. Statistikken 1954, nr 5.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Indien

Length of wage periods in factories. Indian labour gazette 1955, nr 1.

Nederländerna

Samarbejde og lönfastsættelse i Holland. Arbejderen 1955, nr 16.

Norge

GULDBERG, O. Lönningsprincipper for akademikere i offentlig tjeneste. Saco-tidningen 1955, nr 4.

Lönnspolitikk og statistikk. Fri fagbevegelse 1955, nr 8.

Storbritannien

BROWN, P. E. H. & HOPKINS, SHEILA. Seven centuries of building wages. Economica aug. 1955.

HOUSTON, G. Farm wages in Central Scotland from 1814 to 1870. Journal of the Royal statistical society 1955, nr 2.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

CHU, P. The modern approach to industrial welfare. International labour review juni 1955.

The employment of older women. International labour review juli 1955.

Sverige

EKSTRÖM, T. Löneglidning, arbetsmarknad och ekonomisk politik. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 35.

KARLSSON, URBAN. ASEA ger Norrland arbete. Verkstäderna 1955, nr 8.

LANGENDORF, B. Vi behöver prognoser! Saco-tidningen 1955, nr 4.

LINDH, T. I statens tjänst anställd personal år 1954. Statistisk tidskrift 1955, nr 7.

LINDHOLM, S. Bankerna och deras anställda. Ekonomisk revy 1955, nr 7.

LUND, J. Staten och de partiellt arbetsföra. Signalen 1955, nr 37.

NÄSLUND, E. B. Anställningsförmåner och lönekostnader. Lanternan 1955, nr 15.

PETERSSON, OLOF. Fattas det folk på arbetsmarknaden? Arbetsmarknaden 1955, nr 8.

Arbetslösheten bland lantarbetarna. Detaljundersökning inom Österlen- och Teckomatorpsområdena. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 7/8.

Amerikas förenta stater

LEHMAN, H. C. Jobs for those over sixty-five. Journal of gerontology 1955, nr 3.

PALDAM, J. Såkaldt »garanteret årslön». Arbejderen 1955, nr 17.

Contract clauses on seniority as a factor in layoffs. Monthly labor review 1955, nr 7.

Asien

Legislative guarantees for working mothers in Asia. Courrier [du centre international de l'enfance] 1955, nr 3.

Finland

ELFVENGREN, ELISABETH. Finlands arbetskraft. Arbetsmarknaden 1955, nr 8.

Grekland

VALTICOS, N. The influence of international labour conventions on Greek legislation. International labour review juni 1955.

Norge

NORDAHL, K. Arbeids- og leveforholdene på Svalbard. Fri fagbevegelse 1955, nr 8.

Schweiz

FREHNER, E. Das Personalwesen in Schweizerischen Unternehmungen. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 35.

KÜNG, F. Ergebnisse der Fabriken- und Arbeiterzählung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 34.

Storbritannien

Young persons entering employment. Ministry of labour gazette 1955, nr 8.

Tyskland

GLEITZE, B. Entspricht der Arbeitsmarkt einer Vollbeschäftigung? Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 7.

MANDERSCHIED, L. Was bringt die Novelle zum Gesetz über Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung in der Arbeitslosenfürsorge? Soziale Sicherheit 1955, nr 8.

Befolkningsfrågor

Antalet barn i åldersklasserna 0—15 år i Stockholm den 1/11 1954. Statistisk månadsskrift 1955, nr 6.

Industrin och de gamla. Industritjänstemannen 1955, nr 8.

Australien

BORRIE, W. D. Population studies and policy in Australia. International social science bulletin 1955, nr 2.

Norge

Prognose for utviklingen av yrkesbefolkningen fram til 1970. Arbeidsmarkedet 1955, nr 5.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

RYDENFELT, S. Bostadspolitik i fågelperspektiv. Sunt förnuft 1955, nr 7.

Bostadsbyggandets finansiering i Västeuropa. Byggnadsvärlden 1955, nr 33.

Sverige

NYQUIST, F. Höjda hyror från 1 oktober. Från departement och nämnder 1955, nr 14.

WESTMAN, A. En metod för periodisk befolknings- och hushållsredovisning. Byggforum 1955, nr 6.

Bostäderna och kreditfrågan. Byggnadsarbetaren 1955, nr 8.

Elektrisk bostadsuppvärmning. Hem i Sverige 1955, nr 7.

Hyreshöjningen och reparationerna. Vår bostad 1955, nr 8/9.

Australien

RUDDUCK, G. & GROUNDS, R. The application of the social sciences to town planning in Australia. International social science bulletin 1955, nr 2.

Danmark

Etagearealets størrelse og anvendelse i Köbenhavn og på Frederiksberg i 1945. Statistisk månedsskrift 1955, nr 5.

Nederländerna

LUNDBERG, A. Modernast i världen? Rotterdams nya centrum rest ur askan efter en nästan totalt förödande flygräd, är ett stycke avancerad stadsplanekonst och arkitektur. Industria 1955, nr 7/8.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Industrial disputes, 1937—54. International labour review juli 1955.

Sverige

FAVRIAU, C. Les syndicats Suédois et l'éducation ouvrière. Revue française du travail 1954, nr 4.

SÖDERBERG, E. SSU:s fackliga verksamhet. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 33/34.

Fackliga strider och debatter i högsommarvärmen. Byggnadsarbetaren 1955, nr 8.

Nederländerna

PETIT, R. Le système Hollandais de fixation des salaires: une expérience d'économie dirigée. Revue française du travail 1954, nr 4.

Norge

NAGELL, A. Statstjenestemennenes lönns- og forhandlingsforhold. Saco-tidningen 1955, nr 4.

Tyskland

FEHRS, D. Streiks und Aussperrungen in der Bundesrepublik Deutschland in den Jahren 1949 bis 1950. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 15.

Hälso- och sjukvård

HULTÉN, O. Medicinska framsteg och följderna för samhället. Sv. läkartidningen 1955, nr 32.

WERKÖ, L. Behandlingen av sockersjuka. Sv. läkartidningen 1955, nr 35.

Sverige

BEIJBOM, G. Utbyggnaden av vården av de psykiskt sjuka inom ett landstingsområde. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 4.

ENELL, H. Calmette-vaccination av barn i folkskolorna. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1955, nr 2.

HOLMGREN, I. Den mentala vården vid invärtes sjukavdelningar. Sv. läkartidningen 1955, nr 36.

LIEDBERG, C.-F. Behandlingen av brännskador. Sv. läkartidningen 1955, nr 33.

RUDBERG, H. Om Sveriges första allmänna sjukhusstadga. Sv. läkartidningen 1955, nr 35.

Amerikas förenta stater

MC CAMMAN, DOROTHY & BREWSTER, AGNES W. Incapacity and hospital care of aged beneficiaries of old-age and survivors insurance. Social security bulletin 1955, nr 7.

Frankrike

LESTRADET, H. [M. FL.] Les colonies de vacances pour enfants diabétiques. Courrier [du centre international de l'enfance] 1955, nr 4.

Grekland

RIKAKIS, A. Assistance to tuberculosis sufferers in Greece. Bulletin of the international social security association 1955, nr 5/6.

Jordbruksfrågor

ESBO, H. Internationellt samarbete på jordbruksområdet. Lantmannen 1955, nr 32.

Sverige

GUSTAFSSON, BENGT. Ett experiment i sambruk. Lantarbetaren 1955, nr 17.

GUSTAFSSON, LENNART. Lönsamheten har försämrats. Räkenskapsresultat från den jordbruksekonomiska undersökningen. Lantmannen 1955, nr 36.

HJELM, L. Driftsekonomisk rådgivnings- och upplysningsverksamhet inom jordbruket. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 7.

LARSSON, FOLKE & HJELM, L. Kostnaderna för lantarbetarebostäder. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1955, nr 5.

PETRINI, F. Studier av jordbruksprodukternas utbudsförhållanden. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1955, nr 6.

ÅKERBERG, E. Den svenska höstsädesodlingen. Lantmannen 1955, nr 32.

Amerikas förenta stater

EVANS, J. W. & D'AMICO, S. The international effects of national grain policies. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1955, nr 7.

Tyskland

Agricultural employment problems in the Federal Republic of Germany. International labour review juni 1955.

Nykterhetsfrågor

Sverige

FLODH, E. Godtemplare ser på Länkarna. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 7.

JOHNSSON, HENRY. Kampanjen ansvar och nykterhet. Från departement och nämnder 1955, nr 15.

LARSSON, SIXTEN. [Avtryck.] Statsbidraget till nykterhetsnämnderna. *Åman, A.* Genmäle. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 7.

SKUTIN, A. Nykterhetsvård i utveckling. Vår stad 1955, nr 7.

WARD, K. M. FL. Torken. [Ett reportage kring alkoholistproblemet.] Frihet 1955, nr 18.

Ansvar och nykterhet. Fönstret 1955, nr 6.

En läkarförening för bekämpande av alkoholismen. Sv. läkartidningen 1955, nr 33.
Nykterhet — ett fackligt intresse. Målarnas facktidning 1955, nr 8.
Servisavgifter och nykterhetspolitik. Sv. hotell-revy 1955, nr 8.
Spritreklamen. Restauratören 1955, nr 16.

Danmark

RÖGIND, S. Alkoholbestemmelserne i Danmarks nye »færdselslov». Tidskrift för systembolagen 1955, nr 6.

Norge

Alkoholforholdene i Norge i 1954. Tidskrift för systembolagen 1955, nr 6.

Kooperation

ODHE, T. Den kooperativa internationalen 60 år. Vi 1955, nr 33.

Sverige

STÄÄV, T. En medlemsundersökning. Kooperatören 1955, nr 16.
Kooperativa förbundets femtiosjätte kongress. Redogörelse för förhandlingarna. Kooperatören 1955, nr 14/15.

Finland

Von der Qualitätskontrolle bei den finnischen Konsumgenossenschaften. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 34.

Schweiz

SCHMIDT, F. R. Wir und die öffentliche Meinung. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 33.

Sovjetunionen

AIZSILNIEKS, A. P. Sovjets kooperativa ideologi. Kooperatören 1955, nr 16.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

PREST, A. R. Statistical calculations of tax burdens. Economica aug. 1955.

Sverige

LEBERT, H. Konsumtionen av födo- och njutningsämnen 1954. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 7.
THEDIN, N. Om dubbla prisnivåer. Vi 1955, nr 36.

Amerikas förenta stater

SCHWEISHEIMER, W. Vem dricker öl var och när? En statistisk undersökning i USA. Sv. bryggeritidskrift 1955, nr 8.

Indien

Consumer price index number series for working classes in Satna. Indian labour gazette 1955, nr 1.

Libyen

NICHOLSON, J. L. A survey of the living conditions of Arab families in Tripolitania in November—December 1950. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

Nederländerna

LUNDBERG, A. Husesyn hos holländare. Industria 1955, nr 7/8.

Norge

BRUU, R. Utvidet kredittsalg i detaljhandelen vil heve lönnsmottagernes levestandard. Norsk handel 1955, nr 15.

Sovjetunionen

Ryska erfarenheter av snabbköp. Handelstjänstemannen 1955, nr 12.

Socialförsäkring

Sverige

BROBERG, F. Industrisjukvården och sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 8.
ECKERBERG, P. Sjukförsäkringens begynnelseskede. (Föredrag.) Sv. sjukkassetidning 1955, nr 8.
FAUGERT, R. Frivillig försäkring enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 8.
HOLMSTEDT, G. Förbättrad sjukförsäkringsstatistik och yrkesskadestatistik. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 9.

Amerikas förenta stater

NASH, C. C. The contribution of life insurance to social security in the United States. International labour review juli 1955.

Argentina

DEVEALI, M. L. El sistema jubilatorio Argentino su evolución y estructura actual. Revista del trabajo 1955, nr 18.

Brasilien

DE OLIVEIRA, M. V. C. Panorama da previdencia social Brasileira. Revista iberoamericana de seguridad social 1955, nr 2.

Jugoslavien

HARALDSSON, P. Sosialforsikring i Jugoslavia. Fri fagbevegelse 1955, nr 8.

Peru

BACA, J. M. El seguro social obligatorio en el Perù. Revista del trabajo 1955, nr 18.

Storbritannien

STOREIDE, J. Sykepengestönaden i den engelske syketrygd. Sosial trygd 1955, nr 7.

Tyskland

PASCHOLT, E. Social security for persons working on the land in Germany. Bulletin of the international social security association 1955, nr 5/6.
PELZER, K. H. Origins and early development of compulsory sickness insurance in Germany. Bulletin of the international social security association 1955, nr 5/6.
SCHULDT, G. Der Freitod in der Sozialversicherung. Soziale Sicherheit 1955, nr 8.
WILDEN, H. Grundzüge des Bundesentschädigungsgesetzes. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 15.

Socialvård

Sverige

BERG, G. Befolkningsutveckling och sjukvårdsbehov i Stockholms län. Åldrings- och kronikervården. Sv. läkartidningen 1955, nr 34.

GAUFFIN, B. G. Kolonibarn. [Novell.] Vi 1955, nr 31/32.

HUTHEESING, K. The Nyboda home. Social welfare sept. 1955.

JANNES, ELLY. Ensamma vargar får bröder. Vi 1955, nr 35.

TEGNER, G. Vem fick rätt om skolmåltiderna? Sunt förnuft 1955, nr 7.

Tyskland

LAUTERBACH, H. The German child allowances law. Bulletin of the international social security association 1955, nr 5/6.

Statistisk teori

ABRUZZI, A. The ASN concept in attributes double sampling plans. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

DERKSEN, J. B. D. Comparability of statistics of capital formation. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

DURBIN, J. Errors in variables. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

PRAIS, S. J. & AITCHISON, J. The grouping of observations in regression analysis. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

THIONET, P. Recherche d'une fonction de coût applicable aux enquêtes par sondage de l'I. N. S. E. E. [l'Institut national de la statistique et des études économique.] Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 1/3.

Storbritannien

REDFERN, P. Net investment in fixed assets in the United Kingdom 1938—1953. [Med diskussion.] Journal of the Royal statistical society 1955, nr 2.

Undervisning och yrkesutbildning

A discussion on the teaching of mathematical statistics at university level. Journal of the Royal statistical society 1955, nr 2.

Sverige

AHM, J. Faglig uddannelse i Sverige. Arbejdsgiveren (Danmark) 1955, nr 17.

KOORT, P. Jordbrukarungdomens yrkesutbildning. Lantmannen 1955, nr 35.

LAGERMAN, S. Bestämt utbildningsmål. Hantverk och industri 1955, nr 8.

LINDBLOM, P. Den viktiga skoldebatten. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 17.

THUNBERG, I. T. Landsbygdsutvecklingen och kommunerna. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 8.

Australien

CUNNINGHAM, K. S. Education in Australia. International social science bulletin 1955, nr 2.

Italien

STETS, W. Ein italienisches Berufsausbildungsgesetz. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 15.

Tyskland

SPLETTSTÖSSER, BERTA. Die Aufgaben der Berufsschule an der jugendlichen Hilfsarbeiterin. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 15.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

BOSTADSPOSTEN i konsumentprisindex. 1955 års bostadsindexutrednings betänkande 1. [Avg. d. 10 aug. 1955. Sthlm 1955. Stencil.]

BRITAIN. An official handbook. 1955 ed. Prep. by the Central office of information. Lond. 1955.

DANMARK. Retslægeraadet.
Aarsberetning for 1952. Khvn 1955.

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1955. Bd 160: H. 5. Kriminalstatistik 1953.

DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Internationella arbetsorganisationen. 29. Arbetskonferensens 37:e sammanträde m. m. (1954). Sthlm 1955.

EKENBERG, O. Den svenska statsförvaltningens avlöningsväsen. Del 2. Utg. av Statens nämnd för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Sthlm 1955.

FÖRENTA NATIONERNA.
European exchange plan seminar on the institutional treatment of juvenile offenders, Vienna 27 Sept. to 9 Oct. 1954. New York 1955. (Publ. 1955. 4. 13.)

FÖRENTA NATIONERNA. Bureau of social affairs. Population branch.
Population studies. 21. Future population estimates by sex and age. Report 2. The population of South America 1950—1980. New York 1955. (Publ. 1955. 13. 4.)

— Department of economic and social affairs.
Survey of world iron ore resources. Occurrence, appraisal and use. New York 1955. (Publ. 1954. 2 D. 5.)

— — Bureau of social affairs.
The prevention of juvenile delinquency in selected European countries. New York 1955. (Publ. 1955. 4. 12.)

HANSEN, E. & RASMUSSEN, E. K. Bedre byer. Khvn 1955. (Socialpolitisk forenings småskrifter. 19.)

HUSMARK, E. Studier av Sovjets sjuk- och hälsovård. Sthlm 1955. (Socialmedicinsk tidskrifts skriftserie. 25.)

HÖJER, K. J. Svensk nykterhetspolitik och nykterhetsvård. Sthlm 1955.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
39th session, 1956.
Report. Geneva 1955.
4 (1). Vocational training in agriculture.

KARLBOM, T. Den svenska fackföreningsrörelsen. Sthlm 1955.

KOMMUNALA HANDBÖCKER. Sthlm 1955.
2. Författningssamling.
Kommunal författningssamling för Stockholm. Ny följd. 46 (1954).

LANGER, H. Das Preissystem der Sowjetunion. Berl. 1953.

NEMSCHAK, F. 10 Jahre österreichische Wirtschaft 1945—1955. Wien 1955. (Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung.)

NORDISKA RÅDET.
3:e sessionen, 1955, Stockholm. Sthlm 1955.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1955.
195. Folkemengden i herreder og byer 1. jan. 1954.
200. Norges postverk 1954.
202. Jordbruksstatistikk 1954.
204. Norges handel 1953. Del 1.

OSLO. Statistisk kontor.
Statistisk årbok. Årg. 66 (1954). Oslo 1955.

PFANNENSTILL, B. Begreppet arbetstrivsel — belyst genom en sociologisk fältundersökning av gruvarbetare i nordvästra Skåne. Lund 1955. (Skrifter utg. av Sociologiska institutionen vid Lunds universitet. 1.)

SAMHÄLLSKUNSKAP utg. av Skolöverstyrelsen. Del 2. *Östlind, A.* Samhällsekonomi. Sthlm 1955.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1955.
270. Eidgenössische Volkszählung 1. dez. 1950. Bd 3. Kantone Appenzell Ausser-Rhoden und Appenzell Inner-Rhoden.

Die SOZIALEN ERRUNGENSCHAFTEN in Volkspolen. Warschau 1954.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
26. Flygfotogrammetrisk verksamhet. Betänkande avg. [d. 28 juni 1955] av 1953 års fotogrammetriutredning. (Jo.)
27. 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen. Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. [Avg. i juli 1955.] (S.)

STORBRITANNIEN. Ministry of labour and national service.
Annual report. 1954. Lond. 1955.
Time rates of wages and hours of labour 1st April, 1955. Lond. 1955.

YRKE och utbildning på landsbygden. Ett diskussionsinlägg från Riksförbundet Landsbygdens folk. Sthlm 1955.

ÅRSBOK för Sveriges kommuner. Årg. 38 (1955). Sthlm 1955. (Statistiska centralbyrån.)

ÅRSBOK för Sveriges landsting 1955. Utg. av Svenska landstingsförbundets byrå. Sthlm 1955.

Remisser till socialstyrelsen

Stabiliseringsnämnden. Förslag om viss lagstiftning för avbetalningshandeln. [Stencil.] (Fi.) Remisstid 28 september 1955.

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen. Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. SOU 1955: 27. (S.) Remisstid 1 november 1955.

Recensioner

Helgesen, Thorolf Jan: Om alkoholmissbrukets årsaker. En statistisk-sosiologisk undersøkelse av klientelet ved Bergen edruelighetsnemnd. Oslo: Landsrådet for edruskapsundervisning, 1954. 94 sid. Nkr 4.

Materialet för Helgesens undersökning är en sammanställning av anteckningar förda vid nykterhetsnämnden i Bergen över det klientel man där kommit i kontakt med. Det är givet att man inte kan anse denna grupp vara representativ för norska alkoholister eller ens för alkoholisterna i Bergen. Nykterhetsnämndernas klientel rekryteras främst ur arbetarklassen — alkoholisterna från de andra sociala grupperna kommer av olika orsaker i ganska ringa utsträckning i kontakt med nämnderna. Det är alltså ur dessa synvinklar farligt att generalisera utifrån Helgesens material. Hans resultat stämmer dock väl med erfarenheterna från praktisk alkoholistvård.

Helgesen har skaffat in uppgifter om alkoholisternas hemförhållanden, yrke, sociala ställning, civilstånd, ålder, skolutbildning med flera liknande faktorer och studerar hur alkoholmissbrukarna fördelar sig i dessa avseenden, och hur några av dessa faktorer varierar med graden av hemfallenhet. Han går inte på någon punkt på djupet genom att föra in några psykologiska faktorer i bilden. Hans tabeller måste tolkas rent deskriptivt, om några orsaksförhållanden ger de inte besked. Vi kan konstatera till exempel att alkoholisterna bor sämre, har sämre betalt och oftare är frånskilda än vuxna män i allmänhet i Bergen är. Det komplicerade spelet av orsaker bakom dessa förhållanden kan vi inte uttala oss om med det material Helgesen har insamlat och bearbetat.

För att en statistisk bearbetning skall ge något om alkoholmissbrukets orsaker måste man ha ett material som tar upp helt andra faktorer än dem som Helgesen studerat. Vi behöver data om ett stort antal alkoholmissbrukare, där vi känner socialpsykologiska faktorer som anpassningen i arbetet och i familjen, och där vi kartlagt den sociala utvecklingshistorien för varje enskilt fall ganska detaljerat. Vi behöver kort sagt en mycket utförlig och detaljerad socialanamnes. Dessutom behöver vi uppgifter om personlighetstyp och en medicinsk anamnes. Vi vet att personer som haft svårare hjärnskador ofta reagerar patologiskt vid alkoholpåverkan. Vill vi studera en sociologisk eller psykologisk faktors inflytande på till exempel behandlingsprognosen för alkoholister, är det värdefullt om vi i bearbetningen kan särhålla de hjärnskadade från de icke hjärnskadade.

I sin bok har Helgesen knappast utnyttjat alla möjligheter till statistisk analys av materialet. I en tabell (sid. 50) studerar han till exempel alkoholisternas fördelning på inkomstnivåer. I en annan tabell studerar han (sid. 38) bostadsförhållandena hos alkoholisterna. Det är självklart att man kan misstänka att inkomst och bostadsförhållanden är korrelerade faktorer. Det skulle vara intressant om han studerat alkoholisternas bostadsförhållanden och hållit inkomstfaktorn konstant. En mera raffinerad statistisk analysteknik skulle säkert ha gjort det möjligt för Helgesen att få ut mera information ur sitt material än vad han presenterar i sin bok.

Bo Anderson

Report of the committee on the economic and financial problems of the provision for old age. London: Her Majesty's stationery office, 1954. (Cmd. 9333.) iii + 119 [+ 1] sid. 4 s.

I juli 1953 tillsatte den brittiske finansministern en kommitté för utredning av vissa ekonomiska och finansiella problem, som ägde samband med den väntade ökningen av antalet åldringar i Storbritannien under de närmaste årtiondena. Kommittén skulle

framkomma med de förslag, vartill utredningen från olika synpunkter kunde ge anledning.

Kommittébetänkandet, som avlämnades i december 1954, är föredömligt kortfattat och de olika tabellerna med 327 olika avdelningar i text ryms på sammanlagt 123 sidor och då har man ändå fått med ett antal reservationer av olika medlemmar i kommittén.

Ehuru resultatet av undersökningarna icke kan ge anledning att betrakta utredningen som en »snabbutredning» i sämre bemärkelse, är man förvånad över att det presenterade materialet kunnat sammanställas och kommenteras på så kort tid som 1 ½ år.

Den engelska utredningen lämnar en översiktlig redogörelse för befolkningsfrågans utveckling särskilt med hänsyn till åldringarnas antal i förhållande till den aktiva befolkningen. I stort sett stämmer de gjorda undersökningarna rätt väl överens med motsvarande svenska utredningar av förändringarna i befolkningens sammansättning. Det finns emellertid massor av intressanta detaljsiffror som redovisas. Som ett exempel på den aktuella situationen har bl. a. påpekats, att under tiden 1939—1954 växte antalet barn under 15 år i England med över 1 miljon medan antalet åldringar ökade med 1 ½ miljon. Under samma tid var den aktiva befolkningsgruppen i stort sett oförändrad.

Särskilt intresse har ägnats åt studier av antalet åldringar i produktionen och resultatet visar att ett mycket stort antal av den äldre befolkningen i England deltar i produktivt arbete.

Ehuru kommittén är anmärkningsvärt optimistisk i fråga om åldringarnas möjlighet att i ökad omfattning göra produktiva insatser i framtiden, hyser kommittén uppenbarligen allvarliga bekymmer för de ökade krav, som kommer att ställas på samhället i fråga om försörjningsbördan för det ökade antalet åldringar. Av ett särskilt intresse är kommitténs redovisning av nationalinkomstens ökning i förhållande till den väntade bördan för den framtida försörjningen av åldringarna.

Den engelska folkpensioneringen ger under vissa villkor möjlighet till pension vid lägst 60 års ålder för kvinnor och 65 år för män. Vid 70 års ålder finns förutsättningar för de flesta att erhålla ålderspension utan egentliga villkor. Kommittén räknar med att för närvarande 2 personer på 15 av befolkningen är i pensionsåldern men att om 25 år 3 personer av 15 med nu gällande regler blir i pensioneringsåldern. På en pensionsmässig man går det två kvinnor.

Kommittén föreslår nu på en rad anförda skäl att den lägsta pensionsåldern skall sättas till 63 år för kvinnor och 68 år för män, dvs. höjas med 3 år och gör vissa förslag om uttagande av höjda avgifter för finansiering av pensionerna.

Beträffande vårdfrågorna, som i vårt land helt dominerar den allmänna åldringsvårdsdebatten trots att endast en obetydlig del av våra åldringar är vårdbehövande av olika slag (15—20 % på sin höjd), har kommittén endast gjort några korta ganska allmänt hållna uttalanden. Gamla människor skall enligt kommittén få hjälp till att bo kvar i sina egna hem, där de kan fortsätta att vara lyckliga och nyttiga medlemmar i samhället i beröring med släkt och grannar. Särskilda bostäder, som ej förläggs isolerade från det övriga samhället, erfordras därför. Hemhjälpen åt åldringarna måste också göras effektivare. Hjälp i tid anses skydda åldringarna för framtida lidanden och hjälpa dem att få kontakt med olika behandlingsorgan.

Anstaltsfrågorna behandlas knapphändigt och otillfredsställande och torde icke ha varit föremål för något mera ingående övervägande i kommittén.

Den engelska utredningens största värde ligger i sammanställningen av olika statistiska uppgifter om den äldre befolkningen. Vill man veta något definitivt om den engelska åldringens verkliga levnadsstandard lämnar den dock ganska otillfredsställande besked. Men detta var kanske inte heller avsikten med utredningen. Att man däremot på föredömligt sätt lyckats belysa de ekonomiska verkningarna av befolkningsförändringarna är uppenbart. Brittiska regeringen har tydligen icke anledning till större bekymmer för åldringarnas framtida försörjning även om situationen påkallat vissa praktiska överväganden bl. a. av den nuvarande pensionsåldern. Frågeställningar liknande den engelska har i vårt land nu och då varit synliga i offentliga föredrag eller andra uttalanden. För närvarande synes det emellertid i vårt land saknas ett aktuellt statistiskt material, som kan läggas till grund

för sådana överväganden, som gjorts i den engelska undersökningen. Kan det möjligen väntas att 1952 års åldringsvårdsutredning presterar material, som blir klarläggande även i vårt land? Att ett utredningsmaterial liknande det engelska skulle vara till stor nytta, inte minst för en upplysningsverksamhet i alla med åldringsvården sammanhängande spörsmål, torde nämligen vara ställt utom allt tvivel.

Gösta Ahlborg

Robb, James H.: Working-class anti-semite. A psychological study in a London borough. London: Tavistock publications Ltd., 1954. xiv + 239 sid. 15 s.

Det är ingen överdrift att påstå, att de senaste årtiondenas socialpsykologiska forskning, särskilt den amerikanska, låtit oss blicka in bakom grupphatets och rasfördomarnas kulisser och avslöja dess dunkla flöden. Som det viktigaste forskningsresultatet kan man beteckna det faktum, att den egentliga orsaken icke är att söka hos den hatade gruppen utan hos den hatande själv. De många tusen testade och kliniskt undersökta negerhatarna och utpräglade antisemiterna har, det är icke att ta fel på, en viss neurotisk eller psykopatisk läggning, som predisponerar dem till grupphat. Eller, annorlunda uttryckt: deras ur besvikelser födda aggressioner söker sig en syndabock, naturligtvis utanför den egna gruppen, ty den besvikne vill icke bryta med sina egna, i vilkas krets han åtnjuter en viss trygghet. Den »främmande» kan man däremot tro om litet av varje och även riskfritt rasa mot, om han är försvarslös, såsom exempelvis fallet är med judarna, vilkas föregivna makt antisemiten i praktiken aldrig fruktar så, att han inte muntligen eller skriftligen vågar angripa dem.

Den överflödande rika socialpsykologiska litteraturen om rasfördomar och om »syndabockeriet», t. ex. det stora, numera klassiska verket av T. W. Adorno, Else Frenkel-Brunsvik, Daniel J. Levinson och R. Nevitt Sanford, *The Authoritarian Personality* (New York: Harper, 1950), eller Ernst Simmel (ed.): *Anti-semitism. A social disease* (New York: International Universities Press, 1946) eller Gordon W. Allports sammanfattande populärvetenskapliga skrift *The ABC's of scapegoating* (Chicago: Central YMCA College, 1942) ger också vid handen, att den av hatsjukdomen angripne i regel lider av ångestkomplex. Hans inställning till medmänniskorna är präglad av misstänksamhet, omvärlden blir för honom — det rör sig här naturligtvis om de extrema fallen — en skenvärld, regerad av onda, i det fördolda arbetande makter.

Men problemet är icke blott psykologiskt utan också sociologiskt. Långt ifrån alla besvikna neurotiker och psykopatiker hemfaller åt grupphat. Om de gör det eller icke, eller vilken främmande grupp deras undermedvetna jag utväljer till syndabock, är avhängigt av en mängd faktorer, av vilka miljön är en av de viktigaste.

Sådan är bakgrunden för James H. Robbs undersökning. — Författaren är en ung vetenskapsman från Nya Zeeland, som kompletterat sin vid Victoriauniversitetet avlagda examen med studier och doktorsgrad vid London School of Economics.

Hans undersökning om »arbetares» antisemitism baserar sig på material, som han under åren 1947—1949 insamlat i den del av östra London, nordöst om Whitechapel, som heter Bethnal Green, en av fattigt folk bebodd stadsdel, där trångboddhet och ångestbildande hot om arbetslöshet spelar en stor roll. Den räknar 60 000 invånare, varav år 1948 ungefär 6 000 judar. Bethnal Greens valmanskår var före kriget en av de mest fascistiska i England.

Författaren inskränkte sig till att undersöka blott män, inalles 103 personer, lastbilschaufförer, bärare, gatsopare, tapetserare, småhandlare, bokhållare, elektriker etc., men inga industriarbetare. Bokens titel är alltså något missvisande, låt vara att de undersökta i regel röstar med Labour. Han besökte olika familjer, föregivande sig vilja studera bostadsproblemen i Eastend. När han blev bekant med vederbörande, lockade han liksom i förbigående in dem på frågor rörande deras uppfattning om judarna. Som han var främling, kristen och tydligen hade ett icke-judiskt utseende, väckte hans frågvishet ingen misstanke. För att undgå stereotypa svar underlät han att använda skrivna frågeformulär. En del fick han rorschach-testa. Allt efter svaren uppdelades de intervjuade i fem kategorier, de

extremaste antisemiterna i grupp 1, de utpräglat toleranta i grupp 5, anhängarna av en mer eller mindre »mild» antisemitism i de tre övriga. Resultatet blev detta: 8,7 % (extrema antisemiter); 17,5 %; 13,6 %; 42,7 %; 17,5 %. Till de två första kategorierna hör de verkliga judehatarna, medan grupp tre och särskilt grupp fyra representerar en föga emotionell, snarast slentriannässig antisemitism.

Det är naturligtvis framför allt de båda ytterlighetsgrupperna, som intresserat författaren. Utförligt redogörs för de intervjuades ålder, yrke, politiska åskådning, familjeförhållanden, kontakter eller brist på kontakter, moraliska åskådning, självkänsla eller motsatsen, pessimism eller optimism, inställning till föräldrar och auktoriteter, antijudiska vanföreställningar och, vad de rorschach-testade beträffar, intelligensnivå och sinnesbeskaffenhet, inklusive ångestkomplex och neurotiska eller psykopatiska drag.

De utpräglade antisemiterna företer enligt författarens slutsatser följande kännetecken. Deras personlighetsliv är trångt, instängt, fattigt och visar ofta neurotiska eller psykotiska drag, i vissa fall av paranoid art. De är utpräglade pessimister, utan tillförsikt beträffande sig själva och den grupp de tillhör (»Fackföreningsledarna är köpta av bossarnas parti»). Orsakerna till sin situation söker de icke hos sig själva utan i yttre omständigheter i största allmänhet (»ödet») eller hos andra grupper, t. ex. hos judarna. På framtiden ser de dystert. Behäftade med utpräglade kontaktsvårigheter är de ofta utan nära bekanta och vänner. De känner sig isolerade, utlämnade, något som ytterst återgår på besvikelser de upplevat i sin barndom. Som husen är lytta och trångboddheten stor, ägnas nämligen de små barnen öm vård, för att de ej skall störa grannarna, med vilka man naturligtvis vill stå i gott förhållande, men senare övergår de till hårda metoder. Så predisponeras de vuxna för antisemitism. De kontaktlösa betonar ständigt judarnas »klanaktiga» sammanhållning — liksom, kunde man tillägga, de fattiga företrädesvis dröjer vid judarnas föregivna rikedomar och de maktlystna vid deras s. k. makt. Personliga relationer betraktar de i regel från synpunkten dominans—underkastelse. Bakom deras ofta fränt anti-auktoritära fasad spåras lätt deras lust att underkasta sig en fast auktoritet. Sina föräldrar framställer de i idealiserad dager — i motsats till icke-antisemiterna, vilkas tillgivenhet för föräldrarna ej utesluter en viss kritik. Deras syn på verkligheten är präglad av bristande kontakt med denna. I sitt eget själsliv har de ingen insikt. Påfallande många lider av olika slags ångest. Fruktan för arbetslöshet spelar dock, märkligt nog, enligt författaren ingen nämnvärd roll i detta sammanhang. Det rör sig om mera obestämda ångestkänslor. Något utpräglat samband mellan paranoida tendenser och antisemitism anser sig författaren icke kunna konstatera, ett förvånande faktum i betraktande av andra socialpsykologers resultat. Han förklarar detta med att dessa ofta använder termen paranoid i vidsträcktare mening än han, nämligen i sådana fall, där det i själva verket blott rör sig om projektion, dvs. undermedveten överskjutning av egen skuldkänsla på en syndabock (»Judarna stal min hustru»).

Som synes är resultaten ungefär vad man kunde vänta sig med hänsyn till vad den amerikanska forskningen redan avslöjat. Man frågar sig då, vad det är som gjort så många syndabockssökande människor i Bethnal Green till antisemiter, då där faktiskt finns också andra som främmande betraktade grupper, vilka kan tjäna som aggressionsavledare. Det är icke, menar författaren, den intima friktionen med det judiska elementet i denna trångbodda stadsdel. Undersökningen ger vid handen, att antisemitismen här är tämligen oberoende av de undersöktas större eller mindre kontakt med judarna. Inte heller spelar inflytandet från antisemitiska föräldrar någon nämnvärd roll. I själva verket kan författaren icke nöjaktigt besvara frågan. Han erkänner det själv: »Den enda verkliga slutsatsen man kan dra, är den, att man hittills inte lyckats påvisa något bestämt samband mellan antisemitiska attityder å ena sidan, och å den andra faktorer av social, ekonomisk, politisk och religiös art.» Och han erkänner, i en fotnot, att på sina håll i Bethnal Green aversionen mot irländare och walesare är starkare än mot judarna.

Visar icke detta, att problemet icke kan lösas enbart genom psykologi och miljöundersökningar? En viktig faktor är t. ex.

den historiska utvecklingen, inklusive judendomens och kristendomens ambivalenta inställning till varandra genom tiderna, av vilken dagens situation är en produkt. Och antisemitismen som camouflerat hat mot kristendomen och mot den kristna moralen utgör en icke oviktig faktor bland många. Därom finns en icke föraktlig litteratur, som författaren citerar men icke utnyttjat.

Bokens värde synes alltså ligga mindre i de allmänna slutsatser, som författaren anser sig kunna dra ur sitt material, än i de ofta intressanta fall, som han utförligt relaterar. De är desto mer intressanta, som de rör en socialgrupp, vars antisemitism hittills sällan eller aldrig gjorts till föremål för vetenskaplig forskning.

Hugo Valentin

Elmér, Åke: Socialpolitiken i Norden. Ett framgångsrikt fält för nordiskt samarbete. (Nordens serie. 28.) Stockholm: Föreningen Norden, 1955. Distribution: KF:s bokförlag. 49 [+ 2] sid. Kr 2,50.

Åke Elmér har i denna skrift försökt påvisa svårigheten att jämföra den sociala standarden i de nordiska länderna. Ett exempel är jämförelsen mellan barnbidragens storlek. I svenska kronor räknat förefaller Finland att ha det största barnbidraget, men tar man hänsyn till att det endast är i Sverige som barnbidraget är skattefritt kommer de svenska barnbidragen i betydligt gynnsammare dager. Andra faktorer kan även försvåra jämförelsen: i Norge och Island utgår sålunda barnbidragen först från och med det andra barnet, man tar hänsyn till föräldrarnas inkomst osv. När det gäller familjepolitiken har tydligen varje land gått sin egen väg.

Samma svårigheter finner man vid jämförelser i bostadspolitiken. Ett försök att sammanställa statistik över antalet lägenheter med 1—4 rum och kök i de olika länderna förefaller enkelt. Men bostädernas kvadratyta krånglar till jämförelsen och Danmarks 7 % lägenheter med 1 rum och kök mot Sveriges 38 % i samma storleksgrupp är inte en så himmelsskriande skillnad, när man känner det faktum att de svenska köken i större utsträckning än de danska är så stora, att de även kan användas som vardags- eller sovrum.

Att inom ett begränsat utrymme fånga skillnaderna i socialpolitisk standard mellan Nordens länder är onekligen ett vanskligt företag. När det gäller vissa detaljer kanske det vore bättre att inte jämföra alls än att våga sig på en så egendomlig förklaring som t. ex. att hänvisa till danskarnas bättre »ölsinne» när det gäller frånvaron i Danmark av alkoholproblem trots avsaknad av alkohollagstiftning.

Framställningen behandlar även socialförsäkringens införande och omfattning samt understödsverksamheten, dvs. vad vi i Sverige hittills benämnt fattigvård. Vidare skildras vårdverksamhetens olika grenar såsom sjukvård, åldringsvård, barnavård och alkoholistvård.

Som framhållits är alla jämförelser svåra att göra, men boken torde dock fylla sitt ändamål att göra det lättare för dem som sysslar med hithörande ting att få en överblick över grannländernas socialpolitik. Alla ansträngningar att öka den nordiska förståelsen måste ju också anses välkomna.

Frances Hellbom

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 11

Allmän pensionsförsäkring

Huvudartikeln i detta nummer av Sociala Meddelanden *ägnas pensionsutredningens förslag* Allmän pensionsförsäkring *(SOU 1955: 32).*

Efter ett referat av det 483-sidiga betänkandet följer diskussionsinlägg av direktören Sven Hydén, Svenska arbetsgivareföreningen, förste sekreteraren Otto Nordenskiöld, Tjänstemännens centralorganisation, och fil. kand. Per Holmberg, Landsorganisationen.

Det är självklart att dessa inlägg inte får tolkas som auktoriserade utlåtanden från organisationerna. När inläggen skrevs hade i själva verket diskussionen just börjat inom de olika organisationerna, vilka samtliga fått betänkandet på remiss.

Red.

Referat av pensionsutredningens betänkande [1]

Den föreslagna pensionsförsäkringen avser att ge ålderspension och invalidpension samt, till den försäkrades efterlevande, familjepension. Den skall enligt förslaget grundas på premier som skall erläggas i förhållande till de försäkrades inkomst.

Försäkringen skall vara allmän. Den skall sålunda omfatta inte enbart anställda utan i princip alla inkomsttagare, såsom självständiga företagare etc. Premier skall betalas såväl för inkomst av tjänst som för inkomst av annat slag. Enligt förslaget skall grupper med redan ordnad pensionering ej undantas från skyldighet att betala premier.

Premiebetalningsskyldigheten. Varje person som är mantalsskriven i landet (även utlänning) skall betala premier för inkomst som förvärvas från

[1] Betänkandet kallas ibland det åkessonska förslaget efter ordföranden i pensionsutredningen, generaldirektör O. A. Åkesson. Övriga ledamöter var förste ombudsmannen i Sveriges arbetsledareförbund, riksdagsman Ernst Ahlberg; direktör Erik Brodén, Svenska arbetsgivareföreningen; lantbrukaren, riksdagsman Gunnar Ericsson; direktör Bengt Lassen; generaldirektör Karl Lindell; riksdagsledamoten, barnavårdsmannen Thyra Löfqvist; direktör Gunnar Nordholm, Handelns arbetsgivareorganisation; samt ombudsman Paul Stéen, Svenska metallindustriarbetareförbundet.

och med det år under vilket han fyller 17 år till och med det år under vilket han fyller 64 år. I förhållande till förslaget i principbetänkandet, *Allmän pensionsförsäkring* (SOU 1950: 33), innebär detta en sänkning av åldersgränserna med ett år.

Beträffande den undre åldersgränsen motiveras detta av att utredningen funnit lämpligt knyta an till reglerna i folkpensioneringslagen, enligt vilka pensionsavgift skall erläggas för inkomst som förvärvas från och med det år då 17 års ålder uppnås. Utredningen har antagit att sedan skolreformen genomförts skall 17-åringarna bli bättre rustade än tidigare att skaffa sig inkomster som kan bilda underlag för deras pensionering.

Lönepremien, som skall inbetalas periodiskt under det år lönen förvärvats, beräknas i princip på hela lönen; något för alla gällande avdrag, exempelvis det s. k. folkpensionsavdraget, förekommer sålunda ej. Inte heller skall generellt undantag göras för personer med låga inkomster. Däremot föreslås folkpensionärer och personer som får bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn i princip vara befriade från skyldighet att betala premier.

Lönepremier skall i sin helhet betalas av arbetsgivaren, som emellertid har rätt att ta ut ersättning av arbetstagaren för hälften av det premiebelopp som belöper på lönen.

Personer som har inkomst av annat slag än löneinkomst betalar själva egenpremie samtidigt som den definitiva skatten erläggs. Egenpremie betalas ej om den sammanräknade nettoinkomsten understiger 2 000 kr.

Premiernas storlek. Premierna skall utgå med en viss andel av den försäkrades inkomst. För varje år fastställs en uttagningskvot, vilken anger hur stor del av inkomsten som skall erläggas i premie. Den försäkrade tillskrivs s. k. premiepoäng för debiterad lönepremie och erlagd egenpremie. Antalet premiepoäng för ett år kan sägas vara lika med förhållandet mellan den försäkrades inkomst och medelinkomsten för befolkningen i åldrarna 17—64 år.

För varje premiepoäng som en försäkrad förvärvar grundläggs rätt till ett pensionsbelopp, vilket utgör en viss del av medelinkomsten två år före det år under vilket pensionen utgår. Med en viss tidsförskjutning kommer sålunda pensionen att följa utvecklingen av de aktivas inkomststandard; pensionerna blir standardbeständiga, något som gäller också för de pensioner som redan börjat utgå. Om sålunda en person har börjat uppbära en årlig pension på t. ex. 5 000 kr vid 67 års ålder och de aktivas inkomststandard några år senare skulle ligga 20 % högre än vid den tidpunkt då pensionen började utgå, kommer pensionen att justeras uppåt med 20 % eller till 6 000 kr.

Pensionsförmåner. Ålderspension utgår till såväl män som kvinnor från och med den månad under vilken den försäkrade fyller 67 år. Om den försäkrade väntar med att ta ut pensionen höjs pensionsbeloppet med 1 % för varje uppskjuten månad, men när vederbörande fyllt 72 år höjs inte pensionen mer.

Motiveringen för att en rörlig pensionsålder förordas är att det är viktigt att själva pensioneringssystemet utformas så att det stimulerar till ökat utnyttjande av de äldres arbetsförmåga och skapar förutsättningar för en mjuk övergång från den aktiva delen av livet till pensionärsstadiet. Den angivna lösningen ger de försäkrade möjlighet att ordna denna övergång på ett sätt som svarar mot de individuella förhållandena, så att hänsyn kan tas bl. a. till den olika takt varmed åldrandet fortskrider hos olika människor.

När försäkringen kommit i full funktion kommer ålderspensionen att utgöra ca 36 % av den genomsnittliga inkomsten under den aktiva tiden, under förutsättning att den tas ut från 67 års ålder och att någon förändring av den aktiva befolkningens inkomststandard ej skett.

Invalidpension utgår till försäkrad som på grund av kroppsskada, kroppssjukdom eller rubbning av själsverksamheten förlorat minst hälften av sin arbetsförmåga. Invalidpensionen till en person med invaliditetsgraden 100 % är 25 % högre än den ålderspension som skulle ha utgått om den försäkrade ej blivit invalid utan under den återstående delen av premiebetalningstiden varit aktiv och haft samma relativa inkomststandard som under åren närmast före invaliditetsfallet och betalat premie i vanlig ordning. I övrigt gäller att invalidpensionen utgår i förhållande till invaliditetsgraden. Med hänsyn till sjukförsäkringen har föreslagits en karenstid på två år för rätt till invalidpension. Invalidpensionen börjar sålunda utgå först sedan invaliditeten varat minst två år.

Rätt till familjepension efter försäkrad som avlidit tillkommer änka, förutvarande hustru samt barn, adoptivbarn och vissa styvbarn tills de fyller 19 år. Då endast en pensionsberättigad finns, annan än förutvarande hustru, utgör familjepensionen hälften av ålderspensionen, varvid beräkningen sker enligt regler som är analoga med dem som tillämpas vid beräkning av invalidpension. I övrigt har familjepensionsförmånerna i stort sett utformats med statens allmänna familjepensionsreglemente som förebild.

Försäkringens *organisation.* *Utredningen* föreslår att den allmänna pensionsförsäkringen och folkpensioneringen i organisatoriskt hänseende samordnas. Den centrala organisationen knyts sålunda till pensionsstyrelsen. Försäkringsverksamheten skall stå under överinseende av pensionsrådet, i vilket arbetsgivarna, de anställda och övriga försäkrade är representerade. Som lokala organ för pensionsförsäkringen skall de nuvarande pensionsnämnderna fungera.

Debitering och uppbörd av såväl lönepremier som egenpremier föreslås handhas av redan befintliga organ för debitering och uppbörd av skatt.

Övergångstiden. Pensioner som börjar utgå under de första decennierna efter försäkringens införande och särskilt under början av denna period, utmäts med större belopp än som svarar mot antalet förvärvade pensionspoäng. I annat fall skulle en alltför lång tid förflyta innan försäkringens

prestationer når en sådan storlek att syftet med försäkringen tillgodosågs. En viss överkompensation bereds sålunda övergångstidens pensionärer. Förslaget innebär att den som vid försäkringens införande kan räkna med en återstående premiebetalningstid av 16 år kommer upp i full pension.

Under de första åren efter försäkringens införande kommer de sammanlagda pensionerna att representera relativt små belopp. Utredningen har bl. a. med hänsyn härtill föreslagit att något större premier skall uttas under övergångstiden än som krävs för att täcka pensionskostnaderna. De uppkomna överskotten tillförs en fond. I betänkandet anförs en del principiella synpunkter på fondbildningen.

Det har framhållits, heter det, att införandet av en allmän pensionsförsäkring som ej behöver någon fondering för sin uppbyggnad skulle kunna medföra en minskning av den pensionering som för närvarande bedrivs på premiereservsystemets grund och därmed också en minskning av det härtill knutna sparandet. Genom att inom den allmänna pensionsförsäkringens ram åstadkomma ett visst sparande och därigenom bygga upp en motsvarande fond, skulle den förmodade nedgången i det tidigare sparandet motverkas.

Det har även gjorts gällande att om en allmän pensionsförsäkring ej införs kan pensioneringen på premiereservgrund väntas utvecklas ytterligare och därmed leda till en vidare utveckling av sparandet. När en allmän pensionsförsäkring införs borde därför, har det sagts, försäkringen utformas så att även detta ökade sparande tryggades inom försäkringens ram.

Till detta erinrar utredningen om att den med premiereservsystemet förknippade starka fondbildningen försvårar anpassningen av pensionerna efter förskjutningar i den aktiva befolkningens inkomststandard. Trots sparandets avgörande betydelse för landets produktion gör en omfattande fondbildning inom ramen för en allmän pensionsförsäkring försäkringen mindre skickad att fylla sin uppgift — att ge pensionsförmåner avvägda i förhållande till de aktiva befolkningsgruppernas levnadsvillkor vid den tidpunkt då pensionen uppbärs. Skulle inflationstendenser av mera betydande omfattning göra sig gällande — och risken härför torde ej kunna betraktas som obetydlig — bjuder försiktigheten att räkna med en fortskridande minskning av ränteavkastningens betydelse, vilket medför att man måste vara beredd att öka uttagningskvoten utöver den avsedda nivån för att finansiera de utgående pensionerna.

De synpunkter rörande verkningarna av ett sparande inom ramen för en allmän pensionsförsäkring som här refererats grundar sig på det förhållandet att den ojämförligt största delen av fondmedlen ej kan finna värdebeständig investering. Olägenheterna härav för den enskilda liv- och pensionsförsäkringen under tider av sjunkande penningvärde är väl kända men någon tillfredsställande lösning av problemet har ännu ej nåtts.

Såsom skäl för en viss fondbildning inom den föreslagna försäkringen har framhållits att förräntningen av de uppsamlade fondmedlen skall utnyttjas för att sänka uttagningskvoten längre fram, då åldersfördelningen inom befolkningen blir mera ogynnsam.

Storleken av den föreslagna fonden framgår av följande sammanställning som belyser försäkringens utveckling under övergångstiden under olika antaganden om medelinkomstens utveckling. Vidare har antagits att försäkringen träder i kraft fr. o. m. ingången av år 1958.

Försäkringens utveckling under övergångstiden

År	Uttagningskvot, %	Premier, mkr	Pensioner, mkr	Fond, mkr
Medelinkomsten: oförändrad				
1960	3	700	24	1 884
70	5,5	1 337	864	9 476
80	8	1 906	2 217	13 111
Medelinkomsten: årlig ökning 1 %				
1960	3	751	26	2 001
70	5,5	1 584	1 024	10 513
80	8	2 493	2 900	14 504
Medelinkomsten: årlig ökning 3 %				
1960	3	860	30	2 252
70	5,5	2 210	1 429	12 950
80	8	4 233	4 924	17 696

Reservationer och yttranden

Särskilda yttranden och reservationer har avgetts av ledamöterna Ahlberg, Brodén, Ericsson, Lassen, Löfqvist, Nordholm och Stéen samt av experterna Manne Parenius och Bengt Åkerstedt.

I en reservation yrkar hr Brodén att kapitalinkomst skall undantas från begreppet pensionsgivande inkomst efter sjukförsäkringens mönster. Han föreslår en pensionsålder på 64 år för kvinnor och vill inte att arbetsgivaren skall vara ansvarig för hela premien på löneinkomst.

Vidare anser han att fondbildningen kan begränsas väsentligt och att grupper som redan har pensionsfrågan ordnad likvärdigt eller bättre skall undantas.

Hr Ericsson anför att det är angeläget att sådana mindre företagare som inte är bättre ställda än flertalet anställda inte skall tyngas alltför hårt av egenpremier och arbetsgivarbidrag. Detta kunde undvikas om folkpensionen höjs, vilket noggrant bör prövas.

Hr Lassen ansluter sig till hr Brodén i fråga om inkomst av kapital, uppbörd samt om grupper med redan ordnad pensionering. Dessutom anser han uteslutet att förslaget kan bli grunden för en pensionsreform därför att behovet av en samordning mellan alla pensionsformer inte beaktats. Folkpensioneringens inkomstprövning bör omprövas.

Hr Ahlberg framlägger ett alternativ som går ut på att utbygga folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Alternativet har tilldragit sig så stort intresse i diskussionen om den allmänna pensionsförsäkringen att det här skall refereras något utförligt.

Utredningens förslag omfattar en serie mycket komplicerade tekniska och administrativa problem som näppeligen torde kunna erhålla en nämnvärt

bättre lösning än den som utredningen presterat, såvida man håller fast vid de principiella riktlinjer efter vilka förslaget är uppbyggt.

Trots detta är jag mycket tveksam om utredningens förslag bör förverkligas, anför hr Ahlberg. Anledningen härtill är för det första att de förutsättningar efter vilka principutredningen byggde upp sitt förslag väsentligt ändrats under utredningens gång. Principutredningen räknade med en ej inkomstprövad folkpension till fast belopp, med vilken försäkringens pension kunde sammanfogas och en sammanlagd pensionsinkomst till avsedd nivå kunde uppnås. Den radikala ändring av folkpensionen som genomfördes år 1953 efter andra principer än dem som påverkar pensionsförsäkringens pensionsbelopp har visat att ett sådant sammanfogande ej är möjligt utan ändring av lagen om folkpensionering. Följaktligen har icke pensionsförsäkringen och folkpensioneringen, så som angetts i direktiven, vare sig kunnat sammanföras till ett enhetligt system med pensioner som automatiskt följer förändringarna i den allmänna levnadsstandarden eller försäkringen kunnat uppbyggas så att en övergång till högre pensionsnivå kan ske utan att tekniska svårigheter möter.

För det andra har det visat sig tämligen ogörligt att tillgodose ett önskemål som angavs i direktiven att skattemyndigheterna skulle befrias från debitering och uppbörd av pensionsavgifterna.

För det tredje har sjukförsäkringsreformen genomförts och därmed har förutsättningar skapats för en mer rationell lösning av invalidpensioneringen genom sjukkassorna än den utredningen anvisat.

Hr Ahlberg anger så sitt alternativa förslag i åtta punkter.

1. Den planerade allmänna pensionsförsäkringen genomförs ej. Det syfte som försäkringen avsetts betjäna tillgodoses i stället genom utbyggnad av befintliga organ för folkpensionering och sjukförsäkring.

2. Folkpensioneringens invalidpension avvecklas och sjukförsäkringen utvidgas att omfatta även invalidpensionering.

3. Folkpensioneringens familjepension anknyts till den icke inkomstprövade ålderspensionen och utformas i övrigt efter de regler som föreslagits gälla för den planerade allmänna pensionsförsäkringen.

4. Folkpensioneringens ej inkomstprövade ålderspension och därmed familjepensionen höjs steg för steg i den takt som det samhällsekonomiska läget enligt statsmakternas bedömning medger. Sedan pensionen bringats upp till avsedd nivå och dessförinnan under tiden mellan två nivåförhöjningar kan justering av pensionsbeloppen erfordras på grund av förändringar i den allmänna levnadsstandarden. Dessa justeringar genomförs antingen genom författningsändringar eller genom antagandet av regler för automatisk anpassning. I sistnämnda fall kan den av pensionsutredningen utarbetade metoden anlitas.

5. Med det belopp, varmed folkpensioneringens icke behovsprövade ålderspension ökas vid i punkt 4 avsedd nivåförhöjning, minskas den inkomstprövade ålderspensionen och ökas det s. k. fria inkomstutrymmet.

6. Folkpensionsavgiften höjs i samma proportion som ålderspensionen varjämte viss ökning av sjukkasseavgiften genomförs.

7. Kostnader för ålders-, familje- och invalidpensioneringen, som ej täcks av avgifterna, bestrids av staten.

8. En väsentlig ökning av åldersgenerationens inkomster med därav föranledd ökad konsumtion och efterfrågan, som inte uppvägs av ökad produktion och ökat sparande, kan göra det nödvändigt att vidta inflationsbekämpande åtgärder. Sådana åtgärder kan behandlas som en konjunkturpolitisk fråga av fristående karaktär vid en lösning av problemet om allmän pensionering enligt detta förslag. Ökningen av folkpensionerna bör därför i och för sig inte göra en fondbildning nödvändig.

Det skisserade alternativet ger det i direktiven åsyftade enhetliga system av pensioner, som, om man så vill, automatiskt följer ändringarna i levnadsstandarden, möjliggör övergång till högre pensionsnivå utan tekniska svårigheter och befriar skattemyndigheterna från annan debitering och uppbörd än den som redan sker för pensionsstyrelsens räkning. Det är därtill från administrativ synpunkt sannolikt det enklast tänkbara och föranleder endast en ringa ökning av pensionsstyrelsens kostnader.

Ur hr Ahlbergs yttrande kan dessutom nämnas något om försäkringens pensionsbelopp uttryckt i procent av slutlönen. En arbetstagare kan aldrig uppnå 40-procentig pension med mindre lönen i förhållande till medelinkomsten varit lägre i slutet av premieinbetalningstiden än dessförinnan. Maximal effekt får försäkringen för en arbetstagare som snabbt når upp till för hans arbete normal lön och vars lön i fortsättningen tämligen konstant följer förändringarna i försäkringens medellön. Som ett idealfall kan antas att normallönen nås på tre år och att inkomsten under dessa år motsvarar två års lön under tiden därefter. Hänsyn måste tas till den temporära minskning av årsinkomsten som föranleds av värnpliktstjänstgöring, till inkomstbortfall vid sjukdom och platsbyte, till eventuell arbetslöshet och måhända också till någon självvald oavlönad ledighet. Slutligen reduceras ålderspensionen med mot uttagningsfaktorn svarande procent, i utredningen angiven till 10 %. Ett överslag visar att pensionen i det skisserade idealfallet utgör cirka 35 % av slutlönen, vilket alltså anger maximal pensionsnivå för arbetstagare. Om förvärvsarbetet börjar senare än vid 17 års ålder, om tidsperioden från begynnelselönen till den för arbetet som normal betraktade lönen är längre än tre år, om inkomsten upphör under längre tid på grund av arbetslöshet, studier etc. och om förvärvsarbetet avbryts före 65 års ålder är det uppenbart att pensionsprocenten kan bli väsentligt lägre. För arbetstagare som på grund av studier börjar sin förvärvsverksamhet först vid ca 26 års ålder utgör pensionen ca 20 % av slutlönen.

Diskussionsinlägg I

Av direktör *Sven Hydén*, Svenska arbetsgivareföreningen

Det av pensionsutredningen framlagda förslaget utgör ett intressant försök till lösning av ett synnerligen komplicerat spörsmål. Det är ännu för tidigt att fälla ett definitivt omdöme, om det över huvud är möjligt, att förslaget ens efter mycket långtgående ändringar kan föras ut i praktiska livet. Oberoende härav har betänkandet tillsammans med det år 1950 avgivna principbetänkandet i samma fråga ett egenvärde ur den synpunkten att vår kunskap om pensionsfrågorna väsentligt berikats.

Enligt min mening torde betänkandets betydelse komma att stanna på det teoretiska planet. Det torde nämligen knappast vara möjligt att utan alltför stark irritation påtvinga vida grupper av folket en kostnadskrävande försäkring, som för många framstår som skäligen onödig eller i varje fall som en föga rationell lösning. Pensioneringsförslaget kan nämligen ej ses som en isolerad företeelse; pensionen är endast en del av den sociala tryggheten och dess kostnader måste beaktas samtidigt med alla övriga utgifter, som påtvingas medborgarna för sociala och andra samhällsändamål. Även om den sociala tryggheten är värdefull, kan dess pris bli för högt. Det stora flertalet människor skulle med all rätt likställa premien för pensionsförsäkring med skatt och enligt min mening skulle man med de nu föreslagna avgifterna ha passerat den gräns, intill vilken medborgarna om än med knot kan acceptera en av statsmakterna fixerad ändamålsbestämning av inkomstens användning. Troligen har man härvid att vänta den största oppositionen från fria företagare av alla slag, jordbrukare, hantverkare, affärsmän, fiskare och liknande, vilka som regel önskar använda vad de kan spara till förkovran av den egna rörelsen. Det är ju för övrigt ur denna rörelse, de hittills ansett sig böra hämta även sin ålderdomsförsörjning efter försäljning eller utarrendering.

Även andra grupper måste känna olustkänslor inför hotet att förslaget realiseras. Stats- och kommunaltjänstemän har redan en t. o. m. värdebeständig pension av väsentligt högre kvalitet än förslagets och mängder av tjänstemän hos privata arbetsgivare har en försäkringsmässigt ordnad pension av principiellt högre standard än förslagets. Skulle förslaget genomföras uppkommer här synnerligen besvärande anpassningsproblem, vilka utredningen avstått från att ens antydningsvis söka lösa.

Förslaget uppvisar även i övrigt så många svagheter, att det i nuvarande skick är oantagbart. Redan det förhållandet att pension skulle utgå på kapitalinkomst synes tillräckligt för att avvisa det. Administrationsapparaten blir gigantisk och härtill kommer en oredovisad mycket stor administrationsbörda på arbetsgivarna. Fonden väcker irritation hos stora grupper och dess placering samt nyssnämnda administration medför sannolikt synnerligen

stora s. k. friktionsförluster. Överkompensationen under övergångsåren medför ju även redan ofta kritiserade oformligheter.

Utöver den omständigheten att det nya förslaget är obligatoriskt är det finansieringsmetoden, som väcker de största betänkligheterna. Den fond om 13—18 miljarder kronor, som föreslås skola uppläggas, avses till två tredjedelar bli placerad på samma sätt som försäkringsbolags fonder. Det är självfallet att ett sådant förfarande väcker irritation inom näringslivet, eftersom man kan förutsätta ett ovanligt stort investeringsbehov för att möjliggöra den tekniska omvälvning, som senaste tids naturvetenskapliga framsteg ställer i utsikt. Arbetsgivarna är övertygade om att de skulle kunna använda för pensionering av anställda avsedda medel inom företagen på ett sätt, som i varje fall på längre sikt gåve högre avkastning än som förutsätts i det statliga förslaget. Även ur ren samhällsekonomisk synpunkt inger förslaget betänkligheter, vilka för övrigt i åtskilliga hänseenden redovisats i en bilaga till betänkandet. All pensionering som ej bygger på premiereservsystem ökar konsumtionen och minskar sparandet åtminstone relativt sett. Ett premiereservsystem åter innebär under uppbyggnadstiden ett sparande. Eftersom pensionsnivån erfarenhetsmässigt är ständigt stigande, blir denna tid aldrig avslutad. Sparandet medverkar till en sådan utökning av produktionsapparaten, att den konsumtionsökning som följer av pensioneringen, blir lättare att bära. Ett fördelningssystem åter leder i bästa fall till en lika stor sänkning av de aktivas konsumtion som de passivas ökar.

Nu nämnda och många andra skäl i förening med den allmänna uppfattningen att vår ålderdomsförsörjning ännu uppvisar betänkliga luckor gör redan framförda alternativ aktuella. Redan för över ett år sedan utarbetades som bekant ett alternativ inom Svenska arbetsgivareföreningen, ett alternativ som i dagens läge ej kan negligeras utan enligt min mening framstår som långt mera realistiskt än det statliga förslaget.[1]

Som bekant innebär SAF:s förslag en teknisk lösning närmast av arbetarnas pensionering. Den kommitté, som framlagt förslaget, hade en på detta sätt begränsad uppgift. Det må dock framhållas att förslaget kan användas vida härutöver. Utrymmet medger ej en närmare analys av möjligheten att medta även stora grupper av företagare. Jag vill blott antyda, att detta skulle kunna ske genom utnyttjande av redan befintliga organisationer av företagare, producentföreningar m. fl.

SAF-förslaget bygger på att pensionering skall införas genom kollektivavtal. Pensionen skall vara oantastbar och säkerställd genom en förening av försäkringsinrättnings natur, i vilken arbetsmarknadens parter har hand om ledningen. Det sedvanliga premiereservsystemet skulle tillämpas men i så måtto skulle avvikelse ske från nuvarande principer för försäkringsinrättningar, att fondmedlen skulle som skuld kvarstå i pensionsgivande företag och för pension uppsamlade medel sålunda verka direkt i produktionen.

[1] *Arbetarpensioner.* Betänkande avgivet 1954 av Svenska arbetsgivareföreningens pensionskommitté. Stockholm 1954.

Premierna föreslås skola helt betalas av arbetsgivarna. Pensionsnivån skall bestämmas i kollektivavtalen, vilket möjliggör en rimlig avvägning, bestämd av arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer, mellan kontantlön och pension. Administrationen blir synnerligen enkel särskilt om samarbete kan etableras med organ för utbetalning av folkpensionen.

SAF-förslaget har dock två hakar. Det kan ej bli allomfattande och nuvarande folkpensionslagstiftning innehåller i sin inkomstprövning vissa bestämmelser, som försvårar frivillig pensionering. Dessa skäl och även andra gör huvudreservantens i det statliga betänkandet synpunkter mycket intressanta. Förbundsordföranden Ernst Ahlberg förordar som bekant, att man i stället för allmän obligatorisk pensionering enligt förslaget skall sikta till en förbättring av folkpensionen och i samband därmed bortta inkomstprövningen för kommunala tillägg. Detta alternativ förefaller realistiskt och på längre sikt ekonomiskt överkomligt. Så t. ex. skulle en så långtgående höjning av folkpensionen som med 1 200 kr för ensamstående och motsvarande höjning för makar under förutsättning av en samtidig indragning av kommunala tillägg medföra en utgiftsökning av i runt tal 730 miljoner kr. En etappvis stegring mot nyssnämnda mål synes vara en möjlig utveckling. Härigenom skulle en rimlig ålderdomsförsörjning vara tryggad för alla och möjligheterna för frivillig påbyggnad te sig goda. Sannolikt måste dock en mera väsentlig höjning av folkpensionen även om det sker i etapper nödvändiggöra en omprövning av medelsanskaffningen i riktning mot ökad avgiftsfinansiering.

Ännu återstår mer än tre månader innan remisstiden utlöper. Man vet således ej om kritiken blir så hård att pensioneringsförslaget helt faller eller om det skall finnas en möjlighet att göra så genomgripande ändringar, att det kan i någon mån ligga till grund för ett praktikabelt förslag. För närvarande synes den meningen vara förhärskande att folkpensionen bör förbättras i sådan omfattning, att den enbart räcker till sådan ålderdomsförsörjning utan komplettering från socialvården. Skulle detta bli fallet, öppnas möjlighet för privat pensionering i smidiga former, därvid man även bör kunna tillgodose samhälleliga önskemål om lämpligaste finansieringsmetoden.

Diskussionsinlägg II

Av förste sekreterare *Otto Nordenskiöld,* Tjänstemännens centralorganisation

De synpunkter som här nedan framförs på pensionsutredningens förslag till allmän pensionsförsäkring är helt personliga, då något direkt ställningstagande från TCO:s sida inte kan ske förrän i samband med avgivande av organisationens remissyttrande över förslaget. Dessa synpunkter har av olika skäl främst fått en kritisk inriktning. Vid det slutliga ställningstagandet har man naturligtvis att väga olika kritiska synpunkter mot de stora positiva sidor förslaget utvisar och undersöka, vilka möjligheter man har att lösa frågan enligt den ena eller den andra metoden eller genom förbättringar av det föreliggande förslaget.

Frågan om att ordna en effektivare ålderdomsförsörjning för det svenska folket är ett av de största problem som samhället ställts inför under mycket lång tid, och dess genomförande torde få vittgående verkningar både för de enskilda och för samhällsekonomin. Det finns ingenting att erinra mot den grundläggande tanken bakom förslaget att en bättre ålderdomsförsörjning bör ordnas för alla de medborgargrupper som nu endast har att lita till den nuvarande folkpensioneringen. Det svenska samhället bör ha råd att på det ena eller det andra sättet effektivt sörja för sina åldringar.

Det ur principiella synpunkter mest framträdande draget i förslaget är att man med fördelningssystemet såsom försäkringsmässig grundval löst frågan om att skapa värdebeständiga pensioner. Den nuvarande generationen av pensionärer har bittra erfarenheter av vad bristen på värdebeständighet i pensionshänseende betytt, och även om stora tjänstemannagrupper i dag har sin pensionsfråga ordnad, så har de nuvarande pensionerade tjänstemännen, i synnerhet på det privata området, erfarit inflationens ödeläggande verkningar.

Förslaget bygger genomgående på försäkringstekniska principer, och sina fulla verkningar kan det inte få förrän efter mycket lång tid — cirka 50 år. Vad som därvid kan betraktas som från vissa synpunkter tillfredsställande, nämligen att grunda ålderdomsförsörjningen på rena försäkringsprincipen, blir ur andra synpunkter mera tveksamt, då därigenom svårigheter måste uppkomma att i ett dylikt tekniskt invecklat system göra ändringar i framtiden, om detta skulle visa sig önskvärt. Vi vet föga om hur samhället kommer att se ut om 50 år och vilka önskemål beträffande ändringar i systemet som då kan uppkomma. En dylik invändning kan givetvis även riktas mot det nuvarande systemet för frivillig tjänstepensionering enligt SPP:s mönster, men inte i samma grad, då pensionen där principiellt grundar sig på slutlönen.

Övergångstidens problem tilldrar sig helt naturligt särskild uppmärksamhet. Det måste ur många synpunkter anses önskvärt att denna tid inte görs alltför lång. Önskvärt vore att den gjordes kortare än som föreslagits, men därvid har man att väga vad som är samhällsekonomiskt möjligt mot kravet på snabb effekt. Det gäller även att tillse att övergångsreglerna inte i alltför hög grad ställer olika åldersgrupper i ett olika läge. Från dessa utgångspunkter måste de föreslagna övergångsreglerna i viss mån anses otillfredsställande. Man gynnar de personer som nu står relativt nära pensionsåldern på ett sådant sätt att de i många fall kan komma att få en högre pension, än om pensionsförsäkringen för deras del varit i kraft under hela den förvärvsarbetande tiden.

I organisatoriskt hänseende har utredningen föreslagit en viss samordning mellan folkpensioneringen och den allmänna pensioneringen, men i fråga om uppbörd av avgifter och i andra hänseenden får försäkringen en helt självständig ställning. I detta avseende kan man fråga sig om inte en enklare administration vore möjlig och om ej samordning med andra delar av socialförsäkringen bör prövas. Hela vår socialförsäkring lider onekligen ännu av en viss brist på samordning och denna nya försäkringsform kan knappast sägas bidra till en rationalisering på området. Den allvarligaste invändningen i detta hänseende ligger emellertid i att man inte tekniskt samordnat folkpension och allmän pension. Man utgår från att folkpensioneringen i sin nuvarade form kommer att bibehållas. Ändringar i folkpensioneringen beträffande den icke inkomstprövade delen kan komma att kräva ändringar av den allmänna pensioneringen. Därtill kommer, såsom hr Ernst Ahlberg framfört i sin reservation, att den inkomstprövade folkpensionen alltid kommer att finnas kvar för vissa grupper i samhället, vilket inte är rationellt.

Den allvarligaste invändningen från tjänstemannasynpunkt är att sättet för beräknande av pensionens storlek är ofördelaktigt för många tjänstemannagrupper. Hittills har den statliga och kommunala tjänstepensionen liksom den tjänstepension som finns på det privata området i princip beräknats på vederbörandes slutlön. (Här bör dock observeras de i många fall otillfredsställande »avtrappningsregler» som finns särskilt på det privata området!) Ur den enskildes synvinkel är ett sådant beräkningssätt mera tillfredsställande än en beräkning grundad på livslönen. Den enskilde måste fråga sig vilken ändring i hans försörjningsmöjligheter som inträder vid pensionsåldern, och han gör en jämförelse mellan sina inkomster före uppnåendet av pensionsåldern och efter. I det föreliggande förslaget påverkas pensionens storlek av förhållanden under hela den försäkrades livstid. Det är två faktorer som här från tjänstemannasynpunkt är av betydelse, nämligen dels att lönekurvan för tjänstemännen har det utseendet att man relativt sent når sin slutlön, dels det förhållandet att stora tjänstemannagrupper måste skaffa sig en yrkesutbildning under ett flertal år och alltså inte inträder i förvärvslivet förrän kanske i 25-årsåldern. Hr Ahlberg har i sin reservation räknat med att för betydande grupper pensionen i förhållande till slutlönen under vissa förutsättningar kan beräknas till cirka 20 procent. Det

måste anses som en mycket allvarlig brist i förslaget att man på detta sätt i pensionshänseende bestraffar dem som undergår yrkesutbildning, när hela samhällsutvecklingen kan bedömas medföra krav på att allt större grupper skaffar sig sådan utbildning. Samma invändning gäller även för en sådan person som under ett eller ett par år vill skaffa sig erfarenhet genom praktik i utlandet.

Om man jämför den pension (allmän pension och folkpension) som förslagets genomförande skulle medföra för de nu pensionsförsäkrade tjänstemännen med vad dessa skulle få enligt nuvarande system, måste det konstateras att behov av kompletteringar kommer att föreligga. Den nuvarande tjänstepensionen måste då samordnas med den allmänna försäkringen. Om man därvid utgår från att detta bör ske utan att den nuvarande pensionsstandarden skall sänkas, frågar man sig hur det skall ske utan stort krångel. Det torde vara för tidigt att närmare ingå härpå. Utredningen har emellertid mycket lättsinnigt avfärdat denna fråga med att den bör utredas på det offentliga området och att den framför allt är en förhandlingsfråga.

Frågan om att undanta grupper med bättre eller lika god pension som den försäkringen erbjuder har avförts ur diskussionen av kommittémajoriteten utan mera ingående undersökningar. Den fråga man emellertid därvid osökt ställer sig är följande. Blir det större krångel och förvaltningskostnader om man slår in på undantagslinjen än om man icke gör detta, men inför en samordning mellan olika former av försäkring? Den samordning som i så fall måste genomföras skulle antagligen ske mellan tre olika pensionsformer.

I hr Ahlbergs särskilda yttrande har ett helt annat system att lösa de föreliggande problemen förts fram. Det är att beklaga att utredningen inte ansett sig kunna ingå på en prövning av detta alternativ. Det är inte möjligt att här uppta det till närmare kritisk granskning, då det kräver ingående undersökningar och ett ställningstagande till ett flertal olika problem, inte minst i fråga om formerna för finansieringen av ökade folkpensioner. Det förefaller emellertid möjligt att samordningsproblemen skulle kunna lösas på enklare sätt i ett dylikt alternativ. Därtill kommer den mycket stora administrativa förenkling som förslaget medför. Å andra sidan innebär det att den rena försäkringslinjen släpps med de positiva och negativa sidor detta har.

Det skulle vara frestande att även mera i detalj ingå på utredningens förslag, såsom frågan om kapitalinkomst som pensionsgrundande inkomst och flera andra spörsmål, men detta synes knappast lämpligt på nuvarande stadium. Rent allmänt förefaller det som utredningen alltför kortfattat och ibland utan bärande skäl avvisat mycket av den kritik som framfördes mot principbetänkandet. Många av de lösningar man kommit fram till är eleganta, men de praktiska verkningarna synes ofta svåra att bedöma och ibland förefaller de ej önskvärda.

Diskussionsinlägg III

Av fil. kand. *Per Holmberg*, Landsorganisationen i Sverige

Till Landsorganisationen i Sverige är anslutna inalles 44 fackförbund med sammanlagt omkring 1 350 000 medlemmar. Av dessa förbund representerar 11 arbetargrupper i offentlig tjänst, medan övriga 33 omfattar arbetare i enskild tjänst. Arbetare inom industrin och inom husbyggnads- och anläggningsarbeten är organiserade i 25 förbund. Övriga enskilda näringsgrenar, där arbetare inom LO-förbund återfinns, utgör jordbruket, skogsbruket, transportväsendet, sjöfarten, handeln, fastighetsskötseln, hotell- och restaurangnäringen, skorstensfejeriet, försäkringsväsendet, frisörbranschen och musikerverksamheten.

De arbetargrupper, som LO har att företräda, har sålunda en mycket heterogen sammansättning. Detta återspeglas också i de pensionsförhållanden, som idag är rådande på LO-området. Arbetarna i offentlig tjänst har till övervägande delen förnämliga tjänstepensionsvillkor, som inte har någon motsvarighet för andra arbetargrupper. Mellan 1/5 och 1/4 av de offentligt anställda arbetarna torde emellertid av olika anledningar sakna pensionsrätt genom sina arbetsgivare. Inom industrin är det egentligen endast gruvarbetarna, vars flertal har pensionsrättigheter av någorlunda klass. Av övriga industriarbetare har blott en tredjedel vissa pensionsförmåner, fastän dessa förmåner är så obetydliga — oftast 400 à 600 kr per år efter 40 års tjänst vid samma företag — och så kringgärdade med villkor att ordet pension här nog borde förses med citationstecken. Andra arbetare i enskild tjänst saknar som regel pensionsförmåner genom arbetsgivare, även om sjöfolket samt vissa försäkrings- och restauranganställda kan visa upp sådana förmåner av skiftande kvalitet. Sammanfattningsvis kan konstateras att över miljonen LO-medlemmar antingen helt saknar annan pensionsrätt än folkpensionen eller också har en så gott som negligerbar pensionsrätt genom arbetsgivare.

Mot den nu tecknade bakgrunden bör det vara självklart att man från LO hyser synnerligen starka önskemål att få till stånd en pensionsanordning, som tillförsäkrar så många som möjligt av landets arbetande gynnsammare pensionsförmåner än vad folkpensionen kan ge. Det har för LO alltid framstått som mer eller mindre besynnerligt att frågan om drägliga förhållanden på ålderdomsförsörjningens område skall bero på vad för slags arbetsgivare och vad för slags tjänsteställning, som den yrkesverksamma människan råkar ha. Och det kan nog inte förnekas, att den många gånger irrationella klyftan tjänstemän—arbetare konserverats till stor del med hjälp av just pensionsvillkoren. Tjänstemännens tal om sin »kamp» för bra pensionsförmåner på bekostnad av kontantlöneförmåner har man ofta — med större eller mindre rätt — dragit på munnen åt på arbetarhåll. I själva verket

har nog »kampen» inte alltid varit så imponerande och har väl många tjänstemän fått sina pensionsrättigheter till stor del av gammal slentrian från arbetsgivarsidan. Naturligtvis finns det ingen anledning att ironisera över förhållandena kring tjänstemannapensionerna, men säkert har överdrifter förekommit i samband med förklaringarna till dessa pensioners utbredning.

Arbetargrupperna bör alltså enligt LO:s övertygelse snarast få sin pensionsfråga löst. Man frågar sig då om denna lösning lämpligast bör ske på avtalsmässig väg eller genom en lagstiftning. Hittills har arbetarna i allmänhet sett mycket skeptiskt på möjligheterna att nå rimliga lösningar avtalsvägen. Arbetsgivarnas hittillsvarande villighet att utfästa pensioner gentemot arbetarna har nämligen varit synnerligen begränsad. Där sådan villighet ändock förekommit, har den främst gällt företag med goda vinstkonjunkturer. Arbetare inom sämre ställda företag har oftast blivit utan. Dessutom är det tydligt att där företagen iklätt sig pensionsåtaganden gentemot arbetarna, så har dessa åtaganden säkert lika ofta berott på företagens vilja att via pensionsstiftelser få skattefritt förfoga över vinstöverskott som på företagens sociala ambitioner. Vår skattelagstiftning har på denna punkt varit och är fortfarande anstötlig. Det kan för den skull även i framtiden ha sina risker att satsa på en avtalsmässig lösning av arbetarnas pensionsfråga, eftersom denna lösning kanske i första hand kan komma att avse företag och näringsgrenar med goda vinstkonjunkturer, där skattelagstiftningens regler verksamt stimulerar arbetsgivarnas sociala vilja på ett helt annat sätt än vid företag utan samma vinstkonjunkturer. Arbetarna önskar givetvis en så utbredd pensionering som möjligt och kan därför inte gärna acceptera olikformigheter av den nu nämnda orsaken. Vad nu sagts är för övrigt helt i linje med direktör Hydéns deklaration i artikeln »Arbetsgivarna och socialpolitiken» (Sociala Meddelanden 1953: 5), där han säger: »Det faller av sig självt, att arbetsgivarens intresse för socialpolitik måste stå tillbaka för hans intresse för huvuduppgiften, att driva det honom anförtrodda företaget med vinst. Arbetsgivarens primära samhällsinsats är att producera, förädla eller distribuera varor och förmedla eller tillhandahålla tjänster.» En sådan deklaration förstår man på arbetarhåll. Men samtidigt blir man då skeptisk inför möjligheten att få pensionsfrågan löst för det stora flertalet arbetare på avtalsmässig grund.

Bortser man från nyss anförda synpunkter och hoppas man på en ändrad framtida arbetsgivarattityd — och ändrad skattelagstiftning — på pensionsområdet, ja då återstår frågan: skall pensioneringen för arbetarna ordnas avtalsvägen eller lagstiftningsvägen? Vi förutsätter då att en pensionering avtalsvägen kan ordnas för samtliga industriarbetargrupper liksom för byggnadsarbetare, skogsarbetare, lantarbetare, handelsarbetare, restauranganställda, fastighetsarbetare, transportarbetare, skorstensfejare, frisörer och musiker. Och dessutom oavsett om vederbörande arbetsgivare är medlem i Svenska arbetsgivareföreningen eller annan arbetsgivareorganisation eller om han inte är organiserad i något arbetsgivareförbund alls. Är det med

dessa i och för sig kanske verklighetsfrämmande förutsättningar lämpligast med avtalsreglerad eller lagstiftad pensionering?

Svaret på den nyss ställda frågan är svårt att ge. Ty ett besvarande kräver att man någorlunda exakt vet pensioneringens innebörd i de båda alternativen. Antar vi att en pensionering avtalsvägen ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som publicerades i SAF:s pensionskommittés betänkande våren 1954, får man ett visst grepp om det ena alternativet. I detta betänkande har man emellertid lämnat frågan om pensionsbeloppens nivå öppen och man har dessutom från SAF i annat sammanhang antytt att man är beredd diskutera olika punkter i sitt system. Antar vi vidare att en pensionering lagstiftningsvägen ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med den åkessonska pensionsutredningens slutbetänkande i oktober 1955 har man det andra alternativet någorlunda klart för sig. Nämnda slutbetänkandes skisseringar kan dock givetvis komma att se ganska annorlunda ut vid ett realiserande.

Vid valet mellan de två anförda alternativen torde man från LO-håll fästa avseende vid främst följande faktorer:

1. Upphävandet av klyftan tjänstemän-arbetare på pensionsområdet. SAF-betänkandet lämnar här inte någon vägledning, eftersom pensionsbeloppens nivå inte är fixerad och eftersom tjänstemannapensionerna överhuvudtaget inte är kommenterade. Visar man från arbetsgivaresidan inte förståelse för denna faktors betydelse på såväl kortare som längre sikt, reduceras SAF-alternativets värde betydligt. Det åkessonska förslaget synes däremot innebära pensionsförmåner, som värdemässigt och sedda i sin helhet knappast är underlägsna de SPP-anslutna tjänstemännens — då bortses emellertid från de skilda pensionsåldrarnas roll.

2. Graden av oantastbarhet i pensionsrättigheterna. SAF-betänkandet utsäger här att för pensionsrätts erhållande skall fordras minst 3 års sammanhängande anställning vid ett företag samt minst 25 års ålder för man och 30 års ålder för kvinna. Motsvarande inskränkningar återfinns inte alls i det åkessonska slutbetänkandets förslag. Skiljaktigheterna spelar väsentlig roll för sådana arbetargrupper — t. ex. byggnadsarbetare, skogsarbetare och restaurangpersonal — vilka av fullt »giltiga» skäl ofta växlar arbetsgivare eller har säsongbetonade arbeten.

3. Frågan om värdebeständiga pensioner. Enligt SAF-förslaget skulle pensionerna ej vara värdebeständiga utan beloppsmässigt fixerade. Förslaget till allmän pensionsförsäkring innebär däremot fullt värdebeständiga pensioner. Med hänsyn till långsiktigheten i pensionsutfästelserna måste stor vikt läggas vid denna faktor.

4. Invalid- och familjepensionernas utformning. Här är SAF-betänkandet synnerligen restriktivt. Vid invaliditet skall pensionen ej beräknas på grundval av längre tid än den faktiska tjänstetiden. Vidare skall invalidpensionen endast utgå när invalidpension enligt folkpensioneringslagen samtidigt utgår. I fråga om familjepensionen tillkommer den endast änka — däremot inte barn — samt utgår blott om änkan vid mannens död upp-

nått minst 55 års ålder och varit gift med den försäkrade i minst 5 år. Det åkessonska förslagets invalid- och familjepensionsbestämmelser är konstruerade med statstjänstemännens pensioner som förebild och är alltså betydligt generösare.

5. Pensionernas storlek under övergångstiden. Enligt båda alternativen tänker man sig att under en viss övergångstid pensionärerna skall överkompenseras. Graden av överkompensation enligt åkessonförslaget är betydligt större än enligt SAF-förslaget.

Även i andra punkter måste givetvis jämförelser göras. Den i åkessonförslaget anförda pensoneringsperioden, innebärande att ålderspensionerna ökar om man uppskjuter ålderspensioneringen utöver 67 år, är exempelvis en finess utan motsvarighet i SAF-betänkandet. Å andra sidan kan t. ex. SAF-förslagets utgångspunkt, att arbetsgivarna själva finansierar pensioneringen, vara psykologiskt förmånligare än åkessonförslagets motsvarighet, som innebär att de anställda normalt betalar hälften av pensionspremierna. Överhuvudtaget bör dock observeras att båda alternativen inte ännu är på något sätt slutgiltigt utformade. Ändringar i olika riktningar är sålunda tänkbara.

Sammanfattningsvis kan sålunda beträffande valet mellan avtalsmässig pensionering och lagstiftad sägas att det ännu är för tidigt att ta ståndpunkt från LO-sidan. Det vore dock tacknämligt om arbetsgivarparten kunde något ytterligare precisera sitt alternativ och ange den utbredning som dess alternativ kunde få i praktiken. I själva frågan om en »frivillig» lösning av pensionsfrågan är överlägsen eller underlägsen en obligatorisk lagstiftad lösning, torde man bland LO-medlemmarna som regel inte hysa några dogmatiska åsikter. Liksom i övriga angelägenheter vill man nog på LO-håll se övervägande praktiskt på pensionsfrågans lösning. Ett är emellertid säkert: en lösning vill man ha så snart som möjligt.

Allra sist kan det vara befogat att något ytterligare kommentera den statliga pensionsutredningens slutförslag om en allmän pensionsförsäkring. Med risk att i någon mån föregripa vad som här kan anföras i LO:s remissyttrande, synes man kunna påstå att reaktionerna på LO-håll inte är odelat positiva. Man hade nog gärna önskat se en större planmässighet vad beträffar den allmänna pensionsförsäkringens anknytning till övriga socialförsäkringsgrenar. Att folkpensioneringen bör i stora delar revideras och helst inpassas inom den allmänna pensionsförsäkringens ram är ett väsentligt önskemål som förekommer bland många på LO-sidan. Likaså borde sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring samordnas med en allmän pensionsförsäkring på ett rationellt sätt. Förslagen om administration och premieuppbörd vill man säkert också rucka på i syfte att nå större enkelhet och samordning med redan existerande anordningar.

Dansk betænkning om folkepension

Av kontorchef i socialministeriet *Geert Drachmann*, Köpenhamn

I februar 1948 nedsatte socialminister Johan Strøm en kommission, der fik til opgave at undersøge betingelserne for og virkningerne af at erstatte den danske alders- og invaliderenteordning med en hele befolkningen omfattende ordning, der helt eller overvejende hviler på forsikringsmæssigt grundlag. Kommissionen kunne endvidere behandle spørgsmålet om en forsikringsmæssig overbygning på den eksisterende alders- og invaliderenteordning.

Kommissionen, hvis formand har været departementschef H. H. Koch, socialministeriet, har bestået af sagkyndige, ligesom de politiske partier på rigsdagen har været repræsenteret i kommissionen ved 6 medlemmer, nemlig een fra hvert af følgende partier: Socialdemokratiet, Venstre, Det konservative Folkeparti, Det radikale Venstre, Danmarks kommunistiske Parti og Retsforbundet. Denne folkeforsikringskommission af 1948 afgav sin »Betænkning om folkepension» i 1955, og det er den, der skal gennemgås i det følgende.[1]

Aldersrenten i Danmark. Den danske aldersrente, som kommissionens betænkning først gør rede for, adskiller sig på flere punkter fra den svenske folkepension. Den ydes til personer, der er fyldt 65 år, dog at enlige kvinder kan få rente fra deres 60. år; renten består af et grundbeløb, nogle faste tillæg (såkaldet rentetillæg, brændselstillæg, beklædningstillæg og eventuelt ægteskabstillæg) samt andre tillæg, herunder ventetillæg, alderstillæg, børnetillæg og eventuelt personligt tillæg. Medens grundpensionen i den svenske folkepensionsordning kommer til udbetaling uden hensyn til modtagerens indtægtsforhold, er hele den danske aldersrente underkastet fradragsregler af lignende art som dem, der gælder for de svenske kommunale boligtillæg. Endvidere er der i finansieringen den forskel, at medens en del af udgifterne ved den svenske folkepension dækkes gennem et særligt bidrag, dækkes hele aldersrenteudgiften af statens och kommunernes ordinære indtægter.

Aldersrentens størrelse fremgår af nedenstående skema:

Årlig aldersrente (grundbeløb + faste tillæg) pr. 1. april 1954

	København m. v. kr	Købstæder m. v. kr	Øvrige land kr
Ægtepar, begge berettigede	3 808	3 491	3 067
Ægtepar, den ene berettiget	3 062	2 796	2 439
Enlige	2 546	2 352	2 055

[1] *Betænkning om folkepension afgivet af folkeforsikringskommissionen af 1948.* (Betænkning nr. 123.) København: Statens trykningskontor, 1955. [8] + 220 + 133 sid. Dkr 8.

Som det fremgår heraf, gradueres den danske aldersrente efter 3 kommunegrupper, een omfattende København med omliggende kommuner, een omfattende købstæderne med forstæder, større stationsbyer og en del bymæssige bebyggelser og den tredie omfattende det øvrige land. Når hensyn tages til nogle midlertidige tillæg, der er blevet ydet i de seneste år, til de personlige tillæg og til pristalsreguleringen siden 1. april 1954 — den danske aldersrente pristalsreguleres halvårligt — ligger den nugældende aldersrente ca. 10—15 % højere end de pr. 1. april 1954 anførte tal.

Udover pristalsreguleringen er der — navnlig i de sidste ti år — sket væsentlige stigninger i aldersrenten, som for den enkelte rentemodtager er steget relativt stærkere end f. eks. arbejdslønnen. Da antallet af rentemodtagere desuden har været stigende — uanset at en del stadig undlader at begære aldersrente — er de samlede aldersrenteudgifter steget ret stærkt, således fra 78 mill. kr. årligt i 1934/35 til anslået 650 mill. kr. i 1954/55.

Befolkningsudviklingen. De danske befolkningsprognoser efter krigen forudser — ligesom andre vesteuropæiske prognoser — en relativt stærkere stigning i antallet af gamle end i antallet af børn og af personer i produktiv alder.

Med udgangspunkt i den samlede aldersrenteudgift i 1954/55 — 650 mill. kr. — kan betænkningen anslå årsudgiften i 1984/85 til 1 025 mill. kr. under forudsætning af at rentemodtagerantallet stiger proportionalt med antallet af gamle. Som tidligere nævnt er der imidlertid en del af de gamle — måske omkring 30 % — som ikke begærer aldersrente, skønt berettigede dertil. Hvis disse potentielle rentemodtagere skifter sind og søger rente, forudser kommissionen, at udgiften i 1984/85 — med uændret aldersrenteniveau — ville nå op på 1 354 mill. kr.

En forsikringsmæssig løsning? Folkeforsikringskommissionen har valgt at tale om forsikring, hvis en ordning hviler på præmiereservesystemet, altså principielt er bygget op på samme aktuarmæssige grundlag som livrenterne i private forsikringsselskaber.

Kommissionen analyserer de eventuelle virkninger af en sådan ordning til *hel* afløsning af den mere forsørgelsesbetonede danske aldersrenteordning, og afviser denne løsning. Som begrundelse for afvisningen anføres dels den manglende værdigfasthed under en ordning, baseret på præmiereservesystemet, dels at der ville kræves en fond af en sådan størrelse (25—30 milliarder kr.), at den ville medføre næsten uoverskuelige økonomiske og politiske konsekvenser.

Heller ikke en ordning, hvorefter *en del* af alderdomsydelsen hvilede på forsikringsmæssigt grundlag — enten som en obligatorisk eller frivillig forsikringsmæssig overbygning til aldersrenten — har kommissionen, efter nærmere analyse, ment at kunne gå ind for.

De centrale spørgsmål. Man kunne måske have sagt, at med afvisningen af de egentlige forsikringsmæssige ordninger havde folkeforsikringskom-

missionen løst sin opgave. Fra politisk side har det imidlertid været et almindeligt ønske at fortsætte arbejdet i kommissionen med henblik på at undersøge mulighederne for at tilvejebringe en sådan omlægning af alderdomsforsørgelsen, som kunne imødekomme den fra forskellig side fremsatte kritik af den gældende ordning. Kommissionen har derfor også taget den offentlige alderdomsforsørgelses centrale problemer op til overvejelse.

I så henseende peger kommissionen først på, at der er to grupper i samfundet, som producerer mindre end de forbruger: børnene og de gamle. Når det offentlige går ind i forsørgelsen af disse grupper, betyder det, at der overføres købekraft — d. v. s. adgang til forbrugsgoder, tjenesteydelser og konsumkapital (boliger) — fra de produktive til de gamle (og til børnene). Denne overførelse af købekraft er et afgørende økonomisk træk ved forsørgelsen, og den rejser tre hovedproblemer:

1) Med hvor stort beløb skal det offentlige deltage i alderdomsforsørgelsen, d. v. s. hvor meget købekraft skal via det offentlige overføres fra de produktive aldersklasser til de gamles forsørgelse?

2) Efter hvilke retningslinier skal dette beløb tilvejebringes (ved skatter og afgifter — eller ved særskilte bidrag, ensartede eller differentierede)?

3) Efter hvilke retningslinier skal alderdomsydelserne komme de gamle tilgode — skal alle have lige meget, eller skal der tages hensyn til, at nogle vil trænge mere end andre?

1) Med hvor stort beløb skal det offentlige deltage i alderdomsforsørgelsen?

I betænkningen anføres det, at indenfor sit eget område, socialpolitiken, må udgiften til alderdomsforsørgelse konkurrere med de andre offentlige socialudgifter, men at de samlede socialudgifter igen må afvejes overfor de andre udgifter, som påhviler det offentlige. Den indbyrdes afvejelse af disse krav må være af politisk natur.

Imidlertid fastsættes det offentliges bidrag til alderdomsforsørgelsen ikke alene ud fra, hvad stat og kommune mener at have råd til; det afhænger også af, hvilke mål der søges nået ved den offentlige alderdomsforsørgelsesordning.

I Danmark har aldersrenten udviklet sig fra den karrige, trangsbetonede alderdomsunderstøttelse til den nuværende indtægtsregulerede aldersrente, principielt med bibeholdelse af samme krav til aldersrenten, at den skal være tilstrækkelig til at dække modtagerens fulde forsørgelse uden ude fra kommende tilskud. Man har derimod ikke hidtil sat sig det mål at yde aldersrente — eller en vis del af aldersrenten — til alle uanset deres aktuelle indtægts- og/eller arbejdsforhold, således som man gennem en årrække har gjort det i andre lande, deriblandt Sverige. Det er tydeligt, at hvis man samtidig fastholder den traditionelle danske målsætning og udvider kredsen af rentemodtagere væsentligt ved at udbetale alderdomsydelser uanset modtagerens indtægt, vil dette bevirke en stigning i den samlede udgift.

2) Efter hvilke retningslinier skal overførslen finansieres?

Den hidtidige danske aldersrenteordning finansieres udelukkende gennem det offentliges ordinære indtægter ved skatter og afgifter. Aldersrenteordningen virker på dobbelt grundlag indtægtsudjævnende, dels gennem finansieringen, hvor de personlige skatters progressive skala lægger en forholdsvis større byrde på de højere indtægter, dels gennem rentens indtægtsregulering, hvorved aldersrenten i første række kommer dem til gode, som ingen indtægt har, eller som kun har en mindre indtægt.

Efter en indgående drøftelse af, hvad der kan tale for og imod at indføre et særligt bidrag til dækning af (en del af) alderdomsforsørgelsesudgifterne, peges der tilsidst på, at en øgning af det offentliges alderdomsforsørgelsesudgifter sandsynligvis vil gøre det nødvendigt at søge dækning også i indtægtsgrupper, som hidtil ikke har betalt så stor personlig skat. En sådan udvikling ville gå i modsat retning af den indkomstudjævning fra mere bemidlede til mindre bemidlede, som social- og skattelovgivningen hidtil har indebåret. For alderdomsforsørgelsesudgiftens vedkommende ville noget af vægten blive flyttet over på en indkomstudjævning på langs gennem livet, idet den enkelte i sin produktive alder ville komme til at bidrage mere end hidtil til alderdomsforsørgelsen, men til gengæld herfor selv kunne se frem til en noget rundeligere ydelse end ellers.

3) Fordelingen af købekraft blandt de gamle

Allerede ved gennemgangen af reglerne om, hvilken indflydelse på aldersrenten rentemodtagernes øvrige intægter skal have — fradragsreglerne — har folkeforsikringskommissionen lagt den betragtning til grund, at den samlede aldersrenteudgift viser, hvad samfundet mener at burde afse som sit direkte bidrag til alderdomsforsørgelsen, og at fradragsreglerne er et udtryk for, efter hvilke retningslinier denne købekraft, der således er stillet til rådighed for de gamle, skal fordeles mellem dem. Kommissionen har herved fremhævet, at ihvertfald tre overfor hinanden stående hensyn krydses i fradragsreglerne, nemlig *dels* et forsørgelseshensyn, som tilsigter, at den overvejende del af den samlede aldersrenteudgift skal vedrøre dem, som ingen eller næsten ingen anden indtægt har end aldersrente, *dels* et opsparingshensyn, ud fra hvilket aldersrenten ikke eller kun i ringe omfang nedsættes, hvis rentemodtageren har opsparet formue, *dels* et beskæftigelseshensyn, som blandt andet må føre til, at i hvertfald mindre arbejdsindtægter kan oppebæres sammen med en ubeskåret aldersrente.

Efter at de problemer, der knytter sig til at tilvejebringe købekraften — finansieringsspørgsmålene — nu er gennemgået, vender betænkningen tilbage til fordelingen af den tilvejebragte købekraft, idet kommissionen belyser virkningerne af at ændre denne fordeling ved a) at *lempe fradragsreglerne,* b) at lade hele alderdomsydelsen udbetale uden hensyn til modtagerens indtægt *(pension),* c) at lade en del av ydelsen udbetales uden hensyn til modtagerens indtægt *(overbygning),* eller d) at *hæve aldersgrænsen.*

a. Lempelse af fradragsreglerne. Det påvises, at ved en lempelse af fra-

dragsreglerne, f. eks. således at reglen, der gælder for arbejdsindtægt, anvendes på al indtægt, vil kredsen af renteberettigede blive udvidet, samtidig med at en noget større del af det samlede rentebeløb end hidtil vil komme rentemodtagere til gode, som har indtægter udover renten. Ændringen ville stille dem, der har søgt at sikre sig ved opsparing, gunstigere end hidtil.

b. Alderspension. En alderspensionsordning skulle indebære, at der udbetales fuld ydelse til alle uden hensyn til modtagerens aktuelle indtægt. Beregnet pr. 1951 og med en alderspension af samme størrelse som aldersrenten ville merudgiften andrage 414 mill. kr. om året.

Forsørgelseshensynet ville under en sådan ordning blive tilsidesat i væsentlig grad, idet den fordeling af beløbet blandt de gamle, som herved ville opnås, ville stå i modsætning til en ordning, hvorved det først og fremmest tilstræbes at give dem, som intet har eller kun meget lidt, den størst mulige ydelse. Ordningen ville begunstige dem, der har sparet op, medens der ikke kan gives noget entydigt svar på, hvordan den ville påvirke den kommende opsparing. Der redegøres endelig for en sådan ordnings eventuelle virkninger på beskæftigelsen, herunder navnlig om den i det hele måtte anses for fremmende eller hæmmende på de ældres deltagelse i produktionen.

3) Overbygning. Herunder behandler kommissionen spørgsmålet om at lade en mindre del af alderdomsydelsen komme til udbetaling uden hensyn til modtagerens indtægt på det tidspunkt, da ydelsen oppebæres. Forsåvidt angår de nævnte forsørgelses-, opsparings- og beskæftigelseshensyn finder kommissionen, at det samme gælder som ved en fuldstændig alderspension, alene med de modifikationer, som følger af ydelsens mere begrænsede omfang.

4) Forhøjelse af aldersgrænsen. I tilslutning til beregningerne over den ventede brutto- og nettobesparelse ved at forhøje aldersgrænsen kommer kommissionen ind på den individualisering af aldersgrænsen, der eventuelt kan ligge i at yde ventetillæg for opsat begæring om aldersrente for derigennem at forøge den enkeltes økonomiske interesse i at fortsætte arbejdet.

Mindretalsindstillinger. Den analyse, kommissionen har foretaget af alderdomsforsørgelsens økonomiske hovedproblemer, afsluttedes uden nogen samlende indstilling om ændringer i aldersrenteordningen. I tiden fra foråret 1954 til ud på efteråret afgav hver af kommissionens 6 politiske medlemmer deres principale mindretalsindstilling, ligesom professor Jørgen S. Dich, Århus universitet, afgav en udførligt begrundet mindretalsindstilling.

Disse mindretalsindstillinger blev indgående drøftet i kommissionen, uden at det dog viste sig muligt derved at nå frem til et resultat, hvorom man kunne samles. På denne baggrund henstillede 4 af kommissionens politiske medlemmer til formanden om at søge at tilvejebringe et grundlag for videre drøftelse i kommissionen. I januar 1955 forelagde kommissionens formand herefter i et notat nogle sammenfattende betragtninger.

Efter at have pointeret, at de tre hovedspørgsmål indenfor alderdomsforsørgelsen — der er udførligt gennemgået foran — kun synes at kunne be-

svares ud fra afvejelser af politisk art, fandt formanden følgende fællestræk hos de seks politiske mindretalsforslag: 1) De indebærer en direkte eller indirekte udvidelse af den kreds af personer, som skal være berettiget til alderdomsydelser fra det offentlige; 2) det indgår i dem alle, at ydelsen til de nuværende rentemodtagere skal forhøjes; 3) forslagene indebærer en ventet merudgift, forskellig fra forslag til forslag og 4) tre af forslagene bygger på ordninger over begrænsede åremål (det socialdemokratiske 30 år, det radikale venstre 5 år, det kommunistiske ligeledes 5 år). I det første 5-år ville merudgifterne efter disse forslag ligge fra 636 mill. kr. til 1 484 mill. kr., deraf fra 260 mill. kr. til 1 463 mill. kr. til aldersrentemodtagerne.

Formanden fremhævede, at uanset om udgifterne til sociale formål m. v. kun har den begrænsede virkning at overføre købekraft fra en gruppe i samfundet til en anden, vil merudgifterne til en alle omfattende folkepension eller ved en forhøjelse af ydelserne efter den gældende ordning blive jævnført med udgifter til ønskelige reformer af socialpolitisk karakter for andre befolkningsgrupper end de gamle. Den betydelige merudgift for det offentlige, som en fuldstændig folkepensionsordning — selv med ydelser på det nuværende aldersrenteniveau — ville medføre, syntes at måtte tillægges særlig vægt i dag, da bestræbelserne iøvrigt går ud på tilbageholdenhed i det offentliges driftsudgifter, i det private forbrug og i den offentlige anlægsvirksomhed, og hvor kommende talstærke unge årganges anvendelse i erhvervslivet vil kræve meget væsentlige investeringer i erhvervslivet.

Formanden pegede endvidere på, at ved vurderingen af det ønskelige i at overgå til et system, hvorefter en del af alderdomsydelsen skal udbetales til alle uanset indtægt, må man iøvrigt være opmærksom på, at efterkrigsårene i Danmark viser en tydelig tendens til, at stadig flere af dem, der i og for sig er berettigede til aldersrente, nu benytter sig af den udvidede adgang til rente. Det fortjener da at overvejes, om man ikke bør lade denne tendens slå helt — eller næsten helt — igennem, førend der indføres ydelser til alle uden hensyn til indtægt.

Opfyldelsen af det fra politisk hold i kommissionen udtalte ønske om at tendere henimod en alle omfattende folkepension kunne man da efter formandens opfattelse nærme sig ved 1) at lade de faste og midlertidige tillæg indgå i aldersrentens grundbeløb, 2) at forenkle fradragsreglerne, således at der fremtidig ikke skete nogen forskelsbehandling mellem arbejdsindtægter og formueindtægter, 3) at forhøje ydelserne til de enkelte rentemodtagere, således at f. eks. renten til et ægtepar i hovedstaden blev forhøjet med 332 kr. for de første to år, yderligere med 225 kr. for de følgende to år og derpå yderligere med 225 kr. for det følgende år; aldersrenten for andre ægtepar og enlige skulle forhøjes i forhold hertil; 4) at finansiere udgifterne til denne udvidelse af ordningen ved et særligt bidrag, hvorved hele ydelsens karakter af pension understreges.

Merudgiften ved sådanne ændringer beregnedes til 433 mill. kr. for femåret, hvorved bemærkes at en gradvis forhøjelse af den nugældende alders-

grænse (med eet år fra 60 til 61 år for enlige kvinder og fra 65 til 66 år for andre rentemodtagere) indgik i skitsen.

Med dette indhold havde skitsen mange træk fælles med de fleste af mindretalsforslagene, men afveg fra dem ved at kræve en væsentlig mindre udgiftsforøgelse; besparelsen var navnlig opnået ved foreløbig at undlade at betale en del af alderdomsydelsen til alle uden hensyn til indtægt.

Afslutning. Der tilvejebragtes ikke samling om retningslinierne i formandens notat, og i et møde i juni 1955 forelagde socialdemokraten Kaj Bundvad og den radikale Sv. Jørgensen et fællesforslag til en folkepensionsordning.

Ordningen skal efter forslaget gælde i 6 år. De faste og midlertidige tillæg skal indregnes i rentens grundbeløb. Rentemodtagernes indtægt op til 80 % af det således forhøjede grundbeløb skal ikke bevirke fradrag i renten; overskydende indtægt skal derimod fradrages med 72 %.

I løbet af de 6 år forhøjes aldersgrænsen til henholdsvis 62 år for enlige kvinder og 67 år for andre aldersrentemodtagere. For folkepensionister, jfr. straks nedenfor, er aldersgrænsen 62, respektive 67 år fra ordningens begyndelse.

Der indføres dernæst efter dette fællesforslag en folkepension som selvstændig ydelse til dem, der ikke er berettiget til aldersrente på grund af indtægt, eller som ikke begærer aldersrente, og som supplement til aldersrenten for aldersrentemodtagerne. I ordningens første to år får folkepensionister og rentemodtagere 400 kr. årlig for ægtepar; de næste to år stiger folkepensionisternes ydelse til 900 kr., aldersrentemodtagernes til 700 kr; de sidste to år får folkepensionisterne 1 500 kr. og aldersrentemodtagerne 900 kr. årlig for ægtepar. Enlige folkepensionister og enlige aldersrentemodtagere får 2/3 af de nævnte beløb. Den samlede merudgift for de første 5 år af ordningen er anslået til 836 mill. kr. Den foreslås dækket af et folkepensionsbidrag, der skal optages særskilt på skattebilletten og er beregnet at ville udgøre fra 1 stigende til 2 1/2 % af den skattepligtige indkomst.

I tilslutning til dette fællesforslag afgav samtlige politiske medlemmer af kommissionen supplerende mindretalsudtalelser på kommissionens afsluttende møde den 15. juni 1955.

A. L. H. Elmquist (Venstre) fastholdt principielt sin tidligere udformede tanke om en folkepension, begyndende med beløb svarende til 8 % af befolkningens gennemsnitlige indtægt, når de økonomiske forhold gør dette forsvarligt; men kunne dog tilsige positiv medvirken til det foran omtalte fællesforslag.

Poul Møller (Det konservative Folkeparti) kunne — under visse nærmere angivne forudsætninger, derunder at landets økonomiske stilling gør det tilrådeligt — ligeledes tilsige et regeringsforslag, byggende på fællesforslagets retningslinier, en velvillig behandling i folketinget.

Ragnhild Andersen (Danmarks kommunistiske Parti) fastholdt hovedpunkterne i sin tidligere mindretalsindstilling, der bl. a. gik ud på over 5 år gradvis at øge aldersrentens beløb meget væsentligt.

Endelig sluttede Søren Olesen (Retsforbundet) sig nærmest til formandens notat.

Socialminister Strøm, som nedsatte folkeforsikringskommissionen i 1948 og modtog dens betænkning den 1. juli 1955, har givet udtryk for, at regeringen vil fremsætte et lovforslag om folkepension i folketinget i samlingen 1955/56. Kommissionens betænkning har stillet et fyldigt materiale til rådighed for kommende drøftelser af en offentlig formidlet alderdomsforsørgelses økonomiske problemer og kan måske derfor også have interesse udenfor Danmark.[1]

[1] Den 11. november 1955 fremsatte socialminister Strøm i det danske folketing forslag til lov om folkepension. Forslaget bygger på det i artiklen foran omtalte fællesforslag og følger det nøje. Spørgsmålet om folkepension til personer, der er ansat i pensionsberettigende, offentlige stillinger, — et spørgsmål, som fællesforslaget lod stå åbent — er i lovforslaget besværet derhen, at disse personer i hvert fald indtil videre holdes udenfor folkepensionsordningen, både hvad angår ydelser og bidrag.

Samtidig med folkepensionsforslaget fremsattes forslag om de nødvendige ændringer i den danske aldersrente- och *invaliderenteordning*, samt om en udvidelse af forsorgslovens særhjælp til enker.

Sociala frågor vid 1955 års vår-riksdag

Arbetsmarknadsfrågor

I prop. 139 föreslog Kungl. Maj:t en betydande utveckling av yrkesskolväsendet i huvudsaklig överensstämmelse med 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas betänkande angående yrkesutbildningen (SOU 1954: 11). 1950 års riksdagsbeslut om enhetsskolan hade inneburit ett erkännande av den allmänt teoretiska och den mera speciellt yrkesinriktade utbildningens nära samhörighet. Samhörigheten underströks ytterligare i de sakkunnigas förslag där det hette att man ville göra »yrkesutbildningen till ett led i den framväxande ungdomsskolan, dvs. till en av många olika utbildningsvägar som bygger på den obligatoriska skolan». Utgångspunkten var att en del av skolplikten i enhetsskolan skulle kunna fullgöras i yrkesskola, nämligen i klass 9 y. Härvid avsåg man främst att ge en grundläggande utbildning som sedan ytterligare några år skulle fortsätta i annan yrkesskola, nämligen i lokala eller centrala yrkesskolor eller i yrkesskola av rikskaraktär.

Initiativet till yrkesutbildningens utbyggnad och utformning förutsattes alltjämt ligga hos de olika huvudmännen — kommuner, landsting samt enskilda företag, organisationer och personer. Statens medverkan skulle huvudsakligen ske genom ett väsentligt ökat ekonomiskt stöd åt utbildningsverksamheten. Förslaget innebar en fördubbling av utbildningskapaciteten år 1970 jämfört med år 1950. Med hänsyn till det kraftigt ökande antalet ungdomar borde dock den föreslagna utbyggnaden koncentreras till perioden 1955—1965.

I samband med propositionen väcktes ett antal motioner (bl. a. I: 316 och II: 304, I: 486 och II: 606, I: 487 och II: 607). I dessa yrkades bl. a. att yrkesskolväsendet skulle byggas ut snabbare än vad som i propositionen föreslagits, att en utredning skulle tillsättas som speciellt tog sikte på jordbruksutbildningen samt att yrkesutbildningen för bilbranschens del måtte snabbt utbyggas, varvid bilaccismedel borde komma till användning.

Statsutskottet tillstyrkte propositionen men också de motioner som yrkat på en utredning beträffande jordbruksutbildningen och att bilaccismedel borde komma till användning vid utbildningen av bilmekaniker m. fl. Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit (skr. 310).

I prop. 58 föreslogs en ändring i arbetarskyddslagen som möjliggjorde att den som fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år genom dispens skall kunna användas till arbete under jord i gruva. Tidigare hade motsvarande ålder varit 16 år. Andra lagutskottet tillstyrkte förslaget, som tillkommit för att främja anpassningen av yrkesutbildningen i gruvsamhällena till undervisningen i enhetsskolans klass 9 y. Riksdagen följde utskottet (skr. 126).

I samband med statsverkspropositionen väcktes ett antal motioner, som också avsåg arbetsmarknadsfrågor. I de likalydande motionerna I: 210 och II: 245 hemställdes att staten genom att i möjligaste mån bereda anställning åt förut straffade eller villkorligt dömda borde skapa en humanare inställning till dessa kategorier. I dessa motioners syfte instämde såväl utskott som riksdag. Motionerna I: 170 och II: 204 resulterade i att riksdagen hemställde om en utredning rörande de hälsorisker som i vissa fall är förenade med laboratoriearbete inom bl. a. sjuk- och hälsovården. Motionärerna hade yrkat att de som är sysselsatta i arbete vid bakteriologiskt-virologiskt laboratorium i likhet med vissa andra arbetstagare skulle erhålla förlängd semester.

I ett par andra motioner (I: 1 och II: 6 samt II: 10) yrkades bl. a. om vissa ändringar i semesterlagen. För närvarande kan semestern om den överstiger 12 dagar utan arbetstagarens hörande, fördelas på två perioder, av vilka den ena bör utgöra minst 12 dagar. I motionerna begärdes en ändring i gällande bestämmelser i den riktningen att semester alltid skall utgå i ett sammanhang såvida inte överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Motionerna resulterade i riksdagens begäran om en utredning i ämnet.

Bostadsfrågor

I samband med den av fullmäktige i riksbanken företagna diskontohöjningen aktualiserades vissa problem rörande bostadsbyggandet och finansieringen av bostadsfastigheter. Diskontohöjningen kunde nämligen, enligt prop. 194, förväntas höja räntesatsen för primärlån från ca 3,5 % till ca 4,5 %. Sedan år 1941 har den regeln gällt att om byggnadsföretag med statliga lån nödgas betala högre ränta än 3 % för primärkredit och 3,5 % för sekundärkredit, eftergift i fråga om ränta och amortering till motsvarande belopp tillerkänts låntagaren beträffande statslånet. Den bestämmelsen har dock hela tiden gällt att risken för en räntestegring överstigande 1 % fått bäras av låntagaren ensam.

Då nu diskontohöjningen kunde beräknas höja räntesatsen på primärlån till ca 4,5 % skulle detta innebära en höjning av räntekostnaderna för låntagaren. För att förhindra detta, i synnerhet som diskontohöjningen kunde anses vara tillfällig, framlades i prop. 194 förslag om att full eftergift skulle kunna ges, oaktat primärlåneräntan översteg 4 %.

Förslaget, som i statsutskottet behandlades samtidigt med den del av statsverkspropositionen som avsåg bostadspolitiken, gav anledning till ett antal motioner. Bl. a. yrkades i motionerna I: 534 och II: 663 avslag på propositionen samt att räntegarantier skulle grundas på en räntesats av 4 % i stället för 3 %. Utskottet tillstyrkte emellertid förslaget, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 328).

Med anledning av statsverkspropositionen väcktes ett stort antal andra motioner som avsåg bostadspolitiken. I motionerna I: 219 och II: 284 hem-

ställdes om åtgärder för att påskynda utredningen om övergång till kreditgarantisystem, om åtgärder för att åstadkomma en rationalisering av bostadsproduktionen, om upphörande av de provisoriska tilläggslånen och ortdifferentierade tilläggslånen samt om höjning av familjebostadsbidraget. I motionerna I: 220 och II: 285 hemställdes bl. a. att den räntefria stående delen av egnahemslånet, med vissa undantag, skulle sänkas från 8 000 kr till 4 000 kr (i propositionen hade föreslagits till 6 000 kr). I andra motioner yrkades att sänkning av den räntefria delen av egnahemslånet inte skulle ske (II: 393), att produktionen av bostadslägenheter under budgetåret skulle sättas till 60 000—65 000 per år mot i propositionen föreslagna 57 000 (I: 329 och II: 415) samt att riksdagen i skrivelse skulle anhålla om en utredning i fråga om inrättande av en statlig lånefond för täckande av s. k. grundinsatser för insatslägenheter (II: 394).

Statsutskottet avslog samtliga motioner och tillstyrkte regeringsförslaget i alla delar, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 328).

Socialförsäkring

Det sammansatta stats- och andra lagutskottet tillstyrkte prop. 118 om viss ändring i lagen om allmän sjukförsäkring. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottet (skr. 294) och lagändringen innebär att den som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring äger rätt till ersättning för utgifter för sjukvård utom riket. Ersättningsbeloppen är dock maximerade. Även sjömän som tidigare, enligt 1952 års sjömanslag, tillförsäkrats såväl sjuklön som ersättning för sjukhusvård genom det s. k. redaransvaret skall omfattas av sjukförsäkringen. Detta innebär att redarna får regressrätt mot den allmänna sjukförsäkringen för av dem utbetald sjuklön och för sjukersättning utom riket. Då redaransvaret ej gäller skall sjömän få kostnaderna för erforderlig sjukvård täckta genom utrikesförvaltningens försorg, oavsett om sjömannen är nödställd eller ej. I detta fall skall utrikesförvaltningen ha regressrätt mot den allmänna sjukförsäkringen.

Vissa andra ändringar i lagen om allmän sjukförsäkring träder i kraft vid årsskiftet 1955/56 enligt vad som föreslogs i prop. 114 och som godkändes av riksdagen (skr. 291) efter andra lagutskottets tillstyrkande. Bl. a. utökas sjukförsäkringens sjukhjälpstid för förvärvsarbetande personer som åtnjuter invalidpension, sjukbidrag, änkepension eller hustrutillägg från tidigare högst 90 till högst 730 dagar.

Tidigare har gift, med mannen samboende, ej förvärvsarbetande kvinna som åtnjutit hustrutillägg, ej varit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad. Så blir emellertid i framtiden fallet. Samtidigt införs den ändringen i lagen att kvinna som sammanbor med barn under 16 år och ej har förvärvsarbete, får behålla sin sjukpenningförsäkring vid hävandet av samlevnaden mellan makarna eller vid äktenskapets upplösning, så länge hon sammanlever med barnen.

Enligt lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa har förutvarande medlemmar i erkänd sjukkassa — om de inte är sjukpenningförsäkrade enligt sjukförsäkringslagen — under första halvåret 1955 fått rätt att i allmän centralsjukkassa försäkra sig för samma sjukpenning som vederbörande hade vid utgången av år 1954 i erkänd sjukkassa, dock högst 3 kr. Denna lag får giltighet i ytterligare 5 år. Detta gäller dock endast dem som före utgången av juli 1955 anmält sig för sådan försäkring.

Även i yrkesskadeförsäkringslagen har vissa ändringar vidtagits. Fr. o. m. 1 juli 1955 gäller att arbetstagare som är sjukförsäkrad men ej sjukpenningförsäkrad (t. ex. arbetstagare som ej fyllt 16 år) vid yrkesskada kan erhålla sjukpenning under samordningstiden från yrkesskadeförsäkringen med belopp som motsvarar vad han skulle haft om han varit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad enligt sjukförsäkringslagen. Vidare skall samordningstiden omedelbart upphöra om utförsäkring inträder enligt sjukförsäkringslagen.

I samband med propositionen väcktes ett antal motioner. Sålunda yrkades i motionerna I: 443 och II: 553 att sjukhjälp i 730 dagar skulle utgå för kvinna som åtnjuter hustrutillägg, oavsett hon har förvärvsarbete eller ej samt vidare, att den föreslagna ändringen i yrkesskadeförsäkringslagen skulle erhålla retroaktiv verkan fr. o. m. 1 januari 1955. Samtliga motioner avslogs eller förklarades av utskottet icke föranleda någon åtgärd.

Skadefall som inträffat före årsskiftet 1954/55 regleras ej genom (den vid detta tillfälle ikraftträdande) yrkesskadeförsäkringslagen utan genom 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag. Enligt såväl den nya som den närmast föregående yrkesskadeförsäkringslagstiftningen bestäms ersättningen i relation till den skadades årliga arbetsförtjänst vid skadetillfället. På grund av höjningen av inkomstnivån under senare år har de äldre invaliditetsfallen kommit i ett ogynnsamt läge, trots att de inkomster ersättningarna bygger på vid ett flertal tillfällen omräknats med hänsyn till inkomstutvecklingen. För att skapa större rättvisa för de äldre invaliditetsfallen framlades i prop. 156 förslag om ett nytt system för omreglering av äldre livräntor. Förslaget som tillstyrktes av det sammansatta stats- och andra lagutskottet och godkändes av riksdagen (skr. 293) innebär att fr. o. m. den 1 januari 1956 den årliga arbetsförtjänst som skall ligga till grund för livränta skall beräknas så att den i medelarbetsförtjänstläget utgör 6 600 kr oberoende av när under åren 1918—1954 som skadefallet inträffat. Vilken inkomst som skall motsvara medelarbetsförtjänsten under ett visst år, eller viss period av år finns angiven i lagen. Om den skadades arbetsförtjänst översteg eller understeg denna antagna medelarbetsförtjänst skall den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättningen beräknas, bestämmas så att den står i samma proportion till 6 600 kr som den vid skadetillfället utgående inkomsten förhöll sig till den angivna medelarbetsförtjänsten, dock högst 7 920 kr.

Kostnaderna för ovan nämnda omreglering, som endast avser skada som

drabbat arbetstagare i tjänst hos annan än staten, beräknas till 22 milj. kr under första året för att sedan successivt sjunka. En motsvarande omreglering av livräntor som tillkommer skadade eller efterlevande till skadade i statlig tjänst eller till skadade i enskild tjänst, då livränta utgår enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, framlades i prop. 158 som också godkändes av riksdagen.

Det sammansatta stats- och andra lagutskottet tillstyrkte med vissa tekniska ändringar prop. 128. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottet (skr. 347), och ändringarna innebär att änkepensioner, hustrutillägg och bidrag till änkor och änklingar med barn höjs fr. o. m. 1 januari 1956 från 1 080 kr till 1 440 kr per år eller till samma belopp som redan nu utgår till envar av två pensionsberättigade makar. Samtidigt höjs åldersgränsen för barn, som änkor och änklingar skall ha vårdnaden om för att komma i åtnjutande av ovannämnda bidrag, från 10 till 12 år och möjliggörs för kvinna att komma i åtnjutande av hustrutillägg eller änkepension, oaktat äktenskapet ej varat fem år.

Riksdagsbeslutet innebär vidare att den år 1953 genomförda s. k. standardhöjningen samt sex av under senare år utgående åtta indextillägg skall inarbetas i folkpensionernas grundbelopp. Detta har också medfört att vissa tekniska ändringar i indexregleringen har måst göras. Beslutet innebär också en höjning av de s. k. fickpengarna från 200 kr till 360 kr per år för sådana folkpensionärer som är intagna bl. a. på ålderdomshem samt att Kungl. Maj:t äger rätt att maximera det kommunala bostadstillägget för dem som är bosatta på ålderdomshem eller därmed likställt hem. I sistnämnda fall trädde ändringen i kraft redan den 1 juli 1955.

I samband med propositionen väcktes ett antal motioner. I motionerna I: 477 och II: 586 yrkades om avslag på den del av propositionen som föreslog höjning av åldersgränsen för barn till änkor och änklingar, i II: 585 om avslag på förslaget att maximera vissa kommunala bostadstillägg samt i I: 456 och II: 564 om sänkning av åldern för erhållande av hustrutillägg *från 60 till 55 år.*

Riksdagen godkände vidare (skr. 76), efter förslag i prop. 48, ratifikation av en mellan Sverige och Schweiz undertecknad konvention om ömsesidigt utgivande av förmåner från den allmänna ålders-, invalid- och efterlevandepensioneringen samt yrkesskadeförsäkringen.

Socialvården[1]

I prop. 135 framlades ett principförslag om vanföreanstalternas framtida verksamhet på grundval av 1951 års vanföreutrednings betänkande (SOU 1954: 28). På statsutskottets hemställan godkände riksdagen förslaget (skr.

[1] I enlighet med *Sociala Meddelandens* praxis behandlas i denna översikt endast de frågor som avgjorts vid riksdagens session våren 1955. Det är förklaringen till att proposition nr 177 med förslag till lag om socialhjälp, vilken uppsköts till höstriksdagen 1955, ej tagits med i denna riksdagsöversikt. Förslaget refererades utförligt i *Sociala Meddelanden* 1955: 5 av hovrättsrådet Gunnar Engström.

311). Detta innebär att den ortopediska specialistvården skiljs från vanföreanstalterna och efter hand överförs i de kommunala sjukhushuvudmännens regi. Tidigare hade de under enskilt huvudmannaskap drivna vanföreanstalterna fyllt en central funktion inom vanförevården medan den lasarettsanslutna ortopedsjukvården och socialvården ännu var föga utvecklade. Under senare tid har emellertid en förändring inträtt i och med att inom den allmänna sjukvårdens ram ortopedsjukvården utbyggts. Ungefär likartad har utvecklingen varit på den sociala vanförevårdens område. Inom samtliga de fyra vanföreanstalterna har yrkesutbildning bedrivits men under de senare decennierna har den allmänna arbetsvården så utbyggts att vanföreanstalternas yrkesutbildande verksamhet blivit isolerad från samhällets övriga åtgärder på området. Därför kommer i fortsättningen även de partiellt arbetsföra, som tidigare erhållit sin yrkesutbildning vid vanföreanstalterna, att i största möjliga utsträckning få utnyttja den allmänna yrkesutbildningen. För att emellertid tillföra vanföreanstalterna i Stockholm och Göteborg resurser i fråga om kvalificerad arbetsprövning kommer arbetsklinikerna i dessa städer att överföras till anstalterna och göra dessa institut till kvalificerade yrkesskolor för de vanföra och andra svårt partiellt arbetsföra som ej kan följa undervisningen i vanliga yrkesskolor.

Vad skolundervisningen beträffar genomförs den principen att även vanföra barn i största möjliga utsträckning kommer att beredas möjlighet att åtnjuta undervisning i vanliga skolor. En avveckling av vanförevårdens skolhem kommer dock ej att genomföras för närvarande.

Beträffande spastikervården innebär förslaget att Eugeniahemmets sjukavdelning slutligt omändras till en central spastikeranstalt för normalbegåvade barn. En liknande institution med 30 vårdplatser skall upprättas i Göteborg för spastiska barn i förskoleåldern. För denna skall staten påta sig anläggningskostnaderna.

Vad gäller kostnaderna för ortopediska hjälpmedel kommer även i fortsättningen det allmänna att bestrida huvudparten av dessa. Tidigare har bidraget utgjort 2/3 av de bidragsberättigade kostnaderna men höjs nu till 3/4 av totalkostnaderna, varvid dock alltid den enskilde skall svara för ett belopp av 3 kr.

På grundval av ett betänkande avgivet av kommittén för dövhetens bekämpande (SOU 1954: 14) framlades i prop. 96 vissa förslag i syfte att förbättra den hörselvårdande verksamheten. Förslaget som tillstyrktes av statsutskottet och godkändes av riksdagen (skr. 249) innebär att den lokala hörselvården utbyggs genom upprättande av hörcentraler i anslutning till den landstingskommunala sjukvårdsorganisationen. Den centrala hörselvården skall utbyggas genom successiv upprustning av vederbörande universitetskliniker. En avsevärt utvidgad bidragsgivning till anskaffande av hörapparater skall också komma till stånd, vilket bl. a. tar sig uttryck i att hörapparater till hörselskadade barn upp till 16 år helt skall bekostas av statsmedel.

I samband med propositionen väcktes ett antal motioner, vilka emellertid

ej föranledde någon riksdagens åtgärd. I motionerna I: 438 och II: 533 yrkades sålunda att statsbidrag skulle utgå även om inköp av hörapparat sker i enskild handel samt i I: 419 och II: 523 att statsbidraget skulle sättas till ett högre belopp än som föreslagits i propositionen. Däremot innebar riksdagsbeslutet att medel ställdes till förfogande för en undersökning rörande hörselskador till följd av buller.

Utvidgad och intensifierad förebyggande mödravård föreslogs i prop. 129, vilken riksdagen godkände (skr. 353) efter det sammansatta stats- och andra lagutskottets tillstyrkande. Detta innebär att i fortsättningen mödravården skall omfatta kostnadsfri skärmbildsundersökning för de gravida kvinnor, vilka mödravårdsorganen kan misstänka lida av tuberkulos etc. samt mödragymnastik. Samtidigt härmed kan de huvudmän, som så önskar inom den statsunderstödda mödravårdens ram, införa en utvidgad eftervård för nyblivna mödrar, omfattande en tid av 8 veckor efter förlossningen med rätt till en läkarkontroll och i samband med denna vid behov kostnadsfria läkemedel.

Riksdagsbeslutet innebär också viss rationalisering av den öppna förlossningsvården för att bättre tillvarata distriktsbarnmorskornas arbetskraft som under de senare åren inte helt kunnat utnyttjas, då hemförlossningarnas antal starkt avtagit.

Ett antal motioner, som inte föranledde någon åtgärd, hade väckts. I en av dessa (II: 552) yrkades kostnadsfri skärmbildsundersökning för alla blivande mödrar samt kostnadsfria läkemedel under hela eftervården i de fall sjukdomen föranletts av havandeskap eller förlossningsskada.

Sociala frågor i övrigt

För att stimulera det frivilliga sparandet framlades i prop. 193 förslag om viss premiering av detta. Bankoutskottet som behandlade förslaget tillstyrkte med få undantag detta och riksdagen följde utskottet (skr. 358).

Beslutet innebär att under åren 1955 och 1956 för sparbelopp, för varje år om högst 1 000 kr, som insätts på särskilt upplagt bankkonto och som innestår till utgången av år 1960, en sparpremie skall utgå som i fråga om resp. års sparande uppgår till 20 % resp. 15 % av sparbeloppet. För att förhindra en överflyttning från vanligt bankkonto till sparkonto gäller som villkor att spararna under sparåret ökat sina sammanlagda banktillgodohavanden med sparbeloppet. Premierna skall vara skattefria.

I samband med propositionen väcktes ett antal motioner av vilka I: 530 och II: 653 samt II: 655 yrkade avslag på propositionen. I andra motioner, bl. a. I: 531 och II: 654, yrkades att premieringen även skulle omfatta den sparverksamhet som bedrivs av KF och HSB samt till dem anslutna föreningar som har egna sparkassor. Detta yrkande tillstyrktes av utskottet, vilket också blev riksdagens beslut.

Stockholms förmyndarkammare, som hittills varit organ för förmyndar-

kontrollen i huvudstaden och fast knuten till rådhusrätten, skall fr. o. m. den 1 januari 1957 upphöra. I stället skall kontrollen handhas av en stadens nämnd, kallad överförmyndarnämnden (prop. 187).

Under vår-riksdagen väcktes ett antal motioner utöver de som tidigare nämnts, i samband med statsverkspropositionen. Av dessa tillstyrktes ett mindre antal av resp. utskott och bifölls av riksdagen. Sålunda begärdes en utredning om allmän familjerådgivning (I: 62 och II: 77), åtgärder i syfte att stävja den illojala förmedlingsverksamheten i fråga om uthyrning av lägenheter och möblerade rum (I: 164 och II: 247), åtgärder för ett förbättrat och mera enhetligt utredningsförfarande i ärenden rörande dispensäktenskap (I: 40) samt sådan komplettering av lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn att vad som i denna lag sägs om faderns underhållsskyldighet även skall gälla modern (I: 173 och II: 203).

J. E.

Kortare meddelanden

Kommentar till familjeutredningens barnkostnadsberäkningar. I debatten kring familjeutredningens nyligen avlämnade betänkande har siffrorna om barnkostnaderna tilldragit sig särskilt intresse. Av vissa uttalanden synes framgå att det föreligger en del missförstånd om vad dessa siffror egentligen innebär. Det har därför ansetts lämpligt att här lämna några kortfattade kommentarer till dessa beräkningar, vilka gjorts på grundval av socialstyrelsens senaste levnadskostnadsundersökning.[1]

Först bör påpekas att dessa siffror ingalunda innebär någon slags norm för vilka kostnader som bör läggas ned på barnen; inte heller utgör de ett mått på hur stora utgifter de flesta familjer har för sina barn. De utgör helt enkelt ett medeltal för de i levnadskostnadsundersökningen deltagande familjerna.

Som utgångspunkt för beräkningarna har tagits de 2-barnsfamiljer som deltog i socialstyrelsens undersökning år 1952. Dessa familjer befann sig i mycket olika ekonomiska omständigheter. Där återfinns familjer med mycket blygsamma inkomster, och där finns också ett mindre antal familjer med höga inkomster. Det är givet att skillnaderna i barnkostnaderna varierar avsevärt mellan de olika familjerna. Var och en måste naturligtvis avpassa sina utgifter efter sitt ekonomiska läge.

I stället för inkomsten har man utgått från det genomsnittliga konsumtionsbeloppet, dvs. familjernas alla utgifter exklusive direkta skatter och sparande. I konsumtionsbeloppet ingår sålunda alla tillgångar, kontanta och in natura, som familjen haft till sitt förfogande för konsumtion under undersökningsåret. Förutom huvudinkomsten inräknas sålunda extraförtjänster, barnbidrag och andra sociala bidrag, inkomst av räntor, utdelningar och återbäringar, av rumsuthyrning, av lotteri- och tipsvinster m. m.

Att exakt kunna ange vad ett barn kostar är naturligtvis inte möjligt. Vissa utgifter som är klart avgränsade och som görs enbart för barnen, kan man visserligen lätt skilja ut ur en familjebudget, men en mycket stor del av utgifterna görs för gemensam konsumtion, och beträffande dessa är man helt hänvisad till en schablonmässig uppskattning, när det gäller fördelningen på föräldrar och barn.

Utredningen har delat upp barnkostnaderna i tre slag av kostnader:

a) Kostnader för varor och tjänster anskaffade för barnens räkning och för deras individuella konsumtion. Till denna grupp räknas livsmedel, kläder och andra rent personliga förnödenheter, sjukvård, reseutgifter, nöjen, m. m.

b) Kostnader för gemensamma nyttigheter för familjen, vilka också kommer barnen till del. Hit hör i första hand bostad, bränsle och lyse, möbler och husgeråd, tvätt- och rengöringsmedel, tidningar, radio, telefon, sommarnöje m. m.

c) Kostnader i form av husmoderns arbetsinsats i hemmet.

När det gäller att beräkna barnkostnaderna kan endast kostnaderna under a) verkligen redovisas siffermässigt. För grupp b) kan man få uppgift om hushållets gemensamma utgifter, men för uppdelningen på föräldrar och barn måste man gå efter schablonmässiga uppskattningar. Detsamma gäller grupp c), där det också gäller att göra en uppskattning av hemarbetets värde.

I tabellen överst på följande sida redovisas kostnaderna fördelade på föräldrar och barn i en genomsnittlig 2-barnsfamilj.

Beträffande *livsmedel* har man utgått från det fysiologiska kaloribehovet för olika kategorier enligt den nya kanadensiska näringsskalan.[1] Ett genomsnitt för båda könen i åldrarna 1—16 år ger den andel av livsmedelsutgiften som kan anses hänföra sig till barnen. I 2-barnsfamiljens budget ger detta ett medeltal av 850 kr per barn

[1] *Samhället och barnfamiljerna.* Betänkande av 1954 års familjeutredning. SOU 1955: 29. Sid. 147 ff.

[1] Denna skala finns återgiven i betänkandet, sid. 149.

Konsumtionen i 2-barnsfamiljer fördelad på föräldrar och barn

	Årsbelopp, kr	därav för föräldrarna, kr	barnen, kr
Mat och dryck:			
Livsmedel	3 943	2 243	1 700
Vin och sprit	220	220	—
Bostad, bränsle, lyse	1 415	943	472
Kläder, skor, tyger, garner:			
Kläder, skor	1 378	878	500
Tyger, garner	154	77	77
Övriga utgifter:			
Möbler, husgeråd	445	222	223
Kroppsvård, rengöringsmedel	444	262	182
Sjukvård	195	97	98
Förenings- och försäkringsavgifter[1]	197	171	26
Undervisning, läsning, skrivmateriel	241	160	81
Tele- och postavgifter	108	72	36
Nöjen, rekreation	487	285	202
Resor (inkl. egna fordon)	846	639	207
Tobak	299	299	—
Hemhjälp	36	—	36
Gåvor, understöd	150	150	—
Diverse utgifter	318	224	94
Summa utgifter	10 876	6 942	3 934
Värde av hemarbete	5 000	2 500	2 500

och år. — Vin och sprit har helt hänförts till föräldrarna.

I fråga om *bostad, bränsle och lyse* har utgångspunkten varit att två barn kräver lika stort utrymme som en vuxen, en i och för sig godtycklig beräkning, som dock ansetts rimlig.

Siffrorna för *kläder och skor* bygger på den faktiskt observerade relationen mellan föräldrars och barns genomsnittsutgifter på denna post enligt levnadskostnadsundersökningen. För tyger, garner, sybehör etc. har en schablonmässig uppdelning gjorts.

När det gäller *övriga utgifter* har man ur levnadskostnadsundersökningens siffror tagit fram den individuella konsumtionen, så långt det går. För återstoden har man gjort en godtycklig uppdelning, som givetvis tar hänsyn till utgiftsposternas sammansättning och troliga fördelning på barn och vuxna. Nämnas bör kanske att hela hemhjälpsutgiften, vilken för övrigt är mycket liten i medeltal, helt har förts på barnen.

Husmoderns arbetsinsats i hemmet under ett år har värderats till 5 000 kr. Därvid har man utgått från kontantlönen för ett välkvalificerat hembiträde och till denna lagt värdet av naturaförmåner, vilka dock uppskattats högre än enligt skattetabellerna. Av totalbeloppet anses 3 000 kr falla på barnen före skolåldern och 2 000 kr i skolåldern. Per barn räknat blir beloppet sålunda före skolåldern 1 500 kr och i skolåldern 1 000 kr.

I avrundade tal leder dessa beräkningar till följande kostnader för ett barn.

	Före skolåldern, kr	I skolåldern, kr	Genomsnitt för alla åldrar, kr
Belopp per år			
Individuell konsumtion	750	1 850	1 300
Livsmedel	500	1 100	800
Kläder, skor	150	350	250
Övriga individuella utgifter	100	400	250
Andel i gemensam konsumtion	550	550	550
Bostad, bränsle, lyse	250	250	250
Övriga gemensamma utgifter	300	300	300
Summa utgifter	1 300	2 400	1 850
Hemarbetskraft	1 500	1 000	1 250
Totalkostnad	2 800	3 400	3 100
Belopp per månad			
Individuell konsumtion	60	160	110
Andel i gemensam konsumtion	40	40	40
Hemarbetskraft	130	90	110
Totalkostnad	230	290	260

Vid dessa beräkningar har man inte i någon högre grad kunnat ta hänsyn till barnkostnadernas variationer med åldern och efter antalet barn i familjen. Att barnkostnaderna exkl. hemarbetet enligt levnadskostnadsundersökningen ligger ca 20 % lägre per barn i 2-barnsfamiljerna än i 1-barnsfamiljerna, torde till stor del bero på att de förra befinner sig i ett sämre ekonomiskt läge just på grund av den ökade försörjningsbördan.

Slutligen har kommittén räknat om de framlagda siffrorna med hänsyn till prisstegringen sedan år 1952 och kommit fram till att medeltalen för barnkostnaderna år 1955 kan beräknas ha stigit till 260 kr för

[1] Ej liv- och pensionsförsäkringar.

barn under skolåldern, 320 kr för barn i skolåldern och 290 kr för genomsnittet för barn i alla åldrar.

Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidsutredningens betänkande nr V angående ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning (SOU 1954: 22–23). Socialstyrelsen avgav den 4 juli 1955 utlåtande över arbetstidsutredningens betänkande angående ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning. I utlåtandet anförs bl. a.

På olika områden av arbetsmarknaden, särskilt där huvudsakligen oorganiserad arbetskraft sysselsätts, torde alltjämt behov föreligga av en lagstiftning som reglerar arbetstidens längd. Socialstyrelsen delar därför arbetstidsutredningens uppfattning att arbetstiden även framdeles bör begränsas genom lagstiftning. Styrelsen ansluter sig även till att man på grund av lagstiftningens karaktär av skyddslagstiftning i princip bör söka få till stånd största möjliga utvidgning av dennas tillämpningsområde. I fråga om den närmare utformningen av utredningens förslag till ny allmän arbetstidslag vill styrelsen emellertid framföra några synpunkter beträffande lagens tillämpningsområde samt det i lagförslaget angivna sättet för arbetstidens beräkning.

Den av arbetstidsutredningen antagna grundsatsen att den nya allmänna arbetstidslagen i princip skall omfatta alla arbetstagare, som mot vederlag används till arbete för arbetsgivarens räkning, leder till betydande utvidgningar av den nu gällande lagens tillämpningsområde. De från styrelsens synpunkt viktigaste förändringarna innebär att arbete som bedrivs av staten, arbete inom den slutna och öppna socialvården samt husligt arbete införs under denna lagstiftning. Utanför den allmänna arbetstidslagen kommer enligt utredningens förslag att falla a) medlemmar av arbetsgivarens familj, b) företagsledare och arbetsledare, c) kanslipersonal och viss kontorspersonal samt d) arbetstagare som intar en med sistnämnda två kategorier jämförlig ställning.

Arbete, som bedrivs av staten. Beträffande arbetstagare inom den statliga sektorn delar socialstyrelsen arbetstidsutredningens uppfattning att ingen anledning finns att inom arbetstidslagstiftningen sätta staten i egenskap av arbetsgivare i särställning. Lagstiftningens tillämpningsområde bör sålunda i princip utsträckas till all statlig verksamhet.

Överordnade befattningshavare, kontors- och förvaltningspersonal. Arbetstidsutredningens förslag om den statliga verksamheten aktualiserar frågan, huruvida statstjänstemännens arbetsledande funktioner eller den särskilda beskaffenheten av deras arbetsuppgifter bör leda till att dessa tjänstemän helt eller delvis undantas från lagstiftningen. Samma spörsmål uppkommer även för övriga tjänstemän.

Arbetsledare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, liksom i allmänhet också kontors- och förvaltningspersonal faller för närvarande utanför arbetstidslagstiftningen. Enligt arbetstidsutredningens förslag skall denna ordning i stort sett bibehållas.

Socialstyrelsen ansluter sig helt till utredningens uppfattning att arbetsledarna på grund av sin ställning även framdeles bör läggas utanför arbetstidslagstiftningen. Vad kontors- och förvaltningspersonalen beträffar är det däremot mer tveksamt om skäl finns att här likställa all sådan personal med arbetsledargruppen.

Arbete inom socialvården. Socialstyrelsen har intet att erinra mot att arbetstagare inom socialvården i princip införs under den allmänna arbetstidslagen. För att garantera de skiftande arbetsuppgifternas behöriga fullgörande på detta område har utredningen emellertid funnit det nödvändigt att åtskilliga arbetstagare ställs utanför lagen. Utöver arbetsledare och därmed jämförlig personal samt kontors- och förvaltningspersonal är det härvidlag främst fråga om sådana arbetstagare, vilkas arbetsuppgifter faller inom uppfostran eller undervisning. Även sådana arbetstagare som utför oregelbundet eller okontrollerbart arbete tilldrar sig i detta sammanhang intresse. Vid ställningstagandet till utredningens förslag i denna del måste man därjämte ta i betraktande att förlängd begränsningsperiod (en månad i stället för en vecka) liksom också förlängt dygnsmaximum (10 timmar för dygn och under ett dygn i veckan 11 timmar i stäl-

let för 9 timmar) avses skola tillåtas beträffande arbete, som utförs inom den slutna socialvården.

På den *öppna socialvårdens* olika områden innebär utredningens förslag att praktiskt taget all för sådan vård ansvarig personal undantas från tillämpningen av den allmänna arbetstidslagen. Denna enligt styrelsens mening nödvändiga ordning sammanhänger främst med de föreslagna undantagen för arbetsledare och därmed jämförlig personal samt för arbetstagare, som utför oregelbundet eller okontrollerbart arbete. Under endera eller flera av dessa kategorier faller exempelvis socialvårds-, nykterhetsvårds- och eftervårdskonsulenter, barnavårds- och nykterhetsvårdsassistenter samt barnavårdsombud och barnavårdsmän. Styrelsens förslag att kontors- och förvaltningspersonal skall införas under lagstiftningen, synes av allt att döma icke leda till någon begränsning av den personkrets inom den öppna socialvården, som på grund av ansvarsställning eller arbetsuppgifternas art lämpligen bör undantas från lagens tillämpning. Socialstyrelsen har intet att erinra mot arbetstidsutredningens förslag härvidlag. Ehuru även social hemhjälp är att hänföra till den öppna socialvården, ämnar styrelsen av praktiska skäl behandla spörsmålet om den allmänna arbetstidslagen och hemvårdarinnorna i ett senare avsnitt om husligt arbete.

Även åtskilliga inom den *slutna socialvården* verksamma arbetstagare kommer enligt arbetstidsutredningens förslag att falla utanför den allmänna arbetstidslagen, främst styresmän, föreståndare eller föreståndarinnor vid olika slag av anstalter såsom barnavårdsanstalter, ålderdomshem, arbetshem, vårdanstalter för alkoholmissbrukare och ungdomsvårdsskolor. Emellertid är endast sådana arbetsledare avsedda att undantas från lagen, vilka inte annat än tillfälligtvis själva deltar i arbetet. Eftersom föreståndarinnorna på bl. a. de mindre ålderdomshemmen ofta utför samma arbetsuppgifter som underlydande personal, synes av den angivna begränsningen följa att lagen kommer att bli tillämplig på dessa befattningshavare. På åtskilliga mindre ålderdomshem måste man därför räkna med att om utredningens förslag genomförs, detta kräver en förstärkning av arbetskraften, främst på grund av att nattpersonal saknas. Där svårigheter uppkommer att anställa ytterligare personal, som är lämpad för arbetsuppgifterna, måste man överväga en sammanslagning till större enheter. Dessa synpunkter utgör dessutom ett skäl för ståndpunkten att från lagstiftningen bör undantas icke endast arbetsledare, utan även sådan personal som intar en överordnad ställning, men ej är att betrakta såsom arbetsledare i angiven mening.

En annan och viktig grupp som enligt utredningens förslag faller utom arbetstidslagstiftningen utgör de arbetstagare, som är verksamma inom uppfostran eller undervisning. Inom den slutna socialvården är det främst fråga om lärarpersonalen vid ungdomsvårdsskolorna. Däremot finner utredningen arbetsuppgifterna för kategorien vårdare, vårdarinnor och vårdbiträden inte hänförliga till uppfostran eller undervisning. Arbetstiden för den angivna vårdpersonalen vid socialvårdens olika anstalter föreslås således regleras genom lag, och så avses bli fallet också beträffande sådana där tjänstgörande arbetstagare såsom eldare, maskinister, vaktmästare och ekonomipersonal. Medan den särskilt utbildade arbetskraft, som vid ungdomsvårdsskolorna och några vårdanstalter för alkoholmissbrukare utövar viss undervisningsverksamhet inom jordbruks- och trädgårdsdriften på grund av undantaget för arbetsledare kommer att falla utanför lagstiftningen, blir denna däremot dessutom gällande för sådana grupper vid nämnda anstalter såsom jordbruksförmän, rättare, ladugårdsförmän och trädgårdsmästare.

Ehuru socialstyrelsen i princip intet har att erinra mot att den allmänna arbetstidslagen på den slutna socialvårdens område erhåller den av arbetstidsutredningen föreslagna tillämpningen, har lagförslaget emellertid enligt styrelsens mening här utformats för restriktivt i fråga om dygnsmaximum. Om detta bestäms till endast 10 timmar under 5 dygn av veckan, kan avsevärda svårigheter att lagligen reglera arbetstiden för vårdpersonalen uppkomma vid särskilt de mindre anstalterna. Svårigheterna torde väsentligen bli undanröjda om dygnsmaximum fastställs till generellt 11 timmar. En sådan ordning till-

lämpas för närvarande på mindre ålderdomshem för vårdarinnorna därstädes i enlighet med gällande kollektivavtal. Styrelsen får därför föreslå att den ordinarie arbetstiden utsträcks till 11 timmar för dygn beträffande arbete som utförs inom den slutna socialvården.

Husligt arbete. Frågan om arbetstidsreglering för hembiträden har varit föremål för många utredningar och förslag ända sedan den första hembiträdeslagens tillkomst år 1944.

Arbetstidsutredningen har kommit till den ståndpunkten att en arbetstidsreglering bör kunna genomföras även på detta område, och utredningen har föreslagit att hembiträdena, liksom övriga med husligt arbete sysselsatta, förs in under den allmänna arbetstidslagen. Det husliga arbetet hänförs till de områden där verksamheten bedrivs såväl vardag som söndag, och arbetstiden skall begränsas till 96 timmar under en tvåveckorsperiod. Då måltidsraster skall inläggas i hembiträdets arbetsdag och dessa beräknas ta en timme i anspråk, blir bruttoarbetsdygnet emellertid högst 11, en gång i veckan dock 12 timmar.

Enligt socialstyrelsens mening ger den utformning som förslaget fått belägg för riktigheten av uppfattningen att det icke är lämpligt att under en allmän arbetstidslag inordna ett så speciellt arbete som det husliga arbetet. Det kan ifrågasättas om någon fördel kan vinnas med att ersätta den entydiga bestämmelsen i 9 § hembiträdeslagen om kvällsledighet med en arbetstidsreglering, som det både är svårt att tillämpa och att kontrollera. Man måste beakta, att såväl arbetsgivare som arbetstagare på detta område i allmänhet är oorganiserade och därför inte har samma möjlighet till bistånd från intresseorganisationer i tillämpningsfrågor som flertalet andra arbetstagare.

Styrelsen anser sig ej kunna tillstyrka att hembiträdena inordnas under den allmänna arbetstidslagen. För denna ståndpunkt talar även att hembiträdeslagen enligt vad erfarenheten visat i stort sett måste anses tillgodose behovet av ev. reglering av hembiträdeskårens arbetsförhållanden. Styrelsen som ansluter sig till utredningens uppfattning att hembiträdeslagen bör göras permanent ifrågasätter emellertid om inte hembiträdena utöver ledighet en bestämd vardag varje vecka efter klockan 14 kunde tillerkännas en hel fridag i veckan jämte ledighet varannan helgdag i stället för som för närvarande ledighet varannan söndag eller annan allmän helgdag. Av två sådana fridagar under en tvåveckorsperiod bör åtminstone den ena förläggas till en söndag. Den föreslagna ordningen skulle bättre överensstämma med den veckoledighet som flertalet arbetstagare i övrigt i allmänhet åtnjuter. Därmed skulle på en väsentlig punkt likställigheten mellan hembiträdeskåren och andra arbetsgrupper kunna ökas.

Social hemhjälp. Till husligt arbete kan även hänföras den sociala hemhjälpsverksamhet som utförs av för ändamålet anställd eller tillfälligt anlitad personal (hemvårdarinnor och hemhjälpare). Socialstyrelsen anser att även detta arbete, som inte närmare berörts av utredningen, bör läggas utanför lagstiftningen. Här är det emellertid fråga om andra grunder än dem som anförts till stöd för samma ståndpunkt beträffande hembiträdena. Social hemhjälp är i främsta rummet avsedd att sättas in, då ett hems normala funktioner allvarligt rubbas på grund av husmors eller barns sjukdom. Arbetsvillkoren för hemvårdarinnorna är reglerade genom kollektivuppgörelse, enligt vilken arbetstiden begränsas till 192 timmar under loppet av en fyraveckorsperiod. I överenskommelsen saknas bestämmelser om dygnsmaximum eller därmed svarande ytterligare begränsning av arbetstiden.

Såsom ovan nämnts är enligt utredningens förslag begränsningsperioden för husligt arbete fastställd till endast 2 veckor och dygnsmaximum bestämt till 10 timmar (under ett dygn i veckan dock 11 timmar). Om hemvårdarinnorna införs under den allmänna arbetstidslagen, skulle detta följaktligen leda till försämring av möjligheterna att anpassa arbetstiden till de rådande förhållandena. Emellertid måste det finnas lagliga möjligheter i kritiska situationer att låta en hemvårdarinna ta ansvar för hem och barn under betydligt längre del av dygnet än utredningens förslag medger. Enligt styrelsens mening är det överhuvudtaget olämpligt att i lag reglera arbetstiden för hemvårdarinnor, och vad beträffar den hemhjälp som har till uppgift att under några timmar om dagen bi-

stå åldringar med deras hemsysslor, utgör arbetstiden icke något problem från den synpunkt varom här är fråga.

Styrelsen får föreslå att husligt arbete i dess helhet undantas från den allmänna arbetstidslagen.

Reglering av arbetstiden genom kollektivavtal. Socialstyrelsen delar utredningens allmänna synpunkter beträffande möjligheten för arbetsmarknadens parter att genom kollektivavtal träffa överenskommelse om annan fördelning av den ordinarie arbetstiden än den i lagförslaget bestämda. I anslutning härtill har utredningen föreslagit att även vederbörande myndighet i fråga om sådana arbetstagare i statens eller kommuns tjänst, som är underkastade ämbetsansvar, må besluta om sådan omfördelning av den ordinarie arbetstiden, om beslutet ansluter sig till överenskommelse, som på arbetstagarsidan slutits eller godkänts av organisation, vilken enligt föreningsrättslagen är att anse såsom huvudorganisation.

Vid avtalsförhandlingar rörande arbetsvillkoren för stats- och kommunaltjänstemän tilldrar sig ämbetsansvaret föga intresse. I stället följer man det tjänstemannabegrepp, som tagit sig uttryck i löneplansställning i motsats till kollektivavtalsanställning. För de löneplansanställda statstjänstemännen förhandlar man överlag enligt 1937 års särskilda kungörelse. Även statstjänstemän utan ämbetsansvar får därigenom sina avlöningsvillkor fastställda genom beslut av vederbörande myndighet i reglementets form. För de kommunala tjänstemännen förhandlas på motsvarande sätt enligt 1940 års lag med samma resultat; i kommunerna förekommer det till och med att arbetstagare med ämbetsansvar, vilka ej är upptagna på löneplan, får sina arbetsvillkor reglerade genom kollektivavtal. Vid sådant förhållande framstår det såsom oegentligt att anknyta den föreslagna utvidgningen till ämbetsansvaret. I stället bör vederbörande myndighet få fatta beslut om en från lagen avvikande fördelning av arbetstiden under i övrigt angivna förutsättningar, därest det är fråga om arbetstagare i statens eller kommuns tjänst, vilkas arbetsvillkor är fastställda i reglemente.

Övertid. För närvarande gäller, att allmän övertid (utan dispens) får uttas med högst 200 timmar per kalenderår och extra övertid (efter dispens) med ytterligare högst 150 timmar under samma tid. Utredningen har föreslagit en sänkning av dessa maximitider till 180 respektive 120 timmar. Enligt socialstyrelsens mening är den föreslagna ändringen i fråga om den allmänna övertiden av så ringa betydelse att den knappast framstår såsom befogad.

Socialstyrelsens yttrande över varudistributionsutredningens betänkande. Socialstyrelsen avgav den 9 september 1955 yttrande över varudistributionsutredningens betänkande, *Pris och prestation i handeln* (SOU 1955:16). I sitt yttrande anförde styrelsen bl. a.

De förslag som utredningen framlägger har till syfte att underlätta och effektivera studiet av handelns struktur, av prismekanismen, av distributionens rationalisering, av sambandet mellan pris, kvalitet och service m. m., för att, med utgångspunkt från dessa studier, genom lämpliga åtgärder söka nedbringa handelns kostnader — och därmed priserna — utan att därför avkall görs i fråga om konsumentens önskemål beträffande tillgången på goda och ändamålsenliga varor samt god service. Dessa förslag, liksom den i anslutning till dem framlagda synnerligen utförliga analysen av hithörande problem sträcker sig till stor del över områden, som ligger utanför socialstyrelsens kompetens och verksamhetsområde. Styrelsen begränsar sig därför i sitt yttrande till att behandla vissa speciella frågor. Närmast har styrelsen därvid anledning att se distributionsfrågorna ur konsumentsynpunkt. Vidare har styrelsen anledning att något uppehålla sig vid utredningens resonemang och slutsatser i vad gäller vissa prisstatistiska problem, vilka har ett nära samband med styrelsens eget arbete med att beräkna konsumentprisindex och utarbeta statistiken över omsättningen i detaljhandeln.

Vid en bedömning av det material som utredningen redovisat finner styrelsen det klart ådagalagt att distributionen borde kunna fungera på ett väsentligt bättre sätt. Vad först gäller distributionens totala kostnader, så uttrycker utredningen saken så att »av vår nationalinkomst på ca 40 miljarder kronor om året beräknas f. n. 7—10 miljarder uppkomma inom varudistribu-

tionen» (s. 15). Bortsett från att ordet »uppkomma» ter sig en smula egendomligt i sammanhanget — i den mån distributionen är överdimensionerad borde man hellre säga »förbrukas» — så förefaller det omöjligt att vid en allmän bedömning av dessa siffror komma till någon annan slutsats än att en distribution mera effektiv än den nuvarande borde kunna åstadkommas till väsentligt lägre kostnader och följaktligen lägre varupriser. Även de av utredningen redovisade siffrorna över antalet sysselsatta inom distributionen tyder otvetydigt på att vår distributionsapparat är överdimensionerad. Särskilt kan man peka på sådana företeelser som att många butiker under en stor del av dagen, veckan eller året har en obetydlig tillströmning av kunder, att varuurvalet i många fall är onödigt stort, vilket leder till höga lagringskostnader, samt att reklamen i åtskilliga fall är överdriven och följaktligen drar alltför höga kostnader.

Trots att distributionsapparaten är så omfattande, kan man inte säga att den ger allmänheten en godtagbar service. Butikernas öppethållningstider är inte tillfredsställande från allmänhetens synpunkt och butiksbiträdenas kunskaper lämnar ofta mycket övrigt att önska. Till frågan om butikernas öppethållningstider återkommer styrelsen längre fram.

Ej heller önskemålet om att handeln inte skall tillhandahålla olämpliga varor kan sägas vara uppfyllt på ett tillfredsställande sätt. Det förekommer i en inte ringa utsträckning att allmänheten tillhandahålls varor som måste betecknas som oändamålsenliga.

Bland de åtgärder som utredningen förordar för att få till stånd en i olika hänseenden förbättrad distributionsapparat, fäster utredningen synbarligen den största vikten vid åtgärder som kan väntas leda till en större priskonkurrens än som för närvarande synes förekomma. Styrelsen finner det dock tveksamt om flertalet av de föreslagna åtgärderna kan väntas ha någon större effekt i detta hänseende. Särskilt gäller detta utredningens tro på att man genom att aktivera opinionen från olika konsumentgrupper skulle kunna vidga utrymmet för konkurrensen. En ökad konsumentupplysning och ett ökat medvetande hos allmänheten att det kan löna sig att välja den butik som har de lägsta priserna kan visserligen leda i önskad riktning, men man måste ha klart för sig att utvecklingen i andra hänseenden går i motsatt riktning. Den stigande förvärvsarbetsfrekvensen bland gifta kvinnor och det ökade avståndet mellan bostad och arbetsplats medför sålunda att allt färre människor har den tid till förfogande som krävs för att skaffa sig önskvärd varukunskap och för att genom att besöka olika butiker ta reda på var varorna är billigast. Det successivt stigande antalet varor och varornas alltmer komplicerade karaktär gör vidare att allmänhetens möjligheter att bedöma deras kvalitet blir allt mindre. Ännu för blott några årtionden sedan dominerades konsumtionen bland den stora massan av inkomsttagare av ett fåtal varor av lättbedömd beskaffenhet. Konsumtionen av idag är däremot sammansatt på ett helt annat sätt. Det är denna förändring som utgör huvudmotivet för en kraftigt ökad uppmärksamhet åt konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, men dessa verksamheter kan aldrig få en sådan omfattning och effektivitet att de mer än till en viss grad kan motverka de problem som uppkommer till följd av den ökade mängden svårbedömda varor. Det kan slutligen även pekas på faran av att en ökad volym och effektivitet hos reklamen i stigande utsträckning förleder allmänheten att köpa varor som de i själva verket blott är föga betjänta av.

Utredningen uttalar emellertid att »informationen mellan tillverkare och konsument (via reklam, rådgivning i handeln etc.) liksom konsumentupplysningen om varuforskningens rön är emellertid *ännu* inte tillräckliga till omfång och utbredning för att på ett tillfredsställande sätt hjälpa konsumenterna att hitta rätt på marknaden» (s. 23). Detta uttalande bygger enligt styrelsens uppfattning på en överdriven föreställning om varuforskningens och konsumentupplysningens möjligheter.

Det ligger nära till hands att av det sagda dra den slutsatsen att ett permanent organ med uppgift att följa och studera prisutveckling och prisstruktur skulle behöva inrättas. Frågan härom ligger emellertid, som framhålls i betänkandet, under utredning inom en särskild kommitté, och sty-

relsen saknar därför anledning att i detta sammanhang gå in på hithörande problem.

Bland de av utredningen föreslagna åtgärderna märks bland annat ett förslag att inskränka den kommunala rätten till avvikelser från butikstängningslagen, varigenom kommunerna inte längre skulle kunna hindra butiker från att ha öppet till kl. 21 minst en kväll i veckan. Enligt styrelsens uppfattning borde man kunna gå längre. Redan i sitt remissyttrande över 1947 års butikstängningssakkunnigas förslag till ändrad butikstängningslagstiftning ifrågasatte styrelsen om icke tiden nu vore inne att helt avskaffa denna lag, som ursprungligen tillkommit för att reglera de anställdas arbetstid. Enär en sådan nu skedde genom 1942 års arbetstidslag för detaljhandeln syntes det styrelsen att huvudmotiveringen för butikstängningslagens bibehållande hade bortfallit.

Avskaffandet av butikstängningslagen bör vara ett led i strävandena att få till stånd väsentligt annorlunda öppethållningstider för butikerna än de nuvarande. De pågående strukturförändringarna, som leder till en begränsning i allmänhetens möjligheter att besöka butikerna under de tider då de nu är öppna, motiverar enligt styrelsens uppfattning att ett helt annat intresse ägnas denna fråga än vad som hittills varit fallet. Ännu för ett eller annat årtionde sedan fanns inom det stora flertalet hushållsenheter en medlem som kunde verkställa inköp under arbetsdagen. Genom hushållssprängningen och genom ovan omtalade faktorer, såsom det tilltagande förvärvsarbetet bland husmödrarna samt de ökade restiderna mellan bostad och arbetsplats, har läget nu blivit väsentligt annorlunda. Såväl allmänhetens önskemål om en bättre service som kravet på en utjämning av den snedbelastning av omsättningen i butikerna, som blivit följden av de nuvarande butikstiderna, talar starkt för en förändring av butikstiderna i riktning mot ett ökat öppethållande på kvällarna och om möjligt i viss utsträckning även på söndagarna.

Som utredningen framhåller skulle en förändring i denna riktning innebära vissa olägenheter, närmast för de anställda och för butiksinnehavarna. Enligt styrelsens uppfattning är emellertid dessa olägenheter inte större än att de måste få stå tillbaka för kravet på att butikerna skall tillhandahålla en lika god service i detta hänseende som andra serviceföretag.

Med hänsyn till socialstyrelsens arbetsuppgifter på det prisstatistiska området samt vad gäller detaljhandelsstatistiken hälsar styrelsen med tillfredsställelse utredningens förslag att regelbundet återkommande företagsundersökningar av stickprovskaraktär skulle äga rum. Även förslagen till ökade anslag åt konsumentvaruforskning har betydelse med hänsyn till indexberäkningarna. I alltmer ökad utsträckning uppstår nämligen i samband därmed svårbedömda kvalitetsproblem, för vilkas behandling styrelsen har behov av tillgång till expertis.

Indexberäkningarna berörs på ett par ställen i betänkandet. Det heter sålunda i ett sammanhang att »Man kan naturligtvis ha delade meningar om det berättigade i att vissa varor hålles på en prisnivå, som ligger för lågt i förhållande till de kostnader varorna förorsakar. I bristsituationen under krigs- och krisåren var låga priser och marginaler för varor av ovan nämnda typ motiverade av dessa varors stora betydelse för levnadskostnadsindex» (s. 272). I ett annat sammanhang heter det »Priskontrollen har av naturliga skäl främst koncentrerats till strategiska punkter, och särskilt till varor, som spelar stor roll i levnadskostnadsindex» (s. 327). Ehuru dessa uttalanden närmast hänför sig till förfluten tid, så är utredningens uttryckssätt här ej helt tillfredsställande; ordet »levnadskostnadsindex» borde i båda de citerade meningarna ha ersatts med »levnadskostnaderna». Därest man genom särskilda åtgärder åstadkomme att prisutvecklingen bleve annorlunda på det begränsade varuurval, som ingår i indexberäkningarna, än på andra varor skulle ju dessa beräkningar bli missvisande. Ovannämnda uttryckssätt kan inge läsaren den föreställningen att beräkningarna av detta skäl varit eller rentav fortfarande är missvisande. Styrelsen har emellertid sedan länge haft uppmärksamheten riktad på farorna härav och söker ständigt genom kontrollåtgärder och eventuellt utbyte av varor tillse att indexen bibehåller sin karaktär av en allmän mätare på prisutvecklingen.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	detta nr
Socialutgifterna i Sverige, årligen	7, 1955
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1955
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	9, 1955
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	8, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	9, 1955
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	10, 1955
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	6, 1955
Social hemhjälp, årligen	7, 1955
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1955

Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1955

Den 1 oktober 1955 var antalet gällande uppehållstillstånd för icke-nordiska utlänningar 52 545, av vilka 27 152 avsåg män och 25 393 kvinnor. Under kvartalet har en ökning skett med 783, varav 541 gäller män och 242 kvinnor.

Samtliga arbetsanmälda utlänningar i landet uppgick den 1 oktober 1955 till 121 230, vilket innebär en ökning sedan den 1 juli 1955 med 9 630. Männen utgjorde 75 365 (ökning: 7 052) och kvinnorna 45 865 (ökning: 2 578). Yrkesgrupperingen bland de arbetsanmälda utlänningarna framgår av följande tabell.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 oktober 1955, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	3 865	1 785	195	945
Trädgårdsskötsel	1 227	248	53	389
Fiske	70	27	—	17
Skogsbruk	8 730	1 185	1 100	5 630
Tillhopa	13 892	3 245	1 348	6 981
II. Malmbrytning o. metallindustri	24 845	3 930	1 528	9 001
Jord- o. stenindustri	2 181	707	76	623
Träindustri	2 539	389	216	1 207
Pappers- o. grafisk industri	3 228	632	271	1 444
Livsmedelsindustri	3 177	1 076	307	977
Textilindustri	5 498	910	303	1 671
Beklädnadsindustri	5 817	504	657	2 669
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 254	742	178	525
Kemisk-teknisk industri	1 034	256	114	368
Byggnadsverksamhet	2 705	867	430	834
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	20	4	1	5
Tillhopa	53 298	10 017	4 081	19 324
III. Landtransport	1 089	233	182	295
Luftfart	154	42	95	6
Sjöfart	7 202	1 854	530	2 050
Tillhopa	8 445	2 129	807	2 351
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	2 071	349	450	652
Lagerarbete	1 673	261	212	688
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	392	15	25	120
Hotell, restauranger o. storhushåll	12 872	1 291	1 590	6 569
Tillhopa	17 008	1 916	2 277	8 029
V. Allmän tjänst	89	36	14	18
Socialvård	90	16	16	16
Tekniska arbetsområden	2 725	316	512	399
Kontorsarbete	3 065	236	291	932
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	413	25	46	49
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	9	—	3	1
Konstnärlig verksamhet	1 027	369	44	44
Tillhopa	7 418	998	926	1 459
VI. Hälsovård, sjukvård; hygien	6 060	868	884	2 390
VII. Husligt arbete	9 702	788	875	2 265
VIII. Genomgående yrken	2 664	438	257	1 172
Diversearbete	1 206	294	82	447
Tillhopa	3 870	732	339	1 619
IX. Extra skördehjälp m. m.	25	2	1	4
Elevpraktikarbete	1 384	63	96	241
Tillhopa	1 409	65	97	245
X. Beredskaps- o. reservarbete	128	1	3	2
Summa	**121 230**	**20 759**	**11 637**	**44 665**

G. M.

Konsumentprisindex för september 1955

Konsumentprisindex för september 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 134 (år 1949 = 100), vilket betyder en uppgång med en enhet från augusti. Med decimaler är indextalet för september 134,11 mot 133,39 för augusti. Från årsskiftet 1954/55 har konsumentprisindex därmed stigit 5 enheter eller nära 4 %.

Indextalen för de olika huvudgrupperna av varor och tjänster visar mellan augusti och september 1955 för livsmedel en uppgång med 2 enheter och för bostad, bränsle och lyse en stegring med en enhet, medan indextalen för övriga grupper är oförändrade. Indextalet för enbart bostad står oförändrat för september, då den generellt medgivna hyreshöjningen fr. o. m. oktober ännu icke medräknats. Talen för huvudgrupperna inventarier och husgeråd samt diverse är endast delvis omräknade.

Tab. 1 redovisar såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—september 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och fr. o. m. juli 1954 på de indextal, som beräknats enligt de grunder som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—september 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	101
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	117
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	126
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	128
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	129
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	128
1954 aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	129
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	129
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	129
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	129
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	129
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	129
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	129
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	130
april	140	132	120	124	121	129	126	128	131
maj	141	131	120	123	121	128	127	128	131
juni	142	131	120	123	121	128	127	129	131
juli	147	131	119	123	121	128	127	130	133
aug.	146	131	119	124	121	131	128	131	133
sept.	148	131	119	125	121	132	128	131	134

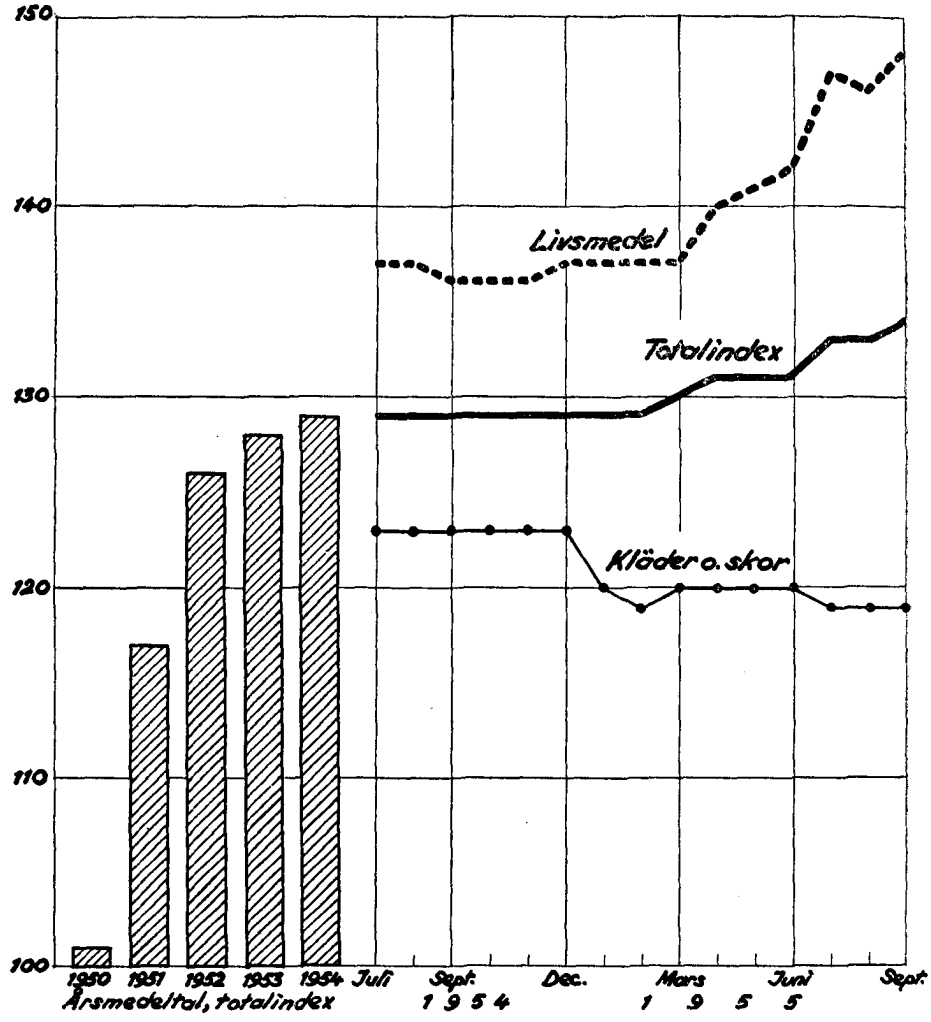
[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—september 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—sept. 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Aug. 1955	Sept. 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**146**	**148**	**342**	+ 8
Mejeriprodukter	125	125	125	124	132	136	62	+ 9
Matfett utom smör	144	139	139	139	144	144	10	+ 4
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	146	147	40	+ 6
Ägg	122	105	97	110	111	116	12	+ 7
Kött	168	164	163	163	174	177	22	+ 7
Fläsk	136	144	150	144	169	170	21	+ 14
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	138	139	22	+ 9
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	144	144	11	0
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	225	210	21	+ 33
Frukt och bär	113	112	119	110	113	124	35	+ 14
Specerier	165	184	194	182	177	177	59	— 3
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	123	124	8	+ 2
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	152	151	19	+ 7
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**131**	**131**	**87**	— 1
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	44	—
Öl	122	122	122	122	122	122	9	+ 1
Tobak	125	128	129	129	126	126	34	— 2
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**119**	**119**	**134**	**0**
Kläder	121	122	122	122	117	117	115	— 1
Konfektion	120	121	121	122	119	119	62	— 1
Trikåvaror	121	121	121	119	106	107	23	—
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	112	112	12	— 2
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	127	127	18	— 1
Skor	131	132	131	131	133	133	19	+ 2
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**124**	**125**	**185**	+ 2
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	131	132	48	+ 6
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**128**	**128**	**93**	+ 2
Möbler	133	134	134	133	136	136	12	+ 2
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	110	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	131	131	28	+ 2
Hushållstextilier	119	119	117	119	122	122	20	+ 2
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	137	137	17	+ 3
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**131**	**131**	**209**	+ 4
Sjukvård	116	122	122	122	118	118	14	— 3
Kroppsvård	118	119	119	119	120	120	13	+ 1
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	99	99	13	+ 1
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	149	149	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	142	147	147	13	+ 1
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	129	130	15	+ 2
Resor	126	127	127	127	133	133	45	+ 5
Motorfordon	..	..	..	..	128	128	53	+ 8
Hemhjälp	141	142	142	144	153	153	11	+ 6
Blommor m. m.	122	126	127	128	130	130	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**133**	**134**	**1 000**	+ 4

KONSUMENTPRISINDEX (ÅR 1949 = 100)

Årsmedeltal av totalindex åren 1950—1954; totalindex samt indextal för huvudgrupperna livsmedel samt kläder och skor juli 1954—september 1955

Tab. 2 ger en översikt av de olika delposternas indextal sedan år 1953 samt deras procentuella förändringar mellan januari—september 1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

En något utförligare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad lämnas i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2, i slutet av påföljande månad.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 har detaljhandelsprisernas förändringar sedan år 1954 enligt konsumentprisindex

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Dec. 1954	April 1955	Maj 1955	Juni 1955	Juli 1955	Aug. 1955	Sept. 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	137	137	138	138	141	142	143	145	144	144
Finanstidningens » [2]	134	134	134	134	136	137	137	137	137	138
Konsumentprisindex	129	129	130	129	131	131	131	133	133	134

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

sammanställts med partiprisernas utveckling under samma tid enligt Kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De sistnämnda serierna, som har år 1935 resp. juli 1913/juni 1914 som basperioder, har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

C. Ö.

Försäkringsanställdas löner under år 1953

Sedan år 1948 publicerar socialstyrelsen årligen statistik över löneförhållanden för anställda vid försäkringsbolagen. Sammanställningarna omfattar emellertid endast tjänstemän, som är anställda enligt kollektivavtal, och avser den i avtalet stipulerade, ej den under året faktiskt utbetalda lönesumman. Den detaljerade lönestatistik som sammanställs av arbetsmarknadens parter, Försäkringsbolagens förhandlingsorganisation resp. Försäkringstjänstemannaförbundet och Försäkringsfunktionärernas förbund, omfattar likaledes enbart kollektivanställd personal. Stora grupper av försäkringsanställda, både i nedre och speciellt i övre delen av löneskalan, är ej medtagna i nyssnämnda material. I syfte att få en specifikation av lönekostnaderna hos *riksbolagen*, dvs. försäkringsbolag vilkas verksamhetsområde omfattar mer än ett län, har försäkringsinspektionen infordrat och analyserat vissa kompletterande uppgifter för 1953. I det följande redovisas några huvudresultat från den företagna specialundersökningen.

Primärmaterialet. Totala antalet redovisade löntagare enligt denna undersökning översteg 10 000. Enligt andra uppgifter som inkommit till inspektionen fanns år 1953 dessutom 79 000 försäkringsombud, varav över 2 000 yrkesfältmän (distriktschefer, inspektörer och andra yrkesombud). Dessa är icke medtagna i denna statistik. Varje riksbolag fick lämna uppgifter om antalet årsanställda (dvs. årsmedeltalet för löneanställda) män resp. kvinnor, fördelade på fyra åldersgrupper (under 21 år, 21—34 år, 35—

49 år samt 50 år och däröver) och på tio olika nettoårslöneintervaller. Med nettolön förstås här lön, arvode m. m. efter avdrag för inkomsttagarens eller hans efterlevandes pensionering. Uppgifterna avsåg alla anställda vid bolagens huvudkontor och avdelningskontor, som icke innefattades i fältorganisationen.

Vidare fick riksbolagen uppge under året utbetalda sammanlagda nettolöner, fördelade på de tio nettoårslöneintervallerna, med särredovisning av ersättningar för representationskostnader och gratifikationer. Måltidsförmåner och övriga förmåner med utbetalda provisioner separat angivna skulle också uppges.

Slutligen skulle bolagen meddela storleken av beslutade arvoden till styrelsens olika ledamöter och deras suppleanter samt till revisorer och siffergranskare. Dessa uppgifter kommer ej att beröras här.

Av de 106 riksbolag, som statistiken omfattar, kunde separata uppgifter icke lämnas för 27 bolag. Detta sammanhänger med att vissa försäkringsbolag är sammanslutna till koncerner med delvis gemensam personal för samtliga i koncernen ingående bolag. Att dela upp de anställda på varje bolag för sig visade sig bli alltför kostnadskrävande för att kunna rättfärdigas. På grund därav måste i det följande utskiljas en särskild grupp, kallad *koncernbolag*, omfattande 7 försäkringskoncerner.[1] I denna grupp ingår 2 livförsäkringsaktiebolag, 3 ömsesidiga livbolag, 1 arbetsgivarebolag, 13 skadeförsäkringsaktiebolag, 3 ömsesidiga skadebolag och 5 återförsäkringsaktiebolag. Som synes är gruppen mycket heterogen.

Kvinnorna i majoritet bland försäkringsbolagens kontorsanställda. Av sammanlagt 10 157 årsanställda på huvud- och avdelningskontoren var i runt tal 6 600 eller 65 % kvinnor. Kvinnornas genomsnittsålder (medianvärdet) var 28 år, medan männens var 40. De årsanställdas fördelning på olika bolagsgrupper framgår av nedanstående tablå.

	Män	Kvinnor	Summa
3 livförsäkringsaktiebolag	154,3	464,2	618,5
12 ömsesidiga livförsäkringsbolag	355,8	594,6	950,4
3 sjukförsäkringsbolag	19,0	46,0	65,0
8 arbetsgivarebolag	81,0	176,2	257,2
19 skadeförsäkringsaktiebolag	1 027,8	1 650,1	2 677,9
19 ömsesidiga skadeförsäkringsbolag (utom för hagel- och husdjursförsäkring)	359,5	595,2	954,7
10 ömsesidiga hagelskade- och husdjursförsäkringsbolag	37,6	105,5	143,1
5 återförsäkringsaktiebolag	70,0	63,0	133,0
27 koncernbolag	1 446,5	2 910,7	4 357,2
Summa	**3 551,5**	**6 605,5**	**10 157,0**

Kvinnliga befattningshavare är i majoritet inom alla bolagsgrupper utom återförsäkringsaktiebolagen.

[1] Folksambolagen, Skandiakoncernen, Skånska brandgruppen, Städernas bolag (exkl. Skogsförsäkringsaktiebolaget och Städernas liv), Thulebolagen, Tryggruppen (exkl. Fylgia och Valkyrian) samt Vegetebolagen.

Tab. 1. Antal tjänstemän samt nettolönesummor fördelade efter nettoårslöneintervaller

Nettoårslöne-intervaller (kr)	Tjänstemän (%)					Lönesummor (%)				
	Liv-, sjukförsäkrings- och arbetsgivarebolag (utom vissa koncernbolag[1])		Övriga skade- och återförsäkringsbolag (utom vissa koncernbolag[1])		Vissa koncern-bolag[1]	Liv-, sjukförsäkrings- och arbetsgivarebolag (utom vissa koncernbolag[1])		Övriga skade- och återförsäkringsbolag (utom vissa koncernbolag[1])		Vissa koncern-bolag[1]
	Aktie-bolag	Öms. bolag	Aktie-bolag	Öms. bolag	Aktie-bolag och öms. bolag	Aktie-bolag	Öms. bolag	Aktie-bolag	Öms. bolag	Aktie-bolag och öms. bolag
Under 5 000 .	13	14	20	25	15	5	5	7	11	6
5 000— 7 499 .	36	30	29	31	34	22	17	19	21	21
7 500— 9 999 .	21	22	18	18	21	18	17	15	17	18
10 000—14 999 .	16	17	16	14	15	19	20	20	19	19
15 000—19 999 .	6	7	8	5	6	10	11	13	10	10
20 000—24 999 .	3	4	4	3	4	6	9	8	6	8
25 000—34 999 .	4	4	3	2	3	13	10	8	7	8
35 000—49 999 .	1	2	1	1	1	5	7	4	3	6
50 000—	0	0	1	1	1	2	4	6	6	4
Summa	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Antal tjänstemän resp. nettolönesumma (1 000 kr)	676	1 215	2 811	1 098	4 357	6 671	13 100	28 304	10 061	43 552

[1] Folksambolagen, Skandiakoncernen, Skånska brandgruppen, Städernas bolag (utom Skogsförsäkringsaktiebolaget och Städernas liv), Thulebolagen, Tryggruppen (exkl. Fylgia och Valkyrian) samt Vegetebolagen.

Drygt tre fjärdedelar av försäkringstjänstemännen arbetade i Stockholm och andra orter tillhörande ortsgrupp 5. Inom ortsgrupp 4 (huvudsakligast Göteborg) tjänstgjorde 10,9 %, medan 12,3 % var placerade på orter tillhörande grupp 3. Den procentuella fördelningen på ortsgrupper återges i följande tablå.

Ortsgrupp	Relativa antalet årsanställda		
	Män	Kvinnor	Summa
5	76,0	77,3	76,8
4	12,5	10,0	10,9
3	11,5	12,7	12,3
2	0,0	0,0	0,0
Summa	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Eftersom lönesättningen avtalsenligt är knuten till ortsgrupperingen med skilda lönenivåer alltefter ortsgruppens höjd, borde i det följande redovisning ske separat för varje ortsgrupp. Nämnda olikheter är emellertid av underordnad betydelse i föreliggande redogörelse och skulle för övrigt försvåra överblicken om de togs med i analysen. Samtliga bolag behandlas därför här som vore de placerade inom en och samma ortsgrupp.

Männens genomsnittslöner nästan de dubbla mot kvinnornas. Under år 1953 uppgick riksbolagens förvaltningskostnader enligt den löpande försäkringsstatistiken till 303,1 milj. kr (mkr). Härav kom enligt här förevarande undersökning 108,4 mkr (36 %) på kontorspersonalens avlöning, pensionskostnader ej medräknade. I detta senare belopp ingick 5,4 mkr avseende måltidsförmåner, svarande mot ca 535 kronor per årsanställd eller ca 2 kr per person och dag, samt 1,3 mkr på övriga förmåner. Beträffande måltidsförmånen må dock anmärkas att vissa mindre försäkringsbolag ej tillhandahåller personalen fri lunch.

Den genomsnittliga nettoårslönen (medianlönen) utgjorde 7 570 kr. Av samtliga tjänstemän hade en fjärdedel mindre än 5 600 kr i årlig nettolön (undre kvartilen) medan en fjärdedel hade mer än 11 780 kr om året (övre kvartilen). Medianlönen för män uppgick till 13 130 kr, medan kvinnorna kom upp till drygt hälften eller 6 610 kr i genomsnitt per år. Undre kvartilen låg för männen vid 8 290 kr och för kvinnorna vid 5 090 kr, medan övre kvartilvärdena var 19 640 resp. 8 570 kr. Av 853 tjänstemän hos riksbolagen med minst 20 000 kr i nettoårslön var 8 kvinnor; 491, därav 1 kvinna, hade minst 25 000 kr om året. Den lägre genomsnittsåldern hos försäkringskvinnorna drar naturligtvis i viss mån ner genomsnittslönen, men även om åldersskillnaden elimineras kvarstår betydande lönedifferenser, vilket framgår av följande tablå.

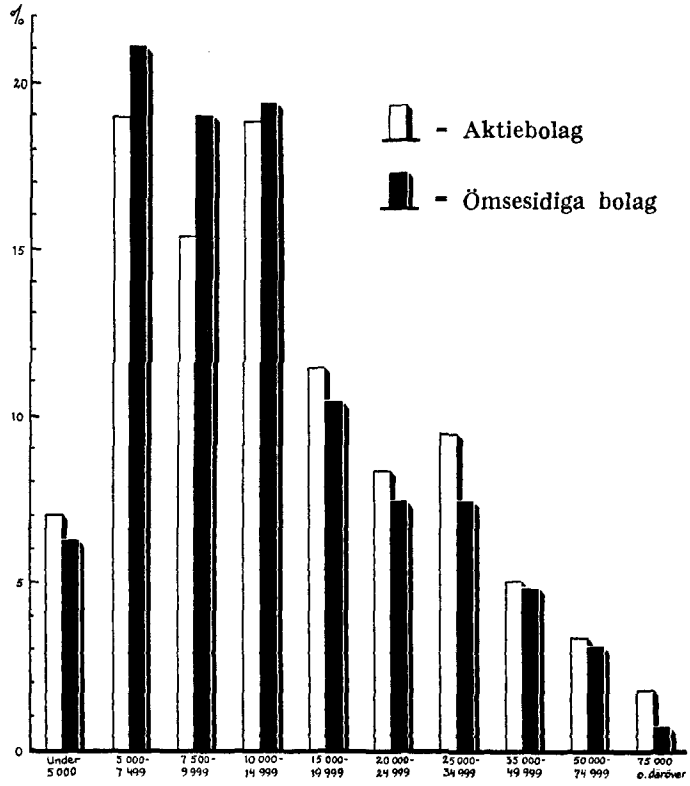
Nettoårslön (kr)	Relativa antalet tjänstemän (%) i nedanstående åldersgrupper							
	Under 21 år		21—34 år		35—49 år		50 år och däröver	
	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv
Under 5 000	66	77	2	6	1	5	7	11
5 000— 7 499	33	23	17	66	2	21	23	20
7 500— 9 999	1	0	26	24	9	44	6	37
10 000—14 999	0	—	37	4	28	27	16	28
15 000—19 999	—	—	12	0	24	3	16	4
20 000—24 999	—	—	4	—	16	0	11	0
25 000—34 999	—	—	2	—	14	0	11	—
35 000—49 999	—	—	0	—	5	—	5	—
50 000—	—	—	—	—	1	—	5	—
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

Materialet medger ej någon undersökning i vad mån lönedifferenserna kan hänföras till skillnader i fråga om arbetsuppgifter, utbildning, sjuklighet m. m.

Ser man närmare på topplönerna finner man 12 direktörer med mer än 75 000 kr i nettoårslön. Genomsnittslönen (aritmetiskt medeltal) för denna grupp utgjorde 106 350 kr. I närmast lägre intervall, 50 000—74 999 kr, fanns 56 personer. Medelårslönen var 60 100 kr. 123 manliga befattningshavare hade mellan 35 000 och 50 000 kr i nettoårslön. Höga nettolöner kombinerades med relativt stora övriga förmåner, vilket åskådliggörs av efterföljande tablå.

FIG. 1. ÅRSANSTÄLLDAS LÖNESUMMOR HOS AKTIEBOLAG RESP. ÖMSESIDIGA BOLAG UNDER ÅR 1953

Relativ fördelning efter nettolöneintervaller

Nettoårslöneintervall (kr)	Relativ fördelning (%) efter nettoårslön		
	Antal tjänstemän	Nettolönesumma	Summa övriga förmåner (exkl. måltidsförm.)
Under 5 000	17	7	1
5 000— 7 499	32	20	3
7 500 — 9 999	20	17	4
10 000—14 999	16	19	23
15 000—19 999	6	11	18
20 000—24 999	4	8	19
25 000—34 999	3	9	22
35 000—49 999	1	5	7
50 000—	1	4	3
Summa	**100**	**100**	**100**
Antal resp. belopp (mkr)	10 157	108,4	1,3

Av tablån kan bl. a. utläsas att 5 % av antalet tjänstemän hade mer än 25 000 kr i årlig nettolön. De lyfte sammanlagt 18 % av nettolönesumman och 32 % av de belopp som övriga förmåner (fria måltider oräknade) kostade bolagen.

Tab. 2. Manliga och kvinnliga befattningshavare fördelade efter ålder och nettoårslöneintervaller

Kön och ålder	Antal tjänstemän	Därav (i %) med en nettoårslön av (kr)									
		under 5 000	5 000–7 499	7 500–9 999	10 000–14 999	15 000–19 999	20 000–24 999	25 000–34 999	35 000–49 999	50 000–	Summa
Samtliga bolag											
Män											
under 21 år . . .	161,5	66	33	1	0	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	1 112,5	2	17	26	37	12	4	2	0	—	100
35—49 » . . .	1 123,5	1	2	9	28	24	16	14	5	1	100
50— » . . .	1 154,0	7	23	6	16	16	11	11	5	5	100
Samtliga män	3 551,5	6	15	13	26	17	10	8	3	2	100
Kvinnor											
under 21 år . . .	1 590,5	77	23	0	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	2 911,0	6	66	24	4	0	—	—	—	—	100
35—49 » . . .	1 401,0	5	21	44	27	3	0	0	—	—	100
50— » . . .	703,0	11	20	37	28	4	0	—	—	—	100
Samtliga kvinnor	6 605,5	24	41	24	10	1	0	0	—	—	100
Liv-, sjukförsäkrings- och arbetsgivarebolag											
Aktiebolag (utom vissa koncernbolag)											
Män											
under 21 år . . .	4	50	25	25	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	31	3	13	32	26	23	3	—	—	—	100
35—49 » . . .	70	4	—	6	23	23	17	20	7	—	100
50— » . . .	66	3	24	4	14	17	8	23	4	3	100
Samtliga män	171	5	12	10	19	20	11	17	5	1	100
Kvinnor											
under 21 år . . .	70	62	37	1	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	193	9	76	14	1	—	—	—	—	—	100
35—49 » . . .	127	7	23	37	31	1	1	—	—	—	100
50— » . . .	115	7	17	43	30	3	—	—	—	—	100
Samtliga kvinnor	505	15	44	25	15	1	0	—	—	—	100
Ömsesidiga bolag											
Män											
under 21 år . . .	21	57	43	0	0	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	136	3	16	21	38	19	2	1	—	—	100
35—49 » . . .	153	2	2	10	20	22	20	17	6	1	100
50— » . . .	129	9	16	7	14	12	13	13	10	6	100
Samtliga män	439	7	13	12	23	17	11	10	5	2	100
Kvinnor											
under 21 år . . .	140	60	40	—	—	—	—	—	—	—	100
21—35 » . . .	325	5	63	28	4	0	—	—	—	—	100
30—49 » . . .	199	9	16	38	35	2	0	—	—	—	100
50— » . . .	112	18	13	38	23	6	2	—	—	—	100
Samtliga kvinnor	776	18	39	27	14	2	0	—	—	—	100

TAB. 2 (forts.). MANLIGA OCH KVINNLIGA BEFATTNINGSHAVARE FÖRDELADE EFTER ÅLDER OCH NETTOÅRSLÖNEINTERVALLER

Kön och ålder	Antal tjänstemän	Därav (i %) med en nettoårslön av (kr)									
		under 5 000	5 000–7 499	7 500–9 999	10 000–14 999	15 000–19 999	20 000–24 999	25 000–34 999	35 000–49 999	50 000–	Summa
Övriga skade- och återförsäkringsbolag											
Aktiebolag (utom vissa koncernbolag)											
Män											
under 21 år . . .	48	77	21	2	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	327	2	18	26	38	10	5	1	—	—	100
35—49 » . . .	324	0	2	8	35	25	13	10	5	2	100
50— » . . .	399	5	18	6	20	22	12	10	3	4	100
Samtliga män	1 098	6	13	13	29	18	10	7	2	2	100
Kvinnor											
under 21 år . . .	453	86	14	—	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	746	7	71	19	3	0	—	—	—	—	100
35—49 » . . .	315	6	20	48	25	1	0	—	—	—	100
50— » . . .	199	15	18	38	24	5	—	—	—	—	100
Samtliga kvinnor	1 713	29	40	21	9	1	0	—	—	—	100
Ömsesidiga bolag											
Män											
under 21 år . . .	37	68	32	—	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	130	2	20	25	40	10	2	1	—	—	100
35—49 » . . .	112	3	3	11	25	25	16	11	3	3	100
50— » . . .	118	18	21	6	20	11	7	8	3	6	100
Samtliga män	397	13	17	13	26	14	7	6	2	2	100
Kvinnor											
under 21 år . . .	255	73	27	—	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	297	9	59	28	4	—	—	—	—	—	100
35—49 » . . .	112	5	22	42	26	5	—	—	—	—	100
50— » . . .	37	8	19	38	32	3	—	—	—	—	100
Samtliga kvinnor	701	32	39	20	8	1	—	—	—	—	100
Vissa koncernbolag[1]											
Män											
under 21 år . . .	52	60	40	—	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	487	1	15	28	37	10	5	3	1	—	100
35—49 » . . .	465	1	2	9	26	24	16	15	6	1	100
50— » . . .	442	5	31	5	13	14	11	10	6	5	100
Samtliga män	1 446	4	17	14	25	15	10	9	4	2	100
Kvinnor											
under 21 år . . .	673	76	24	0	—	—	—	—	—	—	100
21—34 » . . .	1 349	5	65	26	4	—	—	—	—	—	100
35—49 » . . .	648	3	22	46	25	4	0	0	—	—	100
50— » . . .	241	6	25	33	33	3	—	—	—	—	100
Samtliga kvinnor	2 911	21	43	25	10	1	0	0	—	—	100

[1] Avser Folksambolagen, Skandiakoncernen, Skånska brandgruppen, Städernas bolag, Thulebolagen, Tryggruppen samt Vegetebolagen.

Lönenivåer vid olika bolagsformer och bolagstyper. Som framgår av redogörelsen för primärmaterialet försvårade förekomsten av koncernbolag direkta jämförelser mellan lönenivåerna hos olika *typer* av försäkringsbolag. Däremot har det varit möjligt att särskilja de båda *bolagsformerna* aktiebolag och ömsesidiga bolag. Fig. 1 återger den relativa fördelningen av lönesummorna, utbetalda till de anställda hos försäkringsaktiebolag resp. ömsesidiga bolag under år 1953, med uppdelning på nettolöneintervaller. Diagrammet visar större frekvens av höga löner hos aktiebolagen än hos de ömsesidiga bolagen (40 % av lönesummorna till anställda med över 15 000 kr i årsnettolön hos den förra gruppen mot 34 % hos den senare).

Tab. 1 visar den relativa fördelningen på nettoårslöneintervaller av tjänstemän och nettolönesummor hos å ena sidan liv-, sjukförsäkrings- och arbetsgivarebolag och å den andra övriga skade- och återförsäkringsbolag. De sju koncernerna redovisas separat. De båda förstnämnda grupperna är vidare uppdelade på aktiebolag och ömsesidiga bolag. Av tabellen framgår bl. a. att låglönegrupperna dominerade hos de ömsesidiga skadebolagen. 56 % av tjänstemännen med 32 % av lönesummorna hade nämligen under 7 500 kr i årlig nettolön. Hos tre av de övriga bolagstyperna hade 49 % av antalet tjänstemän mindre än 7 500 kr om året, medan i den fjärde typen, ömsesidiga liv- och arbetsgivarebolag, procenttalet var endast 44. Till en del kan detta förklaras av den lägre genomsnittsåldern hos de anställda i ömsesidiga skadebolag, vilket synes av följande tablå.

Bolagstyp	Medianålder			Antal kvinnor i % av samtliga tjänstemän
	Män	Kvinnor	Samtliga	
Liv-, sjukförsäkrings- och arbetsgivarebolag				
Aktiebolag	44	33	37	75
Ömsesidiga bolag	41	31	34	64
Övriga skade- och återförsäkringsbolag				
Aktiebolag	42	28	32	61
Ömsesidiga bolag	38	25	28	64
Vissa koncernbolag	40	28	31	67

Tab. 2 slutligen ger en ytterligare bild av köns- och åldersfördelningen och nettoårslön för tjänstemännen hos olika typer av försäkringsbolag.

Sven Jönhagen

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i september 1955 jämfört med augusti 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i september 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (aug. 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbetevarande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	64	10 537	170	10 707	99,3	..	99,3	101,4	7,6
Malmgruvor	53	9 829	169	9 998	99,2	..	99 2	101,4	7,5
Kolgruvor	11	708	1	709	100,6	..	100,6	100,9	9,2
Metall- o. verkstadsindustri	2 335	199 852	15 773	215 625	100,6	102,4	100,7	101,2	8,0
Järn-, stål- o. kopparverk	58	33 604	1 191	34 795	100,4	101,2	100,4	102,0	8,3
Järn- o. stålmanufaktur	467	21 834	2 657	24 491	100,1	102,6	100,4	100,1	6,9
Mekaniska verkstäder	847	81 975	3 624	85 599	100.5	101,6	100,5	100,7	7,7
Reparationsverkstäder	403	8 762	18	8 780	100,1	..	100,1	100,8	6,6
Skeppsvarv	77	21 232	2	21 234	100,7	..	100,7	103,4	9,7
Elektroteknisk industri	178	21 925	6 110	28 035	101,9	102,4	102,0	101,6	9,0
Annan metallindustri	305	10 520	2 171	12 691	100,4	104,2	101,1	100,5	6,8
Jord- o. stenindustri	601	25 451	2 909	28 360	99,3	99,2	99,3	100,4	6,1
Torvindustri	45	674	20	694	97,5	..	96,3	100,3	4.2
Stenindustri	113	3 808	8	3 816	99,6	..	99,6	100,0	5,4
Kalk- o. kritbruk	35	1 519	24	1 543	100,7	..	100,7	104,4	5,8
Cementfabriker	7	1 817	21	1 838	100,6	..	100,5	102,4	7,8
Cementvarufabriker	113	2 663	63	2 726	99,1	..	99,1	100,0	6,1
Tegelbruk	138	5 190	138	5 328	98,4	..	98,5	99,1	5,3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	25	3 372	1 912	5 284	99,5	99,1	99,4	100,1	6,9
Glasindustri	73	4 272	707	4 979	100,4	100,7	100,5	101,5	5.8
Annan jord- o. stenindustri	52	2 136	16	2 152	96,8	..	96,9	99,5	7,8
Träindustri	1 217	36 280	1 230	37 510	98,7	101,9	98,8	98,7	5,3
Sågverk o. hyvlerier	431	16 727	336	17 063	98,0	103,7	98,1	99,1	5,0
Lådfabriker	33	714	22	736	100,0	..	99,9	99,3	7,1
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 130	136	1 266	98,9	..	99,2	99,7	4,3
Byggnadssnickerifabriker	233	7 219	115	7 334	99,2	..	99,2	98,0	6,1
Möbelfabriker	306	6 258	222	6 480	99.5	102,3	99,6	99,2	4,3
Svarveri- o. skidfabriker	102	2 412	158	2 570	99,3	..	99,5	98,3	5,3
Annan trävaruindustri	100	1 820	241	2 061	99,5	99,2	99,4	96,3	7,3
Massa- o. pappersindustri	133	34 609	3 113	37 722	99,6	99,7	99,6	102,4	7,9
Massafabriker	68	16 722	317	17 039	99,3	96,6	99,3	103.6	7,4
Pappersbruk o. papptabr.	65	17 887	2 796	20 683	99,8	100.1	99,9	101,5	8,3
Pappersvaru- o. grafisk ind.	593	17 937	5 150	23 087	100,1	102,8	100,7	103,6	7,3
Papp- o. pappersvaruind.	106	1 966	1 404	3 370	101,8	102,3	102,0	101,6	5,4
Grafisk industri	487	15 971	3 746	19 717	99.9	103,0	100,5	103,9	7,6
Livsmedelsindustri	736	20 652	10 406	31 058	98,9	104,0	100,6	102,9	7,7
Kvarnar	35	1 120	189	1 309	100,8	..	100,3	101,8	6,2
Bageriindustri	243	4 619	2 452	7 071	97,2	95,7	96,7	99,4	8,3
Sockerindustri	21	2 220	333	2 553	104,0	103,7	103,9	106,2	5.9
Choklad- o. konfektind.	60	1 334	2 798	4 132	101,4	116,7	111,3	112,3	7,5
Mejeriindustri	75	2 462	322	2 784	95.3	96,7	95.4	97,4	9,4
Slakterier o. charkuterier	167	6 191	1 478	7 669	100,0	101,6	100,3	104,5	8,6
Fiskkonservfabriker	39	534	1 044	1 578	98,5	103,7	101.9	104,1	8.4
Fruktkonservindustri	21	694	1 346	2 040	94.8	102,7	99,9	97,2	5.6
Margarinindustri	7	249	57	306	100,4	..	99,7	101,8	9,2
Annan livsmedelsindustri	68	1 229	387	1 616	97,1	106,0	99,1	101,9	4,8

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I SEPTEMBER 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i september 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (aug. 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	158	5 511	2 163	7 674	95,5	99,1	96,5	98,9	10,2
Bryggerier o. läskedrycksf.	150	5 120	1 078	6 198	95,1	95,7	95,2	98,4	9,9
Tobaksfabriker	8	391	1 085	1 476	101,0	102,7	102,3	100,8	11,1
Textil- o. beklädnadsind. .	932	25 714	44 531	70 245	100,8	102,3	101,8	102,3	6,0
Ylleindustri	78	4 308	4 325	8 633	101,1	102,4	101,8	102,4	7,0
Bomullsindustri	56	7 143	5 631	12 774	99,9	101,3	100,5	100,5	7,1
Linne- o. juteindustri . .	13	1 293	1 438	2 731	100,9	100,8	100,8	100,8	10,0
Trikåfabriker	157	1 957	5 995	7 952	101,7	102,0	101,9	101,5	5,4
Sömnadsindustri	409	5 523	21 905	27 428	101,4	102,8	102,5	103,1	5,3
Hatt- o. mössfabriker . .	40	393	1 372	1 765	101,0	102,9	102,5	102,5	4,0
Annan hithörande industri	179	5 097	3 865	8 962	100,8	102,1	101,4	103,6	5,6
Läder-, hår- o. gummivaruind.	365	11 407	6 525	17 932	100,9	101,0	101,0	100,9	5,7
Garverier	26	1 684	135	1 819	101,5	..	101,5	100,2	6,9
Päls- o. skinnvarufabr. .	82	991	1 016	2 007	100,8	104,0	102,4	102,7	4,1
Skoindustri	131	3 520	2 563	6 083	100,4	100,9	100,6	100,5	4,3
Andra lädervarufabriker .	57	853	664	1 517	101,3	107,3	103,8	103,8	5,6
Gummivarufabriker . . .	16	3 502	1 884	5 386	101,2	97,6	99,9	99,7	7,9
Annan hithörande industri	53	857	263	1 120	100,4	101,2	100,5	101,9	4,3
Kemisk-teknisk industri . .	308	14 562	3 536	18 098	100,4	104,9	101,3	102,6	7,8
Färg-, olje- o. parfymfabr.	102	3 553	1 112	4 665	100,5	108,1	102,2	105,0	6,9
Sprängämnesfabriker . .	6	1 022	346	1 368	100,9	104,2	101,7	103,8	7,1
Tändsticksfabriker . . .	8	959	656	1 615	98,7	102,2	100,1	100,3	9,3
Annan kemisk-tekn. ind..	192	9 028	1 422	10 450	100,5	103,9	101,0	101,7	8,1
Samtl. industrigrupper	**7 442**	**402 512**	**95 506**	**498 018**	**100,1**	**102,3**	**100,5**	**101,4**	**7,3**
Statl. verk o. byggnadsarb.	231	42 810	1 263	44 073	99,8	100,1	99,8	102,6	8,0
Mek. o. elektr. verkstäder	84	10 795	156	10 951	100,0	..	100,0	101,4	7,8
Skeppsvarv	3	3 102	34	3 136	99,8	..	99,8	105,2	10,4
Beklädn. verkst., förråd o. d.	51	631	466	1 097	98,7	103,8	100,8	101,6	8,4
Sprängämnesfabriker . .	3	626	340	966	102,3	98,6	100,9	101,0	3,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	90	27 656	267	27 923	99,7	97,4	99,7	102,8	7,9

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, september 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954			1955								
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Gruvindustri	99,7	100,1	100,3	99,9	100,4	100,3	99,8	101,0	102,1	102,6	103,0	102,3
Metall- o. verkstadsindustri	101,0	102,0	102,1	102,5	102,9	103,5	103,4	103,0	104,0	102,9	103,2	103,9
Jord- o. stenindustri . . .	99,3	98,4	97,1	95,1	94,4	95,4	97,4	99,1	102,1	103,0	102,3	101,6
Träindustri	99,3	98,6	96,4	96,3	97,6	99,7	101,8	102,4	104,2	103,4	102,2	101,0
Massa- o. pappersindustri .	99,9	100,3	99,9	100,0	100,1	100,3	100,6	100,9	102,7	103,1	102,3	101,9
Pappersv.- o. grafisk industri	100,8	101,2	101,1	100,3	100,2	100,2	100,0	100,0	101,3	101,0	100,6	101,3
Livsmedelsindustri	104,1	103,9	95,0	96,1	96,6	96,7	96,6	96,5	100,3	102,5	102,1	102,7
Dryckesvaru- o. tobaksind.	97,9	98,7	105,0	98,9	99,7	101,5	103,2	105,5	112,7	120,5	112,3	108,4
Textil- o. beklädnadsind. .	100,0	99,8	97,7	98,3	99,3	99,6	98,7	97,7	97,4	96 5	96,8	98,5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,7	101,6	99,3	99,9	100,3	100,9	100,7	99,2	98,6	96,6	96,5	97,5
Kemisk-teknisk industri .	100,5	100,9	100,0	100,0	100,6	101,5	101,4	101,1	101,5	101,3	100,3	101,6
Samtliga industrigrupper	**100,6**	**101,0**	**99,9**	**100,0**	**100,5**	**101,1**	**101,2**	**101,1**	**102,4**	**102,0**	**101.8**	**102,3**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under september 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa sept. 1952	124 324	151 426	133 712	96 229	—	49 861	62 938	60 902	40 759
» » 1953	131 399	161 093	136 712	102 047	32 218	52 240	65 968	62 755	43 097
» » 1954	120 787	147 305	138 893	92 561	25 365	52 880	64 189	58 904	38 030
» aug. 1955	116 684	142 628	136 936	86 669	23 567	47 205	56 733	59 225	32 905
» sept. 1955	121 514	146 782	130 377	86 792	23 156	51 221	61 946	57 693	35 962
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 269	5 867	4 863	3 378	174	276	366	1 118	992
Skogsbruk	3 155	3 342	3 365	1 898	14	23	23	11	11
Malmbrytn. o. metallind.	8 923	9 785	11 369	5 046	16	596	662	795	430
Trä-, graf. o. pappersind.	3 160	3 376	3 087	1 692	11	346	365	484	276
Byggnadsverksamhet	11 967	13 615	11 218	8 390	52	7	7	3	3
Övriga industrigrupper	8 730	9 201	8 348	4 536	27	4 711	4 887	4 627	2 329
Samfärdsel o. handel	22 799	31 104	34 089	26 421	10 589	9 841	12 362	12 179	8 128
Förvaltning o. fria yrken	14 314	15 581	11 211	6 888	1 633	6 792	7 131	5 806	3 473
Sjukvård o. husligt arbete	15 517	22 243	28 204	16 469	6 561	15 354	22 067	27 944	16 363
Därav under 18 år	24 015	24 702	19 270	14 285	1 785	13 048	13 386	9 705	7 345

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, No. 11

CONTENTS

Page

General Pension Insurance 629
Review of a report issued by the Pensions Committee 629
Contributions to the discussion:
I. *Sven Hydén*, The Swedish Employers' Confederation 636
II. *Otto Nordenskiöld*, The Central Organization of Salaried Employees in Sweden 639
III. *Per Holmberg*, The Swedish Confederation of Trade Unions 642
Danish report on national old-age pensions. By *Geert Drachmann* 646
Social questions debated in the Spring 1955 Session of the Riksdag 654
Short notices:
Comments on the Family Committee's estimates of the costs of maintaining a family of children 662
The Social Welfare Board's expression of views on report No. V of the Committee on Working Hours concerning new legislation on working hours and a partial reduction in the hours of work 664
The Social Welfare Board's expression of views on a report of the Commodity Trade Committee 667

Periodical Surveys

Register 670
Aliens in Sweden during the third quarter of 1955 670
The consumer price index for September 1955 672

Page
Insurance employees' salaries in 1953 675
Employment and unemployment 683
Literary survey 689
Book notices 695

The Issue in Brief

General Pension Insurance. The main article in this issue of Sociala Meddelanden is devoted to the Swedish Pension Committee's proposals for a general pension insurance scheme. A review of the proposals is followed by three contributions to the public discussion on the subject by some of the principal organizations on the labour market.

The review of the Pensions Committee's report mentions, among other points, that the proposed general pension insurance scheme recommends that all income earners shall receive an old-age pension from the age of 67 at the rate of 36 % of the average income earned during their active period and shall also include invalidity pension and, after the pensioner's death, family pension. The pensions are to keep pace with the development of the active section of the population's standard of income.

The insurance scheme is based on premiums payable in the course of 48 years as from the 17th year up to the 64th year, which, when the scheme comes into operation — the Committee assumes that this will be in 1958 — will work out at 2.5 % of the income, increasing by 0.5 % every second year up to 8 % in 1980. The premiums on wage earnings will be paid by the employers, who will have the right, but not the liability, to charge half the premium to the wage-earners.

In order that the pension insurance scheme shall operate from the very outset, the pensions in the early years will be higher than the paid premiums would warrant: a person who at the opening of the insurance scheme has 16 years left in which to pay premiums will at once be entitled to full pension and will thus receive a pension three times as high as the amount corresponding to the premiums. In the case of those who have 17 years or more left in which to pay premiums this excess emolument will be gradually reduced. In order to receive any pension at all it is required that at least one year's premium shall have been paid.

During the first few years, when the aggregate cost of the pension scheme will be relatively low, somewhat more will be drawn in the form of premiums than the actual cost of the pensions. By this means a fund will be established which by 1980 will amount to between 13 100 and 17 700 million kronor — according to how the average income level develops. As from the year 1981 the premiums will be so calculated that they and the interest derived from the fund will together cover the entire expenditure on pensions.

According to the proposal the national old-age pension scheme is to be retained. In the application of the means test for a basic pension to the national old-age pensions, incomes derived from the general pension insurance scheme shall be regarded as ordinary income and are not to be specially favoured. The organization of national old-age pensions and that of the general pension insurance scheme are to be coordinated under the Pensions Board. P. 629.

Sven Hydén, on behalf of the Swedish Employers' Confederation, points out in his contribution to the debate that the proposed pension scheme cannot be viewed as an isolated phenomenon. Pensions form only a part of social security, and the costs involved must be taken into account concurrently with all other expenditures that are a charge upon the citizens for social and other community purposes. Although social security is valuable, too high a price can be paid for it. The great majority of the people would be fully justified in placing the pension insurance premium on a par with a tax.

As an alternative to the general pension scheme Mr. Hydén recommends the adoption of the proposal presented by the Employers' Confederation in 1954. This is based on the inclusion of pensions terms in collective labour agreements. By this method the pension would be rendered unassailable and safeguarded by an association of the nature of an insurance institution, for the management of which the parties representing the labour market would be responsible. The customary premium reserve system would be applied, but a deviation would be made from the current principles governing insurance institutions insofar that the moneys constituting the fund would remain as a debt on the books of the pension-paying enterprises, so that the funds collected for pension purposes would be directly employed in production. P. 636.

Otto Nordenskiöld, speaking on behalf of the Central Organization of Salaried Employees in Sweden, declares in his statement that there is no objection to implementing the fundamental idea underlying the proposal that better provision should be made for old age so as to benefit all groups of citizens who can now only have recourse to the current national old-age pension system.

The most serious objection from the salaried employees' point of view is, however, that the method of calculating the amount of pension puts many groups of office workers at a disadvantage. Hitherto the civil servants' and the municipal workers' pensions and also the service pension granted in the private business sector have been calculated, in principle, on the basis of the final salary of the employee concerned. From the standpoint of the private individual that method of calculation is more satisfactory than one based on the salary earned throughout the years of service. According to the present proposal the size of the

pension is affected by the circumstances prevailing throughout the insured person's lifetime. P. 639.

Per Holmberg, of The Swedish Confederation of Trade Unions, writes in his article that over a million members of the Federation are either entirely without any right to a pension other than the national old-age pension or else have an almost negligible right to a pension through their employers. Against this background it goes without saying that the Confederation is extremely desirous of a pension scheme being set up that will ensure that as many as possible of the country's working population shall enjoy more adequate pension benefits than the national old-age pension alone can offer. It cannot be denied that the often irrational gap between salaried employees and wage-earners has largely been kept wide precisely through the pension terms.

Mr. Holmberg says in regard to the choice between contractual pensions and statutory pensions that it is still too early for the Confederation to form an opinion. Indeed, it may be asserted that the reactions in Confederation quarters in face of the prospect of general pension insurance are not entirely favourable. It is considered that more systematic planning is highly desirable for coordinating the general pension insurance scheme with the other branches of social insurance. P. 642.

The consumer price index for September 1955 has been computed by the Social Welfare Board at 134 (1949 = 100), which implies a rise of 1 point since August 1955. P. 672.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, No. 11

INDEX

Page

L'assurance générale des pensions de retraite 629
Exposé du rapport du comité d'étude 629
Contributions à la discussion du projet:
I. M. *Sven Hydén*, de l'Union Patronale Suédoise 636
II. M. *Otto Nordenskiöld*, de la Confédération Générale des Fonctionnaires et Employés 639
III. M. *Per Holmberg*, de la Confédération Générale du Travail de Suède 642
Rapport danois touchant une pension nationale. Par *Geert Drachmann* . . . 646
Questions sociales traitées par la session de printemps du Riksdag de 1955 . 654
Courtes notices:
Commentaires sur les calculs du coût de l'entretien des enfants contenus dans le rapport »La Société et les Familles chargées d'enfants» 662
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport N° V du comité d'étude de la durée du travail touchant une nouvelle législation de la durée du travail et une réduction de cette durée (SOU 1954: 22—23) 664
Avis émis par la D.G.P.S. sur le comité d'étude de la distribution des marchandises . 667

Aperçus périodiques

Répertoire 670
Etrangers en Suède pendant le troisième trimestre 1955 670
L'indice des prix à la consommation pour septembre 1955 672
Traitements des employés des compagnies d'assurance en 1953 675
Emploi et chômage 683
Bibliographie 689
Comptes rendus de livres 695

Résumé

L'assurance générale des pensions de retraite. L'article principal de ce Bulletin est consacré au projet du Comité suédois d'étude sur l'assurance générale des pensions de retraite. Un exposé du projet est suivi des points de vue exprimés par trois des principales organisations du marché du travail dans la discussion soulevée par ledit projet.

Dans le compte rendu du rapport du Comité d'étude il est dit, notamment, que l'assurance générale des pensions de retraite projetée garantira

à tous les salariés et personnes ayant un revenu, qui ont atteint l'âge de 67 ans, une pension de vieillesse égale à 36 % de leur revenu moyen durant la période active de leur vie et que l'assurance comportera aussi une pension d'invalidité et, en cas de décès de l'assuré, une pension à sa famille. Les pensions suivront l'évolution du niveau des revenus des assurés actifs.

L'assurance est basée sur les primes versées pendant 48 années, à partir de l'âge de 17 ans jusqu'à celui de 64 ans, et qui, lorsque l'assurance sera mise en application — le rapport suppose que ce sera en 1958 — se monteront à 2,5 % du revenu et augmenteront ensuite de 0,5 % tous les deux ans jusqu'à 8 % en 1980. Les primes prélevées sur les salaires sont payées par les employeurs à qui est donné le droit, mais non l'obligation, d'en retenir la moitié sur le salaire du salarié.

Pour que l'assurance-pension de retraite puisse dès le début devenir effective, les pensions seront pendant les premiers temps supérieures à ce que les primes versées donneraient droit; celui pour lequel, au commencement de l'assurance, il reste encore des primes à payer pendant 16 années recevra une pension entière et bénéficiera donc d'une pension trois fois plus grande que celle qui correspondrait aux primes versées par lui. Pour celui qui doit payer des primes pendant 17 années encore, ou plus longtemps, cette surcompensation est réduite successivement. Pour avoir droit à une pension il faut avoir pendant une année au moins acquitté les primes.

Pendant les premières années, lorsque les dépenses totales afférentes aux pensions sont relativement basses, il est prélevé en primes un peu plus que ce que coûtent les pensions. De cette manière se constitue un fonds dont la valeur globale en 1980 se placera entre 13,1 et 17,7 milliards de couronnes, suivant l'évolution du salaire moyen. A partir de l'année 1981, les primes seront calculées de telle sorte qu'elles couvriront, avec l'intérêt du fonds, les dépenses afférentes aux pensions.

Selon le projet, les pensions nationales de vieillesse seront maintenues parallèlement à l'assurance. Lors du calcul du revenu pour l'admission au bénéfice de la pension de vieillesse, les revenus de l'assurance générale de la pension de retraite ne seront pas exclus. La pension nationale de vieillesse et l'assurance-pension de retraite seront coordonnées systématiquement par la Direction Générale des Pensions. P. 629.

M. *Sven Hydén*, de l'Union Patronale Suédoise, fait observer dans sa contribution à la discussion que le projet d'assurance des pensions de retraite ne peut pas être considéré comme un phénomène isolé. La pension de retraite n'est qu'un des éléments de la sécurité sociale et les dépenses qu'elle entraîne doivent être mises en ligne de compte avec toutes les autres dépenses imposées aux contribuables pour des buts sociaux et autres d'utilité publique. Même si la sécurité sociale est précieuse, son prix peut devenir trop élevé. La grande majorité des gens assimilerait — et non sans raison — les primes d'assurances de la pension à un impôt.

Comme alternative à l'assurance générale de la pension de retraite, M. Hydén rappelle le projet de pension de retraite que l'Union Patronale Suédoise a proposé en 1954. Selon ce projet, la pension de retraite serait établie par convention collective. La pension serait insaisissable et garantie par une société du caractère des compagnies d'assurance et dont les parties du marché du travail auraient la direction. Le système ordinaire de capitalisation des primes serait appliqué mais, à la différence des principes actuellement suivis par les compagnies d'assurance, les fonds prélevés pour les primes demeureraient comme dette dans l'entreprise débitrice des pensions et contribueraient ainsi directement à la production. P. 636.

M. *Otto Nordenskiöld*, de la Confédération Générale des Fonctionnaires et Employés, remarque que l'idée fondamentale du projet répond indiscutablement à un souci d'équité et qu'il est nécessaire d'assurer de meilleures conditions d'existence pendant leur vieillesse aux groupes de citoyens qui n'ont actuellement à compter que sur la pension nationale de vieillesse.

L'objection la plus sérieuse du point de vue des employés est que la manière de calculer la grandeur de la pension de retraite est désavantageuse pour de nombreuses catégories d'employés. Jusqu'à présent, la retraite versée par l'Etat et les communes, ainsi que par les entreprises privées, a été calculée sur le traitement final des intéressés. Pour ceux-ci, un tel mode de calcul est plus satisfaisant qu'un calcul basé sur le traitement moyen durant la vie active. Dans le projet du Comité, la grandeur de la pension de retraite est influencée par les conditions ayant prévalu durant la vie entière de l'assuré. P. 639.

M. *Per Holmberg*, de la Confédération Générale du Travail de Suède, écrit que plus d'un million de membres de la Confédération, ou bien sont totalement dénués d'un droit à une retraite autre que la pension nationale de vieillesse, ou bien ont droit à une retraite de grandeur à peu près négligeable allouée par leur employeur. Naturel est donc que du côté de la Confédération on ne puisse que souhaiter très vivement la réalisation d'une institution de prévoyance sociale assurant à autant de travailleurs du pays que possible une retraite mieux proportionnée aux besoins que la pension de vieillesse. Il est indéniable que le fossé irrationnel qui sépare l'ouvrier de l'employé a subsisté en grande partie justement à cause de ces conditions de pension de retraite.

En ce qui concerne le choix entre une pension de retraite établie par convention ou par la loi, la Confédération estime qu'il est encore trop tôt pour prendre position. On peut dire que les réactions de la Confédération Générale du Travail à l'égard du projet d'assurance ne sont pas exclusivement positives. On aurait souhaité des plans plus arrêtés touchant la coordination de l'assurance générale des pensions de retraite avec les autres branches d'assurances sociales. P. 642.

L'indice des prix à la consommation pour septembre 1955 (sur la base 100 en 1949) a été calculé par la D.G.P.S. s'établir à 134, ce qui signifie une hausse d'une unité depuis août 1955. P. 672.

Litteraturöversikt

(11 september – 10 oktober 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

ENGBERG, E. Socialpolitik og F. N. Socialt tidsskrift 1955, nr 9.

JOLIN, C. Social konst. Signalen 1955, nr 39.

Convention and recommendations adopted by the international labour conference at its 38th session. Official bulletin 1955, nr 3.

One convention, 2 recommendations adopted by 38th ILO conference. The labour gazette 1955, nr 8.

Sverige

COLLIANDER, CARIN & ÅMARK, C. Principer och arbetsmetoder i familjerådgivningen. Socialmedicinsk tidskrift 1955, nr 7.

DALENIUS, T. Ett svenskt statistiskt system. Tiden 1955, nr 7.

EWERTH, E. G. Trivseln i samhället. Industritjänstemannen 1955, nr 9.

GOLAND, E. Sociologer ger besked. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 18.

IVRE, I. Fritid och samhällsliv. [Anm. av Segerstedt & Lundquist: »Människan i industrisamhället.»] Fackföreningsrörelsen 1955, nr 38.

K[ELLGRE]N, N. Barnfamiljernas ekonomiska standard. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 38.

LINDSTRÖM, ULLA. Den aktuella familjepolitiken. (Föredrag.) Sv. socialvårds tidning 1955, nr 8/9.

LUNDBERG, A. Anpassad och klasslös. Industria 1955, nr 10.

MARCUSSEN, ELSA BRITA. Film och människor. Vi husmödrar 1955, nr 10.

NYHLÉN, E. Vi tar pulsen på Huskvarna. Metallarbetaren 1955, nr 39.

OSTEN, GERD. Censuren går nya vägar. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 19.

PERSSON, FOLKE. Om medborgarskapsförvärv och om kollisioner mellan medborgarskapslagar. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 4.

RYTTERBRANT, O. Skogsbygdens strukturförändring. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 19.

RÖSSEL, J. Från klasskamp till stortrivsel. [Anmälan.] Vi 1955, nr 37.

SÖDERLING, B. Tonåringar i konflikt och kontakt. Hörde Ni 1955, nr 9.

WIGFORSS, E. Det klasslösa samhället. Frihet 1955, nr 19.

Afrika

BRIEY, P. DE. The productivity of African labour. International labour review aug./sept. 1955.

Amerikas förenta stater

MAGNUS, ERNA. Sozialreform und Erforschung der sozialen Wirklichkeit in den Vereinigten Staaten. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 8/9.

Belgien

BOSSAERT, O. Social problems of the Belgian middle classes. International labour review aug./sept. 1955.

Canada

The story of the Labour Gazette. The labour gazette 1955, nr 8.

Danmark

Love og lovforslag m. v. af social karakter i folketingssamlingen 1954—55. Socialt tidsskrift 1955, nr 9.

Finland

MÄKINEN-OLLINEN, A. Fri rättegång. Social tidskrift 1955, nr 7/8.

Italien

CHRISTENSON, B. Ekonomiskt utvecklingsprogram i Italien. Svensk tidskrift 1955, nr 7.

Schweiz

Zusammenarbeit zwischen Arbeitgebern und Arbeitnehmern. Die Volkswirtschaft 1955, nr 9.

Tyskland

BRAUN, H. Leistungen der Sozialversicherungen, Versorgung und Fürsorge für die Familie. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 8/9.

Österrike

SCHLIESSLEDER, W. Neugestaltung der Sozialgesetzgebung in Österreich. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 8/9.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetarskydd

PELOW, E. Internationellt arbetarskydd. Arbetarskyddet 1955, nr 7.

Guiding principles for the organisation of occupational medical services in places of employment. Occupational safety and health 1955, nr 2/3.

The protection of workers against lonising radiations. Occupational safety and health 1955, nr 2/3.

Arbetslön och arbetstid

PURPURA, R. La regolamentazione internazionale dell'orario di lavoro, dei riposi e delle ferie. Previdenza sociale 1955, nr 3.

Sverige

ERICSON, E. Vägarbetarlönerna 1954. Sv. vägföreningens tidskrift 1955, nr 7.

HOLMBERG, P. Löneutveckling och löneläge för industriarbetare. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 39.

KUYLENSTIERNA, C. Privilegierad frånvaro och semesterrätt. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 9.

Amerikas förenta stater

Nongovernmental historical series on earnings, wages and hours. Monthly labor review 1955, nr 8.

Finland

LAURILA, E. H. On factors affecting wage and price changes. Economic review 1955, nr 3.

Arbetstiden inom industrin åren 1950—54. Social tidskrift 1955, nr 7/8.

Storbritannien

JONES, J. R. Part-time work for women. The co-operative review 1955, nr 9.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Labour force trends, 1947—1954, in Canada and the United States. The labour gazette 1955, nr 8.

Sverige

DAHLSTRÖM, H. Äldre arbetare och deras arbetseffektivitet. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 37.

ENGVALL, M. Arbetsförmedlingen och rörligheten på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden 1955, nr 9.

HALLBERG, N. Tegelindustrin — arbetskraften. Fabriksarbetaren 1955, nr 9.

LUND, J. SJ kan ej placera partiellt arbetsföra. Signalen 1955, nr 38.

NYHLÉN, E. Rätt industri på rätt plats. Industria 1955, nr 9.

Genomlyst arbetslöshet. Lantarbetaren 1955, nr 19.

Snabbstatistik för arbetslöshet. TCO-tidningen 1955, nr 15.

Amerikas förenta stater

HANSEN, W. L. Index of seasonal variation in unemployment. The review of economics and statistics 1955, nr 3.

WELLS, J. A. Labor turnover of women factory workers, 1950—55. Monthly labor review 1955, nr 8.

Danmark

SÖRENSEN, J. Labour turnover — mere end statistik. Arbejdsgiveren 1955, nr 19.

Tyskland

Overbeskæftigelse i Vesttyskland. Arbejdsgiveren (Danmark) 1955, nr 19.

Befolkningsfrågor

SUTTER, J. L'accroissement de la taille moyenne et ses causes. Informations sociales 1955, nr 8.

Sverige

AHLBERG, C.-E. Bebyggelseplaneringen och landsbygdens avfolkning. Plan 1955, nr 4.

Frankrike

SAUVY, A. Les tendances de la population active en France. Population 1955, nr 3.

Italien

HENRY, L. & PRESSAT, R. Évolution de la fécondité en Italie. Population 1955, nr 3.

Korea

PARK, C. B. Statistical observations on death-rates and causes of death in Korea. Bulletin of the world health organization 1955, nr 1.

Tyskland

NEUNDÖRFER, L. Der Familienverband in der soziographischen Aussage. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 8/9.

Österrike

TROGER, E. La situation démographique de l'Autriche. Population 1955, nr 3.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

LARSSON, E. E. Bostadsbestånd och boendeförhållanden i tre städer — utvecklingen under åren 1946—52. Sv. stadsförbundets tidskrift 1955, nr 14.

RYDENFELT, S. Bostadsslummen i Sverige. Byggnadsindustrin 1955, nr 15.

WETTERBLAD, I. Tjänstebostäder och hyressättning. Från departement och nämnder 1955, nr 17.

Housing statistics charted. Att bo 1955, suppl. nr.

How a building functions. Att bo 1955, suppl. nr.

Sanering av stadssamhällenas bebyggelse. Industriförbundets meddelanden 1955, nr 4.

De statliga bostadssubventionerna. Sv. trafiktidning 1955, nr 37.

Thirty years of co-operative housing. Att bo 1955, suppl. nr.

Amerikas förenta stater

SMITH, M. M. Financial hardship cases handled by the fight-blight fund. Monthly labor review 1955, nr 8.

Schweiz

ROSÉN, N. Generalplan för trafiken i Zürich. Plan 1955, nr 4.

Tyskland

LEHTONEN, D. Västtyska bostadsproblem. Murarnas fackblad 1955, nr 9.

The solution of the housing problem in the Federal Republic of Germany. International labour review aug./sept. 1955.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

WESTERBERG, O. Konflikten ur rättslig synpunkt. Saco-tidningen 1955, nr 5.

Företagsnämnderna göras enhetliga. Sv. trafiktidning 1955, nr 37.

Amerikas förenta stater

RÖSSEL, J. CIO [Congress of Industrial Organizations] och AFofL [American Federation of Labor] inför sammanslagningen. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 37.

The 1955 Ford and General Motors union contracts. Monthly labor review 1955, nr 8.

Danmark

JUHL, A. U. Landbrugs-lock-outen i Danmark. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 9.

Storbritannien

Trades union congress. Ministry of labour gazette 1955, nr 9.

Tyskland

BOLIN, B. Tyskt samarbete på arbetsmarknaden. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 38.

Hälso- och sjukvård

Sverige

ABRAMSON, E. 1950 års avloppsutrednings betänkande. Hygienisk revy 1955, nr 7.

BIÖRCK, G. Den öppna vårdens organisation. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 7.

FRANZÉN, B. Om »konservativ» och »progressiv» mentalsjukvård. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 7.

LINDQVIST, K.-H. Trafikbuller. Hygienisk revy 1955, nr 7.

MINDUS, E. Psykologiska komplikationer till invaliditetsskada. Affärsekonomi 1955, nr 13.

TALLBERG, A. Funderingar om sjukvård. Kommunalarbetaren 1955, nr 16.

P. M. angående mentalsjukvårdens organisation och upprustning. Sjukhuset 1955, nr 9.

Italien

FRANCIONI, G. & MAZZETTI, M. A. Il quarto censimento dei ricoverati a carico dell'assicurazione contro la tubercolosi. Previdenza sociale 1955, nr 3.

PIROLLI, M. La tubercolosi nel carcere giudiziario di Roma. Previdenza sociale 1955, nr 3.

Jordbruksfrågor

Sverige

PORENIUS, P. Ett praktiskt exempel på jordbruksplanering och jordbruksrationalisering. Plan 1955, nr 4.

Kooperation

Sverige

BRUNIUS, T. Kooperationen i snedbelysning. Vi 1955, nr 39.

Nykterhetsfrågor

BRUUN, K. Alkoholsociologiska grundproblem. Alkoholpolitik 1955, nr 3.

MARKKANEN, T. A. Forskning och alkoholism. Alkoholpolitik 1955, nr 3.

SUOLAHTI, J. Alkoholmissbruket under antiken. Alkoholpolitik 1955, nr 3.

Sverige

COLLETT, J. Kontrollstyrelsen och rusdrycksreformen. Från departement och nämnder 1955, nr 17.

SJÖHAGEN, A. Den officiella nykterhetsvården och den kommunala kompetensen. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 9.

TALLBERG, A. Alkohol-problemet i centrum. Statsanställd 1955, nr 16.

ÅMAN, A. Statsbidraget till nykterhetsnämnderna. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 9.

ÅMARK, C. Alkoholismens orsaker. Sv. läkartidningen 1955, nr 38.

Arbetsplatsen och alkoholfrågan. Meddelanden från Saia 1955, nr 3.

Ölet i Grönköping. Industria 1955, nr 9.

Överklagande av föreskrifter angående måltidstvång. Restauratören 1955, nr 18.

Norge

LINDSTRÖM, F. En norsk undersökning om alkoholmissbruket. [Anm. av Helgesen: »Om alkoholmissbrukets årsaker».] Sv. socialvårds tidning 1955, nr 8/9.

Schweiz

OLBERG, P. Nykterhetsrörelsen i Schweiz. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 7.

Storbritannien

KULA, K. Om restaurangerna i England. Alkoholpolitik 1955, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

MICKWITZ, G. Några synpunkter på prisbildning, konkurrens och konkurrensbegränsning. Ekonomiska samfundets tidskrift 1955, nr 3.

Sverige

ELELMAN, M. Schweden als neuer Markt der Fernseh-Industrie. Wirtschaftsdienst 1955, nr 9.

FAXÉN, K.-O. Penningvärde och finanspolitik vid full sysselsättning. Sv. sparbankstidskrift 1955, nr 6.

HENRIKSSON, A. Friare priskonkurrens nödvändig inom handeln. Statsanställd 1955, nr 16.

— Sällanköpsvaror i varudistributionen. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 36.

HOFSTEN, E. v. Kakans delning och barnfamiljerna. Vi 1955, nr 39.

LINDSTRÖM, ULLA. Block och motblock. Tiden 1955, nr 7.

TROLLE, U. AF. Varför måste 8-åringen ha kläder för en 10-åring? Barn i hem—skola—samhälle 1955, nr 5.

Home research institute — HFI. Att bo 1955, suppl. nr.

Obligatoriska betalningsvillkor vid kreditköp. Från departement och nämnder 1955, nr 16.

Amerikas förenta stater

FORBER, R. On the stability of consumer expectations. The review of economics and statistics 1955, nr 3.

KIHLSTEDT, C. Do-it-yourself — ett slagord och en jättemarknad i USA. Svensk handel 1955, nr 17.

LINDAHL, M. Ekonomisk expert analyserar »välstånd på avbetalning». Industria 1955, nr 10.

1955 survey of consumer finances: housing arrangements of consumers. Federal reserve bulletin 1955, nr 8.

Belgien

Le nouvel indice des prix de détail. Bulletin de statistique 1955, nr 7/8.

Danmark

Kommer pristalssystemet til dröftelse i folketinget? Arbejdsgiveren 1955, nr 18.

Frankrike

VORANGER, M. J. Les inégalités de la dépense alimentaire en fonction de la taille du ménage. Informations sociales 1955, nr 8.

Norge

ÖSTBERG, A. P. Intet indekstall ville kunne fortelle oss hva som vil være det riktige lönnsnivå. Norsk handel 1955, nr 18.

Utviklingen i levestandarden etter krigen. Fri fagbevegelse 1955, nr 9.

Schweiz

Indexziffern der kantonalen Steuerbelastung natürlicher Personen. Die Volkswirtschaft 1955, nr 9. (Beilage.)

Socialförsäkring

Sverige

FORSLUND, B. Förslag till ny arbetslöshetskasseförordning. Från departement och nämnder 1955, nr 16.

HOLMBERG, P. Pensioner och samhällsekonomi. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 36.

HOLMBERG, P. & KELLGREN, N. Utred livförsäkringen på nytt. Tiden 1955, nr 7.

HOLMQUIST, I. Ändringar i lagstiftningen om folkpensionering. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 4.

JONES, S. Läkarens syn på nya sjukförsäkringen. Arbetarskyddet 1955, nr 7.

Inför arbetarpensioneringen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 20.

Inga undantag medges i statligt pensionsförslag. Arbetsgivaren 1955, nr 17.

En ny giv för arbetslöshetsförsäkringen. Handelstjänstemannen 1955, nr 14.

Amerikas förenta stater

CHRISTGAU, V. Old-age survivors insurance after twenty years. Social security bulletin 1955, nr 8.

COHEN, W. J. Social security objectives and achievements. Social security bulletin 1955, nr 8.

SCHOTTLAND, C. I. The social security act: The first twenty years. Social security bulletin 1955, nr 8.

Social security protection, 1935—55. Social security bulletin 1955, nr 8.

Latin-Amerika

ULLOA, L. M. Some considerations on sickness insurance in Latin America. Bulletin of the international social security association 1955, nr 7.

Mexiko

Social insurance in Mexico. Industry and labour 15 aug. 1955.

Norge

Sozialreformen in Norwegen. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 8/9.

Polen

Reorganisation of social insurance administration in Poland. Industry and labour 15 aug. 1955.

Schweiz

Heilungsverlauf und Behandlungsergebnisse bei versicherten und nichtversicherten Unfallpatienten. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 36.

Storbritannien

ZACHARISSEN, A. De eldres problemer og alderstrygden. Sosialt arbeid 1955, nr 7.

Tyskland

BEKEMEIER, H. Knappschaftliche Rentenversicherung und Sozialreform. Soziale Sicherheit 1955, nr 9.

BOGS, W. Grundlagen einer Reform der öffentlichen sozialen Leistungen und die Frage der Anpassung der Renten an einen veränderten Lebensstandard. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 8/9.

WEISS, A. Betriebliche Altersversorgung. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 8/9.

Österrike

SCHNEIDER, T. Die Reform der österreichischen Sozialversicherung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 39.

Socialvård

Vad är casework? Meddelanden från Saia 1955, nr 3.

Vagabundierende Kleinkinder. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 8/9.

Sverige

ENGSTRÖM, G. Gesetzentwurf zur Neuordnung der Sozialhilfe in Schweden. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 8/9.

GRANATH, K.-E. Samhället och de utvecklingsstörda barnen. (Föredrag.) Sv. socialvårds tidning 1955, nr 8/9.

GRÖNLUND, B. Socialvårdens kommunala organisation. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 4.

HASSELROT, B. Barnavårdsanstalter — undervisningsanstalter. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 4.

HÖJER, K. J. Socialarbetaren och socialrätten. DSI-nytt 1955, nr 14.

IVRE, K. D. Är fattigdomen avskaffad? Byggnadsarbetaren 1955, nr 9.

MELIN, B. Storstadsnatt. Reformatorn 1955, nr 40.

RIMMERFORS, E. Den frikyrkliga enskilda socialvården i Sverige. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 4.

RUNHEM, M. Aktuellt om den förebyggande ungdomsvården. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

ELIOT, MARTHA M. Twenty years of progress for children. Social security bulletin 1955, nr 8.

RONEY, J. L. Twenty years of public assistance. Social security bulletin 1955, nr 8.

Danmark

Husmoderaflösningen 1953/54. Statistiske efterretninger 1955, nr 62.

Finland

Barnhemmen och deras klientel i mars 1954. Social tidskrift 1955, nr 7/8.

Storbritannien

Campsfield House — den nya uppfostringsanstalten i England. Skyddsvärnet 1955, nr 4.

Tyskland

HAEP, F. Kindergeldzahlung durch Familienausgleichskassen. Soziale Sicherheit 1955, nr 9.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

BERGMAN, G. Barn och ord. Folkskollärarnas tidning 1955, nr 39.

BESKOW, B. En läkares syn på sexualundervisningen. Folkskollärarnas tidning 1955, nr 37.

FÄRM, H. Skolan i välståndsfördelningen. Fönstret 1955, nr 10.

LINDBLOM, P. Universitetsproblem. Fönstret 1955, nr 10.

MAGNE, O. Psykologisk utbildning och forskning. Folkskolan 1955, nr 7/8.

ÖSTERBERG, L. Tekniska skolutbildningen. Industritjänstemannen 1955, nr 9.

Erwachsenenbildung in Schweden. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 39.

Yrkesvägledning — ny och viktig läraruppgift. Folkskollärarnas tidning 1955, nr 40.

Amerikas förenta stater

BROWN, F. J. & SELLIN, T.[utg.] Higher education under stress. The annals sept. 1955.

ZAKRZEWSKI, G. Le niveau culturel et la répartition professionnelle. Population 1955, nr 3.

Frankrike

DAINVILLE, F. DE. Effectifs des collèges et scolarité aux XVIIe et XVIIIe siècles dans le nord-est de la France. Population 1955, nr 3.

Italien

SANSEVERINO, LUISA RIVA. La nuova disciplina dell'apprendistato. Previdenza sociale 1955, nr 3.

Sovjetunionen

FORSELL, E. Glimtar från Sovjetunionens yrkesutbildning. Folkskolan 1955, nr 7/8.

Storbritannien

COLE, G. D. H. General education and vocational training in Great Britain. International labour review aug./sept. 1955.

Tyskland

STETS, W. Die Bedeutung der Berufsberatung für die Berufsausbildung und für die Produktivität der Wirtschaft. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 17.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AGGE, I., BOALT, G., GERLE, B. [m. fl.] Kriminologi. Sthlm 1955. (Kriminologisk handbok, utg. av *K. Schlyter*. 1.)

ALKOHOLISTFORSORGEN i Danmark. Konference i Köpenhavn 1954. Udg. af Danske afholdsselskabers landsforbund. Khvn 1954.

BEJEROT, N. & BERFENSTAM, R. Dödsolycksfallen i Sverige med särskild hänsyn till olycksfallen i barnaåldern. Sthlm 1955. (Socialmedicinsk tidskrifts skriftserie. 24.)

CEDERGREN, P. A. 25 år med Handelns arbetsgivareorganisation. En historik. Sthlm 1955.

CHRISTIANSEN, K. O. Landssvigerkriminaliteten i sociologisk belysning. Khvn 1955. (Akad. avh.)

DRACHMANN, G. Henimod folkepension. Khvn 1955. (Socialpolitisk forenings småskrifter. 20.)

ENHETSSKOLAN — en skola för alla. [Omsl. tit.] Utg. o. utarb. av Skolöverstyrelsen. Sthlm 1955. (Skolöverstyrelsens skriftserie. 15.)

FORSBERG, C.-P. En undersökning i Norrköping år 1954 av en textilarbetargrupps födelseorts- och flyttningsfält och bostad samt dess sammansättning och anställnings varaktighet i belysning av textilindustrins personalomsättning. Sthlm 1955. [Stencil.] (Geografiska institutet, Stockholms högskola.)

FORTBILDNINGSKURS i stadsbyggnad vid KTH [K. Tekniska Högskolan] 6—11 sept. 1954. [Sthlm 1954. Stencil.]

FÖRENTA NATIONERNA.

Report of the International technical conference on the conservation of the living resources of the sea 18 April to 10 May 1955, Rome. New York 1955. (Publ. 1955. 2. B. 2.)

— Department of economic and social affairs.

Analyses and projections of economic development. 1. An introduction to the technique of programming. New York 1955. (Publ. 1955. 2. G. 2.)

Economic survey of Latin America 1954. New York 1955. (Publ. 1955, 2. G. 1.)

— Food and agriculture organization.

Fact-finding with rural people. A guide to effective social survey. Prep. by *Hsin-Pao Yang*. Rome 1955.

The state of food and agriculture 1955. Rome 1955.

HEYMOWSKI, A. DE. Om »tattare» och »resande». Upps. 1955. [Stencil.] (Sociologiska institutionen.)

HISTORISK STATISTIK för Sverige. I. Befolkning. 1720—1950. Sthlm 1955. (Statistiska centralbyrån.)

HYRENIUS, H. Lärobok i statistiska metoder. Grunderna av statistisk deskription, teori och analys samt metoder för stickprovsundersökningar. Del 1—3: 1. Gbg 1954—55. [Stencil.]

HÖJER, SIGNE. Travancore — välsignat land. Sthlm 1955.

INSTITUTET FÖR OFFENTLIG OCH INTERNATIONELL RÄTT.

Smärre utredningar 1951—1954. Sthlm 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.

39th session, 1956.

Report. Geneva 1955.

5 (1). Welfare facilities for workers.

KRAGH, U. The actual-genetic model of perception-personality. An experimental study with non-clinical groups. Lund & Khvn 1955. (Studia psychologica et paedagogica. Ser. 2. Investigationes. 7.) (Akad. avh., Lund.)

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE.

Landssekretariatets berättelse för år 1954. Sthlm 1955.

MEINANDER, N. Ränteeffekten. En studie över räntans roll i moderna samhällen. Hfors 1955. (Publikationer utg. av Finlands banks institut för ekonomisk forskning. Ser. B: 15.)

NORDLAND, EVA. Sammenheng mellom social atferd og oppdragelse med en studie af foreldreholdingen som særskilt faktor. Oslo 1955. (Akad. avh.)

NORDISK SAMHANDEL. Udg. af Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg. Khvn 1955.

OLSSON, SVEN. Konstförvantskapets sjuk- och begravningshjälpskassa 200 år. Sthlm 1955.

PROTEIN MALNUTRITION. Proceedings of a conference in Jamaica (1953) sponsored jointly by the Food and agriculture organization of the United nations (F. A. O.). World health organization (W. H. O.), Josiah Macy jr. foundation, New York. Ed. by *J. C. Waterlow*. Cambridge 1955.

RAPPORT till socialministermötet i Köpenhamn år 1955 om den svenska socialpolitiken åren 1954—55. Sthlm 1955. [Stencil.]

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.

Årsbok 1955. Sthlm 1955.

RUSSELL, B. Moral och politik. Till svenska [fr. engelskan] av A. Byttner. Sthlm 1955.

SJÖBERG, A. & HANSSON, S. Detaljhandelns struktur — sortiment och märkesvaror. Sthlm 1955. (Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Meddelande. 52.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.

28. Samlingslokaler. Bostadskollektiva kommitténs betänkande 4. [Avg. d. 27 maj 1955.] (S.)

29. Samhället och barnfamiljerna. Betänkande [avg. d. 8 sept. 1955] av 1954 års familjeutredning. (S.)

30. Tjänstebostäder. Betänkande avg. [d. 15 juni 1955] av 1952 års tjänstebostadsutredning. (C.)

31. Skolväsendets lokala och regionala ledning samt lärartillsättningen. Betänkande avg. [i sept. 1955] av 1951 års skolstyrelseutredning. (E.)

32. Allmän pensionsförsäkring. Förslag avg. [d. 17 sept. 1955] av Pensionsutredningen. (H.)

SVENSKA SOCIALVÅRDSFÖRBUNDET.
Lagtexter. 1—4. Sthlm 1955.
1. Lag om fattigvården m. m.
2. Samhällets barnavård och ungdomsskydd.
3. Barnets familjerättsliga ställning.
4. Hjälpformer för mödrar och barn.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Allmänna ekonomiska förhållanden.
1951 års företagsräkning. (Kommerskollegium.)
Finanser.
Kommunernas finanser år 1952. (Statistiska centralbyrån.)
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen år 1952. (Statistiska centralbyrån.)
Industri och bergshantering.
Industri. Berättelse för år 1953. (Kommerskollegium.)
Jordbruk med binäringar.
Jordbruk och boskapsskötsel 1954. (Statistiska centralbyrån.)
Skogshushållning.
Skogsstatistisk årsbok 1953. (Skogsstyrelsen.)
Transport- och kommunikationsväsen.
Statens vattenfallsverk år 1954. Av Vattenfallsstyrelsen.

TJÄNSTEMÄNNEN i företagsnämnden. Sthlm 1954. (Svenska industritjänstemannaförbundets skriftserie. Aktuella tjänstemannafrågor. 1.)

Nytillkommen tidskrift

Acta sociologica. Scandinavian review of sociology. Vol. 1 (1955). Khvn 1955.

Remisser till socialstyrelsen

Allmän pensionsförsäkring. Förslag avgivet av pensionsutredningen. SOU 1955: 32. (S.) Remisstid 1 mars 1956.

Centrala uppbördsnämnden: Fastställande av normalbelopp för existensminimum. [Stencil.] (Fi.) Remisstid 1 november 1955.

Samhället och barnfamiljerna. Betänkande av 1954 års familjeutredning. SOU 1955: 29. (S.) Remisstid 15 januari 1956.

Statistiska centralbyrån: P. M. med förslag till specialundersökningar rörande gift kvinnas förvärvsarbete och arbetskraftens rörlighet. [Stencil.] (Fi). Remisstid 10 november 1955.

Tjänstebostäder. Betänkande avgivet av 1952 års tjänstebostadsutredning. SOU 1955: 30. (C.) Remisstid 1 december 1955.

Recensioner

Nyström, Per: Stadsindustriens arbetare före 1800-talet. [Akademisk avhandling, Lund.] (Den svenska arbetarklassens historia.) Stockholm: Tiden, 1955. 471 sid. Kr 21.

Med stadsindustri menar Nyström de s. k. manufakturerna, som växte fram under senare delen av 1600-talet, nådde sin högsta utveckling vid mitten av 1700-talet och slogs ut av eller gick upp i den begynnande storindustrin under 1800-talets förra hälft. Under 1600-talet avsågs med manufakturvaror i stort sett de industri- och hantverksprodukter som var föremål för import. Manufakturindustri blev en gemensam beteckning för den inhemska tillverkningen av sådana varor: textilier, socker, tobak, läder, metallvaror, papper, glas, fajans och olika kramvaror, i den mån denna tillverkning leddes av kapitalister utanför det skråorganiserade hantverkets ram.

De ojämförligt viktigaste av dessa branscher var textil- och metallmanufakturerna. De senare var liksom pappersbruken i allmänhet inte stadsindustrier och faller därmed utom ramen för Nyströms arbete. Stadsmanufakturerna var främst lokaliserade till Stockholm och Norrköping. Deras roll i stadens ekonomiska och socia-

la liv var betydligt större i Norrköping. Men de var inte desto mindre — liksom det äldre svenska stadsväsendet i dess helhet — först och främst en stockholmsföreteelse. Boken handlar därför med rätta framför allt om textilmanufakturerna i Stockholm.

Vid mitten av 1700-talet, när manufakturerna stod i sitt flor, utgjorde hantverkarbefolkningen — till vilken manufakturarbetarna inte räknades — 37 000 personer i städerna, 49 000 på landsbygden. Gruvbrytning och bruksindustri försörjde 57 000. Bönderna och den egendomslösa jordbruksbefolkningen räknade 1 287 000 människor och var därmed den numerärt dominerande gruppen i en totalbefolkning på drygt 1,8 milj. Samtidigt fick endast 20 000 personer sin försörjning av manufakturerna. En utredning om manufakturarbetarna är alltså inte ägnad att vara någon viktig del i ett verk om den svenska arbetarklassen. Nyström behandlar emellertid inte speciellt arbetarna utan tar upp den svenska manufakturindustrins historia i dess helhet, som nämnts med tonvikten på textilmanufakturerna i Stockholm. Han tecknar den mot internationell bakgrund och placerar in den i dess ekonomiska och sociala miljö.

Det kapitel som får anses vara bokens centrala när man betraktar den som en del i »Den svenska arbetarklassens historia» — det som behandlar manufakturarbetarnas sociala förhållanden — har inte skrivits av Nyström utan av fil. lic. Gösta Walldén. Denne karakteriserar först läget med hjälp av befolkningsstatistiken. Dödligheten i Stockholm nådde vid mitten av 1700-talet den enorma siffran av 50 promille. Den var nästan dubbelt så hög som i riket i dess helhet och översteg även de betydligt större kontinentala storstädernas. Manufakturbefolkningen, som svarade för 13 à 15 procent av stadens folkmängd, bodde i stor utsträckning på Södermalm, framför allt i Katarina församling. Källmaterialet gör det inte möjligt att räkna fram vanliga dödlighetssiffror för de olika församlingarna. Tar man emellertid antalet döda i procent av födda får man t. ex. för perioden 1751—1785 ett medeltal på 138 för Katarina mot 109 för Gamla stan, de välsituerades stadsdel. Dödligheten under första levnadsåret var 400 per tusen födda i Katarina mot 387 för hela Stockholm och 206 för hela riket. Övriga uppgifter pekar i samma riktning som dessa siffror.

Slutsatsen måste bli att manufakturarbetarna levde i det mest utpräglade exempel på slum, som Sveriges socialhistoria kan uppvisa. Följderna av att lönenivån låg ytterst nära existensminimum — något som långt ifrån saknade motstycke i det dåtida Sverige — komplicerades för deras del av de hygieniska vådor, som all stadsbebyggelse på den tiden medförde.

Den huvuddel av boken, som författats av Nyström, är den hittills utförligaste monografin över den näringsgren, vars arbetare kom att bilda detta sociala bottenskikt. Enligt en traditionell uppfattning var de svenska manufakturerna drivhusblomster, som hade den frihetstida hattregimens näringspolitiska idéer att tacka för sitt uppsving och förde en tynande tillvaro sedan denna regim fallit vid 1765/66 års riksdag. Nyström modifierar denna bild på flera viktiga punkter.

Han betonar bl. a. att hattarnas manufakturpolitik var mera intensiv än originell. Både dess principer och de flesta av de praktiska åtgärder som vidtogs hade introducerats i Sverige redan under 1600-talet. De bör ses mot bakgrund av en internationell utveckling, som kan följas åtminstone sedan 1200-talet. Det fanns redan då, särskilt i Flandern och Norditalien, en textilfabrikation, som arbetade för avlägsna marknader och hade en långt driven arbetsfördelning. Den var i allmänhet organiserad som förlagsindustri. Produktionen skedde helt eller delvis i arbetarnas hem eller på andra små, spridda arbetsplatser. Fabrikören ställde råvaror och ibland också verktyg och lokaler till mästarnas förfogande. Dessa köpte råvarorna av honom — oftast på kredit, dvs. fick förlag — bearbetade dem med hjälp av lönearbetare och sålde dem tillbaka till fabrikören. Eftersom skilda arbetsmoment utfördes hos olika mästare, köpte och sålde fabrikören ofta ett och samma material flera gånger under dess väg från råvara till färdig produkt. Vissa stadier av tillverkningen brukade dock utföras i fabrikörens centrala magasin eller av lönearbetare som fått ut materialet direkt därifrån. Fabrikören för-

läggaren var ibland identisk med den köpman som importerade råvarorna och exporterade de färdiga produkterna. På andra håll arbetade fabrikörerna i sin tur på förlag från de stora köpmanshusen, som alltså var produktionens verkliga ledare.

Denna industriform skiljer sig ju från den moderna dels genom att tillverkningen var så decentraliserad, dels i att förlagstagarna trots sitt ofta mycket starka beroende av förläggarna behöll en viss funktion av fristående företagare som helt saknas hos deras närmaste aktuella motsvarigheter, platschefer och verkmästare. För att med en så löslig företagsorganisation kunna få produktionen att löpa någotsånär smidigt och få varorna så standardiserade att de med framgång kunde utbjudas på avlägsna marknader, var det praktiskt nödvändigt för »förläggarskiktet» att åstadkomma en långtgående reglementering och kontroll av de underliggande leden i produktionsprocessen. Eftersom de ledande företagarna — storköpmän eller fabrikörer — dominerade stadsstyrelserna, var det naturligt att detta kom att ske i kommunal regi. Ibland sökte man också furstemaktens stöd. Men det är missvisande, menar Nyström, att kalla de offentliga förordningar och kontrollorgan, som myndigheterna skapade på de olika produktionsorterna, för politiska ingrepp i näringslivet. De kan snarare liknas vid den interna kontroll, som utövas av ledningen inom ett nutida industriföretag.

I många avseenden utvecklades naturligtvis förlagsindustrin olika i skilda länder och vid skilda tider. Bl. a. uppträdde under 1600-talet företag av mer fabriksmässig typ, dvs. med arbetarna sammanförda i större verkstäder. Men i sina huvuddrag förblev sig organisationen förbluffande lik ända från 1200-talet, då källornas ljus börjar falla över den, och fram till 1800-talet, då den nya maskintekniken på allvar förändrade förutsättningarna.

Nederländerna var det område, där förlagsindustrin nådde sin rikaste utveckling. Genom den snabba ekonomiska expansion, som den holländska köpmannarepubliken visade efter sin frigörelse från Spanien, framstod Holland under 1600-talet som det industriella och kommersiella mönsterlandet. För såväl företagare som politiker i andra stater blev det ett mål att skapa inhemska motsvarigheter till den holländska industrin och göra dem konkurrenskraftiga gentemot denna genom olika slags förmåner från myndigheternas sida. Den näringspolitik som blivit så välkänd och omdebatterad under namnet merkantilism präglades i avgörande grad just av detta syfte. Nyström betonar starkt att de merkantilistiska reglementeringarna inte tvingades på näringslivet av politiker som stödde sig på kammarlärda teoretiker. De ledande merkantilisterna var själva aktiva företagare, som vann gehör för sina synpunkter hos statsmakterna. I den mån motstånd förekom, var det frågan om intressemotsättningar inom näringslivet, inte mellan företagarna å ena sidan och politikerna å den andra.

Mot denna bakgrund avtecknar sig den svenska manufakturindustrin och manufakturpolitiken som detaljer i en allmäneuropeisk företeelse. Den svenska kronan utfärdade fr. o. m. 1620-talet och särskilt fr. o. m. andra hälften av århundradet privilegier för företagare inom skilda manufakturbranscher. Man stödde dem genom att upplåta mark och byggnader, genom frihet från skatt och krigstjänst, genom tullfrihet för råvaror, importförbud eller tullskydd mot konkurrerande produkter, lagar och offentliga institutioner för kontroll av arbetskraften och dess prestationer osv. Avsikten var bl. a. att dessa förmåner skulle locka utländskt kunnande och kapital till Sverige.

Det är uppenbart att statsmakten av militära skäl var angelägen om att manufakturer kom till stånd inom landet. Nyström antyder också att adeln var intresserad av att kunna ersätta de dyrbara importerade lyxartiklarna med inhemska varor. De köpmän som drev importen hade däremot ett rakt motsatt intresse; de var för kapitalsvaga för att själva kunna starta manufakturer. Förf. kan över huvud taget inte visa att någon inflytelserik grupp av företagare i förväg var förespråkare för en manufakturindustri i Sverige. Det skulle alltså i detta fall främst ha varit politiskt ledande grupper utanför näringslivet som drev igenom manufakturpolitiken i sitt eget och statens konsumentintresse. Det stämmer ju inte särskilt bra med den bild av de allmän-

europeiska sammanhangen, som förf. förut tecknat.

När såväl manufakturpolitiken som manufakturerna själva nådde sin högsta blomstring i Sverige, under hattväldets tid från slutet av 1730-talet till mitten av 1760-talet, är förklaringen däremot utan tvekan till stor del den att de ledande manufakturföretagarna i så hög grad kunde göra sig gällande på det politiska planet. Förf. visar dock övertygande att manufakturerna inte var så beroende av hattväldet som man hittills har antagit framför allt med stöd av att deras arbetarantal minskade efter hattarnas fall. I realiteten lyckades manufakturindustrin på det hela taget anpassa sig väl efter det kärvare klimatet genom rationaliseringar och övergång till enklare produkter, som krävde mindre arbete och var avsedda för en bredare publik. Branschstrukturen blev också en annan med genomsnittligt lägre företagsstorlek. Men någon allmän tillbakagång var det inte frågan om. Trots att statsmakterna i stor utsträckning fortsatte att favorisera manufakturerna under hela 1700-talet och ännu långt in på det följande seklet, kunde dessa å andra sidan aldrig erövra mer än en bråkdel av marknaden från sina konkurrenter: hemslöjden och importhandeln. (Den sistnämnda blomstrade i form av smuggling även under tider av importförbud.)

I Per Nyströms avhandling finns åtskilliga för svensk historievetenskaplig prosa främmande uttryck som »mellan dessa tvenne produktionssfärer hade köpmanskapitalet trängt sig in» och »den proletära underklassens ställning i förhållande till en kapitalägande överklass». Det förekommer t. o. m. något så chockerande som att Marx citeras som historisk auktoritet. Det kommer antagligen att ge många vana avhandlingsläsare en känsla av att framställningen är ovanligt dogmatisk. I själva verket är det väl snarare frågan om en dogmatism av ovant slag. Nyström polemiserar själv friskt mot den tidigare litteraturen för dess subjektiva inställning till manufakturväsendet, och det är ingen tvekan om att han åtminstone till stor del har rätt. Författarna har tyckt illa om sitt undersökningsobjekt därför att det har utgjort ett ur deras liberalistiska synvinkel motbjudande exempel på politiskt intrång i näringslivets frihet.

Nyström är i sin tur uppenbart förtjust över att kunna visa att en så hårt reglerad näring som manufakturindustrin kunde leva vidare decennium efter decennium utan att visa förfallssymtom. Såsom redan har framgått återkommer han också gång på gång med välbehag till att manufakturpolitiken stöddes av företagarna och var en renodlad intressepolitik, inte en tillämpning av några näringspolitiska idéer.

Här gör sig förf. kanske väl mycket besvär med att sparka in öppna dörrar. Det må lämnas därhän i vad mån det uppenbara intressedraget i manufakturpolitiken utesluter att denna skulle kunna ha varit »det praktiska uttrycket för en teoretisk övertygelse hos förvaltningen eller hos ett riksdagsparti». Men att den merkantilistiska regleringspolitiken till skillnad från den socialistiska sågs med välvilja av vissa företagare och hade dem till tillskyndare är ingen nyhet och har ju inte hindrat liberala historiker från att kritisera den.

De dogmatiska och polemiska inslagen i Nyströms bok uppträder fullt öppet. De minskar inte dess vetenskapliga värde men ökar nöjet av att läsa den. Det är över huvud taget sällan man får i sin hand en doktorsavhandling som samtidigt är så skarpsinnig och så lättläst. Även i mycket kortfattade översikter över Sveriges ekonomiska och sociala historia kommer Nyströms forskningsresultat att märkas. Därmed är också sagt att han har lyckats åstadkomma en ovanligt viktig avhandling, trots att det ämne han fick sig förelagt inte hör till de särskilt centrala.

Jan Magnus Fahlström

Lindner, Robert M.: Murar och människor. Studier i brottslingens psykologi. [Originalets titel: Stone Walls and Men.] Stockholm: Kooperativa förbundets bokförlag, 1954. 190 [+ 1] sid. Kr 14,50.

I Murar och människor revolterar den amerikanske psykologen Robert Lindner mot alla gängse uppfattningar om brott, brottslingar och straff. Det gör han på ett fantasieggande och bitvis mycket roligt sätt. Men det hela har alltför mycket tycke av verklighetsfrämmande predikan för att tas på

allvar. Det gör ett konstigt intryck att arbetet presenteras som handbok. Boken utgör en anhopning av känsloladdade hypoteser, blottad på vetenskapliga fakta i vanlig mening. Den har således alla möjligheter att inspirera till en livlig debatt.

Det största utrymmet ägnas motivbildningen för brott samt klassificeringen av olika brottslingstyper. Ett mycket dunkelt avsnitt behandlar sambandet mellan orsaken till brottsligheten och formen för denna. Rättvisan avhandlas i ett särskilt kapitel, som är uppfriskande elakt liksom kritiken av fängelserna. I övrigt behandlas bl. a. recidivism, psykopati, alkoholism samt kulturens och samhällsekonomins samband med brott.

På sätt och vis är Murar och människor en lektion i psykoanalytiskt tänkesätt med brottslingar som åskådningsmaterial. Hur man reagerar inför boken beror mest på om man accepterar den djuppsykologiska föreställningsramen, men också på om man vill godta författarens sätt att begagna sig av denna. Framställningen utgår från en uppdelning av brottslingar på lagöverträdare *(simple law-breakers)* och kriminotiker *(criminotics)*. Uppdelningsgrunden är dels den omfattning, i vilken jaget och personligheten är delaktiga i den brottsliga handlingen, dels i vilken grad denna är uttryck för inre behov och konflikter. »Skillnaden mellan brottet, neurosen och psykosen kan inte nog inpräntas», säger författaren. »Jaget är hundsförvant i kriminosen, motståndare i psykoneurosen och ömkansvärd slav i psykosen.» Med de s. k. lagöverträdelserna har jaget ingenting att skaffa. De är rena tillfälligheter, som enbart orsakas av yttre omständigheter. »Brottet är att betrakta som en form för anpassning, som svarar mot primitiva behov och begär, en frigörelse från anhopade spänningar och besvikelser, ett återställande av den hotade personliga integriteten. Det är blott en händelse, att denna form av beteende faller inom ett av lagen traditionellt förbjudet område.» En handling kan således vara kriminell utan att kollidera med lagen. Det är därtill alltid fråga om en psyko-ekonomisk process. »Konflikterna löses alltid på den väg, som med hänsyn till situationen i dess helhet innebär minsta möjliga kraftförbrukning», hävdar Lindner. Han är nämligen »en övertygad om än föga framstående anhängare av Cannons monumentala idé om homeostasen (jämviktsprincipen) som en fysiologisk, automatisk, självbevarande försäkring mot upplösning.» Denna hypotes överför författaren tveklöst från det fysiologiska till det psykiska området. Liksom kroppen skickar antikroppar mot en infektion, fungerar den kriminella handlingen som en avlastningsmekanism.

Enligt anmälarens uppfattning är ovanstående definition på brott mycket oklar. Den tillåter lika godtyckliga tolkningar som någonsin de »rent teoretiska och improduktiva definitioner», som baseras på »gammalt skräp, som levererats av en inskränkt psykologi, en famlande sociologi och en traditionsbunden rättsvetenskap». Det är också ett dubiöst tillvägagångssätt att söka bevisa *en* hypotes, att den brottsliga handlingen motsvarar den bästa och enda möjliga lösningen på en konflikt med hjälp av en *annan* hypotes, att allt strävar mot jämvikt. Likaså reagerar anmälaren mot Lindners benägenhet att generalisera på grundval av utvalda fall. Om man som här tar ut passande exempel bland kanske tusentals fall, bör det inte vara svårt att få »bevismaterial» för vilken teori som helst. I linje med denna tendens ligger författarens överdrivna motvilja mot allt vad statistik och siffror heter.

Vilka praktiska förändringar inom kriminalvården rekommenderar författaren? Jo, domstolarna skall förvandlas till diagnostiska kliniker. Det måste nämligen vara klart före rättegången, om domstolen har att göra med ett fall av lagöverträdelse eller kriminos och i det senare fallet av behandlingsbar eller icke behandlingsbar typ. Detta skall man utröna med djupanalytiska metoder. När man vet hur lång tid en analys kan ta och att den i många fall misslyckas, är det svårt att förstå, hur någon kan föreslå något så orealistiskt. Efter denna differentiering bör lagöverträdarna släppas. För de behandlingsbara kriminotikerna »gäller det att med djupgående metoder komma åt och upptäcka de sjukdomsalstrande källorna till kriminosen och åstadkomma en dynamisk nyorientering av hela personligheten. De oförbätterliga — de som inte kan nås av något slags terapi — de skulle avskiljas och hållas kvar för studium och forskning... Deras öde är ändå att tillbringa en stor del av sitt liv i fångenskap, och resten av tiden är de oförbätterliga rovdjur.» Dessutom bör inte domstolarna, utan de som har hand om

terapin, avgöra hur lång tid den brottslige bör hållas i förvar eller behandlas. Troligen ligger fångvårdens enda möjligheter till positiv påverkan just hos olika former av psykoterapi. Och visst förstår man, att författaren reagerar med patos mot de ständiga misslyckandena hos det nuvarande systemet, som är en nödfallsutväg i brist på bättre. Men hans eget reformförslag skjuter över målet och strider alltför mycket mot rådande rättsuppfattningar.

I avsnittet om alkoholismen betonas till en början att det är ett oerhört och utvecklingshämmande misstag att tro, att alkoholism och kriminalitet är företeelser som följs åt. (Ett par sidor längre fram påpekas dock, »att alkoholen kan betraktas som en av de främsta utlösande orsakerna till brott».) Det förra påståendet gäller endast, om man godtar det speciella kriminosbegrepp som används här. En kriminotiker begår brott under jagets medverkan och för att tillfredsställa något primitivt behov. En alkoholist dricker för att bedöva jaget och sätta det ur spel för att ohämmat kunna återgå till det orala stadiets lustupplevelser och storhetsdrömmar. Visserligen begår den alkoholpåverkade ofta brott, när det bedövade jaget lämnar fritt spelrum åt det-drifterna. Men sådana brott är helt artskilda från kriminotikerns. Den ena skillnaden är, att alkoholistens brott alltid riktar sig mot någon person — ofta via någon symbolik som endast en analys kan uppdaga. Den andra skillnaden är den redan antydda olikheten i jagstrukturen. Kriminotikern har ett relativt starkt jag, trots att det är upplockrat av det-drifter. Alkoholisten däremot har ett svagt jag, som är berett att låta sig bedövas. Därför blir också behandlingen helt olika för de berörda kategorierna. Detta resonemang förefaller nog ganska syntetiskt och hårdsmält för flertalet läsare, medan det troligen är naturligt och adekvat för en psykoanalytiker av den riktning som författaren företräder.

Man har lättare att acceptera övriga synpunkter på konstellationen alkoholism och brott. Bl. a. betonas betydelsen av alkoholmissbrukets indirekta verkningar. Ett alkoholskadat hem kan således vara kriminosdisponerande för dem som växer upp där. Identifieringen med fadern försvåras, och härigenom snedvrids den framtida auktoritetsuppfattningen. De materiella bristerna kan ge upphov till mindrevärdeskänslor och överdrivet kompensationsbehov.

Som medaljens ljusare baksida betecknar Lindner en ofta förbisedd sida av alkoholmissbruket. Med hjälp av alkohol kan många människor få lättnad i outhärdliga spänningstillstånd, tillfälliga eller permanenta, som annars kunde ta sig värre uttryck, t. ex. i brott. Den periodicitet, som är utmärkande för många alkoholisters dryckesvanor beror på växlingarna mellan uppladdning och urladdning av de spänningar, som ligger bakom symtomet. Även i detta sammanhang stöder sig författaren på jämviktshypotesen.

En stor del av alkoholens brottsframkallande verkan hör ihop med »alkoholromantiken». Härmed åsyftas de föreställningar om att man blir stark, glad och oförvägen, som traditionellt är förknippade med bruket av alkohol. »Enligt författarens mening bär alkoholromantiken ansvaret för ett större antal brott än alkoholen själv. Det förefaller inte osannolikt, att alkoholmissbruk ofta inleds med full förväntan om — och följaktligen förberedelse eller inställning på — vissa bestämda verkningar, och att dessa verkningar sedan inträffar oberoende av dryckens direkta inverkan.» Detta är en intressant och hoppfull aspekt på problemet, eftersom det anvisar en jämförelsevis enkel metod att motverka åtminstone vissa av alkoholens följder. En ihärdig propaganda bör upplysa om spritens »oromantiska» verkningar och bidra till att skingra de förledande vanföreställningarna.

När man läser Lindners bok, beklagar man ännu en gång hur svårt det är att kombinera analytisk verksamhet med vanliga vetenskapliga metoder för observation och redovisning. Hur annorlunda skulle inte en bok som denna bedömas, om dess påståenden kunde beläggas på ett tillfredsställande sätt! Nu är läsaren hänvisad till att tro eller inte tro, allt efter läggning och utbildning. Frånsett denna brist, som vidlåder nästan all djuppsykologisk litteratur, reagerar anmälaren mot de överdrifter och förenklingar som förekommer så talrikt. Men det är möjligt, att denna svaghet hänger samman med det som har uttytts som arbetets lovvärda huvudsyfte: Att med chockverkan väcka upp läsaren ur hans vanemässiga syn på brottsligheten och dess bekämpande samt inspirera till nya och mer adekvata behandlingsmetoder.

Kerstin Elmhorn

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 12

Fastighetsomkostnadernas förändringar åren 1949—1954

Av föredraganden i statens hyresråd, pol. mag. *Stina Thornell*

Utförda undersökningar. På hösten 1951 hemställde statens hyresråd hos Kungl. Maj:t om en ny större fastighetsomkostnadsundersökning. De undersökningar som tidigare utförts hade till väsentlig del grundats på uppgifter om de fastigheter, vilka ingått i 1943 års fastighetsomkostnadsundersökning, men bortfallsprocenten i materialet hade så småningom blivit alltför hög.[1]

Med anledning av hyresrådets framställning uppdrog Kungl. Maj:t åt rådet att i samråd med bostadsstyrelsen, statistiska centralbyrån och priskontrollnämnden statistiskt undersöka de faktiska utgifterna för fastighetsförvaltningen under åren 1949—51. Undersökningen skulle omfatta högst 5 000 hyresfastigheter belägna i skilda delar av landet och på orter av olika storleksordning samt fastigheter av olika storlek, ålder och förvaltningstyper.

I direktiven till rådet angavs, att undersökningen skulle planläggas och bedrivas så att bearbetningen av uppgifter för ett urval av omkring 500 fastigheter vore avslutad före den 1 juli 1952. Detta material skulle användas som grundval för beslutet om generell hyreshöjning för hyresåret 1 oktober 1952—30 september 1953.[2]

Vid arbetet med undersökningen visade det sig sedermera praktiskt lämpligt att i första hand (under hösten 1951) välja ut fastigheter byggda före år 1942, och senare (under hösten 1952) fastigheter färdigställda efter år 1941. Härigenom kom materialet att bli större än vad som angavs i Kungl. Maj:ts uppdrag och omfattade ca 5 000 hus byggda före år 1942 och ca 3 000 hus byggda under åren 1942—50. För den första av dessa båda grupper avsåg undersökningen fastighetsomkostnadernas förändringar åren 1949—51 och för den andra gruppen förhållandena åren 1950—52.

För att få ett underlag för beslutet om generell hyreshöjning för hyresåret 1 oktober 1953—30 september 1954 beslöt hyresrådet på hösten 1952 att komplettera en del av ovan nämnda större fastighetsomkostnadsundersökning med uppgifter även för år 1952.[3]

[1] Redogörelser för tidigare fastighetsomkostnadsundersökningar finns i *Sociala Meddelanden* 1942: 8, sid. 567; 1943: 9, sid. 684; 1945: 6, sid. 479; 1948: 7, sid. 546; 1949: 8, sid. 590; 1950: 9, sid. 690 samt 1951: 9, sid. 644.

[2] Redogörelse för denna delundersökning återfinns i *Sociala Meddelanden* 1952: 9, sid. 575.

[3] Redogörelse för denna delundersökning återfinns i *Sociala Meddelanden* 1953: 11, sid. 664.

På hösten 1953 beslöt rådet likaledes en komplettering av materialet med uppgifter för år 1953 i avsikt att få aktuella siffror vid beslutet om hyreshöjning för hyresåret 1954—55. Dessa kompletteringar fördröjde arbetet med de större undersökningarna, så att dessa ej kunde slutgiltigt redovisas förrän i maj 1954.

På hösten 1954 beslöt hyresrådet vidare att för viss del av det material som redovisats i maj 1954 låta inhämta uppgifter även för år 1954. Detta material skulle omfatta 1 200 hus färdigställda före år 1942 och omkring 900 hus färdigställda efter år 1941. Denna undersökning redovisades i juni 1955.

Med anledning av riksbanksfullmäktiges beslut den 18 april 1955 att höja diskontot gjordes vissa framräkningar inom rådet om verkan av denna diskontohöjning på fastighetskrediten. Dessa beräkningar, i fortsättningen kallade kapitalkostnadsundersökningen, kunde emellertid endast grundas på uppgifter från de större kreditinstituten om deras utlåning mot säkerhet av inteckning i »annan» fastighet och det var omöjligt att redovisa den kredit som lämnats från annat håll. Resultaten offentliggjordes i juni 1955 samtidigt med fastighetsomkostnadsundersökningen.

Den redogörelse som lämnas i denna artikel avser huvudresultaten av följande undersökningar:

(Ia). Utvecklingen åren 1949—51 för fastigheter färdigställda före år 1942.

(Ib). Utvecklingen åren 1950—52 för fastigheter färdigställda efter år 1941.

(IIa). Utvecklingen åren 1953—54 för fastigheter färdigställda före år 1942.

(IIb). Utvecklingen åren 1953—54 för fastigheter färdigställda efter år 1941.

(III). Särskilda kapitalkostnadsundersökningen.

(Ia). Fastighetsomkostnadernas förändringar under åren 1949—51 för fastigheter färdigställda före år 1942. För undersökningen utvaldes 5 202 hyreshus av olika ålder och storlek belägna inom hyresreglerade områden med 2 000 invånare och däröver.[1]

Inalles kunde 4 566 formulär bearbetas, vilket motsvarar 87,8 % av de utsända formulären.[2] Kassationsanledning var i övervägande antalet fall »ofullständiga uppgifter» (fastigheten hade sålts under redovisningsperioden, ägaren hade dött, etc.) men i åtskilliga fall var orsaken den att fastigheten ändrat karaktär.

De redovisade posterna uttrycktes i procent av ett genomsnittligt hyresvärde exklusive bränslekostnader, dvs. medeltalet för åren 1949—51 av

---

[1] Hur dessa hus utvaldes har tidigare närmare redovisats i *Sociala Meddelanden* 1952: 9, sid. 576 ff.

[2] Antalet utsända och bearbetade formulär samt svarsprocenten i denna och övriga fastighetsomkostnadsundersökningar redovisas längre fram i denna artikel (sid. 716).

hyror exklusive bränslekostnader och exklusive beviljad generell hyreshöjning.[1]

De undersökta husen innehöll 70 470 lägenheter, varav 61 244 bostads- och blandade lägenheter. Taxeringsvärdet var 998,7 mkr den 1 januari 1949 och beräknades genom 1952 års taxering komma att öka med 15 à 20 %.

Skulderna — till vilka skulle hänföras allt upplånat kapital för vilket säkerhet lämnats mot inteckningar i fastigheten — uppgick under redovisningsperioden till drygt 68 % av taxeringsvärdet i genomsnitt för samtliga fastigheter. Räntorna, dvs. de under resp. år förfallna räntorna, var 3,5 % av skuldsumman år 1949 och hade år 1951 ökat till 3,6 %, motsvarande en ökning från 29,6 % av genomsnittligt hyresvärde till 30,1 % eller, vid beräknad oförändrad skuldsumma, 30,2 % av sagda värde.

De sammanlagda hyresintäkterna exklusive bränsleutgifter men inklusive generell hyreshöjning var 81,6 mkr under år 1951, dvs. praktiskt taget oförändrade sedan år 1949 — det var först från och med den 1 oktober 1951 som generell hyreshöjning beviljades med 2 % för Stockholm med förorter och med 5 % för övriga orter.

Posten »onera exklusive bränsleutgifter» — vartill hänförts avlöningar till vice värd, portvakt och gårdskarl el. dyl., omkostnad för trädgård, utgifter för vatten, renhållning, elektrisk ström, sotning, snöskottning samt skötsel av hiss, utgifter för byggnadens försäkring, tomträttsavgäld och övriga utgifter — uppgick år 1949 till 15,6 % och hade år 1951 ökat till 17,6 % av genomsnittligt hyresvärde för samtliga undersökta fastigheter. Posten reparationer och underhåll uppgick för hela materialet till 17,7 % år 1949 och till 19,3 % av genomsnittligt hyresvärde år 1951.

Fastighetsskatten, som beräknades med ledning av uppgivna taxeringsvärden och uppgifter om den kommunala utdebiteringen, uppgick såväl år 1949 som år 1951 till 4 % av genomsnittligt hyresvärde. Hyresförlusterna var obetydliga under här ifrågavarande period och uppgick endast till 0,2 % av hyresvärdet.

Samtliga ovan nämnda utgifter — räntor, hyresförluster, onera exkl. bränsleutgifter, reparationer och underhåll samt 7/10 av den kommunala fastighetsskatten — uppgick år 1949 tilll 67,1 % och ökade därefter till 71,2 % eller vid beräknad oförändrad skuldsumma till 71,3 % under 1951, dvs. med 4,1 % resp. 4,2 % i förhållande till det genomsnittliga hyresvärdet.

I tab. 1 redovisas huvudresultaten av undersökningen med fördelning på Stockholm med förorter samt på s. k. övriga orter.[2]

Av särskilt intresse i undersökningen var en bearbetning som gjordes av materialet inom de olika dyrortsgrupperna 2—5, vilka uppgifter sammanförts i tab. 2. Denna indelning av materialet visar tydligt de stora skillnader som fanns mellan dyrortsgrupp 2 å ena sidan och övriga ortsgrupper å andra sidan. Summa utgifter — räntor, hyresförluster, onera exkl. bränsle-

[1] Jämför *Sociala Meddelanden* 1953: 11, sid. 667.

[2] Till Stockholms förorter hänfördes Djursholm, Lidingö, Nacka, Solna, Sundbyberg, Danderyd, Saltsjöbaden, Sollentuna, Stocksund och Täby.

Tab. 1. Skuldsumma i procent av taxeringsvärde, årliga intäkter och utgifter i procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1949 och 1951 för fastigheter färdigställda före år 1942 (vägda tal). Stockholm med förorter, övriga orter och samtliga orter

	Stockholm med förorter			Övriga orter			Samtliga orter		
	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951
Antal hus	1 056	1 056		3 433	3 433		4 489	4 489	
Antal lägenheter	30 088	30 088		40 382	40 382		70 470	70 470	
Skuldsumma 1 jan. i % av taxeringsvärdet år 1949	70,8	69,4	– 1,4	66,8	67,6	+ 0,8	68,6	68,4	– 0,2
Räntor:									
i % av skuldsumman	3,7	3,6	– 0,1	3,5	3,6	+ 0,1	3,5	3,6	+ 0,1
i % av genomsnittligt hyresvärde	32,0	31,1 (31,7)	– 0,9 (– 0,3)	27,8	29,3 (28,9)	+ 1,5 (+ 1,1)	29,6	30,1 (30,2)	+ 0,5 (+ 0,6)
I % av genomsnittligt hyresvärde									
Summa utgifter för hyresförluster, onera (exkl. bränsleutgifter), reparationer och 7/10 av fastighetsskatt	35,3	36,3	+ 3,0	40,6	44,8	+ 4,2	37,5	41,1	+ 3,6
Därav:									
Hyresförluster	0,0	0,1	+ 0,1	0,3	0,3	± 0	0,2	0,2	± 0
Onera exkl. bränsleutgifter	15,6	17,0	+ 1,4	15,5	18,0	+ 2,5	15,6	17,6	+ 2,0
Utgifter för reparationer	14,2	15,8	+ 1,6	20,4	22,0	+ 1,6	17,7	19,3	+ 1,6
7/10 av fastighetsskatt	3,5	3,4	– 0,1	4,4	4,5	+ 0,1	4,0	4,0	± 0
Genomsnittligt hyresvärde minus räntor och övriga utgifter (exkl. bränsleutgifter)	34,7	32,6	– 2,1	31,6	25,9	– 5,7	32,9	28,8	– 4,1

Anm. Genomsnittligt hyresvärde = hyresvärde exkl. bränsleutgifter och exkl. generell hyreshöjning i medeltal för åren 1949—51. Siffrorna inom parentes anger räntor vid beräknad oförändrad skuldsumma.

utgifter, reparationer och underhåll samt 7/10 av kommunal fastighetsskatt — uppgick sålunda inom dyrortsgrupp 2 till 66,7 % av genomsnittligt hyresvärde år 1949 och hade år 1951 ökat till 81,7 % av sagda värde, dvs. en ökning med 15,0 %. Inom dyrortsgrupp 3 var motsvarande ökning 5,2 %, inom dyrortsgrupp 4 var den 3,8 % och inom ortsgrupp 5 endast 3,1 %.

Orsaken till särställningen för dyrortsgrupp 2 i omkostnadshänseende torde bero på ett flertal faktorer men främst på den på dessa orter relativt låga hyresnivån som medför att inträdda kostnadsförändringar relativt sett blir större där än inom andra orter med en högre hyresnivå.

Det var framför allt utgifter för reparationer och underhåll som företedde en starkare ökning inom dyrortsgrupp 2, med 9,3 % av genomsnittligt hyresvärde från år 1949 till år 1951, än inom övriga ortsgrupper, där de ökade med högst 2 % av detta värde.

Vid avgivande av sitt förslag till generell hyreshöjning för hyresåret 1 ok-

Tab. 2. Skuldsumma i procent av taxeringsvärde, årliga intäkter och utgifter i procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1949 och 1951 för fastigheter färdigställda före år 1942 (ägda tal). Dyrortsgrupperna 2—5

	Dyrortsgrupp 2			Dyrortsgrupp 3			Dyrortsgrupp 4			Dyrortsgrupp 5		
	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951	År 1949	År 1951	Ändring 1949–1951
Antal hus	194	194		2 393	2 393		754	754		1 148	1 148	
Antal lägenheter	1 239	1 239		26 212	26 212		12 203	12 203		30 816	30 816	
Skuldsumma 1 jan. i % av taxeringsvärdet år 1949	55,7	56,4	+ 0,7	64,7	65,6	+ 0,9	73,6	74,6	+ 1,0	70,8	69,4	−1,4
Räntor												
i % av skuldsumman	3,2	3,5	+ 0,3	3,4	3,5	+ 0,1	3,6	3,8	+ 0,2	3,6	3,6	± 0
i % av genomsnittligt hyresvärde	24,3	26,7 (26,4)	+ 2,4 (+ 2,1)	26,6	28,1 (27,7)	+ 1,5 (+ 1,1)	31,6	33,3 (32,9)	+ 1,7 (+ 1,3)	31,8	31,0 (31,6)	− 0,8 (−0,2)
I % av genomsnittligt hyresvärde												
Summa utgifter för hyresförluster, onera (exkl. bränsleutgifter), reparationer och 1/10 av fastighetsskatt	42,4	55,3	+ 12,9	40,4	44,5	+ 4,1	41,5	44,0	+ 2,5	33,7	37,0	+3,3
därav:												
Hyresförluster	0,2	1,6	+ 1,4	0,3	0,3	± 0	0,2	0,2	± 0	0,1	0,1	± 0
Onera exkl. bränsleutgifter	15,2	17,3	+ 2,1	15,2	17,7	+ 2,5	16,9	19,1	+ 2,2	15,6	17,0	+1,4
Utgifter för reparationer	22,1	31,4	+ 9,3	20,4	21,9	+ 1,5	20,5	20,5	± 0	14,4	16,4	+2,0
1/10 av fastighetsskatt	4,9	5,0	+ 0,1	4,5	4,6	+ 0,1	3,9	4,2	+ 0,3	3,6	3,5	−0,1
Genomsnittligt hyresvärde minus räntor och övriga utgifter (exkl. bränsleutgifter)	33,3	18,0	−15,3	33,3	27,9	− 5,4	26,9	22,7	− 4,2	34,7	32,1	−2,6

Anm. Genomsnittligt hyresvärde = hyresvärde exkl. bränsleutgifter och exkl. generell hyreshöjning medeltal för åren 1949—51. Siffrorna inom parentes anger räntor vid beräknad oförändrad skuldsumma.

tober 1954—30 september 1955 hade hyresrådet för första gången tillgång till de totala resultaten av förevarande undersökning, inbegripet nämnda fördelning på olika dyrortsgrupper. Med anledning härav hemställde rådet hos Kungl. Maj:t att den generella hyreshöjningen för lägenheter i dyrortsgrupp 2 skulle beviljas med högre belopp än för övriga hyresreglerade orter. Vad beträffar fastigheter färdigställda före år 1942 ansåg rådet därvid en ytterligare höjning med 6 % utöver vad som dessförinnan utgått vara befogad. Vid samma tillfälle föreslog hyresrådet en ytterligare höjning med 1 % för Stockholm med förorter och med 2 % för övriga orter.

Tab. 3. Skuldsumma i procent av taxeringsvärde, årliga intäkter och utgifter i under åren 1942—49 (vägda tal). Stockholm med förorter, övriga orter och samt.

	Stockholm med förorter			Övriga orter		
	År 1950	År 1952	Ändring 1950-1952	År 1950	År 1952	Ändring 1950-1952
Antal fastigheter	378	378		2 390	2 390	
Antal lägenheter	11 435	11 435		22 943	22 943	
Skuldsumma 1 jan. i % av taxeringsvärdet år 1952	85,8	85,4	— 0,4	87,5	86,5	— 1,0
Räntor:						
i % av skuldsumman . . .	3,3	3,4	+ 0,1	3,3	3,5	+ 0,2
i % av genomsnittligt hyresvärde	42,8	42,9 (43,1)	+ 0,1 (+ 0,3)	45,5	47,4 (47,9)	+ 1,9 (+ 2,4)
I % av genomsnittligt hyresvärde						
Summa utgifter för hyresförluster, onera (exkl. bränsleutgifter), reparationer och 9/10 av fastighetsskatt . . .	33,8	38,9	+ 5,1	30,9	38,1	+ 7,2
Därav:						
Hyresförluster	0,1	0,0	— 0,1	0,2	0,3	+ 0,1
Onera exkl. bränsleutgifter	19,8	23,6	+ 3,8	16,2	19,9	+ 3,7
Utgifter för reparationer .	8,6	9,5	+ 0,9	7,7	10,0	+ 2,3
9/10 av fastighetsskatt . . .	5,3	5,8	+ 0,5	6,8	7,9	+ 1,1
Genomsnittligt hyresvärde minus räntor och övriga utgifter (exkl. bränsleutgifter)	23,3	18,2	— 5,1	23,7	14,5	— 9,2

Anm. Genomsnittligt hyresvärde = hyresvärde exkl. bränsleutgifter och exkl. generell hyresändrad skuldsumma.

(Ib). Fastighetsomkostnadernas förändringar under åren 1950—52 för fastigheter färdigställda efter år 1941. *Den andra delen* av den större fastighetsomkostnadsundersökning som slutfördes i maj 1954 avsåg fastigheter färdigställda efter den 1 januari 1942. För urvalet av fastigheter till denna undersökning vände sig hyresrådet genom en cirkulärskrivelse i november 1952 till samtliga hyresnämnder med anhållan att de skulle lämna uppgifter om ägare, adress, storlek, m. m. i fråga om de fastigheter för vilka grundhyror fastställts under vissa månader varje år sedan hyresregleringslagens ikraftträdande.[1]

Hyresnämnderna lämnade uppgifter om sammanlagt 3 718 fastigheter för vilka grundhyror fastställts åren 1942—51. Till ägarna av dessa fastigheter utsändes ett frågeformulär av samma typ som för äldre fastigheter med begäran om uppgifter avseende fastighetsomkostnadernas storlek och förändringar åren 1950—52.

[1] Jämför *Sociala Meddelanden* 1953: 11, sid. 669 ff.

procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1950 och 1952 för fastigheter färdigställda liga orter

Samtliga orter								
Fastigheter färdigställda åren 1942—1947			Fastigheter färdigställda åren 1948—1949			Samtliga fastigheter (färdigställda åren 1942—1949)		
År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952	År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952	År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952
2 143	2 143		625	625		2 768	2 768	
27 206	27 206		7 172	7 172		34 378	34 378	
85,5	84,9	− 0,6	91,4	90,2	− 1,2	86,9	86,1	− 0,8
3,4	3,5	+ 0,1	3,2	3,3	+ 0,1	3,3	3,5	+ 0,2
44,2	45,6 (46,0)	+ 1,4 (+ 1,8)	45,2	45,7 (46,3)	+ 0,5 (+ 1,1)	44,4	45,6 (46,0)	+ 1,2 (+ 1,6)
33,3	39,7	+ 6,4	27,6	34,1	+ 6,5	32,0	38,5	+ 6,5
0,1	0,1	± 0	0,4	0,4	± 0	0,2	0,2	± 0
18,0	21,9	+ 3,9	16,2	19,6	+ 3,4	17,6	21,4	+ 3,8
9,0	10,7	+ 1,7	4,7	6,8	+ 2,1	8,0	9,8	+ 1,8
6,2	7,0	+ 0,8	6,3	7,3	+ 1,0	6,2	7,1	+ 0,9
22,5	14,7	− 7,8	27,1	20,3	− 6,8	23,5	16,0	− 7,5

höjning i medeltal för åren 1950—52. Siffrorna inom parentes anger räntor vid beräknad oför-

Antalet inkomna formulär uppgick till 3 438 (dvs. 92,5 % av antalet utsända). Av dessa måste emellertid 584 kasseras, varför endast 2 854 formulär, dvs. 76,8 % av de utsända, kunde bearbetas.[1] Den slutliga redovisningen kom emellertid endast att omfatta de 2 768 fastigheter som byggts under åren 1942—49, beroende på att omkostnaderna i fastigheter som varit i bruk mindre än tre år i ett flertal fall ej normaliserats så att de skulle kunna utgöra en grund för bedömning av frågan om eventuell generell hyreshöjning.

Liksom vid den undersökning som avsåg de äldre husen redovisades materialet på olika orter och ortsgrupper, varvid den administrativa indel-

[1] Av de 584 formulär som kasserades hänförde sig 45 till enfamiljshus, 90 till fastigheter som ej var uthyrda i öppna marknaden, 19 till ej färdigställda hus, 85 till fastigheter som byggts före den 1 januari 1942 samt 261 till hus som färdigställts så nyligen att uppgifter endast kunnat lämnas för ett år. Om de här nämnda »kasserade» formulären ej medräknas bland dem som utsändes — därest man vid undersökningens början känt till dess speciella beskaffenhet borde de redan då ha uteslutits — skulle antalet utsända formulär ha uppgått till 3 218 och av dessa kunde 88,7 bearbetas. De övriga formulären som kasserades innehöll — på grund av fastighetens försäljning, ägarens död el. dyl. — endast ofullständiga uppgifter.

ningen och folkmängdsförhållandena den 1 januari 1952 låg till grund, på olika dyrortsgrupper samt, med hänsyn till fastigheternas storlek, på olika hustyper.

De redovisade posterna uttrycktes i procent av ett genomsnittligt hyresvärde exklusive bränslekostnader, varmed avsågs medeltalet för åren 1950—52 av hyror exklusive bränslekostnader och exklusive beviljad generell hyreshöjning.

I de 2 768 fastigheter, byggda åren 1942—49, som slutligen redovisades, fanns sammanlagt 34 378 lägenheter, varav 30 833 var bostads- och blandade lägenheter. Taxeringsvärdet för dessa fastigheter var 672,1 mkr år 1952 och skulderna vid den tidpunkten motsvarade drygt 86 % av taxeringsvärdet.

De under resp. år förfallna räntorna uppgick år 1950 till 3,3 % och år 1952 till 3,5 %, vilket motsvarar en ökning från 44,4 % till 45,6 % av genomsnittligt hyresvärde eller, vid beräknad oförändrad skuldsumma, till 46,0 % av hyresvärdet. Ökningen av räntekostnaderna var något större för fastigheter färdigställda åren 1942—47 (1,8 % av hyresvärdet vid oförändrad skuldsumma) än för de fastigheter som byggts åren 1948—49 (1,1 % av hyresvärdet vid oförändrad skuldsumma).

De sammanlagda hyresintäkterna var 43,6 mkr år 1950 och hade år 1952 ökat med 1 mkr. Denna ökning torde emellertid inte vara faktisk utan bero på ojämnheter i redovisningen olika år emellan.

Posten »onera exklusive bränsleutgifter» vartill hänförts samma omkostnader som för de äldre husen (jämför ovan sid. 703) uppgick år 1950 till 17,6 % och år 1952 till 21,4 % av genomsnittligt hyresvärde. Ökningen var likartad för fastigheter av skilda åldrar. Även beträffande utgifter för reparationer var ökningen i stort sett densamma för fastigheter byggda under hela perioden 1942—49; för hus byggda åren 1942—47 var den sålunda 1,7 % och för hus byggda åren 1948—49 var den 2,1 % av genomsnittligt hyresvärde.

Fastighetsskatten ökade under redovisningsperioden med ca 1 % av genomsnittligt hyresvärde. I enlighet med principerna för hyressättning i nybyggda hus medräknades härvid endast 90 % av skatten som omkostnad i detta sammanhang.[1]

För fastigheter byggda åren 1942—47 uppgick samtliga ovannämnda utgifter — räntor, hyresförluster, onera exkl. bränsleutgifter, reparationer och underhåll samt 9/10 av kommunal fastighetsskatt — till 77,5 % år 1950 och till 85,3 % år 1952 av genomsnittligt hyresvärde. Vid beräknad oförändrad skuldsumma uppgick kostnaderna under år 1952 till 85,7 % av hyresvärdet. För fastigheter byggda åren 1948—49 var motsvarande utgifter 72,8 % år 1950 och hade år 1952 ökat till 79,8 %, eller vid beräknad

[1] Principerna återfinns i statens hyresråds cirkulär nr 36, vilket är intaget i Zetterberg, Herman: *Hyresregleringen. Kommentar till lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. och lagen samma dag om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m. jämte därtill anslutna författningar.* Andra, omarbetade upplagan med supplement. Utgiven av Erik Hedfeldt. Stockholm: Norstedts, 1951.

oförändrad skuldsumma till 80,4 %, dvs. en ökning med 7,0 resp. 7,6 % av det genomsnittliga hyresvärdet. Utgifternas relativa andel var alltså större för de äldre fastigheterna, vilket främst orsakas av att reparationskostnaderna var lägre i de hus som byggts under de senaste åren.

I tab. 3 anges de här refererade huvudresultaten med fördelning å ena sidan på Stockholm med förorter och å andra sidan på övriga orter. För samtliga orter redovisas även fastigheter av olika ålder.

Liksom för äldre hus var den bearbetning av materialet som gjordes på de olika dyrortsgrupperna av särskilt intresse. I tab. 4 har dessa uppgifter sammanställts. Den markanta skillnad som i fråga om de äldre husen finns mellan fastigheter i dyrortsgrupp 2 och i övriga ortsgrupper framträder ej här. Detta beror troligen på att skillnaden i hyresläge mellan olika orter är väsentligt mindre i fråga om fastigheter byggda efter år 1941 än för dem som byggts tidigare. Hyresrådet fann ej heller orsak att föreslå någon högre höjning för fastigheter i dyrortsgrupp 2 än för fastigheter i övriga dyrortsgrupper.

(IIa) Fastighetsomkostnadernas förändringar under åren 1953—54 för fastigheter färdigställda före år 1942. I september 1954 beslöt hyresrådet att inhämta uppgifter om fastighetsomkostnadernas förändringar för omkring 1 750 hus i 1952 års fastighetsomkostnadsundersökning. Av dessa hus hade 1 206 ingått i såväl 1952 som 1953 och 1954 års undersökningar, och för dem skulle man alltså kunna redovisa uppgifter för hela perioden 1949—54, medan för övriga drygt 500 hus uppgifter endast fanns i 1952 års undersökning.

Till ägarna av 1 738 hus utsändes ett frågeformulär likartat det som tidigare använts. Sammanlagt inkom uppgifter om 1 675 hus, vilket motsvarar 96,4 % av de utsända formulären. På grund av bristande tid kunde under våren 1955 endast den del av materialet bearbetas, vilken avsåg de 1 206 hus som ingått i såväl 1952 som 1953 och 1954 års undersökningar. Uppgifter inkom härvid om 1 167 hus, vilket motsvarar 96,8 % av de utsända formulären. Av de inkomna uppgifterna kunde endast data för 1 123 bearbetas, dvs. 93,1 % av de utsända.[1]

För samtliga ovan nämnda 1 123 hus lämnades uppgifter för åren 1953—54 och för 1 023 av dessa hus redovisades uppgifter för hela perioden 1949—54.

I 1952 års undersökning fördelades husen dels efter storlek, dels inom olika orter och storleksgrupper samt dels med hänsyn till olika dyrortsgrupper. I förevarande undersökning redovisades emellertid endast uppgifter för hus av olika storlek samt, såvitt avsåg den del av undersökningen (det större materialet) som begränsades till åren 1953 och 1954, för Stockholm

[1] Anledningen till att 44 formulär måste kasseras var i flertalet fall ofullständiga uppgifter på grund av fastighetens försäljning (10 fall), ägarens död (4 fall), ombyggnad (11 fall) samt rivning eller brand (9 fall).

Tab. 4. Skuldsumma i procent av taxeringsvärde, årliga intäkter och utgifter i procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1950 och 1952 för fastigheter färdigställda under åren 1942—49 (vägda tal). Dyrortsgrupperna 2—5

	Dyrortsgrupp 2			Dyrortsgrupp 3			Dyrortsgrupp 4			Dyrortsgrupp 5		
	År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952	År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952	År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952	År 1950	År 1952	Ändring 1950–1952
Antal fastigheter . .	435	435		1 475	1 475		355	355		503	503	
Antal lägenheter . .	2 311	2 311		16 063	16 063		3 614	3 614		12 390	12 390	
Skuldsumma 1 jan. i % av taxeringsvärdet år 1952 . .	78,1	78,1	± 0	86,9	85,7	− 1,2	94,1	93,0	− 1,1	86,3	85,8	−0,5
Räntor i % av skuldsumman	3,3	3,6	+ 0,3	3,3	3,5	+ 0,2	3,5	3,6	+ 0,1	3,4	3,4	± 0
i % av genomsnittligt hyresvärde . .	45,3	49,8 (49,8)	+ 4,5 (+ 4,5)	44,8	46,8 (47,4)	+ 2,0 (+ 2,6)	48,8	49,2 (49,8)	+ 0,4 (+ 1,0)	42,8	43,1 (43,3)	+0,3 (+0,5)
I % av genomsnittligt hyresvärde												
Summa utgifter för hyresförluster, onera (exkl. bränsleutgifter), reparationer och 9/10 av fastighetsskatt	30,7	37,7	+ 7,0	31,0	38,1	+ 7,1	31,9	38,0	+ 6,1	33,4	38,9	+5,5
Därav:												
Hyresförluster . .	1,1	1,2	+ 0,1	0,2	0,2	± 0	0,1	0,2	+ 0,1	0,1	0,0	± 0
Onera exkl. bränsleutgifter	14,1	16,5	+ 2,4	16,5	20,4	+ 3,9	17,2	20,6	+ 3,4	19,3	23,1	+3,8
Utgifter för reparationer	8,7	11,5	+ 2,8	7,3	9,6	+ 2,3	8,5	9,7	+ 1,2	8,6	9,8	+1,2
9/10 av fastighetsskatt	6,8	8,5	+ 1,7	7,0	7,9	+ 0,9	6,1	7,5	+ 1,4	5,4	5,9	+0,5
Genomsnittligt hyresvärde minus räntor och övriga utgifter (exkl. bränsleutgifter)	31,0	38,4	+ 7,4	24,3	15,0	− 9,3	19,3	12,9	− 6,4	23,7	18,1	−5,6

Anm. Genomsnittligt hyresvärde = hyresvärde exkl. bränsleutgifter och exkl. generell hyreshöjning i medeltal för åren 1950—52. Siffrorna inom parentes anger räntor vid beräknad oförändrad skuldsumma.

med förorter å ena sidan och landet i övrigt å den andra.[1] Materialet var nämligen inte tillräckligt omfattande för en längre gående redovisning.

De olika posterna uttrycktes i procent av ett genomsnittligt hyresvärde exklusive bränslekostnader, vilket var ett medeltal av 1953 och 1954 års värden med frånräknande av beviljad generell hyreshöjning.

[1] Följande storleksgruppering användes:
Mindre hus: Hus med 2 bostadslägenheter jämte andra lokaler samt hus med 3—9 bostadslägenheter och högst 25 % andra lokaler.
Medelstora hus: Hus med 3—9 bostadslägenheter och mer än 25 % andra lokaler samt hus med 10—19 bostadslägenheter och högst 25 % andra lokaler.
Stora hus: Hus med minst 10—19 bostadslägenheter och mer än 25 % andra lokaler samt hus med minst 20 bostadslägenheter.

Taxeringsvärdet för samtliga 1 123 hus var 344,4 mkr. Husen innehöll 21 859 lägenheter, varav 19 186 bostads- och blandade lägenheter. Skulderna uppgick under redovisningsperioden (åren 1953 och 1954) till i genomsnitt drygt 58 % av taxeringsvärdet. Härvid kunde konstateras att skuldernas storlek ökade med husstorleken. För de mindre husen uppgick de sålunda till 51 % av taxeringsvärdet, för de medelstora husen till 58 % och för de större husen till 64—66 % av sagda värde.

Av undersökningen framgick vidare att räntorna ej nämnvärt förändrats under de senaste åren. Uttryckta i procent av skuldsumman uppgick de för landet i dess helhet till 3,7 % såväl år 1953 som år 1954, vilket motsvarade 30,3 respektive 30,4 % av genomsnittligt hyresvärde. Sedan år 1949 hade de emellertid ökat med 1,6 % av sagda värde vid förändrad skuldsumma och med 1,1 % vid beräknad oförändrad skuldsumma.

De sammanlagda hyresintäkterna exklusive bränsleutgifter och generell hyreshöjning var praktiskt taget oförändrade från år 1953 till år 1954, men sedan år 1949 hade en ökning inträffat motsvarande drygt 1 % av det genomsnittliga hyresvärdet. Av särskilt intresse i denna undersökning var en redovisning för de fastigheter där hyran höjts individuellt (på grund av förbättringsarbeten, jämförelse med likvärdiga lägenheter, m. m.). För de fastigheter som kom i fråga varierade dessa höjningar mellan 1 och 5 % av hyresvärdet, vilket för materialet i dess helhet emellertid endast innebar en höjning med knappt 0,2 % av hyresvärdet.

Posten hyresförluster företedde under de senaste åren en ökning; i förhållande till år 1949 med 0,3 % av genomsnittligt hyresvärde.

Till »onera exklusive bränsleutgifter» hänfördes samma delposter som tidigare, jämför ovan sid. 703. Storleken av dessa som år 1949 uppgått till drygt 15 % av hyresvärdet hade därefter ökat till drygt 20 % av detta värde under år 1954, varav 4 % belöpte på tiden 1949—52.

Utgifterna för reparationer och underhåll var i stort sett oförändrade under åren 1953—54, men sedan år 1949 förelåg en ökning med inemot 5 % av hyresvärdet. Ökningen var särskilt markant för de mindre husen.

Skatterna beräknades på samma sätt som förut, dvs. med ledning av uppgivna taxeringsvärden samt uppgifter om den kommunala utdebiteringen. Den skattesats som fastställts för visst år användes för beräkning av skatterna två år senare. Hänsyn togs därvid ej till att 2/3 av skatten betalas det år den avser och 1/3 i början av följande år, utan hela beloppet hänfördes till det första året. Vid de beräkningar som avsåg tiden 1949—53 har endast 7/10 av skatterna — den beräknade effektiva delen — medtagits som en omkostnad i fastighetsförvaltningen.[1]

Genom beslut vid 1953 års riksdag sänktes repartitionstalet (skatt för fastighet beräknas på belopp som motsvarar viss procent, repartitionstalet, av taxeringsvärdet) från fem till fyra. Det lägre talet gäller från och med 1954 års fastighetstaxering.

[1] Fastighetsskatten är effektiv om den skattskyldige på grund av att procentavdrag, allmänna avdrag eller ortsavdrag ej kan utnyttjas måste betala högre skatt än om fastighetsskatt icke utginge (jfr SOU 1953: 8).

Tab. 5. Skuldsumma i procent av taxeringsvärde, årliga intäkter och utgifter i procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1953—54 för fastigheter färdigställda före år 1942 (vägda tal). Stockholm med förorter, övriga orter och samtliga orter

	Stockholm med förorter			Övriga orter			Samtliga orter		
	År 1953	År 1954	Ändring 1953–1954	År 1953	År 1954	Ändring 1953–1954	År 1953	År 1954	Ändring 1953–1954
Antal hus	282	282		841	841		1 123	1 123	
Antal lägenheter	9 597	9 597		12 262	12 262		21 859	21 859	
Skuldsumma 1 jan. i % av taxeringsvärdet 1 jan. 1952	58,5	58,8	+ 0,3	58,1	58,0	− 0,1	58,2	58,3	+ 0,1
Räntor i % av skuldsumman	3,6	3,6	± 0	3,7	3,7	± 0	3,7	3,7	± 0
i % av genomsnittligt hyresvärde	30,4	30,6 (30,5)	+ 0,2 (+ 0,1)	30,3	30,3 (30,3)	± 0 (± 0)	30,3	30,4 (30,4)	+ 0,1 (+ 0,1)
I % av genomsnittligt hyresvärde									
Summa utgifter för hyresförluster, onera (exkl. bränsleutgifter), reparationer och 7/10 (1953) resp. 5/8 (1954) av kommunal fastighetsskatt	45,2	43,4	− 1,8	52,0	51,8	− 0,2	49,1	48,1	− 1,0
Därav:									
Hyresförluster	0,0	0,1	+ 0,1	0,3	0,4	+ 0,1	0,2	0,2	± 0
Onera exkl. bränsleutgifter	19,9	19,9	± 0	20,8	21,4	+ 0,6	20,4	20,8	+ 0,4
Utgifter för reparationer	19,8	19,4	− 0,4	24,4	25,3	+ 0,9	22,4	22,7	+ 0,3
7/10 (1953), resp. 5/8 (1954) av kommunal fastighetsskatt	5,5	4,0	− 1,5	6,5	4,7	− 1,8	6,1	4,4	− 1,7
Genomsnittligt hyresvärde minus räntor och övriga utgifter (exkl. bränsleutgifter)	24,4	26,0	+ 1,6	17,7	17,9	+ 0,2	20,6	21,5	+ 0,9

Sänkningen av repartitionstalet medförde att i stället för att räkna med 7/10 av skatten såsom en omkostnad i fastighetsförvaltningen räknas numera med 5/8, eftersom sänkningen i fråga helt torde gå ut över den effektiva delen av fastighetsskatten.

För ett flertal orter sänktes den kommunala utdebiteringen år 1952, vilket i samband med det lägre repartitionstalet medförde sänkta skatter. Uttryckta i procent av genomsnittligt hyresvärde sjönk de i genomsnitt för hela landet med 1,7 % från år 1953 till år 1954. I Stockholm med förorter var sänkningen 1,5 % och för övriga delar av landet 1,8 %.

Samtliga ovan nämnda utgifter — räntor, hyresförluster, onera exkl. bränsleutgifter samt kommunal fastighetsskatt — uppgick enligt förevarande undersökning till 65,7 % av genomsnittligt hyresvärde för hela riket år 1949. År 1954 var motsvarande tal 77,8 % eller, vid beräknad oförändrad skuldsumma, 77,3 %. Största utgiftsökningen inföll mellan åren 1949—52 (8,8 %), medan en mindre sänkning (1,6 %) ägde rum från år 1953 till år

Tab. 6. Räntor i procent av skuldsumma och i procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1953—54 för fastigheter färdigställda under åren 1942—51 (Vägda tal). Hela riket

Fastigheter färdigställda år	Räntor					
	I % av skuldsumman			I % av genomsnittligt hyresvärde		
	1953	1954	Ändring 1953-1954	1953	1954	Ändring 1953-1954
1942—1947						
Samtliga fastigheter	3,4	3,5	+ 0,1	44,4	42,8 (45,0)	— 1,6 (+ 0,6)
Därav fastigheter utan statliga lån	3,7	3,7	± 0	42,5	40,0 (43,0)	— 2,5 (+ 0,5)
1948—1949						
Samtliga fastigheter	3,4	3,4	± 0	45,1	44,5 (45,0)	— 0,6 (— 0,1)
Därav fastigheter utan statliga lån	3,7	3,7	± 0	40,1	39,6 (40,0)	— 0,5 (— 0,1)
1950—1951						
Samtliga fastigheter	3,3	3,3	± 0	45,3	44,4 (45,2)	— 0,9 (— 0,1)
Därav fastigheter utan statliga lån	3,7	3,8	+ 0,1	44,2	44,4 (45,0)	+ 0,2 (+ 0,8)

Anm. Genomsnittligt hyresvärde = hyresvärde exkl. bränsleutgifter och exkl. generell hyreshöjning i medeltal för åren 1953—54. Siffrorna inom parentes anger räntor vid beräknad oförändrad skuldsumma.

1954. (Uppgifterna avser de hus — det mindre materialet — vilka redovisades för hela perioden 1949—54.)

Av tab. 5 framgår de här refererade huvudresultaten för åren 1953—54 med fördelning på Stockholm med förorter och övriga orter (det större materialet, där uppgifter endast fanns för nämnda år).

(IIb). Fastighetsomkostnadernas förändringar under år 1954 för fastigheter färdigställda efter år 1941. Samtidigt som hyresrådet i september 1954 beslöt att inhämta uppgifter för fastigheter färdigställda före år 1942 beslöts en undersökning av nyare hus. Denna undersökning skulle omfatta en fjärdedel, dvs. 939 fastigheter, av materialet i 1953 års undersökning. Uppgifter kom in för 900 fastigheter, vilket motsvarar 95,8 % av de utsända formulären. Av dessa kunde 839 st bearbetas (89,4 % av antalet utsända) medan 61 formulär måste kasseras.[1]

Den redovisning av materialet med hänsyn till olika dyrorts- och storleksgrupper som gjordes i 1953 års undersökning var ej möjlig i förevarande undersökning. Liksom tidigare gjordes emellertid en indelning med hänsyn till tidpunkten för fastigheternas färdigställande och efter deras storlek på olika hustyper. Dessutom särredovisades fastigheter utan statliga lån, vilket var av intresse vid en bedömning av räntekostnadernas förändringar.

[1] Anledning till kassation var i fråga om 37 fastigheter att dessa ej var flerfamiljsbostadshus. Ofullständiga uppgifter hade lämnats för 21 fastigheter medan 5 fastigheter byggts om.

Tab. 7. Skuldsumma i procent av taxeringsvärde, årliga intäkter och utgifter i procent av genomsnittligt hyresvärde åren 1953—54 för fastigheter färdigställda under åren 1942—51 (vägda tal)

	Fastigheter färdigställda under åren 1942—47			Fastigheter färdigställda under åren 1948—49			Fastigheter färdigställda under åren 1950—51		
	År 1953	År 1954	Ändring 1953–1954	År 1953	År 1954	Ändring 1953–1954	År 1953	År 1954	Ändring 1953–1954
Antal fastigheter	558	558		169	169		112	112	
Antal lägenheter	8 315	8 315		2 239	2 239		1 803	1 803	
Skuldsumma 1 jan. i % av taxeringsvärdet år 1952	85,0	80,8	— 4,2	88,8	87,7	— 1,1	104,3	102,5	— 1,8
Räntor:									
i % av skuldsumman	3,4	3,5	+ 0,1	3,4	3,4	± 0	3,3	3,3	± 0
i % av genomsnittligt hyresvärde	44,4	42,8 (45,0)	— 1,6 (+ 0,6)	45,1	44,5 (45,0)	— 0,6 (— 0,1)	45,3	44,4 (45,2)	— 0,9 (— 0,1)
I % av genomsnittligt hyresvärde									
Summa utgifter för hyresförluster, onera (exkl. bränsleutgifter), reparationer, 9/10 (1953) resp. 7/8 (1954) av kommunal fastighetsskatt	44,5	44,2	— 0,3	37,9	36,6	— 1,3	30,0	28,5	— 1,5
Därav:									
Hyresförluster	0,2	0,2	± 0	0,3	0,3	± 0	0,1	0,1	± 0
Onera exkl. bränsleutgifter	23,3	23,6	+ 0,3	21,6	21,6	± 0	17,9	18,2	+ 0,3
Utgifter för reparationer	12,7	13,8	+ 1,1	7,6	8,1	+ 0,5	4,2	4,0	— 0,2
9/10 (1953) resp. 7/8 (1954) av kommunal fastighetsskatt	8,3	6,6	— 1,7	8,4	6,6	— 1,8	7,8	6,2	— 1,6
Genomsnittligt hyresvärde minus räntor och övriga utgifter (exkl. bränsleutgifter)	11,1	13,0	+ 1,9	17,0	18,9	+ 1,9	24,7	27,1	+ 2,4

Anm. Genomsnittligt hyresvärde = hyresvärde exkl. bränsleutgifter och exkl. generell hyreshöjning i medeltal för åren 1953—54. Siffrorna inom parentes anger räntor vid beräknad oförändrad skuldsumma.

De olika utgiftsposterna uttrycktes i procent av ett genomsnittligt hyresvärde exklusive bränslekostnader, vilket var ett medeltal av 1953 och 1954 års värden med frånräknande av beviljad generell hyreshöjning.

För samtliga 839 fastigheter var taxeringsvärdet under redovisningsperioden 242,8 mkr och de innehöll 12 357 lägenheter, varav 11 093 bostads- och blandade lägenheter. Före 1952 års omtaxering motsvarade skulderna — upplånat kapital, för vilket säkerhet lämnats med inteckningar i fastigheten — ca 95 % av taxeringsvärdet. Enligt förevarande undersökning uppgick skuldsumman för hus färdigställda under åren 1942—49 till drygt 80 % av taxeringsvärdet, dvs. för mindre hus till knappt 80 % av sagda värde. En särskild redovisning gjordes beträffande fastigheter, som finansierats utan statliga lån och för dessa var skuldsumman omkring 10 % (av taxeringsvärdet) lägre än för materialet i dess helhet.

Vad beträffar räntorna framgår det av tab. 6 hur dessa förändrats åren 1953 och 1954 såväl för samtliga fastigheter som för dem som finansierats utan statliga lån. Utvecklingen sedan år 1950 har för fastigheter färdigställda under åren 1942—49 inneburit en höjning av den genomsnittliga räntesatsen med 0,1 à 0,2 % av skuldsumman. Denna ökning har företrädesvis ägt rum före år 1953.

De sammanlagda hyresintäkterna i hus färdigställda 1942—51 med frånräknande av bränslekostnader och generell hyreshöjning var för år 1953 16,6 mkr och hade år 1954 minskat till 16,4 mkr, en förändring som nästan enbart torde sammanhänga med sättet för postens beräkning i undersökningen.

Posten hyresförluster var praktiskt taget oförändrad med undantag för de mindre husen där en viss ökning —0,3 % av hyresvärdet — i förhållande till år 1950 kunde konstateras.

Oneraposten hade för fastigheter av olika ålder förändrats på följande sätt:

Fastigheter färdigställda år	Onera exkl. bränsleutgifter i % av genomsnittligt hyresvärde		
	År 1953	År 1954	Ändring 1953-1954
1942—1949	22,9	23,1	+ 0,2
därav			
1942—1947	23,3	23,6	+ 0,3
1948—1949	21,6	21,6	± 0
1950—1951	17,9	18,2	+ 0,3

Utvecklingen av onerautgifterna har sedan år 1950 karakteriserats av en ökning motsvarande 4 à 5 % av genomsnittligt hyresvärde. Såsom framgår av ovanstående tablå har endast en mindre del av denna ökning inträtt under de senaste åren.

Utgifter för reparationer och underhåll har självfallet varit olika för fastigheter av olika ålder.

Fastigheter färdigställda år	Utgifter för reparation och underhåll i % av genomsnittligt hyresvärde		
	År 1953	År 1954	Ändring 1953-1954
1942—1949	11,4	12,4	+ 1,0
därav			
1942—1947	12,7	13,8	+ 1,1
1948—1949	7,6	8,1	+ 0,5
1950—1951	4,2	4,0	— 0,2

Sedan år 1950 har reparationskostnaderna i genomsnitt för fastigheter byggda under åren 1942—49 ökat med omkring 4 % av genomsnittligt hyresvärde.

Skatterna har för år 1953 beräknats på samma sätt som förut dvs. som en omkostnad i fastighetsförvaltningen har medräknats 9/10 av den totala fastighetsskatten. Från och med år 1954 har i stället för 9/10 räknats med 7/8 till följd av det vid 1953 års riksdag beslutade sänkta repartitionstalet. Det lägre repartitionstalet och den sänkta kommunala utdebiteringen medförde en minskning av skatterna från år 1953 till år 1954 med drygt 1,5 % av genomsnittligt hyresvärde.

Sammanfattningsvis kan sägas att, uttryckt i procent av genomsnittligt hyresvärde, har summa räntor och övriga utgifter (hyresförluster, onera exkl. bränsleutgifter, reparationer och underhåll samt 9/10 resp. 7/8 av kommunal fastighetsskatt) under åren 1953—54:

för fastigheter färdigställda åren 1942—47 minskat med 1,9 % eller vid beräknad oförändrad skuldsumma ökat med 0,3 %;

för fastigheter färdigställda åren 1948 och 1949 minskat med 1,9 % resp. minskat med 1,4 % samt

för fastigheter färdigställda åren 1950 och 1951 minskat med 2,4 % resp. minskat med 1,6 %.

Av tab. 7 på sid. 714 framgår de här refererade huvudresultaten med fördelning på fastigheter av olika ålder. Någon redovisning för Stockholm med förorter å ena sidan och övriga orter å andra sidan gjordes, såsom ovan nämnts, icke i årets undersökning.

Svarsprocenten i fastighetsomkostnadsundersökningarna. I följande tablå har sammanställts uppgifter om antal utsända och bearbetade formulär samt svarsprocenten i fastighetsomkostnadsundersökningarna åren 1942—55.

Undersökning, år	Antal formulär utsända	bearbetade	Antal bearbetade formulär i % av antal utsända
Fastigheter färdigställda före år 1942			
1942	2 382	777	32,6
43	7 835	2 450	31,3
45	10 638	3 860	36,3
47	5 102	3 547	69,5
49	678	514	76,0
50	779	638	81,9
51	638	514	80,6
52 (partiell) [a]	668	566	84,7
52 (total) [b]	5 202	4 566	87,8
53	1 248	1 128	90,4
54	1 217	1 136	93,9
55	1 206	1 123	93,1
Fastigheter färdigställda efter år 1941			
1953 (partiell) [c]	722	592	82,0
53 (total) [d]	3 718	2 854	76,8
54	864	783	90,6
55	939	839	89,4

a) Redovisad i maj 1952.
b) Redovisad i maj 1954.
c) Redovisad i maj 1953.
d) Redovisad i maj 1954.

Tab. 8. Procentuell fördelning av olika kreditinstituts lån (i slutet av år 1954) av samtliga (hos berörda kreditinstitut) lån mot inteckningar i färdigställda affärs- och bostadsfastigheter el. dyl. inom skilda delar av landet

Område	Stads-hypoteks- och bostads-kredit-föreningar	Tomt-rätts-kassor	Post-spar-bank, postgiro	Spar-banker	Affärs-banker, intecknings-bolag	För-säkrings-bolag	Totalt
Stockholms stad	24	11	3	12	14	36	100
Stockholms, Uppsala, Gotlands, Södermanlands län	26	—	14	45	15	—	100
Östergötlands län	36	—	3	47	14	—	100
Jönköpings län	15	—	4	64	17	—	100
Kronobergs, Kalmar, Blekinge län	11	—	4	68	17	—	100
Kristianstads, Malmöhus län	15	—	2	66	12	5	100
Hallands län	23	—	0	60	17	—	100
Göteborgs och Bohus län	9	0	8	39	30	14	100
Älvsborgs, Skaraborgs län	10	—	5	55	30	—	100
Värmlands, Örebro, Västmanlands län	14	—	10	49	27	—	100
Kopparbergs, Gävleborgs län	7	—	10	55	28	—	100
Västernorrlands, Jämtlands län	17	—	11	30	42	—	100
Västerbottens län	23	—	11	33	33	—	100
Norrbottens län	27	—	22	20	31	—	100
Ej specificerat	—	—	—	—	3	97	100
Samtliga områden utom Stockholms stad	15	0	7	48	20	10	100

(III). Kapitalkostnadsundersökningen

Den 18 april 1955 tillkännagav fullmäktige i riksbanken sitt beslut att höja diskontot med 1 % till 3,75 %. Sedan den 20 november 1953 hade 2,75-%-diskontot varit i kraft, då riksbanken företog en nedjustering av räntan med 0,25 % från tidigare 3 %, och denna diskontosänkning följdes av en motsvarande räntesänkning hos affärs- och sparbankerna. Den 14 oktober 1954 emitterade staten ett 4 % lån, och därefter företog affärsbankerna efter långvariga förhandlingar med riksbanken en mindre uppjustering av vissa räntesatser. Sparbankernas räntesatser förblev dock i stort sett oförändrade.

Efter riksbanksfullmäktiges beslut den 18 april 1955 genomförde de olika kreditinstituten däremot svarande höjningar av räntan. I sparbankerna höjdes räntan med i regel 1,25 % för obundna inteckningslån från och med den 1 maj och affärsbankerna höjde med omkring 1 % med verkan från och med den 22 april 1955. Vad beträffar bundna lån torde för större delen av dem som skall omsättas räntehöjningen innebära en ökning med omkring 1,5 % i förhållande till tidigare räntesats.

För att kunna bedöma räntehöjningens inverkan på fastighetsomkostnaderna utfördes inom hyresrådets kansli vissa beräkningar grundade på dels uppgifter om bundna och obundna lån som lämnats av de större kreditinstituten[1] och dels de faktiska räntekostnadernas andel av hyran enligt utförda fastighetsomkostnadsundersökningar.

[1] Uppgifter införskaffades härvid från stadshypotekskassan, bostadskreditföreningarna, tomträttskassorna, affärsbankerna och inteckningsbolagen, sparbankerna, posten samt försäkringsbolagen.

Tab. 9. Förekomsten av bundna och obundna lån fördelade på vissa kreditinstitut (i slutet av år 1954) inom olika delar av landet. Relativa tal

Område	Förekomsten av bundna resp. obundna lån i % av samtliga lån inom resp. område						
	bundna lån		*obundna lån*				Summa
	som ej skall omsättas	som skall omsättas inom 1 år	totalt	därav			
				sparbanker	affärsbanker, inteckningsbolag	övriga kreditinstitut	
Stockholms stad	65	4	31	9	14	8	100
Stockholms, Uppsala, Gotlands, Södermanlands, Östergötlands län	32	0	68	44	15	9	100
Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus län	20	1	79	64	13	2	100
Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs län	25	2	73	44	23	6	100
Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs län	14	0	86	51	27	8	100
Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens län	23	0	77	29	36	12	100
Ej specificerat	80	6	14	—	4	10	100
Samtliga områden	37	2	61	37	18	6	100
Samtliga områden utom Stockholm	27	1	72	46	18	8	100

I en del fall kunde uppgifter om de olika kreditinstituten erhållas direkt från årsredogörelser el. dyl., t. ex. för stadshypotekskassan och bostadskreditföreningarna. I andra fall användes vissa nära till hands liggande uppgifter — t. ex. för affärsbankerna den statistik som bank- och fondinspektionen sammanställt per den 30 november 1954 — eller också framräknades värden med ledning av för åren 1952 och 1953 kända belopp — t. ex. beträffande sparbankerna. För de senare beräknades sålunda lånens storlek per den 31 december 1954 på grundval av uppgifter om utestående krediter den 31 december vartdera av åren 1952 och 1953.

I tab. 8 redovisas uppgifter om de olika kreditinstitutens relativa andel av de lån som lämnats inom skilda delar av landet. Den indelning av landet som gjorts i tabellen blev starkt schematiskt och grundades endast på uppgifter om de olika kreditinstitutens belägenhet utan hänsyn till de områden där lån lämnats. De tal som t. ex. redovisas för »Stockholms stad» avser sålunda institut, som där är verksamma även om deras lån i ett flertal fall placerats i kringliggande orter.

Enligt tab. 8 har inom Stockholms stad stadshypotekskassan och tomträttskassan gemensamt 35 % av lånen, försäkringsbolagen har 36 %, posten och sparbankerna 15 % och affärsbankerna 14 %. Inom övriga delar av landet dominerar posten och sparbankerna med tillsammans 55 %, affärsbankerna har 20 %, stadshypoteks- och bostadskreditföreningar 15 % och försäkringsbolagen 10 % av samtliga här berörda kreditinstituts lån.

Av vad här sagts och av tab. 9 framgår, att förekomsten av bundna lån var störst i Stockholmstrakten motsvarande 69 % av där redovisade lån medan för landet i övrigt förhållandena var de motsatta dvs. i flertalet fall en stark övervikt för obundna lån. Sålunda kan nämnas att i Kopparbergs och Gävleborgs län var 92 % av lånen obundna, i Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Älvsborgs och Skaraborgs län var 88 % och i Jönköpings län var 85 % obundna. Av samtliga lån i hela landet var 39 % bundna och 61 % obundna, varav 37 % (över hälften av samtliga obundna lån) var sparbankslån och 24 % obundna lån hos övriga kreditinstitut.

De redovisade talen avsåg, såsom redan ovan framhållits, enbart de här angivna större kreditinstituten och det var icke, på grund av bristande tid, möjligt att inhämta och sammanställa uppgifter även om andra kreditgivare. Beträffande de lån som lämnats av bl. a. stiftelser, föreningar, bolag, sällskap och privatpersoner saknades alltså kännedom.

Önskvärt skulle ha varit, att de uppgivna lånebeloppen endast avsett hyreshus eftersom det härvidlag skulle gälla en bedömning av räntehöjningens inverkan på fastighetsförvaltningen i de fastigheter, för vilka beslut om generell hyreshöjning skulle medges. Det var emellertid endast bostadskreditföreningar och tomträttskassor som särredovisade lån till egna hem och villor, och dessa lån medtogs då icke i bearbetningen.

På grundval av de uppgifter om räntekostnadernas andel av hyran som redovisats i närmast föregående (större) fastighetsomkostnadsundersökningar och under förutsättning att de bundna lånen är 70 % av samtliga lån i Stockholm med förorter och 30 % i övriga orter skulle för ett år, under antagande av att bindningstiden för de bundna lånen är 20 år den erforderliga hyreshöjningen för vissa kategorier av hus bli följande.

Hus färdigställda	Stockholm med förorter		Övriga orter	
	Räntehöjning för obundna lån			
	1 %	1,25 %	1 %	1,25 %
Före år 1942	3,0	3,6	5,8	7,2
Åren 1942—1944	3,5	4,4	8,3	10,3
År 1945	3,8	4,7	8,6	10,7
Åren 1947—1949	3,3	4,2	9,2	11,5

Härvid har räknats med räntehöjning av 1,5 % för de bundna lån som antagits bli omsatta (approximativt 5 % av det beräknade bundna lånebeloppet). — De högre värdena för fastigheter som byggts efter år 1941 har orsakats av att enligt fastighetsomkostnadsundersökningarna, som härvid utnyttjats, var skuldsumman i dessa och följaktligen även räntekostnadernas andel av hyran betydligt större än i de äldre husen (jämför tab. 1 sid. 704 och tab. 3, sid. 706—707 ovan).

Om bindningstiden för de bundna lånen förutsätts vara 10 år i stället för 20 år skulle detta, grovt räknat, bl. a. innebära att 10 % av lånen i fastigheter byggda före år 1942 och 100 % i fastigheter byggda under år 1945 omsattes. De ökade ränteutgifterna, i procent av genomsnittligt hyresvärde, skulle då för dessa fastigheter bli:

Hus färdigställda	Stockholm med förorter		Övriga orter	
	Räntehöjning för obundna lån			
	1 %	1,25 %	1 %	1,25 %
Före år 1942	3,4	4,0	6,0	7,4
Under » 1945	17,1	18,1	14,1	16,3

Räntehöjningen kom, såsom framgår av ovanstående tablåer, självfallet i första hand att drabba de fastigheter där lånen var obundna eller bundna men uppsagda för omsättning el. dyl. Om samtliga lån varit obundna skulle i procent av genomsnittligt hyresvärde den erforderliga hyreshöjningen ha blivit följande:

Hus färdigställda	Stockholm med förorter		Övriga orter	
	Räntehöjning			
	1 %	1,25 %	1 %	1,25 %
Före år 1942	8,5	10,6	8,0	10,0
Åren 1942—1944	11,8	14,8	11,8	14,8
År 1945	12,7	15,9	12,3	15,4
Åren 1947—1949	11,1	13,9	13,1	16,4

Vid sitt ställningstagande i frågan om generell hyreshöjning för hyresåret 1 oktober 1955—30 september 1956 anförde hyresrådet med anledning av räntehöjningen bland annat följande. »Vid tidigare ställningstaganden i frågan om generell hyreshöjning har hyresrådet utgått från att den genomsnittliga utgiftsökningen för samtliga fastigheter skulle kompenseras. En motsvarande tillämpning beträffande utgiftsökningen i anledning av räntehöjningen skulle för det fall att antalet bundna lån är förhållandevis stort, såsom exempelvis synes vara förhållandet i Stockholm, medföra en helt otillräcklig kompensation för fastighetsägare med obundna lån eller vilkas lån omsatts eller komma att omsättas inom den närmaste tiden till den högre räntan. Med hänsyn härtill bör man enligt hyresrådets mening beräkna utgiftsökningen såsom om andelen obundna lån vore större än de inhämtade uppgifterna ge vid handen.»

I sitt förslag om generell hyreshöjning räknade rådet därför med att i genomsnitt för hela landet 70 % av lånen skulle vara obundna. Rådet utgick

vidare från en bindningstid av 10 år för de bundna lånen samt att räntesatsernas höjning var 1,25 % för obundna och 1,5 % för de bundna lån som skulle omsättas inom den närmaste tiden. Hänsyn borde i detta sammanhang tas till att de gamla husen i allmänhet är lägre belånade än de nya. Utifrån dessa antaganden fann hyresrådet att räntehöjningen skulle medföra en utgiftsökning av omkring 8 % av hyresvärdet för landet i dess helhet. Med hänsyn till att förekomsten av bundna resp. obundna lån var olika i Stockholm och övriga delar av landet ansåg rådet vidare att den så erhållna siffran för Stockholm med förorter skulle minskas till 7 % och för övriga delar av landet ökas till 9 %.

Den redogörelse som här lämnats avser icke räntehöjningens inverkan på fastigheter som finansierats med stöd av statliga lån. Beträffande dessa har Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter.

Socialt i Vällingby

Av pol. mag. *Tore Söder*

I Stockholms-förorten Vällingby har man försökt skapa ett samhälle där människorna både arbetar och bor och där det finns ett socialt, kulturellt och kommersiellt centrum.

I denna artikel läggs tonvikten på det sociala i Vällingby.

Red.

Fullt utbyggt kommer Vällingby att hysa ungefär 24 000 människor. Minst dubbelt så många — sannolikt tre gånger så många — kommer emellertid att betjänas av centrumanläggningens butiker samt kulturella och sociala institutioner. Storleksordningen blir alltså motsvarande en medelstor svensk stad med ett imponerande uppland. Lokalt är emellertid Vällingby en förort till Stockholm belägen på ett avstånd av omkring 15 km från innerstaden. Det är genom inkorporeringen av Spånga som projektet möjliggjorts.

Arbete, bostad, centrum har varit ledmotivet vid planeringen av Vällingby.

Drygt 1 000 personer beräknas ha sitt arbete i industrierna i Vällingby. Minst dubbelt så många har arbete i centrumanläggningens varuhus, butiker och kontor.

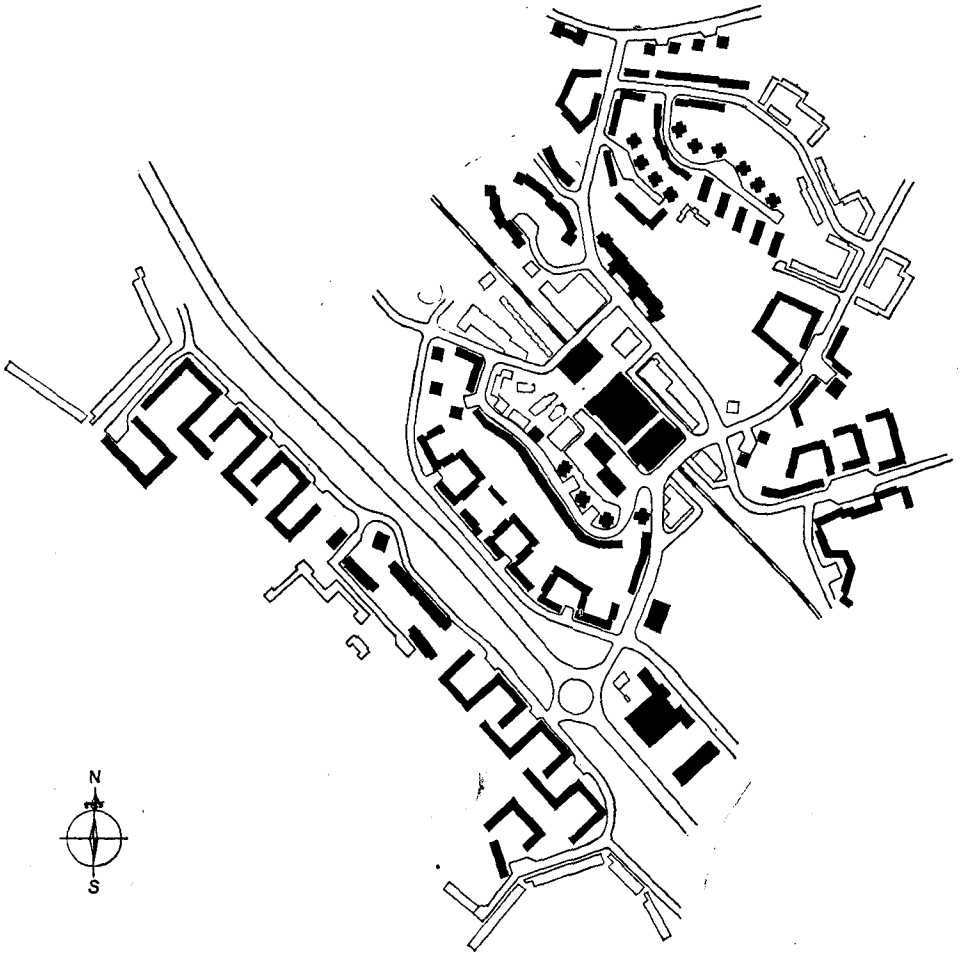
Vällingbys 24 000 invånare bor i omkring 8 200 lägenheter.

Centrum i Vällingby innehåller ett 70-tal butiker och varuhus, där man på mindre än tio minuter når allt vad som rimligen behövs av livsmedel, kläder, möbler, bilar och andra varor, apotek, post och telestation, social och medicinsk vård, nöjen och kultur.

Stadsplanens princip har varit att kring centrumbebyggelsens kärna med butiker, varuhus och kontor förlägga en serie punkthus med smålägenheter. Inom 300 meters avstånd från centrum, där ju även tunnelbanestationen är belägen, når man övriga hyreshus. På ytterligare avstånd ligger radhus- och egnahemsbebyggelse.

Sociala byrån IX. Sociala byrån IX omsluter stadsdelarna Blackeberg, Grimsta, Hässelby gård, Hässelby strand, Hässelby villastad, Råcksta och Vällingby.

Det område byrån betjänar bebos för närvarande av omkring 50 000 personer, men när området fullt utbyggts beräknas befolkningen ha stigit till omkring 80 000.

Situationsplan över Vällingby

Byrån förestås av en inspektör, som tillika är föredragande vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden. Han har befogenhet att i avvaktan på styrelsens beslut utlämna förskott i brådskande socialvårdsfall. Verksamhetsområdet är uppdelat på kretsar och varje krets förestås av en kretsassistent, som närmast svarar för de socialvårdsfall som är bosatta inom respektive krets. Kretsassistenterna har mottagningstid fem dagar i veckan samtidigt med att byrån hålls öppen för allmänheten kl 8,30—10,30. Vid byrån finns vidare en socialvårdssyster.

Vid byrån har även ordnats särskild mottagningslokal för pensionärer, bosatta i pensionärslägenheter, insprängda i vanliga bostadshus. Denna expedition förestås av en vice värdinna, som bl. a. har till uppgift att hjälpa pensionärerna tillrätta i diverse angelägenheter. För handläggning av alkoholistvårdsärenden har nykterhetsnämnden två assistenter, placerade vid so-

ciala byrån. Förutom ovan nämnda ärenden handläggs även arbetslöshetsärenden och mödrahjälpsärenden varjämte barnavårdsnämndens familjebyrå placerat två utredningsassistenter vid byrån.

Pensionärsbostäder och sällskapsrum. För att tillgodose behovet av lämpliga bostäder för pensionärer har i Vällingby, såsom i Stockholms övriga stadsdelar, vissa lägenheter i den vanliga hyreshusbebyggelsen reserverats för pensionärsbostäder. Hittills har sålunda 222 pensionärer beretts bostäder i Vällingby i sådana så kallade insprängda lägenheter.

För att de pensionärer som bor i de insprängda pensionärsbostäderna skall ha tillgång till samlingslokaler disponerar fattigvårdsförvaltningen i anslutning till socialbyråns lokaler ett rum, som kan fylla den dubbla uppgiften av sällskapsrum för pensionärer och lunchrum för socialbyråns personal.

Tillkomsten av detta sällskapsrum är ett led i de åtgärder som nämnden avser att vidta för att folkpensionärer, som bosätter sig i de insprängda lägenheterna i förorterna, skall få möjlighet till samvaro och kontakt. Pensionärerna finner här en naturlig träffpunkt där de kan läsa tidningar och tidskrifter, fördriva tiden med sällskapsspel, lyssna på radio, dricka kaffe och bekanta sig med varandra. Lokalen skall också kunna användas av pensionärsklubbar för studiecirkelverksamhet, föreläsnings- och underhållningsprogram m. m. Även enskilda pensionärer kommer att ges möjlighet att få disponera lokalen för födelsedagsfester o. dyl.

Hemhjälp åt gamla. I syfte att åt de gamla förmedla hjälp med hemsysslor såsom städning, upphandling, matlagning m. m. har bildats Föreningen hemtjänst för gamla, som består av representanter för stadens socialvårdsorgan och de kooperativa kvinnogillena. Genom denna verksamhet, som utgör en del av socialvårdens organisation i Stockholm, hjälper man de gamla att så länge som möjligt bo kvar i sina egna hem. Den erforderliga arbetskraften rekryteras huvudsakligen bland hemarbetande husmödrar som kan åta sig några timmars arbete dagligen.

Sociala byrån i Vällingby tar emot anmälningar om hjälpbehovet och socialvårdssystern bedömer vid hembesök hjälpbehovets storlek. Ärendet underställs inspektören och vidarebefordras till hemtjänstens expedition.

Barnavårdscentralerna i Vällingby. I Vällingby finns tre barnavårdscentraler, varav två är belägna i centrum. Verksamheten administreras av barnavårdsnämnden och omfattar såväl späda barn som övriga barn under skolåldern. Huvudsyftet är att ge hälsovård genom att förebygga uppkomsten av sjukdomar. För verksamheten erhålls statsbidrag.

Vid centralerna tjänstgör dels deltidsanställd läkare med pediatrisk utbildning och dels heltidsanställd sjuksköterska, som genomgått specialutbildning för barnsjukvård. Läkaren har mottagning på barnavårdscentralen för undersökningar och rådgivning. Sköterskan är anträffbar alla vardagar för i första hand rådgivning men också för provtagningar o. dyl. Hon gör

även hembesök hos de vid centralen inskrivna barnen. Till centralernas förfogande står barnpsykologiska kuratorer för rådgivning i uppfostringsfrågor m. m. Centralerna disponerar medel för utdelande av s. k. amningsbidrag, vilka är avsedda som understöd åt hjälpbehövande mödrar med späda barn. Omkring 1 000 barn är inskrivna vid barnavårdscentralerna i Vällingby.

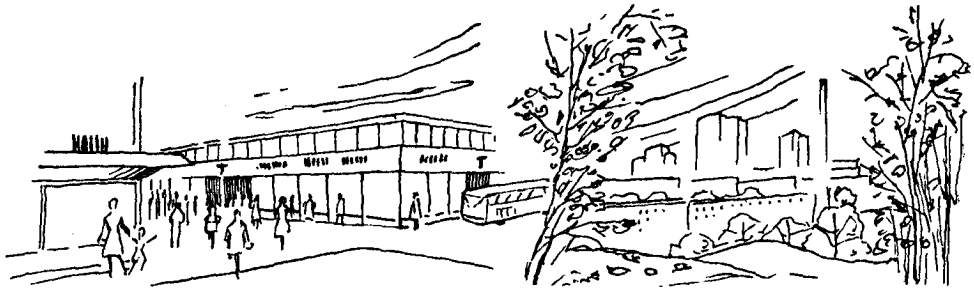
Arbetsförmedlingen i Vällingby. Den nya arbetsförmedlingsexpeditionen i Vällingby har utformats med beaktande av den allmänna grundtanke som varit vägledande vid stadsdelens planering, nämligen att här skall skapas ett samhälle med eget näringsliv och sysselsättningsmöjligheter för invånarna. Man har därför eftersträvat att göra arbetsförmedlingsexpeditionen så funktionsduglig och så differentierad, att den kan möta och så långt som möjligt tillgodose önskemålen från skilda arbetsgivar- och arbetssökandekategorier.

Under ett övergångsskede kommer måhända förmedlingen av arbetskraft till det husliga området att dominera, detta bland annat med hänsyn till att den inom detta verksamhetsområde sedan 15 år tillbaka inarbetade Bromma hemhjälpsbyrå nu överflyttats till den nya expeditionen. Allmänt känt är också att efterfrågan på framför allt deltidsanställd arbetskraft till hemmen är stor inom de västra stadsdelarna, vilka expeditionen i första hand avser att betjäna. Här finns alltså goda sysselsättningsmöjligheter för de kvinnor, som kan disponera någon del av dagen för arbete utanför det egna hemmet.

Men i den mån företagsamhet av skiftande slag växer fram i Vällingby, blir det också möjligt för där bosatta personer att i många fall kunna arbeta utan att nödgas företa tids- och kostnadskrävande resor till andra delar av staden eller dess grannsamhällen.

Till expeditionen har också knutits ungdomsförmedling och yrkesvägledning. Denna betjänar — bland annat i samverkan med skolans företrädare — den ungdom som är ny på arbetsmarknaden och som därför är i behov av upplysningar om yrkesvärld och utbildningsvägar.

Folktandvården i Vällingby. Enligt den organisationsplan som stadsfullmäktige i Stockholm godkänt för folktandvården i staden och som nyligen fastställts av statsmakterna, skall tandvården meddelas vid tre centraltandpolikliniker — Eastmaninstitutet, centraltandpolikliniken vid Södersjukhu-

set och Tandläkarhögskolan — samt vid ett antal distriktstandpolikliniker vid skolorna.

Den nyuppförda tandpolikliniken i Vällingby ingår i planen såsom distriktstandpoliklinik. Tandpolikliniken skall inrymma behandlingsplatser för 16 tandläkare när den blir fullt utbyggd. Från och med år 1956 finns emellertid anslag endast för 12 tandläkare. Poliklinikens upptagningsområde omfattar stadsdelarna Blackeberg, Råcksta, Vällingby, Grimsta, Hässelby strand, Hässelby gård och Hässelby villastad. Tandpolikliniken har inrättats för att tillgodose behovet av tandvård åt förskolbarn och ungdom i åldern 16—19 år, havande kvinnor och ammande mödrar samt obemedlade och mindre bemedlade. Under de närmaste åren torde även skolbarn komma att behandlas vid polikliniken i relativt stor omfattning med hänsyn till svårigheten att skaffa tandläkare och lokaler för de särskilda tandpoliklinikerna för skolbarn. Av förskolbarnen torde tills vidare endast 3-åringar och 6-åringar kunna komma i fråga till behandling vid polikliniken.

Läkarcentralen i Vällingby. Stockholms första läkarcentral för öppen läkarvård öppnas i Vällingby och kommer att omfatta mottagningar för allmän läkarvård såväl för vuxna som barn samt mottagningar för kirurgiska sjukdomar, öron-, näs- och halsåkommor samt ögonsjukdomar. Därjämte finns i bottenvåningen i samma hus lokaler för mödravårdscentral. Vidare är det avsikten att i anslutning till dessa läkarcentraler organisera hemsjukvården. Vid Vällingby läkarcentral finns således mottagningslokaler även för stadssjuksköterskor. Sjukhusdirektionen avser att anordna mottagningarna så att befolkningen skall kunna ges en mera individuell behandling och tillfälle ges läkaren att nå en större kontakt med den vårdsökande — man vill med andra ord söka komma ifrån den känsla av massmottagningar som kanske finns vid de större sjukhuspoliklinikerna. Utöver den kommunala läkarvården i Vällingby är ett speciellt läkarhus under byggnad för ett antal privatpraktiserande läkare — alla specialister. Ett visst samarbete har redan diskuterats för att ernå samverkan mellan de kommunalanställda och privatpraktiserande läkarna.

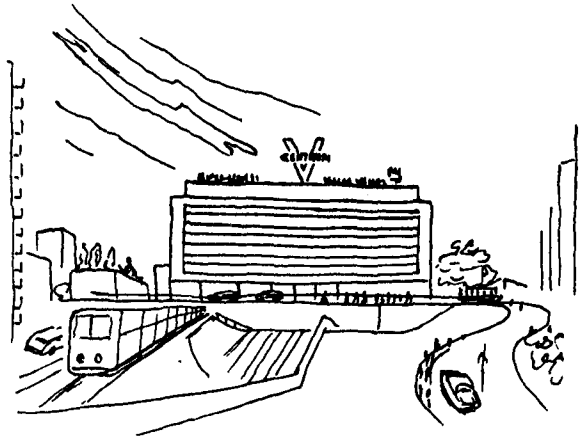
Ungdomsgården i Vällingby är ett led i barnavårdsnämndens försök att förse de olika stadsdelarna med lokaler som skall stå till förfogande för ungdom på fritid. Denna strävan söker sig fram efter två linjer. Dels söker man understödja föreningslivet genom hyresbidrag till klubbhem och genom att ge startbidrag till nybildade grupper. Dels skapar man lokaler för den egna ungdomsverksamheten vilken har till uppgift att samla den ungdom som icke deltar i någon speciell förenings arbete eller som vid sidan av sina föreningskontakter har behov av en vistelseort för lediga stunder.

Ungdomsgården i Vällingby centrum — Centrumgården — är i första hand avsedd för barnavårdsnämndens egen verksamhet. Hela 600 kvadratmeter golvyta ryms under ett och samma tak. Här finns ett ungdomskafé med plats för femtio gäster, en sporthall, tre klubbrum av olika storlek, två

hobbylokaler, en teaterlokal (som dessutom skall stå till förfogande för jazzgäng och andra musikgrupper) samt ett övningskök för bak och matlagning.

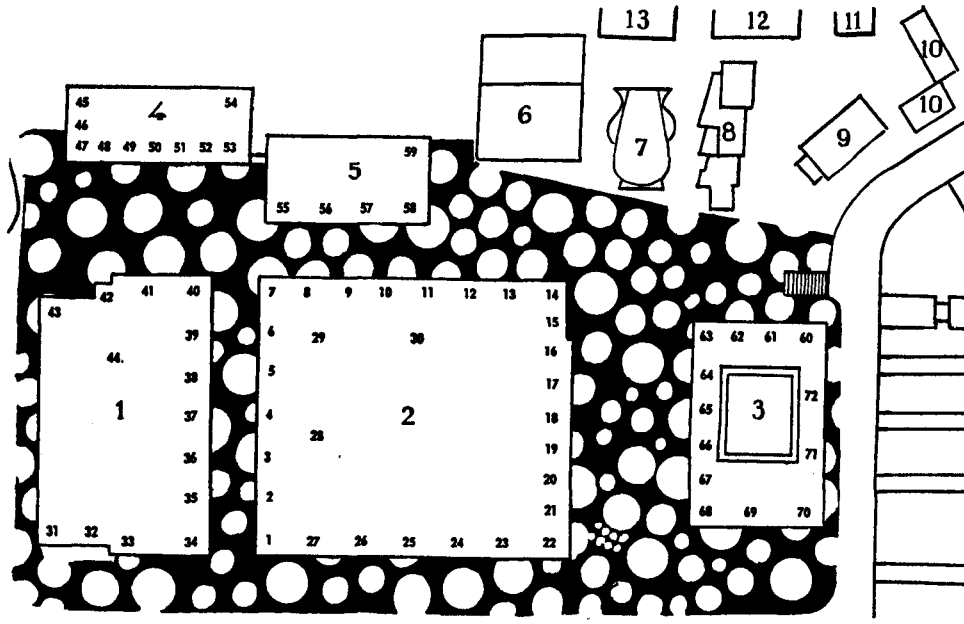
Ungdomsgården kommer att ta emot ungdomar varje kväll. Till en början blir ungdomskaféet tillflyktsorten för de flesta. Här finns möjlighet att tillhandla sig förfriskningar vid bardisken och här bjuds sällskapsspel och tidningar att sysselsätta sig med. Men här kommer också att med vissa mellanrum bjudas på program av olika slag, teater, musik, tävlingar, uppvisningar. I sporthallen kommer de bordtennisintresserade att kunna spela vid fyra bord och redan nu har anmält sig intresserade för danskurser och — tyngdlyftning, och på eftermiddagstid blir det plastisk dans för barn. En kväll i veckan kommer att bjudas på dans i sporthallen. — Klubbrummen kommer att stå till förfogande för olika intressegrupper såsom schack- och bridgespelare.

Kultur. Centrumanläggningen kompletteras med materiella förutsättningar för ett kulturellt liv. Stadsbibliotek med läsesalar och studierum står färdigt vid årsskiftet 1955/56. Sedan följer samlingslokaler och naturligtvis biograf, som blir s. k. premiärbiograf. Vidare teater samt kyrka med församlingshus.

År 1952 erhölls byggnadstillstånd för kärnbebyggelse i Vällingby. Den 14 november 1954 invigdes den kommersiella delen av centrum. I oktober 1955 kunde den sociala delen av centrum tas i bruk. Hösten 1956 kommer för kulturella ändamål samlingslokalerna och biografen medan teatern och kyrkan ännu låter vänta på sig.

Vällingby centrum

Husen med beteckningarna 1—5 inrymmer det 70-tal butiker och serviceföretag i skilda branscher, som bildar den kommersiella kärnan i centrumbebyggelsen. I hus nr 3 är tunnelbanestationen belägen. Övervåningarna i hus nr 4 och 5 inrymmer de sociala institutionerna. De kulturella behoven blir tillgodosedda i husen 6—13. Här redovisas i detalj vad husen inrymmer.

Hus 1—3

1. Presentaffär
2. Färghandel
3. Bank
4. Porslins- och leksaksaffär
5. Mjölkaffär
6. Urmakare
7. Möbel- och inredningsaffär
8. Damfrisering
9. Guldsmed
10. Bokhandel
11. Varuhus
12. Bar
13. Modesalong
14. Bilutställning
15. Skoaffär
16. Restaurang
17. Körsnär
18. Chokladbutik
19. Damunderklädesaffär
20. Herrekipering
21. Blomsteraffär
22. Trikå- och konfektionsaffär
23. Musikhandel
24. Apotek
25. Varuhus
26. Bank
27. Fiskaffär
28. Dansinstitut
29. Försäkringsbolag
30. Sjukkassa
31. Telestation
32. Radioaffär
33. Vin och sprit
34. Herrkonfektion
35. Kaffehandel
36. Köttaffär
37. Frisör
38. Järnhandel
39. Skoaffär
40. Fruktaffär
41. Tvättinrättning
42. Utställningslokaler
43. Postkontor
44. Kontorslokaler
45. Köttaffär
46. Elaffär
47. Räddningskår
48. Kemtvätt
49. Sportaffär
50. Tobakshandel
51. Optiker
52. Fotoaffär
53. Depeschkontor
54. Bordtennis och miniatyrgolf
55. Dam- och barnkonfektion
56. Konditori
57. Färghandel

58. Depeschkontor
59. Bilutställning
60. Blomsterhandel
61. Depeschkontor
62. Bank
63. Speceri- och fruktaffär
64. Parfymaffär
65. Trikåaffär
66. Konditori
67. Zoologisk affär
68. Sparbank
69. Kemtvätt
70. Dam- och barnekipering
71. Skoaffär
72. Frisör

Hus 4
Barnavårdscentral
Mödravårdscentral
Övre våningarna
Folktandvård
Läkarcentral

Hus 5
Övre våningen
Socialbyrån
Arbetsförmedling

Hus 6
Teater (under projektering)

Hus 7
Biograf (under byggnad)

Hus 8
Samlingslokaler (under byggnad)

Hus 9
Kyrka (projektering ännu ej påbörjad)

Hus 10 o. 11
Församlingshus (projektering ännu ej påbörjad)

Hus 12
Stadsbibliotek

Hus 13
Ungdomsgård

Kortare meddelanden

Översyn av socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrås organisation. Byråchefen Curt Wildeman, riksräkenskapsverket, fick i juni 1955 i uppdrag att granska socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrås organisation samt att framlägga de förslag, vartill översynen kunde föranleda.

I sin redogörelse av den 1 november 1955 anför utredningsmannen bl. a. följande.

Socialstyrelsen är uppsiktsmyndighet för nykterhetsvården i riket och har i denna egenskap att vaka över den slutna och halvöppna vårdverksamheten för alkoholmissbrukare som bedrivs av staten eller av enskilda med statsunderstöd.

Styrelsen är därjämte tillsynsmyndighet för den öppna nykterhetsvård, som länsnykterhetsnämnderna och de kommunala nykterhetsnämnderna bedriver, och har inspektionsrätt gentemot samtliga offentliga eller statsunderstödda nykterhetsvårdsorgan.

Från och med 1 juli 1944 har dessa styrelsens arbetsuppgifter fullgjorts av en särskild byrå, nykterhetsvårdsbyrån.

Personalutrustningen i nykterhetsvårdsbyråns nuvarande organisation är följande:

Byråchef Ca 37
Förste byråinspektör Ca 29
Byråinspektör Ca 27
Förste byråsekreterare Ce 27
3 byråsekreterare, 2 amanuenser i reglerad befordringsgång
Kansliskrivare Ce 15
2 kanslibiträden Ce 11
4 kontorsbiträden i reglerad befordringsgång

En genomgång av byråns arbetsuppgifter har i stort sett bekräftat vad 1946 års alkoholistvårdsutredning (SOU 1948:23) anförde, nämligen att beskaffenheten av de uppgifter som ankommer på byrån gjorde det svårt att konkret ange arbetsbelastningen. Som exempel härpå nämndes besök från allmänheten, av försökspermitterade eller eljest permitterade, av intagna på vårdhem, av anhöriga till dessa eller anhöriga till personer som är i behov av nykterhetsvård, samt av representanter för vårdhem och nykterhetsnämnder ute i landet m. fl.

Den nu utförda genomgången av de skiftande arbetsuppgifterna har vidare gett vid handen att en betydande och ej sällan arbets- och tidskrävande förfrågningsverksamhet i administrativa och ekonomiska spörsmål samt nykterhetsvårdande ämnen äger rum från länsnykterhetsnämnder och vårdanstalter. Även den ledande personalen på byrån tas fortfarande helt i anspråk för det löpande arbetet.

Med hänsyn till att byråns arbetsuppgifter omfattar två huvudgrupper av ärenden har det i olika sammanhang ifrågasatts att dela upp byrån på två avdelningar, en för den öppna och en för den slutna nykterhetsvården, trots att det ej finns någon skarp skiljelinje mellan dessa båda huvudgrupper av ärenden.

1946 års alkoholistvårdsutredning ansåg i likhet med 1944 års nykterhetskommitté att behov förelåg av en ledande tjänsteman för vart och ett av dessa båda områden för att nödvändig effektivering av verksamheten skulle kunna genomföras. I sina petita för budgetåret 1954/55 föreslog socialstyrelsen i anslutning härtill två byrådirektörsbefattningar i lönegrad Ca 31. Kungl. Maj:t upptog emellertid inte styrelsens förslag.

I sin redogörelse framhåller utredningsmannen att den mest rationella lösningen synes vara att byrån delas upp på två avdelningar. Byråchefen bör därvid liksom hittills själv ha ansvaret för och ledningen av byrån samt förbehållas föredragningen i fråga om alla betydelsefulla, allmänna frågor rörande nykterhetsvården samt viktigare ekonomiska angelägenheter inom byråns verksamhetsområde.

De två avdelningarna, en för den öppna och en för den slutna nykterhetsvården, bör enligt utredningsmannens förslag stå under ledning av var sin förste byråinspektör i lönegrad Ca 29. De på dessa befattningshavare ankommande arbetsuppgifterna synes i varje fall för närvarande ej kunna motivera en tjänsteställning jämförlig med byrådirektörs.

Närmast under nämnda byråinspektörer bör på varje avdelning placeras en förste byråsekreterare i lönegrad 27.

Den verkställda översynen har gett vid handen att ett icke obetydligt antal av de ärenden som för närvarande handläggs av amanuenser lämpligen borde kunna nedflyttas för beredning av biträdespersonal, vilket förutsätter att en viss förstärkning sker av biträdespersonalen.

Den föreslagna ändringen i nykterhetsvårdsbyråns organisation sammanfattas i följande uppställning.

Byråchef Ca 37

Förste byråinspektör Ca 29	Förste byråinspektör Ca 29
Förste byråsekreterare Ca 27	Förste byråsekreterare Ce 27
2 byråsekreterare eller amanuenser i reglerad befordringsgång	2 byråsekreterare eller amanuenser i reglerad befordringsgång

Amanuens i reglerad befordringsgång
1 kansliskrivare Ce 15
3 kanslibiträden Ce 11
4 kontorsbiträden Ce 8

De nu framförda förslagen medför en kostnadsökning av i runt tal 25 000 kr på socialstyrelsens avlöningsstat.

*

I sitt utlåtande av den 16 november 1955 över byråchefen Wildemans promemoria vidhåller socialstyrelsen sin i petitaskrivelsen för budgetåret 1954/55 framförda uppfattning om uppdelning av nykterhetsvårdsbyrån på två avdelningar som mest ändamålsenlig.

Vad beträffar de båda avdelningschefernas tjänsteställning anser styrelsen alltjämt att dessa tjänstemän bör vara byrådirektörer. Deras arbetsuppgifter måste, om byråchefen skall kunna effektivt avlastas från löpande göromål för att kunna ägna huvuddelen av sin verksamhet åt planläggnings- och samordningsfrågor, vara av mycket kvalificerad natur. Avdelningscheferna bör vara föredragande i ärenden rörande det löpande arbetet på respektive områden och i sådana ärenden äga fatta beslut samt därjämte närmast under byråchefen vara verksamma för nykterhetsvårdens utveckling, kvalitativt och kvantitativt, i hela landet. På dem ankommer att inspektera länsnykterhetsnämnder, kommunala nykterhetsnämnder, vårdanstalter, inackorderingshem och familjevård, varjämte de har att uppehålla kontakter med olika organ inom län och kommuner samt anstaltsstyrelser. Sådana uppgifter, självständigt handlagda, motiverar den begärda tjänsteställningen.

Den personalförstärkning i övrigt som föreslås av utredningsmannen finner styrelsen vara för knapp. Styrelsen vidhåller bestämt sin tidigare uttalade uppfattning att en befattning som förste revisor bör inrättas, lämpligen placerad i lönegrad Ce 27. Förslaget om inrättande av ännu en befattning som kanslibiträde i Ce 11 biträds av styrelsen.

Kostnadsökningen för en upprustning av byrån enligt socialstyrelsens förslag blir enligt av utredningsmannen tillämpade normer ca 44 000 kr.

Den åttonde internationella konferensen för socialt arbete kommer att äga rum i München den 5—10 augusti 1956. Konferensens huvudtema blir: »Industrialiseringen och det sociala arbetet.»

Internationella konferensen för socialt arbete (International Conference for Social Work) är en permanent, världsomspännande organisation. Konferensen i München har närmast föregåtts av konferenserna i Paris år 1950, i Madras år 1952 och i Toronto år 1954. Deltagarantalet i Paris- och Torontokonferenserna uppgick till omkring 2 000 personer, vilka representerade ca 50 olika länder.

Organisationen syftar till att vara ett forum för alla som sysslar med socialpolitik och socialt arbete. Själva stommen i konferensen utgörs av de nationella kommittéerna, som består av representanter för statliga,

kommunala och privata sociala organisationer samt även vissa enskilda personer. Sedan år 1954 fungerar Centralförbundet för socialt arbete (CSA) som svensk nationalkommitté. Förbundets ordförande är direktören för Svenska Institutet, professor Gunnar Heckscher.

Vid konferensen i München kommer att hållas tre plenarsammanträden. Vid dessa skall följande ämnen behandlas:

I. Industrialiseringens psykiska följder för individen samt inverkan på levnadsförhållanden och familjeliv —

i sedan länge högindustrialiserade länder

i nyligen industrialiserade länder.

II. Socialt arbete och industrialisering —

nya uppgifter i samband med arbetsliv och familjeliv

nya uppgifter i expanderande samhälleliga kollektiv.

III. Hur skall man kunna bibehålla en riktig avvägning mellan industrins, statens och de enskilda organisationernas ansvar?

Det sociala arbetets uppgift i planläggningen av industriell utveckling.

Vidare kommer tre expertkommittéer att i anslutning till konferensens huvudtema offentligt diskutera följande frågor:

Hur de underutvecklade länderna kan draga nytta av erfarenheterna i sedan länge högindustrialiserade länder.

Industrialiseringens inverkan på livet i städer och på landsbygd.

Hur skall man lösa de svårbemästrade problem som uppkommer, t. ex. genom städernas överbefolkning.

Skyddet för familjelivet i det industrialiserade samhället.

Det sociala arbetets uppgifter inom ramen för social säkerhet.

Slutligen blir det tillfälle för alla deltagare, som så önskar, till fri diskussion i ca tio olika studiegrupper.

Liksom tidigare konferenser står även München-konferensen öppen för alla socialt intresserade. Man behöver sålunda ej vara regeringsdelegat eller representant för en institution eller organisation.

Närmare upplysningar om konferensen samt studieresor och studiebesök i anslutning till denna lämnas av förste byråsekreteraren E. Wollmer, Socialstyrelsen. Nedsättning av biljettpriset har ställts i utsikt för järnvägsresor inom Väst-Tyskland.

FN-stipendier för sociala studier i utlandet. Sedan Förenta nationerna inom ramen för den tekniska biståndsverksamheten ställt i utsikt att för år 1956 tilldela Sverige ett eller möjligen två stipendier för sociala studier i utlandet, får Nämnden för internationella expert- och stipendieärenden förklara dessa till ansökan lediga.

Med hänsyn till de behov på det sociala området, som för närvarande ansetts mest aktuella för vårt land, har Nämnden beslutat att inbjudan till ansökan om stipendium för år 1956 skall avse i främsta rummet följande studieområden: arbetsterapi inom åldringsvården, gruppterapi samt hörselvård.

Stipendierna avses för inom dessa områden verksamma, högt kvalificerade befattningshavare i företrädesvis statlig eller kommunal tjänst. Stora krav ställs även på språkkunskaper.

Stipendierna, som gäller för en tid av tre till sex månader, utgår med varierande belopp allt efter det land i vilket studierna bedrivs. Sålunda uppgår det månatliga stipendiebeloppet i USA för närvarande till $ 300, medan det i flertalet europeiska länder rör sig kring $ 200. Erforderliga resor inom studielandet ersätts av FN intill ett visst maximalbelopp, som likaledes varierar från land till land. Vidare erhåller stipendiaten ett engångsanslag om $ 50 för inköp av facklitteratur, som emellertid senare skall överlämnas till den myndighet eller institution hos vilken stipendiaten tjänstgör i hemlandet, eller på annat sätt ställas till intresserades förfogande. Resekostnaderna till och från studielandet bestrids i fråga om svenska stipendiater av svenska statsmedel.

Den som är intresserad av ifrågavarande stipendier, uppmanas att *före den 15 januari 1956* insända preliminär ansökan härom jämte studieplan till Svenska institutet, Avdelningen för tekniskt bistånd, Box 3306, Stockholm 3. Särskilt ansökningsformulär kan rekvireras från institutet.

Inkomna ansökningar prövas av Nämnden för internationella expert- och stipendieärenden. Nämndens förslag till innehavare av de i utsikt ställda stipendierna vidarebefordras därefter till FN för slutligt avgörande.

Eventuellt önskvärda ytterligare upplys-

ningar kan erhållas genom sekreterare Margareta Hagberg, Svenska institutets avdelning för tekniskt bistånd, Kronobergsgatan 27, Stockholm, tel. 54 14 50.

Socialutgifterna i Norden. Vid det senaste nordiska socialministermötet, vilket hölls i Köpenhamn i september 1955, framlades en statistisk rapport om den sociala lagstiftningen i de nordiska länderna.[1]

Rapporten har utarbetats av den nordiska expertkommitté som har till uppgift att fortlöpande samla och samordna statistiken rörande socialutgifterna och de sociala åtgärdernas omfattning. Sverige har i kommittén representerats av statssekreteraren i socialdepartementet Per Eckerberg och t.f. byråchefen Gustaf Holmstedt, socialstyrelsen.

I rapporten, som här skall refereras i korthet, ges för vart och ett av de fem nordiska länderna uppgifter om de sociala utgifterna år 1952 eller senare, fördelade på huvudgrupperna sjukdom, arbetslöshet, ålderdom, familj och barn m. m. Vidare lämnas en översikt över de sociala åtgärdernas omfattning.

I tab. 1 redovisas socialutgifterna i de nordiska länderna år 1952 (1952/53) dels angivna i absoluta belopp i respektive lands valuta, dels uttryckta i relation till nettonationalinkomsten samt dels fördelade per invånare.

Tab. 1. Socialutgifterna i Norden år 1952 (1952/53). Absoluta tal

Utgiftsändamål	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	miljoner				
	Dkr	Fmk	Ikr	Nkr	Skr
Sjukdom	671	10 569	69	508	1 049
Olycksfall i arbete, arbetarskydd	60	2 372	7	38	115
Arbetslöshet	334	2 974	0	49	63
Ålderdom, invaliditet, m. m.	750	6 328	58	355	1 160
Familjer, barn	277	24 303	28	159	814
Övriga ändamål	260	14 174	27	326	218
Summa sociala utgifter inkl. barnavdrag vid beskattning	**2 352**	**60 720**	**189**	**1 435**	**3 419**
Nettonationalinkomst	21 356	610 170	1 761	17 135	34 000
Totala socialutgifterna i % av nettonationalinkomsten	11,0	10,0	10,8	8,4	10,1
per invånare, uttryckt i resp. lands myntenhet	542	14 842	1 277	431	480

De totala socialutgifterna i Sverige utgjorde 3,4 miljarder Skr år 1952, vilket utslaget på hela befolkningen blir 480 Skr per invånare. I procent av nettonationalinkomsten uppgick de svenska socialutgifterna till 10,1. En högre andel av nationalinkomsten nådde socialutgifterna i Danmark (11,0 %) och Island (10,8 %), medan Norge hade en något lägre andel (8,4 %).

Vissa skillnader föreligger mellan de nordiska länderna i fråga om fördelningen av de totala utgifterna för sociala ändamål, vilket framgår av tab. 2. I Sverige och Danmark användes år 1952 omkring 30 % av de

Tab. 2. Socialutgifterna i Norden år 1952 (1952/53). Relativa tal

Utgiftsändamål	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	Procent				
Sjukdom	28,5	17,4	36,4	35,4	30,7
Olycksfall i arbete, arbetarskydd	2,6	3,9	3,8	2,6	3,3
Arbetslöshet	14,2	4,9	0,2	3,4	1,8
Ålderdom, invaliditet, m. m.	31,9	10,5	30,5	24,7	34,0
Familjer, barn	11,8	40,0	14,8	11,1	23,8
Övriga ändamål	11,0	23,3	14,3	22,8	6,4
Summa	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] *Samordning af de nordiske landes statistik vedrørende den sociale lovgivning.* (Nordisk statistisk skriftserie. 2.) København 1955. 136 sid. Skr 4,50.

sammanlagda socialutgifterna till hälso- och sjukvård samt sjukförsäkring, under det att Norge och Island för samma ändamål använde över 35 %, men Finland endast omkring 17 %. Av den sociala budgeten disponerade Danmark en betydligt större del till arbetslöshetsförsäkring än något av de andra nordiska länderna. Däremot anslogs i Danmark, liksom för övrigt också i Norge och på Island, en långt mindre andel till familjepolitiska åtgärder än vad som skedde i Finland och Sverige. Till försörjning av gamla och invalider använde alla länderna utom Finland mellan en fjärdedel och en tredjedel av sina socialutgifter.

Kostnaderna för allmänna barnbidrag och socialförsäkringsgrenarna sjukförsäkring, olycksfallsförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, ålders- och invalidförsäkring redovisas i tab. 3, som avser förhållandena år 1952.

Tab. 3. Kostnaderna för allmänna barnbidrag och några socialförsäkringsgrenar år 1952

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	miljoner				
	Dkr	Fmk	Ikr	Nkr	Skr
Sjukförsäkring	219	681	38	280	178
Olycksfallsförsäkring	58	2 295	6	36	112
Arbetslöshetsförsäkring	297	26	—	30	31
Åldersförsäkring	526	5 720	42	275	903
Invalidförsäkring	133		13	44	197
Allmänna barnbidrag	107	18 796	8	111	513
Summa	**1 340**	**27 518**	**107**	**776**	**1 934**
Totala socialutgifterna inkl. barnavdrag vid beskattning	2 352	60 720	189	1 435	3 419
Kostnaderna för socialförsäkring och allmänna barnbidrag i % av totala socialutgifterna	57	45	57	54	57

De här medtagna socialförsäkringsgrenarna samt de allmänna barnbidragen svarar som synes för drygt hälften av de totala socialutgifterna i de nordiska länderna med undantag för Finland där andelen är lägre (45 %).

I finansieringen av socialutgifterna deltar stat och kommun samt — genom avgifter o. d. — arbetsgivarna och befolkningen. Fördelningen mellan dessa olika finansieringsformer framgår av följande sammanställning som hänför sig till år 1952.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Staten	53,9	46,9	36,0	30,2	56,5
Kommunerna	30,8	20,4	29,8	37,4	29,1
Arbetsgivarna	3,0	25,8	9,8	9,8	4,4
Befolkningen	12,3	6,9	24,4	22,6	10,0
Totalt	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Som framgår av tablån är finansieringsformerna mycket olika i de nordiska länderna, även om staten i allmänhet bär den största bördan, i Sverige t. ex. 57 % år 1952. I Norge svarade emellertid kommunerna för inte mindre än 37 % och staten för 30 %.

Av det rika material som redovisas i rapporten om de sociala åtgärdernas omfattning i de olika nordiska länderna har i följande sammanställning gjorts ett litet urval.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Antal invånare per läkare	944	1 924	848	1 056	1 370
tandläkare	2 627	2 941	4 445	1 815	1 887
Antal sängplatser på sjukhus per 100 000 invånare	550	341	533	496	512
Antal personer i åldern 65 år och däröver på ålderdomshem eller pensionärshem per 1 000 invånare 65 år och däröver	70	37	42	51	82
Antal barn som får skolmåltid i % av barn i skolpliktig ålder	16	80	—	11	65

Löneutvecklingen 1952—1953. Sedan uppgifter nu erhållits om lönerna år 1953 för arbetare inom kommunala verk och myndigheter är det möjligt att redovisa de genomsnittliga timförtjänsterna 1953 för arbetare inom egentlig industri, byggnadsverksamhet, allmän tjänst m. m. Siffrorna för tidigare år återfinns i *Löner 1953*, del II, tab. 20. Siffrorna i denna serie för 1952 och 1953 blir följande:

Genomsnittlig timförtjänst för	1952	1953
vuxna män	4,08	4,28
vuxna kvinnor	2,74	2,86
minderåriga	2,13	2,15
Samtliga arbetare	**3,81**	**4,02**

Indextal (1939 = 100) för	1952	1953
vuxna män	285	299
vuxna kvinnor	326	340
minderåriga	367	371
Samtliga arbetare	**300**	**317**

Socialstyrelsen har tidigare (senast för år 1949) publicerat uppgifter om den genomsnittliga årslönen för såväl män som kvinnor inom olika näringsgrenar. För åren 1950—1952 har beträffande samtliga redovisade arbetare — vuxna män, vuxna kvinnor och minderåriga — inom egentlig industri, byggnadsverksamhet, allmän tjänst m. m. indextal för årslönen (1939 = 100) publicerats i Sociala Meddelanden (senast i 1954: 2, s. 97). Dessa indextal uppgick för åren 1950, 1951 och 1952 till respektive 202, 238 och 280. Motsvarande indextal för år 1953 har beräknats till 289.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	11, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	7, 1955
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	11, 1955
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1955
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	8, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	10, 1955
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	6, 1955
Social hemhjälp, årligen	7, 1955
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
kostnader och finansiering	7, 1955
statsbidrag	7, 1955

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1955

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

[1] Se Sociala Meddelanden 1950: 6, sid. 431.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[1] under tiden januari 1945—september 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hela året	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 096	
1:a kvartalet	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250	6 944
2:a »	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 368	7 624
3:e »	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 593	6 349
4:e »	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	11 885	
Januari	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 806	1 436
Februari	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421	2 008
Mars	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023	3 500
April	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441	2 555
Maj	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451	2 776
Juni	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 476	2 293
Juli	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800	1 541
Augusti	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040	1 589
September	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753	3 219
Oktober	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 213	
November	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 118	
December	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 554	

[1] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1945—1954 samt under de tre första kvartalen år 1955 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I de 53 städer, som ingår i de i tab. 1 redovisade uppgifterna, var antalet under tredje kvartalet 1955 inflyttningsfärdiga lägenheter 6 349, vilket understiger antalet under andra kvartalet inflyttningsfärdiga med 17 % och antalet under motsvarande kvartal år 1954 inflyttningsfärdiga med 4 %.

I samtliga städer och köpingar minskade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter från 9 023 under tredje kvartalet 1954 till 8 464 under tredje kvartalet 1955 eller med 6 %.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar[1]

	1954			1955	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Städer med mer än 30 000 invånare	4 639	15 308	24 102	5 057	16 079
Städer med 10 000—30 000 invånare	2 530	7 654	12 112	1 891	7 264
Städer med mindre än 10 000 invånare	1 073	2 386	3 947	788	2 544
Köpingar	781	2 841	4 467	728	2 694
Summa	**9 023**	**28 189**	**44 628**	**8 464**	**28 581**

[1] Enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1955.

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1954			1955		Städer	1954			1955	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.		3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Stockholm .	1 312	4 123	6 848	1 645	4 903	Karlskrona .	—	198	447	61	148
Göteborg . .	1 183	2 660	4 095	853	3 052	Karlstad . .	111	259	580	177	356
Malmö . . .	246	2 031	2 564	486	1 683	Linköping .	126	325	529	247	811
Borås . . .	159	639	1 008	205	778	Lund . . .	32	227	290	64	397
Eskilstuna .	119	423	676	49	238	Norrköping .	197	402	678	113	246
Gävle . . .	58	400	579	113	426	Solna . . .	331	1 047	1 136	57	265
Halmstad .	51	255	350	61	256	Uppsala . .	245	586	1 283	180	449
Hälsingborg	220	420	613	185	491	Västerås . .	111	471	833	236	666
Jönköping .	38	237	468	67	327	Örebro . . .	40	275	683	215	496
Karlskoga .	60	330	442	43	91	Tillhopa	**4 639**	**15 308**	**24 102**	**5 057**	**16 079**

Under de tre första kvartalen 1955 var antalet inflyttningsfärdiga lägenheter 28 581, vilket i förhållande till de tre första kvartalen 1954, då antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var 28 189, innebär en ökning med 1 %.

Under tredje kvartalet 1955 ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i förhållande till tredje kvartalet 1954 i Stockholm och Malmö men minskade i Göteborg. Jämförs det sammanlagda antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under de tre första kvartalen i var och en av dessa städer med motsvarande tidsperiod år 1954 konstateras en ökning i Stockholm och Göteborg samt en minskning i Malmö. I dessa tre städer tillhopa är det sammanlagda antalet inflyttningsfärdiga lägenheter 9 % högre under tredje kvartalet 1955 än under föregående år. För de tre första kvartalen uppgår ökningen likaledes till 9 %. I städer med mer än 30 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under tredje kvartalet ökat med 9 % men under de tre första kvartalen tillhopa minskat med 1 %. I tio av dessa sexton städer har under tre kvartal 1955 färdigställts ett större antal lägenheter än under motsvarande tid 1954 (tab. 3).

Vid en jämförelse med tredje kvartalet 1954 kan för övriga i tab. 2 redovisade kommungrupper konstateras en minskning av antalet under år 1955 inflyttningsfärdiga lägenheter i förhållande till föregående år. I städer med 10 000—30 000 invånare har antalet under tredje kvartalet inflyttningsfär-

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1945—september 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hela året .	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200	32 000	
1:a kvartalet	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800	4 200
2:a »	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400	7 100
3:e »	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 500	8 200
4:e »	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900	8 300	

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1945—30 september 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
1:a kvartalet	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700	33 300
2:a »	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800	32 800
3:e »	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 700	34 700
4:e »	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	36 100	

diga lägenheter minskat med 25 %, i städer med mindre än 10 000 invånare med 27 % och i köpingar med 7 %. Under de tre första kvartalen tillhopa minskade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med 10 000—30 000 invånare med 5 %, ökade i städer med mindre än 10 000 invånare med 7 % samt minskade i köpingar med 5 %.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1945 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under tredje kvartalet 1955 uppgick till 8 200, vilket överstiger antalet under andra kvartalet påbörjade med 1 100 eller 15 % och understiger antalet under motsvarande kvartal år 1954 påbörjade med 2 300 eller 22 %.

Under de tre första kvartalen år 1955 igångsattes 19 500 lägenheter vilket understiger motsvarande antal under föregående år med 4 200. Antalet lägenheter i hus under byggnad var 34 700 vid slutet av tredje kvartalet 1955, vilket är 5 000 lägre än vid motsvarande tidpunkt föregående år.

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1954			1955	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Stockholm	33 363	216 304	323 527	36 918	112 649
Göteborg	26 475	88 590	118 050	66 595	126 185
Malmö	7 752	26 884	62 715	11 588	33 611
Norrköping	2 338	16 704	27 934	3 681	11 521
Hälsingborg	4 271	14 267	21 408	1 885	13 262
Örebro	4 314	25 310	36 500	11 804	30 930
Borås	8 173	12 357	20 974	12 369	20 490
Tillhopa	**86 686**	**400 416**	**611 108**	**144 840**	**348 648**

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 3:e kvartalet 1955 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- och påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	36 414	195	309	20 298	83	16 537	36 918
Göteborg	61 805	955	3 835	36 420	4 535	25 640	66 595
Malmö	8 245	1 232	2 111	3 928	1 701	5 959	11 588
Norrköping	2 456	434	791	2 907	33	741	3 681
Hälsingborg	1 782	85	18	846	—	1 039	1 885
Örebro	9 287	1 624	893	5 008	1 093	5 703	11 804
Borås	11 881	310	178	2 938	914	8 517	12 369
Tillhopa	**131 870**	**4 835**	**8 135**	**72 345**	**8 359**	**64 136**	**144 840**

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende sju städer om golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, vilka fullbordats under tredje kvartalet resp. de tre första kvartalen åren 1954 och 1955 samt under hela år 1954, redovisas i tab. 6 och 7. Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår ej byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under tredje kvartalet 1955 tillkom i de sju städer, som uppgifterna avser, lokaler för andra än bostadsändamål med en sammanlagd yta av ca 144 800 m². Motsvarande yta under tredje kvartalet 1954 uppgick till ca 86 700 m².

G. Ö.

Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1955

Primärmaterialet. *Månadsstatistiken.* Socialstyrelsen erhåller *varje månad* från företag inom industrin uppgifter om antalet manliga resp. kvinnliga arbetare, som en viss (valfri) dag under en angiven period i slutet av månaden varit a) i arbete, b) anställda i företaget men ej sysselsatta på grund av arbetsbrist, reparationer o. d., c) frånvarande av personliga skäl (sjukdom, semester, militärtjänst m. m.). För män och kvinnor tillhopa erhålls dessutom uppgifter om antalet frånvarande på grund av arbetskonflikt. I tab. 1 och 2 avses med »anställda arbetare (exkl. permitterade)» summan av antalen i grupperna a och c.

Kvartalsstatistiken. För mittmånaden i *varje kvartal* erhålls från i stort sett samma företag som medverkar i månadsstatistiken uppgifter om a) av

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i augusti 1955 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1955[1]			Genomsnittlig timförtjänst i augusti 1955[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (augusti 1954 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	103,6	103,7	..	108,2	..	4,30	4,89	5,17	6,24	5,39
Malmgruvor	103,3	103,3	..	108,3	..	—	4,89	5,17	6,24	5,45
Kolgruvor	109,3	109,3	..	107,7	..	4,30	—	—	—	4,30
Metall- o. verkstadsind.	104,0	103,5	111,1	105,8	106,3	3,99	4,27	4,92	5,14	4,48
Järn-, stål- o. kopparverk	103,8	103,5	113,2	106,2	107,9	..	4,27	..	..	4,44
Järn- o. stålmanufaktur	102,3	101,4	110,4	105,1	104,8	4,01	4,15	4,70	5,86	4,28
Mekaniska verkstäder	104,7	104,4	111,9	105,4	106,2	4,03	4,36	4,83	5,22	4,51
Reparationsverkstäder	101,3	101,3	..	107,2	..	3,57	4,01	4,59	5,20	4,48
Skeppsvarv	101,5	101,5	..	107,9	..	..	4,26	5,11	..	4,74
Elektroteknisk industri	106,3	104,9	111,4	105,5	106,9	4,04	4,10	4,72	4,80	4,40
Annan metallindustri	104,5	103,7	108,7	105,6	106,7	3,78	4,17	4,55	5,00	4,32
Jord- o. stenindustri	101,7	100,6	111,3	108,2	109,7	3,76	4,25	4,68	5,46	4,12
Torvindustri	106,6	107,8	..	115,8	..	3,87	..	—	—	3,75
Stenindustri	99,0	98,9	..	108,8	..	3,91	4,21	..	..	4,17
Kalk- och kritbruk	92,6	92,0	..	107,3	..	3,83	4,26	..	..	4,17
Cementfabriker	101,0	100,9	..	106,2	..	..	..	—	—	4,30
Cementvarufabriker	102,9	102,7	..	107,9	..	4,08	4,57	..	6,49	4,75
Tegelbruk	98,3	98,2	..	108,2	..	3,70	3,98	..	..	3,86
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	105,1	102,4	110,4	106,4	109,1	..	3,87	..	—	3,87
Glasindustri	102,0	99,9	116,0	110,7	112,2	3,69	4,33	..	..	3,82
Annan jord- o. stenindustri	108,3	108,4	..	106,8	..	..	4,77	..	..	4,70
Träindustri	101,0	100,6	111,1	108,6	108,6	3,77	3,94	4,23	4,31	3,96
Sågverk o. hyvlerier	101,1	100,9	110,3	108,6	105,0	3,56	3,92	4,23	4,20	3,97
Lådfabriker	97,0	97,9	..	107,4	..	..	3,82	..	..	3,74
Fanér- o. plywoodfabriker	108,4	107,4	..	110,7	..	..	..	..	—	4,19
Byggnadssnickerifabriker	100,2	100,0	..	108,5	..	3,92	4,00	4,20	..	3,98
Möbelfabriker	100,3	100,0	110,3	107,8	..	3,82	3,96	..	..	3,93
Svarveri- o. skidfabriker	100,9	100,2	..	109,0	..	3,62	3,87	..	..	3,85
Annan trävaruindustri	100,3	98,5	113,5	108,7	..	3,61	3,84	..	..	3,79
Massa- o. pappersindustri	102,6	102,5	104,2	110,7	111,1	4,10	4,34	4,64	4,52	4,37
Massafabriker	101,3	101,2	102,7	111,2	110,7	4,37	4,42	4,66	..	4,52
Pappersbruk o. pappfabr.	103,9	103,8	104,4	110,3	111,2	4,02	4,27	..	..	4,22
Pappersvaru- o. grafisk ind.	101,9	102,3	100,5	108,8	108,3	3,92	4,38	4,92	5,29	4,83
Papp- o. pappersvaruind.	102,5	104,0	100,3	109,3	109,3	3,88	4,07	..	..	4,07
Grafisk industri	101,8	102,1	100,5	108,7	107,9	3,99	4,44	4,96	5,31	4,93
Livsmedelsindustri	102,1	100,9	104,8	112,9	111,3	3,69	3,91	4,16	4,46	4,00
Kvarnar	99,5	100,7	92,9	115,7	..	..	3,76	..	..	3,91
Bageriindustri	103,9	101,4	108,7	113,4	111,0	..	4,04	4,21	4,29	4,12
Sockerindustri	97,7	97,3	100,3	109,3	108,6	3,57	..	..	..	3,73
Choklad- o. konfektind.	97,1	100,4	95,4	107,1	106,2	—	3,65	..	5,07	4,14
Mejeriindustri	100,0	100,3	97,1	112,8	..	3,79	3,76	..	..	3,92
Slakterier o. charkuterier	100,9	100,1	104,1	114,3	118,8	3,71	4,06	4,20	4,55	4,09
Fiskkonservfabriker	102,7	100,3	104,2	118,9	112,5	..	3,63	..	—	3,73
Fruktkonservindustri	131,6	121,3	138,8	114,2	111,9	..	..	—	..	3,82
Margarinindustri	103,7	106,9	..	120,7	..	—	..	..	..	4,16
Annan livsmedelsindustri	102,0	101,7	102,9	109,9	111,5	..	3,76	..	..	3,84

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I AUGUSTI 1955 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1955			Genomsnittlig timförtjänst i augusti 1955		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (augusti 1954 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	107,9	106,9	110,8	112,3	110,3	..	3,75	4,14	4,52	4,01
Bryggerier o. läskedrycksf.	108,6	107,6	114,1	113,5	113,7	..	3,74	4,12	4,55	4,00
Tobaksfabriker	105,3	99,0	107,8	105,5	106,9	..	..	..	..	4,09
Textil- o. beklädnadsind. .	97,5	96,0	98,4	107,4	107,3	3,47	3,66	3,92	4,44	3,66
Ylleindustri	99,4	98,3	100,6	106,8	106,9	3,42	3,56	..	..	3,53
Bomullsindustri	94,0	92,8	95,7	107,8	108,4	3,50	3,49	..	—	3,56
Linne- o. juteindustri . .	97,9	96,9	98,8	102,6	108,9	..	..	..	—	3,37
Trikåfabriker	93,8	93,8	93,8	107,7	107,7	3,40	3,84	..	..	3,79
Sömnadsindustri	99,5	97,4	100,0	108,8	106,6	3,51	3,85	4,04	4,45	3,87
Hatt- o. mössfabriker . .	96,8	95,1	97,4	104,6	107,2	..	4,01	..	..	4,14
Annan hithörande industri	98,4	98,1	98,9	106,9	107,9	3,55	3,66	4,06	4,31	3,69
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,4	98,5	98,3	107,2	107,6	4,00	4,10	4,19	4,76	4,11
Garverier	99,1	97,8	..	108,6	..	..	3,93	—	—	3,92
Päls- o. skinnvarufabriker	99,2	102,7	95,8	105,7	106,0	..	4,02	..	..	4,12
Skoindustri	95,9	95,8	96,0	106,6	107,1	3,66	4,06	..	..	4,01
Andra lädervarufabriker .	96,1	93,8	99,6	105,1	102,7	3,78	..	..	..	3,97
Gummivarufabriker . . .	101,8	102,5	100,5	107,4	109,1	..	..	—	..	4,26
Annan hithörande industri	96,2	94,9	100,8	109,0	..	..	3,87	..	..	4,09
Kemisk-teknisk industri . .	100,9	101,7	97,2	108,3	108,8	4,17	4,21	4,52	4,42	4,30
Färg-, olje- o. parfymfabr.	97,4	98,7	92,7	109,2	109,2	..	3,94	4,55	4,46	4,28
Sprängämnesfabriker . .	96,1	97,0	93,5	108,2	107,9	..	..	..	..	4,97
Tändsticksfabriker . . .	97,5	96,7	98,8	107,5	107,2	3,62	3,69	—	—	3,68
Annan kemisk-tekn. ind.	103,9	104,2	101,8	108,1	109,8	4,22	4,16	4,51	4,39	4,26
Samtl. industrigrupper	**102,1**	**102,1**	**102,2**	**107,6**	**108,0**	**3,85**	**4,19**	**4,70**	**5,09**	**4,33**

Tab. 2. Indextal (augusti 1954 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1955 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1954 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	106,1	104,1	100,9	103,7	—	..	103,6
Metall- o. verkstadsindustri .	103,7	102,7	103,3	106,2	107,0	103,2	105,4	102,8	104,0
Jord- och stenindustri . . .	96,3	100,1	99,4	97,2	101,6	101,5	106,9	..	101,7
Träindustri	101,1	100,9	99,2	102,0	102,2	100,1	..	—	101,0
Massa- o. pappersindustri . .	..	..	..	94,4	103,6	103,5	101,6	..	102,6
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	103,8	101,5	102,5	103,3	101,2	100,7	..	..	101,9
Livsmedelsindustri	98,2	103,0	102,9	102,0	103,2	100,2	103,4	—	102,1
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	115,9	107,4	110,1	107,3	115,1	103,5	—	—	107,9
Textil- o. beklädnadsindustri	96,7	96,4	97,8	96,2	98,1	99,6	97,2	90,6	97,5
Läder-, hår- o. gummivaruind.	90,7	93,7	98,4	96,0	100,8	100,4	—	..	98,4
Kemisk-teknisk industri . .	100,0	101,8	102,6	100,5	99,0	100,4	106,2	..	100,9
Samtliga industrigrupper	**100,7**	**101,1**	**101,3**	**101,2**	**102,8**	**101,8**	**103,6**	**102,2**	**102,1**

arbetare uppburen lönesumma och utförda arbetstimmar under en avlöningsperiod (med fördelning på vuxna manliga resp. vuxna kvinnliga arbetare samt minderåriga arbetare och lärlingar), b) antal arbetare, som varit i arbete under hela eller del av avlöningsperioden, c) antal arbetare, som under avlöningsperioden lämnat företaget (efter uppsägning från arbetsgivaren eller på egen begäran), anställts vid företaget, haft deltidsanställning eller haft förkortad arbetstid. I de redovisade lönesummorna skall enligt anvisningarna ej ingå helgdagslön, semesterlön eller sjuklön.

Uppgifter för de båda slagen av undersökningar erhålls i allmänhet för varje fristående arbetsställe. I vissa fall avser redovisningen dock flera arbetsställen tillhopa. Redovisningsenheterna betecknas i denna redogörelse som »företag». De beräkningar som görs på grundval av dessa undersökningar avser endast företag, för vilka uppgifter lämnats vid båda de redovisningstillfällen som jämförelsen avser.

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av månadsstatistikens uppgifter beräknas en gång varje kvartal förändringarna i antalet anställda arbetare sedan motsvarande tidpunkt föregående år. Jämförelsen mellan augusti 1954 och augusti 1955 grundar sig på uppgifter från ca 7 000 företag med omkring 480 000 arbetare.

Tab. 1 (kol. 2—4) visar de procentuella förändringarna mellan augusti 1954 och augusti 1955 i antalet anställda arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen utvisar en ökning av antalet anställda inom samtliga industrigrupper med 2,1 %. Den starkaste ökningen visar dryckesvaru- och tobaksindustrin (+ 7,9 %), metall- och verkstadsindustrin (+ 4,0 %) samt gruvindustrin (+ 3,6 %), under det en minskning framträder inom textil- och beklädnadsindustrin (— 2,5 %) samt läder-, hår- och gummivaruindustrin (— 1,6 %).

Tab. 3. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i % av totalantalet i arbete varande arbetare

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955	aug. 1955	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955	aug. 1955
Samtliga industrigrupper	**0,9**	**0,6**	**0,7**	**0,8**	**1,0**	**0,9**	**0,6**	**0,6**	**0,7**	**1,0**
Därav:										
Skeppsvarv	1,0	0,7	0,8	0,9	1,4	1,0	0,8	1,0	0,9	1,1
Elektroteknisk industri	1,2	0,7	0,6	0,9	1,4	1,3	0,9	0,7	0,9	1,6
Trikåfabriker	1,1	0,9	0,7	1,0	1,2	0,9	0,5	0,7	0,8	1,3
Sömnadsindustri	1,2	0,7	0,8	0,9	1,2	1,2	0,5	0,8	0,6	1,2
Järn- och stålmanufaktur	1,0	0,5	0,6	0,8	1,1	1,0	0,7	0,8	0,7	1,0
Sågverk och hyvlerier	1,0	1,0	0,5	0,8	1,1	1,0	0,6	0,7	1,3	1,0
Mekaniska verkstäder	0,7	0,4	0,5	0,7	0,9	0,8	0,6	0,6	0,7	0,9
Ylleindustri	1,0	0,5	0,4	0,8	0,9	0,9	0,5	0,5	0,6	0,9
Bomullsindustri	1,1	1,0	0,5	0,8	0,9	0,7	0,6	0,7	0,7	1,0
Järn-, stål- o. kopparverk	0,7	0,4	0,5	0,7	0,8	0,9	0,5	0,7	0,6	1,0

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av samtliga arbetare

Industrigrupper	Augusti 1954		Augusti 1955	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,2	0,9	0,0	0,9
Metall- o. verkstadsindustri	0,4	0,1	0,3	0,0
Jord- o. stenindustri	1,8	0,2	2,2	0,4
Träindustri	0,2	0,2	0,3	0,2
Massa- och pappersindustri	0,4	0,1	0,5	0,1
Pappersvaru- och grafisk industri	0,5	0,1	0,7	0,1
Livsmedelsindustri	2,0	0,2	2,6	0,2
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,9	1,9	0,7	1,0
Textil- o. beklädnadsindustri	4,9	1,7	5,0	0,9
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,9	1,5	3,0	0,3
Kemisk-teknisk industri	2,0	0,2	2,0	0,2
Samtliga industrigrupper	**1,4**	**0,5**	**1,4**	**0,3**

Tab. 2 visar hur antalet anställda arbetare under samma tid förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Företagen har storleksgrupperats efter medeltalet arbetare under år 1954.

Uppgifterna i tab. 3 och 4 har hämtats från kvartalsstatistiken. Tab. 3 visar antalet avgångna och nyanställda arbetare i procent av antalet i arbete varande arbetare. Antalet avgångna arbetare i augusti 1955 utgjorde 1,0 % (augusti 1954 = 0,9 %) och antalet nyanställda arbetare 1,0 % (augusti 1954 = 0,9 %). Av de arbetare som lämnat företaget redovisades 6 % som uppsagda av arbetsgivaren.

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i augusti 1954 och i augusti 1955 inom olika industrigrupper.

Löneförhållanden. I tab. 1 lämnas uppgifter om genomsnittliga timförtjänster i augusti samt om förändringarna i de genomsnittliga timförtjänsterna sedan augusti 1954, grundade på kvartalsstatistikens uppgifter om uppburen lönesumma och utgjorda arbetstimmar under en avlöningsperiod i augusti 1954, resp. augusti 1955. Timförtjänsterna i augusti 1955 redovisas i kol. 7—11 och indextal för förändringen sedan augusti 1954 i kol. 5—6. Till grund för dessa beräkningar ligger uppgifter från ca 6 300 företag. Tabellen visar, att den genomsnittliga timförtjänsten från augusti 1954 till augusti 1955 för samtliga industrigrupper stigit med 7,6 % för vuxna män och med 8,0 % för vuxna kvinnor. Den starkaste lönestegringen visar livsmedelsindustrin, dryckesvaru- och tobaksindustrin, massafabriker och pappersbruk samt pappersvaru- och grafisk industri. Den lägsta lönestegringen noteras för metall- och verkstadsindustrin.

Tab. 5 belyser förändringarna i de genomsnittliga timförtjänsterna mellan maj och augusti 1955. För samtliga industrigrupper har timförtjänsten

Tab. 5. Indextal (maj 1955 = 100) över genomsnittlig timförtjänst för arbetare inom industrin i augusti 1955

Industrigrupp	Indextal (maj 1955 = 100) för			Industrigrupp	Indextal (maj 1955 = 100) för		
	vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]		vuxna män	vuxna kvinnor	samtliga[1]
Gruvindustri	98,9	..	97,8	Livsmedelsindustri	100,4	99,3	99,3
Malmgruvor	99,1	..	97,9	Kvarnar	101,0	..	101,1
Kolgruvor	100,6	..	100,6	Bageriindustri	100,4	99,4	99,4
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	101,2	100,1	Sockerindustri	97,3	96,9	97,5
Järn-, stål- o. kopparverk	99,3	101,0	99,0	Choklad- o. konfektind.	102,9	100,1	100,1
Järn- o. stålmanufaktur	100,1	100,2	100,0	Mejeriindustri	100,0	98,5	99,9
Mekaniska verkstäder	100,7	101,6	100,3	Slakterier o. charkuterier	100,5	98,3	99,9
Reparationsverkstäder	100,5	..	99,2	Fiskkonservfabriker	101,1	100,5	100,4
Skeppsvarv	101,0	..	100,8	Fruktkonservindustri	105,6	103,8	102,2
Elektroteknisk industri	100,7	101,5	100,5	Margarinindustri	100,0	..	100,3
Annan metallindustri	100,6	100,5	100,1	Annan livsmedelsindustri	101,7	100,9	101,7
Jord- o. stenindustri	101,3	100,3	101,1	Dryckesvaru- o. tobaksind.	101,0	101,4	100,7
Torvindustri	106,6	..	106,0	Bryggerier o. läskedrycksf.	101,2	101,0	100,4
Stenindustri	102,4	..	102,4	Tobaksfabriker	99,7	101,4	100,3
Kalk- o. kritbruk	102,2	..	102,2	Textil- o. beklädnadsind.	99,8	100,4	99,7
Cementfabriker	..	..	..	Ylleindustri	100,7	100,5	100,4
Cementvarufabriker	101,2	..	101,2	Bomullsindustri	100,1	100,3	99,8
Tegelbruk	102,0	..	101,6	Linne- o. juteindustri	99,0	99,3	98,9
Porslins-, kakel-o. lergodsf.	100,2	100,0	100,0	Trikåfabriker	101,2	100,5	100,3
Glasindustri	98,1	100,6	97,6	Sömnadsindustri	99,9	100,5	99,8
Annan jord- o. stenindustri	104,3	..	104,1	Hatt- o. mössfabriker	104,3	102,3	102,6
Träindustri	100,4	101,2	99,8	Annan hithörande industri	98,1	99,6	98,6
Sågverk o. hyvlerier	99,5	100,4	98,7	Läder-, hår- o. gummivaruind.	100,6	100,6	100,3
Lådfabriker	101,8	..	99,7	Garverier	100,8	..	100,7
Fanér- o. plywoodfabriker	101,6	..	101,1	Päls- o. skinnvarufabr.	101,0	103,4	100,6
Byggnadssnickerifabriker	101,8	..	101,5	Skoindustri	101,3	100,4	100,7
Möbelfabriker	100,8	..	100,5	Andra lädervarufabriker	99,2	101,0	99,9
Svarveri- o. skidfabriker	100,7	..	100,4	Gummivarufabriker	100,1	99,7	100,0
Annan trävaruindustri	101,3	..	100,3	Annan hithörande industri	101,2	..	100,8
Massa- o. pappersindustri	100,5	99,5	100,0	Kemisk-teknisk industri	100,7	100,8	100,5
Massafabriker	102,0	102,6	101,5	Färg-, olje- o. parfymfabr.	101,8	100,1	101,1
Pappersbruk- o. pappfabr.	99,1	99,1	98,7	Sprängämnesfabriker	100,0	100,3	99,9
Pappersvaru- o grafisk ind.	100,4	100,2	99,6	Tändsticksfabriker	100,4	102,2	101,1
Papp- o. pappersvaruind.	101,0	100,3	100,5	Annan kemisk-tekn.	100,5	100,7	100,5
Grafisk industri	100,4	100,3	99,5	Samtl. industrigrupper	**100,2**	**100,4**	**99,7**

[1] Inkl. minderåriga arbetare.

stigit med 0,2 % för vuxna män och med 0,4 % för vuxna kvinnor. För samtliga arbetare — män och kvinnor, vuxna och minderåriga — redovisas en sänkning på 0,3 %. Att timförtjänsten sjunkit för samtliga arbetare beror på att de minderåriga ökat i antal mellan maj och augusti, samtidigt som deras timförtjänst sjunkit. Detta framgår av följande tablå.

	Procentuell förändring maj—augusti för			
	vuxna män	vuxna kvinnor	minderåriga	samtliga arbetare
Utgjorda arbetstimmar	− 5,4	− 1,6	+ 9,6	− 3,9
Genomsnittlig timförtjänst	+ 0,2	+ 0,4	− 0,4	− 0,3

Tab. 6. Indextal (augusti 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i augusti 1955

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	107,4	106,8	Textil- o. beklädnadsindustri	108,0	104,9
Jord- o. stenindustri	110,5	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	107,2	..
Träindustri	104,6	..	Kemisk-teknisk industri . .	110,0	111,6
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	109,5	106,9	Samtliga industrigrupper	**108,5**	**107,0**
Livsmedelsindustri	112,9	110,3			

För gruvindustrin noteras en sänkning av den genomsnittliga timförtjänsten med 1,1 % för vuxna män. Detta sammanhänger med att ett par större företag med högt löneläge av tekniska skäl lämnat uppgifter som avser april och juli i stället för maj och augusti. På grund av att en stor del av arbetarna vid företagen hade semester i juli kommer dessa företag att väga mindre tungt i redovisningen av augustisiffran än i redovisningen av majsiffran, vilket förklarar minskningen av den genomsnittliga timförtjänsten mellan de båda undersökningsperioderna.

Tab. 6 belyser förändringarna i de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrigrupper i Stockholm mellan augusti 1954 och augusti 1955.

Tab. 7 visar löneutvecklingen sedan februari 1947 för samtliga redovisade arbetare (män och kvinnor, vuxna och minderåriga). Då som nämnts helgdagslön och semesterlön ej ingår i redovisningen, återspeglar denna serie icke den ökning av timförtjänsten, som åstadkommits genom förlängning av semestern och införande av helgersättningar.

Tab. 7. Indextal (febr. 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954	maj 1954	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955	maj 1955	aug. 1955
Gruvindustri	195,4	202,4	202,2	204,8	201,5	209.8	214,4	222,8	217,9
Metall- o. verkstadsindustri . . .	195,9	196,9	199,1	201,9	201,7	204,5	208,0	212,4	212,6
därav: verkstadsindustri m. m.[1] .	193,8	194,4	196,7	199,3	199,1	201,7	205,3	209,4	210,0
Jord- o. stenindustri	203,2	203,8	205,8	215,9	216,8	217,2	219,8	232,3	234,9
Träindustri	191,3	192,6	192,6	203,8	202,8	205,2	205,6	220,0	219,6
Massa- o. pappersindustri	202,0	204,4	206,2	218,0	216,7	220,0	220,0	240,7	240,7
Pappersv.- o. graf. ind.	178,0	177,6	179,6	181,4	181,2	182,5	185,2	198,3	197,5
Livsmedelsindustri	182,7	183,8	183,4	185,8	185,1	188,6	188,8	209,2	207,7
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	168,0	170,4	174,5	181,8	179,4	181,2	186,6	197,4	198,8
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	181,6	182,7	185,4	189,1	190,0	191,1	193,2	204,8	204,2
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	187,0	186,3	188,5	192,8	194,5	196,4	201,7	208,6	209,2
Kemisk-teknisk industri	188,9	190,4	192,5	197,3	197,1	199,9	205,9	215,2	216,3
Samtliga industrigrupper	**192,3**	**193,6**	**195,7**	**200,4**	**200,0**	**203,2**	**206,5**	**216,2**	**215,6**

[1] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

K.-E. F—g

Konsumentprisindex för oktober 1955

Konsumentprisindex för oktober 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 135 (år 1949 = 100), vilket betyder en ökning med en enhet från september. Med decimaler är indextalet för oktober 135,47 mot 134,11 för september 1955. Från december 1954 har ökningen varit 6 enheter.

Ökningen beror denna gång i huvudsak på en höjning av bostadsposten i anslutning till den generella hyresökningen fr. o. m. den 1 oktober 1955.

I fråga om de olika huvudgrupperna av varor var indextalen i oktober 1955 oförändrade i förhållande till september 1955 för livsmedel med indextalet 148, inventarier och husgeråd med 128 och diverse med 131. De båda sistnämnda grupperna har endast delvis räknats om för oktoberindexen. Grupperna alkoholhaltiga drycker och tobak samt kläder och skor har stigit med vardera en enhet till resp. 132 och 120, medan bostad, bränsle och lyse ökat med 8 enheter till 133. Enbart bostad har gått upp med 10,7 % eller 13 enheter till 134. Ökningen består av en beräknad allmän hyreshöjning på ca 3 % för hela hyresåret och en höjning med ca 7,5 % beroende på räntehöjningarna under år 1955. Den sistnämnda delen av hyresstegringen gäller för tiden oktober 1955—mars 1956 men därefter först efter särskilt beslut.

I tab. 1 redovisas såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—oktober 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—oktober 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954 »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	**129**
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	**130**
april	140	132	120	124	121	129	126	128	**131**
maj	141	131	120	123	121	128	127	128	**131**
juni	142	131	120	123	121	128	127	129	**131**
juli	147	131	119	123	121	128	127	130	**133**
aug.	146	131	119	124	121	131	128	131	**133**
sept.	148	131	119	125	121	132	128	131	**134**
okt.	148	132	120	133	134	133	128	131	**135**

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—oktober 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—okt. 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Sept. 1955	Okt. 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**148**	**148**	**342**	+ 8
Mejeriprodukter	125	125	125	124	136	136	62	+ 10
Matfett utom smör	144	139	139	139	144	144	10	+ 4
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	147	145	40	+ 5
Ägg	122	105	97	110	116	116	12	+ 7
Kött	168	164	163	163	177	178	22	+ 8
Fläsk	136	144	150	144	170	167	21	+ 12
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	139	142	22	+ 11
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	144	146	11	+ 1
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	210	191	21	+ 21
Frukt och bär	113	112	119	110	124	125	35	+ 15
Specerier	165	184	194	182	177	180	59	— 2
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	124	124	8	+ 2
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	151	152	19	+ 7
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**131**	**132**	**87**	**0**
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	144	44	+ 1
Öl	122	122	122	122	122	123	9	+ 2
Tobak	125	128	129	129	126	126	34	— 2
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**119**	**120**	**134**	**0**
Kläder	121	122	122	122	117	118	115	0
Konfektion	120	121	121	122	119	121	62	0
Trikåvaror	121	121	121	119	107	106	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	112	113	12	0
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	127	128	18	0
Skor	131	132	131	131	133	133	19	+ 2
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**125**	**133**	**185**	+ 9
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	134	87	+ 11
Bränsle och lyse	129	125	123	125	132	133	48	+ 6
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**128**	**128**	**93**	+ 2
Möbler	133	134	134	133	136	136	12	+ 2
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	110	110	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	131	131	28	+ 2
Hushållstextilier	119	119	117	119	122	122	20	+ 2
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	137	137	17	+ 3
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**131**	**131**	**209**	+ 4
Sjukvård	116	122	122	122	118	118	14	— 3
Kroppsvård	118	119	119	119	120	120	13	+ 1
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	99	99	13	+ 1
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	149	153	20	+ 5
Post och tele	144	144	144	142	147	148	13	+ 2
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	130	130	15	+ 2
Resor	126	127	127	127	133	133	45	+ 5
Motorfordon	..	..	..	119	128	128	53	+ 8
Hemhjälp	141	142	142	144	153	153	11	+ 6
Blommor m. m.	122	126	127	128	130	130	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**134**	**135**	**1 000**	+ 5

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1954	Juni 1954	Dec. 1954	April 1955	Maj 1955	Juni 1955	Juli 1955	Aug. 1955	Sept. 1955	Okt. 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	137	138	138	141	142	143	145	144	144	145
Finanstidningens » [2]	134	134	134	136	137	137	137	137	138	138
Konsumentprisindex	129	130	129	131	131	131	133	133	134	135

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

på den prisutveckling, som kvartalsvis registrerades av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och fr. o. m. juli 1954 på de löpande indexberäkningarna enligt de grunder, som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 2 ger en översikt av de olika delposternas indextal sedan år 1953 samt deras procentuella förändringar mellan januari—oktober 1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

En något utförligare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad lämnas i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2, i slutet av påföljande månad.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 har detaljhandelsprisernas förändringar sedan år 1954 enligt konsumentprisindex sammanställts med partiprisernas utveckling under samma tid enligt Kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De sistnämnda serierna, som har år 1935 resp. juli 1913/juni 1914 som basperioder, har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

C. Ö.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i oktober 1955 jämfört med september 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i oktober 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (sept. 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbetevarande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	63	10 664	158	10 822	100,5	..	100,6	100,9	7,3
Malmgruvor	52	9 942	157	10 099	100,7	..	100,8	101,2	7,1
Kolgruvor	11	722	1	723	97,8	..	97.8	96,9	9,7
Metall- o. verkstadsindustri	2 296	200 185	16 146	216 331	100,8	101,7	100,8	101,9	6,9
Järn-, stål- o. kopparverk	51	31 435	1 143	32 578	100,8	99,9	100,7	100,9	8,2
Järn- o. stålmanufaktur	460	21 556	2 624	24 180	101,4	101,5	101,4	102,1	6,1
Mekaniska verkstäder	832	84 524	3 860	88 384	100.6	101,7	100,7	102,0	6,4
Reparationsverkstäder	399	8 985	17	9 002	100,8	..	100,8	102,8	4,9
Skeppsvarv	72	21 225	2	21 227	101,3	..	101,3	103,2	8,1
Elektroteknisk industri	176	21 766	6 191	27 957	100,7	102,9	101,2	102,4	8,0
Annan metallindustri	306	10 694	2 309	13 003	99,7	99,7	99,7	100,6	6,0
Jord- o. stenindustri	584	24 885	2 907	27 792	98,4	99,4	98,5	99,5	5,3
Torvindustri	42	477	11	488	91,7	..	90,9	90,9	1,6
Stenindustri	110	3 644	6	3 650	99,9	..	99,8	100,9	4,2
Kalk- o. kritbruk	35	1 434	25	1 459	98,1	..	98,2	100,4	4,0
Cementfabriker	7	1 818	21	1 839	100,1	..	100,1	102,1	5,9
Cementvarufabriker	115	2 878	62	2 940	99,0	..	99,0	100,4	4,8
Tegelbruk	133	4 677	115	4 792	93,1	..	93,1	93,6	5,2
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	22	3 722	1 973	5 695	99,5	100,2	99,7	100,7	6,2
Glasindustri	71	4 189	677	4 866	102,1	99,6	101,7	103,0	4.9
Annan jord- o. stenindustri	49	2 046	17	2 063	98,6	..	98,7	98,9	7,7
Träindustri	1 211	35 922	1 255	37 177	98,5	98,1	98,5	99,6	4,2
Sågverk o. hyvlerier	437	16 845	361	17 206	96,9	93,0	96,8	97,6	4,3
Lådfabriker	31	617	5	622	102,7	..	102,6	103,5	4,8
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 070	122	1 192	99,4	..	99,3	99,6	4,3
Byggnadssnickerifabriker	226	6 915	126	7 041	99,8	..	99,8	101,4	4,6
Möbelfabriker	307	6 247	240	6 487	100,2	108,1	100,4	101,5	3,1
Svarveri- o. skidfabriker	100	2 426	154	2 580	101,0	..	100,7	101,6	4,4
Annan trävaruindustri	98	1 802	247	2 049	98,7	99,2	98,7	101,6	4,6
Massa- o. pappersindustri	128	35 328	2 925	38 253	100,0	99,5	99,9	101,6	6,5
Massafabriker	69	18 916	347	19 263	99,5	93,3	99,3	101,1	6,2
Pappersbruk o. pappfabr.	59	16 412	2 578	18 990	100,6	100,4	100,5	102,1	6,8
Pappersvaru- o. grafisk ind.	608	17 991	5 364	23 355	100,8	103,9	101,5	102,7	6,2
Papp- o. pappersvaruind.	111	2 043	1 467	3 510	101,2	104,1	102,4	103,1	4,8
Grafisk industri	497	15 948	3 897	19 845	100,8	103,9	101,4	102,6	6,5
Livsmedelsindustri	733	21 884	10 660	32 544	103,0	102,2	102,7	104,5	6,4
Kvarnar	36	1 198	207	1 405	96,2	103,0	97,2	97,3	6,5
Bageriindustri	238	4 431	2 263	6 694	98,1	95,3	97,1	99,2	6,7
Sockerindustri	19	3 003	425	3 428	140,7	129,2	139,2	142,2	3,8
Choklad- o. konfektind.	59	1 345	2 940	4 285	100,5	105,3	103,8	103,8	7,4
Mejeriindustri	83	3 196	424	3 620	95,9	100,2	96,4	98,3	8,5
Slakterier o. charkuterier	165	6 190	1 540	7 730	100,3	102,3	100,7	103,0	6,4
Fiskkonservfabriker	41	663	1 287	1 950	104,9	107,0	106,3	108,5	6.6
Fruktkonservindustri	19	615	1 141	1 756	104,8	98,0	100,3	101,2	5,5
Margarinindustri	7	259	54	313	95,9	..	96,0	99,0	6,4
Annan livsmedelsindustri	66	984	379	1 363	96,2	98,2	96,7	98,0	3,8

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I OKTOBER 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i oktober 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (sept. 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	159	4 924	1 996	6 920	96,9	97,6	97,1	100,0	7,7
Bryggerier o. läskedrycksf.	151	4 536	892	5 428	96,7	92,8	96,1	99,3	7,2
Tobaksfabriker	8	388	1 104	1 492	99,2	101,8	101,1	103,0	9,5
Textil- o. beklädnadsind. .	919	26 432	44 469	70 901	100,3	101,1	100,8	101,1	5,8
Ylleindustri	77	4 649	4 570	9 219	100,3	100,0	100,2	100,3	6,6
Bomullsindustri	59	7 436	6 051	13 487	100,4	101,0	100,7	101,1	6,6
Linne- o. juteindustri . .	13	1 292	1 449	2 741	99,9	100,8	100,4	100,7	9,7
Trikåfabriker	159	2 205	6 335	8 540	100,5	101,2	101,1	101,0	5,5
Sömnadsindustri	392	5 488	21 176	26 664	100,8	101,5	101,3	101,5	5,2
Hatt- o. mössfabriker . .	37	361	1 089	1 450	100,3	100,7	100,6	100,6	3,5
Annan hithörande industri	182	5 001	3 799	8 800	99,7	100,6	100,1	101,1	4,7
Läder-, hår- o. gummivaruind.	354	11 551	6 462	18 013	100,8	101,0	100,9	102,2	4,6
Garverier	27	2 000	193	2 193	101,0	..	100,9	102,4	5,5
Päls- o. skinnvarufabr. .	82	1 015	1 003	2 018	102,6	103,0	102,8	104,1	2,7
Skoindustri	123	3 386	2 497	5 883	100,4	101,3	100,8	101,1	4,1
Andra lädervarufabriker .	55	886	700	1 586	101,1	107,0	103,7	104,3	5,0
Gummivarufabriker . . .	15	3 493	1 841	5 334	100,4	97,7	99,5	102,2	5,5
Annan hithörande industri	52	771	228	999	101,4	101,3	101,4	101,7	3,7
Kemisk-teknisk industri . .	308	14 802	3 445	18 247	100,4	100,6	100,5	101,3	7,0
Färg-, olje- o. parfymfabr.	102	3 417	976	4 393	99,9	104,2	100,8	101,3	6,1
Sprängämnesfabriker . .	7	1 321	505	1 826	99,2	98,1	98,9	98,4	7,0
Tändsticksfabriker . . .	8	960	659	1 619	100,1	100,5	100,2	100,8	8,8
Annan kemisk-tekn. ind..	191	9 104	1 305	10 409	100,8	99,2	100,6	101,8	7,2
Samtl. industrigrupper	**7 363**	**404 568**	**95 787**	**500 355**	**100,4**	**101,2**	**100,5**	**101,6**	**6,8**
Statl. verk o. byggnadsarb.	235	41 766	1 221	42 987	99,1	98,7	99,1	99,6	7,5
Mek. o. elektr. verkstäder	86	10 906	122	11 028	100,1	..	100,1	100,0	7,8
Skeppsvarv	3	3 106	32	3 138	100,1	..	100,1	101,0	9,6
Beklädn. verkst., förråd o. d.	52	655	465	1 120	98,6	99,8	99,1	101,7	5,9
Sprängämnesfabriker . .	3	631	343	974	100,8	100,9	100,8	99,9	4,1
Byggnads- o. anläggn.-arb.	91	26 468	259	26 727	98,6	96,6	98,5	99,2	7,4

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, oktober 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954		1955									
	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.
Gruvindustri	100,4	100,6	100,2	100,7	100,6	100,1	101,3	102,4	102,9	103,3	102,6	103,2
Metall- o. verkstadsindustri	101,0	101,1	101,5	101,9	102,5	102,4	102,0	103,0	101,9	102,2	102,9	103,7
Jord- o. stenindustri . . .	99,1	97,8	95,7	95,0	96,0	98,0	99,7	102,7	103,6	102,9	102,2	100,7
Träindustri	99,3	97,1	97,0	98,4	100,6	102,7	103,3	105,2	104,4	103,1	101,9	100,4
Massa- o. pappersindustri .	100,4	100,0	100,1	100,2	100,4	100,7	101,0	102,8	103,2	102,4	102,0	101,9
Pappersv.- o. grafisk industri	100,4	100,3	99,5	99,4	99,4	99,2	99,2	100,5	100,2	99,8	100,5	102,0
Livsmedelsindustri	99,8	91,2	92,3	92,8	92,9	92,8	92,7	96,3	98,4	98,0	98,6	101,3
Dryckesvaru- o. tobaksind.	100,8	107,3	101,1	101,9	103,7	105,5	107,8	115,1	123,0	114,6	110,6	107,4
Textil- o. beklädnadsind. .	99,8	97,7	98,3	99,3	99,6	98,7	97,7	97,4	96,5	96,8	98,5	99,3
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,9	98,6	99,2	99,6	100,2	100,0	98,5	97,9	95,9	95,8	96,8	97,7
Kemisk-teknisk industri .	100,4	99,5	99,5	100,1	101,0	100,9	100,6	101,0	100,8	99,8	101,1	101,6
Samtliga industrigrupper	**100,4**	**99,3**	**99,4**	**99,9**	**100,5**	**100,6**	**100,5**	**101,8**	**101,4**	**101,2**	**101,7**	**102,2**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under oktober 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa okt. 1952	135 135	165 490	134 987	105 287	—	50 756	64 733	58 938	42 635
» » 1953	125 194	151 476	116 176	87 761	29 170	47 243	58 563	50 951	34 888
» » 1954	125 938	153 443	133 654	95 494	29 442	52 672	64 611	53 933	37 710
» sept. 1955	121 514	146 782	130 377	86 792	23 156	51 221	61 946	57 693	35 962
» **okt. 1955**	127 968	159 225	133 107	97 796	29 624	51 401	62 432	53 882	37 248
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 766	6 480	4 562	3 607	303	277	329	871	822
Skogsbruk	4 241	4 471	4 361	2 798	16	24	36	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	8 698	10 042	10 508	4 877	17	534	589	789	485
Trä-, graf. o. pappersind.	3 253	3 490	2 773	1 630	13	291	306	365	218
Byggnadsverksamhet	14 433	16 500	11 102	8 939	108	8	8	3	3
Övriga industrigrupper	8 541	9 282	7 000	4 182	18	4 381	4 604	3 763	2 012
Samfärdsel o. handel	21 957	32 517	36 166	30 039	11 793	9 606	11 594	10 067	7 205
Förvaltning o. fria yrken	13 677	15 248	10 445	6 686	1 931	6 484	6 974	5 048	3 174
Sjukvård o. husligt arbete	14 976	21 658	24 940	15 739	6 507	14 782	21 450	24 706	15 631
Därav under 18 år	28 286	30 416	24 461	20 658	5 809	14 853	15 897	12 192	10 423

Tab. 4. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden juli—augusti 1955

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av augusti 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent juli—augusti		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av augusti 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent juli—augusti	
	1955	1954		1955	1954
Lantarbetarnas (35)	4,1	4,0	Byggnadsarbetarnas (128)	2,9	3,2
Skogs- o. flottningsarb. (27)	3,7	4,3	Elektrikernas (19)	0,6	0,6
Gjuteriarbetarnas (11)	2,1	2,9	Murarnas (14)	5,7	5,2
Gruvindustriarbetarnas (12)	2,3	2,6	Målarnas (19)	1,6	1,8
Metallindustriarbetarnas (234)	1,8	1,8	Vägarbetarnas (16)	3,4	4,1
Stenindustriarbetarnas (5)	2,3	2,6	Järnvägsmännens (16)	0,2	0,3
Kem.-tekn. industriarb. (14)	1,6	1,8	Sjöfolkets (20)	4,7	5,8
Fabriksarbetarnas (61)	2,1	2,1	Transportarbetarnas (37)	2,0	2,1
Träindustriarbetarnas (60)	1,8	2,1	Handelsanställdas (80)	[1] ..	1,3
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,3	0,6	Handelstjänstemännens (21)	0,3	0,5
Typografernas (15)	0,3	0,4	Arbetsledarnas (32)	0,1	0,1
Beklädnadsarbetarnas (39)	4,4	5,4	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,2	0,2
Bryggeriarbetarnas (7)	0,8	1,1	Industritjänstemännens (82)	0,6	0,8
Livsmedelsarbetarnas (38)	1,7	2,4	Frisörernas (4)	0,4	0,2
Sadelmakarnas (5)	6,7	6,9	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (26)	1,3	1,6
Sko- o. läderarbetarnas (11)	3,7	2,8	Musikernas (4)	12,3	12,2
Textilarbetarnas (40)	4,2	4,7	Sveriges arbetares (14)	6,6	7,0
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,2	1,5	**Samtliga kassor (1 230)**	**2,0**	**2,4**
Bleck- o. plåtslagarnas (4)	0,9	1,2			

[1] Uppgift ännu ej tillgänglig.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, No. 12

CONTENTS

Page

Changes in housing property costs in 1949—1954. By *Stina Thornell* . . . 701
Social affairs at Vällingby. By *Tore Söder* 722
Short notices:
Supervision of the organization of the Social Welfare Board's temperance bureau . . 730
The VIII International Conference on Social Work 731
UN grants for social studies abroad 732
Expenditure on social welfare in the Northern countries 733
The trend of wages in 1952—1953 735

Periodical Surveys

Register 736
Building operations in cities and urban districts in the third quarter of 1955 736
Employment and wages in industry in August 1955 740
The consumer price index for October 1955 747
Employment and unemployment 750
Literary survey 757
Book notices 763

Index of subjects for the year 1955 769
Index of writers for the year 1955 772
Book notices in 1955 773

The Issue in Brief

Changes in housing property costs in the period 1949—1954. The article gives an account of the development of costs in respect of houses completed prior to 1942 during the period 1949—1951 and 1953—1954, and, further, the development of costs in respect of houses built after 1941 during the periods 1950—1952 and 1953—1954; finally, the result of a special inquiry into capital costs undertaken on account of the decision of the Governors of the Riksbank on the 18th April 1955 to raise the discount rate by 1 %.

In the case of houses completed prior to 1942, the interest maturing during the respective years amounted in 1949 to 29.6 % of the average rental value and in 1951 to 30.1 % thereof. The item »charges excl. fuel costs» — under which come wages paid to the landlord's agent, caretaker and odd-job man etc., costs incurred for the garden, water, scavenging, electric current, chimney-sweeping, snow-plowing and running a lift, expenditure on insuring the building, leasehold rent and other outlays — amounted in 1949 to 15.6 % and by 1951 had gone up to 17.6 % of the average rental value. Repairs and maintenance amounted to 17.7 % in 1949 and to 19.3 % in 1951 of the rental value. Total expenditure — interest, losses on rents, charges excl. fuel costs, repairs and maintenance, and also seven-tenths of the municipal property tax — showed a widely varying scale of increase in the different cost-of-living zones. Thus from 1949 to 1951 the increase in cost-of-living zone 2 represented 15.0 %, in zone 3 it was 5.2 %, in zone 4 it was 3.8 % and in zone 5 only 3.1 %. The reason for the exceptional position in zone 2 is no doubt due primarily to the comparatively low level of rent in those localities, so that the changes in costs that have taken place are, relatively speaking, greater there than in other localities in which the level of rents is higher.

In the case of houses completed after 1941 the interest maturing during the respective years amounted in 1950 to 44.4 %, and in 1952 to 45.6 % of the average rental value. The item »charges excl. fuel costs» amounted in 1950 to 17.6 % and in 1952 to 21.4 % of that rental value. Repairs and maintenance costs rose from 1950 to 1952 for houses built in 1942—1947 by 1.7 % of the average rental value and for those built in 1948—1949 by 2.1 % thereof. The total expenditure in per cent of the average rental value was 77.5 in 1950 and 85.3 in 1952 in respect of these categories of house property. The difference as between the various cost-of-living zones is here far less than for houses completed prior to 1942. This is probably due to the difference in rent level between different zones being considerably less in the case of the more recently built houses.

Interest charges showed no appreciable change between 1953 and 1954 in respect of houses completed before 1942. »Charges excl. fuel costs» amounted in 1954 to over 20 % of the average rental value as against 17.6 % thereof in 1951. The rise in these items of cost occurred mainly between 1951 and 1953. Expenditure on repairs and maintenance remained, on the whole, unchanged during 1953—1954. The combined expenditure — including municipal property tax — which in 1949 amounted to 65.7 % of the average rental value, was 77.8 % thereof in 1954. The biggest rise in expenditure occurred between the years 1949 and 1952 (8.8 %), while a slight fall (1.6 %) took place between 1953 and 1954.

In the case of houses completed in 1942—1949 the development in regard to interest charges has since 1950 implied that the interest rate has gone up by 0.1—0.2 % of the total debt. Most of this increase took place before the year 1953. The item »charges excl. fuel costs» increased in 1953—1954 by 0.2—0.3 % of the average rental value. Expenditure on repairs and maintenance in per cent of the rental value in 1953—1954 rose in the case of houses built in the period 1942—1947 by 1.1 %, for those built in 1948—1949 by 0.5 %, and there was a decline of 0.2 % in the case of those built in 1950—1951. On account of the reduced rate co-efficient decided upon by the Riksdag Session of 1953 and the consequent reduction of the property tax between 1953 and 1954, the total expenditure — including municipal property tax — declined in 1953—1954 for houses completed in 1942—1949 by 1.9 % and for those completed in 1950—1951 by 2.4 % of the rental value.

It appears from the inquiry into capital costs that mortgage loans at fixed interest showed the largest proportion in the Stockholm district, representing 69 % of the loans accounted for there, whereas for the rest of the country the proportion was rather the opposite. For instance, in Kopparberg and Gävleborg counties loans with a floating interest rate represented 92 %, and in Kronoberg, Kalmar, Blekinge, Älvsborg and Skaraborg counties they corresponded to 88 %. On the hypothesis that the loans at fixed interest represent 70 % of all loans in Stockholm and its suburbs and 30 % elsewhere, then for 1 year (assuming the average period for which the loans at fixed interest are tied to be 20 years) the necessary increase in rent for houses completed after 1942 works out with a 1 % rise in the interest on loans with a floating interest rate at 3.0—3.8 % in Stockholm and suburbs and at 5.8—9.2 % in other districts and, further, with a 1.25 % rise in the interest on loans with a floating interest rate the increase works out at 3.6—4.7 and 7.2—11.5 % respectively. P. 701.

Social affairs at Vällingby. In the Stockholm suburb of Vällingby an attempt has been made to create a community in which the inhabitants both live and work and where there are social, cultural and commercial centres. When the area has been fully built up it is estimated that Vällingby will have a population of 24 000.

The article presents a picture of various social institutions such as the social bureau, pensioners' dwellings, the child welfare centre, the labour exchange, the dental clinic, the medical centre and the youth centre.

The social bureau, whose staff is responsible for social welfare in the narrower sense, covers, besides Vällingby itself, a number of the neighbouring urban districts. The area served by the bureau is inhabited at present by about 50 000 persons, but when it is fully built up the population is expected to rise to about 80 000. In order to meet the demand for suitable dwellings for pensioners certain housing units in the ordinary apartment buildings in Vällingby have been reserved as pensioners' homes. Up to the present over 220 homes have been provided for pensioners in Vällingby in these »interpolated» dwellings. In this part of the town there are three child welfare centres, two of which are located in the middle of the town. About 1 000 children are registered and receive preventive medical care at these centres. The work of the labour exchange office has been so designed as to assist in carrying out the basic idea on which the suburb has been planned, viz. to create a community possessing its own industrial and business life and its own means of providing employment for the inhabitants. A youth labour exchange and the giving of guidance in the choice of a profession or occupation form part of the service provided. The newly built dental polyclinic in Vällingby is a district dental polyclinic which, when completed, will provide surgeries for 16 dentists. As from the year 1956 there are to be appropriations for 12 dentists. Stockholm's first medical centre for the medical treatment of out-patients is being set up in Vällingby and will comprise consultations for general medical treatment for both adults and children and also consultations in connection with surgical cases, ear, nose and throat affections and ophthalmic diseases. In addition, there is a maternity centre attached to the medical centre. The youth centre in the middle of Vällingby is intended primarily for the activities of the child welfare board. The entire floor space of 600 sq. metres is under one roof. Here there are a youth café, a sports hall, three clubrooms of various sizes, two hobby rooms, a theatre and a practice kitchen for baking and preparing food. P. 722.

The Consumer Price Index for October 1955 has been estimated by the Social Welfare Board at 135 (1949 = 100), implying a rise of 1 point since September 1955. P. 747.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, No. 12

INDEX

Page

L'évolution du coût d'exploitation des immeubles locatifs pendant les années 1949—1954. Par *Stina Thornell* 701
Institutions et services sociaux à Vällingby. Par *Tore Söder* 722
Courtes notices:
Inspection de l'organisation du Bureau d'action antialcoolique de la D.G.P.S. 730
La Huitième Conférence internationale du Travail Social 731
Bourses des Nations Unies pour études sociales à l'étranger 732
Les dépenses sociales dans les pays du Nord 733
Mouvement des salaires 1952—1953 735

Aperçus périodiques

Répertoire 736
Activité du bâtiment dans les villes et agglomérations urbaines pendant le troisième trimestre 1955 736
Emploi et salaires dans l'industrie en août 1955 740
Indice des prix à la consommation pour octobre 1955 747
Emploi et chômage 750
Bibliographie 757
Comptes rendus de livres 763

Table des Matières pour l'année 1955 769
Liste des auteurs pour l'année 1955 772
Comptes rendus de livres pendant l'année 1955 773

Résumé

L'évolution des frais d'exploitation des immeubles locatifs pendant les années 1949—1954. L'article rend compte de l'évolution des frais d'exploitation des immeubles locatifs construits avant 1942, pendant les périodes d'années 1949—1951 et 1953—1954, ainsi que de l'évolution de ce coût pour les immeubles construits après 1941, pendant les périodes d'années 1950—1952 et 1953—1954 et, finalement, du résultat d'une enquête spéciale sur les frais de capitaux, entreprise à la suite de la décision du 18 avril 1955 du Conseil d'Administration de la Banque de Suède de hausser l'escompte de 1 %.

Pour les immeubles construits avant 1942, les intérêts arrivés à échéance s'élevaient respectivement, en 1949, à 29,6 % de la valeur moyenne des loyers et, en 1951, à 30,1 % de cette valeur. Le poste »charges, à l'exclusion des frais de chauffage» — parmi lesquelles se rangent les salaires du gérant, du concierge et de l'homme de peine, etc., le coût de l'entretien du jardin, de l'eau, des services de nettoiement, du courant électrique, du ramonage, de l'enlèvement des neiges, de l'entretien de l'ascenseur, des primes d'assurance de l'immeuble, de la taxe pour le droit de jouissance du terrain et autres frais — se montaient en 1949 à 15,6 % et étaient passées en 1951 à 17,6 % de la valeur moyenne des loyers. Les réparations et les frais d'entretien se montaient à 17,7 % en 1949 et à 19,3 % en 1951 de la valeur des loyers. La somme des dépenses — intérêts, pertes locatives, charges à l'exclusion du chauffage, réparations et entretien, plus 7/10 de l'impôt foncier communal — avait très différemment augmenté dans chacun des quatre groupes de localités selon la cherté de la vie. Ainsi, l'augmentation entre 1949 et 1951 dans le Groupe 2 était de 15,0 %, dans le Groupe 3, de 5,2 %, dans le Groupe 4, de 3,8 % et dans le Groupe 5, seulement de 3,1 %. La situation particulière du Groupe 2 est en premier lieu attribuable à ce que le niveau relativement bas des loyers dans les localités de ce groupe fait que les variations de coût deviennent relativement plus fortes que dans les autres localités où le niveau des loyers est supérieur.

Pour les immeubles construits après 1941, les intérêts échéant pendant les années 1950 et 1952 se sont élevés respectivement à 44,4 % et 45,6 % de la valeur moyenne des loyers. Le poste »charges, à l'exclusion des frais de chauffage» a correspondu en 1950 à 17,6 % et en 1952 à 21,4 % de cette valeur des loyers. Le coût des réparations et de l'entretien a augmenté de 1950 à 1952, pour les immeubles construits pendant la période 1942—1947, de 1,7 % de la valeur moyenne des loyers et, pour les immeubles construits pendant les an-

nées 1948—1949, de 2,1 % de cette valeur. La somme des dépenses correspondait en pourcent de la valeur moyenne des loyers en 1950 à 77,5 et en 1952 à 85,3 pour ces catégories d'immeubles. La différence entre les groupes de localités selon la cherté de la vie est ici beaucoup moindre que pour les immeubles construits avant 1942. Ceci dépend probablement de ce que la différence du loyer entre les localités est considérablement moindre que pour les immeubles plus récents.

Le coût des intérêts n'a pas présenté de variations sensibles de l'année 1953 à l'année 1954 pour les immeubles construits avant 1942. Les »charges, à l'exclusion des frais de chauffage» s'élevaient en 1954 à un peu plus de 20 % de la valeur moyenne des loyers, contre 17,6 % de cette valeur en 1951. L'augmentation de ces postes de dépenses est survenue principalement de l'année 1951 à l'année 1953. Le coût des réparations et de l'entretien était dans l'ensemble inchangé pendant les années 1953—1954. Les dépenses totales — y compris l'impôt foncier communal — qui s'élevaient en 1949 à 65,7 % de la valeur moyenne des loyers, s'élevaient en 1954 à 77,8 % de cette valeur. La hausse la plus forte des dépenses a eu lieu entre les années 1949 à 1952 (8,8 %), tandis qu'une baisse légère (1,6 %) a été enregistrée de l'année 1953 à l'année 1954.

Pour les immeubles construits pendant les années 1942—1949, l'évolution relative au coût des intérêts depuis 1950 a impliqué une hausse du taux de l'intérêt de 0,1 à 0,2 % de la dette. Cette hausse est survenue surtout avant l'année 1953. Le poste »charges, à l'exclusion des frais de chauffage» a augmenté de 0,2 à 0,3 % de la valeur moyenne des loyers. Le coût des réparations et de l'entretien en pourcent de la valeur des loyers fait apparaître pendant les années 1953—1954 une augmentation, pour les immeubles construits pendant la période d'années 1942—1947, de 1,1 pour ceux construits pendant les années 1948—1949, de 0,5 et une diminution, pour les immeubles des années 1950—1951, de 0,2. Par suite de l'abaissement du »chiffre de répartition» décidé par le Riksdag de 1953 et de l'abaissement en résultant de l'impôt sur les immeubles de l'année 1953 à l'année 1954, la somme des dépenses — y compris l'impôt foncier communal — a baissé pendant les années 1953—1954, pour les immeubles construits pendant la période d'années 1942—1949, de 1,9 %, et pour les immeubles des années 1950—1951, de 2,4 % de la valeur des loyers.

De l'enquête sur les frais de capitaux, il ressort que les prêts hypothécaires à terme et amortissables étaient le plus fréquents dans la région de Stockholm où ils correspondaient à 69 % des prêts sur lesquels a porté l'enquête, tandis que pour le reste du pays la relation était plutôt l'inverse. Ainsi, dans les départements de Kopparberg et de Gävleborg, 92 % des prêts n'étaient pas liés à l'obligation d'amortissements et dans les départements de Kronoberg, Kalmar, Blekinge, Älvsborg et Skaraborg, 88 %. En supposant que les prêts amortissables constituent 70 % de l'ensemble des prêts à Stockholm et ses environs et 30 % dans les autres localités (et en admettant une durée moyenne de 20 ans de la période d'amortissement des prêts amortissables) la majoration nécessaire des loyers pour un an pour les immeubles construits après 1942, lors d'une hausse de 1 % de l'intérêt des prêts sans amortissements, serait à Stockholm et ses environs de 3,0—3,8 % et dans le reste des localités de 5,8—9,2 %; lors d'une hausse de l'intérêt de 1,25 % des prêts sans amortissements, cette majoration serait de 3,6—4,7 et 7,2—11,5 %. P. 701.

Institutions et services sociaux à Vällingby. Avec Vällingby, dans la banlieue de Stockholm, on a essayé de créer une agglomération urbaine où les habitants à la fois travaillent et habitent et qui constitue un centre social, culturel et commercial. On compte que lorsque Vällingby sera complètement construit, sa population sera de 24 000 personnes.

L'article présente différentes institutions sociales, parmi lesquelles le bureau social, les logements de retraités, le centre de protection de l'enfance, l'office de placement public, le service des soins dentaires publics, le centre médical et un foyer récréatif et culturel pour la jeunesse.

Le bureau social, dont le personnel est responsable de la protection sociale dans un sens restreint, a dans son ressort, outre Vällingby, plusieurs des localités avoisinantes. La zone d'habitation que dessert le bureau est habitée actuellement par environ 50 000 personnes, mais lorsqu'elle sera entièrement construite on compte que sa population atteindra 80 000. Afin de pourvoir au besoin d'habitations convenables pour retraités, on a réservé certains logements dans des immeubles locatifs ordinaires et, jusqu'ici, au moins 220 retraités ont bénéficié de tels logements. Dans la partie urbaine de Vällingby se trouvent trois bureaux de la protection de l'enfance, dont deux sont situés au centre. Un millier environ d'enfants y sont inscrits et reçoivent des soins prophylactiques.

L'office de placement public a été organisé pour répondre à l'idée qui a présidé à la création de Vällingby, c'est-à-dire une agglomération possédant une structure économique propre et des possibilités d'occupation pour ses habitants. A l'office de placement a été annexée une section de placement pour les jeunes gens et d'orientation professionnelle. La polyclinique dentaire nouvellement ouverte à Vällingby est une polyclinique de district conçue pour occuper seize dentistes. A partir de 1956 les crédits alloués permettront d'en occuper douze. Le premier centre médical de Stockholm pour soins médicaux à domicile s'ouvre à Vällingby et comprendra des consultations de médecine générale pour adultes aussi bien que pour enfants et des consultations pour maladies chirurgicales, maladies des oreilles, du nez et de la gorge et maladies des yeux. A ce centre médical est relié un centre de consultations de maternité. Le foyer de jeunesse dans le centre de Vällingby est en premier lieu destiné aux activités du comité de protection de l'enfance. Sa superficie de 600 mètres carrés est recouverte d'un toit unique. Il contient un café pour jeunes gens, un hall de sports, trois salles de club de différentes grandeurs, deux locaux de bricolage, une salle de théâtre et une cuisine pour s'exercer à la confection de pâtisseries et de plats. P. 722.

L'indice des prix à la consommation pour octobre 1955 (sur la base 100 en 1949) a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 135, ce qui signifie une hausse d'une unité depuis septembre 1955. P. 747.

Litteraturöversikt

(11 oktober—10 november 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

ARNHOFF, F. N. Research problems in gerontology. Journal of gerontology 1955, nr 4.

KINSEY, A. C. [M. FL.] The Cochran-Mosteller-Tukey report on the Kinsey study: a symposium. Journal of the American statistical association sept. 1955.

The 38th session of the International labour conference, Geneva, June 1955. International labour review okt. 1955.

Sverige

HERNER, EVA. Ensamma mödrars ekonomiska problem. Försäkringstidningen 1955, nr 8.

JANNES, ELLY & ÅKERMAN, BRITA. Motvikt mot torftig stadsmiljö. Vi 1955, nr 41.

LARSON, LORENTZ. Om seriekommitténs arbete. Husmodersförbundets tidskrift 1955, nr 8.

LINDBLOM, P. Människor i industrisamhälle. Tiden 1955, nr 8.

LINDGREN, G. Familjeekonomi och samhällsekonomi. Försäkringstidningen 1955, nr 8.

NELSON, A. Nåden i nöd? Reflexioner kring tre riksdagsärenden angående nådeinstitutet. Sv. juristtidning 1955, nr 9.

RAMQVIST, N. Norrland i närbild. Hertha 1955, nr 4.

RÖSSEL, AGDA. Flyktingar till Sverige. Arbetsmarknaden 1955, nr 10.

SEGERSTEDT, T. T. Landsbygd och sociologi. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 10.

Amerikas förenta stater

ADELMAN, M. A. Federal trade commission report on changes in concentration in manufacturing. Journal of the American statistical association sept. 1955.

Belgien

HERBETTE, F. Signification économique de la sécurité sociale. Revue du travail 1955, nr 7/8.

Frankrike

Les charges sociales en agriculture en 1952. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1955. (Suppl.)

Indien

GOPALASWAMI, L. N. »Can education by itself solve this problem of untouchability?» Social welfare okt. 1955.

Italien

BERGONZINI, L. Ancora sul problema del rendimento dei film in Italia. Statistica 1955, nr 3.

CHRISTIANSEN, A. Sociala problem i Italien. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 44.

Tyskland

KRANCKE, F. Die bibliographischen Arbeiten auf dem Gebiete der Sozialwissenschaften in der Bundesrepublik. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 19.

SCHULZ, R. Die betriebswirtschaftliche Struktur des Einzelhandels. Ergebnisse der Kostenstrukturerhebung 1950. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 9.

Arbetslön och arbetstid

FROSTENSON, H. Arbetsstudier i teori och praktik. Grafiskt forum 1955, nr 9.

NILSSON, CARL-AXEL. Arbetstid och arbetslöshet. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 41.

ZEUTHEN, F. Arbejdslön og arbejdsmængde. Ekonomisk tidskrift 1955, nr 3.

Hours of work in the clothing industry. International labour review okt. 1955.

Sverige

HOLMBERG, P. Lönepolitikens långtidsproblem. Ekonomen 1955, nr 5.

HOLMSTRÖM, S. & OHLSSON, K. BÖRJE. Lantarbetarlöner 1945/46—1953; en jämförelse mellan lönestatistik och avtal. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1955, nr 7.

Amerikas förenta stater

KELLGREN, N. Den garanterade årslönen. Beklädnadsfolket 1955, nr 10.

ROWE, E. K. Health, insurance, and pension plans in union contracts. Monthly labor review 1955, nr 9.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Canada

Cost-of-living wage adjustment formulas in Canadian manufacturing. The labour gazette 1955, nr 9.

Indien

Trends in earnings of factory workers. Indian labour gazette aug. 1955.

Norge

Utvalgsundersökelse av læreres og akademikeres inntektsforhold etter skattelikningen 1951/52. Statistiske meldinger 1955, nr 9.

Tyskland

GLEITZE, B. Die Lohnquote im Spiegel der volkswirtschaftlichen Gesamtrechnung. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 9/10.

LANGE, E.-G. Die Entwicklung der westdeutschen Effektivlöhne bis zum Frühsommer 1955. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 9/10.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

EGNER, E. Die berufstätige Frau in der Wirtschaft. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 44.

LANE, K. F. & ANDREW, J. E. A method of labour turnover analysis. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1955, nr 3.

OLSSON, BERTIL. Liberalisering på europeisk arbetsmarknad. Arbetsmarknaden 1955, nr 10.

The apprenticeship of women and girls. International labour review okt. 1955.

Sverige

BUREGREN, T. Regional lokaliseringsplanering. Arbetsmarknaden 1955, nr 10.

LINDGREN, G. Hemarbetets ekonomiska värde. Försäkringstidningen 1955, nr 8.

Kvinnornas livssituation. Kvinnornas förhållande till sina arbetsuppgifter i hemmet och i förvärvsarbete utanför hemmet. Hertha 1955, nr 4.

Stabiliseringstecken på arbetsmarknaden. Affärsvärlden 1955, nr 37.

Amerikas förenta stater

ECKLER, A. R., BANCROFT, GERTRUDE & PEARL, R. Concepts employed in labor force measurements and uses of labor force data. Journal of the American statistical association sept. 1955.

MAHER, H. Age and performance of two work groups. Journal of gerontology 1955, nr 4.

Italien

LENZI, R. Intorno al concetto statistico di leva del lavoro. Statistica 1955, nr 3.

Sovjetunionen

NASH, E. Women workers in the Soviet union. Monthly labor review 1955, nr 9.

Tyskland

BRÜGGEMANN, W.-D. Arbeitslosenversicherung — einfacher? Bundesarbeitsblatt 1955, nr 18.

Befolkningsfrågor

MACKENROTH, G. Die generative Struktur von Bevölkerungen und Sozialschichten. Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 75. s. 1.

Sverige

ANDREEN, P. G. Befolkningsfrågan och skattepolitiken. Svensk tidskrift 1955, nr 8.

K[ELLGRE]N, N. De stora ungdomskullarna. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 42.

Frankrike

Note sur la structure de la population active en France. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1955. (Suppl.)

Note sur les causes de décès suivant l'état matrimonial. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1955. (Suppl.)

Schweiz

SAILER, R. Contribution au calcul simplifié des pertes de potentiel vie causées par l'avancement en âge de la population. Schweizerische Zeitschrift für Volkwirtschaft und Statistik 1955, nr 3.

Tyskland

PETERS, HENRIETTE. Die Säuglingssterblichkeit in der Bundesrepublik Deutschland. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 10.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

BOALT, CARIN. Hemarbete och bostadsplanering. Byggforum 1955, nr 7.

CASSEL, L. Bostadspolitiken. Balans 1955, nr 3.

HERNMARCK, M. Förfarande och värdering vid expropriation. Sv. fastighetstidning 1955, nr 19.

LARSSON, ERIK. Bostadsbeståndet och boendeförhållandenas utveckling under efterkrigstiden. Byggforum 1955, nr 7.

LINDBERG, K. Principerna för SJ:s bostadspolitik. Sv. trafiktidning 1955, nr 42.

LINDER, Y. Hyresregleringens avveckling. Partiell översyn av regleringen. Från departement och nämnder 1955, nr 19.

SAMUELSON, S. Gators kapacitet. Sv. lokaltrafik 1955, nr 3.

WALLERSTEDT, M. Samhällsekonomin och bostadskooperationen. Vår bostad 1955, nr 11.

Frankrike

HOUIST, G. H. L. M. [Habitations à loyer modéré] et vie sociale. Informations sociales 1955, nr 9.

LAUWE, P. CH. DE. Le logement, le ménage et l'espace familial. Informations sociales 1955, nr 9.

Satisfaction et désirs de changements en fonction des logements existants. Informations sociales 1955, nr 9.

Norge

ANONSEN, C. Boligbehov og boligefterspörsel. Norges industri 1955, nr 19.

Schweiz

RUCKLI, R. Methoden der Strassenplanung. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1955, nr 3.

Tyskland

LUCADOU, E. v. Probleme der Bauberichterstattung. Allg. statistisches Archiv 1955, nr 2.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

EKENDAHL, SIGRID. LO:s kvinnoråd. TCO-tidningen 1955, nr 18.

Danmark

JOHANSSON, BROR. Organisationsdebatt i dansk fackföreningsrörelse. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 44.

Schweiz

A l'Union syndicale suisse. Journal des associations patronales 1955, nr 44.

Hälso- och sjukvård

BRIDGMAN, R. F. L'hôpital d'enfants. Courrier [du] centre international de l'enfance 1955, nr 5.

IDESTRÖM, C.-M. Barbituratnarkomani. Sv. läkartidningen 1955, nr 40.

KARLMARK, E. Bidrag till frågan om vissa sinnesstämningskrisers socialekonomiska betydelse. Sv. läkartidningen 1955, nr 42.

MELLGREN, A. Psykiatriska behandlingsmetoder. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1955, nr 5.

School health services in Europe. WHO conference. Chronicle of the world health organization 1955, nr 10.

Sverige

FORSSMAN, S. & MASRELIEZ, N. Industrihälsovård. Sv. läkartidningen 1955, nr 44.

FRANZÉN, B. Hur länge skall Sverige förbli ett psykiatriskt underutvecklat land? Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 8.

JONSSON, ERIC. Aktuella frågor inom svensk reumatikervård. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 10.

TOMENIUS, J. Förekomsten av magsår i Stockholm under åren 1938—1952. Sv. läkartidningen 1955, nr 44.

THORSSON, INGA. Mentalsjukvården — förvaring eller behandling. Morgonbris 1955, nr 11.

TÖRNELL, E. Dispensärarbetet inför omorganisation? Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 8.

WIJKSTRÖM, S. Resultat och erfarenheter från de fortsatta allmänna skärmbildsundersökningarna i Sverige under senare år. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1955, nr 3.

Förebyggande sanitära åtgärder mot polio. Hygienisk revy 1955, nr 8.

Sovjetunionen

LINDENCRONA, F. Sovjetska sjukvårdsproblem. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 8.

Storbritannien

LEUFVÉN, LA & HULTMAN, BRITTA. Verksamheten vid Belmont Hospital ur social synpunkt. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 8.

LINDENCRONA, F. Engelsk sjukhusadministration. Sjukhuset 1955, nr 10.

Die Familie im Mittelpunkt der Rehabilitation. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 10.

Jordbruksfrågor

SÄKK, K. Överskottsproblemet och den internationella prisbildningen på jordbruksprodukter. Ekonomisk revy 1955, nr 8.

ÅSTRAND, H. Den tekniska utvecklingens betydelse för jordbruket. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 9.

Brasilien

STEVENS, W. L. Estimation of the Brazilian coffee harvest by sampling survey. Journal of the American statistical association sept. 1955.

Storbritannien

BELLERBY, J. R. Agricultural income. Journal of the Royal statistical society 1955, nr 3.

Österrike

Die Kommassierung. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1955, nr 9.

Kooperation

Sverige

HELLESTEDT, L. En kooperationens Statistisk årsbok. Den officiella kooperationsstatistikens tillkomst och utformning. Kooperatören 1955, nr 19.

Nykterhetsfrågor

Sverige

ELMÉR, Å. Centralförbundet för nykterhetsundervisning 1920—1954. Tirfing 1955, nr 4.

HJERN, B. Tillämpningsföreskrifter till lagen om nykterhetsvård. Tirfing 1955, nr 4.

LAMBERT, B. En läkares syn på alkoholfrågan. Reformatorn 1955, nr 44.

LINDROOS, B. Något om fylleriförseelserna och deras fördelning på svenskar och utlänningar i Stockholm. Tirfing 1955, nr 4.

MATTISSON, D. Bör kommunerna handha nykterhetsvården? Sv. stadsförbundets tidskrift 1955, nr 16.

ÅMAN, A. Snabbkommentar till tillämpningskungörelsen. [Till lagen om nykterhetsvård.] Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 8.

Kontrollstyrelsens straffregister efter d. 1 okt. 1955. Tidskrift för systembolagen 1955, nr 7.

Amerikas förenta stater

[BLOCK, M. A.] Amerikansk läkarexpert om industrins alkoholproblem. Tirfing 1955, nr 4.

BROWN, P. R. The problem drinker and the jail. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 3.

Chile

MARCONI, J. [M. FL.] A survey of the prevalence of alcoholism among the adult population of a suburb of Santiago. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 3.

Norge

TYSNES, B. En statistisk etterundersökelse vedrörende klientellet ved enkelte av våre kursteder for alkoholister. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1955, nr 3.

Sovjetunionen

EFRON, VERA. The tavern and the saloon in old Russia. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

LETTSTRÖM, F. Nya former av konsumtionskredit. Affärsekonomi 1955, nr 14.

VINOT, P. Méthode d'analyse de la pyramide des ressources et de la structure du pouvoir d'achat. (Med diskussion.) Journal de la société de statistique de Paris 1955, nr 4/6.

Sverige

BENTZEL, R. Hur har vår konsumtion förändrats? Svensk handel 1955, nr 20.

HENRIKSON, A. Större livsmedelsbutiker. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 22.

HOFSTEN, E. v. Inkomst, hushållsstorlek och ekonomiskt läge. Sv. sparbankstidskrift 1955, nr 7/8.

JURÉEN, L. Producentprisindex för jordbruksprodukter. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 9.

[PRISKONTROLLNÄMNDEN.] Riktpriserna och detaljhandelns prissättning. Från departement och nämnder 1955, nr 19.

SEVERIN, E. Lönerörelsen och priserna. Finanstidningen 1955, nr 43.

SUNDÉN, O. Har inkomstutjämningens alla konsekvenser beaktats? Balans 1955, nr 3.

ÅKERMAN, BRITA. Barnkostnadernas fördelning bör omprövas. Från departement och nämnder 1955, nr 18.

Frankrike

Indices des prix des chambres et des repas dans les hôtels et restaurants de tourisme. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1955. (Suppl.)

Italien

BELLETTINI, A. Ricerche sulla distribuzione dei redditi familiari nelle categorie economico-sociali del commune di Ferrara. Statistica 1955, nr 3.

Storbritannien

ZELLER, W. Probleme des Lebenskostenindex in Grossbritannien. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1955, nr 3.

Tyskland

DENEFFE, P. Die Aufwendungen für Kinder in Arbeitnehmerhaushaltungen. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 9.

Socialförsäkring

GERIG, D. S. Pensionable age under old-age pension schemes. International labour review okt. 1955.

Sverige

FAUGERT, R. Riksförsäkringsanstaltens debitering av försäkringsavgifterna m. m. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 10.

HYDÉN, S. Pensioneringsförslagen. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 10.

PAULSSON, V. Tjänstepensionen och dess finansiering. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 40.

WERNER, G. Den nya lagen om yrkesskadeförsäkring. Sv. läkartidningen 1955, nr 40.

Allmän pensionsförsäkring. Från departement och nämnder 1955, nr 18.

Pensionsutredningen och tjänstemännen. Sv. trafiktidning 1955, nr 42.

Tyskland

Rechtsvorschriften über den Jugendstrafvollzug. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 10.

Socialvård

Sverige

BJÖRNSTAM, Y. Så dömer vi. [Novell.] Skogsindustriarbetaren 1955, nr 21.

BOLIN, L. Satsa på ungdomsvården. Fönstret 1955, nr 11.

EEK, H. Socialvårdsmyndigheternas tystnadsplikt och upplysningsskyldighet. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 10.

GRÖNLUND, B. Socialvårdens utveckling. En 20-årig tillbakablick. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 10.

LANZER, HELENA. Daghemmen — aktuellt arbetsmarknadsproblem. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 40.

LIND, E. Det personliga i socialarbetet. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 10.

LINDQVIST, Å., MARNELL, G. & LILLIEHÖÖK, S. Eftervården av de förvarade. Tidskrift för kriminalvård 1955, nr 2.

MEHR, HJ. Att få vara som andra. Arbetsvårdens frammarsch. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 10.

Amerikas förenta stater

SMITH, M. Financial hardship cases handled by the fight-blight fund. Monthly labor review 1955, nr 9.

Nederländerna

MOLTZER, M. J. A. Fürsorge für die asozialen Familien in den Niederlanden. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 10.

Norge

CHRISTIE, N. Lösgjengeres negative innstillinger til sanksjonene. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1955, nr 3.

Forsorgsstönad og sosiale trygder i 1954. Statistiske meldinger 1955, nr 9.

Statistisk teori

COX, D. R. The statistical analysis of congestion. Journal of the Royal statistical society 1955, nr 3.

EL-BADRY, M. A. & STEPHAN, F. F. On adjusting sample tabulations to census counts. Journal of the American statistical association sept. 1955.

FERBER, R. On the reliability of responses secured in sample surveys. Journal of the American statistical association sept. 1955.

GODWIN, H. J. On generalizations of Tchebychef's inequality. Journal of the American statistical association sept. 1955.

HAMAKER, H. C. & STRIK, R. VAN. The efficiency of double sampling for attributes. Journal of the American statistical association sept. 1955.

HANSEN, M. H. [M. FL.] The redesign of the census current population survey. Journal of the American statistical association sept. 1955.

KEMPTHORNE, O. The randomization theory of experimental inference. Journal of the American statistical association sept. 1955.

Jugoslavien

ŽARKOVIĆ, S. S. Sampling methods in the Yugoslav 1953 census of population. Journal of the American statistical association sept. 1955.

Undervisning och yrkesutbildning

Skola och näringsliv i Sverige och USA. Studier och debatt 1955, nr 2.

Sverige

ASK-UPMARK, E. Norrlandsuniversitet och läkartillgång i Norrland. Sv. läkartidningen 1955, nr 44.

BRODD, A. Administratörer eller lagtolkare i förvaltningen. Tiden 1955, nr 8.

LINDBLAD, I. Studielön kan demokratisera utbildningen. Kommunalarbetaren 1955, nr 17.

STRÖM, F. Ungdomsverksamhet — utan statsstöd! Fackföreningsrörelsen 1955, nr 42.

WOLD, H. Die theoretische Ausbildung, praktische Schulung sowie Weiterbildung von Statistikern. Allg. statistisches Archiv 1955, nr 2.

ÅKERMAN, G. Skall den socialvetenskapliga utbildningen försämras? Tiden 1955, nr 8.

Amerikas förenta stater

ANDERSSON, ARNOLD. Kursbokens roll i den socialvetenskapliga undervisningen vid amerikanska universitet. Statsvetenskaplig tidskrift 1955, nr 4.

HELÉN, G. Skola, yrke, samhälle i USA. Studier och debatt 1955, nr 2.

Ut- och invandring

PRICE, D. O. Examination of two sources of error in the estimation of net international migration. Journal of the American statistical association sept. 1955.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ALLWOOD, M. S. Bombad stad, Europa. En sammanfattning av den sociologiska undersökningen av Darmstadt, »die deutsche Mittelstadt» (1949—1952). Sthlm 1955. Affärsekonomis skriftserie. 41.)

ALTHIN, T. Korsnäsbolaget 1855—1955. Historik. Utg. av Korsnäs aktiebolag. Gävle 1955.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of commerce. Bureau of the census.
Statistical abstract. 75 (1954). Wash. 1954.

ARPI, G. & HJULSTRÖM, F. Sundsvallsområdets skogsindustrier. Sthlm 1955. (Industriens upplysningstjänst. Skriftserie. Ser. B: 4.)

BERNHARD, H. Bostadsfrågor i Tyskland, Schweiz, Frankrike, Danmark, Norge. Utg. av Sabo, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag. Gbg 1955.

BIRCH, A. H. Federalism, finance and social legislation in Canada, Australia, and the United States. Oxford 1955.

BOSTADSPOSTEN i konsumentprisindex. 1955 års bostadsindexutrednings betänkande 2. Sthlm 1955. [Stencil.]

DANMARK. En af Socialministeriet under 7. april 1949 nedsat kommission angående omorganisation af forsorgen for blinde og stærkt svagsynede.
Betænkning vedrörende forsorgen for blinde og stærkt svagsynede. Khvn 1955. (Betænkning. 129.)

— Det af Arbejds- og socialministeriet d. 8. marts 1947 nedsatte udvalg vedrörende uddannelse af ledere og medarbejdere til börneforsorgens institutioner.
Betænkning vedrörende en særlig uddannelse af ledere og medarbejdere indenfor börneforsorgen. Khvn 1955. (Betænkning. 128.)

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1955.
Bd 162: H. 1. Aldersfordelingen i 1950 og i de kommende år.

ERIKSSON, MAGNUS. Jag gjorde mig blind. Sthlm 1955.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1955.
6. Befolkningsstatistik.
A. Befolkningsrörelsen. 110 (1953). Tabeller.

7 A. Sparbanksstatistik. 64 (1954).
21. A. Vårdstatistik.
10. Fattigvården, barnskyddet, lösdrivar- och alkoholist- samt nykterhetsvården år 1953.
22. Försäkringsväsendet.
A. Berättelse angående försäkringsbolagens verksamhet. 60 (1954).

[FRIIS, H.] Personer under Östifternes åndssvageanstalts forsorg. Khvn 1955. (Arbejds- og socialministeriernes økonomisk-statistiske undersögelser. 20.)

FÖRENTA NATIONERNA. Bureau of social affairs.
Training for social work. 2nd international survey. New York 1955. (Publ. 1955. 4. 9.)
Biennial report on family, child and youth welfare 1951 and 1952. New York 1954. (Publ. 1955. 4. 4.)

— Technical assistance administration and Bureau of social affairs.
Asia and the Far East seminar on the prevention of crime and the treatment of offenders, Rangoon 25 Oct. to 6 Nov. 1954. New York 1955. (Publ. 1955. 4. 14.)

GILLBERG, K. E. Statlig makt och enskild frihet. Sthlm 1955.

GRÜNTHAL, T. Modern kommunalförvaltning. Sthlm 1955. (Uggleböckerna.)

HAAG. Gemeentelijk bureau voor statistiek.
Het Haagse prijsindexcijfer van het levensonderhoud. 's-Gravenh. 1955.

HOLM, L. Familj och bostad. En redovisning av fem fältstudier i moderna svenska familjebostäder 1951—1954. Sthlm 1955. (Akad. avh.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1955.
42. Unemployment insurance schemes.

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Ser. A. Sthlm 1955.
28. Konjunkturläget hösten 1955.

LEWIS, E. A., [utg.] Compilation of laws relating to mediation, conciliation, and arbitration between employers and employees ... Wash. 1955.

LUNDQUIST, A. Anpassning i hem och samhälle. En sociologisk studie i två industristäder. Sthlm 1955. (Akad. avh., Uppsala.)

MALMÖ STADS ÅRSBOK. Utg. av Malmö stads årsboksnämnd. Årg. 40 (1952). Malmö 1955.

NORDIN, J. [utg.] Yrkesskadeförsäkringslagen och invaliditetsgradsättningen. Upps. 1955.

DE NORDISKA KRIMINALISTFÖRENINGARNA.
Nordisk kriminalistisk årsbok 1954. Sthlm 1955.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1955.
203. Kommunenes gjeld og kontantbeholdning m. v. pr. 30. juni 1954.
205. Norges fiskerier 1952.
206. Norges industri. Produksjonsstatistikk 1953.
207. Kriminalstatistikk 1953.
208. Bankstatistikk 1953.

— Direktören for arbeidstilsynet.
Årsberetninger fra arbeidstilsynet og arbeidstilsynsrådet 1954. Oslo 1955.

NORRKÖPING. Statistiska kontoret.
Statistisk årsbok. Årg. 19 (1954). Norrköping 1955.

RYDENFELT, S. Staten och makten. En studie i svensk regleringsekonomi. Sthlm 1955.

SAMORDNING af de nordiske landes statistik vedrörende den sociale lovgivning. Khvn 1955. (Nordisk statistisk skriftserie. 2.)

SCHWEIZ. Bureau fédéral de statistique.
Statistiques de la Suisse. Berne 1955.
278. Recensement fédéral de la population 1er déc. 1950. Vol. 7. Canton de Genève.

[SOCIAL ÅRSBOK 1955.] Aktuella samhällsfrågor. Utg. av Centralförbundet för socialt arbete. Sthlm 1955.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
33. Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m. Betänkande nr 11 avg. [d. 9 sept. 1955] av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (U.)
34. Arbetskraftsbehovet inom offentlig verksamhet. Undersökningar och förslag [avg. d. 8 sept. 1955] av 1949 års arbetskraftsutredning. (S.)
35. Hyresregleringens avveckling m. m. Hyresregleringskommitténs betänkande 4. [Avg. d. 27 sept. 1955.] (Ju.)
36. Lag ang. jordfästning och gravsättning m. m. Betänkande med förslag avg. [d. 10 okt. 1955]. (Ju.)
39. Statsstöd för samlingslokaler. Betänkande avg. [d. 8 okt. 1955]. (S.)

STATISTISK ÅRSBOK för Sverige. Årg. 42 (1955). Sthlm 1955. (Statistiska centralbyrån.)

STORBRITANNIEN. Central statistical office.
Annual abstract of statistics. 92 (1955). Lond. 1955.

— Ministry of health.
Report. 1954. P. 1. Lond. 1955.

— Trades union congress.
Report of proceedings at the 87th annual Trades union congress held at ... Southport, Sept. 5 to 9, 1955. Lond. 1955.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Hälso- och sjukvård.
Hälso- och sjukvård vid försvaret år 1954. (Försvarets sjukvårdsstyrelse.)
Industri och bergshantering.
Bergshantering. Berättelse för år 1954. (Kommerskollegium.)

THURESSON, L. Staten, makten och rätten. Sthlm 1955.

TONGUE, A. Alcohol production and consumption in Great Britain and Northern Ireland with notes on legislation and taxation. Prep. for the Swiss alcohol administration, Berne. Lausanne 1955. [Stencil.]

TRADE UNIONS and full employment. Sthlm 1953. (The Swedish confederation of trade unions.)

TYSKLAND. Statistisches Bundesamt.
Statistisches Jahrbuch. 1955. Stuttg. & Köln 1955.
Wirtschaftskunde der Bundesrepublik Deutschland. Stuttg. & Köln 1955.

Remisser till socialstyrelsen

Arbetskraftsbehovet inom offentlig verksamhet. Betänkande av 1949 års arbetskraftsutredning. SOU 1955: 34. (S.) Remisstid för kap. 9 (Förslag om inrättande av en samarbetsnämnd för planläggning av den högre undervisningen samt av en yrkes- och utbildningsstatistisk utredningssektion i arbetsmarknadsstyrelsen) 7 november 1955. Remisstid för övriga kapitel i betänkandet 31 mars 1956.

Hyresregleringens avveckling. Hyresregleringskommitténs betänkande IV. SOU 1955: 35. (J.) Remisstid 20 december 1955.

Delegationen för internationellt socialpolitiskt samarbete: Rekommendation angående arbetsvård för partiellt arbetsföra. [Stencil.] (S.) Remisstid 15 november 1955.

Inrikesdepartementet: Utredning angående lagenliga ingripanden i hälsovårdens intresse. [Stencil.] Remisstid 10 december 1955.

Förslag om samlings- och fritidslokaler. Bostadskollektiva kommitténs betänkande IV. SOU 1955: 28. (S.) Remisstid 31 mars 1956.

Statsstöd för samlingslokaler. SOU 1955: 39. (S.) Remisstid 31 mars 1956.

Recensioner

Aubry, Jenny: La carence de soins maternels. Les effets de la séparation et la privation de soins maternels sur le développement des jeunes enfants. (Centre international de l'enfance. Travaux et documents VII.) Paris: Centre international de l'enfance, 1955. (Diffusion: Presses universitaires de France.) 188 sid. 720 frs.

Lewis, Hilda: Deprived children. The Mersham experiment. A social and clinical study. (Published for the Nuffield Foundation.) London, New York, Toronto: Oxford university press, 1954. xvii + 163 sid. 9s. 6d.

De mentalhygienska synpunkterna på anstaltsvård av barn har under de senaste tjugo åren blivit alltmer uppmärksammade; i synnerhet har man pekat på de vådor, som ett avskiljande från modern och avsaknad av modersvård kan innebära för ett litet barn och som anstaltsvården gemenligen för med sig. Enstaka undersökningar har då och då publicerats i både Europa och Amerika, men det var väl först dr Bowlbys på uppdrag av WHO häromåret framlagda rapport som på allvar ruskade om sinnena och förmådde en och annan yrvaken barnavårdare att något besinna, huruvida intagning på barnhem verkligen var det enda och det bästa sättet att hjälpa en familj med småbarn. Nu har väl Bowlbystormen i någon mån bedarrat och en del av de överdrifter som den förorsakade rensats undan. Kvar står dock det faktum att, intill dess vår kunskap om de med moderlösheten sammanhängande problemen blivit säkrare, vi har all anledning att vara restriktiva vid intagning på barnhem av barn i förskolåldern, att ständigt arbeta på en förbättring av barnhemsvården — varmed ej nödvändigtvis menas en höjning av den materiella standarden — och att glädjas åt varje ny undersökning, som kan öka vår kunskap om moderlöshetens inverkan på småbarn.

Dr Jenny Aubry har i Paris under en följd av år tillsammans med en stor stab av medarbetare ägnat sig åt vetenskapliga undersökningar av verkningarna på småbarn av skilsmässa från modern och avsaknad av modersvård. Undersökningarna, vilka finansierats av CIE och utförts parallellt med dr Bowlbys i London, är numera avslutade. Resultatet redovisas i boken *La carence de soins maternels*. Undersökningarna är gjorda vid ett barnhem för cirka sextio barn i åldern 1—3 år, samtliga omhändertagna av l'assistance publique i Paris. Vårdtidens längd växlade mellan ett par dagar och flera månader. Det var tydligen från början en ganska trist anstalt, där barn och personal vantrivdes i lika hög grad, men den har under senare år förbättrats så långt resurserna räckt till. Bland annat har barnen delats upp i smågrupper, isoleringsrum in-

rättats för sjuka barn — tidigare hade dessa prompt sänts till sjukhus — och en barnträdgård anordnats. Personalen, som förblir A och O vid all barnhemsvård, har både utökats och fått en bättre arbetsordning; särskilt har man försökt att undvika personalbyte för barnens del.

Det kan inte sägas, att dr Aubrys bok verkar helt övertygande, då skilsmässa från modern och avsaknad av modersvård genomgående utpekas som orsaker till de skilda besvär, som utmärker barnen. Det verkar snarare som om detta antagande vore utgångspunkten för undersökningarna, och en utgångspunkt vars riktighet aldrig på allvar ifrågasatts. Boken saknar dock ej intresse, läsaren får en noggrann redogörelse för undersökningarna, en del fall beskrivs utförligt — barn som under loppet av några år bytt vistelseort och vårdare upp till tjugotvå gånger — och särskilt uppmuntrande är det att se, i vilken hög grad resultatet av Gesell-testen förbättrats, sedan de ovan antydda ändringarna vid barnhemmet vidtagits.

La carence de soins maternels får kanske i första hand uppfattas som en stridsskrift mot en del, som det vill synas, mindre lämpliga förfaranden inom den sociala barnavården i mångmiljonstaden Paris och har som sådan sitt största intresse för fransk publik. I diskussionen om olika vägar att hindra ett barns avskiljande från modern eller i varje fall från den vanda hemmiljön och att förebygga uppkomsten av eventuella skador av en nödtvungen moderlöshet framförs dock förslag, som tål att beaktas även i vårt land: ekonomiskt bistånd från kommunen för att underlätta att eventuella kvinnliga släktingar utnyttjas för vård av barnet i det egna hemmet; kortast möjliga vårdtid för barnet utom hemmet; fortsatt kontakt mellan barnet och dess familj; undvikande av onödiga förflyttningar; en med omsorg vald vårdpersonal vid barnhemmen — och en personal som stannar!

Dr Hilda Lewis har studerat femhundra barn, som under åren 1947—1950 vårdats på Mersham Reception Centre i Kent, England, och redogör för sitt arbete i boken *Deprived Children*.

The Mersham Centre är ett upptagningshem bland vars personal, förutom vanlig vård- och ekonomipersonal, även ingår en deltidsanställd psykiater (dr Lewis) samt psykologer, pedagoger och en kurator. Hemmet har plats för tjugofem barn, och tar huvudsakligen emot barn i skolåldern, tydligen i stort sett samma brokiga klientel, som förekommer på de svenska upptagningshemmen med ångest, sängväta, benägenhet för snatterier och rymningar som främsta kännetecken. Drygt hälften av de undersökta barnen var pojkar. Vårdtiden var för det stora flertalet barn kortare än sex veckor.

Boken beskriver barnen, deras familjesituation, deras beteenden och — beträffande omkring hälften av dem — hur det gått ett par, tre år efter utskrivningen från Mersham.

Dr Lewis kan för sin del ej finna bekräftelse på dr Bowlbys med stor energi framförda tes, att ett avskiljande från modern under de tidigare barnaåren i och för sig närapå med nödvändighet framkallar en känslokall eller psykopatisk personlighetstyp i senare barna- eller ungdomsår, och inte heller, att de skador, som en tidig och varaktig moderlöshet otvivelaktigt *kan* åstadkomma, skulle vara obotliga. Den effekt ett avskiljande från modern kan ha, beror på en mängd faktorer, säger dr Lewis, bland annat på kvaliteten av den vård barnet hade före skilsmässan och fick därefter och det sätt på vilket barnet blivit förberett för vad som skulle komma att ske.

Efterundersökningen tyder på, att ingen typ av placering har monopol på framgång liksom ej heller någon sorts placering uteslutande ger dåliga resultat. Utgången av de vidtagna åtgärderna beror mindre på om barnet placeras i till exempel ett fosterhem eller ett skolhem än på de inre förhållandena inom det nya hemmet, på den eller de personer, som får hand om barnets vård, den kontakt barnet kan få hålla med sina släktingar, det utlopp hemmet kan ge åt barnets inneboende möjligheter. Önskvärdheten av att de omhändertagna barnen får hålla kontakt med de sina, allra helst med föräldrarna, när så överhuvudtaget är möjligt, framgår av det förhållandet, att de barn, som haft en nära kontakt med föräldrar eller andra vuxna släktingar, i regel klarat sig bättre än de andra.

I ett synnerligen läsvärt avslutande kapitel framlägger Lewis sina synpunkter på

vården av omhändertagna barn i allmänhet och framför allt på frågan fosterhemsvård och/eller anstaltsvård. Boken kan överhuvudtaget väl rekommenderas till läsning — den innehåller mycket av intresse för den som har sin gärning förlagd till den socialpsykiatriska barnavårdens område.

Kerstin Widén

Personer under Østifternes Åndssvageanstalts forsorg. En redegørelse ved arbejds- og socialministeriernes statsvidenskabelige konsulent. (Arbejds- og socialministeriernes økonomisk-statistiske undersøgelser nr 20.) København: 1955. 50 sid. Dkr 2.

I Danmark är den institutionella vården av de sinnesslöa administrativt uppdelad i Østifternes Åndssvageanstalt och De Jydske Anstalter. Østifternes Åndssvageanstalt omfattar patienter från öarna öster om Stora Bält, öarna söder om Fyn samt Färöarna och Grönland. De Jydske Anstalter omfattar patienter från det övriga Danmark. Institutionerna har ungefär lika många patienter var.

Syftet med denna undersökning av patienter inom Østifternes Åndssvageanstalt var att få en överblick över vad slags människor som befinner sig under vård. Vidare önskades ett siffermässigt uttryck för anstalternas överbeläggning.

Vid årsskiftet 1953/54 var antalet patienter 6 869 varav 3 739 manliga och 3 130 kvinnliga. Av patienterna var 3 469 intagna på själva anstalterna medan 3 400 erhöll vård i familj utanför anstalterna. Då anstalterna bara har 3 361 vårdplatser uppgick sålunda överbeläggningen till 108 patienter vid undersökningstillfället.

Om man invänder att en överbeläggning på 108 patienter inte förefaller särskilt katastrofal, kan det anföras, heter det i redogörelsen, att detta tal har nåtts i förhållande till normeringen, dvs. till det antal platser som socialministeriet har godkänt som maximum för intagning på dessa anstalter. Detta normtal ligger långt över det som läkarna anser vara tidsenligt. Inte ens detta tal har sålunda kunnat hållas, utan drygt 100 patienter utöver det normerade antalet har måst pressas in i de redan tidigare för snäva ramarna.

För att ge ett riktigt uttryck för platsbristen måste också medtas 270 patienter som erhöll vård utanför anstalterna men som var i trängande behov av anstaltsvård.

En åldersfördelning av patienterna visar att årsklasserna 15—30 år var störst med 168 patienter per årsklass. De som är över 50 år är mycket få: 37 patienter per årsklass i åldern 50—69 år och 9 per årsklass i åldern 70—79 år. Av patienterna var 1 356 barn under 15 år och 5 513 vuxna.

Över hälften av de nuvarande patienterna togs in innan de fyllt 15 år (av männen över 2/3). Cirka 1/3 av intagningarna äger rum i åldern 7—14 år. De nuvarande patienterna har i genomsnitt varit intagna omkring 14 år; genomsnittet är lika för män och kvinnor.

År 1953 intogs 362 patienter, 183 patienter utskrevs och 70 dog. Nettoökningen under år 1953 utgjorde sålunda 109 patienter, 66 män och 43 kvinnor. Denna nettoökning svarar någorlunda mot den genomsnittliga nettoökningen under åren 1946—52.

Med erfarenhet av de senaste årens ökning och i beaktande av stigande befolkningstal beräknas antalet patienter år 1963 ha ökat med omkring 900. Hälften av dessa patienter skulle vara i behov av direkt anstaltsvård. Överbeläggningen beräknas vara mest akut beträffande bildbara och obildbara barn i åldern 7—14 år, för medelålders samt för gamla obildbara patienter.

Sigurd Hansell

Segerstedt, Torgny T. & Lundquist, Agne: Människan i industrisamhället: I. Arbetslivet. 1952. 439 sid. Kr 25. II. Fritidsliv-samhällsliv. 1955. 488 + lxix sid. Kr 25. Stockholm: Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.

Den undersökning, som de två forskningsrapporterna om Människan i industrisamhället redogör för, är den största industrisociologiska undersökning som genomförts i vårt land och en av de största som någonsin gjorts. Den är ett verkligt pionjärarbete, och ingen som i framtiden bedriver industrisociologisk forskning kan undgå att ta hänsyn till dess resultat.

Materialet har insamlats genom intervjuer av 1 848 anställda vid fem olika företag i

Huskvarna och Katrineholm och därtill intervjuer i hemmen med 918 hustrur till anställda. Intervjuerna utfördes åren 1949—1950. De gjordes efter ett standardiserat formulär, där frågorna var precist angivna och även svarsalternativen i de flesta fall fanns angivna. Intervjuerna med de anställda utfördes på arbetstid och utan inkomstbortfall, vilket medförde en mycket låg vägrarprocent. De personer som skulle intervjuas utsågs genom ett systematiskt stickprov: i listorna på anställda uttogs varannan tjänsteman och var tredje arbetare. Materialet kan betraktas som representativt för de undersökta företagen.

Till grund för de frågor som ställdes och urvalet av orter ligger dels en intresseinriktning och dels teoretiska överväganden. Man har intresserat sig för de industrianställdas problem ur rent praktisk synpunkt, för att det tycks vara ett område där sociologiens resultat kan göras omedelbart praktiskt nyttiga, men man har också ansett de industrianställda vara en ur teoretisk synpunkt mycket intressant kategori.

Den teoretiska bakgrunden till undersökningen är nämligen i korthet följande. Grundantagandet är att människors handlingar och attityder kan förklaras genom deras grupptillhörighet. Gruppen i sin tur påverkar människorna genom sociala normer, vilka är språkliga uttryck som bygger upp och utlöser handlingsdispositioner hos gruppmedlemmarna. En person eller institution som uttalar normer och övervakar deras efterlevande kallas normkälla.

Grupperna indelas i ramgrupper och partikulära grupper. En ramgrupp innefattar flera partikulära grupper, var och en med sitt speciella normsystem, som dock alla har det gemensamt att de är utformade i överensstämmelse med ramnormsystemet. Sverige betraktas som en ramgrupp och de olika partikulärgrupperna som samhällets struktur.

En annan grundläggande tanke är att industrialiseringen har medfört en genomgripande förändring av samhällsstrukturen. De partikulära grupperna i ett agrart samhälle är helt annorlunda än i ett industrisamhälle. Den snabba övergången från den ena typen till den andra har medfört en massa anpassningsproblem, och dessa borde vara särskilt utpräglade bland de industrianställda, mer utpräglade ju kortare tid de har varit i industrien.

Urvalet av orter var baserat på tanken att Huskvarna som en gammal industristad skulle uppvisa andra problem än Katrineholm som ett relativt nytt samhälle. Det visade sig emellertid att de skillnader som en gång otvivelaktigt funnits numera utjämnats i mycket stor utsträckning.

De frågor som ställdes täcker många olika områden i stället för att grundligt penetrera ett bestämt problem. Uppgiften var i första hand »att göra en allmän kartläggning av det industrisociologiska arbetsfältet». Man ansåg sig inte kunna på förhand bestämma ett preciserat problem som det intressantaste utan ville skaffa sig en allmän överblick över hela fältet först. Detta kan göra att resultaten ter sig en smula oöverskådliga, men om man ser efter närmare finner man att de hänger ihop ganska bra både inbördes och med allmänna problemställningar inom industrisociologien.

En viktig grupp av variabler som studerades gällde tillfredsställelse av olika slag: i arbetsgruppen i allmänhet, med arbetsplatsen, med arbetstiden, med tidsstudierna, med förmannen, med företagsnämnden, med bostaden, med orten, osv. Tillfredsställelsen beror på två saker. Dels det faktiska förhållandet som man är mer eller mindre nöjd med, och dels den anspråksnivå som man har, dvs. vad man kräver för att vara nöjd. Det är anspråksnivån som man antar vara påverkad av den sociala erfarenhet som tillhörigheten till olika grupper står för.

I fråga om arbetsgruppen i allmänhet så finner vi att män på det hela taget är nöjdare än kvinnor. Bland männen är tjänstemännen mer tillfredsställda än arbetarna, medan bland kvinnorna tvärt om arbetarna trivs bättre än tjänstemännen. Vidare tycks trivseln öka med åldern.

Attityden mot arbetsplatsen kunde kontrolleras genom att en objektiv uppskattning av arbetsplatsens faktiska beskaffenhet gjordes av personal från yrkesinspektionen. Det visade sig också råda god överensstämmelse mellan den objektiva uppskattningen av arbetsplatsens beskaffenhet och personens egen trivsel med arbetsplatsen. Bland männen tenderade tjänstemännen att vara något nöjdare än arbetarna, bland kvinnorna trivdes arbetarna bäst.

Inställningen till arbetstidens längd visade sig variera på de olika företagen och orterna, tydligen beroende på i vilken utsträckning man diskuterat och experimenterat med problemet. I Katrineholm var tjänstemännen mer positiva än arbetarna, likaså bland männen i Huskvarna, men bland de kvinnliga anställda i Huskvarna var tjänstemännen mest missnöjda med arbetstiden. Bland de manliga arbetarna visade sig ett samband med lönen, så att i stort sett de med högre lön var mest missnöjda med arbetstiden.

Inställningen till tidsstudier visade sig vara mer positiv i Katrineholm än i Huskvarna. I alla kategorier fanns det fler »vet inte»-svar bland dem som inte personligen utsatts för tidsstudier än bland dem som blivit tidsstuderade. Bland männen visade sig ingen skillnad i attityd mellan tidsstuderade och icke-tidsstuderade, men bland kvinnorna var de tidsstuderade mer positivt inställda till tidsstudierna. En mycket svag tendens till mera positiv attityd bland de yngre märktes.

Attityden mot förmannen visade inte några större skillnader mellan män och kvinnor. För männens del visade sig inte heller några skillnader mellan arbetare och tjänstemän. Bland kvinnorna visade sig tjänstemännen mer kritiska än arbetarna. Högt kvalificerade manliga arbetare var mera missnöjda med förmannen än övriga arbetare.

Företagsnämnden är en relativt ny och omdebatterad företeelse i svenska industriföretag. Den principiella inställningen i de undersökta företagen var i stort sett gillande. Mellan 50 och 64 procent bland kvinnorna och mellan 69 och 89 procent bland männen i de olika företagen uttryckte sitt gillande. Tjänstemännen var mer positiva än arbetarna, och de äldre var mer positiva än de yngre utom beträffande de allra äldsta arbetarkategorierna.

Beträffande trivseln i bostaden visade arbetarna en svag tendens att trivas sämre än tjänstemännen. Äldre personer var tydligt mer nöjda med sin bostad än yngre. Mellan infödda och inflyttade fanns ingen skillnad. Personer med mer skolutbildning tenderade att vara mer nöjda med bostaden. Vidare spelade bostadens faktiska beskaffenhet en stor roll, givetvis. Mannens och hustruns trivsel med bostaden visade ett starkt samband.

Katrineholmsborna var i stort sett nöjdare med förhållandena på orten än Huskvarnaborna. Detta gällde både befolkningen och olika kommunala anordningar. Inställningen i övrigt varierar ganska naturligt med de olika anordningar det är fråga om. Ungdomen är t. ex. mindre nöjd med anordningarna för ungdom och har mindre åsikter om anordningarna för åldringar.

Författarna har också en hypotes att tillfredsställelsen på olika områden skall visa en viss samvariation. Detta gäller mer ju mera lika områdena är, men det förutsätts också gälla allmänt. Det visar sig också vara fallet. På det hela taget visar sig trivselfrågorna ha samband, inte alltid så starka kanske men som regel positiva.

Intressant är studiet av de intervjuade som slutat sin anställning inom ett år efter intervjun. Det befanns att de i större utsträckning hade förklarat sig önska byta arbete vid intervjun. Likaså var slutarna i mindre utsträckning medlemmar av föreningar och mindre aktiva i föreningarna. Vidare hade de redan under sin anställning varit frånvarande oftare. De var yngre än de som inte slutat och de hade tidigare flyttat mer. Överhuvud verkade de mindre anpassade i sina olika grupper än de som stannat.

Man undersökte också föreningsaktivitet och kulturellt och socialt deltagande överhuvud. Man fann att arbetarna i större utsträckning var aktiva i fackliga och politiska föreningar, tjänstemännen mera intresserade av övriga föreningstyper. Tjänstemännen var dessutom medlemmar i flera föreningar än arbetarna. Detta gäller även vid sortering efter de klasser som man identifierar sig med. De som anser sig höra till medelklassen är mer aktiva i de rena fritidsföreningarna än de som anser sig höra till arbetarklassen.

Författarna hade tänkt sig att de inflyttade skulle känna större främlingskap i samhället och att detta skulle ta sig uttryck i bristande kontakt med kulturvärdena. Svaga tendenser i den riktningen observerades, men på det hela taget var denna effekt obetydlig. Skillnaden går i stället mellan arbetare och tjänstemän. Tjänstemännen äger fler böcker och fler musikinstrument. De läser fler tidskrifter och besöker oftare kon-

serter, teatrar, utställningar, bibliotek och biografer. Arbetarna går oftare på föreläsningar och idrottstillställningar.

I fråga om umgänge så umgås arbetarna flitigare med sina grannar än tjänstemännen. Dessa umgås däremot oftare med sina arbetskamrater. Den lokala faktorn spelar tydligen största rollen för arbetarna, intressegemenskap för tjänstemännen.

En del frågor för att komma åt en allmän inställning till det svenska samhället ställdes. En svag tendens till större misstroende mot polismaktens oväld visade sig bland arbetarna än bland tjänstemän, och Katrineholmsborna var betydligt mera skeptiska än Huskvarnaborna. Inga större skillnader mellan olika grupper i avseende på konservatism observerades. Möjligtvis var männen något konservativare än kvinnorna och tjänstemännen konservativare än arbetarna bland männen.

I samband med analysen av en rad frågor angående klasserna i samhället genomför Segerstedt ett intressant teoretiskt resonemang om strata och klasser. På grundval av detta resonemang kommer han fram till följande huvudfrågor: i vilken utsträckning hänger klassidentifikationen samman med en objektiv indelning i strata, och har identifikationen med en viss klass någon betydelse för hur man tänker och handlar i övrigt?

Sambandet mellan stratum och klass framgår av följande procentsiffror, som anger hur många som ansåg sig tillhöra arbetarklassen i de olika strata: manliga arbetsledare 85, manliga arbetare 84, kvinnliga arbetare 78, kvinnlig kontorspersonal 69, kvinnlig teknisk personal 50, manlig kontorspersonal 42, kvinnliga arbetsledare 33, manlig teknisk personal 31, företagare 19. Även de högre strata identifierar sig med arbetarklassen i stor utsträckning. De som gör så har oftare arbetarbakgrund än de övriga.

I intervjun ställdes också en fråga om hur man uppfattade sin egen klass' betydelse i dagens samhälle. Inga större skillnader mellan de olika strata observerades. Däremot ansåg de som räknade sig till arbetarklassen i större utsträckning att deras egen klass hade makten i samhället. Uppväxtmiljön hade också en viss betydelse för svaren på klassfrågorna.

Detta är bara ett litet urval av de många samband som observerades i materialet och kan inte göra rättvisa åt det rika innehållet i rapporterna. Just genom att de spänner över ett så stort fält blir det svårt att koncentrerat tala om vad de innehåller. Förutom de teoretiska utredningarna är det kanske den största förtjänsten hos detta projekt att det genomför en första undersökning av ett nytt forskningsområde och försöker att täcka så många av dess aspekter som möjligt.

Men därav följer också några av dess svagheter. Behandlingen av de enskilda problemen blir ganska ytlig. En fullständigare analys förekommer endast i undantagsfall, t. ex. beträffande attityderna mot bostaden. Därigenom stannar resultaten ofta på en nivå, som man anser sig veta redan förut. Som regel är detta ett misstag. Man vet inte sådant på förhand, även om man tycker att det är självklart, när man ser resultatet. Emellertid är det kanske inte så god reklam för sociologien, om en stor undersökning ger resultat som många anser vara självklara. En vidare analys av materialet skulle säkert hjälpa på den punkten.

En annan svaghet är att sambandet mellan teori och data ibland är litet lösligt. Även i det fallet kan man kanske inte lasta författarna alltför mycket. Man måste komma ihåg, att detta sätt att sammankoppla teori och empiri är något mycket nytt inom sociologien, och författarna förtjänar snarast beröm för att de överhuvud har försökt sig på detta svåra företag.

Svagheterna är av mindre betydelse, när man ser på de värdefulla resultat som denna undersökning frambragt. De grundläggande samband inom industrisociologien, varav många förresten också är tillämpliga inom andra grenar av sociologien, som den påvisat, kommer att stå sig och tjänstgöra som utgångspunkt för alla kommande undersökningar på detta område.

Georg Karlsson

Sakregister till årgång 1955

(Siffrorna inom parentes anger häftets nummer)

Alkoholistvård, se *Nykterhetsvård.*

Arbetskonferensen, Internationella. Internationella arbetskonferensens trettioåttonde sammanträde: s. 443 (8).

Arbetslagstiftning. Semestern och dess användning: s. 189 (4).

Arbetslön. Försäkringsanställdas löner under år 1953: s. 675 (11).

Löneutvecklingen 1952—1953: s. 735 (12).

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953: s. 1 (1). — Kommentar: s. 11 (1).

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän. Ett inlägg från Svenska arbetsgivareföreningen: s. 146 (3).

Ny del av »Löner»: s. 338 (6).

Se även *Arbetsmarknad, Statistik.*

Arbetslöshet. Hjälpsökande arbetslösa enligt uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen, *månadsstatistik* (tabeller): *i varje häfte.*

Arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetsförsäkringen 20 år: s. 14 (1).

Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor: s. 603 (10).

Arbetsmarknad. Löneförhållanden för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1954: s. 234 (4).

Socialstyrelsens yttrande om åldringars anpassning i produktionslivet: s. 284 (5).

Sysselsättning och löner inom industrin i november 1954: s. 163 (3); i februari 1955: s. 352 (6); i maj 1955: s. 531 (9); i augusti 1955: s. 740 (12).

Sysselsättningen inom industrin enligt uppgifter från arbetsgivarna, *månadsstatistik* (tabeller): *i varje häfte.*

Verksamheten vid arbetsförmedlingarna enligt uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen, *månadsstatistik* (tabeller): *i varje häfte.*

N o r d - A m e r i k a. Fackliga sammanslagningar i Nord-Amerika: s. 210 (4).

Se även *Arbetslön, Arbetslöshet.*

Arbetsorganisationen, Internationella. Internationella arbetsorganisationens första E u r o p a konferens: s. 20 (1). — Internationella arbetsorganisationens första e u r o p e i s k a regionala konferens: s. 197 (4).

Arbetstid. Arbetstidens längd för industritjänstemän och handelsanställda: s. 448 (8).

Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidsutredningens betänkande nr V angående ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning: s. 664 (11).

Arvsfonden, Allmänna, budgetåret 1953/54: s. 168 (3).

Avbetalning. Stabiliseringsnämndens förslag om ändrad lagstiftning för avbetalningshandeln: s. 604 (10).

Barnavård. Adressförteckning över länsstyrelsernas barnavårdsassistenter: s. 52 (1).

Barnpsykiatrisk undersökning av skolpojkar i Stockholm: s. 150 (3).

Samhällets barnavård år 1953: s. 24 (1).

Socialstyrelsens yttrande angående icke fastställda faderskap till utom äktenskap födda barn: s. 208 (4).

Barnbidrag, se *Befolkningsfrågor.*

Befolkningsfrågor. Befolkningsökning och levnadsnivå i underutvecklade länder: s. 121 (3).

Förändringarna i födelsetalet: s. 390 (7).

Självmordsförsök: s. 313 (6).

Det svenska folkets fysiologiska ålder med hänsyn till sjukdom och hälsa: s. 497 (9).

Utbetalade allmänna barnbidrag under år 1954: s. 211 (4).

Zigenarromantik: s. 269 (5).

Ålders- och könsfördelningen bland utlänningar i Sverige: s. 321 (6).

Åldrande och sjukdom — en orientering: s. 561 (10).

Äktenskapsregistret — en upplysningskälla för socialförvaltningen: s. 331 (6).

A m e r i k a s f ö r e n t a s t a t e r. Barnantalet hos amerikanska akademiker: s. 521 (9).

D a n m a r k. Den danske debat om de »store årgange»: s. 377 (7).

Se även *Socialpolitik.*

Biltjuvar, se *Ungdomsvård.*

Bilundersökning, se *Levnadskostnader.*

Bostadsförhållanden. Fastighetsomkostnadernas förändringar åren 1949—1954: s. 701 (12).

Förändringar i den realiserade efterfrågan på bostadslägenheter under perioden 1946—1952: s. 273 (5).

Regeringens beslut om generell hyreshöjning: s. 452 (8).

Socialstyrelsens utlåtande över hyresregleringskommitténs betänkande III angående hyran för omöblerade lägenheter: s. 81 (2).

Socialt i Vällingby: s. 722 (12).

Brottslighet. Brottslingsklientelet i Stockholm och behandling av villkorligt dömda: s. 433 (8).

Byggnadsverksamhet. Bostadsbyggandet i Sverige år 1954: s. 462 (8).

Bostadsbyggandets aktuella finansieringssvårigheter: s. 452 (8).

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1954: s. 151 (3); under första kvartalet 1955: s. 348 (6); under andra kvartalet 1955: s. 527 (9); under tredje kvartalet 1955: s. 736 (12).

Detaljhandel. Omsättningen inom detaljhandeln år 1954: s. 291 (5).

Dyrortsgruppering. Dyrortsnämnden: s. 81 (2); s. 210 (4).

Ändring i löne- och skattegrupperingarna: s. 20 (1).

Familjerådgivning, se *Socialpolitik.*

Frånvarofrekvens, se *Industri.*

Förlikningsväsen. Adressförteckning över statens förlikningsmän för medling i arbetstvister: s. 56 (1).

Husligt arbete. Social hemhjälp år 1954: s. 402 (7).

Hyreshöjning, se *Bostadsförhållanden.*

Hälsovård. WHO-världshälsovårdsorganisationen: s. 438 (8).

Indexnämnd, se *Konsumentprisindex.*

Indexprinciper, se *Statistik.*

Industri. Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i nov. 1954: s. 231 (4); i april 1955: s. 476 (8).

Kollektivavtal. Kollektivavtalen under andra halvåret 1954: s. 101 (2).

Konsumentprisindex: *i varje häfte.*

Indexnämnden: s. 20 (1); s. 290 (5).

Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för december 1954: s. 84 (2).

Sammanknytning av konsumentprisindex med äldre indexserier: s. 202 (4).

Utredning angående beräkningen av bostadsposten i konsumentprisindex: s. 289 (5).

Levnadskostnader. Industriens Utredningsinstituts bilundersökning: s. 148 (3).

Konsumentprisernas utveckling i Sverige och utlandet: s. 160 (3).

Några metodprövningar för levnadskostnadsundersökningar: s. 66 (2).

Socialstyrelsens yttrande över varudistributionsutredningens betänkande: s. 667 (11).

Överarbetning av socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning: s. 392 (7).

Danmark. Danska krisprogrammet: s. 209 (4).

Se även *Befolkningsfrågor, Konsumentprisindex.*

Litteraturöversikt: *i varje häfte.*

Moderskapsskydd. Adressförteckning över mödrahjälpsnämndernas sekreterare: s. 52 (1).

Mödrahjälpen under år 1954: s. 342 (6).

Statistisk undersökning av ensamstående mödrar: s. 391 (7).

Mödrahjälp, se *Moderskapsskydd.*

Nykterhetsvård. Adressförteckning över alkoholistanstalter: s. 53 (1).

Adressförteckning över länsnykterhetsnämndernas tjänstemän: s. 119 (2).

Bör den medicinska alkoholistvården utbyggas: s. 572 (10).

Erfarenheter och resultat av disulfiram-(antabus-)behandling: s. 577 (10).

Länkrörelsen — en ny giv inom alkoholistvården: s. 583 (10).

Nykterhetsfolkets rådgivningsbyrå: s. 585 (10).

Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1953: s. 91 (2).

Nykterhetsvårdsklientelet under år 1953: s. 212 (4).

På alkoholistanstalt intagna år 1954: s. 606 (10).

Vissa tillämpningsföreskrifter till lagen om nykterhetsvård: s. 602 (10).

Överflyttning till socialdepartementet av alkoholistvårdsärenden: s. 334 (6).

Översyn av socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrås organisation: s. 730 (12).

Psykiskt efterblivna, se *Socialvård.*

Rehabilitering, se *Vanförevård.*

Riksdagen. Sociala frågor vid 1954 års höstriksdag: s. 75 (2); vid 1955 års vår-riksdag: s. 654 (11).

Semester, se *Arbetslagstiftning.*

Självmord, se *Befolkningsfrågor.*

Socialförsäkring. Allmän pensionsförsäkring: s. 629 (11). — Referat av pensionsutredningens betänkande: s. 629 (11). — Diskussionsinlägg: I. Direktör Sven Hydén, Svenska arbetsgivare-

föreningen: s. 636 (11); II. Förste sekreterare Otto Nordenskiöld, Tjänstemännens centralorganisation: s. 639 (11); III. Fil. kand. Per Holmberg, Landsorganisationen i Sverige: s. 642 (11).

Förbättrad sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistik: s. 522 (9).

Socialstyrelsens utlåtande över utkast till nordisk konvention om social trygghet: s. 391 (7).

Danmark. Dansk betænkning om folkepension: s. 646 (11).

Nederländerna. Obligatorisk ålderspension i Nederländerna: s. 522 (9).

Social hemhjälp, se *Husligt arbete.*

Sociallagstiftning. Sociala reformer i Sverige under 1900-talet: s. 384 (7).

Det nordiska socialministermötet: s. 602 (10).

Se även *Socialförsäkring.*

Socialpolitik. Samhället och barnfamiljerna: s. 588 (10). — Kommentar till familjeutredningens barnkostnadsberäkningar: s. 662 (11).

Socialutgifterna i Norden: s. 733 (12).

Utredning om allmän familjerådgivning: s. 288 (5).

Den åttonde internationella konferensen för socialt arbete: s. 731 (12).

Canada. Kanadensisk socialpolitik: s. 57 (2).

Finland. Några drag ur den socialpolitiska utvecklingen i Finland på senare år: s. 327 (6).

Socialstatistikerkonferens, se *Statistik.*

Socialvård. Adressförteckning över statens socialvårdskonsulenter: s. 51 (1).

Fattigvården under år 1953: s. 97 (2).

Förslaget till lag om socialhjälp: s. 253 (5).

Nyanordnade ålderdomshem: s. 279 (5).

Om statsbidrag till ålderdomshem: s. 394 (7).

Socialstyrelsens yttrande över 1951 års sinnesslövårdsutrednings förslag om öppen vård av psykiskt efterblivna m. m.: s. 523 (9).

Socialvårdens kostnader och finansiering 1953: s. 397 (7).

Statens utgifter för sociala ändamål 1955/56: s. 99 (2).

Ålderdomshemmen år 1953: s. 33 (1).

Ålderdomshemmens kostnader och finansiering år 1953: s. 405 (7).

Östergården — ett bildsvep: s. 12 (1).

Statistik. Internationellt arbetsutskott för regelbunden parti- och detaljhandelsstatistik: s. 335 (6).

Kontaktkommittén för internationell statistik: s. 81 (2).

Lönestatistiken för anställda inom varuhandeln: s. 392 (7).

Ny lönestatistik för arbetare i statlig tjänst: s. 392 (7).

Reformer på lönestatistikens område: s. 81 (2).

Resolution angående sysselsättnings-, arbetslöshets- och arbetskraftsstatistik antagen vid åttonde internationella socialstatistikerkonferensen: s. 336 (6).

Samarbete rörande den officiella lönestatistiken för industritjänstemän m. fl.: s. 393 (7).

Statistiska konferenser i Genève: s. 602 (10).

Åttonde internationella socialstatistikerkonferensen: s. 139 (3).

Sovjetunionen. Sovjetiska indexprinciper: s. 19 (1).

Strejker. Storbritannien. Den engelska strejksituationen våren 1955: s. 506 (9).

Television. Socialstyrelsens remissyttrande om television: s. 333 (6).

Undervisning. FN-seminarier och -studiegrupper år 1955: s. 150 (3).

FN-stipendier för sociala studier i utlandet: s. 732 (12).

Ungdomsvård. Adressförteckning över skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: s. 54 (1).

Halvan, Slampen och Tofsan — en film om ungdomsvård: s. 205 (4).

Jakten på biltjuvar: s. 19 (1).

Ungdomsvårdsskolornas elever år 1954: s. 219 (4).

Utlänningar. Utlänningar i Sverige. En översikt för år 1954 och läget den 1 januari 1955: s. 221 (4). — Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1955: s. 340 (6); under andra kvartalet 1955: s. 525 (9); under tredje kvartalet 1955: s. 670 (11).

Se även *Befolkningsfrågor.*

Vanförevård. Anslag till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet: s. 210 (4).

Varudistribution, se *Levnadskostnader.*

Vällingby, se *Bostadsförhållanden.*

Zigenare, se *Befolkningsfrågor.*

Ålderdomshem, se *Socialvård.*

Ålders- och könsfördelning, se *Befolkningsfrågor.*

Ålderspension, se *Socialförsäkring.*

Äktenskapsregister, se *Befolkningsfrågor.*

Östergården, se *Socialvård.*

Författarregister till årgång 1955

Signerade artiklar

ADLERCREUTZ, AXEL. Den engelska strejksituationen våren 1955: s. 506 (9)
BENTZEL, RAGNAR. Industriens Utredningsinstituts bilundersökning: s. 148 (3)
BERGGREN, ALI. Åldrande och sjukdom — en orientering: s. 561 (10)
BOHLINDER, ERIK. Åttonde internationella socialstatistikerkonferensen: s. 139 (3)
DAM, POUL. Den danske debat om de »store årgange»: s. 377 (7)
DANIELSSON, HARRY och HELLQVIST, CARL. Erfarenheter och resultat av disulfiram-(antabus-)behandling: s. 577 (10)
DOWNMAN, LORNA. Kanadensisk socialpolitik: s. 57 (2)
DRACHMANN, GEERT. Dansk betænkning om folkepension: s. 646 (11)
ELMÉR, ÅKE. Sociala reformer i Sverige under 1900-talet: s. 384 (7)
ELMHORN, KERSTIN. Brottslingsklientelet i Stockholm och behandling av villkorligt dömda: s. 433 (8)
ENGSTRÖM, GUNNAR. Förslaget till lag om socialhjälp: s. 253 (5)
ETTLINGER, RUTH W. och FLORDH, PER. Självmordsförsök: s. 313 (6)
FLORDH, PER se Ettlinger, Ruth W.
FRIESEN, BERTIL v. Länkrörelsen — en ny giv inom alkoholistvården: s. 583 (10)
GRANQVIST, LISS. Det nordiska socialministermötet: s. 602 (10)
GROTH, SVERKER. Äktenskapsregistret — en upplysningskälla för socialförvaltningen: s. 331 (6)
HEINRICI, STEN-ERIC. Internationella arbetskonferensens 38:e sammanträde: s. 443 (8)
HELLQVIST, Carl se Danielsson, Harry
HOLMBERG, PER. Allmän pensionsförsäkring. Diskussionsinlägg: s. 642 (11)
HYDÉN, SVEN. Allmän pensionsförsäkring. Diskussionsinlägg: s. 636 (11)
JONES, HARDIN B. Det svenska folkets fysiologiska ålder med hänsyn till sjukdom och hälsa: s. 497 (9)
JONSSON, LINNÉA. Några metodprövningar för levnadskostnadsundersökningar: s. 66 (2)
JÖNHAGEN, SVEN. Försäkringsanställdas löner under år 1953: s. 675 (11)
LARSSON, ERIK. Förändringar i den realiserade efterfrågan på bostadslägenheter under perioden 1946—1952: s. 273 (5)
LUNDQUIST, MARJA. Nyanordnade ålderdomshem: s. 279 (5)
MOBERG, SVEN. Internationellt arbetsutskott för regelbunden parti- och detaljhandelsstatistik: s. 335 (6)
— Kommentar [till Sune Tidefelts artikel]: Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953: s. 11 (1)
— Ny del av »Löner»: s. 338 (6)
MODEEN, GUNNAR. Några drag ur den socialpolitiska utvecklingen i Finland på senare år: s. 327 (6)
MÖLLER, GUSTAV. Ålders- och könsfördelningen bland utlänningar i Sverige: s. 321 (6)
NORDENSKIÖLD, OTTO. Allmän pensionsförsäkring. Diskussionsinlägg: s. 639 (11)
OLSSON, BERTIL. Internationella arbetsorganisationens första europeiska regionala konferens: s. 197 (4)
QUENSEL, CARL-ERIK. Barnantalet hos amerikanska akademiker: s. 521 (9)
SEHLIN, HALVAR. Semestern och dess användning: s. 189 (4)
SPENDRUP, AKSEL. Arbetslöshetsförsäkringen 20 år: s. 14 (1)
SVENSSON, ERIK. Nykterhetsfolkets rådgivningsbyrå: s. 585 (10)
SÄRNMARK, OLOF. Zigenarromantik: s. 269 (5)
SÖDER, TORE. Socialt i Vällingby: s. 722 (12).
THORNELL, STINA: Fastighetsomkostnadernas förändringar åren 1949—1954: s. 701 (12).
TIDEFELT, SUNE. Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953: s. 1 (1)
TOTTIE, MALCOLM. WHO — världshälsovårdsorganisationen: s. 438 (8)
ÖBERG, CARL. Sammanknytning av konsumentprisindex med äldre indexserier: s. 202 (4)
ÖHMAN, HANS. Bör den medicinska alkoholistvården utbyggas? s. 572 (10)

Initialer

G. B-d	= Gustaf Berglund, förste aktuarie (Ss)	S. M.	= Sven Moberg, byråchef (Ss)
S. B.	= Susanne Björk, amanuens (Ss)	G. M.	= Gustav Möller, förste aktuarie (Suk)
P.-E. B.	= Per-Eric Bosæus, amanuens (Ss)	K.-A. N.	= Karl-Axel Nordfors, byråsekreterare (Ss)
B. D.	= Britta Dahlén, aktuarie (Ss)		
J. E.	= Jonas Elmdahl, amanuens (Ss)	M. N.	= Margareta Nordström, konsulent (Ss)
E. E.	= Einar Eriksson, förste aktuarie (Bs)	A. O.	= Arved Oksaar, amanuens (Ss)
K.-E. F-g	= Karl-Erik Friberg, aktuarie (Ss)	M. R.	= Maja Runhem, förste byråsekreterare (Ss)
T. G.	= Thore Grönqvist, aktuarie (Ss)		
M. G.	= Märta Gundberg, byråsekreterare (Ss), 1955: 10; Marianne Gustavsson, aktuarie (Ss), 1955: 1	E. W.	= Elisabeth Wiberg, förste aktuarie (Ss)
		K. W.	= Kerstin Widén, byråinspektör (Ss)
R. H.	= Rolf Hagman, aktuarie (Sh)	B. W.	= Bertil Wirseen, byråsekreterare (Ss)
E. v. H.	= Erland v. Hofsten, byråchef (Ss)	D. W.-J.	= Dagmar Witkowsky-Jonsson, amanuens (Ss)
G. H-dt	= Gustaf Holmstedt, förste aktuarie (Ss)	C. Ö.	= Carl Öberg, förste aktuarie (Ss)
S. K.	= Sten Kruse, aktuarie (Ss)	G. Ö.	= Gunnel Öhman, aktuarie (Bs)
O. L.	= Ossian Larnstedt, kansliråd (Sd)		

Bs = Bostadsstyrelsen, Sd = Socialdepartementet, Ss = Socialstyrelsen, Sh = Statens hyresråd, Suk = Statens utlänningskommission

Recensioner år 1955

Författare/titel	Anmäld av	Sida (nr)
AUBRY, Jenny: *La carence de soins maternels*	Widén, Kerstin	763 (12)
BEJEROT, NILS: *Barn — serier — samhälle*	Embring, Margareta	47 (1)
Berlingske Tidende's Læserundersøgelse	Wiberg, Elisabeth	49 (1)
Betænkning angående ændring af svangerskabslovgivningen m. v.	Sjövall, Elisabet	248 (4)
Betænkning vedrørende arbejdsløshedsøerne i Jylland	Olsson, Bertil	492 (8)
BOALT, GUNNAR: *Arbetsgruppen*	Hanssen, Börje	494 (8)
BOWLBY, JOHN: *Modern och barnets själsliga hälsa*	Krantz, Margit	311 (5)
BURMEISTER, EVA: *Forty-five in the family*	Widén, Kerstin	491 (8)
BURMEISTER, EVA: *Roofs for the family*	Widén, Kerstin	491 (8)
CARLSSON, GÖSTA: *Socialpsykologisk metod*	Anderson, Bo	375 (6)
COHN, H. O.: *Hjälp och råd i sociala frågor*	Lindblom, Paul	309 (5)
DURAND, PAUL: *La politique contemporaine de sécurité sociale*	Hagman, Rolf	251 (4)
EEK, HILDING: *Socialrätt*	Höjer, Ingvar	183 (3)
ELMÉR, ÅKE: *Socialpolitiken i Norden*	Hellbom, Frances	628 (10)
ELMÉR, ÅKE: *Svensk socialpolitik*	Lindblom, Paul	309 (5)
GEJVALL, BIRGIT: *1800-talets stockholmsbostad*	Wiberg, Elisabeth	114 (2)
GLASS, DAVID V. [Ed.]: *Social mobility in Britain*	Anderson, Bo	556 (9)
GRÅBY, LARS: *Sociologi*	von Euler, Roland	48 (1)
HAMRIN, EVA: *Bostadsvaneundersökning*	Wiberg, Elisabeth	116 (2)*
HAZLEWOOD, ARTHUR [Compiler]: *The economics of 'underdeveloped' areas*	Kruse, Sten	117 (2)
HELGESEN, THOROLF JAN: *Om alkoholmissbrukets årsaker*	Anderson, Bo	624 (10)
HENRIKSSON, ERIK: *Frånvaro från arbetet*	Friberg, Karl-Erik	310 (5)
HYMAN, HERBERT H.: *Interviewing in social research*	Dahlström, Edmund	558 (9)
JANZON, ASTRID: *Samarbete till hälsa*	Odstedt, Anne-Marie	373 (6)
JOHANNESSON, INGVAR: *Studier av sociala relationer mellan barn i folkskoleklasser*	Boalt, Gunnar	426 (7)

* Recensionen följdes av en kommentar av Eva Hamrin, s. 188 (3).

Författare/titel	Anmäld av	Sida	(nr)
LARSON, LORENTZ: *Barn och serier*	Embring, Margareta	47	(1)
LEWIS, HILDA: *Deprived children*	Widén, Kerstin	763	(12)
LINDNER, ROBERT M.: *Murar och människor*	Elmhorn, Kerstin	698	(11)
MICHANEK, ERNST: *Socialboken*	Lindblom, Paul	309	(5)
NIKISCH, ARTHUR: *Arbeitsrecht. I. Band*	Simson, Gerhard	431	(7)
NYSTRÖM, PER: *Stadsindustriens arbetare före 1800-talet*	Fahlström, Jan Magnus	695	(11)
Personer under Østifternes Åndssvageanstalts forsorg	Hansell, Sigurd	765	(12)
Report of the Committee on the economic and financial problems of the provision for old age	Ahlborg, Gösta	624	(10)
ROBB, JAMES H.: *Working-class anti-semite*	Valentin, Hugo	626	(10)
ROGOFF, NATALIE: *Recent trends in occupational mobility*	Anderson, Bo	556	(9)
SARIOLA, SAKARI: *Lappi ja väkijuomat*	Grape, Waldemar	553	(9)
SCHIØDT, ERIK: *Administrativ sygehusstatistik*	Sköp, Erik	374	(6)
SEGERSTEDT, TORGNY & LUNDQUIST, AGNE: *Människan i industrisamhället*	Karlsson, Georg	765	(12)
SKARD, ÅSE GRUDA: *Ungarna växer*	Krantz, Margit	430	(7)
Socialpolitikken i Danmark siden socialreformen belyst ved udviklingen i de sociale udgifter	Grönqvist, Thore	182	(3)
THORELLI, HANS B.: *The Federal antitrust policy*	Claesson, Göran C.-O.	185	(3)
Transactions of the Second World Congress of Sociology. Vol. I	Kruse, Sten	117	(2)
United Nations. Statistical Office: *Survey of social statistics*	Wiberg, Elisabeth	560	(9)